MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LÜTFÎ PAŞA'NIN TENBÎHÜ'L-ÂKILÎN VE TE'KİDÜ'L-GÂFİLÎN ADLI ESERİ (DİL ÖZELLİKLERİ-KARŞILAŞTIRMALI METİN-DİZİN-TIPKIBASIM)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gizem BAHATIR

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Türk Dili ve Edebiyatı Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sezer ÖZYAŞAMIŞ ŞAKAR

HAZİRAN 2023

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LÜTFÎ PAŞA'NIN TENBÎHÜ'L-ÂKILÎN VE TE'KİDÜ'L-GÂFİLÎN ADLI ESERİ (DİL ÖZELLİKLERİ-KARŞILAŞTIRMALI METİN-DİZİN-TIPKIBASIM)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gizem BAHATIR

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Türk Dili ve Edebiyatı Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sezer ÖZYAŞAMIŞ ŞAKAR

HAZİRAN 2023

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım klavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- Ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

LÜTFÎ PAŞA'NIN TENBÎHÜ'L-ÂKILÎN VE TE'KİDÜ'L-GÂFİLÎN ADLI ESERİ (DİL ÖZELLİKLERİ-KARŞILAŞTIRMALI METİN-DİZİN-TIPKIBASIM)

ÖZET

Lütfî Paşa, 16. yüzyılda yaşamış ve II. Bayezid döneminden itibaren çeşitli devlet görevlerinde bulunmuş, Kanuni Sultan Süleyman döneminde ise vezirlik ve vezîriâzamlık görevlerinde bulunmuş önemli bir devlet adamıdır. Bu tezde Lütfî Paşa'nın *Tenbîhü'l-Âkılîn ve Te'kidü'l-Gâfilîn* adlı eseri ele alınmıştır.

Bu teze konu olan eserin İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY01930'da, Millet Kütüphanesi Ali Emiri 257'de ve Süleymaniye Kütüphanesi Kemal Edip Kürkçüoğlu numara 2'de olmak üzere bilinen üç nüshası vardır. Aynı zamanda eserin üçüncü bölümü, Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi, numara 820'de bir risale içinde bulunmaktadır. Bu çalışmada üç nüshadan da faydalanılarak karşılaştırmalı bir metin hazırlanmıştır. Çeviri yazı alfabesiyle Latin harflerine aktarılmış, dil incelemesi yapılmış ve dizini hazırlanmıştır.

Çalışmada esas alınan İÜ nüshası ve yardımcı nüsha olarak belirlenen Millet Kütüphanesi nüshasının dil incelemesi yapılmış ve metnin ve dönemin imla özellikleri ortaya konmuştur. Metnin dizini çıkarılarak da 16. yüzyılın söz varlığının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lütfî Paşa, iman ve İslâm, İslâmi ilimler, tenbih ve tekit

TENBÎHÜ'L-ÂKILÎN VE TE'KİDÜ'L-GÂFİLÎN BY LÜTFÎ PAŞA (LANGUAGE CHARACTERISTICS-COMPARATIVE TEXT-INDEX-FACSIMILE)

ABSTRACT

Lütfî Paşa was an important statesman who lived in the 16th century and held various state positions since the reign of Bayezid II, and served as vizier and vizier during the reign of Suleyman the Magnificent. In this thesis, Lütfî Paşa's Tenbîhü'l-Âkılîn and Te'kidü'l-Gâfilîn were discussed.

There are three known copies of the work subject to this thesis, namely Istanbul University Rare Books Library number TY01930, Millet Library Ali Emiri number 257 and Süleymaniye Library Kemal Edip Kürkçüoğlu number 2. At the same time, the third part of the work, Süleymaniye Library. Halet Efendi, is included in a treatise at number 820. In this study, a comparative text was prepared by using all three copies. The work was transferred to the Latin alphabet with transcripted letters, the language was examined and index was prepared.

The language examination of the IU copy and the copy of the National Library, which was determined as the auxiliary copy as the basis of the study, was made and the spelling features of the text and the period were revealed. By indexing the text, it was aimed to determine the lexical existence of the 16th century.

Keywords: Lütfî Paşa, faith and Islam, Islamic sciences, tenbih and tekit

ÖN SÖZ

Lütfî Paşa'nın *Tenbîhü'l-Âkılîn ve Te'kidü'l-Gâfilîn* adlı eseri, 16. yüzyılda yazılmış ve çeşitli fıkıh kitaplarının derlenmesiyle oluşturulmuş dinî, ahlaki bir eserdir. Bu çalışmada, eserin İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 01930'da, Millet Kütüphanesi Ali Emiri 257'de ve Süleymaniye Kütüphanesi Kemal Edip Kürkçüoğlu 2 numarada bulunan nüshalar incelenmiştir. Çalışmada; giriş, dil özellikleri, karşılaştırmalı metin ve dizin bölümleri bulunmaktadır.

Giriş bölümünde Lütfî Paşa'nın hayatı, eserleri ve eserleri üzerine yapılan çalışmalar ve çalışılan eserin adına dair yaşanan karışıklık üzerinde durulmuş ve bu karışıklık çözüme ulaştırılmıştır.

Dil Özellikleri bölümünde eser; yazım, ses, şekil ve cümle bilgisi bakımından incelenmiştir.

Karşılaştırmalı Metin bölümünde eser, çeviri yazı alfabesiyle Latin harflerine aktarılmış ve üç nüsha karşılaştırılarak incelenmiştir. Çalışmada, "A nüshası" olarak ifade edilen İÜ nüshası esas alınmıştır. Bu nüshada olmayan bölümler için "B nüshası" olarak adlandırılan Millet Kütüphanesi nüshasından yararlanılmış ve bu bölümlerin belli olması için yazı tipi boyutu küçültülmüştür. "C nüshası" olarak adlandırılan Süleymaniye Kütüphanesi nüshasındaki farklılıklar ise dipnotta belirtilmiştir. Eserde yer alan Arapça ayet ve hadisler yazmadan olduğu gibi kopyalanarak metne alınmıştır.

Dizin bölümünde, metindeki kelimelerin anlamları, eserdeki anlamlarına uygun olarak verilmiştir. Yabancı kökenli kelimelerin hangi dilden geldikleri gösterilmiştir. Aynı zamanda madde içlerinde birleşik fiillere ve tamlamalara yer verilmiştir.

Tez konusunun seçiminde, tezin hazırlanmasında ve tamamlanmasında engin bilgi ve tecrübesiyle yoluma ışık olan, öğrenim hayatım boyunca zorluk yaşadığım her alanda ve konuda, her daim yanımda olan ve desteğiyle beni bugüne getiren, çok

kıymetli hocam Prof. Dr. Sezer ÖZYAŞAMIŞ ŞAKAR'a, ilk günden bugüne dek yardıma ihtiyaç duyduğum her an tüm bilgisi ve tecrübesiyle bana destek olan çok sevgili hocam Arş. Gör. Zeynep Yeşim KÖSÜRE'ye, tezin hazırlanma sürecinde Arapça ve Farsça olan tüm cümle ve dinî terimlerin çevrilmesinde yardımını esirgemeyen sayın İbrahim DENİZ'e, hayatımın her anında yanımda olup, bana inanıp, maddî ve manevî olarak her daim bana destek olan sevgili aileme çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iii

ABSTRACT iv

ÖN SÖZ v

İÇİNDEKİLER vii

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ xix

KISALTMALAR VE SEMBOLLER xx

1. GİRİŞ 1

1.1. LÜTFÎ PAŞA VE ESERLERİ 1

1.1.1. Lütfî Paşa 1

1.1.2. Eserleri 2

1.1.2.1. Türkçe Eserleri 2

1.1.2.1.1. Kitâb-ı Tenbîhü'l-ʿÂkılîn ve Te'kîdü'l-Gâfilîn 2

1.1.2.1.2. Tuhfetü't-Talibîn 6

1.1.2.1.3. Hayât-ı Ebedî 7

1.1.2.1.4. Risâle-i Sual ve Cevab 7

1.1.2.1.5. Risâle-i Niyyet 7

1.1.2.1.6. Umûrü'l-Mühimmât 7

1.1.2.1.7. Tevârih-i Âl-i Osmân 7

1.1.2.1.8. Âsafnâme 8

1.1.2.1.9. Risâle-i Firâk-ı Dâlle 8

1.1.2.2. Arapça Eserleri 9
2. DİL İNCELEMESİ 10
2.1 YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ 10
2.1.1 Ünlülerin Yazılışı 10
2.1.1.1. Türkçe Kelime ve Eklerde Ünlülerin Yazılışı 10
2.1.1.1.1. a Ünlüsü 10
2.1.1.1.2. e Ünlüsü 11
2.1.1.1.3. ı, i Ünlüleri 11
2.1.1.1.4. o, ö, u, ü Ünlüleri 12
2.1.1.2. Yabancı Kelime ve Görevli Unsurlarda Ünlülerin Yazılışı 13
2.1.1.3. Yazılışı Bitişik Olan Kelimeler 15
2.1.1.4. Yazılışı Ayrı Olan Kelime ve Ekler 16
2.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı 16
2.1.2.1. Türkçe Kelime ve Eklerde Ünsüzlerin Yazılışı 16
2.1.2.1.1. b-p Ünsüzlerinin Yazılışı 16
2.1.2.1.2. k-g Ünsüzlerinin Yazılışı 16
2.1.2.1.3. s Ünsüzünün Yazılışı 16
2.1.2.1.4. c-ç Ünsüzlerinin Yazılışı 17
2.1.2.1.5. t-d Ünsüzlerinin Yazılışı 17
2.1.2.1.6. İyelik Kökenli Teklik 2. Şahıs Ekinin Yazılışı 18
2.1.2.2. Yabancı Kelimelerde Ünsüzlerin Yazılışı 18
2.1.2.2.1. b-p Ünsüzlerinin Yazılışı 18
2.1.2.2.2. c-ç Ünsüzlerinin Yazılışı 18
2.2. SES BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ 18
2.2.1 Ünlüler 18

2.2.1.1. Ünlü Değişmeleri 18
2.2.1.1.1. i-e, e-i Değişikliği 18
2.2.1.1.2. e-ü Değişikliği 19
2.2.1.1.3. ı-u, i-ü Değişikliği 19
2.2.1.1.4. u-ı, ü-i Değişikliği 20
2.2.1.1.5. Ünlü Türemesi 20
2.2.1.1.6. Ünlü Düşmesi 21
2.2.1.1.7. Ünlü Birleşmesi 22
2.2.1.1.7.1. Kalıcı Tipteki Ünlü Birleşmesi 22
2.2.1.1.7.2. Geçici Tipteki Ünlü Birleşmesi 22
2.2.1.1.8. Ünlü Uyumları 22
2.2.1.1.8.1. Kalınlık İncelik Uyumu 22
2.2.1.1.8.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumu 23
2.2.1.1.8.2.1. Yuvarlak Ünlülü Ekler 24
2.2.1.1.8.2.2. Düz Ünlülü Ekler 26
2.2.1.1.8.2.3. İki Şekillilik Gösteren Ekler 27
2.2.2. Ünsüzler 28
2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri 28
2.2.2.1.1. Tonlulaşma 28
2.2.2.1.1.1. t- > d-, -t- > -d- 28
2.2.2.1.1.2. k- > g-, -k- > -g- 29
2.2.2.1.1.3. -ḳ- > -ġ-, -ḳ > -ġ 29
2.2.2.1.2. Tonsuzlaşma 29
2.2.2.1.2.1. ġ > ḳ 29
2.2.2.1.3. Dudak Ünsüzlerinin Başkalaşması 30

2.2.2.1.3.1. b- > v-, -b- > -v-, -b > -v 30
2.2.2.1.4. Sızıcılaşma 30
2.2.2.1.4.1. -ḳ- > -ḫ- 30
2.2.2.1.5. -‘- (hemze) > -y- Değişikliği 30
2.2.2.2. Ünsüz Düşmesi 30
2.2.2.3. Ünsüz Türemesi 31
2.2.2.3.1. Kelime İçinde /y/ ve /n/ Türemesi 31
2.2.2.4. Ünsüz İkizleşmesi 31
2.2.2.5. Yer Değiştirme 31
2.2.2.6. Hece Düşmesi 31
2.3. ŞEKİL BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ 32
2.3.1. Yapım Ekleri 32
2.3.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri 32
2.3.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri 32
2.3.1.3. Fiilden Fiil Yapım Ekleri 33
2.3.1.4. Fiilden İsim Yapım Ekleri 33
2.3.2. İsim 34
2.3.2.1. Çokluk Eki: +lAr 34
2.3.2.2. İyelik Ekleri 34
2.3.2.2.1. Teklik 1. Şahıs İyelik Eki: +(U)m, +(I)m 34
2.3.2.2.2. Teklik 2. Şahıs İyelik Eki: +(U)ñ 34
2.3.2.2.3. Teklik 3. Şahıs İyelik Eki: +I, +sI 34
2.3.2.2.4. Çokluk 1. Şahıs İyelik Eki: +(X)mUz 34
2.3.2.2.5. Çokluk 2. Şahıs İyelik Eki: +(X)ñUz 35
2.3.2.2.6. Çokluk 3. Şahıs İyelik Eki: +lArI 35

2.3.2.2.7. İyelik Eki Yığılması 35
2.3.2.3. Aitlik Eki: +ki, +ġı 35
2.3.2.4. İsimde Soru 35
2.3.2.5. İsim Durum Ekleri 35
2.3.2.5.1. Yalın Durum: +Ø 35
2.3.2.5.2. İlgi Durumu Eki: +Uñ, +nUñ, +üm 36
2.3.2.5.3. Belirtme Durumu Eki: +I, +n, +nI, +Ø 36
2.3.2.5.4. Yönelme Durumu Eki: +A 37
2.3.2.5.5. Bulunma Durumu Eki: +dA 37
2.3.2.5.6. Ayrılma Durumu Eki: +dAn 37
2.3.2.5.7. Vasıta Durumu Eki: +IlA, +lA, +n, birle 37
2.3.2.5.8. Eşitlik Durumu Eki: +CA, +lAyIn 38
2.3.2.5.9. Yön Gösterme Durumu Eki: +rA, +ArU 38
2.3.3. Sıfat 39
2.3.3.1. Niteleme Sıfatları 39
2.3.3.2. Belirtme Sıfatları 39
2.3.3.2.1. İşaret Sıfatları 39
2.3.3.2.2. Sayı Sıfatları 39
2.3.3.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları 39
2.3.3.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları 39
2.3.3.2.2.3. Soru Sıfatları 39
2.3.3.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları 39
2.3.4. Zamir 39
2.3.4.1. Şahıs Zamirleri 39
2.3.4.1.1. Teklik 1. Şahıs Zamiri 39

2.3.4.1.2. Teklik 2. Şahıs Zamiri 40
2.3.4.1.3. Teklik 3. Şahıs Zamiri 40
2.3.4.1.4. Çokluk 1. Şahıs Zamiri 40
2.3.4.1.5. Çokluk 2. Şahıs Zamiri 40
2.3.4.1.6. Çokluk 3. Şahıs Zamiri 40
2.3.4.2. İşaret Zamirleri 40
2.3.4.3. Dönüşlülük Zamirleri 40
2.3.4.4. Belirsizlik Zamirleri 40
2.3.4.5. Soru Zamirleri 40
2.3.4.6. Bağlama Zamiri 40
2.3.5. Zarf 41
2.3.5.1. Zaman Zarfları 41
2.3.5.2. Yer ve Yön Zarfları 41
2.3.4.3. Tarz Zarfları 41
2.3.5.4. Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfları 41
2.3.5.5. Soru Zarfları 41
2.3.6. Edat 41
2.3.6.1. Ünlem Edatları 41
2.3.6.2. Bağlama Edatları 41
2.3.6.2.1. Sıralama Edatları 41
2.3.6.2.2. Denkleştirme Edatları 42
2.3.6.2.3. Karşılaştırma Edatları 42
2.3.6.2.4. Cümle Başı Edatları 42
2.3.6.2.4.1. “fakat” İfadesi Taşıyanlar 42
2.3.6.2.4.2. “eğer” İfadesi Taşıyanlar 42

2.3.6.2.4.3. “gerçi” İfadesi Taşıyanlar 43
2.3.6.2.4.4. “çünkü” İfadesi Taşıyanlar 43
2.3.6.2.4.5. Netice ve İzah İfade Edenler 43
2.3.6.2.4.6. Şarta ve Dereceye Bağlama Edatları 43
2.3.6.2.4.7. “aksi hâlde” İfadesi Taşıyanlar 44
2.3.6.2.4.8. Kuvvetlendirme Edatları 44
2.3.6.3. Son Çekim Edatları 44
2.3.6.3.1. Vasıta ve Beraberlik Edatları 44
2.3.6.3.2. Sebep Edatları 44
2.3.6.3.3. Benzerlik Edatları 45
2.3.6.3.4. Başkalık Edatları 45
2.3.6.3.5. Diğer Hâl Edatları 45
2.3.6.3.6. Miktar Edatı 45
2.3.6.3.7. Zaman Edatları 45
2.3.6.3.8. Yer ve Yön Edatları 46
2.3.6.4. Soru Edatları 46
2.3.6.6. Şüphe Edatı 46
2.3.7. Fiil 46
2.3.7.1. Şahıs Ekleri 46
2.3.7.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri 46
2.3.7.1.1.1. Teklik 1. Şahıs Eki: -Am, -In 46
2.3.7.1.1.2. Teklik 2. Şahıs Eki: -sIn 46
2.3.7.1.1.3. Teklik 3. Şahıs Eki: -Ø 47
2.3.7.1.1.4. Çokluk 1. Şahıs Eki: -Uz, -vUz 47
2.3.7.1.1.5. Çokluk 2. Şahıs Eki: -sIz 47

2.3.7.1.1.6. Çokluk 3. Şahıs Eki: -lAr 47
2.3.7.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri 47
2.3.7.1.2.1. Teklik 1. Şahıs Eki: -m 47
2.3.7.1.2.2. Teklik 2. Şahıs Eki: -ñ 47
2.3.7.1.2.3. Teklik 3. Şahıs Eki: -Ø 47
2.3.7.1.2.4. Çokluk 1. Şahıs Eki: -ḳ/-k 47
2.3.7.1.2.5. Çokluk 2. Şahıs Eki: -ñUz 47
2.3.7.1.2.6. Çokluk 3. Şahıs Eki: -lAr 47
2.3.7.1.3. Emir Ekleri 47
2.3.7.2. Fiilde Olumsuzluk 48
2.3.7.3. Fiilde Soru 48
2.3.7.4. Şekil ve Zaman Ekleri 48
2.3.7.4.1. Bildirme Kipleri 48
2.3.7.4.1.1. Görülen Geçmiş Zaman 48
2.3.7.4.1.1.1. Teklik 1. Şahıs: -dUm 48
2.3.7.4.1.1.2. Teklik 2. Şahıs: -dUñ 48
2.3.7.4.1.1.2. Teklik 3. Şahıs: -dI 48
2.3.7.4.1.1.4. Çokluk 1. Şahıs: -dUk 48
2.3.7.4.1.1.5. Çokluk 2. Şahıs: -dUñUz 48
2.3.7.4.1.1.6. Çokluk 3. Şahıs: -dIlAr 49
2.3.7.4.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zman 49
2.3.7.4.1.3. Geniş Zaman 49
2.3.7.4.1.4. Şimdiki Zaman 49
2.3.7.4.1.5. Gelecek Zaman 49
2.3.7.4.2. Tasarlama Kipleri 50

2.3.7.4.2.1. İstek Kipi....50
2.3.7.4.2.2. Şart Kipi....50
2.3.7.4.2.3. Emir Kipi....50
2.3.7.4.2.3.1. Teklik 1. Şahıs:-AyIn....50
2.3.7.4.2.3.2. Teklik 2. Şahıs:-gIl, Ø....50
2.3.7.4.2.3.3. Teklik 3. Şahıs:-sUn....50
2.3.7.4.2.3.4. Çokluk 1. Şahıs:-AlUm....51
2.3.7.4.2.3.5. Çokluk 2. Şahıs:-(U)ñ....51
2.3.7.4.2.3.6. Çokluk 3. Şahıs:-sUnlAr....51
2.3.7.4.2.4. Gereklilik Kipi....51
2.3.7.5. Ek Fiil....51
2.3.7.5.1. Ek Fiilin Geniş Zaman Çekimi....51
2.3.7.5.1.1. Teklik 1. Şahıs: +Am, +In....51
2.3.7.5.1.2. Teklik 2. Şahıs: +sIn....52
2.3.7.5.1.3. Teklik 3. Şahıs: +dUr, +durur....52
2.3.7.5.1.4. Çokluk 1. Şahıs: +Uz....52
2.3.7.5.1.5. Çokluk 2. Şahıs: +sIz....52
2.3.7.5.1.6. Çokluk 3. Şahıs: +dUrlAr....52
2.3.7.5.2. Ek Fiilin Görülen Geçmiş Zaman Çekimi....52
2.3.7.5.3. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi....52
2.3.7.5.4. Ek Fiilin Şart Çekimi....52
2.3.7.6. Fiillerin Birleşik Çekimleri....53
2.3.7.6.1. Hikâye Birleşik Çekimi....53
2.3.7.6.1.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi....53
2.3.7.6.1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi....53

2.3.7.6.1.3. Şartın Hikâyesi 53
2.3.7.6.1.4. İsteğin Hikâyesi 53
2.3.7.6.2. Şart Birleşik Çekimi 53
2.3.7.6.2.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı 53
2.3.7.6.2.2. Öğrenilen Geçmiş Zmanın Şartı 53
2.3.7.6.2.3. Geniş Zamanın Şartı 53
2.3.7.6.3. Katmerli Birleşik Çekim 53
2.3.7.7. Kuvvetlendirme ve İhtimal Eki 54
2.3.7.8. İsim-fiil Ekleri 54
2.3.7.9. Sıfat-fiil Ekleri 54
2.3.7.10. Zarf-fiil Ekleri 54
2.4. CÜMLE BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ 55
2.4.1. Kelime Grupları 55
2.4.1.1. İsim Tamlaması 55
2.4.1.2. İyelik Grubu 56
2.4.1.3. Sıfat Tamlaması 56
2.4.1.4. İsim-Fiil Grubu 56
2.4.1.5. Sıfat-Fiil Grubu 56
2.4.1.6. Zarf-Fiil Grubu 56
2.4.1.7. Tekrar Grubu 57
2.4.1.8. Edat Grubu 57
2.4.1.9. Bağlama Grubu 57
2.4.1.10. Ünlem Grubu 57
2.4.1.11. Sayı Grubu 57
2.4.1.12. Aitlik Grubu 57

2.4.1.13. Unvan Grubu 57
2.4.1.14. Birleşik İsim Grubu 57
2.4.1.15. Birleşik Fiil 57
2.4.1.15.1. Bir İsim ve Bir Yardımcı Fiilden Oluşmuş Fiiller 57
2.4.1.15.2. Karmaşık Fiiller 58
2.4.1.15.3. Tasvirî Fiiller 59
2.4.1.16. Kısaltma Grupları 59
2.4.1.16.1. İsnat Grubu 59
2.4.1.16.2. Bulunma Grubu 59
2.4.1.16.3. Ayrılma Grubu 59
2.4.1.16.4. Eşitlik Grubu 59
2.4.1.16.5. İki Durumlu Öbek 59
2.4.2. Cümle Çeşitleri 59
2.4.2.1. Yapısına Göre Cümle Türleri 59
2.4.2.1.1. Basit Cümle 59
2.4.2.1.2. Birleşik Cümle 60
2.4.2.1.2.1. Şartlı Birleşik Cümle 60
2.4.2.1.2.2. İç İçe Birleşik Cümle 60
2.4.2.1.2.3. Ki/Kim'li Birleşik Cümle 60
2.4.2.1.2.4. Ki'si Düşmüş Birleşik Cümle 61
2.4.2.1.2.5. Çün'lü Birleşik Cümle 61
2.4.2.1.2.6. Tâ ki/Tâ kim'li Birleşik Cümle 61
2.4.2.1.2.7. Kaçan kim'li Birleşik Cümle 61
2.4.2.1.2.8. Vaktâ ki'li Birleşik Cümle 61
2.4.2.2. Yüklemin Yerine Göre Cümleler 61

2.4.2.2.1. Kurallı Cümle 61
2.4.2.2.2. Devrik Cümle 61
2.4.2.3. Yüklemin Türüne Göre Cümleler 62
2.4.2.3.1. Fiil Cümlesi 62
2.4.2.3.2. İsim Cümlesi 62
2.4.2.4. Anlamına Göre Cümleler 62
2.4.2.4.1. Olumlu Cümle 62
2.4.2.4.2. Olumsuz Cümle 62
3. KARŞILAŞTIRMALI METİN 63
4. DİZİN 193
4.1. ARAPÇA SÖZLER DİZİNİ 441
5. SONUÇ 442
KAYNAKÇA 443
TIPKIBASIM 447
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NÜSHASI 448
MİLLET KÜTÜPHANESİ NÜSHASI 528
SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ NÜSHASI 553
ÖZ GEÇMİŞ 557

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

ا	a, ā, e
آ	a, ā
ء	ʾ
ب	b, p
پ	p
ت	t
ث	ṣ
ج	c, ç
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	ẕ
ر	r
ز	z
س	s
ش	ş
ص	ṣ
ض	ḍ, ż
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	ʿ
غ	ġ
ف	f
ق	ḳ
ك	k, g, ñ
ل	l
م	m
ن	n
و	o, ö, u, ü, ū, v
ه	h, a, e
ى	y, ı, ī

KISALTMALAR VE SEMBOLLER

A : İstanbul Üniversitesi nüshası

Ar. : Arapça

a. g. e. : Adı geçen eser

a. g. m. : Adı geçen makale

B : Millet Kütüphanesi nüshası

bel. : Belirtme durumu eki

bk. : Bakınız

C : Süleymaniye Kütüphanesi nüshası

C. : Cilt

Far. : Farsça

H : Hicrî

Haz. : Hazırlayan

Hz. : Hazret

İtal. : İtalyanca

İÜ : İstanbul Üniversitesi

iye. : İyelik eki

Ktp. : Kütüphane

M : Milâdi

S : Sayı

s. : Sayfa

TTK : Türk Tarih Kurumu

yay. : Yayımlayan

YTS : Yeni Tarama Sözlüğü

Yun. : Yunanca

- : Fiil kök ve gövdelerini, fiillere gelen ekleri gösterir.

+ : İsim kök ve gövdelerini, isimlere gelen ekleri gösterir.

< : Bu biçimden gelir.

? : Anlamı tespit edilemeyen kelimeler için kullanılmıştır.

[ ] : Yazmanın varak numaralarını içine alır ve metinde bulunmayan, metin tamiri yapılan kelimeleri ve ekleri gösterir.

1. GİRİŞ

1.1. LÜTFÎ PAŞA VE ESERLERİ

1.1.1. Lütfî Paşa (1488-1563)

Lütfî bin Abdülhay ya da diğer adıyla Damat Çelebi Lütfî Paşa'nın nereli olduğu ve ne zaman doğduğu hakkında kesin bilgiler olmamakla birlikte Arnavut kökenli olduğu ve 1488 yılında doğduğu düşünülmektedir.

Lütfî Paşa'nın II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman dönemlerinde hizmet ettiği bilinmektedir. Kendi eserlerinde verdiği bilgilerden hareketle II. Bayezid zamanında sarayda yetiştikten sonra Yavuz Sultan Selim tahta çıktığında çuhadarlık görevinden elli akçeyle muteferrikalık göreviyle taşraya gönderilmiş; sonrasında çeşnigirbaşılık, kapıcıbaşılık, miralemlik, Kastamonu sancağı, Karaman beylerbeyliği ve Anadolu beylerbeyliği görevlerinde bulunmuş; Kanuni Sultan Süleyman döneminde ise vezirlik ve sadrazamlık yapmıştır.[1]

Lütfî Paşa, sadrazamlık görevi süresince çeşitli alanlarda büyük başarılar göstermiştir. Habsburg elçileriyle yapılan müzakereleri yönetmiş, saray giderlerini azaltmış, ulak sistemindeki zorlukların son bulması için köklü yeniliklere gitmiş, rüşvetçiliğin önüne geçmek için çalışmış ve donanmaya önem vererek tersanelerin açılması için girişimlerde bulunmuştur.[2] İki yıllık sadrazamlık görevi, Budin seferine hazırlık sürecindeyken son bulmuştur. Bu konuyla ilgili Lütfî Paşa, *Âsafnâme*'de kendi isteğiyle ayrıldığını ifade etse de[3] genel olarak kaynaklarda, bir kadına kadı hükmü olmadan uyguladığı uygunsuz bir ceza üzerine eşi ve aynı zamanda Kanuni Sultan Süleyman'ın kız kardeşi Şah Sultan ile tartışması ve ona tokat atması sonucunda azledildiğini belirtilir.[4]

---

[1] Lütfî Paşa *Asafnâme*, Yay. Haz. Ahmet Uğur, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, Mayıs 1982, s. 10.
[2] Mehmet İpşirli, "Lutfi Paşa", DİA, XXVII/234-236.
[3] Lütfî Paşa *a.g.e.*, Haz. Ahmet Uğur, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, Mayıs 1982, s. 11-12.
[4] Mehmet İpşirli, a.g.m., DİA, XXVII/234-236.

Azlinden sonra Dimetoka'daki çiftliğine çekilen Lütfî Paşa, bir süre sonra hacca gitmiş ve sonrasında da yine çiftliğinde eser yazarak ömrünü geçirmiştir. 1563'te, Dimetoka'da vefat etmiştir.

1.1.2. Eserleri

Lütfî Paşa'nın eserleriyle ilgili en doğru ve kapsamlı bilgiye yine kendisinin eserlerinden ulaşmak mümkündür. *Tevârih-i Âl-i Osmân* adlı eserinde o döneme kadar yazdığı tüm eserleri sıralamıştır. Fakat bu tarihten sonra yazdığı eserler, farklı kaynaklar tarafından toparlanmıştır. Genel olarak dinî ilimlere yönelik eserler kaleme alan Lütfî Paşa'nın Arapça ve Türkçe eserlerini şu şekilde sıralamak mümkündür.

1.1.2.1.Türkçe Eserleri

1.1.2.1.1. Kitâb-ı Tenbîhü'l-'Âkılîn ve Te'kîdü'l-Gâfilîn

Lütfî Paşa'nın azlinden sonra yazdığı bu eser, çeşitli din ve fıkıh kitaplarının derlenmesiyle oluşturulmuştur. Lütfî Paşa, *Tevârih-i Âl-i Osmân*'da bu eser için "icmâlî ve mufassalî usûl-i dine müteallik" ifadesini kullanmıştır.

Dört bölümden meydana gelen bu eseri, Lütfî Paşa, halkın çoğunun ümmî olması ve İslam'ı bilmemesi sebebiyle âkil olanları tembih ve gafil olanları tekit etmek amaçlı yazdığını söyler.

Eserin Nüshaları

Eserin İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 01930 numarada, Millet Kütüphanesi Ali Emiri 257 numarada ve Süleymaniye Kütüphanesi Kemal Edip Kürkçüoğlu 2 numarada olmak üzere bilinen üç nüshası vardır. Aynı zamanda eserin üçüncü bölümü, Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi, 820 numarada bir risale içinde bulunmaktadır. Ancak bu nüsha, belli bir bölümü içerdiği için çalışmaya dahil edilmemiştir.

Harekeli nesih hattı ile yazılan İstanbul Üniversitesi nüshası 81 varaktır. İlk varak harici her sayfasında 11 satır, ilk varakta ise beşer satır bulunmaktadır. Ayetler ve hadisler kırmızı ve mavi mürekkeple yazılmıştır. Nüshada M 1543 tarihi kayıtlıdır.

Millet Kütüphanesi nüshası iki eserden meydana gelir ve 120 varaktır. Nüsha içinde 53 varaktan oluşan ilk eser, çalışmanın konusu olan *Tenbîhü'l-'Akılîn ve Te'kidü'l-Gâfilîn* adlı eserdir. İkinci eser ise yazarın bir diğer eseri olan *Hayât-ı Ebedî* adlı eserdir. Çalışmanın konusu olan eserin her sayfasında 19 satır yer alır. Yalnızca 21 a'da 20, 53 a'da 3 satır bulunmaktadır. Ayetler ve hadisler kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Süleymaniye Kütüphanesi nüshası 59 varaktan oluşur ve her sayfasında 15 satır bulunmaktadır. Ayet ve hadisler bazı yerlerde kırmızı mürekkeple bazı yerlerde ise siyah mürekkeple yazılmıştır.

Çalışmanın Yöntemi ve Ana Nüshanın Belirlenmesi

Bu çalışmada üç nüshadan da faydalanılarak karşılaştırmalı bir metin hazırlanmıştır. Bu üç nüsha içindeki en eski nüshanın İÜ nüshası olduğu düşünülmektedir. Bunun sebebi İÜ nüshasında M 1543 kaydının bulunmasıdır. Ayrıca Millet Kütüphanesi nüshasının barındırdığı ikinci eser olan *Hayât-ı Ebedî, Tenbîhü'l-'Akılîn ve Te'kidü'l-Gafilîn*'den daha geç bir tarihte yazılmıştır. Dolayısıyla Millet Kütüphanesi nüshasının İÜ nüshasından daha geç istinsah edildiğini söylemek mümkündür. Süleymaniye Kütüphanesi nüshasında ise harekeler oldukça seyrektir. Bu da eserin diğer nüshalara göre daha geç bir tarihte istinsah edildiğini düşündürmektedir. Bu sebeple çalışmada, ana nüsha olarak İÜ nüshası belirlenmiş ve nüsha, "A nüshası" şeklinde isimlendirilmiştir.

İÜ nüshasında olmayıp Millet Ktp. ve Süleymaniye Ktp. nüshalarında olan bazı bölümler için de ele alınan ana nüsha Millet Ktp. nüshası olmuştur. Bunun sebebi Süleymaniye Ktp. nüshasının hem hareke bakımından zengin olmayışı hem de yine bu nüshanın diğer nüshalara göre daha çok Arapça ve Farsça kelime ve tamlama barındırmasıdır. Bu sebeple ikinci nüsha olarak Millet Ktp. nüshasını ele alınmış ve "B nüshası" şeklinde adlandırılmıştır. Süleymaniye Ktp. nüshasına da "C nüshası"

denilmiştir. A nüshasında olmayıp B nüshasında olan bölümlerde yazı boyutu düşürülerek bu bölümler belirgin hâle getirilmiştir. Bunun dışında olan tüm farklılıklar da dipnotlarda gösterilmiştir.

Bununla birlikte A nüshasının müellif nüshası olmadığı düşünülmektedir. A ve B nüshalarını beraber incelendiğinde A nüshasının anlatımında genel olarak bir kısaltma yoluna gidildiği görülmektedir. B ve C nüshalarında yer alan bazı isimler ve kaynakların A nüshasında zikredilmemesi eldeki üç nüshanın da müellif nüshasının olmadığı düşüncesini doğurmaktadır.

Eserin yazılış tarihi ile ilgili kesin bilgiler olmamakla birlikte hem İstanbul Üniversitesi nüshasında H 950/M 1543 tarihinin kayıtlı olması hem de yazarın 1544'te *Tuhfetü't-Tâlibîn*'i ve ardından *Hayât-ı Ebedî*'yi yazması ve bu iki eserde *Tenbîhü'l-'Âkılîn ve Te'kîdü'l-Gâfilîn*'den bahsetmesi sebebiyle eserin en geç 1543'te yazılmış olduğu düşünülmektedir.

Eserin Adının Tespitinde Görülen Karışıklık

Lütfî Paşa'nın bu eserinin adıyla ilgili birçok farklı görüş mevcuttur. Bunun temel sebebinin Lütfî Paşa'nın diğer eserlerindeki nüshalarında müellif ya da müstensihlerin yaptığı yazım yanlışlarından kaynaklı olduğu söylenebilir. Bu tez çalışmasının en temel amaçlarından biri de bu isim karmaşasını çözüme ulaştırmaktır.

Söz konusu eserin çalışılan üç nüshasında da eserin ismi *Tenbîhü'l-'Âkılîn ve Te'kîdü'l-Gâfilîn* şeklinde geçmektedir.[5] Dolayısıyla yapılan diğer tüm isimlendirmeler yanlıştır.

Söz konusu eserin adının geçtiği Lütfî Paşa'ya ait üç eser vardır. Bu eserler, *Tuhfetü't-Tâlibîn, Hayât-ı Ebedî* ve *Tevârih-i Âl-i Osmân*'dır.

Tuhfetü't-Tâlibîn'in Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih bölümünde bilinen tek bir nüshası vardır ve eserin adı doğru yazılmıştır.

[5] Millet Ktp. nüshasında metin içinde eserin adı *Tenbîhü'l-'Âkılîn ve Te'kîdü'l-Gâfilîn* olarak geçer fakat kütüphane kayıtlarındaki isim *Tenbîhü'l-Gâfilîn ve Te'kîdü'l-Kâsilîn* şeklindedir.

Hayât-ı Ebedî'nin Millet Kütüphanesi'nde ve Süleymaniye Kütüphanesi'nde olmak üzere bilinen iki ayrı nüshası vardır ve Millet Kütüphanesi nüshasında eserin adı doğru yazılmışken Süleymaniye Kütüphanesi nüshasında *Tenbîhü'l-Gâfilîn ve Te'kîdü'l-'Âkılîn* şeklinde yazılmıştır.

Tevârih-i Âl-i Osmân'ın dördü yazma biri matbu olmak üzere bilinen beş nüshası vardır. TTK'deki yazma nüsha ile 1341 tarihli matbu nüshada eserin adı aynı şekilde yazılmıştır ve bu yazılış iki farklı şekilde okunabilmektedir. Asım Cüneyt Köksal, eserin adını, *Tevârih-i Âl-i Osmân*'daki bu yazılıştan hareketle *Tenbîhü'l-Gâfilîn veyâ Keydü'l-Gâfilîn* şeklinde okurken[6] Kayhan Atik, *Tenbîhü'l-Gâfilîn ve Yekidü'l-Gâfilîn* olarak okur.[7] Fakat bu matbu nüshadaki dipnotta *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ın Viyana'daki yazma nüshasında eserin *Tenbîhü'l-Gâfilîn ve Te'kîdü'l-Gâfilîn* şeklinde yazıldığı ifade edilir.

1925'te Mehmet Fuat Köprülü, "Lütfî Paşa" makalesinde, eseri bir sahafta gördüğünü söyleyerek eserin adını *Tenbîhü'l-Gâfilîn ve Te'kîdü'l-Gâfilîn* şeklinde okur.[8]

1955'te M. Tayyip Gökbilgin, "Lütfî Paşa" makalesinde çalışılan bu eserin İÜ nüshasını gördüğünü söyleyerek eserin adını doğru bir şekilde okur.[9]

1982'de Lütfî Paşa'nın *Âsafnâme* eserini çalışan Ahmet Uğur, Lütfî Paşa'nın diğer eserleri hakkında bilgi verirken Köprülü'den hareketle eserin adını tıpkı Köprülü gibi okur.[10]

1990'da *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ın 1341 baskılı matbu nüshasının tıpkıbasımını yapan Serhan Tayşi, Lütfî Paşa'nın diğer eserleri hakkında bilgi verdiği bölümde

[6] Asım Cüneyt Köksal, "Bir İslam Alimi Olarak Lütfi Paşa", Osmanlı Araştırmaları, 2017, s. 35.
[7] Kayhan Atik, *Lütfî Paşa ve Tevârih-i Âl-i Osmân*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2001, s. 144.
[8] M. Fuat Köprülü, "Lütfî Paşa", Türkiyat Mecmuası, 1925/1, s. 140.
[9] M. Tayyip Gökbilgin, "Lütfî Paşa", İA, 1955, C. VII, s. 100.
[10] Lütfî Paşa *a.g.e.*, Yay. Haz. Ahmet Uğur, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, Mayıs 1982, s. 6.

referans olarak Köprülü'yü göstermesine rağmen eserin adını *Kitâbu Tenbîhi'l-Gâfilîn ve Te'kîdi'l-Kâsilîn* olarak okur.[11]

2001 yılında *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ın neşrini yapan Kayhan Atik, çalışmasında Lütfî Paşa'nın diğer eserleri hakkında bilgi verdiği bölümünde, söz konusu eserin adını, Köprülü'den hareketle tıpkı onun gibi okurken[12] *Tevârih-i Âl-i Osmân*'da yer alan eserler listesinde, eserin adını bu kez *Tenbîhü'l-Gâfilîn ve Yekidü'l-Gâfilîn* şeklinde okur.[13]

Lütfi Paşa'nın eserlerine dair bilinen nihai çalışma 2017 yılında Asım Cüneyt Köksal'a aittir. Köksal, çalışmasında Lütfî Paşa'nın eserlerine dair detaylı bilgi vermiş, aynı zamanda kimi eserlerinin Lütfî Paşa'nın da deyimiyle birbirini tamamladığını ortaya koymuştur.[14]

Köksal, hem söz konusu eserin iki nüshasını hem de *Tuhfetü't-Tâlibîn*'i doğrudan gördüğünden eserin adını doğru bir şekilde okur, aynı zamanda diğer isimlendirmelerin de yanlış olduğunu ifade eder.[15]

Dolayısıyla, çalışılan bu eserin, her şeyden önce üç nüshasında da adının açık bir şekilde *Tenbîhü'l-'Âkılîn ve Te'kîdü'l-Gâfilîn* olarak geçmesinden hareketle diğer tüm okumaların müellif ya da müstensihlerin yaptığı yazım yanlışlarından kaynaklı olduğunu söylemek mümkündür.

1.1.2.1.2. Tuhfetü't-Talibîn

Tenbîhü'l-'Âkılîn ve Te'kîdü'l-Gâfilîn'den hemen sonra yazılan eserin bilinen tek nüshası Süleymaniye Ktp. Fatih bölümü 1507 numarada yer almaktadır. *Tuhfetü't-Tâlibîn* ile *Tenbîhü'l-'Âkılîn ve Te'kîdü'l-Gâfilîn* adeta birbirinin devamı niteliğinde, birbirini tamamlayan eserlerdir. Eser aynı zamanda içerik olarak *Zübdetü'l-Mesâil fi'l-İ'tikādāt ve'l-İbâdât* ile de büyük oranda örtüşmektedir. *Zübdetü'l-Mesâil fi'l-İ'tikādāt*

[11] Lütfî Paşa, *Tevârih-i Âl-i Osman*, Yay. Haz. Serhan Tayşi, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1990, s. 20.
[12] Kayhan Atik, *a.g.e.*, Kültür Bakanlığı Yay. 2001, Ankara, s. 16.
[13] Kayhan Atik, *a.g.e.*, Kültür Bakanlığı Yay. 2001, Ankara, s. 144.
[14] Asım Cüneyt Köksal, a.g.m., Osmanlı Araştırmaları, 2017, s. 37.
[15] Asım Cüneyt Köksal, a.g.m., Osmanlı Araştırmaları, 2017, s. 35.

ve'l-İbâdât'da *Tuhfetü't-Tâlibîn*'deki konuların daha genişçe ele alındığını söylemek mümkündür.[16]

1.1.2.1.3. Hayât-ı Ebedî

Lütfî Paşa'nın *Tenbîhü'l-'Âkılîn ve Te'kîdü'l-Gâfilîn* ve *Tuhfetü't-Tâlibîn*'den sonra, 1546'da tamamladığı ve yine diğerlerini tamamlamaya yönelik yazdığı bir eserdir. Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmut Efendi bölümü 1524 numara ve Millet Ktp., Ali Emiri, 257/2 numarada olmak üzere bilinen iki nüshası vardır.

Yazar bu eserinde *Tenbîhü'l-'Âkılîn ve Te'kîdü'l-Gâfilîn*'in imanı, *Tuhfetü't-Tâlibîn*'in ise ibadeti anlattığını ifade eder.

1.1.2.1.4. Risâle-i Sual ve Cevap

Soru cevap şeklinde yazılan eserin Süleymaniye Ktp., Kılıç Ali Paşa, 378 numarada, Hacı Mahmud Efendi, 6385 numarada, Millet Ktp., Ali Emiri, 257 numarada olmak üzere bilinen üç nüshası vardır.

Kayhan Atik'in eser üzerine bir çalışması vardır.[17]

1.1.2.1.5. Risâle-i Niyyet

Millet Ktp., Ali Emiri, 257 numarada bulunmaktadır. Lütfî Paşa bu eserin "bazı önemli meselelere dair olduğunu" belirtir.[18]

1.1.2.1.6. Umûrü'l-Mühimmât

Tıbba dair bir eserdir.

1.1.2.1.7. Tevârîh-i Âl-i Osmân

Başlangıçtan 1553'e kadarki Osmanlı tarihinin anlatıldığı bir eserdir. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi'nde iki, TTK'de bir ve Viyana Millî Kütüphanesi 1001 numarada bir olmak üzere bilinen dört yazma nüshası vardır.

---

[16] Asım Cüneyt Köksal, a.g.m., Osmanlı Araştırmaları, 2017, s. 37-38.
[17] Kayhan Atik, "Lütfi Paşa'nın Risâle-i Sual ve Cevab İsimli Eseri", Erciyes Dergisi, Kayseri, Ekim 1995, S. 214, s. 6-9.
[18] Lütfî Paşa, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, yay. haz. Hâfızıkütüp Âlî Bey, İstanbul, 1341, s. 4

Eserle ilgili ilk çalışmayı Hâfızıkütüp Âlî Bey yaparak H 1341'de eserin ilk neşrini gerçekleştirmiştir.[19]

Serhan Tayşi, 1990'da eserin tıpkıbasımını yapmış,[20] 2001'de ise Kayhan Atik, yeni harflerle neşretmiştir.[21]

Yukarıda sıralanan tüm eserler, Lütfî Paşa'nın *Tevârih-i Âl-i Osmân*'da sıraladığı ve genellikle birer cümleyle anlattığı eserlerdir. Fakat bunların haricinde Lütfî Paşa'nın *Tevârih-i Âl-i Osmân*'dan sonra yazdığı başka eserleri de vardır.

1.1.2.1.8. Âsafnâme

Lütfî Paşa'nın *Tevârih-i Âl-i Osmân*'dan sonra yazdığı bu eser, önemli bir nasihatname ve siyasetname örneğidir. Ahmet Uğur, *Âsafnâme*'nin oldukça özlü bir anlatımı olduğunu, laf kalabalığına girilmeden, söylenmek istenenin açık bir şekilde ortaya koyulduğunu ifade eder. Aynı zamanda Lütfî Paşa'nın örnek verirken diğer milletlerden değil, Osmanlı'nın kendi tarihinden yararlandığını belirtir.[22]

Birçok nüshası bulunan bu eser, Lütfî Paşa'nın en iyi bilinen eserlerinden biridir ve üzerine de pek çok çalışma yapılmıştır. İlk çalışma, 1910 yılında Rudolf Tschudi'ye aittir. Ardından yine 1910'da Ali Emîrî tarafından neşredilmiştir. Daha sonrasında Ahmet Uğur, 1982'de Tschudi ve Ali Emîrî neşirlerini birlikte ele alarak yeniden neşretmiştir. 1991'de Mübahat Kütükoğlu ise eserin birçok yazmasını inceleyerek yeni bir metin ortaya koymuştur.[23]

1.1.2.1.9. Risâle-i Firak-ı Dâlle

Süleymaniye Ktp., Ayasofya, 2195 numarada yer alan risalede, "Ümmetim 73 fırkaya ayrılacaktır. Birisi cennette, 72'si cehennemde olacaktır." hadisi açıklandıktan sonra bu 72 fırka hakkında bilgi verilmiştir.

---

[19] Lütfî Paşa, *a.g.e.*, yay. haz. Hâfızıkütüp Âlî Bey, İstanbul, 1341.
[20] Lütfî Paşa, *a.g.e.*, Yay. Haz. Serhan Tayşi, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1990.
[21] Kayhan Atik, *a.g.e.*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2001.
[22] Lütfî Paşa *a.g.e.,* Yay. Haz. Ahmet Uğur, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, Mayıs 1982, s. 7.
[23] Asım Cüneyt Köksal, a.g.m., Osmanlı Araştırmaları, 2017, s. 45-46.

1.1.2.2. Arapça Eserleri

1. Kitâbu Zübdetü'l-Mesâ'il fi'l-İ'tikâdât ve'l-'İbâdât

2. Kitâbu'l-Kunûz fî Letâ'ifi'r-Rumûz fi'l-Ehâdîsi'l-Erba'în

3. Risâletün fî Tashîhi'n-Niyyeti ve'l-'Ameli bihâ

4. Risâletün fî Takrîri'l-Ervâhi Eyne Tasîrû İzâ Uhricû min Hâzihi'l-Ecsâd

5. Risâletün fî Takrîri Men Ehabbe ve Men Kerihehu

6. Risâletün fî Takrîri'ş-Şühedâ'i ve mâ Yete'allaku bi-Umûri'l-âhiri

7. Risâletün fî Hasâ'isi Ehli's-Sünneti ve'l-Cemâ'ati ve fî Beyân Ehli'l-Ahvâ'i ve'd-Dalâle

8. Risâletün fî Tashîhi Salâti'l-Cum'ati ve mâ Yete'allaku bihâ mine'l-Fedâ'il ve'l-Âdâb

9. Risâletün fî Beyâni Duhûli'l-Hammâmi ve mâ Yete'allaku bihâ ve'l-İhtidâbi ve Taklîmi'l-Ezâfîr

10. Risâletün fî Beyâni Metâ Yenkatı'u Ma'rifetü'l-'Abdi mine'n-Nâsi 'İnde Hâleti'l-Mevti ve fi't-Tevbeti ve Beyânihâ ve fi't-Tâ'ib men Hüve

11. Risâletün fî Takrîri's-Saydi ve'z-Zebâihi ve fî mâ Yahillu ve mâ lâ Yahillu

12. Risâletün fî Beyâni't-Tedâvî ve'l-Mesâ'ibi ve Telkîni'l-Meyyiti ve mâ Yüstehabbu min Ahvâli'l-Muhtedârîn 'inde'l-Mevt

13. Risâletün fî Beyân Ef'âli'l-'İbâd ve Yu'nâ bi-hi'l-İhtiyâri'l-Cüz'î

14. Halâsü'l-Ümme fî Ma'rifeti'l-E'imme

2. DİL İNCELEMESİ

Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılmış olan eserin Eski Türkiye Türkçesinin dil özelliklerini devam ettirdiği görülmektedir.

Eserin dil incelemesi yapılırken esasen ana nüsha olan A nüshasından örnekler seçilmiştir fakat gerekli durumlarda B nüshasının ana metne dahil edilen kısımlarından da örnekler verilmiştir.

2.1. YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ

2.1.1. Ünlülerin Yazılışı

Lütfî Paşa'nın Tenbîhü'l-ʿÂkılîn ve Teʾkîdü'l-Gâfilîn adlı eserinin esas alınan İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshası, harekeli nesih hattı ile istinsah edilmiştir. Bu sebeple ünlüler de çoğunlukla harekelerle gösterilmiştir.

2.1.1.1. Türkçe Kelime ve Eklerde Ünlülerin Yazılışı

2.1.1.1.1. a Ünlüsü

Metinde, Türkçe kelimelerin başında bulunan *a ünlüsü* genellikle eğik üstünlü, kimi zaman dik üstünlü yazılmıştır.

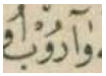
 : anuñ (3 a/1)

 : andan (16 a/6)

 : aratmaz (68 a/10)

Türkçe kelimelerin içindeki *a ünlüsü* için çoğunlukla medli elif, kimi zaman da üstünlü elif ya da sadece üstün kullanılmıştır:

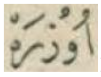
 : uçmaḳ (22 b/7)

 : varup (6 b/1)

 : olınan (7 a/7) : yaratmak (36 b/8)

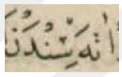
Türkçe kelimelerin sonlarında *a ünlüsü* genellikle güzel h ile yazılmıştır fakat zaman zaman üstünlü elifle yazıldığı da görülmektedir.

 : baña (10 b/3) : ana (22 a/5)

 : üzre (22 a/2) : anuñla (11 b/1)

 : yolumuza (11 b/5)

Metinde, *a ünlüsünün* aynı kelimede farklı yazıldığı da görülür.

 : ataya (56 a/7) : atasından (55 a/8)

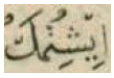
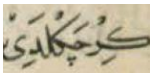
2.1.1.1.2. e Ünlüsü

Metinde, Türkçe kelimelerin başında *e ünlüsü* üstünlü elif ile yazılmıştır.

 : eyledüm (4 b/3) : eline (6 b/5)

 : evüm (24 b/7)

Türkçe kelimelerin içinde *e ünlüsü* genellikle üstün ile gösterilmiştir.

 : işitmek (34 b/2) : girçekledi (17 b/9)

Türkçe kelimelerin sonunda *e ünlüsü* güzel h ile yazılmıştır.

 : içinde (9 a/3) : üzerine (15 b/4)

2.1.1.1.3. ı, i Ünlüleri

Türkçe kelimelerin başında *ı* ve *i ünlüleri* esreli elifle ve elif veya ye ile yazılmıştır.

 : iki (4 b/11) : içinde (9 a/3)

 : ıssı (10 b/4)

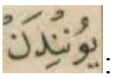
 : ıraklığı (53 a/10)

Türkçe kelimelerin içinde *ı* ve *i ünlüleri* genellikle esre ile gösterilmiştir Zaman zaman esreli ye kullanımı da görülmektedir.

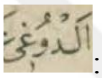
 : yılduzlar (4 b/4)

 : ḳılmadı (52 a/10)

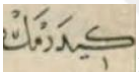
 : vire (11 b/8)

 : yöninden (53 a/2)

Türkçe kelimelerin sonundaki *ı* ve *i ünlüleri* için genellikle esreli ye veya dik esreli ye kullanılmıştır.

 : aldugı (10 a/1)

 : anı (30 b/5)

 : gidermek (78 a/3)

Kimi zaman belirtme durumu eki olan +I için hemze kullanılmıştır.

 : kimseyi (79 a/10)

 : nesneyi (57 a/4)

2.1.1.1.4. o, ö, u, ü Ünlüleri

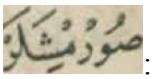
Türkçe kelimelerin başında *o, ö, u, ü ünlüleri* genellikle elif ve vav üzerine konulan ötre ile yazılmıştır. Kimi zaman bu ünlüler ötreli elifle de gösterilmiştir.

 : olsa (16 a/3)

 : ötürü (38 b/10)

 : ölüm-ile (74 b/3)

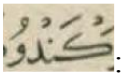
Türkçe kelimelerin içinde bu ünlülerin genellikle ötreli vav ile ya da sadece ötreyle yazıldığı görülmektedir.

 : şormışlar (17 a/3)

 : yoḳsa (21 b/3)

 : buyurur (49 a/5)

Türkçe kelimelerin sonunda *u, ü ünlüleri* ötreli vav ile yazılmıştır.

 : götürü (64 b/6) : kendü (26 a/6)

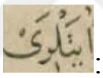
Metinde tek bir yerde *u ünlüsünü* karşılamak üzere elifli vavın kullanıldığı görülür. Kelimede, vavdan sonra gelen elif, vav harfinin sadece /u/, /ü/ okunması gerektiğini gösterir.[24]

 : ḳarañu (74 a/2)

2.1.1.2. Yabancı Kelime ve Görevli Unsurlarda Ünlülerin Yazılışı

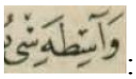
Metindeki Arapça ve Farsça kelimelerde bulunan kısa ünlüler, çoğunlukla harekelerle gösterilmiştir. Uzun ünlüler için elif, vav ve ye kullanılmıştır.

Kelime başındaki *uzun a ünlüsü* (ā) genellikle eğik üstünlü ya da dik üstünlü elif ile gösterilmiştir.

 : ādemüñ (3 b/1) : āyetleri (9 a/11)

 : āline (5 a/7)

Kelime içindeki *uzun a ünlüsü* (ā) genellikle medli elif ile yazılmıştır. Fakat yer yer eğik üstünlü ya da dik üstünlü elif ile yazıldığı da görülür.

 : vāsıṭası (45 a/10) : muḥtāc (46 a/7)

 : dāyimdür (30 a/1) : ḥādiṯ (32 b/5)

Kimi zaman da sadece dik üstünle gösterilmiştir.

 : lākin (41 a/3)

[24] Halil Ersoylu, *Kız Destanı*, TDK Yay., Ankara, 1996, s. 27; Halil Ersoylu, "Eski Türkiye Türkçesi Metinlerinde Kullanılan Elifli Vav", *Hasan Eren Armağanı*, TDK Yay., Ankara, 2000, s. 135-139.

Arapça kelimelerde *uzun a ünlüsünü* karşılaması için zaman zaman vav kullanılmıştır.

 : ṣalāt (10 b/6)

 : zekātın (19 a/4)

Kelime sonunda *uzun a ünlüsü* (ā) için genellikle eğik üstünlü elif, zaman zaman da dik üstünlü elif kullanılmıştır. Bununla birlikte metinde elif-i maksûre örnekleri de görülmektedir. Elif-i maksûreli kelimeler bazen esreli ye ile de yazılmıştır.

 : zīrā (27 b/10)

 : Mūsā (40 b/11)

 : ḥattā (12 a/9)

 : daʿvī(56 b/11)

Arapça ve Farsça kelimelerde *uzun ı ünlüsü* (ī) kelime başında, içinde ve sonunda genellikle esreli ye ya da dik esreli ye ile yazılmıştır.

 : īmān (6 a/8)

 : īmāndur (20 b/4)

 : şerīki (27 b/10)

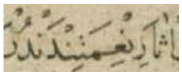
 : Mesīḥ (28 a/5)

 : yaʿnī (44 a/3)

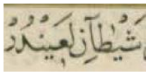
 : fānī (45 a/7)

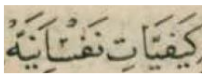
 : ezelī (45 b/6)

Metindeki Farsça tamlama yapılarında, sonu ünsüz ile biten kelimelerde -ı, -i izafet esresini belirtmek için esre kullanılmıştır.

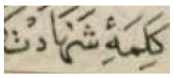
 : āṯār-ı niʿmetindendür (2 b/4)

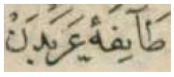
 : iẓhār-ı keremindendür (3 a/2)

 : şeyṭān-ı laʿīndür (24 b/1)

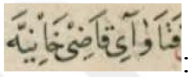
 : keyfiyyāt-ı nefsāniyyet (70 a/7)

Metinde, kelime sonundaki *a*, *e* ünlüsünü karşılayan güzel h'nin olduğu yerlerde izafet esresini belirtmek için hemze ve esre kullanılmıştır.

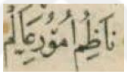
 : kelime-i şehādet (65 a/11)

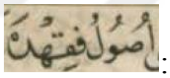
 : ṭāʾife-i ʿArab'dan (65 a/1)

Kelimenin, *uzun a ünlüsünü* karşılayan elifle bitmesi durumunda ise izafet esresi için yazılan ye harfinin esre ile harekelendiği görülmektedir.

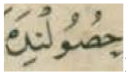
 : Fetāvā-yı Ḳāḍīḫāniyye'de (68 b/4)

Bazı Farsça tamlamalarda ilk kelimenin yuvarlak ünlü taşıması veya dudak ünsüzlerinden biriyle bitmesi durumunda izafet esresinin ötreyle yazıldığı görülür.

 : ḳavm-ü Ṣāliḥ (22 b/11) : nāẓım-u umūr-ı ʿālem (5 b/7)

 : Uṣūl-u Fıḳh'da (50 b/1)

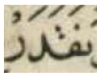
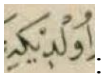
Arapça ve Farsça kelimelerde *uzun u ünlüsü* (ū) genellikle ötreli vav ile yazılmıştır.

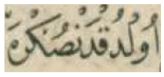
 : ḥuṣūlında (29 a/8) : maʿlūm (54 a/9)

 : Ebū (23 a/3) : memlū (50 a/5)

2.1.1.3. Yazılışı Bitişik Olan Kelimeler

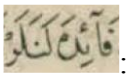
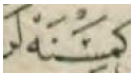
Metindeki kimi yerlerde ayrı yazılması gereken iki kelimenin Arap-Fars imla geleneğinin etkisiyle bitişik yazıldığı görülmektedir.

 : ne-ḳadar (35 a/2) : oldı-ki (76 b/6)

 : bilesin-kim (43 a/6) : olduḳdan-ṣoñra (17 b/4)

2.1.1.4. Yazılışı Ayrı Olan Kelime ve Ekler

Kimi zaman metinde Türkçe ya da yabancı kökenli kelimelere gelen bazı eklerin Uygur imla geleneğinin etkisiyle ayrı yazıldığı görülür.

 : fā'ideleneler (8 a/3) : kimesneler (16 b/10)

 : ebedīdür (26 b/9)

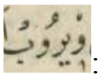
2.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı

2.1.2.1. Türkçe Kelime ve Eklerde Ünsüzlerin Yazılışı

2.1.2.1.1. b-p Ünsüzlerinin Yazılışı

Günümüzde /p/ ile söylenen birçok kelime, metinde de /p/ ile yazılmıştır.

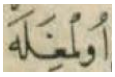
Zarf-fiil eki -Up daima *b ünsüzü* ile yazılmıştır. Fakat çeviri yazılı metinde bu eklerdeki *b ünsüzü*, ses bakımından /p/yi karşıladığından /p/ ile yazılmıştır.

 : virüp (37 a/2) : bilüp (45 a/8)

2.1.2.1.2. k-g Ünsüzlerinin Yazılışı

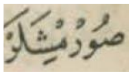
Metinde *k* ve *ḳ ünsüzü* kimi yerlerde ünlü eklerin tesiriyle tonlulaşarak *g* ve *ġ ünsüzlerine* dönüşür.

 : itmeg-ile (33 b/1) : ölmeg-ile(66 b/5)

 : yoġ-iken (6 a/5) : olmaġ-ıla (33 a/9)

2.1.2.1.3. s Ünsüzünün Yazılışı

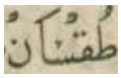
Metinde, kalın sırada bulunan bazı kelimelerdeki *s ünsüzü*, kelime Türkçe olmasına rağmen Arap imla geleneğinin etkisiyle sad (ṣ) ile yazılmıştır.

 : ṣormışlar (17 a/3) : ṣaḳla (24 b/8)

 : saġış (27 b/9) : ṣaġdur (47 a/6)

 : ṣaḳınacaḳ (55 b/1) : ṣığınıruz (55 b/1)

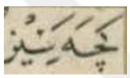
Fakat kimi zaman kalın sırada olmasına rağmen sin ile yazılan kelimeler de vardır.

 : ṭoḳsan (40 a/6)

2.1.2.1.4. c-ç Ünsüzlerinin Yazılışı

Metinde Türkçe kelimelerde /ç/ için yoğun olarak çim, zaman zaman da cim harfinin kullanıldığı görülür. Çeviri yazıda asli şekli /ç/li olup cim ile yazılan tüm kelimeler /ç/ ile okunmuştur.

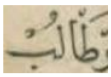
 : anuñ-ıçun (4 b/10) : ḳılıçdan (27 a/1)

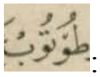
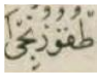
 : geçesiz (13 b/1) : ḳaça (12 b/7)

 : ḳaçamaz (36 b/9)

2.1.2.1.5. t-d Ünsüzlerinin Yazılışı

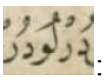
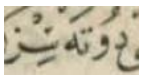
Metinde, Türkçe kelimelerde kalın sırada bulunan *t ünsüzü*, tı (ṭ) ile yazılmıştır.

 : ṭoġru (3 b/9) : ṭalup (6 b/8)

 : ṭutup (7 b/7) : ṭoḳuzıncı (79 a/11)

 : ṭurursın-ki (45 a/8)

Eski Türkçede kalın ve ince sırada bulunan kelime başı *t ünsüzünün* metinde zaman zaman /d/ ile yazıldığı görülür.

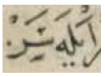
 : dürlü (15 b/11) : dutasız (13 b/1)

Bununla birlikte aynı kelimenin hem tı'lı (ṭ) hem de /d/li yazıldığı da görülür.

 : datlu (12 a/11) : ṭatlu (12 b/3)

2.1.2.1.6. İyelik Kökenli Teklik 2. Şahıs Ekinin Yazılışı

Metinde teklik 2. şahıs eki, düzenli olarak damaksı n (ñ) ile yazılmıştır. Sadece tek bir yerde nun ile yazılmıştır.

 : eylesen (49 a/1)

2.1.2.2. Yabancı Kelimelerde Ünsüzlerin Yazılışı

2.1.2.2.1. b-p Ünsüzlerinin Yazılışı

Metindeki Farsça *pādişāh*, *pes*, *put* vb. kelimelerin tamamının /p/ ile yazıldığı görülmektedir.

2.1.2.2.2. c-ç Ünsüzlerinin Yazılışı

Yabancı kökenli kelimelerde de *ç ünsüzü* için genellikle çim, nadiren cim harfi kullanılmıştır. Çeviri yazıda aslî şekli /ç/li olup cim ile yazılan tüm kelimeler /ç/ ile okunmuştur.

 : hīç (13 b/1)

 : bağçeye (6 b/3)

 : çerāġ (74 a/4)

 : bī-çāre (79 b/6)

2.2. SES BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

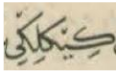
2.2.1. Ünlüler

2.2.1.1. Ünlü Değişmeleri

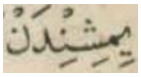
2.2.1.1.1. i-e, e-i Değişikliği

Eski Türkçede /e/li olmasına rağmen metinde /i/ ile yazılan bazı kelimeler şöyle sıralanabilir:

 : didi (51 b/5)

 : giñligi (26 b/4)

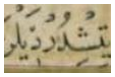
 : girü (60 b/10)

 : yimişinden (6 b/4)

 : yitmiş (23 a/5)

 : biş (79 a/2)

 : itdügi (12 b/7)

 : yitişdürdiler (3 b/11)

Metinde tek bir kelimenin /e/ ile yazıldığı görülür.

 : eyü (26 a/1)

di- fiili, tek bir yerde üstünle harekelenmiştir.

 : deñildügine (44 b/5)

2.2.1.1.2. e-ü Değişikliği

Eski Türkçede /e/li yazılan bazı kelimeler Eski Türkiye Türkçesinde yuvarlaklaşmış ve daralmıştır. Klasik Osmanlı Türkçesi dönemine ait bu metinde bu özelliğin görüldüğü sınırlı örnek bulunmaktadır.

 : büyük (27 a/9)

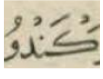
2.2.1.1.3. ı-u, i-ü Değişikliği

Eski Türkçede *ı* ya da *i ünlüleri* ile yazılan bazı kelimeler, Eski Türkiye Türkçesinde yuvarlaklaşarak kimi zaman uyuma girer kimi zaman da uyumun dışına çıkar. Bununla birlikte günümüz Eski Türkiye Türkçesinde düz, dar ünlülü kelimeler, günümüz Türkiye Türkçesinde yuvarlaklaşır. Metinde her iki ses olayının da örneklerinin yer aldığı görülmektedir.

Eski Türkçede düz olup bu metinde yuvarlaklaşan kelimeler:

 : küçükde (35 a/10)

Eski Türkiye Türkçesinde yuvarlak olup bu metinde de yuvarlaklığı devam ettiren kelimeler:

 : kendü (26 a/6)

 : yılduzlar (4 b/4)

 : eyü (26 a/1)

 : demüri (31 b/10)

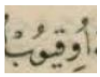
 : eksük (69 a/9)

 : yalıñuz (41 a/11)

Bununla birlikte hem düz ünlülü hem de yuvarlak ünlülü şekilde yazılan örnekler de vardır.

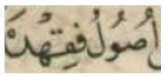
 : degüldür (30 a/5)

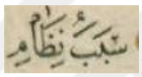
 : degildür (21 b/2)

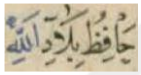
 : oḳıyup (55 a/10)

 : oḳunur (38 b/4)

Farsça tamlamalardaki izafet esresi -ı, -i metinde zaman zaman bir söyleyiş özelliği olarak yuvarlaklaşır. Bunun sebebi, izafet esresinden önce veya sonra gelen kelimenin dudak veya diş-dudak ünsüzü bulundurmasıdır.

 : *Usūl-ü Fıḳh*'da (50 b/1)

 : sebeb-ü nizām-ı (5 b/8)

 : ḥāfiẓ-u bilādi'llāhī (5 b/7)

 : Ḳavm-ü Ṣāliḥ (23 a/11)

2.2.1.1.4. u-ı, ü-i Değişikliği

Eski Türkçede, ilk hecede *u, ü ünlüleri* ile yazılan kelimelerin metinde düzleştiği örnekler sınırlı sayıdadır.

 : içün (26 a/9)

 : işbu (80 b/11)

2.2.1.1.5. Ünlü Türemesi

Metinde genellikle Arapça ve Farsça kelimelerde, söyleyişi kolaylaştırmak ve Türkçenin dil özelliklerine uygun hâle getirmek amacıyla ünlü türetildiği görülür. Fakat bu durum düzenli değildir.

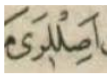
 : yādigār (6 b/3)

 : cisimde (42 a/10)

 : ʿilim (10 b/6)

 : pādişāh-ı (5 b/2)

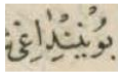
 : şehirde (24 a/5)

 : aṣılları (51 b/9)

2.2.1.1.6. Ünlü Düşmesi

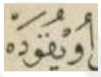
Türkçede bazı kelimelere ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde kelimenin orta hecedeki ünlüsü vurgusuz olduğu için düşer. Bu durum, metinde de sıklıkla görülmektedir.

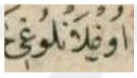
 : göñline (65 b/1)

 : boynındaġı (54 a/1)

 : ayrılmaz (19 a/9)

 : beñzemez (34 a/1)

 : uyḳuda (41 b/7)

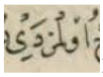
 : oġlanlugı (65 b/7)

Aynı kelimenin ünlüsünün kimi zaman düştüğü kimi zaman da korunduğu örnekler de görülmektedir.

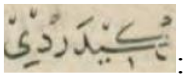
 : eytdiler (15 a/7)

 : eyitdiler (15 b/3)

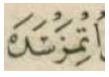
Metinde, i- cevherî fiilinin düştüğü çok sayıda örnek vardır.

 : olmazdı (62 b/8)

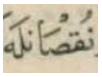
 : olursa (13 a/7)

 : giderdi (18 b/2)

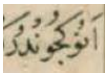
 : bilelerdi (14 a/5)

 : itmezse-de (32 b/2)

Metinde, “ile” ve “içün” edatlarındaki ön seslerin düştüğü örnekler de görülmektedir.

 : noḳṣānla (12 a/3)

 : başuñla (64 a/9)

 : anuñ-çundur (56 b/4)

2.2.1.1.7. Ünlü Birleşmesi

Türkçede, ünlü ile biten bir kelimeden sonra ünlü ile başlayan bir kelime geldiğinde zaman zaman bu kelimeler birleşir. Birleşme esnasında ilk kelimenin son ünlüsü ya da ikinci kelimenin ilk ünlüsü düşer. Buna ünlü birleşmesi adı verilir. Ünlü birleşmesi kalıcı ve geçici olma üzere iki şekilde gerçekleşir. Metinde, ikisinin de pek çok örneği görülmektedir.

2.2.1.1.7.1. Kalıcı Tipteki Ünlü Birleşmesi

Metinde, kalıcı tipteki ünlü birleşmelerinden bazıları şunlardır:

şol (< uş + ol) (26 a/5) böyle (< bu + eyle) (21 b/1)

şöyle (< şu + eyle) (44 b/11) niçün (< ne içün) (10 b/2)

şimdi (< uş + imdi) (18 b/2) nesne (ne + ise + ne) (55 a/4)

degül (< taġ + ol) (20 a/5)

2.2.1.1.7.2. Geçici Tipteki Ünlü Birleşmesi

Metinde, zaman zaman *ı, i ünlüsü* ile ya da *uzun i ünlüsü* ile (ī) biten bir kelimeden sonra "ile", "içün" ya da "ise" edatları geldiğinde bu iki unsur bitişik yazılmış ve ilk kelimenin son ünlüsü ile ardından gelen edatın ilk ünlüsü bu bitişik yazılmanın etkisiyle birleşmiştir.

āletile (< ālet – i + ile) (41 b/10) sebebile (< sebeb – i + ile) (15 a/1)

ḥaḳḳıçun (< ḥaḳ – ḳ – ı + içün) (80 b/2) yazmasıla (< yazma – sı + ile) (44 b/9)

getürdise (< getürdi + i – se) (19 b/1)

2.2.1.1.8. Ünlü Uyumları

2.2.1.1.8.1. Kalınlık İncelik Uyumu

Metinde genel olarak kalınlık incelik uyumu korunmuştur. -lIk ekinin geldiği iki kelimede uyumun bozulduğu görülmüştür.

ḥākimlıġın (8 b/11) vācibü'l-vücūdlik (B17 b/11)

Eserde, -iken zarf-fiil eki genellikle kelimeden ayrı yazılmıştır fakat ekleştiği kelimelerde kalınlık incelik uyumunun bozulduğu görülür.

ṭururken (64 a/7) otururken (64 a/8) yoġ-iken (6 a/5)

Eski Türkçede er- şeklinde görülen i- cevherî fiili ekleştiğinde kalınlık incelik uyumuna girmektedir.

yazmış-ıdı (40 b/11) var-ıdı (19 b/11)

yoġ-ıdı (19 b/11) var-ısa (38 a/4)

Tıpkı i- cevherî fiili gibi "ile" edatı da ekleştiğinde kalınlık incelik uyumuna girmiştir.

bunlar-ıla (41 a/5) ferāġat-ıla (46 b/11)

kitāb-ıla (56 b/4) ʿaḳl-ıla (75 a/3)

Metinde "içün" edatı da ekleştiğinde kalınlık incelik uyumuna girmektedir.

ḳurtulmaġ-ıçun (78 b/3) ḫalḳ-ıçun (10 b/10)

anuñ-ıçun (39 b/10) ḳullarıçun (51 b/2)

Metinde, -ki aitlik ekinin kalın sırada bir kelimeye geldiğinde uyuma girerek kalınlaştığı görülmektedir.

alnındaġı (80 b/6) boynındaġı (54 /1)

2.2.1.1.8.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumu

Eski Türkiye Türkçesinin dil özelliklerinin devam ettiği metinde, tam bir düzlük yuvarlaklık uyumundan bahsetmek mümkün değildir. Genellikle yuvarlaklaşma hâkimdir ve bu durum, düzlük yuvarlaklık uyumunu bozmaktadır. Zaman zaman bir kelimenin hem düz hem de yuvarlak şekilde yazıldığına ya da harekelendiğine rastlamak mümkündür. Aynı zamanda metinde Eski Türkiye Türkçesinde daima yuvarlak ünlülü olan eklerin istisnai olarak düz ünlülü harekelendiği de görülür.

Metinde daima yuvarlak ünlüyle yazılan kelimeler şöyle örneklendirilebilir:

eyü (26 a/1)	kendü (57 b/9)	diyü (3 b1/1)
eksük (35 b/2)	demür (31 b/10)	ḳılaġuzlaruz (11 b/5)
ḳarañu (35 a/4)	yalıñuz (40 a/11)	yuḳaruya (54 b/6)

Hem düz hem yuvarlak ünlüyle görülen kelimeler de şunlardır:

köprü (26 b/10)	köpri (26 b/11)
degül (48 b/1)	degil (59 a/2)
oḳu- (59 b/11)	oḳı- (12 b/2)
yardumcıyla (40 a/8)	yardımıyla (35 b/9)

2.2.1.1.8.2.1. Yuvarlak Ünlülü Ekler

Yapım Ekleri

+cUk (isimden isim yapma eki): oġlancuḳlar (60 a/6), küçücük (60 a/4)

-dUr (fiilden fiil yapma eki): ṭatdurup (12 b/11), ulaşdurdılar (6 a/5)

+lU (isimden isim yapma eki): ṭatlu (12 b/3), ḫayırludur (14 a/4), adlu (15 b/7), günāḫlu (27 a/8), gereklü (15 b/7), gizlü (33 a/7), ḳasāvetlü (70 b/1)

-Uk (fiilden isim yapma eki): kesük (59 b/9), artuḳ (68 b/6), uyanuḳla (41 b/9)

Çekim Ekleri

-dUm (görülen geçmiş zamanın teklik 1. şahıs çekimi): ṣordum (73 b/1), inandum (19 b/1), yaratdum (73 b/5), eyledüm (4 b/3), itdüm (39 a/6)

-dUñ (görülen geçmiş zamanın teklik 2. şahıs çekimi): didüñ (24 b/7), dikdüñ (25 a/7), olunduñ (72 b/2)

+dUr/+durur (teklik 3. şahıs bildirme eki): maḫlūḳıdurur (62 a/6), degildür (60 a/9), ḥayātdur (32 a/11), vardur (46 b/2), fiṭratdur (60 a/2), muġāyirlerdurur (49 b/7), münezzehdür (30 b/5), hezārdurur (4 a/5)

+(U)m (teklik 1. şahıs iyelik eki): aṣḥābum (4 b/2), yaratduġum (48 b/5), ī̈mānum (68 b/1), kitābumı (80 b/10), rūḥumı (80 b/9)

Ekin tek bir yerde düz ünlülü şekline rastlanılmıştır:

ümmetimüñ (4 b/9)

+(U)ñ (teklik 2. şahıs iyelik eki): başuñla (64 a/9), yanuñ (64 a/8), luṭfuñla (25 a/6), cevherüñ (24 a/11), ī̈mānuñdur (24 a/11), ʿāṭıfetüñle (25 a/8)

+(X)mUz (çokluk 1. şahıs iyelik eki): ḳatımuzda (50 a/8), yolımuza (71 a/3), ḳudretimüz (8 a/4), Rabb'imüzsin (59 b/2), bildügümüz (9 a/5), indürdügümüz (9 a/10), maʿlūmumuz (54 b/11)

Ekin iki yerde düz ünlülü şekline rastlanılmıştır:

ḳıblemize (57 a/3), nebī̈mizüñ (27 a/7)

+(X)ñUz (çokluk 2. şahıs iyelik eki): rızḳlarıñuzı (23 b/6), aḫlāḳuñuzı (23 b/5), gözüñüzi (17 a/3), Rabb'üñüz (59 b/2), yemī̈nleriñüze (61 b/2), ʿamelleriñüzi (62 a/2)

-IpdUr (öğrenilen geçmiş zaman eki): ḳalıpdur (80 a/6)

+(n)Uñ, +üm (ilgi durumu eki): anlaruñ (73 b/6), cānavarlaruñ (74 b/3), mümkinātuñ (32 b/10), ṣuyınuñ (31 a/9), māluñ (19 a/4), ī̈mānuñ (12 a/2), ādemüñ (3 b/1), benüm (14 a/8)

-sUn (teklik 3. şahıs emir eki): ḳılsun (20 b/10), olmasun (42 a/9), eylesün (6 a/6), bilsün (75 b/3)

Sıfat-Fiil Ekleri

-dUK (sıfat-fiil eki): olduḳdan (17 b/4), inanduḳdan (25 b/2), virdügi (75 a/4), getürdügine (68 b/2), gizledüklerine (9 b/5), itdükden (36 b/2), oldugı (4 b/6), yaratduġum (48 b/5), bilmedükleri (50 b/5)

-dUkçA (zarf-fiil eki): oḳunduḳça (79 b/5), yitdükçe (64 a/9), işidildükçe (79 b/5)

-dUkdA (zarf-fiil eki): olunduḳda (20 b/4), buluşduḳda (72 a/10), geldükde (80 a/4)

Zarf-Fiil Ekleri

-UbAn (zarf-fiil eki): idüben (25 a/9)

-Up (zarf-fiil eki): aḳup (17 a/2), bulunmayup (21 a/3), olup (40 b/7), yatup (64 a/9), olmayup (73 a/1), oḳıyup (55 a/10), bulup (47 a/10), ṣorup (46 b/7)

2.22.1.1.8.2.2. Düz Ünlülü Ekler

Yapım Ekleri

+cI (isimden isim yapma eki): yardımcı (6 a/3)

+layın (isimden isim yapma eki): buncılayındur (38 a/2), ancılayın (37 a/3)

Çekim Ekleri

-AyIn (teklik 1. şahıs emir eki): aġlamayayın (17 a/5), yazayın (54 a/4)

-dI (görülen geçmiş zamanın teklik 3. şahıs çekimi): bulunmadı (75 b/7), ḳalḳdı (71 b/10), ḳılmadı (52 a/10), buyurdı (28 b/6), ḳaçalardı (14 a/7), itdi (15 b/6)

-dIlAr (görülen geçmiş zamanın çokluk 3. şahıs çekimi): eyitdiler (15 b/11), yitişdürdiler (3 b/11), geldiler (17 a/8), buldılar (26 a/4), azdılar (50 a/11)

-gIl (teklik 2. şahıs emir eki): bilgil (5 a/8)

+I, +sI (teklik 3. şahıs iyelik eki): irādetiyle (35 b/3), ḳażāsı (35 b/3), ṣıfātı (37 a/8), esmāsı (37 a/8), tevḥīdi (25 b/5)

+(y)I (belirtme durumu eki): eẕāyı (23 a/9), ẓāhiremi (23 a/10), īmānı (23 b/9), ġayrını (31 a/11)

-In (teklik 1. şahıs eki): diyemezin (75 b/9), bilmezin (77 b/3)

+lArI (çokluk 3. şahıs iyelik eki): ravżalarına (3 b/8), aralarında (7 b/5), hevālarına (17 a/11), dīnlerinüñ (58 b/1)

-mIş (öğrenilen geçmiş zaman eki): buyurmışdur (72 b/10), dimişdür (61 b/4), degülmişse (58 b/2), olmışlardur (18 a/8)

-sIn (teklik 2. şahıs eki): bilürsin (72 b/8), ṭurursın (45 a/8), olasın (43 a/6), göresin (41 b/11), görürsin (41 b/8), diyesin (30 a/6)

+sIn (teklik 2. şahıs bildirme eki): Rabb'imüzsin (59 b/2), aʿyānumuzdasın (49 a/2)

-sIz (çokluk 2. şahıs eki): dileyemezsiz (62 a/10), ṭalasız (13 a/11), ağlarsız (17 a/4), inanasız (18 b/8) kesersiz (59 b/10)

Sıfat-Fiil Ekleri

-mIş (sıfat-fiil eki): ḳalmışlara (3 b/10), ṭoġmış (22 a/6), olmış (32 b/5), getürmiş (56 b/7), olmamış (75 b/1)

Zarf-Fiil Ekleri

-IcAk (zarf-fiil eki): gidicek (27 a/10), olıcaḳ (18 a/11)

-mAdIn (zarf-fiil eki): gelmedin (72 a/11), getürmedin (21 a/4), yitişmedin (76 a/2), olmadın (41 a/5)

2.2.1.1.8.2.3. İki Şekillilik Gösteren Ekler

Yapım Ekleri

-IcI, -UcI (fiilden isim yapma eki): yaradıcısıdur (43 a/11), idiciler (9 b/4), işidicidür (35 a/7), ṭapucılar (76 a/10), görücidür (34 b/5)

+lUK, +lIK (isimden isim yapma eki): deriñligi (42 a/8), yiterligin (75 b/9), yıllıḳ (20 b/11), āsānlıḳ (53 b/1), uzunlıḳ (53 b/6), yaḳınlığına (31a/5), ıraḳlığı (53 a/10), uzunluġı (42 a/8), oġlanluġı (65 b/7), yaramazluḳ (14 b/8), artuḳluḳ (68 b/3), eksüklük (68 b/3)

+sUz, +sIz (isimden isim yapma eki): īmānsuz (66 b/5), īmānsız (17 a/8), keyfiyyetsiz (27 b/5), keyfsüz (50 a/2), ālātsız (34 a/3), dilsüz (64 a/4), delīlsüz (64 b/11), ʿöẕürsüz (68 a/2)

2.2.2. Ünsüzler

2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri

2.2.2.1.1. Tonlulaşma

2.2.2.1.1.1. t- > d-, -t- > -d-

Eski Türkçede *t ünsüzü* ile başlayan bazı kelimeler, Eski Türkiye Türkçesi döneminde tonlulaşarak *d ünsüzüne* dönüşmüştür. Metinde bu ses değişikliğine ilişkin örneklerden bazıları şunlardır:

didi (4 b/1), degil (5 a/3), deñiz (6 b/7), dürler (7 a/1), dört (7 a/6), daḫı (7 b/5), dil (8 a/5), dönince (8 b/10), dilese (11 b/8), degin (12 a/9), diñleyenler (12 b/2), dadın (12 b/2), dutasız (13 b/1), dögeler (14 a/9), düşüp (17 a/2), dükeli (17 a/7), dişiye (17 b/4), dikdüñ (25 a/7), diridir (32 b/10), degirmi (42 a/10), dururbut-ki (46 a/8), deprenür (74 b/3), deñlü (76 a/11),

Metinde, bir kelimenin iki şekilde yazıldığı görülür.

dadanlara (12 b/3)ṭatdurup (12 b/11)

Bununla birlikte bazı kelimelerde bu ses değişimi görülmez.

ṭoġru (9 a/5), ṭoyulmaz (12 b/7), ṭalasız (13 a/11), ṭallarıyla (14 a/9), ṭoġduġı (22 a/6), ṭamarlarından (31 a/4), ṭurduġı (31 a/9), ṭudaḳlar-ıla (34 a/2), ṭoḳsan (40 a/6), ṭoḳuzuncı (79 a/11)

Metinde, iki ünlü arasında kalan *t ünsüzünün* tonlulaşarak *d ünsüzüne* dönüştüğü örnekler şunlardır:

giderdi (18 b/2), idene (80 a/2), işidildükçe (79 b/5), yaradılmışdur (21 b/5)

2.2.2.1.1.2. k- > g-, -k - > -g-

Eski Türkçede kelime başında bulunan *k ünsüzü*, Eski Türkiye Türkçesinde tonlulaşarak *g ünsüzüne* dönüşmüştür. Metinde, bu ses değişikliğinin örnekleri şunlardır:

gösterdiler (3 b/9), gönderdi (4 a/3), gördüm (6 a/8), girse (6 b/2), getürür (6 b/3), gibidür (8b /9), girü (8 b/9), gizledüklerine (9 b/5), güninde (10 a/6), gerek (11 a/1), geçesiz (13 b/1), gezdüreler (14 a/10), gözlerinden (17 a/1), geldi (17 a/7), gökden (18 a/9), göñül (19 a/2), güç (19 a/6), gitmiş (21 a/7), gice (74 a/3)

Kelime içindeki *k ünsüzü*, iki ünlü arasında kaldığında tonlulaşarak *g ünsüzüne* dönüşür.

dimege (68 b/1), didügi (32 b/8), melegine (80 a/4), deriñligi (42 a/8)

2.2.2.1.1.3. -ḳ- > -ġ-, -ḳ > -ġ

Kelime içinde buluan *ḳ ünsüzü*, iki ünlü arasında kaldığında tonlulaşarak *ġ ünsüzüne* dönüşür. Bu ses değişikliğinin metindeki örnekleri şunlardır:

ḳılmaġa (2 b/3), olduġı (4 b/6), ḥākimlığına (8 b/11), olacaġı (35 a/9), çoġı (6 a/8), ḳulaġı (59 b/9)

Kelime sonunda bulunan *ḳ ünsüzünün* kendisinden sonra ünlü ile başlayan bir kelime geldiğinde tonlulaşarak *ġ ünsüzüne* dönüşür.

yoġ-iken (6 a/5)

2.2.2.1.2. Tonsuzlaşma

2.2.2.1.2.1. ġ > ḳ

Metinde tek bir kelimede bu ses değişikliği görülür fakat bu değişim düzenli değildir.

başḳa (39 b/7)başġa (54 b/10)

2.2.2.1.3. Dudak Ünsüzlerinin Başkalaşması

2.2.2.1.3.1. b- > v-, -b- > -v-, -b > -v

Eski Türkçede kelime başında, içinde ya da sonunda yer alan *b ünsüzü*, Eski Türkiye Türkçesi döneminde çoğunlukla *v ünsüzüne* dönüşmüştür. Metinde, bu ses değişikliğinin birçok örneği bulunmaktadır.

virmek (2 b/3), varup (6 b/3), sevdügi (23 b/7), vardur (24 a/6), evüm (24 b/7), yavuz (26 a/1)

2.2.2.1.4. Sızıcılaşma

2.2.2.1.4.1. -ḳ- > -ḫ-

Eski Türkçe döneminde kelime içinde veya sonunda bulunan *ḳ ünsüzü*, Eski Türkiye Türkçesi döneminde zaman zaman *ḫ ünsüzüne* dönüşmüştür. Metinde bu ses değişikliği, düzenli olarak tek bir kelimede görülmektedir.

daḫı (77 b/6)

Eserin C nüshasında konuyla ilgili örnekler bulunmaktadır.

2.2.2.1.5. -’- (hemze) > -y- Değişikliği

Metinde, bazı Arapça kelimelerde bulunan hemzenin, *y ünsüzüne* dönüştüğü görülmektedir.

dāyim (6 a/3), fāyidesi (10 b/10), sāyir (12 b/9), cāyizdür (14 b/10), ṭāyifesi (15 b/1), ḳāyim (16 b/2), zāyil (30 a/3), ḳāyil (39 a/8), Kebāyir (67 b/5), vesāyiṭ (71 b/2), ferāyiż (72 b/5), dāyire (74 a/9)

2.2.2.2. Ünsüz Düşmesi

Metinde, hem Türkçe hem de Arapça kelimelerde ünsüz düşmeleri görülmektedir.

Türkçe kelimelerdeki ünsüz düşmeleri:

küçücük (60 a/4)

Arapça kelimelerdeki ünsüz düşmeleri:

ḥaḳdur (< ḥaḳḳ) (26 a/1), red (< redd) (28 a/4), şerdür (< şerr) (79 a/7)

2.2.2.3. Ünsüz Türemesi

2.2.2.3.1. Kelime İçinde /y/ ve /n/ Türemesi

Türkçede ünlüyle biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde araya /y/ ya da /n/ yardımcı sesi girer. /y/ yardımcı sesi umumi olarak kullanılır, /n/ yardımcı sesi ise zamirler ve iyelik ekleri ile hâl eklerinin arasına girer. Metinde, ikisinin de örneğini sıklıkla görmek mümkündür.

memleketinden (22 b/4), ṭamarlarından (31 a/4), kelāmına (37 b/10), yuḳaruya (54 b/6), bulunmayup (21 a/3), nesneyi (28 a/10), bunda (47 a/11)

2.2.2.4. Ünsüz İkizleşmesi

Metinde, ünsüz ikizleşmesine dair görülen örnekler oldukça sınırlıdır.

küççük (< küçük) (44 a/5)ıssı (< īsi) (10 b/4)

aṣṣıda (< asıġ) (35 b/1)

2.2.2.5. Yer Değiştirme

Metinde tek bir kelimede yer değiştirme görülmektedir.

müsülmān (66 b/6)

2.2.2.6. Hece Düşmesi

Hece düşmesi, metinde sadece iki unsurda görülmektedir. Bunlardan biri 3. şahıs bildirme eki olarak da kullanılan *durur* yardımcı fiilidir. Diğeri ise *ḳardaş* kelimesidir. Fakat hece düşmesinin görüldüğü bu örneklerin düzenli olduğu söylenemez.

ḳardaşından (67 a/10)ḳarındaş (67 b/3)

muġāyirlerdurur (49 b/7)maḫlūḳdur (62 a/11)

2.3. ŞEKİL BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

2.3.1.Yapım Ekleri

2.3.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

+Ak: irkek (17 b/3)

+An: oġlan (59 b/6)

+ArU: yuḳaruya (54 b/6)

+CA: ḳaraca (70 b/6)

+CI: yardımcı (6 a/3)

+cUK: oġlancuḳlar (60 a/6), küçücük (60 a/4), azacuḳ (5 a/5)

+dAş: ḳardaşından (67 a/10)

+layın: buncılayındur (38 a/2), ancılayın (37 a/3)

+lXK : deriñligi (42 a/8), yiterligin (75 b/9), āsānlıḳ (53 b/1), uzunlıḳ (53 b/6), yaḳınlıġına (31a/5), ıraḳlıġı (53 a/10), oġlanluġı (65 b/7), yaramazluḳ (14 b/8), eksüklük (68 b/3)

+lU: ṭatlu (12 b/3), adlu (15 b/7), günāḫlu (27 a/8), dürlüdür (56 a/6), gizlü (33 a/7), ḳasāvetlü (70 b/1), yazıludur (38 b/3)

+(X)ncı: ikinci (7 a/9), üçünci (7 a/10), dördünci (55 b/3), bişinci (79 a/7), altıncı (79 a/8), yidinci (79 a/9)

+rA: içre (14 a/10), ṣoñra (77 a/6)

+sXz: keyfiyyetsiz (27 b/5), kesbsüz (47 a/3), ālātsız (34 a/3), dilsüz (64 a/4), delīlsüz (64 b/11), īmānsuz (66 b/5), īmānsız (17 a/8)

2.3.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri

+A: beñzemek (43 b/3)

+(X)l: eksilmek (68 a/11)

+lA: bağlandı (7 a/7), çiftlenmek (76 b/3), yaraḳlanmışdur (26 b/7), kāhillenüp (68 a/2), uyanlayalar (10 a/7), işlerse (66 b/8), boğazladığımuz (57 a/4)

2.3.1.3. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-Ar: giderür (5 a/5), çıḳarmaya (79 a/6)

-dUr: ṭatdurup (12 b/11), ulaşdurdılar (6 a/5), itdürmek (73 b/11), yitişdürdüñ (80 b/11)

-gUr: dirgürmek (36 a/5)

-(X)l: virilürdi (75 b/6), eksilür (70 a/1), bozılur (49 a/11), ḳonulmasına (8 a/2), ṭoyulmaz (12 a/11), açulur (70 b/7), ḳoşılup (20 a/7)

-(X)n: olunmışdur (5 a/4), bilinürem (72 a/4), bulunmayup (21 a/3), oḳunur (38 b/4), görinüp (79 b/4)

-(X)ş: ṣıḳışurlar (49 a/11), buluşduḳda (72 a/10)

-mA: olmayup (6 a/9), aġlamayayın (17 a/5), bilinmemiş (43 a/3), itmese (29 b/2)

-t: ṭoġurtmaz (28 a/9)

-Ur: ṭoġurtmaz (28 a/9), bitürmek (36 b/6)

-y: ḳoyar (68 a/8), ṭoyulmaz (12 a/11)

2.3.1.4. Fiilden İsim Yapım Ekleri

-A: gine (37 a/3), göre (75 a/3),

-I: daḫı (29 a/6)

-XcI: yaradıcısıdur (43 a/11), idiciler (9 b/4), işidicidür (35 a/7), ṭapucılar (76 a/10), görücidür (34 b/5)

-Im: içim (80 a/6), adım (78 b/8), ölüm-ile (73 b/3)

-Xn: yaḳınlıġı (53 a/11), uzunluġı (42 a/8)

-Uk: kesük (59 b/9), artuḳ (68 b/6), uyanuḳla (41 b/9)

2.3.2. İsim

2.3.2.1. Çokluk Eki: +lAr

Metinde çokluk ekinin görüldüğü örneklerden bazıları şöyledir:

ravżalarına (3 b/8), kitābları (18 b/1), ḳullarına (26 a/8), ṣıfatlar (36 b/4), maḫlūḳlar (41 a/2), münāfıḳlar (58 b/9), resūlleri (69 a/5), melekler (75 b/6), eşerler (80 a/7)

2.3.2.2. İyelik Ekleri

Metinde yer alan 3. şahıslar dışındaki tüm iyelik ekleri yuvarlak ünlülüdür. Sınırlı sayıda örnekte teklik 1. şahıs ve çokluk 1. şahıs iyelik ekinin düz ünlülü şekli görülür.

2.3.2.2.1. Teklik 1. Şahıs İyelik Eki: +(U)m, +(I)m

ḳatumda (4 b/4), nefsümde (48 b/7), ellerüm (47 a/5), eḥādiṯümi (71 a/9), īmānum (80 b/8)

Ekin tek bir yerde düz ünlülü şekline rastlanılmıştır:

ümmetimüñ (4 b/9)

2.3.2.2.2. Teklik 2. Şahıs İyelik Eki: +(U)ñ

īmānuñdur(24 a/11), yanuñ (64 a/8), cevherüñ (24 a/11), Rabb'üñüz (59 b/2), ʿāṭıfetüñle (25 a/8)

2.3.2.2.3. Teklik 3. Şahıs İyelik Eki: +I, +sI

irādetiyle (35 b/3), maʿnāsı(62 b/2), ṣıfātı (37 a/8), atası (59 b/7), tevḥīdi (25 b/5), rıżāsı (50 a/2)

2.3.2.2.4. Çokluk 1. Şahıs İyelik Eki: +(X)mUz

bilmedügümüzden (50 a/9), yolımuza (71 a/3), ḳudretimüz (8 a/4), Rabb'imüzsin (59 b/2), dilegimüz (12 b/9), fiʿlimüzdür (38 a/6), maʿlūmumuz (54 b/11)

Ekin iki yerde düz ünlülü şekline rastlanılmıştır:

ḳıblemize (57 a/3), nebī̇mizüñ (27 a/7)

2.3.2.2.5. Çokluk 2. Şahıs İyelik Eki: +(X)ñuz

rızḳlarıñuzı (23 b/6), aḫlāḳuñuzı (23 b/5), ḳalblerüñüzüñ (61 b/7), Rabb'üñüz (59 b/2), yemī̇nleriñüze (61 b/2), ʿamelleriñüzi (62 a/2)

2.3.2.2.6. Çokluk 3. Şahıs İyelik Eki: +lArI

sükūnları (61 b/9), oġlancuḳları (60 a/4), ī̇mānlarında (56 b/8), libāsları (51 b/8), işribeleri (51 a/9), ʿaṣī̇leri (26 b/9)

2.3.2.2.7. İyelik Eki Yığılması

Türkçede teklik 1. şahıs iyelik eki alan bazı kelimeler kimi zaman kalıplaşır ve ek işlevini kaybeder. Bunun üzerine kelime, aynı eki tekrar alır. Bu durum, iyelik eki yığılması olarak adlandırılır.

Metinde iyelik ekinin yığılmasıyla meydana gelen kullanımlar sınırlı sayıdadır.

baʿżısı (4 b/5), birisi (24 a/1), ġayrısı (B22 b/7)

2.3.2.3. Aitlik Eki: +ki, +ġı

Metinde +ki aitlik eki kalın sırada bir kelimeye eklendiğinde uyuma girer ve +ġı şeklinde kullanılır.

dünki (17 a/5), evvelki (8 a/8), boynındaġı (54 a/1), alnındaġı (80 b/6)

2.3.2.4. İsimde Soru

Metinde yer alan soru eki daima düz ünlülüdür.

yaradılmamış-mıdur (21 b/3), maḫlūḳ-mıdur (65 b/1), ʿilmümden-mi (25 a/1)

2.3.2.5. İsim Durum Ekleri

2.3.2.5.1. Yalın Durum:+Ø

şer (25 b/2), ī̇mān (12 b/11), kişi (17 a/7), nesne (68 b/3), beden (64 a/11), degirmi (42 a/10), büyük (44 a/5), cehennem (26 a/10)

2.3.2.5.2. İlgi Durumu Eki: +Uñ, +nUñ, +üm

helālüñ (25 b/8), resūllerüñ (34 a/11), bilicinüñ (43 a/7), dīnlerinüñ (58 b/1), ḫalḳuñ (8 a/5), Ḥaḳ Taʿālāʾnuñ (68 b/11), bizüm (38 a/6), benüm (39 a/6)

Metinde bir yerde yalın durum, ilgi durumu işleviyle kullanılmıştır.

"...biz Ḳurʾān yazmamuz maḫlūḳdur..." (38 a/4)

"Biz Ḳurʾān içinde beyān itdügümüzden ṣoñra..." (9 b/1-2)

"...biz Ḳurʾān'ı tilāvet itmemüz maḫlūḳdur..." (38 a/5)

2.3.2.5.3. Belirtme Durumu Eki: +I, +n, +nI, +Ø[25]

Metinde +I belirtme durumu eki daima düz ünlülüdür. Ünlü ile biten bir kelimeye eklendiğinde araya /y/ yardımcı ünsüzü veya 3. şahıs iyelik ekli bir kelimeye eklendiğinde araya zamir n'si girer.

kelimeleri (40 b/3), ʿaẕābı (22 b/11), cevheri (24 b/2), eşyāyı (43 b/6), nesneyi (17 b/9), köprüyi (27 a/3), ortasını (69 a/5), ḫānesini (80 b/8), olmamasını (20 b/2), birini (79 a/5), ʿilmlerini (10 a/1), kelimelerini (16 a/5)

Bir diğer belirtme durumu eki +n, Eski Türkçede iyelik ekli kelimelerden sonra oldukça yaygın olarak kullanılmış fakat Eski Türkiye Türkçesinde kullanım alanı daralarak sadece teklik 3. şahıs iyelik ekinden sonra görülmüştür. Metinde de bu duruma uygun kullanımları görmek mümkündür.

baʿżısın (3 b/2), terāzūsın (26 a/7), köprüsin (26 b/10), duʿāsın (78 b/1), dadın (12 b/2), vaḥdāniyyetin (72 b/7)

İşaret zamirlerinden sonra gelen +nI belirtme durumu ekine şu kelimeler örnek gösterilebilir:

[25] Gürer Gülsevin, Ahmet Buran, Caner Kerimoğlu ve Orçun Ünal; Poppe, Talat Tekin ve Osman Nedim Tuna'nın değerlendirmesi olan teklik 3. şahıs zamiri *i(n) yapısından hareketle teklik 3. şahıs iyelik ekini –(s)I(n) şeklinde gösterirler. Dolayısıyla 3. şahıs iyelik ekli bir kelimeden sonra gelen n'yi belirtme durumu eki olarak değil eksiz belirtme durumu eki olarak değerlendirirler.

bunı (66 a/2), anı (16 b/2)

Metinde eksiz kullanımın tek bir örneği vardır:

“...ol cins şekiller ve renkler uyanuḳla görürsin.” (41 b/9)

2.3.2.5.4. Yönelme Durumu Eki: +A

Ünlü ile biten bir kelimeden sonra ekin araya /y/ yardımcı ünsüzünü aldığı görülmektedir. 3. şahıs iyelik eklerinden sonra /y/ yardımcı ünsüzü yerine zamir n’si görülür.

nefeslerine (26 a/6), vācibe (28 b/6), olmaġa (46 a/6), ḳaleme (54 a/3), cehenneme (60 a/4), ġazāya (8 b/9), maḳbereye (13 b/5)

2.3.2.5.5. Bulunma Durumu Eki: +dA

Eski Türkiye Türkçesinin dil özelliklerine uygun olarak metinde ekin sadece sedalı şekli kullanılmıştır. 3. şahıs iyelik eklerinden sonra araya zamir n’si girer.

kitābında (15 b/7), z̲ātında (28 a/1), żararda (35 b/1), uyḳuda (41 b/7), mefhūmda (49 b/7), vaḳtinde (62 b/7), ḳıyāmetde (72 b/2), güninde (10 a/6)

2.3.2.5.6. Ayrılma Durumu Eki: +dAn

Ayrılma durumu eki de döneme uygun olarak sadece sedalı şekliyle kullanılır. Yine 3. şahıs iyelik eklerinden sonra araya zamir n’sini alır.

memleketinden (22 b/4), küfrden (23 a/11), keremüñden (25 a/7), gönlüñden (43 a/11), sebebden (50 b/4), rızḳından (80 a/5), miḳdārından (68 a/7), atasından (55 a/8), bunlardan (38 a/3), oddan (10 a/6)

2.3.2.5.7. Vasıta Durumu Eki: +IlA, +lA, +n, birle

Vasıta durumu ekinin metinde, “ile” edatının ekleştiği +IlA ve +lA olmak üzere iki şekli vardır. Ünlü ile biten bir kelimeden sonra araya /y/ yardımcı ünsüzünün girdiği görülür.

imān-ıla (21 a/7), kelām-ıla (33 b/5), vaṣıflar-ıla (56 a/9), şevḳ-ıla (79 b/6), terāzū-y-ıla (26 a/2), raḥmet-ile (4 a/3), itmeg-ile (16 a/6), ḳudret-ile (32 b/4), luṭfuñla (25 a/6), bunuñla (25 a/4), lisānla (19 b/7), güçle (73 b/10)

Zaman zaman 3. şahıs iyelik ekinin son ünlüsü ile "ile" edatının ilk ünlüsü birleşmiştir.

yazmasıla (44 b/9), iḫtiyārlarıla (60 b/8), ẕātıla (32 b/6), bildügile (11 b/6), birbirile (14 a/1), gözlerile (23 a/1), iẕnile (27 b/1)

Metinde +n vasıta ekine rastlanılmamıştır fakat vasıta göreviyle "birle" kelimesinin kullanıldığı yerler vardır.

birle (3 b/1, 10 a/7, 32 a/2, 32 a/5, 69 a/5...)

2.3.2.5.8. Eşitlik Durumu Eki: +CA, +lAyIn

Eski Türkiye Türkçesinde eşitlik durumu ekinin hem sedalı hem sedasız şekli mevcuttur fakat metinde sadece sedalı şekillerine rastlanılmıştır. Ekin metinde, eşitlik işlevinin yanında "gibilik, görelik, birliktelik" vb. anlamları kazandırdığı da görülür.

murādınca (73 a/5), miḳdārınca (71 a/9), bunca (3 a/3), ʿaḳıllarınca (73 a/2)

Aynı zamanda sınırlı sayıda örnekte +lAyIn eki de kullanılmıştır.

ancılayın (20 b/11), buncılayındur (38 a/2)

2.3.2.5.9. Yön Gösterme Durumu Eki: +rA, +ArU

Söz konusu ekler, aslında birer yön gösterme durumu ekleridir fakat metinde görülen örneklerde, zaman içerisinde kalıplaşarak yapım eki özelliği kazanmıştır.

Yön gösterme durumu eklerinin metinde sınırlı sayıda örneği vardır.

yuḳaruya (54 b/6), içre (14 a/10), ṭaşra (33 a/7), ṣoñra (40 b/11), üzere (22 a/2), üzre (7 a/6)

2.3.3. Sıfat

2.3.3.1. Niteleme Sıfatları

ṭoġru yolı (9 a/5), ṭoyulmaz ʿilm (12 a/11), mübārek ayaḳlarına (17 a/2), eyü ʿamel (26 a/1), yavuz ʿamel (26 a/1), günāḫlu müʿminlere (27 a/8), ġayrı nesne (31 b/3), ḥādiṯ nesne (32 b/5), āşikāra nesneleri (33 a/8), girçek ṣıfatdur (38 b/3)

2.3.3.2. Belirtme Sıfatları

2.3.3.2.1. İşaret Sıfatları

ol peyġāmberlere (18 a/9), bu ḥaḳīr (6 b/10), şol kimesneler (9 a/10), öte yanına (13 a/11), bu kelām (28 a/4), böyle olıcaḳ (28 a/8), ol ṣıfatlardur (36 b/3), bu cümle (40 a/11), işbu kitāb (80 b/11)

2.3.3.2.2. Sayı Sıfatları

2.3.3.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

dört faṣl (7 a/6), iki dürlüdür (15 b/11), üç yüz kişi (17 a/5-6), biñ namāz (20 b/10), üç cevher (23 b/11), altı ay (39 a/6)

2.3.3.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

üçünci faṣl (27 b/8), dördünci faṣl (55 b/3), ikinci faṣl (7 a/9)

2.3.3.2.3. Soru Sıfatları

ḳanḳı ilimdür (13 b/5-6), ne vech-ile (50 b/3)

2.3.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları

baʿżı dostlaruñ (6 a/11), nice dürler (7 a/1), her günāh-ıla (14 a/3), dükeli müʿminler (17 b/10), başḳa āletdür (39 b/7-8), baʿżı şekiller (41 b/8),

2.3.4. Zamir

2.3.4.1. Şahıs Zamirleri

2.3.4.1.1. Teklik 1. Şahıs Zamiri

ben (25 a/3, 27 a/3, 28 b/9, 73 b/5...)

2.3.4.1.2. Teklik 2. Şahıs Zamiri

sen (48 b/7, 43 a/5, 37 b/2...)

2.3.4.1.3. Teklik 3. Şahıs Zamiri

ol (80 a/11, 74 a/6...)

2.3.4.1.4. Çokluk 1. Şahıs Zamiri

biz (9 a/10, 41 a/8, 65 a/10...)

2.3.4.1.5. Çokluk 2. Şahıs Zamiri

siz (59 b/10, 62 b/10...)

2.3.4.1.6. Çokluk 3. Şahıs Zamiri

anlar (17 a/11, 26 a/4...)

2.3.4.2. İşaret Zamirleri

bunlardur (32 a/10), bunlaruñ (36 b/4), bunlara (37 b/3), bunı (66 a/2), buña (23 a/3), şunlar (67 a/8), anı (16 b/2), aña (53 a/7), anlardan (79 a/4), anları (71 a/4)

2.3.4.3. Dönüşlülük Zamirleri

kendü (77 b/1), kendülerüñ (73 a/5), kendüsi (62 b/1), kendüde (56 a/9), kendüni (46 a/6), kendüdendür (43 b/3), kendüm (25 a/3), kendüyi (8 a/3)

2.3.4.4. Belirsizlik Zamirleri

dükeli (17 a /7), cemīʿsinden (73 b/7), baʿżısı (4 b/5), her birisi (20 b/2), cümle (33 a/8), hīçbirine (73 a/1), birisi (74 b/2), kimseyi (79 a/20)

2.3.4.5. Soru Zamirleri

"...İbn-i Sīnā ḥaḳḳında *ne* buyurursız?" (73 a/11)

"...Īmāñ *nedür* diyü ṣorsalar..." (57 a/8)

2.3.4.6. Bağlama Zamiri

"Ḥaḳ Taʿālā cemīʿi āvāzları ve kelimeleri işidür ol ḳadīm semʿile *kim* ezelden ṣıfatıdur, ṣoñradan ḥādiṯ degildür." (34 b/2-5)

2.3.5. Zarf

2.3.5.1. Zaman Zarfları

bir gün (10 a/11), şimdi (80 a/11), imdi (76 b/8), pes (13 b/5), ḳaçan kim (78 b/1), ol demde (80 b/6), hemān (22 a/10), dünki gün (17 a/5), vaḳtā ki (19 b/8), evvel (20 b/8), ṣoñra (40 b/11)

2.3.5.2. Yer ve Yön Zarfları

öte (13 a/11), aşaġa (54 b/6), girü (8 b/9), ṭaşra (33 a/7), ıraḳ (70 a/11)

2.3.5.3. Tarz Zarfları

anca (74 b/1), böyle (46 b/5), eyle (76 b/8), eyle olsa (55 a/5), ancılayın (60 b/11), buncılayındur (38 a/2), yine (77 b/5), gine (66 a/10), nā-gāh (76 b/10)

2.3.5.4. Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfları

azacuḳ (6 b/11), az (68 a/7), çoḳ (80 a/1), külli (71 a/10), ol-ḳadar (14 b/10), hezārān hezār (3 b/7), hezār-bār (4 a/5), bir zerre (43 b/10), nice (49 a//)

2.3.5.5. Soru Zarfları

niçün (17 a/3), ne deñlü (76 a/11)

2.3.6. Edat

2.3.6.1. Ünlem Edatları

iy: “yaʿnī *iy* müʾminler ḳaçan īmān getürmiş ḫātūnlar...” (56 b/7)

yā: “Sebeb nedür *yā* Resūlu’llāh...” (17 a/9-10)

işbu: “...āḫiretde daḫı bizi *işbu* kitāb içinde olanlar-ıla ḥaşr eyle...” (80 b/11 - 81 a/1)

2.3.6 2. Bağlama Edatları

2.3.6.2.1. Sıralama Edatları

daḫı: “...ḫaṭālarını ışlāḫ ideler *daḫı* ḫalḳa beyān ideler” (9 b/5-6)

ve daḫı: "...anuñla ʿamel ide *ve daḫı* Allāhu Taʿālāʾnuñ ṣıfātına ʿilm-i ziyāde ola" (11 b/1-2)

ve: gören *ve* işiden (41 b/6)

vü: irādeti *vü* ḳudreti (40 a/2)

ü: ins ü cin (35 b/11)

u: ḫayr u ṣevāb (10 a/8)

ile: ʿāḳil ile ġāfil (7 b/4)

birle: Allāh birle resūlleri (69 a/5)

2.3.6.2.2. Denkleştirme Edatları

yā: maḥlūḳdur *yā* ḥādiṯdür (46 b/1)

veyā: görünür mi *veyā* görünmez mi (65 b/2)

yā-ḫūd: ḳudretdür *yā-ḫūd* niʿmetdür (49 b/5)

ve yā-ḫūd: sāyir aʿzā ile *ve yā-ḫūd* cemīʿsile (19 b/4-5)

2.3.6.2.3. Karşılaştırma Edatları

gāh... gāh...: "...murād *gāh* īmān dinür *gāh* İslām dinür" (77 a/1)

hem... hem...: "...*hem* uzunluġı *hem* ini *hem* deriñligi ola" (42 a/7-8)

ne... ne...: "...*ne* ẕātında *ne* ṣıfātında..." (43 b/4)

yā... yā...: "...*yā* şerīʿat-ı Muḥammedī *yā* şerīʿat-ı Mūsā *yā* ġayr-ı dīne..." (77 a/1-2)

2.3.6.2.4. Cümle Başı Edatları

2.3.6.2.4.1. "fakat" İfadesi Taşıyanlar

ammā: "Ḥaḳ Taʿālā şeyʾdür *ammā* ġayrı şeyʾler gibi degül" (42 a/3)

lāḳin: "küfr kāfirüñ maḥbūbı oldı *lāḳin* biz eydürüz..." (78 a/1)

2.3.6.2.4.2. "eğer" İfadesi Taşıyanlar

eger: "...*eger* ḳādir degülseñ otururken ḳıl" (64 a/7-8)

2.3.6.2.4.3. "gerçi" İfadesi Taşıyanlar

gerçi: "...ayrılmaz *gerçi* īmān İslām'dan muḳaddemdür..." (19 a/9)

egerçi: "...ḥükm olunur *egerçi* gökçek taʿbīr itmezse-de..." (66 a/2-3)

vāḳıʿa: "...biribirinden farḳları ʿamel ve noḳṭalardur. *Vāḳıʿada* ʿāḳil oldur ki..." (7b/5-6)

2.3.6.2.4.4. "çünkü" İfadesi Taşıyanlar

çün: "*Çün* göñüle evüm didüñ..." (24 b/7)

çün-ki: "...muḥtāc degüldür. *Çün-ki* Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfātı..." (46 a/7)

zīrā: "Bu iʿtiḳād baṭıldur *zīrā* Allāhu Taʿālā..." (28 a/6)

zīrā ki: "...mevcūd olmaya *zīrā ki* şeyṭān..." (19 b/9)

2.3.6.2.4.5. Netice ve İzah İfade Edenler

ḥattā: "...pas ziyāde olur *ḥattā* ḳalbini burur..." (70 b/8)

yaʿnī: "müteşābihātdan ḫaṭ yoḳdur *yaʿnī* ṭarīḳ[-ı] ʿilm yoḳdur" (52 a/6-7)

nite kim: "...ve ḫalḳ itmesiyledür *nite kim* Ḥaḳ Taʿālā eydür..." (61 b/11)

nite ki: "Bel-ki dilemege daḫı ḳādir olmayalar *nite ki* Ḥaḳ Taʿālā buyurmışdur." (36 a/3-4)

meger: "...kebīre daḫı işlerse *meger* istiḥlāl ide..." (66 b/8-9)

bel-ki: "...bildürmemekdür *bel-ki* bu belā artuḳdur..." (55 a/3)

şöyle ki: "...Bāri Taʿālā'nuñ ẕatı ve ṣıfatlarını bile şöyle ki Ḥaḳ Taʿālā..." (12 b/4-5)

2.3.6.2.4.6. Şarta ve Dereceye Bağlama Edatları

meger-ki: "...hīç yol yoḳdur ki sizi ecmaʿine ilede *meger-ki* ʿilm." (13 b/1-2)

illā: "...kelāma naẓar ide *illā* ol kimsenüñ ḳalbinde yaramazluḳ vardur..." (14 b/7-8)

tā: "...ol kimesne ṭoġduġı zamāndan *tā* ḳıyāmet günine degin..." (22 a/6-7)

tā ki: "...sekīne indürdi *tā ki* īmānlarına īmān ziyāde ola." (69 b/3-4)

tā kim: "...bu vech-ile ḳonulmasına sebeb bu oldı *tā kim* oḳuyup fāʾideleneler..." (8 a/2-3)

2.3.6.2.4.7. "aksi hâlde" İfadesi Taşıyanlar

yoḳsa: "Benüm ʿilmümden-mi ṣorarsız *yoḳsa* Allāhu Taʿālā ʿilmünden-mi ṣorarsız" (25 a/1-2)

2.3.6.2.4.8. Kuvvetlendirme Edatları

da/de: "...egerçi gökçek taʿbīr itmezse-*de* ve eger..." (66 a/3)

ki: "Allāhu Taʿālā ṣameddür, ġanīdür *ki* her kimesne aña muḥtāc ola..." (28 a/6-7)

kim: "ve daḫı bilse *kim* bu īmāndur..." (65 b/10)

bile: "...kāfir küfri sever pes ikisinde *bile* cebr..." (60 b/11)

hem: "...ḫalḳuñ ġāfillerine teʾkīd idüp ve *hem* baʿżı dostlaruñ..."(6 a/11)

daḫı: "...bu kitāb *daḫı* dört faṣl üzre bağlandı." (7 a/6-7)

2.3.6.3. Son Çekim Edatları

2.3.6.3.1. Vasıta ve Beraberlik Edatları

ile: "...ṣıfātınuñ maʿrifeti naẓar *ile* ve istidlāl *ile* vācib olur." (16 a/4-5)

birle: "...kelām *birle* ʿilm ṭaleb itse..." (13 b/10)

2.3.6.3.2. Sebep Edatları

içün: "...ögrenenüñ ṣevābı, ʿamel *içün* ögrenenüñ ṣevābından..." (10 b/9)

ötrü/ötürü: "...ḳullar aña muḥtāc olduġından *ötürü*." (38 b/10)

diyü: "...yādigār *diyü* getürür..." (6 b/3)

Metnin B nüshasında "içün" edatı teklik ve çokluk 3. şahıs emir ekinden sonra geldiğinde cümleye "diye" anlamı katmıştır.

"...ʿaḳl-ı delāyile şübhesi defʿ *olsun içün* müʾmin olamaz." (B17 a/6)

"...Allāhu Taʿālā insi daḫı cinni ḫalḳ eyledi ʿibādet *itsünler içün*." (B18 a/18-19)

"...bu üslūb üzre taḥrīr eyledi tā oḳuyup diñleyenlerüñ fehmlerine āsān *olsun içün*..." (B22 a/1-2)

2.3.6.3.3. Benzerlik Edatları

gibi: "...yapraḳ içinde ṭurduġı *gibi*." (31 a/10)

kemā: "...ʿamelden murād hemān ṣalāt[-ı] ṣavm degildür *kemā* ḳāl Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve selem..." (74 b/6-7)

2.3.6.3.4. Başkalık Edatları

başḳa/başġa: "...pes kendü *başġa* mevcūd iken Ḫāliḳ'a muḥtāc olur." (62 b/3-4)

ġayrı: "...Allāh'dan *ġayrı* kimesne bilmez." (54 b/5)

māʿādā: "...ve bunlardan māʿadā īmān şuʿbeleri, şemereleridür." (B22 a/18)

2.3.6.3.5. Diğer Hâl Edatları

göre: "...ʿamellerine *göre* cezā..." (75 a/3)

2.3.6.3.6. Miktar Edatı

ḳadar: "...bilüp ögrenmek ol-*ḳadar* cāyizdür..." (14 b/10)

deñlü: "...bunlardan ġayrı ne *deñlü* kefere var-ısa..." (76 a/11)

2.3.6.3.7. Zaman Edatları

ṣoñra: "...işitse andan-*ṣoñra* anı bilüp zāyil ḳılmaḳ vācibdür." (65 b/6)

evvel: "Ḥaḳ Taʿālā bu eşyāya ʿālimdür ezelde daḫı ḫalḳ itmezden *evvel*." (43 b/4-5)

degin: "...ḳıyāmet günine *degin*..." (22 a/7)

elʾan: "...cennet ve cehennem *elʾan* maḫlūḳlardur." (26 a/10-11)

ḳaçan kim: "...*ḳaçan kim* sünneti, cemāʿati sevse Ḥaḳ Taʿālā anuñ duʿāsın ḳabūl eyler." (78 b/1-2)

vaḳtā ki: "*Vaḳtā ki* taṣdīḳ bile mevcūd olmaya..." (19 b/8-9)

2.3.6.3.8. Yer ve Yön Edatları

içre: "...ḳabīlesi *içre* gezdüreler..." (14 a/10)

üzre/üzere: "...bu kitāb daḫı dört faṣl *üzre* bağlandı." (7 a/6-7)

2.3.6.4. Soru Edatları

ne: "Sebeb *nedür*..." (17 a/9)

niçün: "*Niçün* ağlamayayın?" (17 a/4-5)

ḳanḳı: "iḫtilāf itdiler ki *ḳanḳı* ʿilimdür (13 b/5-6)

2.3.6.5. Şüphe Edatları

iki: "...ammā keyfiyyetsüz yaʿnī nice *iki* dinmez bel-ki bu ṣıfatlara..." (49 b/2-3)

2.3.7. Fiil

2.3.7.1. Şahıs Ekleri

Metinde zamir kökenli şahıs ekleri (I. tip şahıs ekleri), iyelik kökenli şahıs ekleri (II. tip şahıs ekleri) ve emir ekleri (III. tip şahıs ekleri) kullanılmıştır.

2.3.7.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Öğrenilen geçmiş zaman, geniş zaman, gelecek zaman ve istek kipinin teklik 1. şahsı dışındaki şahısları zamir kökenli şahıs ekleri ile çekimlenmektedir.

2.3.7.1.1.1. Teklik 1. Şahıs Eki: -Am, -In

bilmezin (48 b/8), diyemezin (75 b/9), umaram (79 b/4), görürem (68 b/1), ögrenürin (12 a/6)

2.3.7.1.1.2. Teklik 2. Şahıs Eki: -sIn

olmayasın (24 b/4), diyesin (30 a/7), görürsin (41 b/8)

2.3.7.1.1.3. Teklik 3. Şahıs Eki: -Ø

giderür (5 a/5), itmiş (76 b/8), göndere (34 a/9)

2.3.7.1.1.4. Çokluk 1. Şahıs Eki: -Uz, -vUz

ṣoraruz (25 a/3), idevüz (9 a/5), eydürüz (78 a/1), gidermezüz (66 b/11),

2.3.7.1.1.5. Çokluk 2. Şahıs Eki: -sIz

ṭalasız (13 a/11), inanasız (18 b/8), ṣorarsız (25 a/1)

2.3.7.1.1.6. Çokluk 3. Şahıs Eki: -lAr

dimişler (14 b/5), görmişler (17 a/1)

2.3.7.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

İyelik kökenli şahıs ekleri; görülen geçmiş zaman, şartın çokluk 1. şahsı dışındaki çekimlerinde ve istek kipinin teklik 1. şahsında görülmektedir.

2.3.7.1.2.1. Teklik 1. Şahıs Eki: -m

gördüm (6 a/8), inandum (19 b/1), olam (10 b/4), menʿ idem (B9 a/18)

2.3.7.1.2.2. Teklik 2. Şahıs Eki: -ñ

yitişdürdüñ (80 b/11), ḳosañ (57 b/4)

2.3.7.1.2.3. Teklik 3. Şahıs Eki: -Ø

olunmadı (8 a/4), eyledi (51 b/6)

2.3.7.1.2.4. Çokluk 1. Şahıs Eki: -ḳ/-k

bildük (12 a/1)

2.3.7.1.2.5. Çokluk 2. Şahıs Eki: -ñUz

görürdiñüz (58 b/4)

2.3.7.1.2.6. Çokluk 3. Şahıs Eki: -lAr

oldılar (59 b/3), azdılar (50 a/11), ögrenseler (10 b/7)

2.3.7.1.3. Emir Ekleri

Emir eklerinden tasarlama kiplerinde bahsedilecektir.

2.3.7.2. Fiilde Olumsuzluk

Fiilde olumsuzluk için -mA olumsuzluk eki kullanılmıştır. Fakat geniş zamanın 1. şahısları dışındaki şahıslarında -mAz eki görülmektedir.

olmayup (6 a/9), bilmeyenüñ (7 a/11), söylemez (27 a/4), olmazdı (62 b/8)

2.3.7.3. Fiilde Soru

Metinde soru eki mI olmak üzere tek şekilli görülmektedir.

yaradılmış-mıdur (21 b/2), ʿilmümden-mi (25 a/1)

2.3.7.4. Şekil ve Zaman Ekleri

2.3.7.4.1. Bildirme Kipleri

2.3.7.4.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

Eski Türkiye Türkçesinin dil özelliklerinin görüldüğü metinde, görülen geçmiş zaman eki için -dI ve -dU kullanılmaktadır. 3. şahıslarda ekin düz ünlülü şekli kullanılırken diğer şahıslarda yuvarlak şekli kullanılır. II. tip şahıs ekleriyle çekimlenen ekin sedasız şekilleri yoktur.

2.3.7.4.1.1.1. Teklik 1. Şahıs: -dUm

ṭutdum (19 b/2), eyledüm (73 b/3)

2.3.7.4.1.1.2. Teklik 2. Şahıs:-dUñ

olunduñ (72 a/11), didüñ (24 b/7)

2.3.7.3.4.1.1.3. Teklik 3. Şahıs: -dI

buyurdı (4 a/4), eyitdi (47 b/7)

2.3.7.4.1.1.4. Çokluk 1. Şahıs: -dUk

bildük (12 a/1)

2.3.7.4.1.1.5. Çokluk 2. Şahıs: -dUñUz

Metinin A nüshasında ekin yuvarlak biçimdeki herhangi bir örneğine rastlanılmadığından B nüshasından örnek verilmiştir:

işledüñüz (B10 b/12)

Ekin düz ünlülü örneği, A nüshasında, tek bir kelimede görülmüştür.

görürdiñüz (58 b/4)

2.3.7.4.1.1.6. Çokluk 3. Şahıs: -dIlAr

itdiler (17 a/6), ṣordılar (67 b/5)

2.3.7.4.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Metinde öğrenilen geçmiş zaman için -mIş eki kullanılmıştır. Nadiren -IpdUr ekinin kullanıldığı da görülmektedir.

Metinin A nüshasında sadece 3. şahıs çekiminin örnekleri vardır.

ḳalıpdur (80 a/6), görmişler (17 a/1), gelmişdür (78 b/4) eylemişüz (B21 b/6)

2.3.7.4.1.3. Geniş Zaman

Metinde kullanılan geniş zaman ekleri -Ar, -Ur ve -r ekleridir. I. tip şahıs ekleri ile çekimlenen eklerin olumsuzu 1. şahıslar hariç -mAz eki ile sağlanır. 1. şahıslarda ise -mA eki kullanılır

yarlıġar (78 b/3), ṣoraruz (25 a/3), ider (64 b/8), bilürüz (40 a/5), buyurur (49 a/3), bilürsin (48 b/7), ḳaçamaz (35 b/9), ekser (70 a/9)

2.3.7.4.1.4. Şimdiki Zaman

Metinde, şimdiki zaman ifadesi için belirli bir kullanım yoktur. Sınırlı sayıda örnekte -mAkdA ekinin kullanıldığı görülür.

vāḳiʿ olmaḳda (67 b/10), cerh itmekde (67 b/11)

2.3.7.4.1.5. Gelecek Zaman

Metinde gelecek zaman ifadesi neredeyse hiç geçmediğinden gelecek zaman ekine dair kullanımlar da oldukça sınırlıdır. Tek bir kelimede -AcAk ekinin gelecek zaman eki olarak kullanıldığı görülür.

diyecekdür (77 a/10)

2.3.7.4.2. Tasarlama Kipleri

2.3.7.4.2.1. İstek Kipi

İstek ifadesi için kullanılan -A eki teklik 1. şahısta iyelik kökenli, diğer şahıslarda zamir kökenli şahıs ekleriyle çekimlenmiştir.

diyesin (30 a/6), olmayasın (24 b/4), idevüz (9 a/5), geçesiz (13 b/1), gideler (80 a/3), olmayalar (36 a/3), dutasız (13 b/1), inanasız (18 b/8)

2.3.7.4.2.2. Şart Kipi

Eski Türkçede şart anlamı katan -sAr eki, Batı Türkçesinde yerini -sA ekine bırakmıştır. II. tip şahıs ekleriyle çekimlenen şart eki, sadece çokluk 1. şahısta I. tip şahıs ekleriyle çekime girer. Metinde -sA ekinin çokluk 1. şahısta çekimlendiği bir örnek bulunmamaktadır. Bunun dışında kalan örnekler şu şekilde gösterilebilir:

görseñüz (57 a/6), ḳosañ (57 b/4), çiftlense (75 b/1), dise (47 a/6), bilse (45 b/3), çıḳsa (8 b/8), ḳazansa (16 b/3), ṣorsalar (21 b/2), itseler (56 b/8)

2.3.7.4.2.3. Emir Kipi

Emir ekleri, hem emir hem de şahıs ifade etmesi bakımından diğer çekimlerden ayrı bir hususiyete sahiptir.

2.3.7.4.2.3.1. Teklik 1. Şahıs: -AyIn

ağlamayayın (17 a/5), yazayın (54 a/4)

2.3.7.4.2.3.2. Teklik 2. Şahıs: -gIl, -Ø[26]

yaz (54 a/3), otur (71 b/9), ḳalḳ (71 b/10), gel (71 b/10), dön (71 b/10), söyle (71 b/11), baḳ (72 a/1), añla (72 a/1), bilgil (5 a/8)

2.3.7.4.2.3.3. Teklik 3. Şahıs: -sUn

ḳılsun (20 b/10), olsun (47 b/5), eylesün (21 a/1), bilmesün (75 b/3)

[26] Osman Fikri Sertkaya, "Bolsunġıl Tep Tediler" adlı bildirisinde teklik 2. şahıs emir ekinin eksiz olduğunu, -gIl ekinin ise özellikle teklik 2. şahısta görülen bir pekiştirme unsuru olduğunu belirtir.

2.3.7.4.2.3.4. Çokluk 1. Şahıs: -AlUm

işleyelüm (46 b/11), yiyelüm (46 b/11)

2.3.7.4.2.3.5. Çokluk 2. Şahıs: -(U)ñ

ögrenüñ (12 a/6), imtiḥān idüñ (56 b/9), dimeñ (77 b/8)

2.3.7.4.2.3.6. Çokluk 3. Şahıs: -sUnlAr

Metinde çokluk 3. şahıs emir çekiminin örneği bulunmamaktadır.

2.3.7.4.2.4. Gereklilik Kipi

Metinde gereklilik anlamı için genellikle *-sA gerek* ya da *-mAk gerek* ifadeleri kullanılmıştır. Bunların dışında nadiren -mAlU ekinin kullanıldığı görülür.

olmasa gerek (74 b/5), olsa gerek (73 b/11), çalışmaḳ gerekdür (47 a/3-4), ʿaẕāb olmalu (27 a/8-9)

2.3.7.5. Ek Fiil

Ek fiil, Eski Türkçedeki er- yardımcı fiilinin Eski Türkiye Türkçesindeki karşılığı olan i- cevherî fiilidir. İsimlere gelerek onları yüklemleştirmek ve basit zamanlı filllere gelerek onları birleşik zamanlı fiiller hâline getirmek i- cevherî fiilinin iki temel görevidir; geniş zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart olmak üzere dört çekimi bulunmaktadır.

Ek fiil, isimlerin yüklem olması ve birleşik zamanlı fiil çekimlerinde yer alması dışında -ken zarf-fiil ekinden önce de görülür.

2.3.7.5.1. Ek Fiilin Geniş Zaman Çekimi

Ek fiilin geniş zaman çekimi isimlere gelerek onların cümlede yüklem olmasını sağlar. Bildirme ekleri adıyla da anılan çekimin her şahıs için ayrı ayrı eki bulunmaktadır.

2.3.7.5.1.1. Teklik 1. Şahıs: +Am, +In

müʿminem (25 a/4), degülin (77 b/1), gibiyem (B19 b/1), degülem (B10 b/8)

2.3.7.5.1.2. Teklik 2. Şahıs: +sIn

Rabb'imüzsin (59 b/2), aʿyānumuzdasın (49 a/2)

2.3.7.5.1.3. Teklik 3. Şahıs: +dUr, +durur

degildür (41 b/1), müteşābihātdandur (51 b/9), ḥayātdur (32 a/11), fāsıḳdur (67 a/1), münezzehdür (30 b/5), hezārdurur (4 a/5), maḫlūḳıdurur (62 a/6)

2.3.7.5.1.4. Çokluk 1. Şahıs: +Uz

Müsülmān'uz (59 a/2), muvaḥḥidüz (73 a/3),

2.3.7.5.1.5. Çokluk 2. Şahıs: +sIz

vaṣfındasız (B15 b/1)

2.3.7.5.1.6. Çokluk 3. Şahıs: +dUrlAr

mertebesindedürler (B17 b/2)

2.3.7.5.2. Ek Fiilin Görülen Geçmiş Zaman Çekimi

Ek fiilin görülen geçmiş zaman çekimi, isimlere i- cevherî fiilinden sonra gelen görülen geçmiş zaman eki ve ardından gelen II. tip şahıs ekleri ile sağlanmaktadır.

degildüm (64 b/1), bendelerinden idi (5 b/1), vech-ile idi (56 b/3), var-ıdı (19 b/11)

2.3.7.5.3. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi

Ek fiilin öğrenilen geçmiş zaman çekimi, isimlere i- cevherî fiilinden sonra gelen öğrenilen geçmiş zaman eki ve ardından gelen I. tip şahıs ekleri ile sağlanmaktadır.

degülmişse (58 b/2)

2.3.7.5.4. Ek Fiilin Şart Çekimi

Ek fiilin şart çekimi, isimlere i- cevherî fiilinden sonra gelen şart eki ve ardından gelen II. tip şahıs ekleri ile sağlanmaktadır.

var-ısa (76 a/11), yoġ-ısa (37 b/10), degülseñ (64 a/7)

2.3.7.6. Fiillerin Birleşik Çekimleri

2.3.7.6.1. Hikâye Birleşik Çekimi

2.3.7.6.1.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

almışdı (49 a/4), yazmış-ıdı (40 b/11)

2.3.7.6.1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi

iderdi (57 a/1), dir-idi (58 a/11), bilür-idi (58 b/5), söylerdi (58 b/5), virilürdi (75 b/6)

2.3.7.6.1.3. Şartın Hikâyesi

olunsa idi (74 a/1-2)

2.3.7.6.1.4. İsteğin Hikâyesi

bilelerdi (14 a/5), idelerdi (73 b/10), ḳaçalardı (14 a/7), olaydı (74 a/4)

2.3.7.6.2. Şart Birleşik Çekimi

2.3.7.6.2.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

getürdise (19 b/1)

2.3.7.6.2.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı

degülmişse (58 b/2)

2.3.7.6.2.3. Geniş Zamanın Şartı

girürse (6 b/5), itmezse (32 b/2), dilerse (49 a/7), işlerse (66 b/8), diler-ise (68 a/6), ister-ise (68 a/6), olursa (37 a/10)

2.3.7.6.3. Katmerli Birleşik Çekim

taṣvīr olınur imişse idi (74 a/3)

2.3.7.7 Kuvvetlendirme ve İhtimal Eki

buyurmışdur (9 b/7), ẕikr olınmışdur (20 a/8), yaradılmışdur (21 b/7), gelmişdür (78 b/4) yazmışdur (40 b/4), ḳılmışdur (71 b/2), ḳalıpdur (80 a/9), çekilmişdür (80 a/1)

2.3.7.8. İsim-fiil Ekleri

-mA: ḳonulmasına (8 a/2), ḳarışmasından (30 b/2), yazmamuz (38 a/4), dimeñüñ (19 b/2), görmesine (35 a/3), bildürmesiyle (55 a/5)

-mAK: varmaġa (16 b/5), yaratmaḳ (36 b/8), çalışmaḳ (47 a/3), görmeg-ile (12 b/8), ögrenmek (16 a/9), gidermekdür (23 a/7)

2.3.7.9. Sıfat-fiil Ekleri

-An: olan (70 a/11), ṭapan (68 b/4), yazılandan (43 b/11), geçenüñ (43 a/11), gösteren (42 a/2), oturanlar (6 b/7)

-AcAK: olacaḳ fiʿllere (58 a/1), ṣaḳınacaḳ nesneler (55 b/1), żarar virecek bir nesne (65 a/9), īmān getürecek nesne (68 b/3)

-Ar: arslandan ḳaçar gibi (14 a/7)

-dUK: ṭoġduġı(22 a/6), yaratduġum (48 b/5), üfürdükleri (55 a/10)

-mAlI: Bu sıfat-fiil eki kelimede gelecek zaman ifadesiyle kullanılmıştır.

gelmelü olsa (22 b/6)

-mAz: ṭoyulmaz ʿilm (12 a/11), çıḳmaz yola (B9 a/14)

-mIş: olmış ḳudret (32 b/5), īmān getürmiş ḫātūnlar (56 b/7-8), bāliġa olmamış ḳızını (75 b/1), işidilmiş ve görülmiş degüldür (79 b/11)

2.3.7.10. Zarf-fiil Ekleri

-A: göre (75 a/3), ḳaçamaz (35 b/9)

-ArAk: ekerek (25 a/6)

-dUgIndAn: olduġından (38 b/10)

-dUkçA: yitdükçe (64 a/9), işidildükçe (79 b/5), oḳunduḳça (79 b/5)

-dUkdA: olunduḳda (20 b/4), buluşduḳda (72 a/10), geldükde (80 a/4)

-dUkdAn: itdükden (5 a/8), olduḳdan (17 b/4), inanduḳdan (25 b/2), işitdükden (40 b/5), didükden (75 a/4)

-IcAk: olıcaḳ (28 a/8), gidicek (27 a/10)

-IncA: varınca (13 b/5), olmayınca (64 a/11), dönince (8 b/10), dilemeyince (36 a/6)

iken, -ken: ṭururken (64 a/7), otururken (64 a/8), olup iken (17 b/1)

-mAdAn: olmadan (39 b/10)

-mAdIn: olmadın (41 a/5), gelmedin (72 a/11), itmedin (21 a/6), yitişmedin (76 a/2)

-mAksUzIn: olmaḳsuzın (36 a/2), ögrenmeksüzin (11 b/9), itmeksüzin (65 a/3)

-mAzdAn: terk itmezden (78 a/5)

-mAzsUzIn: yaratmazsuzın (40 b/3), olmazsuzın (27 b/6),

-U: diyü (77 b/3), ṭaleb eyleyü (8 b/7), ḳılu vire (B5 b/1)

-UbAn: idüben (25 a/9)

-Up: ḳaldırup (6 a/4), (6 b/8), bulup (47 a/10), getürüp (49 b/3), bilüp (58 b/9), ölüp (66 a/10), yitişüp (76 b/11)

2.4. CÜMLE BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

2.4.1. Kelime Grupları

2.4.1.1. İsim Tamlaması

İsim tamlaması metinde belirtili ve belirtisiz olmak üzere iki türlü görülür.

Belirtili isim tamlaması örnekleri şunlardır:

īmānuñ aṣlıdur (12 a/2), ḥaramuñ ʿaẕābıdur (25 b/8), ġayrlaruñ mefhūmları (39 b/2), Ḥaḳ Taʿālā'nuñ görmesi (41 b/4), murāduñ ḥaḳīḳat (52 a/8), ḳuluñ ḳalbinde (59

a/6), kimsenüñ islāmına (65 b/11), yir ehlinüñ īmānı (68 a/9), ḳalbüñ ḳasāveti (70 a/10), ʿamellerüñ efḍāli (74 b/8), kāfirüñ maḥbūbı (78 a/1), bir ʿazīzüñ duʿāsı (79 b/8)

Belirtisiz isim tamlaması örnekleri:

göl ṣuyınuñ (31 a/9), ḳara taş üzerinde (35 a/4), küfr belāsına (3 b/4), ḳalb mezraʿsında (25 a/5), göñül ravżasında (25 a/7), ṣırāṭ köprüsin (26 b/10)

2.4.1.2. İyelik Grubu

senüñ göñlüñden (43 a/9), bizüm ḳatımuzda (52 a/5), sizüñ arañuzda (23 b/5), anuñ kelāmıdur (18 a/5), benüm ḳatumda (4 b/4), bizüm ḳıblemize (57 a/3), anlaruñ ḫalḳı (73 b/6), senüñ aṣḥābuñ (4 b/4), sizüñ Rabb'üñüz (59 b/2), anlaruñ ṭarīḳasıdur (15 b/2), benüm fikrüm (39 a/6), anuñ ẕātında (31 b/3)

2.4.1.3. Sıfat Tamlaması

mübārek ayaḳlarına (17 a/2), günāḫlu müʿminlere (27 a/8), şol kimesneler (9 a/10), biñ namāz (20 b/10), ikinci faṣl (7 a/9), nice dürler (7 a/1), baʿżı şekiller (41 b/8), īmān getürecek nesne (68 b/3), ṭoyulmaz ʿilm (12 a/11), olmış ḳudret (32 b/5)

2.4.1.4. İsim-fiil Grubu

ḳılıç çıḳarmaya (79 a/6), cāyiz olmamaḳ (77 a/9), levḥ-i maḥfūẓda yazmasıyladur (63 b/8), ḥacca varmaġa (16 b/5), ḳullarına bildürmek (26 a/8), ṭaleb itmek (50 b/9), şenā itmege (3 a/1), bildürmesiyle olur (55 a/5)

2.4.1.5. Sıfat-fiil Grubu

işiden ālet-i vāṣıtası (41 b/6), arslandan ḳaçar gibi (14 a/7), īmān getürmiş ḫātūnlar (56 b/7-8), ḳorḳacaḳ sözdür (47 a/6-7), üfürdükleri nesneler (55 a/10)

2.4.1.6. Zarf-fiil Grubu

Ḥaḳ Taʿālā dilemeyince (36 a/6), otururken ḳıl (64 a/8), ʿamel itmedin (21 a/6), ḥaddi buluġa yitişmedin (76 a/2), luṭf idüben (25 a/9), ḫākdan ḳaldırup (6 a/4), īmān getürüp (49 b/3), īmānına ḫalel yitişüp (76 b/10-11)

2.4.1.7. Tekrar Grubu

ferden ferden (B21 b/12)

2.4.1.8. Edat Grubu

ʿamellerine göre (75 a/3), oluncaya degin (12 a/9), bir aḥad içün (52 b/7), ʿināyet birle (3 b/3), namāz gibi (20 b/8), şirkden ġayrı (14 a/3), ʿaḳılları ḳadar (75 a/8)

2.4.1.9. Bağlama Grubu

taḫfīf ve raḥmet (67 b/4), ḥāsīdi ve ḳāṣıdı (24 a/7), ʿāḳil ile ġāfil (7 b/4), ne ẕātında ne ṣıfātında (43 b/4), enbiyā vü rüsülüñ (3 b/11), īmān u İslām (6 a/8)

2.4.1.10. Ünlem Grubu

iy müʾminler (56 b/7), yā Resūlu'llāh (55 a/9)

2.4.1.11. Sayı Grubu

yitmiş yidi (23 a/5), ṭoḳsan ṭoḳuzı (40 a/6), ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz (B37 b/15), yüz dört (B18 a/10)

2.4.1.12. Aitlik Grubu

mübārek alnındaġı (80 b/5-6)

2.4.1.13. Unvan Grubu

Ādem nebīyi (49 a/3)

2.4.1.14. Birleşik İsim Grubu

Ḳaḍı-yı Beyżāvī (19 b/11), Ebū Hureyre (23 a/3), Yaḫyā bin Maʿāẕ (23 b/10), Ebū Ḥanīfe (25 b/3), İmām Muḥammed (57 a/9), Fetāvā-yı Ḳāḍīḫāniyye (68 b/4)

2.4.1.15. Birleşik Fiil

2.4.1.15.1. Bir İsim ve Bir Yardımcı Fiilden Oluşmuş Fiiller

"eyle-" yardımcı fiili ile: suʾal eyle- (4 b/3), ṭaleb eyle- (8 b/5), emr eyle- (57 b/7), rivāyet eyle- (78 b/6)

"gel-" yardımcı fiili ile: girü gel- (25 b/10), lāzım gel- (29 b/2)

“it-” yardımcı fiili ile: nehy it- (57 b/7), hicret it- (56 b/8), delālet it- (33 b/3), ḥükm it- (18 b/4)

“kal-” yardımcı fiili ile: bāḳī ḳal- (16 b/9), ḫāric ḳal- (44 a/4)

“kıl-” yardımcı fiili ile: mükerrem ḳıl- (3 a/5), namāz ḳıl- (20 b/10), muḥkem ḳıl- (52 a/10), vācib ḳıl- (61 a/7)

“ol-” yardımcı fiili ile: laġv ol- (61 b/3), cebr ol- (60 b/11), bāṭıl ol- (25 b/6), ḫālī ol- (18 a/4)

“vir-” yardımcı fiili ile: ad vir- (11 a/4), zekātın vir- (19 a/4), rızḳ vir- (31 b/7), ḫaber vir- (40 a/10), żarar vir- (65 a/9), cevāb vir- (80 a/6)

2.4.1.15.2. Karmaşık Fiiller

Sıfat-fiil ekleri ile ol- yardımcı fiilinden meydana gelen, ifade ettiği anlama göre öncelik fiilleri, başlama fiilleri[27] veya alışkanlık fiileri[28] ve niyet fiilleri alt başlıkları ile anılan karmaşık fiillerin metindeki kullanımları şöyledir:

Öncelik Fiilleri: Geçmiş zaman ifade eden -mIş sıfat-fiil ekli bir kelime ile ol- yardımcı fiilinden meydana gelen yapılardır.

gitmiş olur (21 a/7), ṭoġmış ola (22 a/6), dönmemiş ola (22 a/8), görmemiş ola (22 a/10), dimiş olur (46 b/4), tekzīb itmiş olur (66 b/10)

Alışkanlık Fiilleri: Geniş zaman ifade eden -Ar sıfat-fiil eki almış bir kelime ile ol- yardımcı fiilinden meydana gelen yapılardır.

bilmez olasın (43 a/6)

Niyet Fiilleri: Gelecek zaman ifade eden -AcAk sıfat-fiil eki almış bir kelime ile ol- yardımcı fiilinden meydana gelen yapılardır.

yetecek olursa (19 a/6), eyleyecek olursa (78 a/6)

---

[27] Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara, 2019, s. 484.

[28] Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi),* TDK Yay., Ankara, 2014, s. 702.

2.4.1.15.3. Tasvirî Fiiller

Yeterlik Fiileri: Metinde yeterlik ifadesinin sadece olumsuz biçimi görülür.

dileyemezsiz (62 a/10), idemese (60 b/2), işitememişdür (51 b/3), ḳaçamaz (35 b/9), göremezsin (14 b/6)

Tezlik Fiilleri: idi vire (8 b/6), ḳılu vire (B5 b/1), saḳlayu virüp (B5 b/3)

Süreklilik Fiilleri: Metinde süreklilik fiilinin A nüshasında örneği bulunmadığından B nüshasından örnekler verilmiştir.

aldanup ḳalalar (B10 a/4), ḥall olunmayup ḳalmışdı (B37 b/14)

2.4.1.16. Kısaltma Grupları

2.4.1.16.1. İsnat Grubu

envāʿi dürlü (B9 a/15)

2.4.1.16.2. Bulunma Grubu

biñde biri (B10 a/19)

2.4.1.16.3. Ayrılma Grubu

nifāḳdan berāt (78 b/4), ʿaḳıldan murād (75 a/10), muḥkemātdan murād (52 b/4)

2.4.1.16.4. Eşitlik Grubu

ḳaraca pas (70 b/6), bunca kimesne (17 a/10)

2.4.1.16.5. İki Durumlu Öbek

bişikden maḳbereye (13 b/4-5)

2.4.2. Cümle Çeşitleri

2.4.2.1. Yapısına Göre Cümle Türleri

2.4.2.1.1. Basit Cümle

“Meşelā mıḳnāṭıs demüri çeker kendüde olan ḳuvvet-i ḫaṣṣa ile.” (31 b/10-11)

“Ve daḫı Allāhu Taʿālā’nuñ birligi ṣaġış birligi degildür.” (27 b/9)

“Evet aralarında biribirinden farḳları ʿamel ve noḳṭalardur.” (7 b/5-6)

2.4.2.1.2. Birleşik Cümle

2.4.2.1.2.1. Şartlı Birleşik Cümle

“Yaʿnī bir kimesne ʿilm ṭaleb eyleyü ṭaşra çıḳsa ol Allāh yoluna küffāra ġazāya çıḳmış gibidür.” (8 b/7-9)

“Ġayrına muḥtāc olan mümkin olursa lāzım gelür ki vācibü’l-vücūd, mümkinü’l-vücūd ola.” (29 b/3-5)

“Bir kimesne Ḥaḳ Taʿālā’nuñ kelāmını söylese kelām-ı ḳadīmini söyler ki ol kelāma delālet ider.” (33 b/6-8)

2.4.2.1.2.2. İç İçe Birleşik Cümle

“Ebū Ḥanīfe Raḥmetu’llāh *Kitāb-ı Vaṣiyyet*’de eydür: ‘Biz iḳrār iderüz ki Ḳurʾān Ḥaḳ Taʿālā’nuñ kelāmıdur, maḫlūḳ degüldür.’” (38 a/8-10)

“İbn-i Aʿrabī eydür: ‘ʿAḳl eger taṣvīr olunsa idi güneş gerek anuñ żiyāsından ḳarañu olaydı ve eger ḥamāḳat daḫı taṣvīr olınur imişse idi gice gerek anuñ ḳarañulıġından bir düşen çerāġ olaydı.’” (74 a/1-4)

“Ve kelām-ı ḳadīm tefsīr idenler dimişlerdür ki: ‘Īmān bir nūrdur ḳuluñ göñlünde.’” (21 b/8-10)

2.4.2.1.2.3. Ki/Kim’li Birleşik Cümle

“Dimişlerdür ki ʿāḳil ile ġāfil ṣūretde ve kitābetde ikisi daḫı birdür.” (7 b/4-5)

“Eyle olsa teslīm iḳtiżā ider ki murād maʿlūm olmaḳsızun ḥaḳīḳatine iʿtiḳād oluna.” (52 a/1-3)

“Maʿlūmdur ki yed mefhūmı, niʿmet mefhūmına ve ḳudret mefhūmına muġāyirdür.” (49 b/8-9)

2.4.2.1.2.4. Ki'si Düşmüş Birleşik Cümle

"Yaʿnī Ḥaḳ Taʿālā'da bir kemāl yoḳdur isimden ve ṣıfātdan ki ḥāṣıl olmamış ola." (29 a/3-4)

2.4.2.1.2.5. Çün'lü Birleşik Cümle

"Çün göñüle evüm didüñ hevā-yı düzdinden sen ṣaḳla." (24 b/7-8)

"Çün ḳalbi ʿarş idündüñ şeyṭān mekrinden sen bekle." (24 b/8-9)

2.4.2.1.2.6. Tâ ki/Tâ kim'li Birleşik Cümle

"...sebeb bu oldı tā kim oḳuyup fāʾideleneler..." (8 a/2-3)

"...müʾminlerüñ ḳalbine sekīne indürdi tā ki īmānlarına īmān ziyāde ola..." (69 b/2-4)

2.4.2.1.2.7. Kaçan kim'li Birleşik Cümle

"...ḳaçan kim sünneti, cemāʿati sevse Ḥaḳ Taʿālā anuñ duʿāsın ḳabūl eyler." (78 b/1-2)

2.4.2.1.2.8. Vaktâ ki'li Birleşik Cümle

"Vaḳtā ki taṣdīḳ bile mevcūd olmaya zīrā..." (19 b/8-9)

2.4.2.2. Yüklemin Yerine Göre Cümleler

2.4.2.2.1. Kurallı Cümle

"...Allāhu Taʿālā'yı ve resūlini tekzīb itmiş olur." (66 b/9-10)

"Bu īmān ʿilminden datlu ve ṭoyulmaz ʿilm olmaz." (12 a/10-11)

2.4.2.2.2. Devrik Cümle

"Bel-ki şerīki yoḳ, naẓīri yoḳ, miṯli yoḳ ẕātında ve ṣıfātında." (28 a/1-2)

"...ve daḫı hīçbir ḳul günāhdan ḳaçamaz illā Ḥaḳḳ'uñ irādetiyle ve yardımıyla." (35 b/8-9)

2.4.2.3. Yüklemin Türüne Göre Cümleler

2.4.2.3.1. Fiil Cümlesi

“Ḥaḳ Taʿālā evvel ḳalemi yaratdı ve daḫı ḳaleme emr eyledi.” (54 a/2-3)

“...Īmān getürdiler pes anlar bu Īmān üzerine oldılar...” (59 b/3)

2.4.2.3.2. İsim Cümlesi

“Ve daḫı görmesi ve işidmesi ḳadīmdür.” (41 b/7)

“Bu maʿnīye birlik Ḥaḳ Taʿālā’dan ġayra yoḳdur.” (28 a/2-3)

“...münzel kitāblarda ve daḫı ḥadīṯlerde vardur...” (40 a/8)

2.4.2.4. Anlamına Göre Cümleler

2.4.2.4.1. Olumlu Cümle

“Ḳaçan tevbe ve istiġfār itse pası açulur.” (70 b/6-7)

“...ol sözler daḫı dört vech üzerine taḳsīm olunup bu kitāb daḫı dört faṣl üzre bağlandı.” (7 a/5-7)

2.4.2.4.2. Olumsuz Cümle

“...buña küfr-i nifāḳī dirler ve münāfıḳlar şerʿan müʾmin degillerdür.” (58 b/9-10)

“...sen ḫāʾibinden olmayasın.” (24 b/4)

3. KARŞILAŞTIRMALI METİN

[A2 b] [C1 b]

KİTĀBU TENBĪHÜ'L-ʿĀḲILĪN VE TEʾKĪDÜ'L-ĠĀFİLĪN[29]

[B1 b](1)Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm[30]

(2)Ḥamd u sipās, Ḥaḳ celle ve ʿalā[31] der-gāhına (3)ki ḥamd ḳılmaġa tevfīḳ virmek (4)anuñ āṣār-ı niʿmetindendür. Ve ṣenāʾ-i (5)bī-ḳıyās, ol mihrübān[32] Tañrı'ya ki[33] [A3 a] (1)ṣenā itmege ḳudret bulmaḳ anuñ (2)izhār-ı keremindendür. Bir ḳādir, ḫāliḳ- (3)dür ki bunca ʿālem ḫalḳın ḫalḳ (4)idüp ve insān nevʿi cins-i (5)maḫlūḳuñ üzerine mükerrem ḳılup[34] [A3 b] (1) وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ diyü buyurdı. Ve ādemüñ daḫı (2)baʿżısın [35]baʿżısından mükerrem ḳılup, ḥulle-i īmān-ıla[36] (3)bezeyüp ʿināyet birle ḥūr u cinān[37] naṣīb ider. (4)Ve baʿżısın küfr belāsına müptelā ḳılup ʿadl (5)birle ṭamu odına ḳoyar. Nite kim kelām-ı ḳadīminde[38] (6)buyurdı:[39] فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ (7)Ve hezārān hezār tuḥfe-i ṣalavāt[40]

---

[29]Millet Kütüphanesi nüshası B, Süleymaniye Nüshası C nüshası olarak adlandırılmıştır.
B: HĀẔĀ RİSĀLE-İ TENBİHÜ'L-ʿĀḲILĪN VE TEʾKİDÜ'L-ĠĀFİLĪN
C: HĀẔĀ KİTĀB-I TENBİHÜ'L-ʿĀḲILĪN VE TEʾKİDÜ'L-ĠĀFİLĪN

[30] Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm: C1 b/1'de yok.

[31] ʿalā: C1 b/1'de yok.

[32] mihrübān: B1 b/2 ve C1 b/2 erḥame'r-rāḥimīn

[33] ki: B1 b/3 kim; C1 b/3 Tañrı Taʿālā'ya

[34] ḳılup: B1 b/5 ve C1 b/5 ḳıldı

[35] baʿżısın: B1 b/6 baʿżısı; C1 b/6 baʿżısını

[36] īmān-ıla: B1 b/6 ve C1 b/7 īmānla

[37] ḥūr u cinān: B1 b/7 ḫūr cinān; C1 b/7 ḥūr u cennāt

[38] kelām-ı ḳadīminde: C1 b/9'da yok.

[39] buyurdı: C1 b/9 buyurmışdur

[40] tuḥfe-i ṣalavāt: C1 b/10 tuḥfe taḥiyyāt ṣalavāt

enbiyā vü rüsülüñ [8]muṭahhar ravżalarına[41] olsun-kim[42] ḍelālet-i tīhünde[43] [9]yavu ermişlere ṭoġru yol gösterdiler. Ve şeb-i [10]cehāletde[44] ḳalmışlara delīl olup ṣubḥ u yaḳīne[45] [11]yitişdürdiler. ʿAle'l-ḫuṣūṣ ki enbiyā vü rüsülüñ arasında **[A4 a]** [1]ḫalḳuñ bihterini seyyidü'l-mürselīn, **[C2 a]** ḫātimü'n-nebīyyīn[46] [2]Muḥammed-i[47] Muṣṭafā'yı[48] ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[49] peyġam-ber[50] [3]gönderdi.[51] Ve raḥmet-ile[52] mevṣūf ḳılup [4]وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ diyü buyurdı. [5]Ve[53] anuñ ravżasına[54] hezār-bār[55] hezārdurur ve merḳadına[56] [6]firāvān u bī-pāyān[57] şenālar olsun ve raḥmet anuñ [7]ehl-i beytine ve yāranlarına[58] olsun-kim[59] anları cümle-i [8]müʾminlere muḳtedā ḳıldı. Ki أَصْحَابِي كَالنُّجُومِ بِأَيِّهِمُ [9]اقْتَدَيْتُمُ اهْتَدَيْتُمْ **[B2 a]** ḫuṣūṣa kim ol çehār-yār-ı ber-güzīn[60] [10]Ebū Bekr ü ʿÖmer ü ʿOṯmān u ʿAlī rıḍvānu'llāh ʿaleyhim[61] [11]ecmaʿine[62] rivāyetdür ʿÖmer

---

[41] ravżalarına: C1 b/10 ve münevver ravżalarına

[42] olsun-kim: B1 b/10 olsun kim; C1 b/11 olsun-ki

[43] ḍelālet-i tīhünde: B1 b/10 tīh-i ḍelāletinde; C1 b/11 tīh ḍelāletde

[44] cehāletde: B1 b/11 cehāletinde

[45] ṣubḥ u yaḳīne: B1 b/12 ṣubḥ u yaḳīnine; C1 b/12 ṣubḥ yaḳīne

[46] ḫātimü'n-nebīyyīn: B1 b/13 ve ḫātimü'n-nebīyyīn

[47] Muḥammed-i: B1 b/13 Muḥammedü'l

[48] Muṣṭafā'yı: C2 a/1 Muṣṭafā

[49] ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B1 b/14 ʿaleyhi'ṣ-ṣalāt ve's-selām; C2 a/1 ʿaleyhi'ṣ-ṣalāt-ı ve's-selāmı

[50] peyġam-ber: C2 a/1'de yok.

[51] gönderdi: C2 a/1 gönderüp

[52] raḥmet-ile: C2 a/1-2 raḥmet ile

[53] ve: B1 b/15'te ve C2 a/3'de yok.

[54] ravżasına: C2 a/3 mübarek ravżasına

[55] hezār-bār: B1 b/16'da ve C2 a/3'de yok.

[56] merḳadına: C2 a/3 merḳad-ı şerīflerine

[57] u bī-pāyān: B1 b/16'da ve C2 a/4'te yok.

[58] yāranlarına: C2 a/4 yāranına

[59] olsun-kim: B1 b/17 olsun kim; C2 a/4 olsun

[60] ber-güzīn: B2 a/1 ve C2 a/6 güzīn

[61] ʿaleyhim: B2 a/2 ve C2 a/7 Taʿālā ʿaleyhim

[62] ecmaʿine: B2 a/2 ve C2 a /7 ecmaʿin

bin Ḫaṭṭāb'dan raḍīya'llāhu ʿanhu[63] **[A4 b]** [(1)]eyitdi. Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem didi:[64] [(2)]"Benden ṣoñra[65] aṣḥābum iḫtilāf eyledügi şeyʾi Rabb'ümden [(3)]suʾal eyledüm. Allāhu Taʿālā baña vaḥy itdi[66] ve didi[67] taḥḳīḳ[68] [(4)]'Yā Muḥammed, senüñ aṣḥābuñ benüm ḳatumda yılduzlar menziletindedür. [(5)]Baʿżısı baʿżısından żiyāludur. Şol kimesne[69] kim [(6)]iḫtilāfdan[70] üzerine[71] olduġı şeyʾden bir nesne [(7)]aḫẕ eyleye ol kimesne[72] benüm ḳatumda hidāyet üzerinedür."[73] [(8)]Ve daḫı Resūlu'llāh[74] ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[75] didi[76] "Benüm [(9)]ümmetimüñ iḫtilāfı raḥmetdür." Eyle olsa şol kimesne [(10)]kim[77] ictihād ide ictihādında muṣīb ola. Anuñ-ıçun[78] [(11)]iki ecr vardur. Ve **[C2 b]** daḫı şol kimesne kim[79] ictihādında **[A5 a]** [(1)]ḫaṭā eyleye ol kimesne[80] içün bir ecr vardur. Böyle [(2)]olmaḳ ʿilm-i aḥkāmdadur, ʿilm-i tevḥīdde vü[81] ṣıfātda [(3)]degildür. Zīrā ʿilm-ü tevḥīd[82] ü ṣıfātda ḥaḳīḳat-i ḥāle [(4)]ıṭṭılaʿ teklīf olunmışdur[83] ve yañlış

---

[63] ʿÖmer bin Ḫaṭṭāb'dan raḍīya'llāhu ʿanhu: B2 a/2-3 ʿÖmer bine'l-ḫaṭṭāb'dan raḍīya'llāhu ʿanh; C2 a/7-8 ʿÖmer bine'l-ḫaṭṭāb raḍīya'llāhu ʿanh'dan

[64] didi: C2 a/8 buyurdılar ki

[65] benden ṣoñra: B2 a/3 ve C2 a/9 benden-ṣoñra

[66] itdi: B2 a/5 idüp

[67] didi: C2 a/10 buyurdu ki

[68] taḥḳīḳ: B2 a/5 ki taḥḳīḳ

[69] kimesne: C2 a/11 kimse

[70] iḫtilāfdan: B2 a/7 iḫtilāf

[71] üzerine: B2 a/7 üzre

[72] kimesne: B2 a/8 ve C2 a/12 kimse

[73] üzerinedür: B2 a/8 ve C2 a/13 üzredür

[74] Resūlu'llāh: B2 a/8 Resūl

[75] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: C2 a/13 Resūlu'llāh ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

[76] didi: C2 a/14 buyurdı

[77] kimesne kim: C2 a/14 kimse ki

[78] anuñ-ıçun: B2 a/11 anuñ ıçun

[79] kimesne kim: C2 b/1 kimse ki

[80] kimesne: C2 b/1 kimse

[81] vü: B2 a/13 ve C2 b/2 ve

[82] tevḥīd ü: B2 a/13 tevḥīd ü (atıf edatı iki kez yazılmıştır.); C2 b/3 tevḥīdde

[83] teklīf olunmışdur: B2 a/14 teklīf olunmışdur ʿaḳluñ miḳdārınca; C2 b/3-4 teklīf olunmışdur ʿaḳılları miḳdārınca

iʿtiḳād īmānı [(5)]giderür ve tevḥīdde azacuḳ ḫaṭā küfrdür neʿūẕü billāhi.[84] [(6)]Evet Allāhu Taʿālā'ya şükr idüp ve ḥażret-i Resūl'e [(7)]ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[85] ve āline ve aṣḥābına[86] ṣalavāt[87] [(8)]itdükden-ṣoñra bilgil-ki bu bende-i[88] bī-miḳdār ve naḥīf [(9)]güneh-kār[89] Allāhu Taʿālā'nuñ raḥmetine muḥtāc ve Muḥammed-i[90] [(10)]Muṣṭafā'nuñ ʿaleyhi's-selām[91] şefāʿatine ümīẕ-vār [(11)]olup **[B2 b]** Lüṭfī bin ʿAbdu'l-ḥayy ġafera'llāhu lehu şol ʿālī-der-gāhuñ[92] **[A5 b]** [(1)]kem-terīn bendelerinden[93] idi-ki sulṭān-ı ʿālem, [(2)]pādişāh-ı benī ādem, şehriyār-ı cihān, żıllu'llāhi ʿalā ehli' [(3)]l-īmānī,[94] bāsıṭu'l-emnī[95] ve'l-emānī,[96] nāşirü'l-ʿadlī[97] [(4)]ve'l-iḥsānī,[98] muʿizzü'd-dünyā ve'd-dīnī,[99] ġıyāṣ [(5)]ü'l-islāmī[100] ve'l-Müslimīn, melceʾi'ż-żuʿefāʾī ve'l-mesākīnī,[101] [(6)]ḳāmiʿu'l-küfrī ve'l-ʿināḍī,[102] dāfiʿü'ẕ-ẓulmī ve'l-fesādī,[103] [(7)]ḥāfiẓ-u bilādi'llāhī,[104] nāṣır u ʿibādi'llahī,[105] nāẓım-u umūr-ı ʿālem, [(8)]efḍal u ekmel ü evlād-ı benī ādem,

---

[84] neʿūẕü billāhi: B2 a/16 ve C2 b/5 neʿūẕü billāhi Taʿālā

[85] ḥażret-i Resūl'e ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B2 a/16-17 ḥażret-i Resūl'e ʿaleyhi's-selām; C2 b/6 ḥażret-i Resūl-i ekrem ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

[86] āline ve aṣḥābına: C2 b/6 āl-i aṣḥābına

[87] ṣalavāt: C2 b/7 ṣalāt ve selām

[88] bende-i: B2 a/18 ḥaḳīr-i

[89] güneh-kār: B2 a/18 günāh-kār

[90] Muḥammed-i: B2 a/19 Muḥammed; C2 b/8 Muḥammedü'l

[91] ʿaleyhi's-selām: B2 a/19 ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem; C2 b/8'de yok.

[92] lehu şol ʿālī-der-gāhuñ: C2 b/9 leh dergāh-ı ʿālīnüñ

[93] bendelerinden: B2 b/1 duʿā-gūlarından

[94] ehli'l-īmānī: B2 b/3 ehli'l-īmān

[95] bāsıṭu'l-emnī: B2 b/3 bāsıṭu'l-emn

[96] ve'l-emānī: B2 b/3 ve'l-īmān

[97] nāşirü'l-ʿadlī: B2 b/3 nāşirü'l-ʿadl

[98] ve'l-iḥsānī: B2 b/3 ve'l-iḥsān

[99] ve'd-dīnī: B2 b/4 ve'd-dīn

[100] ġıyāṣü'l-islāmī: B2 b/4 ġıyāṣü'l-islām

[101] ve'l-mesākīnī: B2 b/4 ve'l-mesākīn

[102] ve'l-ʿināḍī: B2 b/5 ve'l-ʿināḍ

[103] ve'l-fesādī: B2 b/5 ve'l-fesād

[104] bilādi'llāhī: B2 b/5 bilādi'llāh

[105] nāṣır u ʿibādi'llahī: B2 b/6 nāṣır ʿibādi'llah

sebeb-ü niẓām-ı [9]milk-i[106] devrān ve āyetü raḥmet-i raḥmān,[107] aʿnī [10]sulṭānü'l-aʿẓamī ve'l-ḫāḳānü'l-muʿażżamī mālik-i [11]riḳābi'l-ümmī,[108] mevlā mülūkü'l-ʿArabī ve'l-ʿAcemī[109] **[A6 a]** [1]Sulṭān ibnü's-sulṭān Sulṭān Süleymān Ḫan [2]ibnü's-sulṭān Selīm[110] Ḫan -Allāhu Taʿālā devletin [3]dāyim idüp aña her dem yardımcı olsun-[111] ḥāliyā [4]bu bende-i bī-miḳdārı[112] ḫākdan ḳaldırup liyāḳat [5]ve istiḥḳāḳ yoġ-iken vizāret mesnedine ulaşdurdılar. [6]Ḥaḳ Taʿālā cemīʿ zamāne[113] ḫaṭālarından emīn eylesün [7]*āmīn yā mucībü's-sāʾilīn.*[114] Evet bu günāh-kār eydür [8]gördüm ki[115] ḫalḳuñ çoġı ümmī[116] olup īmān u İslām [9]bilmesine iken muḳayyed olmayup dīn bābından ġāfil [10]olmuşlardur. Eyle olsa[117] **[C3 a]** bu żaʿīf daḫı diledi-ki[118] **[B2 b]** [15]ḫalḳuñ ʿāḳillerine tenbīh ide ki Allāhu Taʿālā'nuñ cennet ü [16]rıżāsı[119] īmānı bilen[120] ve[121] daḫı iʿtiḳād idüp emrin dutanlar[122] içündür. [17]Ve daḫı ġażabı ve cehennem ʿaẕābı ol ẓālimler içündür ki küfrān-ı niʿama[123] [18]olup kimi kāfir oldılar ve kimi müʾmin ve Müslim diyü[124] geçinürler. [19]Evet īmānı[125] ve İslām'ı ʿale't-tafṣīl bilmezler ve ögrenmesine[126] daḫı **[B3 a]** [1]muḳayyed olmazlar ve ġāfillerine daḫı

---

[106] sebeb-ü niẓām-ı milk-i: B2 b/7 niẓām-ı sebeb-i mülk-i

[107] āyetü raḥmet-i raḥmān: B2 b/7 āyet-i raḥmet-i raḥmān

[108] aʿnī sulṭānü'l-aʾẓam-ı ve'l-ḫāḳānü'l-muʿażżamī mālik-i riḳābi'l-ümmī: B2 b/7'de yok.

[109] ve'l-ʿAcemī: B2 b/8 ve'l-ʿAcem

[110] Sulṭān ibnü's-sulṭān Sulṭān Süleymān Ḫan ibnü's-sulṭān Selīm: B2 b/8 Sulṭān ibnü's-sulṭān Sulṭān Süleymān bin Sulṭān Selīm, C nüshasında övgü yapılan bütün kısım bulunmamaktadır.

[111] olsun: C2 b/11 ola

[112] bende-i bī-miḳdārı: B2 b/10 bu bī-miḳdār-ı ḥaḳīri; C2 b/12 bī-miḳdārı

[113] zamāne: C2 b/13'te yok.

[114] *yā mucibü's-sāʾilīn*: C2 b/13'te yok.

[115] gördüm ki: C2 b/14 gördüm-ki

[116] ümmī: B2 b/13 ve C2 b/14 cāhil

[117] eyle olsa: B2 b/14 ve; C3 a/1'de yok.

[118] diledi-ki: C3 a/1 biʿavni'l-lāhi taʿālā diledi-ki; B2 b/15'ten B3 b/5'e kadarki kısım A6 a/10'da yok.

[119] cennet ü rıżāsı: C3 a/2 cenneti ve rıżāsı

[120] bilen: C3 a/2 bilüp

[121] ve: C3 a/2'de yok.

[122] dutanlar: C3 a/3 ṭutanlar

[123] küfrān-ı niʿama: C3 a/4 küfrān'un-niʿama

[124] diyü: C3 a/5'te yok.

[125] īmānı: C3 a/5 ve lākin īmānı

[126] ögrenmesine: C3 a/5 ögrenmege

teʾkid idüp diledi-ki anlara [2]ġafletlerinüñ sebeblerin[127] bildüre. Zīrā ki bu zamān[128] ḫalḳınuñ ekşeri [3]üzerine īmānı ve İslām'ı bilmesi[129] kilīdlü ḳalup açılmamış cehlleri [4]ve ġafletleri[130] sebebinden şeyṭān daḫı anlara ġalebe idüp vādī-i [5]ḥayretde dermānsuz ḳalmışlardur.[131] Şuña beñzer[132] ki bir cemāʿat [6]misāfir[133] olup yolca giderken ittifāḳı giceye ḳalsalar ve yeller [7]esüp[134] yaġmur daḫı yaġsa[135] yolların daḫı yav[u] ḳılsalar[136] ve[137] ol [8]yirler ḫaṭar-nāk olup ol gicenüñ ḳarañusı ve ol yirlerüñ [9]heybetinden nefesleri ve malları üzerine ḳorḳuları olsa ve[138] [10]daḫı biri birinden[139] ḫaberleri olmasa ol eşnāda bir yanan od[140] [11]üzerine varsalar daḫı ol gicenüñ[141] ḳarañusı[142] heybetinden[143] [12]ol yanan[144] odı[145] bulup ve birbirin[146] görüp[147] niçe[148] **[C3 b]** sevinürler ve daḫı [13]göñülleri niçe emīn olur. Bu ḥaḳīr daḫı diledi-ki ol şeyṭānuñ [14]mekri ve yil ve yaġmūr[149] ve gice ḳarañuluġında dermānsuz ḳalmışlara [15]bir od yaḳa ki[150] ol īmānı[151] ve İslām'ı tafṣīli ile yazup anlara bildürmekdür. [16]Anlar daḫı ol yazılan īmānı müṭālaʿa[152] idüp kendülerinüñ ve yoldaşlarınuñ [17]ḥālleri ne mertebededür bildükden-ṣoñra

---

[127] sebeblerin: C3 a/7 sebebin
[128] zamān: C3 a/7 zamāne
[129] bilmesi: C3 a/8'de yok.
[130] cehlleri ve ġafletleri: C3 a/8 cehl ü ġafletleri
[131] ḳalmışlardur: C3 a/9 ḳalmışlar
[132] şuña beñzer: C3 a/9 miṣāl
[133] misāfir: C3 a/10'da yok.
[134] yeller esüp: C3 a/10-11 bād u bādān vāḳiʿ olup
[135] yaġmur daḫı yaġsa: C3 a/11'de yok.
[136] yāv[u] ḳılsalar: C3 a/11 yāvı ḳılup
[137] ve: C3 a/11'de yok.
[138] ve: C3 a/13'te yok.
[139] biri birinden: C3 a/13 birbirlerinden
[140] od: C3 a/13-14 şuʿle-i āteş
[141] gicenüñ: C3 a/14 ḳarañu ve mehīb gicenüñ
[142] ḳarañusı: C3 a/14'te yok.
[143] heybetinden: C3 a/14 ḫavfından
[144] ol yanan: C3 a/15 ḳurtulup ol yanan
[145] odı: C3 a/15 şuʿle-dār āteşi
[146] birbirin: C3 a/15 birbiri
[147] görüp: C3 a/15 selāmet görüp
[148] niçe: C3 a/15 nicesi
[149] yil ve yaġmūr: C3 b/1 bād u bādān
[150] od yaḳar ki: C3 b/3 şuʿle-dār-ı āteş iẓhār idüp
[151] ol īmānı: C3 b/3 īmān
[152] müṭālaʿa: C3 b/4-5 īmānı ve İslām'ı müṭālaʿa

bunlaruñ daḫı sevinmeleri [18]bir mertebede olur ki[153] ol ḳarañuluḳda od bulanlara ne beñzer. [19]Ḥaḳīḳatde bunlara ol oddan yigrekdür ve daḫı[154] şādlıḳları artuḳ olur. **[B3 b]** [1]Bu żaʿīf daḫı anlara īmānı ve İslām'ı ḳudreti[155] yetdükce yazdı [2]tā[156] oḳuyanlar bileler ki niçe şeyṭān fitnesinde[157] zebūn olup [3]cehl ve ġaflet ḳarañuluġunda ḳalmışlardur ve ol ḳarañulıḳda [4]ḳalmış cemāʿate ol od nice gerek ise bu[158] īmānı ve İslām'ı ʿale't- [5]tafṣīl bilmek anlara şöyle[159] farżdur. Ve **[A6 a]** [11]ḫalḳuñ ġāfillerine teʾkīd idüp[160] ve hem baʿżı dostlaruñ **[A6 b]** [1]dostları bir ile veyā bir[161] memlekete varup ol [2]ilüñ[162] bir[163] metāʿı eline girse dostlarına [3]yādigār diyü getürür[164] veyā[165] bir baġçeye[166] varup ve ol[167] baġçenüñ[168] [4]yimişinden ve gülünden ve çiçeklerinden ve[169] [5]sāʾir envāʾından[170] eline ne girürse[171] tuḥfe [6]diyü dostlarına getürüp veyā bir deñiz [7]kenārında oturanlar ol deñizüñ metāʿından [8]eger kenārda bulup ve eger kendü ṭalup [9]çıḳarmaḳdur. Ol çıḳan yādigār ne ise [10]dostlarına

---

[153] bir mertebede olur ki: C3 b/6'da yok.

[154] ol ḳarañuluḳda od bulanlara ne beñzer ḥaḳīḳatde bunlara ol oddan yigrekden ve daḫı: C3 b/6-7 ḳarañuluġdan ḳurtılup aydınlıġa çıḳanlardan ziyāde ve

[155] ḳudreti: C3 b/8 ḳuvveti ve ḳudreti

[156] tā: C3 b/8 tā ki

[157] niçe şeyṭān fitnesinde: C3 b/9 şeyṭān fitnesinde nice

[158] ol od nice gerek ise bu: C3 b/10'da yok.

[159] anlara şöyle: C3 b/11'de yok.

[160] ḫalḳuñ ġāfillerine teʾkīd idüp: B3 b/4'te ve C 3b/11'de yok.

[161] hem baʿżı dostlaruñ dostları bir ile ve yā bir: C3 b/11 dostı olan baʿżı kimesneler bir āḫī

[162] ol ilüñ: B3 b/6 ol memleketüñ; C3 b/12'de yok.

[163] bir: B3 b/6 ve C3 b/12 bir eyü

[164] dostlarına yādigār diyü getürür: B3 b/7'de ve C3 b/12'de yok.

[165] ve yā: C3 b/12 ve yā-ḫūd

[166] baġçeye: C3 b/12 ḫūb baġçeye

[167] ve ol: C3 b/12'de yok.

[168] baġçenüñ: C3 b/13 anuñ

[169] yimişinden ve gülünden ve çiçeklerinden ve: C3 b/13 laṭīf meyve ve şükūfesinde

[170] ve sāʾir envāʾından: B3 b/8'de yok; C3 b/13 nesne

[171] ne girürse: C3 b/14 girse

getürür[172] ve **[C4 a]** bu ḥaḳīr daḫı ʿilm deñizinüñ (11)azacuḳ[173] kenārına ṭalup[174] dürr-i cevāhirlerinüñ[175] nefīsinden[176] **[A7 a]** (1)nice dürler[177] cemʿ idüp dostlarına ve yārānlarına[178] (2)ve cemʿ-i müʾminlere ol dürr-i cevāhirleri[179] bir yādigār[180] (3)idüp kendüden[181] anlara[182] tuḥfe ola. Ve ol (4)dürr-i cevāhir[183] sözleri,[184] īmān ve İslām[185] bildürür söz- (5)lerdür ve ol sözler[186] daḫı dört vech üzerine[187] (6)taḳsīm olunup bu kitāb daḫı[188] dört faṣl üzre (7)baġlandı. Evvelki faṣl:[189] farż olınan ʿilmüñ (8)ve faẓīlet-i ʿilmüñ beyānındadur ve īmān ve İslām (9)bilinmez illā ʿilm-ile.[190] Ve[191] ikinci faṣl:[192] Īmān u İslām (10)beyānındadur. Üçünci faṣl:[193] Tevḥīd ve müteşābihāt **[B4 a]**

---

[172] tuḥfe diyü dostlarına getürüp ve yā bir deñiz kenārında oturanlar ol deñizüñ metāʿından eger kenārda bulup ve eger kendü ṭalup çıḳarmaḳdur ol çıḳan yādigār ne ise dostlarına getürür: B3 b/8-11 ve yā bir deñiz kenārında oturanlar ol deñizüñ metāʿından eger kenārda bulup ve eger kendü ṭalup çıḳarmaḳdur ol çıḳan yādigār ve ol bulduḳları metāʿ ne ise dostlarına tuḥfe diyü getürürler; C3 b/13-15 ve ġavvāṣ deryā-yı maḳṣūda ṭalduḳda eline bir yādigār nesne girse bu maḳūle tuḥfe nesneleri be-her-ḥāl dost dostuna armaġān diyü götürüp ʿarż ide gelmişlerdür

[173] ʿilm deñizinüñ azacuḳ: C4 a/1 deryā-yı ʿilmüñ

[174] ṭalup: C4 a/1 dalup

[175] cevāhirlerinüñ: C4 a/1 cevāhirlerinden

[176] nefsinden: B3 b/12'de ve C4 a/1'de yok.

[177] dürler: B3 b/12 dürlerin; C4 a/1'de yok.

[178] dostlarına ve yārānlarına: B3 b/13 dostlara ve yārānlara; C4 a/2 dost ve yārāna

[179] cevāhirleri: C4 a/2 cevāhiri

[180] bir yādigār: C4 a/3 yādigār

[181] kendüden: C4 a/3 kendülere

[182] anlara: C4 a/3'te yok.

[183] dürr-i cevāhir: C4 a/3 cevāhiri lā-nazīr söz

[184] sözleri: C4 a/4 bunlardur ki

[185] īmān ve İslām: C4 a/4 īmānı ve İslām'ı

[186] sözlerdür ve ol sözler daḫı: C4 a/4'te yok.

[187] üzerine: B3 b/16 üzre; C4 a/4'te yok.

[188] bu kitāb daḫı: C4 a/4'te yok.

[189] evvelki faṣl: C4 a/5 faṣl-ı evvel

[190] ʿilm-ile: B3 b/18 ʿilmle

[191] ve īmān ve İslām bilinmez illā ʿilm-ile ve: C4 a/6'da yok.

[192] ikinci faṣl: C4 a/6 faṣl-ı şānī

[193] üçinci faṣl: C4 a/7 faṣl-ı şāliş

(11)beyānındadur. Dördinci faṣl:[194]Īmānı[195] bilenüñ ve bilmeyenüñ **[A7 b]** (1)ḥükmi beyānundadur. Eyle olsa[196] īmān ve İslām[197] (2)bābından[198] bir niçe mesāʾil cemʿ idüp *Tenbīhü'*(3)*l-ʿaḳılīn ve Teʾkīdü'l-ġāfilīn* diyü ad virildi. (4)Dimişlerdür ki ʿāḳil ile ġāfil ṣūretde ve kitābetde (5)ikisi daḫı birdür. Evet[199] aralarında biribirinden farḳları (6)ʿamel ve noḳṭalardur.[200] Vāḳıʿada ʿāḳil oldur ki[201] (7)sehl tenbīh ile söz[202] ṭutup[203] ʿamel ü[204] ʿibādet (8)ider ve emre imtiṣāl ider. Nite kim Ḥaḳ Taʿālā didi[205] (9) وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ya'nī ʿaḳl ehli kabūl[206] (10)ider sözi ġayrlar[207] itmez ve ġāfil ḫod kendüden[208] daḫı (11)ġāfildür, oranı bir nesne ile mütenebbih olmaz **[A8 a]** (1)bir[209] artucaḳ teʾkīd **[C4 b]** olmayınca. Böyle olıcaḳ bu kitābuñ (2)adı bu vech-ile[210] ḳonulmasına sebeb bu oldı tā kim (3)oḳuyup fāʾideleneler ve kendüyi[211] duʿāʾ-ı ḫayrla añalar. (4)Evet ʿArabī veyā[212] Fārisī anuñ içün olunmadı kim[213] ḳudretimüz (5)yitmeyüp ve[214] hem ḫalḳuñ ekṣeri

---

[194] dördinci faṣl: C4 a/7 faṣl-ı rābʿi

[195] īmānı: C4 a/7 īmān

[196] eyle olsa: C4 a/8 imdi

[197] ve İslām: B4 a/2'de ve C4 a/8'de yok.

[198] bābından: C4 a/8 bābında

[199] evet: C4 a/11 lākin

[200] noḳṭalardur: B4 a/5 ve C4 a/11 noḳṭadur

[201] oldur ki: C4 a/11-12 ol kimesnedür ki

[202] söz: C4 a/12'de yok.

[203] ṭutup: B4 a/6 dutup

[204] ü: B4 a/6 ve

[205] didi: B4 a/7 ve C4 a/13 buyurdı

[206] ehli kabūl: B4 a/7-8 ehl-i sözi kabūl

[207] ġayrlar: B4 a/8 ve C4 a/14 ġayrılar

[208] kendüden: B4 a/8 kendiden

[209] bir: C4 a/15'te yok.

[210] vech-ile: C4 b/1 vechle

[211] kendüyi: C4 b/2'de yok.

[212] ve yā: B4 a/12 ve C4 b/3 ve

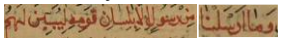
[213] anuñ içün olunmadı kim: C4 b/3'te yok.

[214] yitmeyüp ve: B4 a/13-15 yitmeyüp ve diyārımuzun dili Türkī dil olduġına bināʾen Türkī dil üzre yazıldı; C4 b/3-4 yitmeyüp ve diyārımuzun lisānı Türkī dil olmaġla Türkī dil üzerine yazıldı

Türkī dil söylemeñiz[215] (6)Türkī dil üzre **[B4 a]** (14)yazıldı.[216] Īmān bābından[217] īmān ve İslām (7)bildürür niçe āyetler ḥadīşler ve ʿilm-i fıḳhdan niçe (8)mesāʾil cemʿ olundı. **[B4 b]** Evvelki faṣl:[218] Farż olunan (9)ʿilmüñ ve faż̄ilet-i ʿilmüñ beyānındadur, īmān ve İslām (10)bilinmez illā ʿilm-ile.[219] Ve ḥażret-i Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[220] (11)didi[221] yaʿnī **[A8 b]** (1)bir kimesneye Allāhu Taʿālā ḫayr istese[222] dünyāda anı (2)faḳīh eyler. İmām Beġavī[223] raḥmetu'llahi ʿaleyhi[224] rivāyet (3)eyledi-ki[225] *Meṣābīḥ*'de, nebī ʿaleyhi's-selām[226] didi[227] bir kimesne[228] (4)bir ṭarīḳa sülūḳ itse ki ol ṭarīḳ içinde (5)ʿilm ṭaleb eyler, Ḥaḳ Taʿālā ol ʿilm sebebi ile[229] aña cennete (6)mevṣil olan ṭarīḳi āsān idi vire. (7) yaʿnī (8)bir kimesne[230] ʿilm ṭaleb eyleyü ṭaşra çıḳsa ol Allāh[231] (9)yoluna küffāra ġazāya çıḳmış gibidür tā girü (10)dönince ve ḥażret-i Resūl **[C5 a]** ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[232]

---

[215] hem ḫalḳuñ ekşeri Türkī dil söylemeñiz: B4 a/15'te ve C4 b/4'te yok.

[216] yazıldı: A8 a/6'da yok; B4 a/14-18 yazıldı ve hem Allāh Taʿālā Tebārek ve kelām-ı kadīminde buyurmışdur yaʿnī Ḥak Taʿālā buyurdı-kim hīç peyġam-ber göndermedüm illā ol ḳavmüñ dili üzerine gönderdüm tā anlaruñ dilince anlara beyān ideler ve zamānımuzuñ ḫalḳı ekşerī Türkī dil bilmegin söylemegin

[217] Īmān bābından: C4 b/4'te yok.

[218] evvelki faṣl: C4 b/5 faṣl-ı evvel

[219] ʿilm-ile: C4 b/7 ʿilmle bilinür

[220] ḥażret-i Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B4 b/2 ʿaleyhi's-selām; C4 b/7 ḥażret-i Rusūl-i ekrem ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

[221] didi: B4 b/2 buyurdı; C4 b/7 buyurmışdur

[222] istese: B4 b/4 ve C4 b/9 dilese

[223] İmām Beġavī: B4 b/4 ve C4 b/9 ve İmām Beġavī

[224] ʿaleyhi: C4 b/9 ʿaleyhi'den

[225] rivāyet eyledi-ki: C4 b/10 mervīdür

[226] benī ʿaleyhi's-selām: C4 b/10 peyġam-berimüz Resūl-i ekrem ʿaleyhi'ṣ-ṣalāt ve's-selām

[227] didi: B4 b/5 buyurdı; C4 b/11 buyurdılar ki

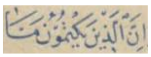
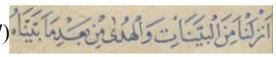
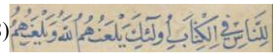
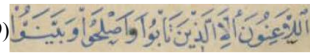
[228] kimesne: C4 b/11 kimse

[229] sebebi ile: B4 b/7 ve C4 b/12 sebebile

[230] kimesne: C4 b/14 kimse

[231] Allāh: B4 b/9 ve C4 b/14 Allāhu Taʿālā

[232] ḥażret-i Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: C4 b-5 a/15-1 ḥażret-i Resūl-i ekrem ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

(11)Maʿāẕ'ı Yemen ḥākimlıġına[233] gönderdigi vaḳt didi-ki[234] yā **[A9 a]** (1)Maʿāẕ bir kimesnenüñ islāmına ve hidāyetine (2)sebeb olmaġuñ saña ḫayırludur[235] dünyādan ve dünyānuñ[236] (3)içinde olandan.[237] Ve daḫı maʿlūm ola ki Allāhu Taʿālā (4)ve Resūli ʿaleyhi's-selām bize emr idüp ṭururlar ki (5)bildügümüz ʿilmi ve ṭoġru yolı ḫalḳa beyān idevüz. (6)Zīrā Ḥaḳ Taʿālā[238] buyurur ki[239] **[B5 a]** (7) (8) (9) (10)yaʿnī şol kimesneler[240] kim[241] biz Resūl'e[242] indürdügümüz[243] (11)Ḥaḳḳ'ı beyān ider ve ṭoġru yol gösterür āyetleri **[A9 b]** (1)ḫalḳdan gizleyeler. Biz Ḳurʾān içinde beyān itdügümüz- (2)den[244] ṣoñra anlar[245] şol kimesnelerdür ki[246] (3)Ḥaḳ Taʿālā[247] anlara laʿnet ider ve[248] sāyir laʿnet (4)idiciler

---

[233] ḥākimlıġına: C5 a/1 ḥākimligine

[234] didi-ki: C5 a/2 buyurdı-ki

[235] saña ḫayırludur: C5 a/3 ḫayırludur saña

[236] dünyānuñ: B4 b/12 dünyā

[237] olandan: B4 b/13-18 olandan bu ḥaḳīr daḫı bu ḥadīṣe bināʾen niçe fāyideler ve niçe ḫayrlar umup bu īmān risālesini yazmaġa iḳdām itdi şāyed ki baʿżı bilmez kimesneler bunı oḳumaġ-ıla Ḥaḳ Taʿālā hidāyet virüp īmāndan behremend olalar tā ki biz daḫı ṣevāb ıssı olavuz ve bir daḫı bu āyet maʿnāsın añlayup ve Allāh Taʿālā'nuñ laʿnetinden ḳorḳup ʿilmde olanca maḳdūrumuzı ẓuhūra getürüp ki Ḥaḳ Taʿālā kelām-ı ḳadīminde; C5 a/3-7 olandan bu ḥaḳīr daḫı bu ḥadīṣe bināʾen niçe fāʾideler ve niçe ḫayrlar ümmīd idüp bu risāleyi yazmaġa iḳdām itdüm şāyed ki baʿżı bilmez kimesneler bunı oḳumaġla Ḥaḳ Taʿālā hidāyet virüp īmān ve İslām'ı bilüp ve öğreneler biz daḫı ṣevāb bulavuz ve ʿilmi ketm idenler ḫaḳḳında Ḳala'llahu Taʿālā

[238] ve daḫı maʿlūm ola ki Allāhu Taʿālā ve Resūl-i ʿaleyhi's-selām bize emr idüp ṭururlar ki bildügümüz ʿilmi ve ṭoġru yolı ḫalḳa beyān idevüz zīrā Ḥaḳ Taʿālā: B4 b/13'te ve C5 a/7'de yok.

[239] buyurur ki: B4 b/19 buyurmışdur; C5 a/7'de yok.

[240] kimesneler: C5 a/10 kimse

[241] kim: B5 a/3 ve C5 a/10 ki gizlediler

[242] Resūl'e: B5 a/3'te yok.

[243] indürdügümüz: C5 a/10 gönderdügümüz

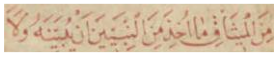
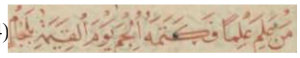
[244] Ḥaḳḳ'ı beyān ider ve ṭoġru yol gösterür āyetleri ḫalḳdan gizleyeler biz Ḳurʾān içinde beyān itdügümüzden: B5 a/4 āyetleri Ḥaḳḳ'ı beyān ider ve toġru yol gösterür biz anı beyān eyledügümizden; C5 a/10-11 āyetleri Ḥaḳḳ'ı beyān ider ve toġru yol gösterüz anı beyān itdügümüzden

[245] anlar: B5 a/5 ve C5 a/11-12 ḫalḳ içün Ḳurʾān içinde anlar

[246] kimesnelerdür ki: C5a /12 kimselerdür

[247] Ḥaḳ Taʿālā: B5 a/5'te yok.

[248] ve: C5 a/12 daḫı

daḫı[249] laʿnet iderler.[250] Meger şunlar ki[251] (5)ol gizledüklerine tevbe iderler[252] ve ḫaṭālarını (6)ışlāḥ ideler[253] daḫı[254] ḫalḳa beyān ideler.[255] Ve (7)daḫı[256] Resūl[257] ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[258] buyurmışdur (8)ki[259] **[C5 b]** (9) (10) yaʿnī Ḥaḳ Taʿālā bir ʿālime ʿilm virmemişdür (11)illā ol ʿālimden[260] ʿahd almışdur peyġam-berlerden **[A10 a]** (1)alduġı ʿahd gibi ki ol[261] ʿilmlerini[262] ḫalḳa (2)beyān ideler ve ḫalḳdan gizlemeyeler. Ve daḫı Resūl- (3)u'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[263] buyurmışdur ki[264] (4) (5) yaʿnī bir kimse[265] bir ʿilm[266] bilse daḫı[267] ḫalḳdan (6)gizlese ḳıyāmet güninde anı[268] oddan bir uyan (7)birle[269] uyanlayalar.[270] **[B5 a]** (17)İmdi ey ʿazīz ḳarındaşlarum,[271] Allāhu[272]

---

[249] daḫı: B5 a/6'da ve C5 a/13'te yok.

[250] iderler: C5 a/13 ider

[251] şunlar ki: C5 a/13 ṣoñra şunlar ki

[252] iderler: B5 a/7 eylediler; C5 a/13 ideler

[253] ideler: B5 a/8 idüp

[254] daḫı: C5 a/14 ve daḫı

[255] ideler: B5 a/8 eylediler

[256] ve daḫı: B5 a/8-9 ve bu ḥadīṯlerüñ ḳorḳulu ḫaberleriñden ḫavf idüp ki

[257] Resūl: B5 a/9 Resūlu'llāh

[258] Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: C5 a/14-15 peyġam-berümüz Resūl-i kāiʾnāt ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

[259] buyurmışdur ki: C5 a/15 buyurmışlardur ki

[260] ʿālimden: C5 b/3 ʿilmden

[261] ol: C5 a/3'te yok.

[262] ʿilmlerini: B5 b/12 bildükleri ʿilmlerini

[263] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: C5 b/4 bir ḥadīṯ-i şerīfde

[264] ki: C5 b/5'te yok.

[265] kimse: C5 b/6 kimesne

[266] ʿilm: C5 b/6 ʿilmi

[267] daḫı: C5 b/6'da yok.

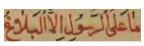
[268] anı: B5 a/16'da yok.

[269] birle: C5 b/7 ile

[270] uyanlayalar: B5 a/17'den B5 b/11'e kadarki kısım A10 a/7'de yok.

[271] ḳarındaşlarum: C5 b/7 ḳarındaşlar

[272] Allāhu: C5 b/7 Ḥaḳ

Taʿālā bize ve daḫı size[273] rıżāsı [18]ve emri üzerine[274] ṭarīḳ-ı müstāḳīmi[275] naṣīb idüp daḫı hidāyet virüp[276] **[B5 b]** [1]ṣāliḥler[277] zümresinden[278] ḥaşr olmaġı erzānī ḳılu vire ve daḫı kendü lāʿnetinden [2]ve sāyir laʿnet idicülerüñ laʿnetinden ve daḫı cehennem ʿaẕābından kendü [3]luṭf-ı kereminden ṣaḳlayu virüp ol ʿahd üzre ṣābit-ḳadem [4]idivire.[279] Pes meẕkūr[280] āyet-i kerīme mūcibince[281] ve bu şerīf ḥadīṣler[282] [5]muḳteżāsınca her kişi[283] ilm-i umūr-ı dīniyyeden neye ḳādir ise üzerine [6]anı ḫalḳa idivirmesi farżdur[284] sāyil[285] suʾāl itmedin. Şöyle ki [7]enbiyā üzerine Ṣalavātu'llāh ʿaleyhim ve selleme teblīġ-i risālet[286] ḫalḳa [8]yitişdürmek ġaraż idi sāyil[287] suʾāl itmedin. Nitekim[288] Ḥaḳ Taʿālā[289] kelām-ı [9]ḳadīminde[290] diyü buyurmışdur[291] yaʿnī dimek [10]olur ki Resūl üzerine yoḳdur meger mükelleflere Ḥaḳ Taʿālā'nuñ [11]ḫayrın yitişdürmekdür[292] tā ol mükelleflere ʿöẕr yiri ḳalmaya. **[A10 a]** [7]Ve daḫı **[C6 a]** İbn-i ʿAbbās raḍīya'llāhu anhu [8]didi[293] insāna ḫayr u şevāb taʿlīm idüp [9]bildürenlere her şeyʾ istiġfār ider. Ḥattā deñiz [10]içinde balıḳlar[294] bile ve daḫı ʿAṭṭār raḍīya'llāhu anhu [11]didi[295] bir gün Saʿīd bin Müseyyeb'üñ üzerine girdüm.

---

[273] bize ve daḫı size: C5 b/7 sizi ve bizi

[274] rıżāsı ve emri üzerine: C5 b/8 rıżā-yı şerīfi olan

[275] müstāḳīmi: C5 b/8 müstāḳīmden

[276] naṣīb idüp daḫı hidāyet virüp: C5 b/8 ayurmayup

[277] ṣāliḥler: C5 b/8 ṣāliḫā (ilk elif yazılmamış)

[278] zümresinden: C5 b/8 zümresile

[279] ve daḫı kendü lāʿnetinden ve sāyir laʿnet idicülerüñ laʿnetinden ve daḫı cehennem ʿaẕābından kendü luṭf-ı kereminden ṣaḳlayu virüp ol ʿahd üzre ṣābit ḳadem idivire: C5 b/9'da yok.

[280] meẕkūr: C5 b/9 ẕikr olunan

[281] mūcibince: C5 b/9'da yok.

[282] şerīf ḥadīṣler: C5 b/9 ḥadīṣ-i şerīfe

[283] kişi: C5 b/10 ʿālim

[284] üzerine anı ḫalḳa idivirmesi farżdur: C5 b/10-11 ḫalḳa anı diyü virmesi üzerine farżdur

[285] sāyīl: C5 b/11 sāʾil

[286] risālet: C5 b/12 risāleti

[287] sāyīl: C5 b/13 sāʾil

[288] nitekim: C5 b/13'te yok.

[289] Ḥaḳ Taʿālā: C5 b/13 ḳavlehū Taʿālā

[290] kelām-ı ḳadīminde: C5 b/13'te yok.

[291] diyü buyurmışdur: C5 b/13'te yok.

[292] yitişdürmekdür: C5 b/15 yitişdürmek

[293] didi: C6 a/1 buyurdı

[294] balıḳlar: A10 a/10 ve B5 b/13'te balçıḳlar

[295] didi: C6 a/3 eydür

[A10 b] (1)Gördüm ki[296] ṭurmayup[297] aġlar didüm-kim[298] yā Saʿīd[299] (2)niçün aġlarsın eyitdi bir kimesne yoḳdur ki dīn (3)bābında baña bir nesne suʾāl eyleye ben-daḫı[300] cevāb (4)virüp ṣevāb[301] issi olam aña aġlaram didi. (5)Ve daḫı *Vāḳıʿāt-ı Nāṭıḳī*'de getürilmişdür ki **[B6 a]** (6)iki[302] kimse[303] ṣalāt ʿilminden[304] ve[305] ġayrından[306] bir ʿilim[307] (7)ögrenseler biri bir[308] āḫara ögretmeg-içün[309] ögrense[310] (8)ve birisi kendü ʿamel itmeg-içün[311] ögrense[312] taʿlīm itmeg-içün (9)ögrenenüñ ṣevābı, ʿamel içün ögrenenüñ ṣevābından (10)artuḳdur. Zīrā anuñ ḫalḳ-ıçun[313] fāyidesi artuḳdur (11)ve emr-i dīnde nefʿi ziyādedür. Bel-ki taʿlīm ʿamelden **[A11 a]** (1)bir nevʿdür. Ve daḫı müʾminler[314] küllīsi gerek yigit (2)gerek[315] pīr gerek ḳul gerek[316] āzād ber-ā-berlerdür (3)maʿrifetle[317] mükellef olmaḳda yaʿnī ṭarīḳ[-ı] āḫiretde. (4)ʿİlm ki aña fıḳh diyü ad virilmişdür. Pes bu farżlar (5)ve vācibler ve sünnetler ve ḥelāl ü[318] ḥarām ve mekrūh[319]

---

[296] gördüm ki: C6 a/4 gördüm-ki

[297] ṭurmayup: B5 b/15 durmayup; C6 a/4'te yok.

[298] didüm-kim: B5 b/15 didim ki; C6 a/4 suʾāl itdüm

[299] yā Saʿīd: C6 a/4'te yok.

[300] ben-daḫı: B5 b/17 ve C6 a/5-6 ben daḫı

[301] ṣevāb: C6 a/6 ecr

[302] iki: B5 b/19-6 a/1 iki iki

[303] kimse: B6 a/1kimesne; C6 a/7 kişi

[304] ṣalavāt ʿilminden: C6 a/7 ṣalāt-ı ʿilmden

[305] ve: B6 a/1 ve yā

[306] ġayrından: B6 a/1 ġayrı ʿilminden; C6 a/7 ġayrı ʿilmden

[307] ʿilim: B6 a/1 ve C6 a/7 ʿilm

[308] bir: C6 a/8'de yok.

[309] ögretmek-içün: B6 a/2 ögretmek-çün; C6 a/8 ögretmek içün

[310] ögrense: C6 a/8'de yok.

[311] itmek-içün: B6 a/2 itmek-çün; C6 a/8 itmek içün

[312] ögrense: C6 a/9'da yok.

[313] ḫalḳ-ıçun: B6 a/4 ḫalḳ içün; C6 a/10 ḫalḳ içün-de

[314] müʾminler: C6 a/11 müʾminlerüñ

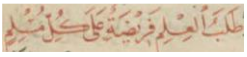
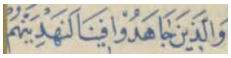
[315] gerek: C6 a/12 ve gerek

[316] gerek: C6 a/12 ve gerek

[317] maʿrifetle: C6 a/12-13 maʿrifet ile

[318] ü: B6 a/8 ve

[319] mukrūh: C6 a/14 mekrūhāt

bilmeg-ile[320] (6)olur.[321] Nite kim Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[322] **[C6 b]** (7)buyurur[323] (8) yaʿnī ʿilm ṭalebi[324] farżdur her Müslim[325] üzerine. (9)Erden ve ʿavratdan daḫı şek yoḳdur ki ṭāʿatu'llāh (10)farżdur. Ṭāʿatu'llāh ẕikr olan ʿilme mevḳūfdur.[326] (11)Pes farż olur ʿilm[-i] meẕkūr meşrūʿ[327] oldı[328] ʿabd **[A11 b]** (1)anuñla ʿamel ide ve daḫı Allāhu Taʿālā'nuñ ṣıfātına ʿilm-i (2)ziyāde ola ki ol yaḳīn ziyādesidür. Ve daḫı Ḥaḳ (3)Taʿālā didi[329] (4) yaʿnī şunlar ki bizüm yolumuza cehd ide (5)biz kendü[330] yolumuza[331] ḳulaġuzlaruz. Ve daḫı Resūlu'llāh sal-(6) lallāhu[332] ʿaleyhi ve sellem didi[333] bir kişi bildügile ʿamel itse (7)Ḥaḳ Taʿālā bilmedügi[334] ʿilimleri[335] bildüre. Ve daḫı dimişdür[336] (8)bir kimesne[337] **[B6 b]** dilese-ki[338] Ḥaḳ Taʿālā ʿilm[339] vire daḫı (9)ögrenmeksüzin[340] hidāyet bula

---

[320] bilmeg-ile: B6 a/8 bilmekle; C6 a/15 ʿilmle bilinür

[321] olur: B6 a/8'de ve C6 a/15'te yok.

[322] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: C6 a/15 peyġam-berümüz ḥażret-i ḥabīb-i ekrem ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

[323] buyurur: C6 b/1'de yok.

[324] ʿilm ṭalebi: B6 a/10 ʿilmi ṭaleb eylemek

[325] Müslim: C6 b/2 müʾmin

[326] mevḳūfdur: B6 a/12 mevḳūfdur ki Ṭāʿatu'llāh farżdur

[327] pes farż olur ʿilm[-i] meẕkūr meşrūʿ: ʿilm farż

[328] farż olur ʿilm[-i] meẕkūr meşrūʿ oldı: B6 a/12 farż oldı ki

[329] didi: B6 a/15 buyurur; C6 b/5 buyurdı

[330] kendü: B6 a/16 daḫı anları kendü

[331] cehd ide biz kendü yolumuza: C6 b/6'da yok.

[332] salla'llāhu: C6 b/7 salla'llāhu Taʿālā

[333] didi: B6 a/18 buyurdı ki; C6 b/7 buyurmışlar ki

[334] bilmedügi: B6 a/18 bilmedügini

[335] ʿilimleri: B6 a/19 aña

[336] dimişdür: B6 a/19 Resūlu'llāh salla'llāhu ʿaleyhim a.m dimişdür

[337] bir kişi bildügüle ʿamel itse Ḥaḳ Taʿālā bilmedügi ʿilimleri bildüre ve daḫı dimişdür bir kimesne: C6 b/7'de yok.

[338] dilese-ki: B6 b/1 ve C6 b/8 dilese ki

[339] ʿilm: B6 b/1 aña ʿilm

[340] daḫı ögrenmeksizün: C6 b/8 ögrenmeksüzin ve daḫı

isteme[k]süzin[341] dünyāda (10)zühd itsün ve zühdüñ şemeresi Allāhu Taʿālā'ya ʿilmdür (11)yaḳīn-ile."[342] Pes ʿilm[-i] şerʿ farż[343] olıcaḳ ki ol yaḳīne **[A12 a]** (1)sebebdür. Yaḳīn daḫı farż olur çün bildük ki[344] (2)yaḳīn īmānuñ aṣlıdur. Pes[345] yaḳīn[346] ziyādesi ile[347] (3)īmān ziyāde olur ve noḳṣānla nāḳış olur.[348] Ve daḫı[349] (4)Resūlu'llāh[350] ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[351] eydür ki[352] (5) تعلموا اليقين وإن شعاعكم معكم yaʿnī ʿilm-i (6)yaḳīni ögrenüñ ben-daḫı[353] sizüñ-ile[354] bile ögrenürin. (7)Ve daḫı eydür ki[355] لن يشبع المؤمن من خير يسمعه **[C7 a]** (8) حتى يكون منتهاه الجنة yaʿnī müʾmin işitdügi (9)ḫayrdan ṭoymaz[356] ḥattā nihāyeti[357] cennet oluncaya degin. (10)Eyle olsa[358] īmān ʿilmi, ʿilm[-i] yaḳīndür. Bu īmān (11)ʿilminden datlu[359] ve ṭoyulmaz ʿilm olmaz. Zīrā ki ʿilm-i **[A12 b]** (1)tevḥīddür. Allāhu Taʿālā'nuñ ẕātı ve ṣıfātları bu ʿilm (2)ile bilinür ve bu ʿilmi oḳıyup diñleyenler[360] ve dadın[361] (3)alup

---

[341] istemesüzin: B6 b/2 istemeksüzin; C6 b/9 istemezsüzin

[342] yaḳīn-ile: B6 b/3 ve C6 b/10 yaḳīnle

[343] farż: C6 b/10 ki farż

[344] bildük ki: C6 b/11 bildük-ki

[345] pes: C6 b/11'de yok.

[346] īmānuñ aṣlıdur pes yaḳīn: B6 b/4'te yok.

[347] ziyādesi ile: B6 b/4 ve C6 b/12 ziyādesile

[348] īmān ziyāde olur ve noḳṣānla nāḳış olur: B6 b/4-5 īmān nūrı ziyāde olur noḳṣānla nūrı ve żiyāsı nāḳış olur; C6 b/12-13 īmān nūrı ve żiyāsı ziyāde olur noḳṣān ile nūrı ve żiyāsı nāḳış olur

[349] ve daḫı: C6 b/13'te yok.

[350] Resūlu'llāh: C6 b/13 Ḳāle'n-nebī ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem

[351] ʿaleyhi ve sellem: B6 b/6 ʿaleyhim a.m

[352] eydür ki: C6 b/13'te yok.

[353] ben-daḫı: B6 b/7 ben daḫı

[354] sizüñ-ile: B6 b/7 ve C6 b/14 sizüñle

[355] ve daḫı eydür ki: B6 b/8 ve daḫı Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhim a.m eydür ki; C6 b/15 ve bir ḥadīṯ-i şerīfde daḫı

[356] ṭoymaz: B6 b/9 doymaz

[357] nihāyeti: C7 a/2 nihāyet

[358] olsa: C7 a/2 olınca

[359] datlu: B6 b/11 ve C7 a/3 ṭatlu

[360] diñleyenler: B6 b/13 ve C7 a/5 diñleyenlere

[361] dadın: B6 b/13 ṭadın

dadanlara[362] bundan ṭatlu ʿilm olmaz. Ve bir [(4)]kimesne kim[363] Bāri[364] Taʿālā'nuñ ẕatı[365] ve ṣıfatlarını [(5)]bile[366] şöyle ki[367] Ḥaḳ Taʿālā kelām-ı ḳadīminde bildürdi [(6)]ve daḫı[368] Ḥaḳ Taʿālā[369] emr eyledü ki ṭāʿati[370] işleye[371] ve nehy [(7)]itdügi nesnelerden[372] ḳaça. Pes bundan ṭoyulmaz [(8)]illā cennetde[373] Ḥaḳ Taʿālā'nuñ dīzārın[374] görmeg-ile[375] [(9)]ve[376] dilegimüz ve taẕarruʿmuz budur ki Ḥaḳ Taʿālā bizi ve sāyir[377] [(10)]muvaḥḥidīn[378] müʾminleri kendü[379] kemāl-i kereminden [(11)]īmān dadın[380] ṭatdurup[381] īmān üzerine[382] ḫatm idivire[383] **[A13 a]** [(1)]ve kendü[384] dīzārından[385] maḥrūm eylemeye.[386] *Āmīn* **[B7 a]** *yā Rabb* [(2)]*e'l-ʿālemīn*. Ve ḥażret-i Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem [(3)]didi ki[387]

---

[362] dadanlara: B6 b/13 ṭaṭanlara

[363] ve bir kimesne kim: C7 a/6 bir kimse ki

[364] Bāri: B6 b/14 ve C7 a/6 Bārī

[365] ẕatı: B6 b/14 ve C7 a/6 ẕatını

[366] bile: C7 a/7'de yok.

[367] ki: C7 a/7'de yok.

[368] daḫı: B6 b/15'te yok.

[369] daḫı[369] Ḥaḳ Taʿālā: C7 a/7'de yok.

[370] ṭāʿatı: C7 a/7 ʿibādātı

[371] işleye: C7 a/7 işleyüp

[372] nehy itdügi nesnelerden: B6 b/15-16 nehy itdügi nesneden, C7 a/8 nehyinden

[373] cennetde: B6 b/16 ve C7 a/8 cennetden

[374] dīzārın: C7 a/8 dīdārın

[375] görmeg-ile: B6 b/17 görmekle; C7 a/9 görmek ile

[376] ve: B6 b/17'de ve C7 a/9'da yok.

[377] ve sāyir: C7 a/9 cemīʿ müʾminīn

[378] muvaḥḥidīn: C7 a/10 muvaḥḥidīni

[379] müʾminleri kendü: C7 a/10'da yok.

[380] dadın: B6 b/18 ṭadın

[381] īmān dadın ṭatdurup: C7 a/10'da yok.

[382] īmān üzerine: C7 a/10 īmānla

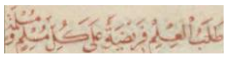
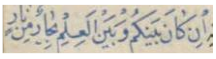
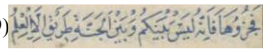
[383] idivire: C7 a/10 idüp

[384] ve kendü: C7 a/10'da yok.

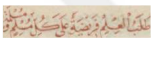
[385] dīzārından: C7 a/10 dīdārından

[386] eylemeye: B6 b/19 itmeye

[387] didi ki: B7 a/1 buyurdı-ki

 (4)yaʿnī[388] ʿilmi[389] ṭaleb eylemek[390] farż olmışdur her Müslim ve Müslime (5)üzerine.[391] Ve daḫı nebī ʿaleyhi's-selām[392] didi[393] (6) yaʿnī ʿilm ṭaleb eyleñ ehlinden ögrenmeg-ile.[394] (7)Eger ol ʿilm Çīn, Māçin'de[395] daḫı olursa.[396] Ve daḫı (8)buyurmışdur ki[397] (9) (10)ḥadīṯ **[C7 b]** oldur ki[398] eger sizüñ-ile[399] ʿilm arasında oddan (11)deñiz olursa[400] gerekdür ki ṭalasız, öte yanına **[A13 b]** (1)geçesiz, ol ʿilmi dutasız[401] ki hīç yol yoḳdur (2)ki[402] sizi ecmaʿine ilede meger-ki ʿilm. Ve daḫı[403] Resūl (3)u'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem buyurur[404] (4) yaʿnī ʿilm ṭaleb eyleñ bişikden (5)maḳbereye varınca. Pes[405] nās iḫtilāf itdiler ki[406] ḳanḳı[407] (6)ʿilimdür[408] ki[409] ṭalebi farż ola mütekellimūn didiler ki ol (7)ʿilim,[410] ʿilm-i kelāmdur. Zīrā kelām sebebi ile tevḥīd (8)idrāk olınur,

---

[388] yā Rabbe'l-ʿālemīn ve ḥażret-i Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem didi ki yaʿnī: C7 a/11 çün-ki

[389] ʿilmi: C7 a/11 ʿilm

[390] eylemek: C7 a/11 itmek

[391] farż olmışdur her Müslim ve Müslime üzerine: C7 a/11 her Müslim ve Müslime üzerine farż olmışdur

[392] ve daḫı nebī ʿaleyhi's-selām: C7 a/11 ve bir ḥadīṯde

[393] didi: C7 a/12 buyurdılar ki

[394] ögrenmeg-ile: B7 a/4 ve C7 a/ 13 ögrenmekle

[395] Māçin'de: C7 a/13 ve Māçin'de

[396] olursa: C7 a/13 olur ise

[397] ki: C7 a/14'te yok.

[398] ḥadīṯ oldur ki: B7 a/7 ḥadīṯ maʿnāsı oldur ki; C7 a/15 ve 7 b/1 maʿnā-yı şerīfi oldur ki

[399] sizüñ-ile: B7 a/7 ve C7 b/1 sizüñle

[400] olursa: C7 b/1 olur ise

[401] dutasız: C7 b/2 ṭutasız

[402] ki: C7 b/3'te yok.

[403] daḫı: C7 b/3 bir ḥadīṯ-i şerīfde daḫı

[404] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem buyurur: C7 b/4'te yok.

[405] pes: B7 a/12 ve C7 b/5 bunda

[406] ki: B7 a/12'de ve C7 b/5'te yok.

[407] ḳanḳı: C7 b/5 ḳangı

[408] ʿilimdür: B7 a/12 ve C7 b/6 ʿilmdür

[409] ki: C7 b/6'da yok.

[410] ʿilim: B7 a/13 ve C7 b/6 ʿilm

Ẕātu'llah[411] ve ṣıfātu'llāh[412] bilünir ammā[413] (9)İmām Ebū Yūsuf ḥażretleri dimişlerdür ki bir kimse[414] (10)kelām[415] birle ʿilm ṭaleb itse[416] ol kimesne zindīḳ- (11)dur. Zīrā selef ʿilm-i kelāmı ögrenmek ve daḫı naẓar itmek **[A14 a]** (1)ve birbirile[417] baḥṣ itmek ḥarāmdur diyü buyurdılar.[418] Ve daḫı[419] (2)İmām Şāfiʿī ḥażretleri dimişdür[420] ki bir kimesne (3)şirkden ġayrı her[421] günāh-ıla[422] **[B7 b]** Ḥaḳ Taʿālā ḫużūrına varmaḳ (4)ḫayırludur ʿilm-i kelāmdan[423] bir mesʾele ile varmaḳdan (5)ise. Daḫı[424] İmām Şāfiʿī dimişdür ki eger ḫalḳ bilelerdi (6)ki[425] ʿilm-i kelāmda nice hevāya tābiʿ olduġın ʿilm-i (7)kelāmdan **[C8 a]** ḳaçalardı[426] arslandan ḳaçar gibi. Ve daḫı (8)İmām Şāfiʿī dimişdür ki aṣḥāb-ı kelām ḥaḳḳında benüm (9)ḥükmüm budur ki ḫurmā ṭallarıyla[427] dögeler ve daḫı aḳrabāsı (10)ve ḳabīlesi[428] içre gezdüreler ki kitāb[429] u sünnet[430] (11)terk idüp kelāma[431] meşġūl[432] olanlaruñ cezāsı budur. **[A14 b]** (1)Ve daḫı[433] İmām Mālik

---

411 Ẕātu'llah: B7 a/14 ve C7 b/7 ẕāt-ı vāḥide

412 ṣıfātu'llāh: B7 a/14 ve C7 b/7-8 ṣıfāt-ı müteʿaddide

413 ammā: B7 a/15 evet *Şirʿa* şerḥinde dimişdür ki; C7 b/8 *Şirʿa* şerḥinde

414 kimse: B7 a/16 ve C7 b/9 kimesne

415 kelām: B7 a/16 ve C7 b/ 9 yalıñuz kelām

416 itse: B7 a/16 eylese

417 birbirile: C7 b/10-11 bir birile

418 diyü yorudılar: B7 a/18 ve C7 b/11 didiler

419 ve daḫı: B7 a/18 *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de dimişdür ki; C7 b/11-12 *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de dimiş-ki

420 dimişdür: B7 a/19 buyurur; C7 b/12 buyurmışdur

421 her: C7 b/13'te yok.

422 günāh-ıla: B7 a/19 ve C7 b/13 günāhla

423 kelāmdan: C7 b/13 kelāmda

424 daḫı: C7 b/14 ve yine

425 bilelerdi ki: B7 b/2 bilelerdi-ki; C7 b/14 bilelerdi

426 ḳaçalardı: B7 b/3 ve C8 a/1 ḳaçarlardı

427 ṭallarıyla: B7 b/5 ṭallarıla; C8 a/2 dallarıla

428 ve ḳabīlesi: C8 a/2-3 ve ve ḳabīlesi

429 kitāb: C8 a/3 kitābu'llāhı

430 sünnet: C8 a/3 sünnet Resūlu'llāhı

431 kelāma: B7 b/6 ʿilm-i kelāma

432 meşġūl: C8 a/4 şuġūl

433 ve daḫı: B7 b/7'de yok; C8 a/4-5 diyü *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de naḳl olunmuşdur ki

ḥażretleri dimişdür[434] ki bidʿat (2)ehlinüñ şehādeti[435] cāʾiz[436] degildür, murādı ʿilm-i kelām (3)ehlidür. Ve daḫı[437] İmām Aḥmed bin Hanbel ḥażretleri (4)dimişlerdür ki[438] ʿulemāʾ-ı kelām zindīḳlardur. Ve daḫı (5)dimişler[439] ki kelām ehli olan kimesne ebedī (6)eylük bulmaz ve daḫı hīçbir kimesne göremezsin-ki[440] (7)kelāma[441] naẓar ide illā ol kimsenüñ ḳalbinde (8)yaramazluḳ[442] vardur. Meger[443] ʿilm[-i] kelāmda ẕātu'llah[444] (9)ve ṣıfātu'llāh[445] ve umūr[-ı][446] dīnde mühim olanları (10)bilüp ögrenmek ol-ḳadar[447] cāyizdür,[448] ḳalanına ruḫṣat (11)yoḳdur. **[B7 b]** (14)Pes (15)ʿulemāʾ-ı şerīʿanuñ ve eyimmeʾ-i dīnüñ kelimātından ẓāhir oldı-ki ʿilm-i kelāmdan (16)merdūd ve ḥarām olan kişi, kendü rāyla ve ʿaḳlla[449] söylemekdür[450] ve (17)daḫı bidʿat sözlerine naẓar idüp ve tefekkür itmekdür. **[C8 b]** Ve fuḳahā eyitdiler[451] ol[452] ʿilim, ʿilm-i fıḳhdur. Zīrā **[A15 a]** (1)bu[453] ʿilm[-i] fıḳh sebebile ḥelāl ü ḥarām[454] ve ʿibādāt (2)bilinür. Müfessirūn ve muḥaddiṣūn eyitdiler **[B8 a]** ol[455] (3)ʿilm,

---

[434] dimişdür: C8 a/5 buyurmışlar

[435] şehādeti: B7 b/8 ve C8 a/6 şehādetleri

[436] cāʾiz: B7 b/8 ve C8 a/6 cāyiz

[437] ve daḫı: B7 b/9'da yok; C8 a/6-7 ve *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de dimiş-ki

[438] dimişlerdür ki: C8 a/7 dimişdür

[439] dimişler: B7 b/10 ve C8 a/8 dimişlerdür

[440] hīçbir kimesne göremezsin-ki: B7 b/11 bir kimesneyi hīç göremezsin ki; C8 a/9 şol kimseyi hīç görmez misin-ki

[441] kelāma: B7 b/11 ʿilm-i kelāma

[442] yaramazluḳ: B7 b/12 bir yaramazluḳ

[443] meger: B7 b/12 ve C8 a/10 meger-ki

[444] Ẕātu'llah: B7 b/12-13 ve C8 a/10 ẕāt-ı vāḥide

[445] ṣıfātu'llāh: B7 b/13 ve C8 a/10-11 ṣıfāt-ı müteʿaddide

[446] umūr[-ı]: B7 b/13 umūr-ı

[447] ol-ḳadar: B7 b/14 ol ḳadar

[448] cāyizdür: C8 a/11 cāʾizdür

[449] ʿaḳlla: C8 a/14 ʿaḳl-ıla

[450] söylemekdür: C8 a/14-15 söz söylemekdür ve daḫı bidʿat sözlerini ögrenmekdür ve ögretmekdür

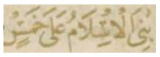
[451] eyitdiler: B7 b/18 eyitdiler ki

[452] ol ʿilim: C8 b/1 ol görklü ʿilm

[453] bu: B7 b/18'de yok.

[454] ḥelāl ü ḥarām: C8 b/2 ḥarām ü ḥelāl

[455] ol: B8 a/1 ki ol

ʿilm[-i] kitābu'llāhdur ve ʿilm[-i] sünnetdür.[456] Żīrā bu (4)ikisi ile[457] sāyir[458] ʿulūma tevaṣṣul olınur. Ve baʿżılar (5)didiler[459] ki ol ʿilm, kişinüñ kendü ḥāline münāsib (6)ʿilmdür[460] ve daḫı Allāhu Taʿālā'dan kendü maḳāmına ʿilmdür. (7)Ve baʿżılar eytdiler ki ol ʿilm, ʿilm-i bāl-i iḫlāsdur (8)ve āfāt-ı nüfūsa ʿilmdür yaʿnī ol ʿilmdür ki kişi (9)anuñ sebebiyle[461] bile ol ʿilmi[462] ki anuñla[463] iḫlāṣ (10)ḥāṣıl olur daḫı ol ʿilim ki anuñla[464] nefse[465] (11)āfet yitişür.[466] Ve baʿżılar eytdiler ki bel-ki ol ʿilm, ʿilm-i **[A15 b]** (1)bāṭındur. Ṣūfīyye[467] ṭāyifesi eytdiler ol ʿilm, (2)ʿilm-i taṣavvūfdur ve daḫı anlaruñ ṭarīḳasıdur. (3)Ve baʿżılar eyitdiler ki[468] ol ʿilimdür[469] ki nebī ʿaleyhi's-selām[470] (4) didügi ḳavli anuñ üzerine (5)müştemil ola bu meẕheb, Şeyḫ Ebū Ṭālib Mekkī'nüñ (6)Raḥmetu'llāh[471] muḫtārıdur ki ẕikr itdi *Ḳūtü'l-ḳulūb* (7)adlu kitābında nefsü'l-emirde daḫı[472] gereklü olan **[C9 a]** ʿilm (8)budur. Żīrā īmānuñ ve[473] İslām'uñ bünyādıdur (9)ve cemīʿ ʿulūmuñ gereklüsidür ve[474] Ḥaḳ Taʿālā (10)ḳullarına teklīf

[456] sünnetdür: C8 b/3 sünnet Resūlu'llāh'dur
[457] ikisi ile: C8 b/4 ikisile
[458] sāyir: C8 b/4 sāʾir
[459] didiler: C8 b/5 eytdiler
[460] ʿilmdür: B8 a/3'te ve C8 b/5'te yok.
[461] sebebiyle: B8 a/5 ve C8 b/8 sebebile
[462] ʿilmi: B8 a/5 ʿilimdür; C8 b/8 ʿilmi
[463] anuñla: B8 a/5 ve C8 b/8 anuñ-ıla
[464] anuñla: C8 b/9 anuñ-ıla
[465] nefse: C8 b/9'da yok.
[466] yitişür: C8 b/9 ayrışur
[467] ṣūfīyye: C8 b/10 ṣūfīyyūn
[468] ki: C8 b/11'de yok.
[469] ʿilimdür: B8 a/9 ve C8 b/12 ʿilmdür
[470] nebī ʿaleyhi's-selām: C8 b/12 ḥażret-i nebī mükerrem ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem
[471] Raḥmetu'llāh: C8 b/14 Raḥmetu'llāh ʿaleyhi
[472] daḫı: B8 a/12'de ve C8 b/15'te yok.
[473] ve: B8 a/13'te ve C9 a/1'de yok.
[474] ve: C9 a/12'de yok.

eyledügi ʿilm budur ol[475] ʿilm daḫı[476] (11)iki dürlüdür. Biri iʿtiḳaddur ki ol ʿilm-i tevḥīd **[A16 a]** (1)ve ṣıfātdur, ikinci fiʿldür ki ol ʿilm[-i] fıḳhdur ve[477] (2)şerāyiʿ aḫkāmdur.[478] Eger insān, meşelā ḳuşluġın (3)bāliġ olsa anuñ üzerine Allāhu Taʿālā'nuñ maʿrifeti (4)ve ṣıfātınuñ maʿrifeti naẓar ile ve istidlāl ile (5)vācib olur. Ve daḫı şehādet kelimelerini ögrenmek (6)vācib olur maʿnāların fehm itmeg-ile.[479] **[B8 b]** Andan (7)ṣoñra[480] öyle zamānına[481] varınca bāḳī olsa (8)anuñ üzerine vācib[482] olur[483] vaḳt-i ṣalāt-ı ẓuhrdur[484] (9)ol.[485] Ṭahāreti ögrenmek andan-ṣoñra[486] ʿilm-i ṣalāt[487] (10)ögrenmek vācib olur, andan ṣoñra[488] ramażāna (11)varınca bāḳī olsa anuñ[489] üzerine vācib olur **[A16 b]** (1)keyfiyyet-i ṣavm[490] ögrenmek ki[491] ṣavm anuñla (2)ḳāyim[492] olur. Ve daḫı[493] anı ögrenmek ki ṣavmı ifsād (3)eyler.[494] Ve eger māl ḳazansa anuñ üzerine vacīb (4)olur keyfiyyet-i zekātı ögrenmek ve[495] daḫı (5)zekātuñ niṣābını ögrenmek. Ve eger ḥacca

---

[475] ol: B8 a/14 ve ol

[476] daḫı: C9 a/3'te yok.

[477] ve: B8 a/16'da yok.

[478] aḫkāmdur: B8 a/16 aḫkāmdur. *Fetāvā-yı Tatarḫān*'da eydür; C9 a/4-5 aḫkāmdur. *Fetāvā-yı Tatarḫāniyye*'de eydür

[479] itmeg-ile: C9 a/8 itmek ile

[480] andan ṣoñra: B8 b/1 ve C9 a/8 andan-ṣoñra

[481] zamānına: C9 a/8 namāzına

[482] vācib: C9 a/9'da yok.

[483] olur: B8 b/1'de ve C9 a/9'da yok.

[484] ẓuhrdur: C9 a/9 ẓuhrdan evvel

[485] ol: C9 a/9'da yok.

[486] andan-ṣoñra: C9 a/10 vācib olur. Andan-ṣoñra

[487] ʿilm-i ṣalāt: B8 b/3 ṣalāt; C9 a/10 ṣalātı

[488] andan ṣoñra: C9 a/11 andan-ṣoñra

[489] anuñ: C9 a/11'de yok.

[490] keyfiyyet-i ṣavm: B8 b/4 keyfiyyet-i ṣavmı

[491] üzerine vācib olur keyfiyyet-i ṣavm ögrenmek ki: C9 a/11-12 keyfiyyet-i ṣavmı ögrenmek üzerine vācib olur

[492] ḳāyim: C9 a/12 ḳāʾim

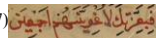
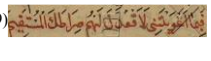
[493] daḫı: C9 a/12'de yok.

[494] eyler: C9 a/13 ider

[495] ve: C9 a/14'te yok.

varmaġa (6)ḳādir olsa[496] anuñ üzerine vācib olur **[C9 b]** Mekke'ye (7)varınca müsāferet ṭarīḳın[497] ögrenmek ve daḫı iḥrām-ı (8)ḥaccı ögrenmek ve daḫı yirlü yirinde menāsikin ögrenmek. (9)Bu ol vaḳtdür ki eşhür-i ḥacca varınca bāḳī ḳala. (10)Ḥikāyet olundı ki[498] ʿazīzlerden baʿżı[499] kimesneler[500] (11)ḥażret-i Resūli[501] ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[502] vāḳıʿa- **[A17 a]** (1)larında görmişler. Görseler[503] ki mübārek gözlerinden (2)yaş aḳup aġlarlar. Mübārek ayaḳlarına düşüp (3)ṣormışlar ki[504] yā Resūlu'llah niçün mübārek gözüñüzi (4)yaş idüp[505] aġlarsız buyurmışlar ki niçün (5)aġlamayayın[506] dünki gün ümmetimden[507] üç yüz (6)kişi dünyādan āḫirete intiḳāl[508] itdiler. Bu ḳadar (7)kişiden dükeli on kişi īmān-ıla[509] geldi (8)ḳalanı neʿūẕü billāhi[510] īmānsız[511] geldiler diyü buyurmışlar.[512] (9)Ol kimesneler[513] ṣormışlar[514] sebeb nedür[515] yā Resūl- (10)u'llāh

[496] olsa: B8 b/8 olursa
[497] ṭarīḳın: C9 b/1 ṭarīḳını
[498] olundı ki: B8 b/11 olundı-ki; C9 b/3'te yok.
[499] baʿżı: C9 b/3 bir
[500] kimesneler: C9 b/3 kimse
[501] Resūli: B8 b/11 ve C9 b/4 Resūlu'llāh
[502] ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B8 b/12 ṣalla'llāhu ʿaleyhim a.m; C9 b/4 ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem
[503] görseler: C9 b/4'te yok.
[504] ṣormışlar ki: C9 b/6 ṣormış-ki
[505] niçün mübārek gözüñüzi yaş idüp: C9 b/6 sebeb-i bükāñuz nedür? Niçün
[506] aġlamayayın: C9 b/7 aġlamayayın-ki
[507] ümmetimden: B8 b/15'te ve C9 b/7'de yok.
[508] A yazmasında: ittiḳāl, C9 b/8'de ittiḳāl
[509] īmān-ıla: B8 b/17 ve C9 b/8 īmānla
[510] neʿūẕü billāhi: B8 b/17 neʿūẕü billāhi Taʿālā
[511] īmānsız: B8 b/17 īmānsuz
[512] buyurmışlar: C9 b/9 buyurduḳlarında
[513] kimesneler: C9 b/10 kimesne
[514] ṣormışlar: B8 b/18 ve C9 b/10 ṣormışlar ki
[515] sebeb nedür: C9 b/10'da yok.

bunca kimesne[516] īmānsız[517] gideler[518] buyurmışlar ki[519] (11)[a]nlar dünyāda kendü **[B9 a]** hevālarına tābiʿ olup, īmān[520] **[A17 b]** (1)bilmesin[521] muḳayyed olup iken[522] murād idinmemişler idi.[523] **[B9 a]** (2)Ve daḫı bilüñ[524] iy īmān yöninden[525] ʿazīz (3)ḳarındaşlarum[526] Allāhu Taʿālā bizi ve daḫı sizi īmān saʿādetile saʿādetlendürüp (4)şeyṭān şerrinden daḫı cehennem odından ṣaḳlayuvire.[527] Şol vaḳt-ki (5)İblīs,[528] Allāhu Taʿālā'nuñ emrin dutmayup,[529] ṣūret-i tebdīl olup[530] **[C10 a]** (6)dergāhdan sürüldi, and içe içe gitdi. Birinde eytdi-ki (7) yaʿnī dimek olur ki[531] senüñ ʿizzetüñ (8)ḥaḳḳıçun ben anlaruñ cümlesini[532] azdururam. Ve birinde daḫı eytdi-ki (9) yaʿnī didi-ki (10)şöyle ki sen[533] beni ol ādem sebebile[534] azdurduñ ben daḫı elbetde (11)saña giden ṭoġru yoluñ üzerinde oturam[535] şol adlu (12)ve ṣanlu mekkārlar gibi. Ki baʿżı işlek yoluñ üzerine varup (13)kiminüñ mekr ile mālını alurlar ve kimini mekr ile işden ḳorlar (14)ve kimine mekr idüp ve yoldan ṣapdurup bir çıḳmaz yola (15)gönderürler ve kimine envāʿi dürlü teʿaddīler iderler. Ben-daḫı (16)ol adlu ve ṣanlu mekkārlar gibi ṣırāt-ı müstaḳīmüñ üzerinde (17)oturup,[536] ol ādem oġlanlarını saña gelmege

---

[516] kimesne: B8 b/19 kimesneler; C9 b/10 kimesnelerüñ

[517] īmānsız: B8 b/19 īmānsuz

[518] gideler: C9 b/11 gitdiklerine sebeb nedür

[519] buyurmışlar ki: C9 b/11 saʿādet ile buyurmışlar ki

[520] īmān: B9 a/1 şeyṭān aġvāsına uyup īmān; C9 b/12 şeyṭānuñ aġvāsına uyup īmān-ı İslām

[521] bilmesin: B9 a/1 bilmesini; C9 b/13 bilmesine

[522] muḳayyed olup iken: B9 a/2'de yok.

[523] idinmemişler idi: C9 b/13 idinmediler. Ol derde giriftār oldılar; B9a /2'den B11 a/13'e kadarki kısım A17 b/1'de yok.

[524] ve daḫı bilüñ: C9 b/14'te yok.

[525] īmān yöninden: C9 b/14'te yok.

[526] ʿazīz ḳarındaşlarum: C9 b/14 birāderān-ı ʿazīzān

[527] Allāhu Taʿālā bizi ve daḫı sizi īmān saʿādetile saʿādetlendürüp şeyṭān şerrinden daḫı cehennem odından ṣaḳlayuvire: C9 b/14'te yok.

[528] iblīs: C9 b/14 iblīs ʿaleyhi'l-laʿne

[529] emrin dutmayup: C9 b/15 emr-i şerīfine muḫālefet idüp

[530] olup: C9 b/15 olunup

[531] dimek olur ki: C10 a/2 yaʿnī

[532] cümlesini: C10 a/3 cümlesin

[533] didi-ki şöyle ki sen: C10 a/4'te yok.

[534] sebebile: C10 a/4 sebebi ile

[535] oturam: C10 a/6 otırıram

[536] Şol adlu ve ṣanlu mekkārlar gibi ki baʿżı işlek yoluñ üzerine varup kiminüñ mekr ile mālını alurlar ve kimini mekr ile işden ḳorlar ve kimini mekr idüp ve yoldan ṣapdurup bir çıḳmaz yola gönderürler ve

ḳomayup ḫayrlardan[537] (18)menʿ idem.[538] Şöyle kim[539] kāfirler, İslām'ı murād idinüp īmāna gelmelü (19)olsalar anlara eydürem ki zinhār ve zinhār şol dīn ki dutarsız[540] **[B9 b]** (1)anı terk itmeñ, Tañrı'ya gider ṭoġru[541] yol, oldur.[542] Niçesini burada ḥaḳ (2)yoldan döndürirem ve[543] şöyle ki bu sözlerümi ḳabūl itmeyüp elbetde (3)müʾmin-i taḳlīdī size[544] ve Müsülmān oluruz dirler ise anlara eydürem ki[545] (4)īmān-ı icmāl-i taḳlīdī size kifāyet ider yaʿnī[546] (5)dimek gibi ve[547] daḫı iḳrār bi'l-lisān ve taṣdīḳ bi'l-cinān (6) dimek gibi. Zīre[548] *Fetāvā-yı Tatarḫān*'da dimiş ki[549] böyle diyen (7)kimesne īmānuñ vaṣfını taḳrīr idemese müʾmin olmaz. **[C10 b]** Ve daḫı[550] İslām'uñ (8)ẓāhirini işlemek gibi zinhār ve zinhār īmānı ʿale't-tafṣīl bilmege delāyil[551] (9)ḳatʿ-ıla[552] ve edille-i burhānla[553] vaḥdet-i naẓar ile sizüñ eksügüñüz degildür. (10)Bu size yiter bunda daḫı[554] nicesini bu işe meşġūl itdürüp ilerüsine (11)gitmege ḳomazam ve şöyle ki īmānı ve İslām'ı ʿale't-tafṣīl bilüp (12)daḫı Allāhu Taʿālā'ya iʿtiḳādları gökçek olup ʿamel-i ṣāliḥ işleyeler (13)ve[555] daḫı beni esleyüp, ṭarīḳ-ı müstaḳīmi elden ḳomayup ilerü geçeler. Andan (14)ben-daḫı yürümeden ḳalḳup bu gidenlerüñ öñlerinden gelürem. Nitekim (15)Allāhu[556] Taʿālā kelām-ı ḳadīminde ve[557] furḳān-ı ʿaẓīminde buyurur[558] (16)

---

kimini envāʿi dürlü teʿaddīler iderler ben-daḫı ol adlu ve ṣanlu mekkārlar gibi ṣırāt-ı müstaḳīmüñ üzerinde oturup: C10 a/6'da yok.

[537] ḫayrlardan: C10 a/6 ḫayrdan

[538] idem: C10 a/7 iderem

[539] kim: C10 a/7 ki

[540] dutarsız: C10 a/8 ṭutarsız

[541] ṭoġru: C10 a/9 ṭoġrı

[542] yol oldur: C10 a/9 yoldur didüm

[543] ve: C10 a/10'da yok.

[544] müʾmin-i taḳlīdî size: C10 a/11 müʾmin

[545] ki: C10 a/11'de yok.

[546] yaʿnī: C10 a/12'de yok.

[547] ve: C10 a/13'te yok.

[548] zīre: C10 a/14 zīrā

[549] dimiş ki: C10 a/14 dimiş-ki

[550] ve daḫı: C10 b/1'de yok.

[551] delāyil: C10 b/2 delāʾil

[552] ḳatʿ-ile: C10 b/2 ḳatʿiyye ile

[553] burhānla: C10 b/2 burhān-ile

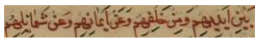
[554] bunda daḫı: C10 b/3 bu vechle

[555] ve: C10 b/6'da yok.

[556] Allāhu: C10 b/8 Ḥaḳ

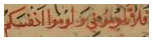
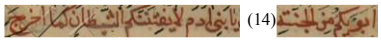
[557] kelām-ı ḳadīminde ve: C10 b/8'de yok.

[558] buyurur: C10 b/8 beyān ider

 yaʿnī andan-ṣoñra[559] (17)öñlerinden dimek āḫiret ṭarafından gelürem ve bunlara eydürem ki[560] öldükden-ṣoñra (18)yine dirilmek yoḳdur ve cennet ve cehennem yoḳdur ve bunda daḫı[561] niçesinüñ (19)iʿtiḳādına ḫalel virüp yoldan ḳoram ve şöyle ki bunlara āḫiret **[B10 a]** (1)ṭarafından furṣat bulmayup mekr idemeyecek olursam ve ṭarīḳ-ı müstaḳīmden (2)çıḳmayup daḫı ilerü giderlerse[562] bu kere ardlarından gelürem (3)yaʿnī dünyā cihetinden ve ol dünyāyı ve dünyānuñ ziynetlerini **[C11 a]** bunlaruñ (4)gözine[563] ḫoş gösterürem tā ki mekrüme aldanup ḳalalar ve şöyle ki (5)mekrüme[564] aldanup[565] ḳalmayacaḳ olurlar ise bu kerre ṣaġ yanlarından (6)gelürem yaʿnī ḥasenāt cihetinden ve anlara iġvā virüp eydürem ki[566] (7)senüñ gibi ʿameli Allāh'a[567] lāyıḳ kim işledi ve daḫı bu ḳadar ḫayrlar ve ḥasenātlar[568] (8)kim eyledi direm daḫı iʿtiḳād itdürirem daḫı iġvā virüp[569] (9)göñlüne ʿucb [u] riyā bir uġuram ve şöyle kim[570] bunda daḫı iġvāma uymayup (10)ṭarīḳ-ı müstaḳīmi elden[571] ḳomayacaḳ olurlar ise bu kerre bunlaruñ (11)ṣol yanlarından gelürem yaʿnī günāhları ṭarafından ve daḫı günāhlarını (12)şirīn ve müzeyyen gösterürem şol yüzden ki[572] Allāhu Taʿālā'nuñ ḳullarından (13)baʿżısı ittifāḳ günāha irtikāb idüp daḫı pişmān olup ve[573] tevbe (14)ve istiġfār eyleyüp ve göz yaşların döküp ve niçe giçeler[574] (15)uyḳusuz ḳalup ve Allāhu Taʿālā'ya tażarruʿ itmegin Ḥaḳ Taʿālā bunuñ[575] (16)gibilerüñ şānında buyurmışdur ki[576] (17)yaʿnī Allāhu Taʿālā anuñ gibilerüñ günāhlarını ḥasenāta tebdīl ider direm (18)ve şöyle ki günāhlarına ziynet virüp aldanacaḳ[577] olursam ol (19)kimesneler **[C11 b]** benüm

---

[559] andan-ṣoñra:C10 b/8'de yok.
[560] eydürem ki: C10 b/10 eydürem-ki
[561] daḫı: C10 b/11'de yok.
[562] giderlerse: C10 b/14 giderler ise
[563] gözine: C11 a/1 gözlerine
[564] mekrüme: C11 a/2 eger mekrüme
[565] aldanup: C11 a/2 aldanmayup
[566] eydürem ki: C11 a/4 eydürem-ki
[567] Allāh'a: C11 a/4 Allāhu Taʿālā'ya
[568] ḥasenātlar: C11 a/5 ḥasenātları
[569] virüp: C11 a/6 idüp
[570] kim: C11 a/6 ki
[571] elden: C11 a/7'de yok.
[572] yüzden ki: C11 a/9 yüzden-ki
[573] ve: C11 a/10'da yok.
[574] giçeler: C11 a/11 gice
[575] bunuñ: C11 a/12 bunlaruñ
[576] ki: C11 a/13'te yok.
[577] aldanacaḳ: C11 a/15 aldayamayacaḳ

elümden ḳurtuldılar[578] evet biñde biri ḳurtulmaz. **[B10 b]** (1)Vaḳtā ki ḳıyāmet güninde eyülerüñ ve yatlularuñ ʿamellerine göre cennet (2)ehli cennete ve cehennem ehli cehenneme girdüklerinde cümle cehennem ehli cemʿ olup (3)şeyṭānı melāmet ideler. Nitekim Ḥaḳ Taʿālā[579] kelām-ı ḳadīminde ve furḳān-ı mecīdinde[580] (4)buyurdı[581] yaʿnī[582] İblīs[583] oddan minbere[584] (5)çıkup[585] eyide[586] ki siz beni melāmet itmeñ mücerred size iġvā virüp (6)itdügüm vesveseyle.[587] Zīre[588] ki ben sizüñ düşmānuñuz[589] idüm ve[590] daḫı (7)bu ḳadar[591] miḳdār ki size iġvā virüp vesvese eyledüm. Melāmete (8)müsteḥaḳ degülem zīre[592] ki düşmen her neye ḳādir ise düşmenine ider (9)ammā siz kendü nefsleriñüzi melāmet eyleñ.[593] Ḥaḳ Taʿālā'nuñ emrini (10)dutmayup size benüm düşmānluġumı niçe yirlerde bildürdükden-ṣoñra (11)siz daḫı Allāhu Taʿālā'nuñ emrini ṣıyup daḫı mekrüme uyup didigümi (12)işledüñüz. Ḥaḳ Taʿālā'nuñ bu āyetinden ġafil olduñuz ki kelām-ı (13)ḳadīminde buyurdı[594] (14) yaʿnī Ḥaḳ Taʿālā dir ki[595] iy ādem oġlanları ḥaẕer eyleñ[596] (15)şeyṭān sizi fitneye bıraḳmaya daḫı size mekr idüp ṣırāṭ-ı (16)müstaḳīmden **[C12 a]** ırmaya.[597] Şöyle ki[598]

---

[578] ḳurtuldılar: C11 b/1 ḳurtuldı

[579] Ḥaḳ Taʿālā: C11 b/4 Ḥaḳ subḥāne ve Taʿālā

[580] kelām-ı ḳadīminde ve furḳān-ı mecīdinde: C11 b/4'te yok.

[581] buyurdı: C11 b/ 4 buyurur

[582] yaʿnī: C11 b/5 ḳaçan

[583] iblīs: C11 b/5 iblīsi cehennemde

[584] minbere: C11 b/5 minber üzerine

[585] çıkup: C11 b/5-6 çıkarup ehl-i cehennem eyide iblīs

[586] eyide: C11 b/6 diye

[587] vesveseyle: C11 b/7 vesvese ile

[588] zīre: C11 b/7 zīrā

[589] düşmānuñuz: C11 b/7 düşmenüñüz

[590] ve: C11 b/8'de yok.

[591] ḳadar: C11 b/8'de yok.

[592] zīre: C11 b/9 zīrā

[593] eyleñ: C11 b/10 eyleñ ki

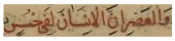
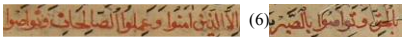
[594] emrini dutmayup size benüm düşmānluġumı niçe yirlerde bildürdükden-ṣoñra siz daḫı Allāhu Taʿālā'nuñ emrini ṣıyup daḫı mekrüme uyup didigümi işledüñüz Ḥaḳ Taʿālā'nuñ bu āyetinden ġafil olduñuz ki kelām-ı ḳadīminde buyurdı: C11 b/10-13 emrin ṭutmayup benüm mekrüme uyup didigümi işlediñüz Ḥak Taʿālā size benüm düşmenlügümi niçe yirlerde bildürdi bu āyetden niçün ġāfil olduñuz nitekim Ḥaḳ Taʿālā buyurdı

[595] Ḥaḳ Taʿālā dir ki: C11 b/14'te yok.

[596] eyleñ: C11 b/14 eyleñ ki

[597] ırmaya: C12 a/1 sizi ayurmaya

[598] ki: C12 a/1'de yok.

atañuza[599] mekr idüp (17)cennetden çıḳardı ve daḫı[600] Ḥaḳ Taʿālā kelām-ı ḳadīminde ve'l-ʿaṣr sūresinde (18)and içüp[601] didi-ki[602] yaʿnī yā Muḥammed (19)ikindü namazı vaḳti ḥaḳḳıçun veyā senüñ ʿaṣruñ yaʿnī zamanuñ ḥaḳḳıçun[603] **[B11 a]** (1)ḥaḳḳıçun -ki cümle-i zamānlardan eyü zamāndur-bedr-i sitti ki ādemīler (2)elbetde[604] ziyāndadurlar yaʿnī kāfirler ziyāndadurlar veyā[605] Müsülmān (3)geçinüp, şeyṭān ʿaleyhi'l-laʿne[606] sözine uyup īmānı ʿale't-tafṣīl (4)bilmeyenler ve ʿömrlerin żāyiʿ idüp kendü hevālarına tābiʿ olanlar (5)daḫı ziyāndadurlar. (6) yaʿnī meger şunlar ziyāndan ḳurtuldılar ki (7)īmān getürdiler Allāhu Taʿālā'ya ve meleklerine ve kitāblarına ve resūllerine (8)ve ḳıyāmet gününe ve daḫı eger ḫayr u eger şer Allāhu Taʿālā'dan ḳaderlenmiş (9)idügine. Göñül-ile[607] taṣdīḳ eyleyüp daḫı dille[608] iḳrār eylediler (10)daḫı ʿamel-i ṣāliḥ işlediler ve daḫı vaṣiyyet eylediler kendüden-ṣoñra[609] (11)gelenlere.[610] Īmānı[611] ʿale't-tafṣīl bileler ve daḫı ʿamel-i ṣāliḥ işleyeler[612] (12)daḫı vasiyyet itdiler ṭāʿat üzerine ölmesinüñ ṣabrına daḫı (13)şeyṭān ʿaleyhi'l-laʿne[613] sözine uyup maʿsiyet itmemesine. **[C12 b] [A17 b]**(2)İkinci faṣl:[614] Īmān ve İslām beyānındadur. İmdi (3)īmān u İslām bilmek[615] farż-ı ġayrdur eger irkek eger[616] (4)dişiye ʿāḳil ü[617] bāliġ olduḳdan-ṣoñra. Bilgil ki[618] (5)īmān inanmaḳdur.[619] Nite kim kelām-ı ḳadīminde Ḥak

---

[599] atañuza: C12 a/1 atañuzı ve anañuzı

[600] ve daḫı: C12 a/2 şöyle ki

[601] ve'l-ʿaṣr sūresinde and içüp: C12 a/2'de yok.

[602] didi ki: C12 a/2 buyurdı

[603] ḥaḳḳıçun: C12 a/4'te yok.

[604] elbetde: C12 a/5'te yok.

[605] ve yā: C12 a/5 yā

[606] ʿaleyhi'l-laʿne: C12 a/6'da yok.

[607] göñül-ile: C12 a/11 göñüller ile

[608] dille: C12 a/12 diller ile

[609] kendüden-ṣoñra: C12 a/13 kendülerden ṣoñra

[610] gelenlere: C12 a/13 gelenlere ki

[611] īmānı: C12 a/13 īmānı ve İslām'ı

[612] işleyeler: C12 a/ işlediler

[613] ʿaleyhi'l-laʿne: C12 a/15'te yok.

[614] ikinci faṣl: C12 b/1 faṣl-ı ṣānī

[615] bilmek: B11 a/15 ve C12 b/2 ʿale't-tafṣīl bilmek

[616] eger: C12 b/2 ve eger

[617] ü: B11 a/16 ve

[618] bilgil ki: B11 a/16 *Tefsīr-i ʿÖmer Nesefī* de dimişdür ki; C12 b/3 *Tefsīr-i ʿÖmer Nesefī* de dimiş-ki

[619] inanmaḳdur: B11 a/17-18 göñül-ile īmānda ẕikr olanlara ve dil-ile iḳrār itmesi anuñ üzerine vācibdür

Taʿālā[620] (6)buyurdı آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِ (7) وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ [B11 b] (8)وَرُسُلِهِ

yaʿnī Resūlu'llāhi ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[621] (9)girçekledi şol nesneyi iki[622] Rabb'üñden aña (10)indürildi ve daḫı dükeli müʾminler, Allāhu Taʿālā'ya īmān (11)getürdiler.[623] Ḳadīmdür, evvelinüñ ibtidāsı yoḳ;[624] [A18 a] (1)āḫirinüñ intihāsı yoḳ. Şerīkden ve evlād[625] olmaḳdan (2)münezzehdür. Daḫı ferişteleri̇ne īmān getürdiler,[626] (3)anlar Allāhu Taʿālā'nuñ[627] maḫlūḳıdur ve ḳullarıdur ʿibādetden (4)ḫālī olmazlar. Ve daḫı kitāblarına īmān getürdiler.[628] (5)Küllīsi ḥaḳdur, anuñ kelāmıdur; ḳadīmdür, maḫlūḳ (6)degildür. Ve daḫı resūllerine īmān getürdiler (7)ki[629] küllīsi ḥaḳ peyġam-berlerdür ve daḫı cemīʿ (8)peyġam-berler ki[630] gelmişdür,[631] ḥaḳ dīn üzre olmışlardur. (9)Ve kitāblar[632] ki ol peyġam-berlere gökden [C13 a] inmişdür, (10)küllīsi ḥaḳdur. Evet ṣoñra[633] dīn-i Muḥammed ʿaleyhi's-selām[634] (11)ki İslām dīnidür. Ẓāhir olıcaḳ dükeli peyġam-berler [A18 b] (1)dīnin ve ol[635] kitābları mensūḫ idüp, ḥüküm- (2)lerin bozup[636] giderdi ve şimdi İslām dīninden (3)ġayrı dīn üzre[637] olmaḳ ve kelām-ı ḳadīm -ki ol

---

[620] kelām-ı ḳadīminde Ḥak Taʿālā: B11 a/18 Ḥaḳ Taʿālā kelām-ı ḳadīminde; C12 b/5 kelām-ı ḳadīminde

[621] ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B11 b/1 ṣalla'llāhu a.m; C12 b/7 ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

[622] iki: B11 b/1 ve C 12 b/7 ki

[623] getürdiler: B11 b/3 getürdiler ki

[624] yoḳ: B11 b/3 yoḳ, bāḳīdür ki āḫirdür

[625] evlād: C12 b/10 evlādı

[626] getürdiler: B11 b/5 getürdiler ki

[627] Allāhu Taʿālā'nuñ: C12 b/11 Cenāb-ı ḥażret-i Allāh'uñ

[628] getürdiler: B11 b/6 getürdiler ki

[629] ki: C12 b/14'te yok.

[630] ki: C12 b/14'te yok.

[631] gelmişdür: B11 b/9 ve C12 b/14 gelmişlerdür

[632] kitāblar: B 11 b/9 kitāblarına

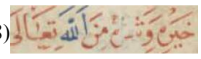
[633] ṣoñra: B 11 b/10 ve C13 a/1 ṣoñradan

[634] ʿaleyhi's-selām: C13 a/1-2 ʿaleyhi'ṣ-ṣalāt ve's-selām

[635] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[636] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı; C13 a/2'de bu kelime yok.

[637] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

(4)furḳān-ı ʿaẓīmdür-[638] andan ġayrı kitāblarıyla[639] ḥükm itmek (5)bāṭıldur. Ve[640] ḥażret-i[641] Resūl'üñ ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem (6)ḥadīşinde dimişdür[642] ki:[643] (7) (8) yaʿnī inanasız (9)Allāhu Taʿālā'nuñ[644] birligine ve melāʾikelerine ve kitāblarına (10)ve resüllerine[645] **[B12 a]** ve ḳıyāmet günine ve daḫı ḳader[646] eger ḫayr (11)eger[647] şer[648] Allāhu Taʿālā'dan idügine[649] inanmaḳdur. **[B12 a]** (2)Andan-ṣoñra (3)Cebrāyil ʿaleyhi's-selām ṣordı-ki yā[650] İslām nedür Resūl ʿaleyhi's (4)selām[651] didi[652] (5) (6) yaʿnī sen (7)şehādet **[C13 b]** idesin Allāhu Taʿālā'nuñ birligine ve Muḥammed'üñ ʿaleyhi's-selām[653] (8)resūllügine[654] ve namāz ḳılasın ve zekāt viresin ve (9)daḫı ramażān ayınuñ orucın dutasın[655] ve daḫı ḥacca varasın (10)eger gücüñ yitecek olursa.[656] İmām-ı aʿẓam[657]

---

[638] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[639] kitāblarıyla: B11 b/14 ile; C13 a/5 kitāblar ile

[640] ve: C13 a/5'te yok.

[641] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[642] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[643] ve ḥażret-i Resūl'üñ ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ḥadīşinde dimişdür ki: B11 b/15-17 ve *Meṣābih*'de dimiş ki ḥażret-i Cebrāyil ʿaleyhi's-selām ʿArabī ṣūretine girüp ḥażret-i Resūl'den ʿaleyhi's-selām īmān ṣordı ve ḥażret-i Resūl'üñ ṣalla'llāhu a.m cevābı bu oldı-ki; C13 a/5-9 ve *Meṣābih*'de dimiş-ki Resūlu'llāh ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellemden īmān ṣordı ḥażret-i fahr-ı alem aleyhi efdalu's-salavat buyurdılar ki

[644] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[645] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[646] ḳader: B12 a/1 ḳaderine; C13 a/11'de yok.

[647] eger: B12 a/2 ve C13 a/11 ve eger

[648] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[649] idügine: B12 a/2 ve C13 a/11 ḳaderlenmiş idügine

[650] yā: C13 a/12'de yok.

[651] Resūl ʿaleyhi's-selām: C13 a/12-13 ḥażret-i Ḫˇāceʾ-i ʿālem ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem

[652] didi: C13 a/13 buyurdılar ki

[653] Muḥammed'üñ ʿaleyhi's-selām: C13 b/1 Muḥammed ʿaleyhi'ṣ-ṣalavat ve's-selāmuñ

[654] resūllügine: C13 b/2 resūlluġına

[655] dutasın: C13 b/3 ṭutasın

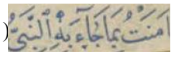
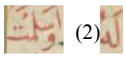
[656] yitecek olursa: C13 b/3 yiterse

[657] İmām-ı aʿẓam: C13 b/4 ve İmām-ı aʿẓam

Ḥażretleri[658] *Fıḳh-ı Ekber*'inde [(11)]vācible getürmişdür ki tevḥīdüñde diyesin ki[659] ben inandum Allāhu [(12)]Taʿālā'ya ve meleklerine daḫı kitāblarına ve peyġam-berlerine ve daḫı inandum [(13)]öldükden-ṣoñra yine dirilmek var idügüne daḫı taḳdīrine[660] eger[661] ḫayr [(14)]ve[662] eger şer Allāhu Taʿālā'dan ḳaderlenmiş[663] idügüne inandum. Ve *Muḫtaṣar* [(15)]*Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de eydür ve[664] bir **[A19 a]** [(1)]kimesne kim[665] bu ẕikr olanlara delīle iḳrār[666] [(2)]idüp[667] ve göñül-ile inanup ve daḫı Allāhu Taʿālā'nuñ[668] [(3)]emrini ḳabūl idüp işleye pes vaḳt namāz gibi [(4)]ve māluñ[669] zekātın[670] virmek gibi ve ramażān[671] ayınuñ [(5)]orucun ṭutmaḳ[672] gibi[673] ve ḥacca varmaḳ[674] gibi [(6)]eger güci yetecek olursa.[675] Zīrā[676] iḳrār[677] ile[678] [(7)]taṣdīḳ īmāndur **[B12 b]** ve zikr olan emirlerini[679] ḳabūl [(8)]idüp işlemek İslām'dur. Bu ikisi[680] biri[681]

---

[658] Ḥażretleri: C13 b/4'te yok.
[659] ki: C13 b/4'te yok.
[660] taḳdīrine: C13 b/6 taḳdīr
[661] eger: C13 b/6 ve
[662] ve: C13 b/7'de yok.
[663] ḳaderlenmiş: C13 b/7'de yok.
[664] ve: B12 a/15'te ve C13 b/7'de yok.
[665] kimesne kim: C13 b/8 kimse ki
[666] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.
[667] idüp: C13 b/8'de yok.
[668] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.
[669] māluñ: C13 b/9 mālınuñ
[670] zekātın: C13 b/10 zekātını
[671] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.
[672] ṭutmaḳ: B12 a/18 dutmaḳ
[673] gibi: C13 b/10'da yok.
[674] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.
[675] olursa: C13 b/11 olur ise
[676] zīrā: B12 a/19 zīre
[677] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.
[678] iḳrār ile: B12 a/19 iḳrār-ıla
[679] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı. C13 b/12 emirleri
[680] ikisi: C13 b/12 ikisini
[681] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

birinden[682] (9)ayrılmaz gerçi[683] īmān İslām'dan muḳaddemdür[684] (10)ẕātda[685] ammā zamānda muḳaddem degildür,[686] birdür. Zīrā[687] (11) dimeñüñ maʿnāsı Allāhu Taʿālā'dan **[A19 b]** (1)nebī her[688] ne getürdise inandum dimekdür. dimeñüñ maʿnāsı **[C14 a]** müsellem ṭutdum dimek olur, yaʿnī (3)işlemekdür.[689] Ve daḫı[690] İslām, lüġatde teslīmdür gerek (4)ḳalb-ile[691] gerek[692] dil-ile gerek sāyir aʿzā ile[693] ve yā-ḫūd (5)cemīʿsile. Ve *Tefsīr[-i] Kevāşī*'de eydür īmān (6)lüġātde taṣdīḳdür, şerīʿatde iʿtiḳāddur ḳalb-ile (7)ve iḳrārdur lisānla[694] ve[695] ʿameldür erkān-ıla.[696] Her īmān (8)İslām'dur[697] ammā her İslām īmān degildür. Vaḳtā ki[698] (9)taṣdīḳ bile[699] mevcūd olmaya zīrā[700] ki şeyṭān aleyh (10)i'l-laʿne[701] Allāhu Taʿālā'nuñ birligine ve ṣıfātına (11)yaḳīn[702] var-ıdı[703] ammā taṣdīḳi yoġ-ıdı. Ḳaḍı-yı Beyżāvī **[A20 a]** (1)ʿaleyhi'r-raḥmetü'l-bārī eydür īmān şerīʿatde taṣdīḳ- (2)dür şunki[704] bi'ż-żarūrī ol dīn

---

[682] biri birinden: C13 b/12 birbirinden

[683] gerçi: B12 b/2 ve C13 b/13 gerçi ki

[684] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[685] ẕātda: C13 b/13'te yok.

[686] muḳaddem degildür: B12 b/3'te ve C13 b/13'te yok

[687] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı. B12 b/3 zīre

[688] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[689] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[690] daḫı: C14 a/1'de yok.

[691] ḳalb-ile: B12 b/6 ḳalble

[692] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[693] aʿzā ile: C14 a/2 aʿzāsıla

[694] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı. C14 a/4 lisān-ıla

[695] ve: B12 b/9'da ve C14 a/4'te yok.

[696] erkān-ıla: C14 a/4 erkānla

[697] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[698] vaḳtā ki: B12 b/10 vaḳtā olur ki; C14 a/5 mādem-ki

[699] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

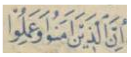
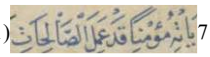
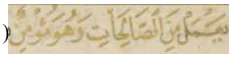
[700] zīrā: B12 b/11 zīre

[701] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[702] yaḳīn: C14 a/6 yaḳīni

[703] var-ıdı: B12 b/12 ve C14 a/7 var idi

[704] şunki: B12 b/13 şunki; C14 a/8 şuniki

Muḥammed'den (3)ʿaleyhi's-selām[705] idügi tamām maʿlūm olmış ola. (4)Tevḥīd gibi, nübüvvet gibi, baʿṣ gibi, cezā gibi yaʿnī (5)ʿiväż.[706] Evet [C14 b] aʿmāl[707] dāḫil degül ḥaḳīḳat-i[708] īmānda. (6)Zīrā[709] īmān taṣdīḳüñ ismidür. Görmez misin-ki[710] (7)niçe yirlerde īmān-ıla[711] aʿmāl bilece ḳoşılup (8)ẕikr olınmışdur. Bir yirde[712] (9) didi[713] ve bir yirde daḫı[714] (10) geldi[715] ve bir yirde daḫı[716] (11) [717] ve bir yirde daḫı[718] [A20 b] (1) diyü buyurmışdur. (2)Her birisi dāḫil olmamasını ḫaber virür. Ve ḥażret-i (3)Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[719] efḍāl-i[720] aʿmālden suʾāl (4)olunduḳda cevabında īmāndur ki anda şek ve şübhe (5)olmaya diyü buyurmışlar. Ve hem ecmaʿ-ı ümmet bunuñ üzerine-(6)dür

---

[705] Muḥammed'den ʿaleyhi's-selām: C14 a/8-9 Muḥammed ʿaleyhi'ṣ-ṣalāt ve sellem

[706] ʿiväż: B12 b/15-B13 a/2 ṣāḥib-i keşşāf eydür īmān üç emirde cemʿ olmışdur. Biri iʿtiḳāddur ve biri iḳrārdur ve biri ʿameldür şol kimesne ki iʿtiḳādı terk eyledi ol münāfıḳdur şol kimesne kim iḳrārı terk eyledi kāfirdür şol kimesne-kim ʿameli terk eyledi ol fāsıḳdur ittifāḳī ve ḫavāric ḳatında kāfirdür muʿtezile ḳatında īmāndan çıḳār küfre daḫı dāhil olmaz ammā bizüm ʿulemāmuz ḳatında fāsıḳ olur; C14 a/10-15 ṣāḥib-i keşşāf eydür īmān üç emrde cemʿ olmışdur. Biri iʿtiḳāddur biri iḳrārdur ve biri ʿameldür şol kimesne ki iʿtiḳādı terk eyledi ol münāfıḳdur şol kimesne kim iḳrārı terk eyledi kāfirdür şol kimesne ki ʿitiḳādı terk eyledi ol münāfıḳdur ve şol kimse ki ikrarı terk eyledi ol kāfirdür ve şol kimse ʿameli terk eyledi ol fāsıḳdur ittifāḳī ve ḫavāric ḳatında kāfirdür muʿtezile ḳatında īmāndan çıḳār küfre daḫı dāhil olmaz bizüm ʿulemāmuz ḳatında fāsıḳ olur

[707] aʿmāl: C14 b/1 ʿamel

[708] ḥaḳīḳat-i: B13 a/2'de ve C14 b/1'de yok.

[709] zīrā: B13 a/2 zīre

[710] misin-ki: B13 a/3 misin ki

[711] īmān-ıla: B13 a/3 ve C14 b/2 īmānla

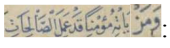
[712] bir yirde: B13 a/4 bir yirde Ḥaḳ Taʿālā; C14 b/2 ḳavle Taʿālā

[713] didi: B13 a/5 diyü buyurdı

[714] didi ve bir yirde daḫı: C14 b/3 ve bir āyet-i kerīme

[715] geldi: B13 a/6 Ḳurʾān-ı nātıḳ buña geldi; C14 b/4'te yok.

[716] bir yirde daḫı: C14 b/4 bir yirde daḫı ḳavle Taʿālā

[717] : Bu ayet C nüshasında bulunmamaktadır.

[718] ve bir yirde daḫı: B13 a/7-8 diyü Ḥaḳ Taʿālā Ḳurʾān'da ẕikr itmişdür ve bir yirde daḫı; C14 b/4'te yok.

[719] Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B13 a/10 Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhim a.m; C14 b/6-7 Ḫˇāceʾ-i ʿālem Resūl-i ekrem nebī-yi muḥterem ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem'den

[720] efḍāl-i: C14 b/7'de yok.

ki īmān,[721] ʿibādātuñ şarṭıdur meşrūṭ ḫod dāḫil (7)olmaz şarṭda. Zīrā[722] ki iştirāṭ-ı şeyʾ[723] bi-nefise (8)mümteniʿdür āb-dest-ile[724] namāz gibi ki evvel āb-dest (9)alınur andan-ṣoñra namaz ḳılınur. Ve bir kimesnenüñ[725] (10)āb-desti olmasa biñ[726] namāz ḳılsun fāʾide itmez. (11)Ve girü ancılayın[727] bir kimesne[728] īmānı bilmese biñ yıllıḳ[729] **[A21 a]** (1)ʿibādet[730] eylesün hīç fāyide virmez ve hem īmān (2)eger[731] ṭāʿatüñ ismi[732] olaydı bu taḳdīrce (3)baʿżı aʿmāl bulunmamaġ-ıla īmān bulunmayup bir muṣaddıḳ (4)ve muḳır ṭāʿat getürmedin **[B13 b]** gerek[733] müʾmin olmayaydı **[C15 a]** (5)icmāʿ ḫod bunuñ ḫilāfı üzerinedür ki bir muṣaddıḳ (6)ve muḳır[734] ʿamel itmedin mevt irişe müʾmin olup (7)imān-ıla[735] gitmiş olur. Zīrā[736] icmāʿ-ı Müslimīn bunuñ (8)üzerinedür ki mücerred iʿtiḳad-ıla[737] ism-i īmān taḥḳīḳ (9)bulup ḥükm-i īmān daḫı[738] ṣābit olur ve īmān, ʿalāḥide (10)her bir ʿamelüñ ismi ola. Bu böyle[739] her ṭāʿat başġa[740] (11)bir[741] īmān olup bir ṭāʿatden bir ṭāʿate intikal **[A21 b]** (1)iden bir dīnden bir dīne intiḳāl itmiş olur.

---

[721] īmān: C14 b/9'da yok.
[722] zīrā: B13 a/13 zīre
[723] iştirāṭ-ı şeyʾ: B13 a/13 iştirāṭü'ş-şeyʾ; C14 b/10 iştirāṭ
[724] āb-dest-ile: B13 a/14 ve C14 b/10 āb-dest ile
[725] kimesnenüñ: C14 b/11 kimsenüñ
[726] biñ: C14 b/11'de yok.
[727] ancılayın: B13 a/16 ancılayındur
[728] kimesne: C14 b/12 kimse
[729] yıllık: C14 b/12 yıl
[730] B nüshasında peltek se ile yazılmış
[731] eger: C14 b/13'te yok.
[732] ṭāʿatüñ ismi: B13 a/17-18 ve C14 b/13-14 ṭāʿatüñ ismi olsa yā budur ki cemīʿ ṭāʿatüñ ismi
[733] gerek: B13 b/1 gerekdi; C14 b/15'te yok.
[734] muḳır: C15 a/1 muḳırr
[735] imān-ıla: B13 b/3 imān ile; C15 a/2 īmānla
[736] zīrā: B13 b/3 zīre
[737] iʿtiḳad-ıla: B13 b/4 ve C15 a/3 iʿtiḳad ile
[738] daḫı: B13 b/4'te ve C15 a/4'te yok.
[739] böyle: B13 b/5 böyle olacak
[740] başġa: B13 b/6 ve C15 a/5 başḳa
[741] bir: C14 a/5'te yok.

Böyle [2]ḫod degildür ve[742] eger ṣorsalar ki īmān yaradılmış-mıdur [3]yoḳsa[743] yaradılmamış-mıdur cevāb vire ki īmān [4]Allāhu Taʿālā'dan ḳullarına hidāyetdür[744] ve hidāyete[745] [5]yaradılmışdur[746] dimek küfrdür. Zīrā[747] ṣıfātu'llāh- [6]dur ikinci īmān[748] ḳuluñ iḳrārıdur[749] ve[750] ḳul ve ḳuluñ [7]iḳrārı[751] daḫı yaradılmışdur. Zīrā ki[752] kelām-ı ḳadīmde[753] [8]وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ diyü buyurdı. Ve[754] kelām-ı [9]ḳadīm[755] tefsīr idenler dimişlerdür[756] ki īmān bir nūrdur [10]ḳuluñ göñlünde. Şöyle ki Ḥaḳ Taʿālā kelām-ı [11]ḳadīmde ḫaber virdi[757] أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ **[A22 a]** [1]وَنُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ **[B13 b]** [16]eger saña[758] ṣorsalar ki īmān [17]cemʿ-midür yoḳsa[759] müteferriḳ-midür cevāb vir ki cemʿdür, Allāhu Taʿālā ḳatında ve müteferriḳdür, ḳulları ortasında ve bir[760] daḫı cemʿdür, (ṣaḥḥ) göñüllerde[761] **[C15 b]** [18]ve müteferriḳdür, aʿżālarda.[762] Şöyle kim bir kimesnenüñ[763] elin veyā bir[764] barmaġın[765] [19]kesseler[766]

---

[742] ve: B13 b/8 ve *Fetāvā-yı Tatarḫān*'da eydür; C15 a/6 *Fetāvā-yı Tatarḫān*'da eydür

[743] yoksa: C15 a/7 yoḫsa

[744] hidāyetdür: B13 b/10 hidāyetdür tā kendüyi bileler

[745] hidāyete: B13 b/10 hidāyeti Ḥaḳḳ'a

[746] yaradılmışdur: C15 a/8 yaradılmış

[747] zīrā: B13 b/11 evet

[748] ikinci īmān: B13 b/11 evet

[749] iḳrārıdur: B13 b/11 iḳrārı

[750] ve: C15 a/9'da yok

[751] ikrarı: B13 b/12 fiʿli

[752] zīrā ki: B13 b/12 zīre; C15 a/10 zīrā

[753] kelām-ı ḳadīmde: C15 a/10 ḥażret-i Bārī celle şānehū kelām-ı ḳadīminde

[754] ve: B13 b/13 ve *Meṣābihü'l-īmān*'da eydür; C15 a/11 *Meṣābihü'l-īmān*'da eydür

[755] kelām-ı ḳadīm: B13 b/13 ve C15 a/11 kelām-ı ḳadīmi

[756] dimişlerdür: C15 a/12 dimişdür

[757] kelām-ı ḳadīmde ḫaber virdi: C15 a/12 buyurmışdur

[758] saña: C15 a/14'te yok.

[759] yoksa: C15 a/14'te yok.

[760] bir: C15 a/15'te yok.

[761] gönüllerde: C15 a/15 göñülde

[762] aʿżālarda: C15 b/1 aʿżāda

[763] kimesnenüñ: C15 b/1 kimsenüñ

[764] ve yā bir: C15 b/1 yā

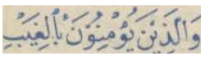
[765] barmaġın: C15 b/1 parmaġın

[766] kesseler: B13 b/19 kesinseler

ol aʿżānuñ īmānı ayrılup başḳa ḳalmaz andan rücūʿ[767] **[B14 a]** (1)rücūʿ idüp[768] ḳalbe gider. Ve[769] eger saña[770] ṣorsalar ki ḳaçan bir müʾmin (2)olsa[771] anuñ īmānı rūḥla[772] mı gider yoḳsa[773] cesedle-mi[774] ḳalur sen (3)cevāb vir ki īmān rūḥla[775] gider. Evet[776] nūrını cesedden kesmez, (4)pes cesedle[777] rūḥ ortasında nūrdan bir direk miṣāli olur, (5)güneş miṣāli[778] gibi. Zīre[779] ol[780] güneş, gökde ṭulūʿ ider pes (6)anuñ[781] żiyāsı yirde olur ve daḫı ol güneş, nūrını kesmez (7)kendü ile ḥalayıḳ ortasında. Ve dinmiş ki *lā ilāhe illa'llāh* rūḥ-ıla[782] (8)gider ve[783] Muḥammed Resūlu'llāh cesedle[784] ḳalur. *Meṣābihü'l-īmān*'da[785] eydür bilgil ki[786] **[A22 a]** (2)īmānı dört vech üzere dimişlerdür. Biri īmān-ı (3)ebedī ve biri īmān-ı[787] ġaybī ve biri īmān-ı[788] iḫtiyārī (4)ve biri īmān-ı żarūrī.[789] Ve[790] īmān-ı ebedī oldur ki (5)ata vü ana müʾmin olur[791] ve ol anlaruñ īmānı ḫālinde (6)ṭoġmış ola ve ol kimesne[792] ṭoġduġı zamāndan (7)tā ḳıyāmet günine degin īmān üzre ola ve dīn-i

---

[767] rücūʿ: C15 b/2'de yok.
[768] idüp: C15 b/2 ider
[769] ve: C15 b/2'de yok.
[770] saña: C15 b/3'te yok.
[771] olsa: C15 b/3 fevt olsa
[772] rūḥla: C15 b/3 rūḥ-ile
[773] yoksa: C15 b/4 yoḫsa
[774] cesedle-mi: C15 b/4 cesed ile mi
[775] rūḥla: C15 b/4 rūḥ ile
[776] evet: C15 b/5 lākin
[777] cesedle: C15 b/5 cesed ile
[778] miṣāli: C15 b/6'da yok.
[779] zire: C15 b/6 zīrā
[780] ol: C15 b/6'da yok.
[781] anuñ: C15 b/6'da yok.
[782] rūḥ-ıla: C15 b/8 rūḥ ile
[783] gider ve: C15 b/8'de yok.
[784] cesedle: C15 b/9 cesed ile
[785] *Meṣābihü'l-īmān*'da: C15 b/9 ve *Meṣābihü'l-īmān*'da
[786] bilgil ki: B14 a/9'da ve C15 b/9'da yok.
[787] A yazmasında üç nokta ile
[788] A yazmasında üç nokta ile
[789] żarūrī: C15 b/11 żarūrīdür
[790] ve: C15 b/11'de yok.
[791] olur: C15 b/12 olup
[792] kimesne: C15 b/13 kimse

(8)Muḥammed'den ʿaleyhi's-selām[793] dönmemiş ola.[794] Ve īmān-ı (9)ġaybī oldur ki ḥażret-i Resūl'i **[C16 a]** ṣalla'llāhu ʿaleyhi (10)ve sellem[795] görmemiş ola, hemān muʿcizātın ve[796] evsāfın[797] (11)işitmeg-ile[798] īmān getüre. Şöyle ki[799] Ḥabeşe meliki **[A22 b]** (1)Necāşī īmān getürdi ve bu āyet[800] anuñ ḥaḳḳında (2)indi.[801] Ḳavlehū Taʿālā (3) ve īmān-ı iḫtiyārī oldur ki (4)bir kimesne kāfir memleketinden İslām memleketine gele[802] (5)veyā[803] İslām memleketinde olan **[B14 b]** ẕimmīlerden birisi[804] (6)īmāna gelmelü olsa ḳorḳusı olmasa ve daḫı (7)kimesneden[805] nesne istemese ve uçmaḳ (8)umup ve cehennemden ḳorḳup īmān getüre.[806] Ve īmān-ı (9)żarūrī oldur ki Allāhu Taʿālā'nuñ ʿaẕābın göz-ile[807] (10)görüp īmān getüre ve[808] ol īmāna hīç iʿtibār (11)olunmaz.[809] Nite kim Ḳavm-ü Ṣāliḥ[810] ʿaleyhi's-selām ʿaẕābı **[A23 a]** (1)gözlerile[811] gördiler, īmān getürdiler. Evet Allāhu Taʿālā (2)ḳabūl eylemedi,

---

[793] Muḥammed'den ʿaleyhi's-selām: C15 b/14 Muḥammed ʿaleyhi'ṣ-ṣalāt ve's-selāmdan

[794] ola: C15 b/15 ola aña īmān-ı ebedī dirler

[795] ḥażret-i Resūl'i ṣalla'llāhi ʿaleyhi ve sellem: B14 a/14-15 ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā'yı ʿaleyhi's-selām; C15 b/15- 16 a/1 ḥażret-i Muḥammedü'l- Muṣṭafā ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellemi

[796] hemān muʿcizātın ve: C16 a/1'de yok.

[797] evsafın: C16 a/1 evsāf-ı şerīfin

[798] işitmeg-ile: C16 a/1 işitmekle

[799] ki: C16 a/2'de yok.

[800] āyet: C16 a/2 āyet-i kerīme

[801] indi: C16 a/3 nāzil oldı

[802] gele: B14 a/19 ve C16 a/4 gelse

[803] ve yā: B14 a/19 ve

[804] birisi: C16 a/5 biri

[805] kimesneden: C16 a/6 kimseden

[806] getüre: C16 a/7 getüre. Aña īmān-ı iḫtiyārī dirler

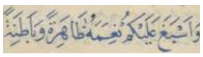
[807] göz-ile: B14 b/3 ve C16/8 göz ile

[808] ve: C16 a/8'de yok.

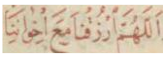
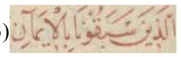
[809] olunmaz: C16 a/9 olmaz

[810] Ḳavm-ü Ṣāliḥ: B14 b/4 Ḳavm-i Ṣāliḥ

[811] gözlerile: B14 b/5 göz ile

küfürleri[812] üzre helāk oldılar ve[813] (3)ʿulemā daḫı[814] buña eymān-ı yas dirler Ebū Hüreyre[815] raḍīya'llāhu (4)ʿanhu[816] eydür ḥażret-i Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[817] (5)dimişdür[818] ki īmān, yitmiş yidi budaḳdur. Efḍāli, (6) *lā ilāhe illa'llāh* dimekdür; ednāsı,[819] yoldan eẕāyı (7)gidermekdür. Rivāyet olınur ki[820] Bāri Taʿālā celle[821] (8)ẕikrehu[822] ḥażret-i[823] Mūsā'ya ʿaleyhi's-selām vaḥiy idüp (9)didi-ki[824] yā Mūsā,[825] ḫaber vir ḳavmüñe benüm ālāʾ-ı naʿmāmı (10)yaʿnī niʿam-ı ẓāhiremi ve niʿam-ı bāṭınımı. Ḥażret-i[826] **[C16 b]** Mūsā[827] (11)didi-ki[828] yā Rabb,[829] anlar nedür? Didi ki[830] yā Mūsā,[831] anları küfrden **[A23 b]** (1)menʿ itdügüm ālādur[832] ve anlara īmān virdügüm naʿmā- (2)dur. Bārī Taʿālā[833] furḳān-ı ʿaẓīminde bu ikisi ile minnet (3)idüp[834] (4)diyü ḫaber virmişdür[835] İbn-i Mesʿūd raḍīya'llāhu anhu (5)eydür Bārī

[812] küfürleri: B14 b/6 küfrleri
[813] ve: C16 a/10'da yok.
[814] daḫı: C16 a/10'da yok.
[815] Ebū Hüreyre: B14 b/7 ve C16 a/11 *Meṣābīḥ*'de Ebū Hüreyre
[816] raḍīya'llāhu ʿanhu: C16 a/11 raḍīya'llāhu Taʿālā ʿanhu
[817] Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B14 b/8 Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhim; C16 a/11-12 Resūl-i ekrem ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem
[818] dimişdür: C16 a/12 buyurmışlardur
[819] ednası: B14 b/9 ve ednāsı
[820] ki: C16 a/14'te yok.
[821] Bāri Taʿālā celle: C16 a/14 Cenāb-ı Bārī celle şānehū
[822] ẕikrehu: C16 a/14'te yok.
[823] ḥażret-i: B14 b/11'de ve C16 a/14'te yok.
[824] didi-ki: C16 a/14 buyurdı-ki
[825] yā Mūsā: C16 a/15'te yok.
[826] ḥażret-i: B14 b/12'de ve C16 b/1'de yok.
[827] Mūsā: C16 b/1 Mūsā ʿaleyhi's-selām
[828] didi-ki: C16 b/1 eyitdi
[829] Rabb: C16 b/1 Rabbī
[830] didi ki: C16 b/1 cevāb-ı ʿizzet geldi-ki
[831] yā Mūsā: C16 b/1'de yok.
[832] ālādur: B14 b/14 ālāiʾdür
[833] Bārī Taʿālā: C16 b/3 ḥażret-i ḫallāḳ-ı ʿālem-i celle celālehū
[834] idüp: C16 b/3-4 idüp buyurmışdur
[835] diyü ḫaber virmişdür: C16 b/4'te yok.

Taʿālā,[836] sizüñ arañuzda aḫlāḳuñuzı [(6)]ḳısmet itmişdür. Şöyle-ki[837] rızḳlarıñuzı ḳısmet [(7)]itmişdür. Ve[838] Ḥaḳ Taʿālā mālı sevdügi kimesneye[839] [(8)]virür ve sevmedügi kimesneye daḫı virür[840] ammā [(9)]īmānı, **[B15 a]** hemān sevdügi kimesneye[841] virür. Ve daḫı[842] [(10)]Yaḫyā bin Maʿāẕ eydür īmān, bir cevherdür ki anuñ [(11)]içinde üç cevher vardur. Birisi oddan necāt **[A24 a]** [(1)]ve ḫalāṣdur, birisi[843] cennete girmekdür ve birisi vuṣūl [(2)]bulup ulaşmaḳdur. (3) **[B15 a]** [(5)]ve īmān bir çerāġa beñzer ki yanar. Ve anuñ[844] ṣaḳlaması Allāhu Taʿālā'nuñ [(6)]emirlerine[845] imtiṯāl itmek[846] ve daḫı[847] nehy itdügi nesneden ṣaḳınmaġa [(7)]beñzer[848] ki ol çerāġ üzerine bir[849] fenar idesin. Daḫı[850] ḳuvvet-i nezʿde[851] [(8)]anuñ[852] furtuna yelleri[853] şeyṭān vesveselerine beñzer.[854] Şol kimesne kim[855] [(9)]ḳalbinde īmān çerāġını[856] yaḳup[857] **[C17 a]** daḫı envāʿi evāmir-ile daḫı[858] nevāhīle[859] [(10)]bezedi pes bu çerāġuñ ṣöyünmesinden bunuñ ḫavfı eksük oldı [(11)]şol kimesneden ki[860] ol çerāġı yaḳup ṣaḳlamaġa muḳayyed

---

[836] Bārī Taʿālā: C16 b/5 ḥażret-i Bārī Taʿālā
[837] şöyle-ki: C16 b/6 şöyle ki
[838] ve: C16 b/6'da yok.
[839] kimesneye: C16 b/7 kişiye
[840] ve sevmedügi kimesneye daḫı virür: C16 b/7'de yok.
[841] kimesneye: C16 b/8 kimseye
[842] ve daḫı: B15 a/1 ve; C16 b/8'de yok.
[843] birisi: C16 b/10 ve birisi
[844] anuñ: C16 b/12 anı
[845] emirlerine: C16 b/12 emrine
[846] itmek: C16 b/12'de yok.
[847] daḫı: C16 b/13'te yok.
[848] nehy itdügi nesneden ṣaḳınmaġa benzer: C16 b/13 nehyinden ictināb dur
[849] bir: C16 b/13'te yok.
[850] daḫı: C16 b/13 ve daḫı
[851] ḳuvvet-i nezʿde: C16 b/14 ḳuvvet-i ḥālet-i nezʿde
[852] anuñ: C16 b/14 şeyṭānuñ mekr ü ḥīle yollarından ve
[853] furtuna yelleri: C16 b/14 furtunalarından
[854] şeyṭān vesveselerine benzer: C16 b/15 ḫalāṣ ola
[855] kim: C16 b/15 ki
[856] çerāġını: C16 b/15 çerāġın
[857] yaḳup: C16 b/15 yaḳup ṣaḳladı
[858] ile daḫı: C17 a/1 ve
[859] nevāhile: C17 a/1 nevāhi ile
[860] kimesneden ki: C17 a/1 kimesneden-ki

olmadı. (12)Ve daḫı ne-ḳadar resūller ki Allāhu Taʿālā göndermişdür ve daḫı bu ḳadar (13)kitāblar ki gökden nāzil olmışdur cümleden murād budur ki (14)insān bu īmān çeraḳlarını ḳalblerinde yaḳup ṣaḳlaya.[861] Yaʿnī bu īmānı, (15)tafṣīlen bilüp iʿtiḳād eyleyeler ve[862] daḫı ʿamel ideler. Ve īmāndan (16)ötürü[863] çoḳ söz[864] söylemişler ammā biz bunda ehl-i[865] īmānı altı ḳısm (17)üzere añup[866] ẕikr eyledük üçi īmān-ı ehl-i taḳlīdī[867] ve biri (18)īmān-ı istidlālī[868] ve biri īmān-ı ehl-i keşf-i żarūrī ve biri īmān-ı (19)müncī. İmdi ey Müsülmānlar siz daḫı bunı[869] müṭālaʿa idüp görüñ.[870] **[B15 b]** (1)Bu īmānuñ ḳanḳı vaṣfındasız[871] añа göre tedārik eylemek[872] gereklüsin[873] dutuñ[874] (2)ve[875] gerekmezinden ictināb eylemek[876] ve[877] īmān-ı taḳlīdī ʿilm-i yaḳīndür. Taḳlīd (3)dimek şundan ʿibāretdür ki ṭābiʿ ola bir[878] kimesne[879] bir kimesneye[880] şol (4)nesne ki andan[881] işidür teʾemmül ü naẓar itmedin sözin gerçekleye (5)bu derecede[882] müʾminlerden żaʿīfler derecesidür. Ẕīrā ẓāhir rivāyetüñ (6)aḥkāmını taṣdīḳ idicilerdür ve daḫı[883] ʿilm-i yaḳīnüñ meṣeli şuña beñzer ki (7)bir gerçek ḫaber virici ḫaber virse kim[884] şol evde bir kimesne **[C17 b]** (8)vardur ol işiden kimesne[885] anı gerçekler. İmdi[886] īmān-ı ehl-i (9)taḳlīdīnüñ üç

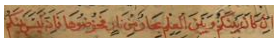
---

[861] ṣaḳlaya: C17 a/5 ṣaḳlayalar
[862] ve: C17 a/6'da yok.
[863] īmāndan ötürü: C17 a/6 īmāñ ḥaḳḳında
[864] söz: C17 a/6 sözler
[865] ehl-i: C17 a/7'de yok.
[866] añup: C17 a/7'de yok.
[867] taḳlīdī: C17 a/8 taḳlīd
[868] īmān-ı istidlālī: C17 a/8 īmān-ı ehl-i istidlāl
[869] imdi ey Müsülmānlar siz daḫı bunı: C17 a/9 iy ʿazīz imdi bu ve cevheri
[870] görüñ: C17 a/9 gör ki
[871] vaṣfındasız: C17 a/9 vaṣfındasın
[872] eylemek: C17 a/10 görüp
[873] gereklüsin: C17 a/10 gereklüsini
[874] dutuñ: C17 a/10 ṭutuñ
[875] ve: C17 a/10'da yok.
[876] eylemek: C17 a/11 eylemekdür
[877] ve: C17 a/11 ve bu
[878] bir: C17 a/12 meṣelā bir
[879] kimesne: C17 a/12 kimse
[880] kimesneye: C17 a/12 kimseden
[881] şol nesne ki andan: C17 a/12 bir nesneyi
[882] derecede: C17 a/13 derece
[883] ve daḫı: C17 a/14'te yok.
[884] kim: C17 a/15 ki
[885] kimesne: C17 b/1'de yok.
[886] imdi: C17 b/1 imdi ol

ḳısmınuñ ikisi ʿulemānuñ maḳbūli, biri[887] maḳbūli (10)degil ammā ol maḳbūl olmayan[888] ʿulemādan aña daḫı[889] ḳavl gelmiş, faḳīh (11)dimiş ki[890] Ebū Ḥanīfe'den[891] bir ḳavl bulundı ki[892] bir kimesne[893] cümle-i erḳān-ı (12)İslām'a iḳrār ider ammā ferāyīżden nesne bilmez ve[894] daḫı īmānuñ (13)şerāyiʿlerin[895] bilmez ve[896] daḫı kitāb bilmez ol kimesneye[897] müʾmin dirler. (14)Eger bir nesne bilmezse daḫı ʿamel itmezse[898] şarṭ-ı żarūretle ki arż-ı[899] (15)Tur'uñda[900] yā[901] ṭaġlar başında olalar. Bunuñ gibi muḳalledüñ īmānı ṣaḥīḥdür (16)dimişler. Ammā ḳavl-i żaʿīfle dinilmişdür īmān-ı müncī gibi ki teblīġ-i risālet (17)yitişmemiş idi. Ve bunlar daḫı şehr-istānlardan uzaḳ yirlerde (18)olmaġın ve ehl-i ʿilmden anlara[902] kimesne varmayup ve anlar daḫı şehr-istānlara (19)gelüp ehl-i ʿilmden īmān u İslām ʿilmini ögrenmege ḳābiliyyet olmaya. **[B16 a]** (1)Bu yüzden anlaruñ īmānını cāyiz görmişler gerçi ki[903] eyle[904] dinilmişdür (2)ammā Resūlu'llāh'uñ ṣalla'llāhu ʿaleyhim a.m[905] bu ḥadīṣi mūcibince kim[906] buyurmışdur[907] (3) yaʿnī ʿilm (4)ṭaleb itmek farżdur her Müslim ü Müslime üzerine[908] eger ol ʿilm Çīn (5)Māçin'de[909] daḫı olursa.[910] Ve bir ḥadīṣde daḫı buyurmışdur ki[911] **[C18 a]** (6)

---

[887] biri: C17 b/2 birisi
[888] olmayan: C17 b/3 olmayan içün
[889] daḫı: C17 b/3'te yok.
[890] dimiş ki: C17 b/3 dimiş-ki
[891] B yazmasında hafife şeklinde
[892] bulundı ki: C17 b/4 bulundı-ki
[893] kimesne: C17 b/4 kimse
[894] ve: C17 b/5'te yok.
[895] şerāīʿlerin: C17 b/5 şerāīʿatın
[896] ve: C17 b/5'te yok.
[897] kimesneye: C17 b/5 kimseye
[898] itmezse: C17 b/6 itmez ise
[899] arż-ı: C17 b/6'da yok.
[900] Tur'uñda: C17 b/6 Tūr'uñda
[901] yā: C17 b/6 ve yā
[902] anlara: C17 b/9 daḫı anlara
[903] ki: C17 b/12'de yok.
[904] eyle: C17 b/12 böyle
[905] Resū'u'llāh'uñ ṣalla'llāhu ʿaleyhi a.m: C17 b/12-13 Resū'u'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemüñ
[906] kim: C17 b/13 ki
[907] buyurmışdur: C17 b/13 buyurmışdur imdi
[908] her Müslim ü Müslime üzerine: C17 b/14'te yok.
[909] Māçin'de: C17 b/15 ve Māçin'de
[910] olursa: C17 b/15 olur ise
[911] ki: C17 b/15'te yok.

 (7) yaʿnī ḥikāyet maʿnāsı oldur kim[912] eger (8)sizüñle ʿilm arasında oddan bir deñiz olursa[913] gerekdür ki (9)ṭalasız, öte yanına geçüp ol ʿilmi dutasız.[914] Ki[915] hīç yol yoḳdur ki (10)sizi uçmaġa ilede meger-ki ʿilm. İmdi bu ḥadīṯler mūcibince ʿāḳil ü bāliġ (11)olup teblīġ-i risalet yitişmiş kişiye cehl-i ʿöẕr olmaḳ mümkin degil imiş. (12)Zīre[916] ki cennete yol ʿilmledür[917] ve ol farż olan ʿilm,[918] īmānı, İslām'ı[919] (13)edille[920] bilüp daḫı ʿamel-i ṣāliḥ ögrenmekdür. Pes bir kişi ki cennete giden (14)yolı bilmege muḳayyed olmaya ehl-i cennetden niçe evlā bilür ki ehl-i īmāndan (15)dinile ammā şehr ü medāris ve ehl-i ʿilm olduġı yirlerde bunuñ gibi (16)īmāna iʿtiḳād yoḳdur, müʾmin olamazlar.[921] Ve ol īmān-ı ehl-i taḳlīdīnüñ (17)ikisi daḫı ki ʿulemānuñ maḳbūlidür. Biri īmānı tafṣīlen bilüp dil-ile (18)ider ki ben inandum Allāhu Taʿālā'nuñ birligine ve melāyikelerine ve kitāblarına (19)ve resūllerine ve ḳıyāmet günine ve daḫı eger[922] ḫayr u eger[923] şer Allāhu Taʿālā'dan **[B16 b]** (1)ḳaderlenmiş idügine. Daḫı göñül-ile iʿtiḳād idüp dil-ile iḳrār (2)ider bu kimesne īmānı bu vechle bilmesinüñ[924] sebebi bir kimesneden işitmekle (3)yā bir yirde yazılmış görüp oḳumaġ-ıla[925] ḳabūl **[C18 b]** ider. Daḫı iʿtiḳād (4)idüp dīn idinür bu kimesne[926] ṣaḥīḥ müʾmindür. Ve[927] daḫı īmān (5)getürdügi eclden Allāhu Taʿālā'ya muṭīʿdür ve[928] eger ṭāʿat eylerse[929] (6)ṭāʿat itdügi eclden daḫı muṭīʿdür. Evet girü bunuñ gibi kişiye (7)müʾmin-i ʿāṣī dirler.[930] Edille-i ḳaṭʿı ve delāʾil-i burhānı[931] terk idüp (8)ögrenmedügi eclden zīre[932]

---

[912] ḥikāyet maʿnāsı oldur kim: C18 a/1'de yok.
[913] olursa: C18 a/3 olur ise
[914] dutasız: C18 a/3 ṭutasız
[915] ki: C18 a/3'te yok.
[916] zīre: C18 a/6 zīrā
[917] ʿilmledür: C18 a/6 ʿilm iledür
[918] ʿilm: C18 a/6 ʿilmi
[919] İslām'ı: C18 a/6 ve İslām'ı
[920] edille: C18 a/7 edille ile
[921] olamazlar: C18 a/10 olmaz
[922] eger: C18 a/13'te yok.
[923] eger: C18 a/13'te yok.
[924] bilmesinüñ: C18 a/14 bilmenüñ
[925] oḳumaġ-ıla: C18 a/15 oḳumaġla
[926] kimesne: C18 b/1 kimse
[927] ve: C18 b/1'de yok.
[928] ve: C18 b/2'de yok.
[929] eylerse: C18 b/2 eyler ise
[930] dirler: C18 b/4 dirler anuñ-ıçun-ki
[931] edille-i ḳaṭʿı ve delāʾil-i burhanı: C18 b/4 edille-yi ḳaṭʿiyyeyi ve delāʾil-i burhāniyyeyi
[932] zire: C18 b/5 zīrā

īmānı edilleyile[933] bilmek farżdur edillesin [(9)]terk itdügi içün[934] cehlle taḳlīd marażına mübtelā olmış pes [(10)]bu kimesnenüñ[935] ḥükmi sāyir ʿāṣīler ḥükmi gibidür ki günāh-ı kebāyire irtiḳāb [(11)]iderler.[936] Ḫamr içmek daḫı zīnā itmek gibi. Daḫı bunlara beñzer ne var-ısa[937] [(12)]bunuñ gibi mürtekibler tevbe itseler tevbe-ile[938] günāhları sāḳıṭ olur. [(13)]Nitekim Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhim a.m[939] buyurur[940] التائب من الذنب كمن لا ذنب له [(14)] evet[941] bu īmān delīllerin terk idenler[942] tevbeleri[943] ile [(15)]günāhları sāḳıṭ olmaz. Zīre[944] taḳlīd bile[945] cehl marażına mübtelālardur. [(16)]Bunlaruñ tevbeleri daḫı ʿilācları edillelerin ögrenüp daḫı [(17)]taḳlīd ile cehlden ḳurtulup geçmişlerine pişmān olup tevbe [(18)]eylemekdür. Şöyle kim[946] edillelerin ögrenmeyüp daḫı kebāyirden tevbe [(19)]itmeyüp ʿāṣī ölecek[947] olurlar ise Allāhu Taʿālā bunuñ gibi ʿāṣīleri[948] **[B17 a]** [(1)]dilerse **[C19 a]** yarluġar dilerse ʿaẕāb ider günāhları ḳadar.[949] Ammā bunuñ [(2)]gibilerüñ ʿāḳıbet emri cennetdür. Muḳalledüñ īmānı ṣaḥīḥdür didükleri [(3)]budur. *Cevāhir-i Ṣalāt'* da eydür bu meẕhebde İmām Ebū Ḥanīfe ve İmām [(4)]Mālik ve İmām Şāfʿiī ve İmām Aḥmed bin Ḥanbel raḥmehüm Allāhu Taʿālā [(5)]müttefiḳleridür. Evet[950] muʿtezile ḳatında mā-dem-ki ṣāniʿi bilmeye daḫı tevḥīdlemeye [(6)]ʿaḳl-ı delāyile[951] şübhesi defʿ olsun içün müʾmin olamaz. [(7)]Ve[952] *Mişkāt'* da eydür bu īmān üzerine iʿtimād olunmaz. Şu[nu]ñçundur[953] ki [(8)]şekk-ile[954] müşekkek ortasındadur zīre[955] ḫaber-i

---

[933] edilleyile: C18 b/5 edillesile
[934] itdügi içün: C18 b/6 itdügi-içün
[935] kimesnenüñ: C18 b/6 kimsenüñ
[936] iderler: C18 b/7 ider
[937] var-ısa: C18 b/8 var ise
[938] tevbe-ile: C18 b/9 tevbe ile
[939] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhim a.m: C18 b/9-10 faḫr-ı ʿālem ṣallā'llāhu Taʿālā ʿaleyhi ve sellem
[940] buyurur: C18 b/10 buyurdı
[941] evet: C18 b/10 lākin
[942] idenler: C18 b/11 idenlerüñ
[943] tevbeleri: C18 b/11 tevbe
[944] zīre: C18 b/11 zīrā
[945] taḳlīd bile: C18 b/11 taḳlīd ile
[946] kim: C18 b/14 ki
[947] ölecek: C18 b/15 ḳalacaḳ
[948] Allāhu Taʿālā bunuñ gibi ʿāṣīleri: C18 b/15 bunuñ gibi ʿāṣīleri Allāhu Taʿālā
[949] ʿaẕāb ider günāhları ḳadar: C19 a/1 günāhları ḳadar ʿaẕāb ider
[950] evet: C19 a/1'de yok.
[951] delāyile: C19 a/5 delāyet-ile
[952] ve: C19 a/6'da yok.
[953] şuñçundur: C19 a/7 şunuñçun-ki
[954] şekk-ile: C19 a/7 şek ile
[955] zīre: C19 a/7 zīrā

vāḥide taḳlīd eyledi [9]cāyizdür[956] ki bir ḫaber-i āḫire daḫı iʿtiḳād eyleye ʿale'l-ḥuṣūṣ ki[957] sekerāt[-ı] [10]mevtde ʿaḳla iḫtilāl geldükde ḳorḳudur ki şeyṭān vesvese [11]idüp īmānı anuñ göñlünden selb ide zīre[958] ki istidlāl-i [12]delāyilīden[959] ve burhān-ı ḳatʿīden ḳalbinde nesne-i şübūt bulup muḥkem olmamışdur. [13]Ve[960] üçinciye īmān-ı ehl-i taḳlīdī delāyilī[961] dirler. Ehl-i taḳlīdī [14]şol[962] yüzden dirler ki īmānı gerçi tafṣīlen daḫı edille ile [15]bilür. Evet[963] esbāb-ı ẓāhirden kesilmezler[964] ve daḫı[965] ʿamel-i bāṭından [16]ḫaber-dār olmayup ʿamel-i[966] ẓāhiri terk idemezler.[967] Bu mertebede bunlara [17]saʿyı ġālibdür, rıżā ve teslīm maġlūbdur ve her **[C19 b]** nesne ki ẓāhire teʿalluḳ [18]dutar[968] çoḳ iderler ve bāṭına teʿalluḳ dutanı[969] az[970] iderler. Bu sebeble [19]esbāb ve saʿy bu ṭāyifenüñ[971] ḳatında muʿteberdür ve her nesneleri esbābā **[B17 b]** [1]ve sayʿa iżāfet iderler, sebebden ve saʿydan görürler.[972] Bu cihetden- [2]dür ki bu ṭāyife[973] henüz ḳulluḳ ḥissi[974] mertebesindedürler,[975] ḥisden[976] [3]geçemezler. İmdi dünyā teşvīşi ve rızḳ ġuṣṣası bu maḳāmdadur [4]ve ḥırṣ ve necl bu maḳāmdadur ve[977] müneccim ve ṭabīb sözine[978] iʿtimād itmek [5]bu maḳāmdadur. Gerçi bunlar īmānı ve İslām'ı edille-yi ḳaṭʿ-ile[979] bilürler.

---

[956] cāyizdür: C19 a/8 cāʾizdür
[957] ki: C19 a/8'de yok.
[958] zīre: C19 a/10 zīrā
[959] delāyiliden: C19 a/10 delāʾili
[960] ve: C19 a/11'de yok.
[961] delāyīli: C19 a/12 delāʾili
[962] şol: C19 a/12 şu
[963] evet: C19 a/13 lākin
[964] kesilmezler: C19 a/14 kesilmez
[965] ve daḫı: C19 a/14 daḫı
[966] ʿamel-i: C19 a/14'te yok.
[967] idemezler: C19 a/14 idemez
[968] dutar: C19 b/1 ṭutar
[969] çoḳ iderler ve bāṭına teʿalluḳ dutanı: C19 b/1'de yok.
[970] az: C19 b/1 aza
[971] ṭāyifenüñ: C19 b/2 ṭāʾifenüñ
[972] görürler: C19 b/3 göreler
[973] ṭāyife: C19 b/4 ṭāʾife
[974] ḥissi: C19 b/4 ḥüsn
[975] mertebesindedürler: C19 b/4 mertebesinde iderler
[976] ḥisden: C19 b/4 ḥüsnden
[977] ve: C19 b/6'da yok.
[978] sözine: C19 b/6 sözlerine
[979] ḳatʿ-ile: C19 b/7 ḳaṭʿiyye ile

(6)Evet[980] ḳulluḳ ḥissin[981] mertebesinden geçemeyüp esbābla[982] saʿyda ḳalduḳları (7)içün[983] īmān-ı ehl-i taḳlīdī dirler. Ve şol yüzden ehl-i delāyilī dirler ki (8)her nesne ki bu ʿālemde vardur, Allāhu Taʿālā'dan ġayrı ḥādiṯdür dirler. (9)Ḥādiṯ olan çün-ki vücūd bulmaġa cāyiz[984] ola, vücūd bulan (10)ʿadem olmaġa daḫı cāyizdür.[985] Görmez misin ki[986] hīçbir yapu, yapucısuz (11)olamaz ve[987] vācibü'l-vücūdlik Bārī Taʿālā'ya[988] maḫṣūṣdur ki ol (12)ḳullarına hidāyet idicidür çün-ki anuñ vücūdı ṯābit oldısa[989] (13)imdi vācib oldı ol[990] Allāhu Taʿālā'yı bir milk-i şerīkden **[C20 a]** daḫı naẓīrden. (14)Ve bu ʿālemüñ ṯānīʿ birdür eger iki olsa ʿāleme iḫtilāl gelmek lāzım (15)olurdı. Nitekim Allāhu Taʿālā kelām-ı ḳadīminde buyurdı لَوْ كَانَ فِيهِمَا (16)آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا pes bu delīllerle[991] ṯābit oldı-ki[992] Allāhu Taʿālā[993] (17)vardur, birdür, şerīki yoḳdur, naẓīri yoḳdur[994] ẕātında ve ṣıfātında. (18)Ve ṣıfāt-ı ẕātiyyesi ve ṣıfāt-ı fiʿliyyesi zāyil[995] olmaz. Ḳadīmdür ki (19)evvelinüñ ibtidāsı yoḳ. Bāḳīdür ki āḫirinüñ intihāsı yoḳ.[996] Ve daḫı **[B18 a]** (1)melāyikelerine[997] īmān getürmekdür ki[998] ol melekler Allāhu Taʿālā'nuñ ḳullarıdur, (2)ʿibā[de]tden[999] bir laḥẓa ḥāli degillerdür. Ve daḫı ol meleklerden Allāhu Taʿālā'nuñ (3)muḳarrebleri[1000] bunlardan biri Mīkāyil'dür ve biri İsrāfīl'dür ve biri (4)ʿAzrāyil'dür ve biri Cebrāyil'dür ʿaleyhimü'ṣ-ṣalāt ve's-selām.[1001] Ve (5)nicesi

---

[980] evet: C19 b/7 lākin

[981] ḥissin: C19 b/8 ḥüsn

[982] esbābla: C19 b/8 esbāb ile

[983] ḳaldıḳları içün: C19 b/8 ḳaldıḳları-ıçun

[984] cāyiz: C19 b/11 cāʾiz

[985] cāyizdür: C19 b/12 cāʾizdür

[986] misin ki: C19 b/12 misin-ki

[987] ve: C19 b/13'te yok.

[988] Bārī Taʿālā'ya: C19 b/13 ḥażret-i Bārī Taʿālā'ya

[989] oldısa: C19 b/15 oldu ise

[990] ol: C19 b/15'te yok.

[991] delillerle: C20 a/3 delīller ile

[992] ṯābit oldı-ki: C20 a/3 ṯābitdür ki

[993] Allāhu Taʿālā: C20 a/3 Allāh

[994] naẓīri yoḳdur: C20 a/4'te yok.

[995] zāyil: C20 a/5 zāʾil

[996] yoḳ: C20 a/6 yok varluġı kendüdendür kimseden degildür

[997] melāyikelerine: C20 a/6 melāyikesine

[998] ki: C20 a/7'de yok.

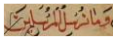
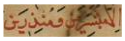
[999] ʿibā[de]tden: C20 a/7 ʿibādetden

[1000] muḳarrebleri: C20 a/8 muḳarrebleri vardur

[1001] bunlardan biri Mikāyil'dür ve biri İsrāfīl'dür ve biri ʿAzrāyil'dür ve biri Cebrāyil'dür ʿaleyhimü'ṣ-ṣalāt ve's-selām: C20 a/8-9 Cebrāyil ve Mikāʾil ve İsrāfīl ve ʿAzrāʾil ʿaleyhi's-selām

daḫı cümle-i ʿarşdur ve nicesi daḫı kirāmen kātibīndür ve daḫı[1002] (6)bunlardan ġayrı melekler[1003] çoḳluġınuñ[1004] ḥaddini ve ḥaṣrını[1005] Allāhu[1006] Taʿālā'dan (7)ġayrı kimesne bilmez. Bu melekler[1007] her birisi Allāh Taʿālā'nuñ emrile bir işdedür. (8)Ve daḫı kitāblarına īmān getürüp iʿtiḳād itmek gerekdür ki[1008] (9)cümlesi Allāhu Taʿālā'nuñ kelāmıdur, ġayrı maḫlūḳdur. *Şirʿa* şerḥinde (10)dimiş-ki gökden nāzil olan kitāblar yüz dört kitābdur. Bulardan[1009] (11)on ṣuḥuf Ḥażret[-i] Ādem üzere[1010] inmişdür ve elli ṣuḥuf Ḥażret[-i] **[C20 b]** (12)Şīt'e[1011] ve[1012] otuz ṣuḥuf ḥażret[-i] İdrīs'e inmişdür ve on ṣuḥuf[1013] (13)ḥażret[-i] İbrāhīm'e[1014] inmişdür. Tevrāt ḥażret-i Mūsā'ya[1015] inmişdür ve[1016] Zebūr (14)ḥażret-i Dāvud'a[1017] inmişdür,[1018] İncīl ḥażret-i ʿĪsā'ya[1019], Furḳān[1020] (15)Muḥammed Muṣṭafā'ya[1021] inmişdür[1022] ṣalavātu'l-lāhi ʿaleyhim ecmaʿīn.[1023] Ve her kitāb-ki (16)gökden nāzil olurdı ol zamāne peyġam-beri ve anuñ ümmeti (17)üzerine farż olup anuñla[1024] ʿamel iderlerdi. Ve[1025] daḫı resūllerine

[1002] daḫı: C20 a/10'da yok.
[1003] melekler: C20 a/10 meleklerüñ
[1004] çoḳluġınuñ: C20 a/10 çoḳluġını
[1005] ḥaddini ve ḥaṣrını: C20 a/11 ve ḥadd ḥaṣrını
[1006] Allāhu: C20 a/11 Ḥaḳ
[1007] melekler: C20 a/11 meleklerüñ
[1008] ki: C20 a/13'te yok.
[1009] bulardan: C20 a/14 bunlardan
[1010] üzere: C20 a/15 ʿaleyhi's-selāma
[1011] Şīt'e: C20 b/1 Şīt ʿaleyhi's-selāma inmişdür
[1012] ve: C20 b/1'de yok.
[1013] ṣuḥuf: C20 b/2 ṣuḥuf daḫı
[1014] İbrāhīm'e: C20 b/3 İbrāhīm ʿaleyhi's-selāma
[1015] Mūsā'ya: C20 b/3 Mūsā ʿaleyhi's-selāma
[1016] inmişdür ve: C20 b/3'te yok.
[1017] Dāvud'a: C20 b/4 Dāvud ʿaleyhi's-selāma
[1018] inmişdür: C20 b/4'te yok.
[1019] ʿĪsā'ya: C20 b/4 ʿĪsā ʿaleyhi's-selāma
[1020] Furḳān: C20 b/4-5 Furḳān Ḫātimi'n-nebiyyīn
[1021] Muḥammed Muṣṭafā'ya: C20 b/5 ḥażret-i Muḥammedü'l-Muṣṭafā ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve selleme
[1022] inmişdür: C20 b/5 nāzil olmuşdur
[1023] ṣalavātu'l-lāhi ʿaleyhim ecmaʿīn: C20 b/5'te yok.
[1024] anuñla: C20 b/7 anuñ-ıla
[1025] ve: C20 b/7'de yok.

(18)īmān getürmek gerekdür[1026] zīre[1027] ki Allāhu Taʿālā insi[1028] daḫı[1029] cinni ḫalḳ eyledi[1030] (19)ʿibādet itsünler[1031] içün.[1032] Bu ʿibādātuñ keyfiyyeti nicedür daḫı ne-ḳadardur **[B18 b]** (1)ʿaḳllar-ıla idrāk idemediler. Pes Allāhu[1033] Taʿālā anlara resūller gönderdi ki[1034] (2)ol resūller beyān ideler kimüñ üzerine vācibdür daḫı niçe[1035] (3)vācib olur daḫı ne vaḳt vācib olur daḫı muṭīʿ ḳullarına (4)cennet-ile[1036] daḫı niʿmetler-ile[1037] beşāret itdiler daḫı[1038] ḳorḳutdılar şol (5)kimesneleri[1039] ki ʿāṣī oldılar[1040] cehennemle[1041] daḫı envāʿi[1042] ʿaẕāb elīm-ile. (6)Nitekim Allāhu Taʿālā kelām-ı ḳadīminde buyurmışdur (7) daḫı bizüm nebīmüzi ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[1043] (8)bu ṭarīḳle bilmek gerekdür ki Muḥammed bin ʿAbdu'llāh bin ʿAbdü'lmuṭṭalib bin **[C21 a]** (9)Hāşim Allāhu Taʿālā'nuñ resūlüdür[1044] nitekim Allāhu Taʿālā ḫaber virmişdür (10) vaḳtā kim[1045] risālet yitişdürdise (11)daḫı emāneti edā eyledise ol zamān ḫalḳınuñ baʿżısı ol gerçek (12)ḫaber virici resūli tekzīb itdiler. Pes Allāhu Taʿālā daʿvāsına muvāfiḳ (13)ellerinden muʿcizāt-ı bāhire iẓhār eyledi. Ayı parmaġ-ıla[1046] iki pāre itmek gibi (14)daḫı[1047] aġaç[1048] gelüp daʿvete icābet itmek gibi daḫı ṭaş selām virmek gibi (15)daḫı barmaḳları[1049]

[1026] getürmek gerekdür: C20 b/8 getürmekdür
[1027] zīre: C20 b/8 zīrā
[1028] insi: C20 b/8 ins
[1029] daḫı: C20 b/8 ve
[1030] ḫalḳ eyledi: C20 b/8'de yok.
[1031] itsünler: C20 b/8 eylesünler
[1032] içün: C20 b/8-9 içün ḫalḳ eyledi lākin
[1033] Allāhu: C20 b/10 Ḥaḳ
[1034] gönderdi ki: C20 b/10 gönderdi-ki
[1035] niçe: C20 b/11 nice
[1036] cennet-ile: C20 b/12 cennet ile
[1037] niʿmetler-ile: C20 b/12 niʿmet ile
[1038] daḫı: C20 b/13 ve daḫı
[1039] kimesneleri: C20 b/13 kimesne
[1040] oldılar: C20 b/13 oldı
[1041] cehennemle: C20 b/13 cehennem ile
[1042] daḫı envāʿi: C20 b/13 ve
[1043] ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: C20 b/15'te yok.
[1044] resulüdür: C21 b/1 resūlidür ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem
[1045] kim: C21 a/2 ki
[1046] parmaġ-ıla: C21 a/5 mübārek parmaġ-ıla
[1047] daḫı: C21 a/6'da yok.
[1048] aġaç: C21 a/6 köklü aġaç yirinden ḳoyup
[1049] barmaḳları: C21 a/7 mübārek parmaḳları

arasından ṣu aḳıtmaḳ gibi daḫı aġulanup[1050] pişmiş (16)ḳuzı söylemek gibi daḫı çoḳ ḫalḳ azacuḳ ṭaʿām-ıla[1051] ṭoymaḳ gibi (17)daḫı niçe niçe bunuñ gibi muʿcizeler ellerinden[1052] daḫı[1053] dillerinden[1054] ẓāhir olmışdur. (18)Daḫı Kurʾān'ı iẓhār eyledi kim[1055] bāḳīdür her[1056] ṣaḥīfeleri üzre çün-ki (19)bizüm nebīmüzüñ ṣalla'llāhu Taʿālā ʿaleyhi a.m[1057] resūlluġı ṣābit oldısa **[B19 a]** (1)pes sāyir enbiyālaruñ daḫı[1058] resüllerüñ ʿaleyhimü's-selām nübüvvetleri (2)ṣābit oldı bizüm resūlüñ[1059] ḫaber virmesile. Şunuñ içündür kim[1060] (3)her nesneyi[1061] kim ḫaber virdi, gircekdür daḫı (4)sünnet Resūlu'llāh'a mütābaʿat eylemekdür ki anuñ vücūd-ı şerīfile (5)nübüvvet ḫatm olmışdur.[1062] Daḫı anuñ aṣḥābı kendüden ṣoñra ḫalḳuñ (6)yigregi olmışlardur.[1063] Girü ol **[C21 b]** ṣaḥābenüñ yigregi Ḫulefāʾ-i Rāşidīn'dür ki (7)anlar Ebū Bekr ü ʿÖmer ü Oṣmān u ʿAlī'dür rıḍvānu'llāh Taʿālā ʿaleyhim ecmaʿin. (8)Ve ʿalā cemīʿü'l-muḥācirīn ve'l-enṣār enbiyālar[1064] daḫı resüller[1065] biri birinüñ (9)üzerine efḍāldür. Nitekim Allāhu Taʿālā buyurdı تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا (10)بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ daḫı resüller nebīlerden efḍāldür bilgil kim[1066] (11)cümle peyġam-berler ki Allāhu Taʿālā yiryüzine gönderüp[1067] nübüvvet ḫilʿat-ile (12)müşerref eylemişdür.[1068] Yüz yigirmi dört biñ[1069] peyġam-berdür dirler resüllerüñ[1070] (13)ve enbiyālaruñ ʿadedlerin çoḳluḳ yöninden Allāhu Taʿālā'dan ġayrı kimse (14)bilmez. Evveli Ādem, āḫiri Muḥammed Muṣṭafā'dur[1071]

[1050] aġulanup: C21 a/8 aġulanmış

[1051] ṭaʿām-ıla: C21 a/8 ṭaʿām ile

[1052] ellerinden: C21 a/9 mübārek ellerinden

[1053] daḫı: C21 a/9 ve

[1054] dillerinden: C21 a/9 lisān-ı şerīflerinden

[1055] eyledi kim: C21 a/10 eyledi-ki

[1056] B nüshasında kelimenin başında "del" harfi var.

[1057] nebīmüzüñ ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi a.m: C21 a/11 nebīmüz ḥażret-i Muḥammed ʿaleyhi'ṣ-ṣalāt ve's-selāmuñ

[1058] enbiyālaruñ daḫı: C21 a/11 enbiyā ve

[1059] resūlüñ: C21 a/13 peyġam-berimüzüñ

[1060] şunuñ içündür kim: C21 a/13 şunuñ-ıçundur ki

[1061] nesneyi: C21 a/13 nesne

[1062] olmışdur: C21 a/15 olunmışdur

[1063] yigregi olmışlardur: C21 a/15 yigregidür

[1064] enbiyalar: C21 b/3 enbiyā

[1065] resüller: C 21 b/3 resüller ʿaleyhimü's-selām

[1066] kim: C21 b/5 ki

[1067] yiryüzine gönderüp: C21 b/5 yiryüzinde

[1068] eylemişdür: C21 b/6 eyleyüp göndermişdür

[1069] yüz yigirmi dört biñ: C21 b/6 yüz biñ daḫı yigirmi dört biñ

[1070] resüllerüñ: C21 b/7 evet resüllerüñ

[1071] Muḥammed Muṣṭafā'dur: C21 b/8 Muḥammedü'l-Muṣṭafā

ṣalavātu'llāh ʿaleyhim ecmaʿīn. (15)Bunlardan mürsel üç-yüz on üçdür ve[1072] ulū'l-ʿazm[1073] beşdür. (16)Biri[1074] ḥażret-i Nūḥ ve[1075] ḥażret-i İbrāhim ve[1076] ḥażret-i Mūsā ve[1077] ḥażret-i (17)ʿĪsā ve[1078] ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā[1079] ṣalavātu'llāh ʿaleyhim ecmaʿīn. Bu cümle (18)enbiyālardan efḍāl ve evlā[1080] Muḥammed Muṣṭafā'dur.[1081] Nitekim[1082] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu a.m[1083] (19)buyurmışlardur. Beni Ḥaḳ Taʿālā kendü[1084] nūrından yaratdı, sāyir[1085] enbiyāları[1086] **[B19 b]** (1)benüm nūrumdan yaratdı. Ve daḫı bir yirde[1087] buyurmışdur ki ben ṭolu[1088] ay gibiyem, (2)sāyir enbiyālar[1089] yılduzlar gibidür. Ve daḫı īmān getürmekdür kim[1090] (3)öldükden-ṣoñra[1091] gine[1092] eczāʾ-i aṣliyye cemʿ olup ve[1093] daḫı her kişinüñ (4)rūḥı iʿāde olunup dirilmek vāzdur ve[1094] **[C22 a]** eyü ʿamel ve yavuz ʿamel (5)ṭartulmaḳ ḥaḳdur ve daḫı cennet niʿmeti ve cehennem ʿaẕābı ḥaḳdur ve ṣırāṭ (6)köprüsin geçmek ḥaḳdur ve daḫı cennet ehli[1095] cennete ve cehennem ehli cehenneme (7)girmek ḥaḳdur ve ḫalḳ biri birine[1096] şefāʿat itmek[1097] Allāhu

---

[1072] ve: C21 b/9'da yok.

[1073] ūlu'l-ʿazm: B nüshasında bu kelime "zı" ile yazılmıştır.

[1074] biri: C21 b/10'da yok.

[1075] ve: C21 b/10'da yok.

[1076] ve: C21 b/10'da yok.

[1077] ve: C21 b/10'da yok.

[1078] ve: C21 b/10'da yok.

[1079] Muḥammed Muṣṭafā: C21 b/10-11 Muḥammedü'l-Muṣṭafā

[1080] ve evlā: C21 b/11'de yok.

[1081] Muḥammed Muṣṭafā'dur: C21 b/11 Muḥammedü'l-Muṣṭafā'dur

[1082] nitekim: C21 b/11 ki

[1083] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu a.m: C21 b/11'de yok.

[1084] kendü: C21 b/12 beni kendü

[1085] sāyir: C21 b/12 sāʾir

[1086] enbiyāları: C21 b/12 enbiyāyı

[1087] ve daḫı bir yirde: C21 b/13 ve bir yirde daḫı

[1088] ṭolu: C21 b/ 13

[1089] enbiyālar: C21 b/13 enbiyā

[1090] kim: C21 b/14 ki

[1091] öldükden-ṣoñra: C21 b/14 öldükden ṣoñra

[1092] gine: C21 b/14 yine

[1093] ve: C21 b/15'te yok.

[1094] ve: C22 a/1'de yok.

[1095] cennet ehli: C22 a/2 ehl-i cennet

[1096] biri birine: C22 a/3 birbirine

[1097] itmek: C22 a/3 eylemek

Taʿālā’nuñ (8)iẕnile yevm[-i] āḫiretde ḥaḳdur ve Ḥaḳ Taʿālā’nuñ dīzārın[1098] görmek (9)uçmaḳdan[1099] uçmaġa girenlere ḥaḳdur ve daḫı īmān getürmekdür ki (10)ḫayr u eger[1100] şer fāyide ve eger[1101] ziyān Allāhu Taʿālā’dan ḳullarına ḳaderlenmişdür. (11)Nitekim[1102] Ebā Ḥanīfe raḥmetu’llāh ʿaleyhi[1103] *Kitāb-u Vaṣiyyet*’de eydür ḫayruñ ve şerrüñ (12)taḳdīri Allāhu Taʿālā’dandur. Bir kimesne zuʿm[1104] itse kim[1105] ġayrıdandur, (13)yaşaṭandandur. Ol Allāhu Taʿālā’ya[1106] kāfir olur neʿūẕü billāhi[1107] zīre[1108] ehl-i bidʿatden (14)baʿżı ṭayifenüñ[1109] iʿtiḳādı şunuñ üzerinedür ki[1110] ḫayrı Allāhu Taʿālā (15)ḫalḳ ider, şerri şeyṭān ḫalḳ ider dirler. Bu söz küfrdür zīre[1111] (16)ḫayruñ, şerrüñ[1112] ḫalḳı Allāhu Taʿālā’dur, evet şerre rıżāsı yoḳdur. Ve daḫı (17)baʿżı ṭāyife[1113] dirler kim[1114] ḫayr Allāhu Taʿālā’dandur, şer kendü nefsümüzdendür (18)bu daḫı ḫaṭā’-ı ʿaẓīmdür zīre[1115] ki Allāhu Taʿālā’nuñ irādeti üzerine (19)ḳul kendü irādetini tercīḥ itmiş olur. Allāhu Taʿālā bizi bu sözden **[B20 a]** (1)ṣaḳlasun zīre[1116] ki bu hergiz olmaz. *Fetāvā-yı Tatarḫān*’da eydür bir gün (2)ḫażret-i Ebā Bekr’le ḫażret-i ʿÖmer raḍīya’llāhu anhümā münāẓara idişdiler.[1117] (3)Ḥażret-i **[C22 b]** Ebū Bekr dirdi ḥasenāt Allāhu Taʿālā’dandur, seyyiʾāt kendü (4)nefsümüzdendür. Ḥażret-i ʿÖmer bine’l-ḫaṭṭāb dirdi kim[1118] ḫayr daḫı şer[1119] (5)Allāhu Taʿālā’dandur.

[1098] dīzārın: C22 a/4 dīdārın

[1099] uçmaḳdan: C22 a/5’te yok.

[1100] eger: C22 a/5’te yok.

[1101] eger: C22 a/5’te yok.

[1102] nitekim: C22 a/6’da yok.

[1103] raḥmetu’llāh ʿaleyhi: C22 a/6’da yok.

[1104] zuʿm: B nüshasında “zaʿm” biçimindedir.

[1105] kim: C22 a/7 ki

[1106] ol Allāhu Taʿālā’ya: C22 a/8’de yok.

[1107] kāfir olur neʿūẕü billāhi: C22 a/8 neʿūẕü billāhi kāfir olur

[1108] zīre: C22 a/8’de yok.

[1109] ṭayifenüñ: C22 a/8-9 cāhil ṭaʾifenüñ

[1110] şunuñ üzerinedür ki: C22 a/9’da yok.

[1111] zīre: C22 a/10 zīrā

[1112] şerrüñ: C22 a/10 ve şerrüñ

[1113] ṭāyife: C22 a/11 ṭāʾife

[1114] kim: C22 a/11 ki

[1115] zīre: C22 a/12 zīrā

[1116] zīre: C22 a/14 zīrā

[1117] idişdiler: C22 a/15 itdiler

[1118] dirdi kim: C22 b/2 dirdi-ki

[1119] şer: C22 b/2 şer daḫı

Pes vardılar ḥażret-i Resūl ḳatında ṣalla'llāhu (6)ʿaleyhi ve sellem[1120] añdılar Resūlu'llāh ṣalla'llāhu a.m[1121] didi-kim[1122] evvel kimse kim[1123] ḳaderden (7)söz söyledi? Ḥażret[-i] Cebrāyil ile ḥażret-i Mīkāyil idi ʿaleyhi's-selām (8)ḥażret-i[1124] Cebrāyil oldı dimem-de senüñ didügüñ gibi yā ʿÖmer Mīkāyil'üñ[1125] (9)daḫı oldı dimem-de senüñ didügüñ gibi yā Ebā Bekr pes bu ikisi (10)ḥażret-i İsrāfīl'i ḥakem itdiler ḥażret-i İsrāfīl daḫı bu ikisinüñ (11)ortasında ḥükm eyledi-kim[1126] taḥḳīḳ ḳader eger ḫayr u eger şer Allāhu Taʿālā'dandur. (12)Benüm ḥükmüm daḫı[1127] sizüñ ortañuzda İsrāfīl[1128] ḥükmi gibidür zīre[1129] (13)Ḥaḳ Taʿālā buyurmışdur ki قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللهِ ammā meẕheb[1130] ehl-i sünnet (14)ve cemāʿat oldur[1131] ki ḳul fāʿil-i muḫtārdur, iḫtiyārī cüzʾīsi (15)vardur. Daḫı ʿaḳl-ı temyīzi[1132] virilmişdür tā[1133] ḫayrı ve şerri seçe, (16)emr ü nehyi ve vaʿd ü vaʿīdi bile. Eger mükellef ʿāḳil ʿaḳla (17)muḫālefet idüp şol nesne[1134] ki buyrulmamışdur eyleye elbette (18)Allāhu Taʿālā ḳatında muʿāḳab olur. Eger saña ṣorsalar ki ezelde ḥükm (19)olmışdur[1135] kim ins ü cinnüñ baʿżısından ḫayr u baʿżısından **[B20 b]** (1)şer gele cevāb[1136] Ḥaḳ Taʿālā ḫayrı ve[1137] **[C23 a]** şerri yaratdı ve baʿżı ḳulların (2)yaratdı ve taḳdīr eyledi-kim anlardan dünyāda ḫayr gele daḫı anlaruñ cezāları[1138] (3)cennet ola. Baʿżı[1139] ḳulların yaratdı ve taḳdīr eyledi-kim anlardan dünyāda (4)şer gele daḫı anlaruñ cezāları cehennem ola. Ve ol ḳavm ki ehl-i ḫayrdan (5)kendü[1140]

[1120] ḥażret-i Resūl ḳatında ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: C22 b/3 Resūlu'llāh ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem ḥażretlerüne

[1121] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu a.m: C22 b/3-4 Ḫˇāceʾ-i ʿālem ʿaleyhi'ṣ-ṣalavat ve's-selām

[1122] didi-kim: C22 b/4 buyurdılar ki

[1123] kimse kim: C22 b/4 kimesne kim

[1124] ḥażret-i: C22 b/5'te yok.

[1125] Mikāyil'üñ: C22 b/6 Mikāʾil

[1126] eyledi-kim: C22 b/8 ḥükm eyledi

[1127] ḥükmüm daḫı: C22 b/9 daḫı ḥükmüm

[1128] İsrāfīl: C22 b/9 İsrāfīl ʿaleyhi's-selām

[1129] zīre: C22 b/9 zīrā ki

[1130] ammā meẕheb: C22 b/10 yaʿnī

[1131] cemāʿat oldur: C22 b/10 cemāʿatdendür

[1132] ʿaḳl-ı temyīzi: C22 b/11 ʿaḳl ve temyīz

[1133] tā: C22 b/12 tā ki

[1134] nesne: C22 b/13 nesneyi

[1135] olmışdur: C22 b/14 olmış

[1136] cevāb: C22 b/15'te yok.

[1137] ve: C22 b/15 daḫı

[1138] cezāları: C23 a/2 cezāsı yaʿnī ʿivażı

[1139] baʿżı: C23 a/2 ve baʿżı

[1140] kendü: C23 a/4 Allāhu Taʿālā kendü

raḥmetinden yaratdı ve daḫı ol ḳavm ki ehl-i şerden kendü[1141] [(6)]ḫışmından yaratdı. İmdi ḳavle gerekdür kim[1142] her vaḳtda dürüşe [(7)]tā ki[1143] andan ḫayr gele dahı şerden ṣaḳına ki[1144] eyüler zümresinden [(8)]ʿadd oluna. Zīre[1145] ki Ḥaḳ Taʿālā ḳādirdür, şaḳīyi saʿīd ve[1146] saʿīdi [(9)]şaḳī eyleye daḫı ṣāliḥi müfsid ve müfsidi ṣāliḥ ve cennetlü[1147] kimesneyi [(10)]ṭamulu[1148] ve ṭamulu[1149] kimesneyi cennetlü[1150] eyleye daḫı ḳovulmışı oḳuya ve oḳunmışı [(11)]ḳova daḫı maḳbūli merdūd ve merdūdı maḳbūl eyleye. Ve[1151] ḥażret-i [(12)]Süleymān bin Dāvud[1152] ʿaleyhimü's-selām ḳatında ḳażā ve ḳader ẕikr olındı. [(13)]Buyurmışlar ki ḳader bir baḥr-ı ʿamīḳdür ki ne dibi var ne[1153] kenārı.[1154] [(14)]Sen[1155] anuñ kenārında tevaḳḳuf eyle, ʿamel eylemede ol deñizüñ içine ne ile [(15)]girmek münāsib ise anı tedārik eyle.[1156] Ve daḫı[1157] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu a.m[1158] [(16)]buyurmışdur ki **[C23 b]** ʿamel eyleñ şol nesne ile ki ẓāhirde anuñ-ıla[1159] emr olunmış[1160] [(17)]bilmek gerekdür ki bu iki emr üzerinedür bu emrüñ hīçbirisi[1161] [(18)]bāṭıl olmamaḳ gerek. Biri bāṭındur ki ol ḥükm-i rubūbiyyetdür. Biri[1162] [(19)]daḫı ẓāhir emre imtiṯāl idüp ḳul ḳulluġında olmaḳdur. Bundan-ṣoñra **[B21 a]** [(1)]ümīd[1163] ile ḫavf ortasında olmaḳdur ve[1164] bir kimesne īmānı bu

---

[1141] kendü: C23 a/5 Allāhu Taʿālā kendü

[1142] kim: C23 a/6 ki

[1143] tā ki: C23 a/6'da yok.

[1144] ki: C23 a/6 tā ki

[1145] zīre: C23 a/7 zīrā

[1146] ve: C23 a/7-8 eyleye ve

[1147] cennetlü: C23 a/8 cennetlük

[1148] ṭamulu: C23 a/9 ehl-i ṭamu

[1149] ṭamulu: C23 a/9 ṭamuluḳ

[1150] cennetlü: C23 a/9 cennetlük

[1151] ve: C23 a/10-11 ḥikmetinden suʾāl olunmaz beyne'l-ḫavfı ve'r-recāʾ ḳul ʿubūdiyyetde gerekdür. Ḥażret-i Allāh ʿaẓīmü'ş-şān erḥamdur

[1152] Süleymān bin Dāvud: B20 b/11'de Selmān

[1153] ne: C23 a/13 ve ne

[1154] kenārı: C23 a/13 kenārı var

[1155] sen: C23 a/13 siz

[1156] eyle: C23 a/15 eyleñ

[1157] ve daḫı: C23 a/zīrā

[1158] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu a.m: C23 a/15 Resūlu'llāh ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

[1159] anuñ-ıla: C23 b/1 anuñla

[1160] emr olunmış: C23 b/1 emr olunmışsız imdi

[1161] hīçbirisi: C23 b/2 hīçbiri

[1162] biri: C23 b/3 ve biri

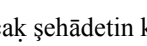
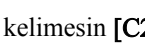
[1163] ümīd: C23 b/4 ümmīd

[1164] ve: C23 b/5'te yok.

delīllerle[1165] (2)bildükden-ṣoñra[1166] taḳlīd daḫı cehil[1167] marażından ḳurtulup ḥaḳīḳat-i īmānla (3)hidāyet itmiş[1168] oldı.[1169] Daḫı ʿāṣīlıḳ[1170] isminden ḳurtulup her cihetden (4)müʾmin, muṭīʿ adın idinüp[1171] saʿādetlenmişlerden oldı[1172] ve[1173] daḫı (5)şeyṭānı kör idüp nefsini öldürdi ve raḥmet kefenine ṣarup (6)kerāmet arżında defn eyledi. Ve şol kimesne kim[1174] īmānı bu ṭarīḳle[1175] (7)bilmege muḳayyed olmaya taḥḳīḳ ol kimesne ḳalbini öldürdi daḫı laʿnet (8)kefenine ṣarup ʿuḳūbet arżında defn eyledi. *Metn-i Pezdevī*'de (9)dinmiş-ki īmān iki rükn üzerine binā olunmışdur. Birisi bu ālet-i nesneyi bilüp ve daḫı[1176] (10)göñül-ile taṣdīḳ idüp ḳabūl itmekdür. Ve biri girü bu ālet-i nesneyi[1177] (11)dil-ile iḳrār itmekdür ve bu taṣdīḳ rükni ki göñüldedür. (12)Hīçbir vaḳitde **[C24 a]** bir nesne ile sāḳıṭ olmaz zīre ki[1178] rükni[1179] aṣlīdür. (13)Şöyle kim[1180] żıddı ile[1181] göñülden[1182] sāḳıṭ olursa[1183] fi'l-ḥāl kāfir olur. (14)İḳrār daḫı rükndür, taṣdīḳe ulaşıḳdur. Evet bu ḳadar var ki (15)iḳrār rükni cebre ve kerhe uġrayup żıddına tebdīl olursa[1184] (16)kāfir olmaz zīre[1185] ki rükni[1186] zāyiddür. Şöyle kim[1187] namāzda Ḳurʾān oḳumasın (17)imāmlarumız iki rükn üzre binā itmişlerdür.[1188] Biri naẓım ve[1189] biri (18)maʿnādur rüknüñ birine ḫalel

---

[1165] delīllerle: C23 b/5 delīller ile
[1166] bildükden-ṣoñra: C23 b/5 bildükden ṣoñra
[1167] daḫı cehil: C23 b/6 ve cehl
[1168] hidāyet itmiş: C23 b/6 hidāyetlenmiş
[1169] oldı: C23 b/6 olur
[1170] B nüshasında "ye"siz biçimdedir. C nüshasında "ye"lidir.
[1171] idinüp: C23 b/7 ṭaḳınup
[1172] oldı: C23 b/8 olur
[1173] ve: C23 b/8'de yok.
[1174] kim: C23 b/9 ki
[1175] ṭarīḳle: C23 b/10 ṭarīḳ-ile
[1176] ve daḫı: C23 b/13 daḫı
[1177] nesneyi: C23 b/14 nesneye daḫı ḥażret-i Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ne getürdi ise
[1178] zīre ki: C24 a/1 zīrā kim
[1179] rükni: C24 a/1 rükn
[1180] kim: C24 a/1 ki
[1181] żıddı ile: C24 a/1 żıddıla
[1182] göñülden: C24 a/1'de yok.
[1183] olursa: C24 a/2 olur ise
[1184] olursa: C24 a/4 olur ise
[1185] zīre: C24 a/4 zīrā
[1186] rükni: C24 a/4 rükn
[1187] kim: C24 a/4 ki
[1188] itmişlerdür: C24 a/5 eylemişlerdür
[1189] naẓım ve: C24 a/6 naẓm

yitişmese ol bir ile namāz tamām olur [19]ve dil ki lisāndur. Taṣdīḳ maʿdenī degildür, tercümānīdür ki iḳrārdur [20]ve cumhūr-ı ʿulemā buña ẕāhib olmışlar ki iḳrār rükn-i şarṭıyye üzredür ki **[B21 b]** [1]aḥkāmü'ş-şerʿ[1190] ecri olunmaġ-çundur[1191] tā her kişinüñ sözine göre ḥāli [2]biline. *Cevāhir-i Ṣalāt*'da ve *Ẕaḫīretü'l-mülūk*'da ve *Keşfü'l-ġıṭā ʿan Ḥaḳāiḳü't-tevḥīd* [3]*ve ʿAkāyidü'l Muvaḥḥidīn*'de[1192] eydür[1193] īmānı ve İslām'ı edillelerle[1194] ve vaṣıflarla[1195] bu [4]ḳadar bilmesin[1196] īmān-ı icmāl-i mufaṣṣal budur dimişler ki uṣūl-i dīndür. Gerçi ki[1197] [5]bu ḥaḳīr[1198] bu kitābda bundan evvel īmānı ẕikr itdügümüz yirde īmān-ı icmāl-i [6]mufaṣṣal dimeyüp tafṣīlī diyü ẕikr eylemişüz. Şundan iḥtiyāṭ idüp ki [7]kelāmiyyūn ṭāyifesi[1199] daḫı[1200] zamānenüñ cümlesi bu ẕikr olunan īmān-ı icmāl-i [8]mufaṣṣalı bilmeyüp ancaḳ şehādetin kelimesin **[C24 b]** daḫı mücerred [9] lafẓın temessük idinüp adını īmān-ı icmālī dimişler. Evet bu ẕikr [10]olunan üslūb üzre īmānı bilmeyecek müʾmin muṭīʿ olamazlar[1201] ve īmān [11]şemereleri ḥaḳḳında ḥażret-i Resūl'den ṣalla'llāhu a.m[1202] ḫod[1203] ḥadīṯ ṣābit olmışdur[1204] [12]ki īmānuñ şuʿbeleri yitmiş yedidür.[1205] Ferden ferden anları añlayup bildükden-ṣoñra [13]īmānı şemereleri ile[1206] bilmiş olur. Bu ḥaḳīr daḫı īmān şemerelerini *Keşfü'l-ġıṭā* [14]*ʿan Ḥaḳāiḳü't-tevḥīd ve ʿAkāyidü'l Muvaḥḥidīn* Ḥalīmī'den ve Beyhaḳī'den -ki [15]anlar īmān şuʿbelerini tafṣīli ile bu üslūb üzre yazmışlardur- [16]ve *Mişkāt*'da daḫı ʿÖmer Nesefī'den īmānda ʿale't-tafṣīl ẕikr olıcak[1207] şuʿbeler[1208] [17]ʿadd olunup ḳaleme gelmişdür. Bu ḥaḳīr daḫı ṭāḳati yitdükçe anlardan bulduġı [18]rivāyet

---

[1190] aḥkāmü'ş-şerʿ: C24 a/8 aḥkām-ı şerʿ

[1191] olunmaġ-çundur: C24 a/9 olunmaḳ içündür

[1192] *Muvaḥḥidīn*'de: B nüshasında "*Muvaḥḥīdin*'de" şeklindedir

[1193] eydür: C24 a/10'da yok.

[1194] edillelerle: C24 a/11 edille ile

[1195] vaṣıflarla: C24 a/11 ṣıfatlarda

[1196] bilmesin: C24 a/11 bilmesi

[1197] gerçi ki: C24 a/12 gerçi-kim

[1198] ḥaḳīr: C24 a/12 faḳīr

[1199] ṭāyifesi: C24 a/14 tāʾifesi

[1200] daḫı: C24 a/14 ve

[1201] olamazlar: C24 b/3 olamaz

[1202] Resūl'den ṣalla'llāhu a.m: C24 b/3-4 Resūlu'llāh ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellemden

[1203] ḫod: C24 b/4'te yok.

[1204] ṣābit olmışdur: C24 b/4 ṣābitdür

[1205] yitmiş yedidür: C24 b/4-5 yitmişden artuḳ seksenden eksükdür

[1206] şemereleri ile: C24 b/6 şemerelerile

[1207] olıcak: C24 b/9 olınacaḳ

[1208] şuʿbeler: C24 b/9 şuʿbeleri

üzre inşāʾallāhu Taʿālā bir bir taḳrīr ider.[1209] Ve daḫı bu ʿaḳāyid [(19)]dīni[1210] ve milletü'l-İslāmı[1211] -ki ṣıfat-ı īmāndur- şecere-i mübārekeye miṯāl idüp bu[1212] **[B22 a]** [(1)]bu üslūb üzre taḥrīr eyledi tā[1213] oḳuyup diñleyenlerüñ fehmlerine [(2)]āsān olsun içün. Biri bu ālet-i nesneyi ki īmānda rükin[1214] aṣlıdur ḳalble [(3)]taṣdīḳ itmekdür ki ol aġacuñ köki meṯābesinde oldı.[1215] Ve biri [(4)]daḫı īmānda rükin[1216] şarṭıdur ki ol iḳrārdur bu ẕikr olan[1217] altı [(5)]nesneye **[C25 a]** zīre[1218] her kişinüñ ḥāli iḳrārına göre bilinür. İḳrār daḫı [(6)]aġacuñ özdeki meṯābesinde oldı ve[1219] īmānuñ budaḳları yaʿnī [(7)]şemereleri ḥażret[-i] Resūl'den[1220] Ebū Hüreyre[1221] rivāyetile[1222] ṯābit olmışdur. [(8)]Ve bu ḥaḳīr daḫı īmān-ı icmāl-i mufaṣṣalı şecereʾ-i mübārekeye miṯāl idüp [(9)]zīre[1223] ki Ḥaḳ Taʿālā kelām-ı ḳadīminde ol şecereʾ-i mübāreke ḥaḳḳında buyurmışdur ki[1224] [(10)] yaʿnī ol [(11)]şecereʾ-i mübāreke şarḳī degül, ġarbī degül Ḥaḳ Taʿālā ḳullarına hidāyet [(12)]itdügi īmān ṣıfātu'llāhdur. Ḥādiṯ olup şarḳī degül, garbī degül [(13)]imdi ol aġacuñ köki özdeki miṯāl olunduḳdan-ṣoñra[1225] ẕikr olunacaḳ [(14)]īmān şuʿbeleri[1226] ālet-i nesne ki īmānda aṣıldur nitekim bu kitābda kerrātle ẕikr [(15)]olunmışdur aña īmān dinür ve ṣıfat-ı īmān-da dinür[1227] ve şöyle kim[1228] [(16)]bir kimesneye īmān nedür diyü ṣorsalar bilmezem dise[1229] ve yā-ḫūd ṣıfat-ı [(17)]īmān nedür diyü ṣorsalar bilmezem dise ikisinde bile kāfir olur. [(18)]ve bunlardan māʿadā īmān şuʿbeleri ṣemereleridür yaʿnī ʿamel-i ṣāliḥdür [(19)]ve ʿamel-i ṣāliḥ ḫod dāḫil degil ḥaḳīḳat-i īmānda.

[1209] inşāʾallāhu Taʿālā bir bir taḳrīr ider: C24 b/10-11 bir bir taḳrīr iderüz inşāʾallāhu Taʿālā

[1210] ʿaḳāid dīni: C24 b/11 ʿaḳāid dīniyye

[1211] milletü'l-İslāmı: C24 b/11 milletü'l-İslāmiyye

[1212] idüp bu: C24 b/12'de yok.

[1213] tā: C24 b/12 tā ki

[1214] rükin: C24 b/14 rükn

[1215] meṯābesinde oldı: C24 b/14 meṯābesindedür

[1216] rükin: C24 b/15 rükn

[1217] olan: C24 b/15 olınan

[1218] zīre: C25 a/1 zīrā

[1219] ve: C25 a/2'de yok.

[1220] Ḥażret[-i] Resūl'den: C25 a/2-3 Resūl-i ekrem ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemden

[1221] Ebū Hüreyre: C25 a/3 Ebū Hüreyre raḍīya'llāhu Taʿālā anh

[1222] rivāyetile: C25 a/3 rivāyeti ile

[1223] zīre: C25 a/4 zīrā

[1224] ki: C25 a/5'te yok.

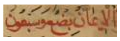
[1225] olunduḳdan-ṣoñra: C25 a/8-9 olduḳdan ṣoñra

[1226] şuʿbeleri: C25 a/9 şuʿbelerinde

[1227] dinür: C25 a/10-11 daḫı dinür

[1228] kim: C25 a/11 ki

[1229] diyü ṣorsalar bilmezem dise: C25 a/11'de yok.

Nitekim bundan evvel bu kitābda ẕikr olunmışdur **[B22 b]** (1)şunuñ-çundur kim[1230] īmān ziyādeye ve noḳṣāna ḳābil degül[1231] zīre meẕhebümüz ʿulemāʾ-ı (2)bi'l-ittifāḳ buña ẕāhib olmışlar ki bir kimesne īmān ziyādeye ve noḳṣāna (3)ḳābildür[1232] yaʿnī ʿameller ile artar[1233] eksilür dise **[C25 b]** kāfir olur. Īmān (4)budaḳlarınuñ tafṣīli yaʿnī şemereleri beyānına şürūʿ olındı nitekim[1234] (5)Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[1235] buyurmışdur (6) yaʿnī īmān şuʿbeleri yitmişden artuḳ, seksenden eksükdür (7)efḍāli *lā ilāhe illa'llāh Muḥammed Resūlu'llāh* dimekdür ki bunuñ[1236] ġayrısı cümle (8)buña mevḳūfdur ṣalātdur, zekātdur, ṣavmdur[1237], ḥacdur, cihāddur, (9)cenābetden ġusldür, vużuʾdur, istiḳāmetdür, cemāʿatdür, göñül-ile (10)Allāhu Taʿālā'ya inanmaḳdur, gökden nāzil olan kitāblara inanmaḳdur, (11)melāyikelere inanmaḳdur, niyyetdür, iḫlāṣdur, veraʿdur,[1238] ḳanāʿatdur, (12)ataya anaya[1239] eyülük itmekdür,[1240] ḳonşuya[1241] ḥürmet itmekdür, ḳonuġa ikrām (13)itmekdür, mā-lā-yaʿnīden ṣāmit olmaḳdur, tevbedür, ḳażāya rāżī olmaḳdur,[1242] (14)belāya ṣabr itmekdür,[1243] ʿaṭāya şükr itmekdür,[1244] dünyādan zühd itmekdür[1245] ve (15)taḳvādur,[1246] tevekküldür, ṣadaḳadur, kerem açmaḳdur, ḫavfdur, ricādur, (16)ṣaḥābeye muvāfaḳat eylemekdür, ʿulemāʾ-ı ümmete iḳtidā eylemekdür, ululara (17)ḥürmet eylemekdür, pīrlere taʿẓīm itmekdür, żaʿīfelere[1247] şefḳat itmekdür, (18)Allāhu Taʿālā'nuñ emrine muvāfaḳat eylemekdür ve kendü hevāsına muḫālefet (19)eylemekdür, cinne ve şeyṭāna

---

[1230] kim: C25 a/14 ki

[1231] degül: C25 a/15 degüldür

[1232] zīre meẕhebümüz ʿulemāʾ-ı bi'l-ittifāḳ buña ẕāhib olmışlar ki bir kimesne īmān ziyādeye ve noḳṣāna ḳābildür: C25 a/15'te yok.

[1233] artar: C25 a/15 artar ve

[1234] nitekim: C25 b/2'de yok.

[1235] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: C25 b/2 Resūlu'llāh ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

[1236] ki bunuñ: C25 b/4 bundan

[1237] ṣavmdur: C25 b/5'te yok.

[1238] veraʿdur: C25 b/8 "gayın"lıdır

[1239] ataya anaya: C25 b/8 vālideye

[1240] itmekdür: C25 b/9 eylemekdür

[1241] ḳonşuya: C25 b/9 damaksı n'lidir

[1242] rāżı olmaḳdur: C25 b/10 rıżādur

[1243] ṣabr itmekdür: C25 b/10 ṣabrdur

[1244] şükr itmekdür: C25 b/11 şükrdür

[1245] zühd itmekdür: C25 b/11 zühddür

[1246] ve taḳvādur: C25 b/11'de yok.

[1247] żaʿīfelere: C25 b/14 żaʿīflere

inanmamaḳdur, ḳavme ve ḫaṣīme[1248] **[C26 a]** ulaşmaḳdur, lafẓ-ı[1249] **[B23 a]** (1)lafẓ-ı udından ṣaḳınmaḳdur, cennetü'l-meʾvā ṭaleb eylemekdür,[1250] selāmı āşikāre (2)virmekdür, tevfīḳ ṭaleb itmekdür, bükādur, ḥürmeti ḥıfẓ eylemekdür, iʿtikāfdur, (3)ḥilmdür, seḫādur,[1251] muḥabbet[-i] Allāh'dur, muḥabbet-i Resūlu'llāh'dur, Allāh içün (4)maḥabbetdür, Allāh içün buġzdur,[1252] āḫirete[1253] raġbetdür,[1254] ḥayādur, eyü ḥalḳdur, (5)namāzda[1255] iḥsāndur, dünyā-yı ʿālemüñ[1256] fenāsına inanmaḳdur, dār-ı berzaḫa (6)inanmaḳdur ve aḥvāline ki ervāḥ anda bāḳīdür, ol[1257] ervāḥuñ kimi (7)niʿmetde[1258] ve kimi ʿaẕābdadur. Daḫı Münker ve Nekīr suāline[1259] daḫı berzaḫuñ sāyir aḥvāline (8)terk-i tuġyāndur, ʿadldur, emāneti edā eylemekdür, emr-i maʿrūfdur, nehy-i münkerdür,[1260] (9)vefādur ʿahde,[1261] ḳubūrdan baʿṯ olmaġa inanmaḳdur, yaʿnī ervāḥ-ıla[1262] (10)ecsāmuñ çıḳmasıdur dār-ı berzaḫdan. Dār-ı ḫulüvda ḳıyāmet günine inanmaḳdur, (11)ol şol gündür ki cesedler anda baʿṯ olınur. Mücānebet-i ʿiṣyāndur, (12)ḥisāba[1263] inanmaḳdur ki[1264] Ḫālik'üñ aḥvālleri[1265] anda vāḳiʿ olmasına[1266] Allāhu Taʿālā kime (13)dilerse ḫiffetle[1267] āsān ider ve kime dilerse münāḳaşa ve şiddet ider. (14)Mizāna inanmaḳdur ki ol ḥaḳḳdur daḫı ʿadldür, şefāʿate inanmaḳdur,[1268] (15)cennete inanmaḳdur, cehenneme[1269] inanmaḳdur,

---

[1248] ḫaṣīme: C25 b/15 ḫaṣma

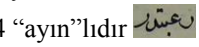
[1249] lafẓı: C26 a/1'de yok.

[1250] eylemekdür: C26 a/1 itmekdür

[1251] ḥilmdür, seḫādur: C26 a/3 ḥilm ü seḫādur

[1252] Allāh içün maḥabbetdür, Allāh içün buġzdur: C26 a/4 el-Ḥubbu'llāh ve'l-buġż fi Allāh'dur

[1253] āḫirete: C26 a/4'te yok.

[1254] raġbetdür: C26 a/4 "ayın"lıdır

[1255] namāzda: C26 a/4 namāza

[1256] dünyā-yı ʿālemüñ: C26 a/5 dünyā ve ʿālemüñ

[1257] ol: C26 a/6 ki ol

[1258] niʿmetde: B23 a/7

[1259] suāline: C26 a/7 suʾāline

[1260] emr-i maʿrūfdur, nehy-i münkerdür: C26 a/8 emr-i maʿrūf ve nehy-i münkerdür

[1261] vefādur ʿahde: C26 a/8 ʿahde vefādur

[1262] ervāḥ-ıla: C26 a/9 ervāḫla

[1263] inanmaḳdur ol şol gündür ki cesedler anda baʿṯ olınur mücānebet-i ʿiṣyāndur, ḥisāba: C26 a/9'da yok.

[1264] ki: C26 b/9'da yok.

[1265] aḥvālleri: C26 a/10 aḥvāli

[1266] vāḳiʿ olmasına: C26 a/10 görülmesine

[1267] ḫiffetle: C26 a/10 ḫiffet ile

[1268] inanmaḳdur: C26 a/12-13 ṣırāṭ köprüsine inanmaḳdur ḥavż-ı mevrūda inanmaḳdur

[1269] cehenneme: C26 a/13 ve cehenneme

Allāhu Taʿālā’nuñ[1270] dīzārın[1271] görmege [16]inanmaḳdur, yoldan incidici nesneyi gidermekdür, ve īmān-ı ehl-i istidlāli [17]ʿayne’l-yaḳīndür,[1272] **[C26 b]** gözi açuḳlar derecesidür, gerçek rivāyet taḥḳīḳ [18]iderler. Andan-ṣoñra[1273] yaḳınlarını ziyāde iderler, şol nesneyi ki bilürler [19]emāretlerden daḫı delīllerden zīre[1274] ki Resūlu’llāh’uñ resūlluġı delīller ile **[B23 b]** [1]ve daḫı Allāhu Taʿālā’nuñ birligini nūr-ı ʿaḳl-ıla[1275] ve delāyil-i burhānla[1276] ve dükeli [2]mevcūdātı Allāhu Taʿālā’nuñ maʿlūmı idügin bilüp añlamışlardur.[1277] Bir gün, [3]bir kezden ʿāciz ve maḫhūr bulmışlardur ve esbāb-ı müsebbibāt gibi [4]ʿāciz ve maḫhūr müşāhede ḳalmışlardur[1278] yaʿnī müsebbibü’l-esbāba ayrışdılar [5]ve her nesneye dānā ve tüvānā buldılar ve rāżī ve teslīm oldılar. [6] Anlaruñ iʿtiḳādı hīç nesne ḳalmadı ne dürüşmek ve ne cāh ve ne māl ve ne ṭāʿat [7]üzerine [1279] anlaruñ iʿtiḳādı[1280] Allāh üzerinedür.[1281] Allāh’ı[1282] ve resūller [8]ve[1283] muḳarreblerini severler.[1284] Bu ṭāyife[1285] ehl-i tevekküldendür[1286] bu maḳāmda ḥırṣ[1287] [9]götürilür[1288] yirine tevekkül oturur ve çoḳ dürüşmek[1289] götürilür[1290] anuñ[1291] [10]yirine teslīm oturur

---

[1270] Allāhu Taʿālā’nuñ: C26 a/14 ve ehl-i cennet Allāhu Taʿālā’nuñ

[1271] dīzārın: C26 a/14 dīdārın

[1272] ʿayne’l-yaḳīndür: C26 a/15 ʿayne’l-yaḳīndür ki

[1273] andan-ṣoñra: C26 b/1 ṣoñra

[1274] zīre: C26 b/2 zīrā

[1275] nūr-ı ʿaḳl-ıla: C26 b/4 nūr-ı ʿaḳlla

[1276] burhānla: C26 b/4 burhānla bilürler

[1277] mevcūdātı Allāhu Taʿālā’nuñ maʿlūmı idügin bilüp añlamışlardur: C26 b/4-6 mevcūdāt ʿāciz olup cümlenüñ Ḫāliḳ’ı ṣāniʿ ve rāzıḳı ḥażret-i Allāh ʿaẓīmü’ş-şān olup ʿālemü’s-serr ve’l-ḫafiyyāt olduġuñ añlamışlardur

[1278] bir gün bir kezden ʿāciz ve maḫhūr bulmışlardur ve esbāb-ı müsebbibāt gibi ʿāciz ve maḫhūr müşāhede ḳalmışlardur: C26 b/6’da yok.

[1279] anlaruñ iʿtiḳādı hīç nesne ḳalmadı ne dürüşmek ve ne cāh ve ne māl ve ne ṭāʿat üzerine: C26 b/8-9 anlaruñ iʿtiḳādı ne dürüşmek ve ne cāh ve ne māl ve ne ṭāʿat hīç nesne üzerine ḳalmadı

[1280] anlaruñ iʿtiḳādı: C26 b/9 illā anlaruñ iʿtiḳādı

[1281] Allāh üzerinedür: C26 b/ 10 ḥażret-i Allāh ʿaẓīmü’ş-şān celle celāle ve ʿamme nevālehū velā ālehū ġayrehū üzerinedür

[1282] Allāh’ı: C26 b/11 Cenāb-ı Kibriyā’yı severler

[1283] resūller ve: C26 b/11’de yok.

[1284] severler: C26 b/11 severler ve

[1285] ṭāyife: C26 b/11 ṭāʾife

[1286] tevekküldendür: C26 b/12 tevekküldendür ve

[1287] ḥırṣ: C26 b/12

[1288] götürilür: C26 b/12 götürürler

[1289] dürüşmek: C26 b/13 dürüşmegi

[1290] götürilür: C26 b/13 götürürler

[1291] anuñ: C26 b/13’te yok.

ve esbāb-ı maḥabbeti götürilür Allāh'uñ maḥabbeti[1292] yirine (11)oturur[1293] bu maḳāmdadur ki rıżḳ ġuṣṣāsı ve dünyā teşvīşi ve şirk-i (12)ḫafī götürilür ve bu maḳāmda ṭabīb maʿzūl **[C27 a]** ve müneccim bāṭıl olur. (13)Şöyle ki zamānlarda bir kez naẓarı eger bir nesneye düşse renc vaḳtinde (14)yā[1294] rāḥat vaḳtinde anı şirk dutar[1295] andan[1296] tevbe ve istiġfāra (15)meşġūl olur ehl-i istidlālüñ īmānı budur. Ve daḫı ʿayne'l-yaḳīnüñ (16)miṣli şuña beñzer ki bir gerçek ḫaber virici ḫaber virse ki şol evde (17)bir kimesne vardur, ol dükelin kimesne evde olan kimesnenüñ[1297] (18)āvāzın işidür andan ṣoñra[1298] taḥḳīḳ ḫaber viriciyi taṣdīḳ ider (19)ve īmān-ı ehl-i keşif[1299] żarūrī ḥaḳḳe'l-yaḳīndür ol vāḳıf olur[1300] **[B24 a]** (1)keşf ile esrārlara.[1301] Pes bilürler ʿayānen ve taḥḳīḳ ider[1302] ṣıdḳla[1303] daḫı (2)ʿibādet ider[1304] uyanuḳ-ıla[1305] daḫı iḥsānı müşāhede ider. Bu ṭāyifedür[1306] ki (3)cemīʿ ḥicāblardan geçmişlerdür ve Allāhu Taʿālā[1307] liḳāsıla müşerref olmışlardur. (4)Ve daḫı ḥaḳḳe'l-yaḳīnüñ[1308] miṣli şuña[1309] beñzer ki ol evde olan kimesneyi (5)muʿāyene[1310] görür daḫı āvāzın işidür ve ol ḫaber viricinüñ (6)ḫaberin girçekler. Ve īmān-ı müncī oldur ki teblīġ[-i] risālet yitişmemiş ola. (7)Evet ol kimesne muʿāyene[1311] bir şeyi maʿlūm idinür aḥvālden raʿd gibi (8)ve daḫı ḳatı yel gibi yā ḳatı ḳarañuluḳ gibi fi'l-ḥāl tesbīḥ ider ve dahı[1312] (9)Ḫāliḳ'ine[1313] tażarruʿ ider bu şol vaḳtdür ki küfre iʿtiḳādı olmaya (10)ve vaṣfın **[C27 b]** bilüp iʿtiḳād eylemeye bunuñ gibilere

---

[1292] Allāh'uñ maḥabbeti: C26 b/14 maḥabbet-i Allāh anuñ
[1293] oturur: C26 b/14 oturur ve
[1294] yā: C27 a/2 yā-ḫūd
[1295] dutar: C27 a/3 ṭutar
[1296] andan: C27 a/3 andan döner
[1297] kimesnenüñ: C27 a/5 kimsenüñ
[1298] andan ṣoñra: C27 a/6 andan-ṣoñra
[1299] keşif: C27 a/7 keşf
[1300] olur: C27 a/7 olurlar
[1301] esrārlara: C27 a/7 esrāra
[1302] ider: C27 a/8'de yok.
[1303] ṣıdḳla: C27 a/8 ṣıdḳ ile
[1304] ider: C27 a/8 iderler
[1305] uyanuḳ-ıla: C27 a/8 uyanuḳlan
[1306] ṭāyifedür: C27 a/8 ṭāʾifedür
[1307] Allāhu Taʿālā: C27 a/9 Allāhu Taʿālā'nuñ
[1308] ḥaḳḳe'l-yaḳīnüñ: C27 a/10 ʿayne'l-yaḳīn
[1309] şuña: C27 a/10 şuña daḫı
[1310] muʿāyene: C27 a/11 muʿāyenet
[1311] muʿāyene: C27 a/13 muʿāyeneten
[1312] ve dahı: C27 a/14 delīle
[1313] Ḫāliḳ'ine: C27 a/15 ve Ḫāliḳ'ine

müʾmin-i müncī dirler. (11)Evet[1314] şöyle ki teblīġ[-i] risālet yitişmiş ola ḥükemādan ve felāsifeden (12)baʿżısı gibi ki peyġam-berlerden hīçbirine tābiʿ olmayup kendü ʿaḳllarınca (13)dirler ki biz Allāhu Taʿālā'nuñ ẕātını ve ṣıfātını bilürüz ve biz müʾmin-i (14)muvaḥḥidüz[1315] diyü daʿvā iderler. Evet[1316] bunlar müʾmin olamazlar (15)zīre ki nebīlerden[1317] birine tābiʿ olmaḳ farż idi[1318] **[A24 a]** (3)ve daḫı baʿżılar[1319] eydür[1320] (4)bu yiryüzünüñ her ṭarafında bir şehr[1321] vardur.[1322] Her bir (5)şehirde[1323] ḥışn u[1324] ḳalʿa vardur. Her bir ḳalʿada (6)ḫizāne[1325] vardur ve[1326] her bir ḫizānede cevher[1327] vardur ve her (7)bir[1328] cevherüñ ḥāsīdi ve ḳāṣıdı vardur.[1329] Her bār (8)ḳaṣd ider ki ol cevheri ala. İmdi senüñ (9)şehrüñ yiryüzünde[1330] **[B24 b]** ḫalḳa[1331] cismüñdür. Ḳalʿañ ol (10)şehirde[1332] ḳalbüñdür. Ḫizāneñ ol ḳalʿada[1333] iʿtiḳād-ı (11)pākiñdür. Cevherüñ ol ḫizānede[1334] īmānuñdur. Ḳaṣd **[A24 b]** (1)iden ʿadüv ol cevhere[1335] şeyṭān-ı laʿīndür. İmdi ol (2)cevheri şehrüñ ḫizānesinde oñat ḥıfẓ (3)eyle ki

---

[1314] evet: C27 b/1 lākin

[1315] muvaḥḥidüz: C27 b/4 muvaḥḥidiz

[1316] evet: C27 b/5'te yok.

[1317] zīre ki nebīlerden: C27 b/5-6 evāyilde iseler geçen enbiyā ʿalehimü's-selāmdan birine

[1318] farż idi: C27 b/6-8 farż idi ve peyġam-ber ḫātimü'n-nebiyyīn ḥażret-i Muḥammedü'l-Muṣṭafā ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem baʿṣ olunduḳdan-ṣoñra keẕālik mütābaʿat farżdur ḥikāyete miṣāl çün-ki

[1319] baʿżılar: B24 a/15 baʿżlar

[1320] ve daḫı baʿżılar eydür: C27 b/8'de yok.

[1321] şehr: B24 a/16 şehir

[1322] vardur: B24 a/16 vardur ki

[1323] şehirde: C27 b/9 şehrde

[1324] ḥışn u: B24 a/17 ve C27 b/9 bir

[1325] ḫizāne: B24 a/17 ve C27 b/9 bir ḫizāne

[1326] ve: B24 a/17'de yok.

[1327] cevher: B24 a/18 ve C27 b/10 bir cevher

[1328] her bir: C27 b/10 ol

[1329] vardur: C27 b/11 ve uġrısı

[1330] şehrüñ yiryüzünde: C27 b/12 yiryüzünde şehrüñ

[1331] ḫalḳa: C27 b/12'de yok.

[1332] ḳalʿañ ol şehirde: C27 b/12 ol şehirde ḳalʿañ

[1333] ḫizāneñ ol ḳalʿada: C27 b/12-13 ol ḳalʿada ḫizāneñ

[1334] cevherüñ ol ḫizānede: C27 b/13 ve ol ḫizānede cevherüñ

[1335] ʿadüv ol cevhere: B24 b/2-3 ol cevhere ʿadüv, C27 b/14 ol cevhere ʿadvüñ

şeyṭān[1336] ṭarīd[1337] idüp, **[C28 a]** alup, gidüp [(4)]sen ḫāʾibinden olmayasın . [(5)]Göñül kendü evüñdür,[1338] aġyārdan sen pāk idüp [(6)]arıt. Dil kendü ḥaremüñdür,[1339] nā-maḥremlerden[1340] sen [(7)]ḳorut.[1341] Çün göñüle evüm[1342] didüñ hevā-yı düzdinden[1343] sen [(8)]ṣaḳla. Çün ḳalbi ʿarş[1344] idündüñ[1345] şeyṭān mekrinden [(9)]sen bekle. Bir ʿazīze[1346] didiler ki yaʿnī [(10)]müʾmin misin sen?" Didi-ki n*eʿam.* Didiler ki şimdi [(11)]sen Allāhu Taʿālā[1347] ḳatında müʾmin idügüñ bilür misin? **[A25 a]** [(1)]Didi-ki benüm ʿilmümden-mi ṣorarsız yoḳsa[1348] Allāhu Taʿālā [(2)]ʿilmünden-mi ṣorarsız? Didiler ki senüñ ʿilmüñden [(3)]ṣoraruz. Didi-ki[1349] ben kendüm[1350] ʿilmümle Allāhu Taʿālā ḳatında [(4)]müʾminem ammā bunuñla[1351] kendü ʿilmümde Allāhu Taʿālā üzerine [(5)]ḥükm itmezem. İlāhī īmān tuḫmını ki[1352] ḳalb mezraʿsında [(6)]kendü luṭfuñla[1353] ekerek ve İslām nihālini ki[1354] [(7)]göñül ravżasında kemāl-i keremüñden dikdüñ [(8)]dāyimā bārān[-ı] raḥmet ü[1355] nesīm[-i] ʿāṭıfetüñle sen[1356] neşv ü nemā [(9)]vir

---

[1336] şeyṭān: C27 b/15 şeyṭān-ı laʿīn

[1337] ṭarīd: B24 b/4 ḥīle; C27 b/15-C28 a/1 ḥile ve mekr ile ḥazīneñden ol cevheri

[1338] evüñdür: B24 b/5 ve C28 a/2 sırruñ evidür

[1339] ḥaremüñdür: B24 b/6 ẕikrüñ evidür

[1340] nā-maḥremlerden: B24 b/7 nā-maḥremden

[1341] ḳorut: C28 a/3 ḳorut, ḫıfẓ eyle

[1342] evüm: B24 b/7 sırrum evi

[1343] düzdinden: B24 b/8 ṭozından

[1344] ʿarş: B24 b/8 ve C28 a/4 ẕikr evi

[1345] idündüñ: C28 a/4 idinüñ

[1346] bir ʿazīze: B24 b/9 *Fetāvā'yı Tatarḫān*'da eydür İmām-ı aʿẓama raḥmetu'llāh; C28 a/5 *Fetāvā'yı Tatarḫān*'da eydür İmām-ı aʿẓama

[1347] Allāhu Taʿālā: C28 a/6 ḥażret-i Allāhu Taʿālā

[1348] yoḳsa: C28 a/7 yoḫsa

[1349] didi-ki: C28 a/9 didi

[1350] ben kendüm: B24 b/13 ve C28 a/9 kendü

[1351] bunuñla: B24 b/14 bunuñ-ıla

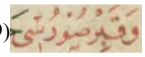
[1352] ki: C28 a/10'da yok.

[1353] luṭfuñla: B24 b/15 luṭfuñ-ıla

[1354] ki: C28 a/11'de yok.

[1355] raḥmet ü: C28 a/11-12 raḥmetüñle ve

[1356] sen: C28 a/12'de yok.

ve niʿām itdügüñ īmānı luṭf idüben[1357] dāyim[1358] (10)eyle ve dünyāda itdügüñ iḥsānı anda daḫı kāyim[1359] (11)eyle. İmdi Allāhu Taʿālā'ya ve meleklerine ve kitāblarına **[A25 b]** (1)ve resüllerine ve ḳıyāmet **[B25 a]** günine ve daḫı eger[1360] ḫayr u[1361] eger (2)şer Allāhu Taʿālā'dan idügine[1362] inanduḳdan-ṣoñra ve[1363] **[C28 b]** (3)Ebū Ḥanīfe Raḥmetu'llāh[1364] *Kitāb[-ı] Vaṣiyyet*'de eydür ḫayruñ ve şerrüñ (4)taḳdīri Allāh'dandur. Bir kimesne zuʿm itse kim (5)ġayrıdandur.[1365] Ol Allāhu Taʿālā'ya[1366] kāfir olur ve tevḥīdi (6)bāṭıl olur eger var-ısa.[1367] Ve[1368] ṣoru ṣormaḳ ḥaḳdur (7)yaʿnī dünyāda olan aḥvālden ve eger elinden geçen (8)māldan helālüñ ḥisābıdur[1369] ve ḥaramuñ ʿaẕābıdur (9) ḥaḳdur. **[B25 a]** (7)nāsik[1370] küllīsiçün[1371] (8)ḥattā *Fetāvā-yı Tatarḫān*'da eydür enbiyānuñ[1372] cümlesi mesʾullerdür ki (9)ümmetlerüñüzi ne ḥālde ḳoduñuz ve ol suʾāli iki melek itse gerekdür (10)birinüñ adı Münker ve birinüñ adı Nekīr'dür ve daḫı[1373] rūḥuñ cesede (10)girü gelmesi ḥaḳdur ve daḫı ḳabrüñ ʿaẕābı (11)kāfirlerüñ küllīsiçün[1374] ve daḫı

[1357] luṭf idüben: B24 b/18 luṭfuñ-ıla; C28 a/12 luṭfuñla

[1358] dāyim: C28 a/12 dāʾim

[1359] kāyim: C28 a/13 ḳāʾim

[1360] eger: C28 a/14 gerek

[1361] u: B25 a/1 ve

[1362] idügine: B25 a/1 ḳaderlenmiş idügine; C28 a/15 ḳullarına ḳaderlenmiş idügine

[1363] ve: B25 a/1'de yok; C28 a/15 dil-ile iḳrār daḫı lāzımdur

[1364] Raḥmetu'llāh: B25 a/2 ve C28 b/1 Raḥmetu'llāh ʿaleyhi

[1365] zuʿm itse kim ġayrıdandur: B25 a/3 zuʿm itse kim ġayrıdandur, yaşaṭandandur; C28 b/2 ġayrıdan, yaşaṭandan zuʿm itse

[1366] ol Allāhu Taʿālā'ya: C28 b/2'de yok.

[1367] eger var-ısa: B25 a/4 eger var ise; C28 b/3 neʿūẕü billāhi Taʿālā

[1368] ve: B25 a/5 ve *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebevīyye*'de eydür; C28 b/3 *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebevīyye*'de eydür

[1369] ḥisābıdur: C28 b/5 ḥisābı

[1370] B nüshasında "nāsük" biçimindedir.

[1371] küllīsiçün: C28 b/6 küllīsi içün

[1372] enbiyānuñ: C28 b/6 enbiyā ʿaleyhi's-selāmuñ

[1373] ve daḫı: B25 a/10-11 ve daḫı İmām-ı aʿẓam *Fıḳh-ı Ekber*'inde eydür; C28 b/8 daḫı İmām-ı aʿẓam *Fıḳh-ı Ekber*'inde eydür

[1374] küllīsiçün: C28 b/10 küllīsi içün

Müslümānlar'uñ āsīleri **[A26 a]** (1)içün[1375] ḥaḳdur. Ve eyü ʿamel ve yavuz ʿamel ṭartılmaḳ ḥaḳdur (2)yaʿnī ḳıyāmet güninde ḫalayıḳuñ aʿmāli terāzū-y-ıla[1376] (3)ṭartılmaḳ ḥaḳdur şol kimesnenüñ ki ḥasenātı (4)aġır oldı, anlar fāʾīzinden olup necāt buldılar. (5)Ve daḫı[1377] şol kimesnenüñ ki ḥasenātı yiyni oldı, (6)anlar kendü nefeslerine ziyān eylediler. Ve daḫı[1378] Ḥaḳ (7)Taʿālā ʿadl terāzūsın yevm-i ḳıyāmetde aʿmāllerinüñ **[C29 a]** (8)miḳdārlarını ḫayrdan ve şerden ḳullarına bildürmek (9)içün itdi ve ṣevāba ve ʿiḳāba **[B25 b]** istiḥḳāḳların (10)bildürmek içün vażʿ itdi ve daḫı[1379] cennet ve cehennem (11)elʾan maḫlūḳlardur. Zīrā[1380] Allāhu Taʿālā[1381] didi[1382] وَسَارِعُوٓا **[A26 b]** (1) إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ (2) وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ya'nī Rabb'üñüzden (3)maġfirete sürʿat eyleñ daḫı cennete sürʿat eyleñ (4)ki ol[1383] cennetüñ giñligi yirler ve gökler (5)ḳadardur daḫı[1384] ol cennet ebedīdür, içinde olanlar (6)ölüp fenā bulmazlar. Allāhu Taʿālā'dan ḳorḳan kimesne- (7)ler içün yaraḳlanmışdur. Ve daḫı cehennemüñ[1385] ʿaẕābını[1386] (8)ve ʿiḳābı dāyimdür, ebedīdür içinde olanlar (9)ebedīdür, kāfirler içün[1387] ve daḫı

[1375] āsīleri içün: B25 a/15 āsīleriçün

[1376] terāzū-y-ıla: C28 b/12 terāzū ile

[1377] ve daḫı: C28 b/13'te yok.

[1378] ve daḫı: B25 a/17 ve C28 b/14-15 *Fıḳh-ı Ekber* şerḥinde eydür ki

[1379] ve daḫı: B25 b/1-2 ve daḫı ʿÖmer Nesefī de dimişdür ki; C29 a/2-3 tefsīr-i Ömer Nesefī de dimiş-ki

[1380] zīrā: B25 b/2 zīre

[1381] Allāhu Taʿālā: C29 a/3 Allāh

[1382] didi: B25 b/2 buyurdı-ki; C29 a/3 buyurdı

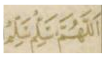
[1383] ol: C29 a/5'te yok.

[1384] daḫı: C29 a/6 ve daḫı

[1385] cehennemüñ: C29 a/7 cehennem

[1386] ʿaẕābını: C25 b/8 ve C29 a/7 ʿaẕābı

[1387] içinde olanlar ebedīdür kāfirler içün: B25 b/8-9 içine giren kāfirler ebedīdür fānī olmazlar; C29 a/8 ve içine giren kāfirler ebedīdür fānī olmazlar

müʾminlerüñ ʿaṣīleri (10)içün[1388] yaraḳlanmışdur, fānī olmazlar.[1389] Ve[1390] ṣırāṭ köprüsin (11)geçmek ḥaḳdur. Ol bir köpridür ki cehennemüñ üzerine **[A27 a]** (1)çekilmişdür. Ḳıldan incedür,[1391] ḳılıçdan keskindür. (2)Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[1392] didi:[1393] evvel geçen ol (3)köprüyi[1394] ümmetümle ben oluram, andan ṣoñra[1395] sāyir enbiyālar[1396] (4)ümmetlerile geçerler[1397] ve[1398] ol günde kimse söylemez[1399] (5)illā resūller ve resūllerüñ daḫı[1400] sözleri ol gün[1401] (6) ola.[1402] Ve daḫı nebīlerüñ şefāʿati (7)girçekdür ve daḫı bizüm nebīmizüñ[1403] şefāʿāti (8)girçekdür. Günāḫlu müʾminlere **[C29 b]** daḫı ʿaẕāb (9)olmalu kebīre ehline büyük günāḫları şefāʿat-ile[1404] (10)gidicek, küçüklerini ʿafv idüp cennete ḳoymaġa (11)Ḥaḳ Taʿālā vaʿde itmişdür ve ḫalḳ birbirine[1405] şefāʿat itmek **[A27 b]** (1)Ḥaḳ[1406] Taʿālā'nuñ iẕnile **[B26 a]** yevm-i āḫiretde[1407] ḥaḳdur.[1408] Ve Ḥaḳ (2)Taʿālā'nuñ dīzārın görmek

---

[1388] ʿaṣīleri içün: C29 a/9 ʿaṣīleriçün

[1389] fānī olmazlar: B25 b/9'da ve C29 a/9'da yok.

[1390] ve: B25 b/10 ve daḫı *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de dimiş ki; C29 a/9 ve daḫı *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de eydür

[1391] incedür: C29 a/11 ince

[1392] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B25 b/12 Resūlu'llāh ṣalla'llāhu a.m; C29 a/11 Resūlu'llāh ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem ḥażretleri

[1393] didi: C29 a/11 buyurdı

[1394] köprüyi: C29 a/12 köprüden

[1395] andan ṣoñra: C29 a/12 andan-ṣoñra

[1396] enbiyālar: C29 a/12 enbiyā

[1397] geçerler: C29 a/13 geçeler

[1398] ve: C29 a/13'te yok.

[1399] söylemez: C29 a/13 söz söylemez

[1400] daḫı: C29 a/13 sözi daḫı

[1401] sözleri ol gün: C29 a/13'te yok.

[1402] ola: C29 a/14 diye zīrā ġāyet mehīb gündür

[1403] nebīmizüñ: C29 a/15 peyġam-berimüz ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellemüñ

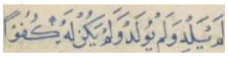
[1404] şefāʿat-ile: B25 b/17 şefāʿatle; C29 b/1 şefāʿat ile

[1405] birbirine: B25 b/19 ve C29 b/2 biri birine

[1406] Ḥaḳ: C29 b/3 Allāhu

[1407] yevm-i āḫiretde: B25 b/19-B26 a/1 yevm-i yevm-i āḫiretde

[1408] ḥaḳdur: C29 b/3 şefāʿat itmek ḥaḳdur

uçmaḳda[1409] olanlara[1410] (3)ḥaḳdur ve daḫı[1411] Allāhu Taʿālā görinür.[1412] Müʾminler cennetde iken (4)Ḥaḳ Taʿālā'yı[1413] görürler başları göz ile teşbīh- (5)siz[1414] ve keyfiyyetsiz[1415] ve daḫı Allāh[1416] ile maḫlūḳ ortasında (6)bir mesāfe olmazsuzın neʿūẕü bi'llāhi.[1417] Eger müʾmin olan[1418] (7)bu ẕikr olanlaruñ birine şek getürse kāfir olur.[1419] (8)Üçünci faṣl:[1420] Tevḥīd ve müteşābihāt beyānındadur. (9)Ve daḫı[1421] Allāhu Taʿālā'nuñ birligi ṣaġış birligi degildür. (10)Bel-ki şerīki olmamaḳ birligidür zīrā[1422] ṣaġışda (11)dāḫil olan birlik Ḥaḳ Taʿālā'dan ġayrıda bulınur. **[A28 a]** (1)Bel-ki[1423] şerīki yoḳ, naẓīri yoḳ, miṣli yoḳ ẕātında (2)ve ṣıfātında. Bu maʿnīye[1424] birlik Ḥaḳ Taʿālā'dan ġayra[1425] (3)yoḳdur. (4) bu kelām[1426] Naṣārā'nuñ mezhebini red[1427] ider. (5)Zīrā[1428] dirler ki[1429] Mesīḥ, Allāhu Taʿālā'nuñ oġlı ve ilah- (6)dur dirler.[1430] Bu

[1409] uçmaḳda: B26 a/1 uçmaḳdan

[1410] olanlara: B26 a/2 uçmaġa girenler

[1411] ve daḫı:B26 a/2 ve daḫı *Şerīʿat* şerḥinde dimiş ki; C29 b/4 *Şerīʿat* şerḥinde dimiş-ki

[1412] Allāhu Taʿālā görinür: B26 a/2'de ve C29 b/4'te yok.

[1413] Müʾminler cennetde iken Ḥaḳ Taʿālā'yı görürler: B26 a/2-3 Allāhu Taʿālā'yı müʾminler göreler cennetden; C29 b/4-5 Allāhu Taʿālā'yı müʾminler cennetde iken görürler

[1414] teşbīhsiz: B26 a/3 teşbīhsüz

[1415] keyfiyyetsiz: B26 a/3 keyfiyyetsüz; C29 b/5-6 keyfiyyetsiz cennetden görürler

[1416] Allāh: B26 a/4 Allāhu Taʿālā; C29 b/6 Ḥaḳ Taʿālā

[1417] neʿūẕü bi'llāhi: C29 b/7 neʿūẕü bi'llāhi Taʿālā

[1418] olan: C29 b/7 olanlar

[1419] olur: C29 b/8 olurlar

[1420] üçinci faṣl: C29 b/8 faṣl-ı şāliş

[1421] ve daḫı: B26 a/7 İmām aʿẓam raḥmetu'llāh ʿaleyhi *Fıḳh-ı Ekber*'inde dimiş ki; C29 b/8-9 İmām aʿẓam *Fıḳh-ı Ekber*'inde dimiş-ki

[1422] zīrā: B26 a/8 zīre

[1423] bel-ki: C29 b/11'de yok.

[1424] maʿnīye: B26 a/10 ve C29 b/11 maʿnāya

[1425] ġayra: B26 a/11 ve C29 b/12 ġayrıda

[1426] kelām: C29 b/13 āyet-i kerīme

[1427] red: C29 b/13 redd

[1428] zīrā: B26 a/12 zīre

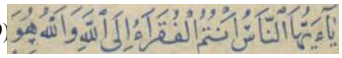
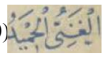
[1429] ki: B26 a/12'de yok.

[1430] dirler: C29 b/14 dirler ḥāşā şümme ḥāşā

iʿtiḳād baṭıldur zīrā[1431] Allāhu Taʿālā (7)ṣameddür, ġanīdür ki her kimesne[1432] aña muḥtāc ola,[1433] (8)ol kimesneye[1434] muḥtāc olmaya.[1435] **[C30 a]** Böyle olıcaḳ ol (9)ṭoġurtmaz ve kimesneden ṭoġmaz[1436] ve daḫı bir nesnede[1437] (10)vücūda gelmek olmaz. Evet[1438] her nesneyi ol ḫalḳ (11)ider ve anuñ gibi nesne olmaz ve[1439] maḫlūḳātdan **[A28 b]** (1)bir nesne Allāhu Taʿālā'ya beñzemez ve daḫı Allāhu Taʿālā[1440] (2)maḫlūḳātdan bir nesneye beñzemez zīrā[1441] Allāhu Taʿālā'nuñ (3)vücūdı vācibdür, ġayrı nesnenüñ vücūdı (4)mümkindür. **[B26 b]** Vācibü'l-vücūd her nesneden ġanīdür, (5)mümkini'l-vücūd muḥtācdur. Pes vācib, mümkine beñzemez (6)ve mümkin, vācibe beñzemez. Nite kim Ḥaḳ[1442] Taʿālā buyurdı[1443] (7)قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ ya'nī (8)Naṣārā didiler ki[1444] Ḥaḳ[1445] Taʿālā'nuñ veledi var didiler.[1446] (9)Ben[1447] Allāhu Taʿālā'yı[1448] tenzīh iderin[1449] veledi olmaḳdan. (10)Nice veledi ola ki ol cemīʿ nesneden ġanīdür, (11)hīçbir nesneye muḥtāc degildür. Ve daḫı[1450] Allāhu Taʿālā'ya **[A29 a]** (1)isimlerinden ve ṣıfāṭlarından ḫālī olmadı gerek (2)ṣıfāt-ı ẕātiyye gerek ṣıfāt-ı fiʿliyye

---

[1431] zīrā: B26 a/13 zīre; C29 b/14'te yok.
[1432] kimesne: C29 b/15 kimse
[1433] muḥtāc ola: C29 b/15 muḥtācdur
[1434] kimesneye: C29 b/15 kimseye
[1435] olmaya: C29 b/15 degildür
[1436] ṭoġurtmaz ve kimesneden ṭoġmaz: C30 a/1 kimseden ṭoġmadı ve kimseyi ṭoġurmaz
[1437] nesnede: B26 a/14 ve C30 a/1 nesneden
[1438] evet: C30 a/2'de yok.
[1439] ve: B26 a/17 ve C30 a/3 ve daḫı *Fıḳh-ı Ekber* şerḥinde eydür
[1440] ve daḫı Allāhu Taʿālā: C30 a/4 ve Allāh daḫı
[1441] zīrā: B26 a/19 zīre
[1442] Ḥaḳ: C30 a/7 Allāhu
[1443] buyurdı: B26 b/3 ve C30 a/7 buyurur
[1444] didiler ki: B26 b/3'te yok.
[1445] Ḥaḳ: C30 a/8 Allāhu
[1446] var didiler: C30 a/8 vardur
[1447] ben: C30 a/8'de yok.
[1448] Allāhu Taʿālā'yı: C30 a/8 Allāhu Taʿālā
[1449] tenzīh iderin: C30 a/8 münezzehdür
[1450] ve daḫı: C30 a/10'da yok.

olsun. (3)Yaʿnī Ḥaḳ Taʿālā'da bir kemāl yoḳdur isimden (4)ve ṣıfātdan ki ḥāṣıl olmamış ola. Zīrā (5)Ḥaḳ Taʿālā'nuñ vücūdı vācib olduġı gibi (6)ṣıfatları daḫı vācibdür, vücūd bulmamaḳ yoḳdur. (7)Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ẕātı, cemīʿ ṣıfātınuñ (8)ḥuṣūlında kifāyet ider. Nite kim[1451] Ḥaḳ Taʿālā eydür[1452] (9) (10) yaʿnī iy maḫlūḳāṭ, sizler Allāhu (11)Taʿālā'ya muḥtāclarsız. Allāhu Taʿālā ġanīdür, ḥamīddür. **[A29 b]** (1)Zīrā[1453] ki eger Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ẕātı, ṣıfātınuñ ḥāṣıl (2)olmasında kifāyet itmese lāzım gelür ki (3)ġayrıya muḥtāc ola. Ġayrına muḥtāc olan mümkin (4)olursa[1454] lāzım gelür ki vācibü'l-vücūd, mümkin- (5)ü'l-vücūd ola. Bu ḫod bāṭıldur ve[1455] Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (6)isimleri ve ṣıfatları hep ḳadīmdür yaʿnī vücūdınuñ (7)evveli[1456] yoḳdur. Ol ṣıfatlar dāyimdür.[1457] Bir ṣıfat yoḳdur[1458] (8)Ḥaḳ Taʿālā'ya ḥaṣıl olmamış ola. Ve daḫı Ḥaḳ (9)Taʿālā'nuñ ẕātı ve ṣıfātı, müteġayyir olmaz daḫı[1459] Ḥaḳ (10)Taʿālā'nuñ ẕātı,[1460] ḥādiṯ nesnelere maḥal olmaz. Pes (11)maʿlūm ola[1461] ki Allāhu Taʿālā birdür, şerīki yoḳdur. **[A30 a]** (1)Ferddür, miṯli yoḳdur. Ḳadīmdür, evveli yoḳdur. Dāyimdür,[1462] (2)āḫiri yoḳdur. Ṣıfāt-ı ẕātiyyesi ve ṣıfāt-ı (3)fiʿliyyesi zāyil olmadı,[1463]

[1451] Allāhu Taʿālā'ya isimlerinden ve ṣıfāṭlarından ḫālī olmadı gerek ṣıfāt-ı ẕātiyye gerek ṣıfāt-ı fiʿliyye olsun yaʿnī Ḥaḳ Taʿālā'da bir kemāl yoḳdur isimden ve ṣıfātdan ki ḥāṣıl olmamış ola zīrā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ vücūdı vācib olduġı gibi ṣıfatları daḫı vācibdür vücūd bulmamaḳ yoḳdur ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ẕātı cemīʿ ṣıfātınuñ ḥuṣūlında kifāyet ider nite kim: B26 b/6'da ve C30 a/10'da yok.

[1452] eydür: C30 a/10 buyurur

[1453] zīrā: B26 b/8 zīre

[1454] olursa: B26 b/10 ve C30 b/14 olur pes

[1455] ve: B26 b/11-12 ve daḫı İmām-ı aʿzam raḥmetu'llāh ʿaleyhi *Fıḳh-ı Ekber*'inde dimiş-ki; C30 a/15 ve daḫı İmām-ı aʿzam *Fıḳh-ı Ekber*'inde dimiş-ki

[1456] evveli: B26 b/13 evveli ve āḫiri

[1457] dāyimdür: C30 b/2 dāʾimdür

[1458] yoḳdur: B26 b/14 ve C30 b/2 yoḳdur ki

[1459] daḫı: C30 b/3 ve daḫı

[1460] ve ṣıfātı müteġayyir olmaz daḫı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ẕātı: B26 b/15'te yok.

[1461] pes maʿlūm ola: B26 b/16 ve C30 b/4-5 *Muḫtasar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de dimiş

[1462] dāyimdür: C30 b/6 dāʾimdür

[1463] zāyil olmadı: C30 b/7 zāʾil olmaz

zāyil daḫı olmayasız.[1464] (4)Ve daḫı[1465] isimlerinden ve ṣıfatlarından birisi ḥādiṯ (5)degüldür. **[B27 a]** Ve daḫı[1466] Ḥaḳ[1467] Taʿālā cism degüldür. Taḳdīr (6)idesin yaʿnī miḳdārı var diyesin daḫı[1468] (7)ṣūreti var diyesin daḫı ḳısmete ḳābil diyesin. (8)Ve daḫı Ḥaḳ[1469] Taʿālā cevher degüldür ki anda (9)ʿarażlar ḥulūl ide ve daḫı ʿaraż[1470] degüldür ki cevhere (10)ḥulūl ide.[1471] Bel-ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ẕātı ve ṣıfatları (11)ẕikr olan[1472] nesnelerden bir nesneye[1473] beñzemez. **[A30 b]** (1)Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā ḳuddūsdur yaʿnī pākdur (2)ecsām[-ı] māddelerinden ve anuñ ḳarışmasından (3)ve daḫı pākdur mümkinlerüñ ẕātından ve anlaruñ (4)ḳarışmasından. Ve bi'l-cümle her nesne ki insān (5)anı taṣavvur ider. Ḥaḳ Taʿālā andan münezzehdür. İnsānuñ (6)ḫāṭırına ḫuṭūr iden maḫlūḳdur. Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (7)irādatı ve meşiyyeti ile ḥāṣıl olur. Bu ẓāhirdür ki (8)Ḫāliḳ, maḫlūḳuñ ġayrıdur.[1474] Ve daḫı[1475] Ḥaḳ Taʿālā, ʿarş (9)üzerindedür[1476] ammā ʿarşı mekān idünüp anda ḳarār **[C31 a]** (10)itmekden münezzehdür. Daḫı ʿarş anı götürmez bel-ki ol (11)ʿarşı ve ʿarşuñ ġayrını ṣaḳlar. Ve daḫı[1477] Ḥaḳ Taʿālā, her nesneye **[A31 a]** (1)vekīldür, her nesnenüñ maṣlaḥātını ol bitirür. Ve daḫı (2)her

---

[1464] olmayasız: C30 b/7 olmayasız dir

[1465] ve daḫı: B26 b/19'da yok; C30 b/7 daḫı

[1466] daḫı: C30 b/8'de yok.

[1467] Ḥaḳ: C30 b/8 Allāhu

[1468] daḫı: C30 b/9 ve yā-ḫūd

[1469] Ḥaḳ: C30 b/10 Allāhu

[1470] ʿaraż: B27 a/4 Ḥaḳ Taʿālā ʿaraż

[1471] ve daḫı ʿaraż degüldür ki cevhere ḥulūl ide: C30 b/11'de yok.

[1472] olan: C30 b/11 olınan

[1473] bir nesneye: C30 b/12 birine

[1474] ve bi'l-cümle her nesne ki insān anı taṣavvur ider Ḥaḳ Taʿālā andan münezzehdür insānuñ ḫāṭırına ḫuṭūr iden maḫlūḳdur Ḥaḳ Taʿālā'nuñ irādatı ve meşiyyeti ile ḥāṣıl olur bu ẓāhirdür ki ḫāliḳ maḫlūḳuñ ġayrıdur: B27 a/7'de ve C30 b/14'te yok.

[1475] ve daḫı: B27 a/8 ve C30 b/14 ve daḫı *Fıḳh-ı Ekber* şerḥinde eydür ki

[1476] üzerindedür: C30 b/15 üzerindedür buyurdı

[1477] ve daḫı: B27 a/10'da yok; C31 a/2 ve

mevcūda yaḳındur. Ve daḫı[1478] Ḥaḳ Taʿālā eydür[1479] (3)وَهُوَ قَرِيبٌ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ yaʿnī kişinüñ (4)ṭamarlarından yaḳındur[1480] ammā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ yaḳın- (5)lığı cisimler yaḳınlığına beñzemez nite kim Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (6)ẕātı ve ṣıfātı cismler[1481] ẕātına ve ṣıfātına beñzemez (7)ve daḫı[1482] Ḥaḳ[1483] Taʿālā bir nesnede ḥulūl itmez ve daḫı bir nesne (8)andan ḥulūl itmez. Ḥulūl iki dürlüdür. Birisi ṣuyuñ (9)bardaḳda ṭurduġı[1484] gibi ve birisi[1485] göl ṣuyınuñ (10)yapraḳ içinde ṭurduġı[1486] gibi bu ikisi bile[1487] (11)Ḥaḳ Taʿālā'da muḫāldür. Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā mekānda **[A31 b]** (1)olmaḳdan[1488] ve zamānda olmaḳdan münezzehdür daḫı[1489] (2)kāmildür, noḳṣānı yoḳdur **[B27 b]** ẕātında ve ṣıfātında. (3)Ġayrı nesne anuñ ẕātında olmaz ve ẕātı, ġayrı (4)nesnede olmaz. Ve daḫı[1490] Ḥaḳ Taʿālā, bir ḥālden bir ḥāle (5)ve bir yirden bir yire[1491] varmaḳdan münezzehdür.[1492] Bel-ki (6)ṣıfāt ki andan fiʿl[1493] ṣādır olur ḫalk gibi (7)ve rızḳ virmek gibi ve ṣıfātında bir nesne **[C31 b]** ḥādiṯ (8)olmazsuzın bir ṣıfāt-ı fiʿlinüñ[1494] ki eṯeri ḥādiṯ (9)olsa ol ḥādiṯ fiʿlinüñ[1495] eṯeridür, fiʿlī (10)degildür. Meṯelā mıḳnāṭīs demüri çeker kendüde (11)olan

[1478] ve daḫı: B27 b/12 zīre; C31 a/3 zīrā ki

[1479] eydür: C31 a/3 buyurmışdur

[1480] kişinüñ ṭamarlarından yaḳındur: B27 b/13 ve C31 a/4-5 ben size şāh ṭamarlaruñuzdan daḫı yaḳınam

[1481] cismler: B27 a/15 cismlerüñ

[1482] ve daḫı: B27 a/15-16 ve C31 a/6-7 ve daḫı *Muḫtasar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de dimiş-ki

[1483] Ḥaḳ: C31 a/7 Allāhu

[1484] ṭurduġı: C31 a/9 durduġı

[1485] birisi: C31 a/9 biri

[1486] ṭurduġı: B27 a/17 ve C31 a/9 durduġı

[1487] bile: C31 a/10 daḫı

[1488] olmaḳdan: C31 a/10'da yok.

[1489] daḫı: C31 a/11 ve daḫı

[1490] ve daḫı: B27 b/2 ve C31 a/13 ve daḫı *Meṣābiḥü'l-īmān*'da eydür

[1491] bir ḥālden bir ḥāle ve bir yirden bir yire: C31 a/13-14 bir yirden bir yire ve bir ḥālden bir ḥāle

[1492] münezzehdür: B27 b/3-4 münezzehdür *Muḫtasar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de dinmiş ki; C31 a/14 münezzehdür ve *Muḫtasar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de dinmiş-ki

[1493] bel-ki ṣıfāt ki andan fiʿl: B27 b/4 Allāhu Taʿālā'nuñ ṣıfatlarınuñ ki fiʿlleri

[1494] fiʿlinüñ: C31 b/1 fiʿliyyenüñ

[1495] ki eṯeri ḥādiṯ olsa ol ḥādiṯ fiʿlinüñ: C31 b/1'de yok.

ḳuvvet-i ḫaṣṣa ile. Bu cümle ile fiʿl ḥādiṯ **[A32 a]** (1)olmaz, bel-ki fiʿlüñ eṯeri ḥādiṯ olur. Ve daḫı (2)ṣıfāt-ı ẕātiyyesi birle ġayrı sebebden kemāl (3)bulmaḳdan münezzehdür ve daḫı kemāl viren[1496] ṣıfatlar (4)ile[1497] münezzehdür noḳṣān viren ṣıfatlardan. Meṯelā (5)ʿilm birle cehilden münezzehdür ve ḳudret birle ʿaczden (6)münezzehdür ve irādat birle cebrden ve ıżṭırārdan (7)münezzehdür ve ḥayāt birle mevtden münezzehdür. Ḫāliḳ ü[1498] (8)rāzıḳ yoḳdur illā oldur ve daḫı fāʿil ü[1499] müdebbir yoḳdur (9)illā oldur ve daḫı ḥākim ve mālik yoḳdur illā oldur (10)ve daḫı[1500] Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfāt-ı ẕātiyyesi bunlardur. (11)Birisi[1501] ḥayātdur ve birisi[1502] ḳudretdür **[B27 b]** (17) ve birisi ʿilmdür (18)ve birisi kelāmdur ve birisi semʿdür ve birisi baṣardur ve birisi irādetdür.[1503] Ṣıfāt-ı ẕātiyyesi **[A32 b]** (1)oldur ki kendü ẕātında ḥāṣıl ola ġayrı (2)nesneye **[B28 a]** taʿalluḳ itmezse-de. **[B28 a]** (1)İmām Ġazzālī *İḥyā-yı ʿUlūm*'da dimiş-ki ḳaçan kim (2)ol ẕāt içün bu ṣıfatlar oldısa pes[1504] ol ẕāt oldı (3)ḥayyen, ʿālimen, ḳādiren, mürīden, semiʿen, baṣaren, mütekellimen ḥayāt-ıla[1505] daḫı ʿilm-ile daḫı **[C32 a]** (4)ḳudretle[1506] daḫı irādet-ile daḫı semʿ-ile daḫı baṣar ile[1507] daḫı kelāmla, mücerred (5)ẕātla degül. Pes Ḥaḳ Taʿālā ḥaydur (3)bir ḥayāt-ıla[1508] ki ol ezelden daḫı ṣıfatdur ve ḳādirdür (4)bir ḳudret-ile[1509] ki ezelde[1510] daḫı ṣıfatdur ṣoñradan (5)olmış ḳudret degildür. Zīrā[1511]

[1496] viren: C31 b/5 virür

[1497] ṣıfatlar ile: C31 b/5 ṣıfatlarla

[1498] ü: B27 b/14 ve

[1499] ü: C31 b/8'de yok.

[1500] ve daḫı: B27 b/16 ve C31 b/9-10 ve daḫı İmām-ı aʿẓam *Fıkh-ı Ekber*'inde dimiş-ki

[1501] birisi: C31 b/10 biri

[1502] ve birisi: C31 b/11 biri

[1503] ḳudretdür: C31 a/11-12 ḳudretdür biri ʿilmdür biri kelāmdur biri semʿdür biri baṣardur biri irādetdür

[1504] pes: C31 a/14'te yok.

[1505] ḥayāt-ıla: C31 b/15 ḥayāt ile

[1506] ḳudretle: C32 a/1 ḳudret ile

[1507] baṣar ile: C32 a/1 baṣarla

[1508] ḥayāt-ıla: C32 a/2 ḥayātla

[1509] ḳudret-ile: B28 a/6 ḳudretle; C32 a/3 ḳudret ile

[1510] ezelde: B28 a/6 ezelden

[1511] zīrā: B28 a/7 zīre

ḥādiṯ nesne Allāhu (6)Taʿālā’nuñ ẕātıla kāyim[1512] olmaz. Nite kim ẕikr (7)olunmışdur ve Ḥaḳ Taʿālā هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ve daḫı (8)وَإِنَّهُ يُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ didügi[1513] (9)kavlinde ṣadıḳdur yaʿnī Ḥaḳ Taʿālā ḥaydur yaʿnī (10)diridir[1514] ve ḳayyumdur yaʿnī mümkinātuñ vücūdunı ḥıfẓ (11)idicidür ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā ölüleri dirgürür ve daḫı[1515] **[A33 a]** (1)her nesneye ḳādirdür dimekdür[1516] ve daḫı ṣıfāt-ı (2)ẕātiyyeden birisi[1517] ʿilmdür kemā ḳāl Allāhu Taʿālā. (3)وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ (4)سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ (5)yaʿnī Ḥaḳ Taʿālā ʿālimdür cemīʿ mevcūdāta yirde (6)ve gökde ẕerre miḳdār-ı nesne Ḥaḳ Taʿālā’nuñ (7)ʿilminden ṭaşra degüldür. Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā gizlü (8)nesneleri ve āşikāre nesneleri cümle bilür (9)ezelden olan ʿilmiyle[1518] şoñradan ʿilm olmaġ-ıla[1519] (10)degüldür. Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā[1520] buyurur[1521] أَلَا يَعْلَمُ مَنْ (11)خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ bir nesneyi[1522] ḫalḳ iden **[A33 b]** (1)kimesne[1523] ol nesneyi bilmez midir ḫalḳ itmeg-ile[1524] (2)ʿilmine istidlāl itmegi bildürür **[B28 b]** zīrā[1525] maḫlūḳāt (3)Ḫaliḳ’üñ maḫlūḳına[1526] **[C32 b]** ʿilmine delālet itdügine (4)şübhe yoḳdur daḫı[1527] ṣıfāt-ı ẕātiyyeden birisi (5)kelāmdur. Pes Ḥaḳ Taʿālā mütekellimdür bir kelām-ıla[1528] ki (6)ol ezelden ṣıfatıdur.

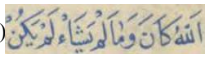
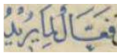
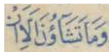
[1512] kāyim: C32 a/4 kāʾim
[1513] didügi: C32 a/6 buyurduġı
[1514] Ḥaḳ Taʿālā ḥaydur yaʿnī diridir: B28 a/10 diridir ḥaydur
[1515] daḫı: C32 a/8’de yok.
[1516] dimekdür: B28 a/12 dimekden
[1517] birisi: C32 a/9 biri
[1518] ezelden olan ʿilmiyle: B28 a/17 ezelden olan ʿilmle; C32 a/12 ʿilm-i ezelīsi ile
[1519] olmaġ-ıla: B28 a/17 ve C32 a/13 olmaġla
[1520] daḫı Ḥaḳ Taʿālā: C32 a/13 kelām-ı ḳadīminde
[1521] buyurur: C32 a/13 buyurdı
[1522] nesneyi: B28 a/18 nesne
[1523] kimesne: C32 a/14’te yok.
[1524] itmeg-ile: B28 a/19 ve C32 a/15 itmekle
[1525] zīrā: B28 b/1 zīre
[1526] maḫlūḳına: B28 b/1 maḫlūḳluġınuñ
[1527] daḫı: B28 b/2 ve C 32 b/1 ve daḫı
[1528] kelām-ıla: B28 b/3 ve C32 b/2 kelāmla

Bir kimesne Ḥaḳ Taʿālā’nuñ[1529] (7)kelāmını[1530] söylese kelām-ı ḳadīmini söyler ki (8)ol kelāma[1531] delālet ider. Levḥ-i maḥfūẓda yazduġı (9)ḥarfler ü kelimeler[1532] ḥādiṯ olan Ḥaḳ Taʿālā’nuñ kelāmına (10)delālet ider[1533] ḥarfler ü kelimelerdür. Kelām[1534] kendüsi (11)ḥādiṯ degildür. Pes Ḥaḳ Taʿālā’nuñ kelāmı, ḫalḳ kelāmına **[A34 a]** (1)beñzemez. Zīrā[1535] ḫalḳ ālāt-ile söylerler.[1536] Meṣelā dil-ile,[1537] (2)ṭudaḳlar-ıla[1538] ve[1539] daḫı ḥarfler-ile[1540] söylerler.[1541] Ḥaḳ Taʿālā, (3)ālātsız ve ḥarfsiz[1542] söyler. Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā[1543] (4)buyurmışdur ki[1544] وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ (5)إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ (6)بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ ya‘nī hīçbir beşere cāyiz degildür ki[1545] (7)Ḥaḳ Taʿālā aña söyleye illā meger-ki vaḥy-ile[1546] ola. (8)Nite kim nebīlere itdi veyā perde ardından ola[1547] (9)evliyāya olan ilhām

[1529] Ḥaḳ Taʿālā’nuñ: B28 b/4 Ḥaḳ Taʿālā; C32 b/2’de yok.
[1530] kelāmını: C32 b/2 kelāmı
[1531] kelāma: B28 b/4 ve C32 b/3 kelām-ı ḳadīme
[1532] kelimeler: B28 b/5 ve C32 b/4 kelimelerdür
[1533] Ḥaḳ Taʿālā’nuñ kelāmına delālet ider: B28 b/6 ve C32 b/4 ol
[1534] kelām: B28 b/6 ve C32 b/4 kelām-ı ḳadīm
[1535] zīrā: B28 b/7 zīre
[1536] söylerler: B28 b/8 söyler
[1537] dil-ile: B28 b/8 ve C32 b/6 dil-ile ve
[1538] ṭudaḳlar-ıla: C32 b/6 dudaḳlar-ıla
[1539] ve: B28 b/8’de yok.
[1540] ḥarfler-ile: C32 b/6 ḥarfler ile
[1541] söylerler: B28 b/9 söyler
[1542] ālātsız ve ḥarfsiz: B28 b/9 āletsüz ve ḥarfsüz; C32 b/7 ḥarfsiz ve ālātsız
[1543] daḫı Ḥaḳ Taʿālā: C32 b/7 kelām-ı ḳadīminde
[1544] ki: B28 b/9’da ve C32 b/7’de yok.
[1545] ki: B28 b/11’de yok.
[1546] vaḥy-ile: C32 b/10 vaḥy ile
[1547] ola: B28 b/13-15 söyleye Tūr’da ḥażret-i Mūsā’ya ve Miʿrāc’da ḥażret-i Resūl’e söyledügi gibi-kim anlar perde içinde idi Ḥaḳ Taʿālā anlara perde ardından söyledi; C32 b/11-13 söyleye Tūr’da ḥażret-i Mūsā ʿaleyhi’s-selāma ve Miʿrāc’da Resūl-i ekrem ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve selleme söyledügi gibi ki anlar perde içinde idi Ḥaḳ Taʿālā anlara perde ardından söyledi

gibi[1548] yā-ḫūd[1549] bir resūl[1550] göndere (10)kendü[1551] iẕniyle ḫalḳa diledügi nesneleri (11)vaḥy ide. Bu resüllerüñ ümmetine irişen kelāmdur. **[A34 b]** (1)Daḫı[1552] ṣıfāt-ı ẕātiyyeden biri[1553] semʿdür yaʿnī (2)işitmek ve birisi[1554] başardur yaʿnī görmek ve Ḥaḳ Taʿālā **[C33 a]** (3)cemīʿ-i āvāzları ve kelimeleri işidür ol ḳadīm[1555] (4)semʿile kim[1556] ezelden ṣıfatıdur, ṣoñradan **[B29 a]** ḥādiṯ (5)degildür. Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā görücidür şekilleri ve renkleri (6)ḳadīm başarı[1557] ile ki ezelden ṣıfatıdur, ḥādiṯ (7)degildür. Pes Ḥaḳ Taʿālā'ya görilür ve işidilür nesne (8)ḥādiṯ olmaġ-ıla semʿ ü başar ḥādiṯ olur degildür (9)zīrā[1558] Ḥaḳ Taʿālā'ya[1559] bir vaṣf ḥādiṯ olmaḳdan (10)münezzehdür. Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ semʿinden hīçbir (11)işidilür nesne ḫāric olmaz ne-ḳadar gizlü **[A35 a]** (1)olursa ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ[1560] başarından hīç (2)bir görilür nesne ḫāric olmaz ne-ḳadar ince (3)gice[1561] ḳarañulıġı görmesine mānīʿ degüldür. (4)Bel-ki ḳarañu gicede ḳara ṭaş üzerinde ḳarıncanuñ[1562] (5)yürüdügini görür ve daḫı[1563] Ḥaḳ Taʿālā *ve huve's-semīʿ* (6)*ü'l-baṣīr* didüginde ṣādıḳdur yaʿnī Ḥaḳ[1564] Taʿālā (7)işidicidür ve görücidür. Daḫı[1565] ṣıfāt-ı ẕātiyyeden (8)birisi[1566] irādetdür pes Ḥaḳ Taʿālā irādet-i ḳadīmesi (9)birle olmış

[1548] evliyāya olan ilhām gibi: B28 b/15'te yok.
[1549] yā-ḫūd: C32 b/13 ve yā-ḫūd
[1550] resūl: B28 b/15 resūle melek
[1551] kendü: B28 b/16 Ḥaḳ
[1552] daḫı: C32 b/14 ve daḫı
[1553] biri: B28 b/17 birisi
[1554] birisi: B28 b/18 ve C32 b/15 biri
[1555] ḳadīm: B28 b/19'da yok.
[1556] kim: C33 a/1 ki
[1557] başarı: B29 a/2 ve C33 a/3 başar
[1558] zīrā: B29 a/4 zīre
[1559] Ḥaḳ Taʿālā'ya: B29 a/4 Ḥaḳ Taʿālā'ya da
[1560] Ḥaḳ Taʿālā'nuñ: C33 a/7 Ḥaḳ Taʿālā
[1561] gice: B29 a/7 yā gice; C33 a/8 olsa gice
[1562] ḳarıncanuñ: B29 a/8-9 ve C33 a/9 ḳara ḳarıncanuñ
[1563] ve daḫı: C33 a/ 9 ve ayaġı ṭavşan başıdur
[1564] Ḥaḳ: B29 a/10 Allāhu
[1565] daḫı: B29 a/11 ve C33 a/ 11 ve daḫı
[1566] birisi: C33 a/11 biri

olacaġı[1567] diler pes her nesne ki (10)irādet-iledür[1568] dünyāda ve āḫiretde ve büyükde ve küçükde (11)ve azda ve çoḳda ve ḫayrda ve şerde ve nefʿde **[A35 b]** (1)ve żararda ve aṣṣıda ve ziyānda[1569] ve artuḳda (2)ve eksükde. Bu cümle Ḫaḳ Taʿālā'nuñ taḳdīrile (3)ve irādetiyle ve ḳażāsı ile[1570] olur. **[C33 b]** Pes (4) dir[1571] yaʿnī her nesne ki (5)Allāhu Taʿālā dileye ol olur ve[1572] dilemeye ol olmaz ve daḫı (6)Ḫaḳ[1573] Taʿālā dir yaʿnī diledügin işleyicidür, (7)irādetini döndürür kimesne yoḳdur ve daḫı[1574] ḥükmini (8)bozar kimesne yoḳdur **[B29 b]** ve daḫı hīçbir ḳul günāhdan (9)ḳaçamaz illā Ḫaḳḳ'uñ irādetiyle[1575] ve yardımıyla[1576] ve daḫı hīç- (10)bir ḳuluñ ʿibādete ḳudreti yoḳdur illā Ḫaḳḳ'uñ dilemesi ile[1577] (11)ve daḫı tevfīḳı iledür[1578] eger ins ü cin,[1579] melāʾike, şeyāṭīn[1580] **[A36 a]** (1)cümle cemʿ olsalar ʿālemde bir zerreyi ḥareket itdürmege (2)yā sākin itmege[1581] Ḫaḳ[1582] Taʿālā'nuñ irādeti[1583] olmaḳsuzın[1584] (3)aṣlā ḳādir olmayalar. Bel-ki dilemege daḫı ḳādir olmayalar. (4)Nite ki[1585] Ḫaḳ Taʿālā buyurmışdur[1586] (5) yaʿnī hīçbir nesne dileyemezsiz (6)sizüñ

[1567] olmış olacaġı: B29 a/12 ve C33 a/12 olmış ve olacaġı
[1568] irādet-iledür: B29 a/13 ve C33 a/13 oldı ve olacaḳdur
[1569] ve aṣṣıda ve ziyānda: C33 a/14'te yok.
[1570] ḳażāsı ile: B29 a/16 ve C33 a/15 ḳażāsıla
[1571] dir: C33 b/1'de yok.
[1572] ve: B29 a/17 ve şol nesne ki
[1573] Ḫaḳ: C33 b/2 Allāhu
[1574] kimesne yoḳdur ve daḫı: C33 a/3 ve
[1575] irādetiyle: B29 b/1 irādetile; C33 b/4 yardumıla
[1576] yardımıyla: B29 b/1 yardımıla; C33 b/4 irādetiledür
[1577] dilemesi ile: B29 b/2 ve C33 b/5 dilemesile
[1578] tevfīḳi iledür: B29 b/3 ve C33 b/6 tevfīḳıladur
[1579] cin: C33 b/6 eger cin
[1580] melāʾike şeyāṭīn: C33 b/6 eger melāʾike ve eger şeyāṭīn
[1581] itmege: B29 b/4 itdürmege
[1582] Ḫaḳ: C33 b/7 Allāhu
[1583] irādeti: B29 b/5 iẕni
[1584] olmaḳsuzın: C33 b/8 olmazsuzın
[1585] nite ki: B29 b/6 ve C33 b/8 nitekim
[1586] buyurmışdur: C33 b/9 kelām-ı mecīdinde buyurmışdur

dilemeñüzi[1587] Ḥaḳ Taʿālā dilemeyince. Pes Ḥaḳ (7)Taʿālā ezelde her nesnenüñ vücūdını taḳdīr (8)itdügi zamānda dilemişdür ʿilminde olan vechle (9)pes ʿilminde ve irādetinde olan vechle. Vāḳiʿ (10)olur tebdīl ve taġyīr ve taḳdīm ve teʾḫīr olmazsuzın (11)çün-ki ṣıfāt-ı ẕātiyye kendü ẕātında olan **[A36 b]** (1)ṣıfatlardur. Noḳṣān olmamaġ-ıçun[1588] ṣıfatı olur. Anı (2)ẕikr itdükden-ṣoñra[1589] ṣıfāt-ı fiʿliyyeyi ẕikr ider. **[C34 a]** (3)Bu ol ṣıfatlardur ki fiʿle müteʿalliḳ olmaġ-ıçun[1590] (4)ṣıfat olur meẕkūr ṣıfatlar gibi. Ve[1591] bunlaruñ ġayrı (5)iḥyā gibi yaʿnī dirgürmek ve imātet[1592] gibi (6)yaʿnī öldürmek daḫı inbāt gibi yaʿnī bitürmek (7)daḫı inmā gibi yaʿnī büyütmek daḫı taṣvīr gibi (8)yaʿnī ṣūret yaratmaḳ. Pes taḫlīḳ daḫı inşā daḫı[1593] (9)sunʿ bir maʿnāya gelür ki yoġ-iken[1594] vücūda getürmek. (10)Gerekse bundan evvel bir nesnenüñ üslūbı (11)üzerine ola yā olmaya ammā ibdāʿ bir evvel[1595] **[A37 a]** (1)nesnenüñ üslūbı **[B30 a]** üzerine olmayandur (2)daḫı terzīḳ rızḳ virüp anı bir ḥayvāna ḳuvvet (3)itmekdür. Gine[1596] ancılayın ki esmā-yı Allāh daḫı (4)ṣıfātu'llāh küllīsi müsāvīdür ʿiẓamda ve faẓılda, (5)hīç aralarında tefāvüt yoḳdur.[1597] Zīrā[1598] ṣıfat (6)u'llāh'uñ küllīsi لَا هُوَ وَلَا غَيْرُهُ maʿnāsına olmaḳda (7)tefāvüt yoḳdur bu taḳdīrce Allāhu Taʿālā'nuñ (8)ṣıfātı daḫı esmāsı küllīsi ʿiẓamda ve faẓılda (9)müsāvīdür, beynlerinde[1599] tefāvüt yoḳdur. Eger[1600] (10)suʾāl

---

[1587] dilemeñüzi: B29 b/7 dilemeñüz ile

[1588] olmamaġ-ıçun: C33 b/14 olmamaḳ içün

[1589] itdükden-ṣoñra: C33 b/15 itdükden ṣoñra

[1590] olmaġ-ıçun: C34 a/1 olmamaḳ içün

[1591] ve: B29 b/14 ve İmām-ı aʿẓam *Fıḳh-ı Ekber*'inde dimiş ki; C34 a/2 İmām-ı aʿẓam *Fıḳh-ı Ekber*'inde dir ki

[1592] imātet: B29 b/15 ve C34 a/3 imāte

[1593] inşā daḫı: B29 b/17'de yok.

[1594] yoġ-iken: C34 a/5 yoġ iken

[1595] evvel: C34 a/7'de yok.

[1596] gine: C34 a/8 yine

[1597] yoḳdur: B30 a/3-4 ve C34 a/9-10 yoḳdur, musāvīdür

[1598] zīrā: B30 a/4 zīre

[1599] beynlerinde: C34 a/12 mā-beynlerinde

[1600] eger: B30 a/7 ve C34 a/13 *Muḫtaṣar Hikmetü'n-nebeviyye*'de dir ki eger

olınacak olursa[1601] esmāʾu'llāh beyninde[1602] (11)tefāvüt olmadugı taḳdīrce. Allāhu Taʿālā'nuñ **[A37 b]** (1)baʿżı esmāsı ṣamed gibi ḳayyum gibi aña niçe (2)ism-i aʿẓam dinilür eyle olsa sen bil-ki (3)anuñ-ıçun bunlara[1603] ism-i ʿaẓam **[C34 b]** dinilür ki zīrā[1604] bunlarla[1605] (4)Allāhu Taʿālā'dan ġayra ṣamed, ḳayyum[1606] dinilmez. Sāyir esmā (5)bunuñ gibi degildür. ʿĀlim gibi daḫı semīʿ gibi[1607] daḫı (6)baṣīr gibi daḫı mütekellim gibi zīrā[1608] bunlar[1609] Allāhu Taʿālā' (7)dan ġayr[1610] üzerine ıṭlāḳ olınur Allāh[1611] üzerine ıṭlāḳ (8)olunduġı maʿnā[1612] gibi. Egerçi Allāhu Taʿālā'nuñ ʿilmi (9)ve semiʿ ve baṣarı ve kelāmı[1613] maḫlūḳuñ ʿilmine ve semīʿne (10)ve baṣarına ve kelāmına müşābeheti[1614] yoġ-ısa da eyle olsa (11)her isim ki Allāhu Taʿālā üzerine ıṭlāḳ olunduġı **[A38 a]** (1)maʿnā üzerine ġayrıya ıṭlāḳ olunmaya ol, Allāh'uñ[1615] (2)ism-i aʿẓamıdur. Buncılayındur[1616] eḥad gibi ġanī gibi[1617] (3)ve daḫı[1618] bunlardan ġayrı Allāhu Taʿālā'nuñ[1619] esmālarından[1620] **[B30 b]** (4)ne kim var-ısa. Ve daḫı biz[1621] Ḳurʾān[1622]

[1601] olursa: C34 a/13 olur ise

[1602] esmāʾu'llāh beyninde: C34 a/13 esmāʾu'llāhda

[1603] anuñ-ıçun bunlara: C34 a/15 bunlara anuñ-ıçun

[1604] zīrā: B30 a/11 zīre

[1605] bunlarla: B30 a/11 bunlar ile; C34 b/1 bunlar

[1606] ṣamed ḳayyum: B30 a/11 ṣamed ve ḳayyum; C34 b/1'de yok.

[1607] gibi: B30 a/12'de yok.

[1608] zīrā: B30 a/13 zīre

[1609] bunlar: B30 a/13 bunlar esmāʾ-ı müşterekdendür

[1610] ġayr: B30 a/14 ve C34 b/3 ġayrı

[1611] Allāh: C34 b/3 Allāhu Taʿālā

[1612] maʿnā: C34 b/4'te yok.

[1613] ʿilmi ve semiʿ ve baṣarı ve kelāmı: B30 a/15 ʿilm ve semʿ ve baṣar ve kelām

[1614] müşābeheti: C34 b/5 müşābeheten

[1615] Allāh'uñ: C34 b/7 Allāh ʿaẓmü'ş-şānuñ

[1616] buncılayındur: C34 b/7 buncılayın

[1617] gibi: C34 b/8'de yok.

[1618] ve daḫı: B30 a/19 ve C34 b/8 daḫı

[1619] Allāhu Taʿālā'nuñ: B30 a/19 Allāh'uñ

[1620] esmālarından: C34 b/8 esmāsından

[1621] biz: B30 b/1-2 ve C34 b/9 İmām aʿẓam raḥmetu'llāh ʿaleyhi *Fıḳh-ı Ekber*'inde dir ki biz

[1622] Ḳurʾān: C34 b/9 Ḳurʾān'ı

yazmamuz maḫlūḳdur (5)ve daḫı biz[1623] Ḳurʾān'ı tilāvet itmemüz maḫlūḳdur zīrā[1624] bu (6)ẕikr olan bizüm fiʿlimüzdür ve Ḳurʾān[1625] daḫı[1626] şol (7)kelām-ki[1627] Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfatıdur, ol[1628] maḫlūḳ (8)degildür. Ebū Ḥanīfe Raḥmetu'llāh[1629] *Kitāb-ı Vaṣiyyet*'de (9)eydür biz iḳrār iderüz ki Ḳurʾān Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (10)kelāmıdur, maḫlūḳ degüldür.[1630] Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā (11)nebīsine indürdügi[1631] vaḥydür daḫı[1632] nebīsine **[A38 b]** (1)indürdügi kelāmdur ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (2)ṣıfatıdur ne[1633] kendünüñ[1634] ʿaynıdur ne ġayrıdur, (3)girçek ṣıfatdur.[1635] Muṣḥaflarda yazıludur ve[1636] (4)dillerde oḳunur ḳalblerde ḥıfẓ **[C35 a]** olınur ammā (5)muṣḥaflarda ve dillerde ve ḳalblerde[1637] ḥāṣıl (6)degüldür. Ve daḫı mürekkebi ve yazması ve kāġıdı götürüsi (7)maḫlūḳdur zīrā[1638] bunlar ʿabdüñ fiʿlidür ammā (8)kelāmu'llāh maḫlūḳ degüldür zīrā[1639] yazusı (9)ve ḥarfleri ve kelimeleri ve āyetleri götürüsi Ḳurʾān'uñ (10)āletidür, ḳullar aña muḥtāc olduġından ötürü.[1640] (11)Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ kelāmı kendü ẕātıyla[1641] **[A39 a]**

[1623] maḫlūḳdur ve daḫı biz: C34 b/10 daḫı
[1624] zīrā: B30 b/3 zīre
[1625] ve Ḳurʾān: B30 b/3 ve'l-Ḳurʾānu C34 b/10'da yok.
[1626] daḫı: B30 b/3 ve C34 b/10 daḫı Ḳurʾān
[1627] kelām-ki: C34b/11 kelāmdur ki
[1628] Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfatıdur ol: C34 b/11'de yok.
[1629] Raḥmetu'llāh: B30 b/4-5 Raḥmetu'llāh ʿaleyhi
[1630] maḫlūḳ degüldür: C34 b/12'de yok.
[1631] indürdügi: C34 b/13 itdügi
[1632] daḫı: B30 b/7 ve C34 b/13 ve daḫı
[1633] ne: C34 b/14'te yok.
[1634] A nüshasında bu kelimeden sonra tek başına bir "nun" harfi yazılmıştır.
[1635] ṣıfatdur: B30 b/8 ve C34 b/15 ṣıfatıdur
[1636] ve: B30 b/9'da ve C34 b/15'te yok.
[1637] ḳalblerde: B30 b/10 ve C35 a/1 ḳalbde
[1638] zīrā: B30 b/11 zīre
[1639] zīrā: B30 b/12 zīre
[1640] ötürü: C35 a/4 ötüri
[1641] ẕātıyla: B30 b/14 ve C35 a/5 ẕātıla

(1)ḳāyimdür daḫı[1642] maʿnāsı bu ẕikr olanlar-ile[1643] fehm olınur (2)bir kimse[1644] ki[1645] kelāmu'llāh maḫlūḳdur dise ol (3)Allāhu Taʿālā'ya[1646] kāfir olur ve daḫı Faḫrü'l-islām ʿAlī (4)Pezdevī *Uṣūl[-ı] Fıḳh*'da eydür Ebū Yūsuf'dan rivāyetdür (5)ki dimiş-ki[1647] Ḳurʾān maḫlūḳ-mıdur degül-midür diyü Ebū Hanīfe (6)ile altı ay baḥṣ itdüm benüm[1648] fikrüm ve anuñ fikri[1649] (7)aña yitişdigi **[B31 a]** bir kimesne ki[1650] Ḳurʾān maḫlūḳ olmasına (8)ḳāyil ola[1651] ol kāfirdür. Ve bu söz[1652] İmām Muḥammed'den (9)rivāyet olunmışdur. Bilgil-ki ṣaḥābe ve tabiʿīn (10)ve müctehidīn[1653] ittifāḳ itdiler ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (11)ṣıfatlarına[1654] kendünüñ ʿaynıdur[1655] ve[1656] ne ġayrıdur yaʿnī **[A39 b]** (1)mefhūmları bir degildür zīrā[1657] ʿilm ve ḳudret,[1658] semʿ ü (2)baṣar ve daḫı ġayrlaruñ mefhūmları Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (3)ẕātından mefhūm olanuñ ġayrıdur ve daḫı vücūd- (4)ları Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ġayrı degildür. Meṣelā semīʿüñ vücūdı (5)baṣīrüñ vücūdınuñ ġayrı degüldür insān ṣıfatlarınuñ (6)ḫilāfı üzerine[1659] zīrā[1660] insānuñ semʿinüñ **[C35 b]** vücūdı (7)baṣīrüñ vücūdınuñ ġayrıdur zīrā[1661] her birisi başḳa (8)āletdür ve **[B31 a]** (10)ṣıfāt-

[1642] daḫı: B30 b/15'te ve C35 a/5'te yok.
[1643] olanlar-ile: B30 b/15 ve C35 a/5 olanlar ile
[1644] kimse: B30 b/15 kimesne
[1645] ki: C35 a/6'da yok.
[1646] ol Allāhu Taʿālā'ya: C35 a/6'da yok.
[1647] dimiş-ki: B30 b/18 dimiş ki
[1648] benüm: B30 b/19 āḫir benüm
[1649] fikri: B30 b/19 fikri giri
[1650] ki: C35 a/9'da yok.
[1651] ola: B31 a/1 ve C35 a/9 olsa
[1652] ve bu söz: B31 a/2 bu söz daḫı; C35 a/9 ve bu söz daḫı
[1653] müctehidīn: B31 a/3 müctehidīn raḥmetu'llāh aleyhim ecmaʿīn
[1654] ṣıfatlarına: C35 a/11 ṣıfatları
[1655] ʿaynıdur: C35 a/11 ne ʿaynıdur
[1656] ve: B31 a/4'te yok.
[1657] zīrā: B31 a/5 zīre
[1658] ḳudret: B31 a/5 ve C35 a/12 ḳudret ve
[1659] üzerine: B31 a/9 üzerinedür; C35 a/15 üzre
[1660] zīrā: B31 a/9 zīre
[1661] zīrā: B31 a/10'da ve C35 b/1'de yok.

ı Ḥaḳ (11)bir yüzden ʿaynı ẕāt dirler ve bir yüzden ġayrı ẕāt (12)dirler.[1662] Şol yüzden ʿaynı ẕāt dirler ki anda bir mevcūd (13)daḫı yoḳdur ẕātdan[1663] ġayrı.[1664] Ve ol yüzden ġayrı ẕāt (14)dirler ki mefhūmātı ʿale'l-ḳaṭʿ muḫtelifdürler ve keṡreti esmāʾ-ı (15)iḫtilāf mevcūdātdan ve teġāyür maʿānīden ve iʿtibārātdan ḳopar (16)ve sāyir ṣıfāt daḫı bu ḳıyās üzerinedür.[1665] **[B31 a]** (16)Ve daḫı *Muḫtaṣār*[1666] *Ḥikmet* (17)*ü'n-nebeviyye*'de dir ki her ʿāḳil gerek melek olsun gerekse[1667] nefs-i (18)nāṭıḳa olsun kendüden ġayrını idrāk itse bir ṣūret ḥāṣıl (19)olmaġa muḥtācdur (9)ammā nite kim[1668] nefs-i nāṭıḳa kendüsini ṣūret (10)vāsıṭa[1669] olmadan[1670] bilür. **[B31 b]** Anuñ-ıçun[1671] ki ʿilminüñ vücūdı (11)kendü vücūdınuñ ġayrı degüldür pes Ḥaḳ Taʿālā'nuñ[1672] **[A40 a]** (1)ʿilmi, ġayr vāṣıta[1673] olmaḳsuzın olduġı gibi (2)fiʿl[1674] ü irādeti vü ḳudreti ve cemīʿ ṣıfatları bi'ẕ-ẕāt- (3)dur, vāṣıta[1675] yoḳdur. Lā-cerem ṣıfatlarınuñ (4)vücūdı ġayrı degildür ve daḫı bilgil-ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (5)ṣıfatları çoḳdur zīrā[1676] her ṣıfat[1677] kemāl-ile[1678] mevṣūfdur (6)ve ol **[C36 a]** ṣıfatlaruñ ṭoḳsan ṭoḳuzı meşhūrdur, (7)esmāʾ-ı ḥüsnā dirler. Bākisi[1679] daḫı Ḳurʾān'da ve sāyir (8)münzel[1680] kitāblarda ve daḫı ḥadīṡlerde vardur (9)ve[1681] Ḥaḳ

[1662] dirler: C35 b/2-4 dirler zīrā ki anuñ mecmūʿ ṣıfātı maʿānī ve iʿtibārān dirler ve niseb ve iżāfāt dir

[1663] ẕātdan: C35 b/5 andan

[1664] ġayrı: C35 b/5 ġayrı ṣıfāt ʿaynı ẕāt olalar

[1665] üzerinedür: C35 b/8 üzredür

[1666] Muḫtaṣār: C35 b/8'de yok.

[1667] gerekse: C35 b/9 gerek

[1668] nite kim: B31 a/19'da ve C35 b/10'da yok.

[1669] vāsıṭa: B31 a/19 ve C35 b/10 vāsıṭası

[1670] olmadan: B31 a/19 ve C35 b/11 olmadın

[1671] anuñ-ıçun: B31 b/1 ve C35 b/11 anuñ-ıçundur

[1672] Taʿālā'nuñ: B31 b/2 ve C35 b/12 Taʿālā

[1673] ġayr vāṣıta: B31 b/2 ve C35 b/12 ġayrı vāṣıtası

[1674] fiʿl: B31 b/3 fiʿli

[1675] vāṣıta: C35 b/13 vāṣıtası

[1676] zīrā: B31 b/5 zīre

[1677] ṣıfat: B31 b/5 ṣıfatı

[1678] kemāl-ile: B31 b/5 ve C35 b/15 kemālle

[1679] bākisi: C36 a/1 bāḳīsi

[1680] münzel: B31 b/7 münzel olan

[1681] ve: B31 b/8 İmām-ı aʿżam *Fıḳh-ı Ekber*'inde dir ki; C36 a/2-3 ve İmām-ı aʿżam *Fıḳh-ı Ekber*'inde eydür

Taʿālā Ḳurʾān'da ẕikr itdügi ḥażret-i[1682] Mūsā'dan[1683] (10)ve ġayrı nebīlerden[1684] ḫaber virüp firʿavndan[1685] (11)ve iblīsden ḫaber virdügi bu cümle Ḥaḳ Taʿālā'nuñ **[A40 b]** (1)kelāmıdur, anlardan ḫaber virmişdür ḳadīm (2)ʿilmi ile,[1686] ḳadīm kelām ile[1687] ol kelāma delālet (3)iden kelimeleri levḥ-i maḥfūẓda yiri ve göği[1688] yaratmazsuzın[1689] (4)yazmışdur yoḳsa[1690] Mūsā'dan ve ġayrı nebīlerden (5)işitdükden-ṣoñra kelām olmış degüldür pes (6)meẕkūr ḫaberlerle.[1691] Āyete'l-kürsī ve sūre-i İḫlāṣ'uñ (7)farḳı yoḳdur **[B31 b]** (15)iʿtiḳād yöninde[1692] ammā faẓīlet yöninde[1693] (16)mütefāvitdür.[1694] Ve[1695] Ḥaḳ Taʿālā'nuñ kelāmı olup maḫlūḳ (8)olmamaḳda[1696] Ḥaḳ Taʿālā Mūsā'ya[1697] söyledügi vaḳt (9)ezelde ṣıfatı olan kelāmla söyledi yaʿnī (10)kelāmına delālet iden[1698] kelimeleri levḥde (11)yazmış-ıdı ṣoñra Mūsā'ya[1699] levḥde olan kelimāta **[A41 a]** (1)muvāfiḳ kelāmlar-ıla söyledi-ki **[B32 a]** bu kelāmlar ḳadīm vaṣfına[1700] (2)delālet ider ve[1701] Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfātları, maḫlūḳlar (3)ṣıfātına muḫālifdür ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā bilür lākin (4)bizüm

[1682] ḥażret-i: B31 b/9'da ve C36 a/3'te yok.
[1683] Mūsā'dan: C36 a/3 Mūsā ʿaleyhi's-selāmdan
[1684] nebīlerden: C36 a/4 nebīlerden ʿaleyhi's-selām
[1685] firʿavandan: B31 b/10 ve C36 a/4 daḫı firʿavandan
[1686] ʿilmi ile: B31 b/11 ʿilmle; C36 a/6 ʿilm ile
[1687] kelām ile: B31 b/11 kelām-ıla
[1688] yiri ve göği: C36 a/7 yirleri ve gökleri
[1689] yaratmazsuzın: C36 a/7 yaratmazdan evvel
[1690] yoḳsa: C36 a/7 yoḫsa
[1691] ḫaberlerle: B31 b/14 ḫaberler-ile; C36 a/8 ḫaberler ile
[1692] yöninde: C36 a/9 yöninden
[1693] yöninde: C36 a/10 yöninden
[1694] mütefāvitdür: C36 a/10 mütefāvitlerdür
[1695] ve: C36 a/10'da yok.
[1696] olmamaḳda: B31 b/16-17 ve C36 a/10-11 olmamaḳda ve
[1697] Mūsā'ya: C36 a/11 Mūsā ʿaleyhi's-selāma
[1698] iden: B31 b/18 ve C36 a/12 ider
[1699] Mūsā'ya: C36 a/13 Mūsā ʿaleyhi's-selāma
[1700] vaṣfına: B32 a/1 ve C36 a/14 ṣıfata
[1701] ve: C36 a/14'te yok.

bilmemüz[1702] gibi degül[1703] **[C36 b]** daḫı[1704] Ḥaḳ Taʿālā ālātsız daḫı (5)ṣūret ḥāṣıl olmadın bilür, biz bunlar-ıla bilürüz. (6)Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā ḳadīrdür lākin bizüm ḳudretimüz gibi (7)degül[1705] zīrā[1706] bizüm ḳudretimüz ḥādiṯdür, maḫlūḳdur (8)dahı biz[1707] baʿżı nesneye ḳādir oluruz ālet-ile, yardumcıyla.[1708] (9)Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳudreti ḳadīmdür daḫı ṣıfatıdur ki (10)ẕātınuñ ġayrı degildür daḫı her nesneye ḳādirdür daḫı (11)yalıñuz ẕātı ḳādirdür[1709] ālāt u yardımcıya muḥtāc **[A41 b]** (1)degildür. Ve daḫı Allāhu Taʿālā görür lākin bizüm (2)görmemüz gibi degül ve[1710] daḫı işidür lākin[1711] bizüm (3)işidmemüz[1712] gibi degül. Biz ālet-ile görürüz ve (4)işidürüz Ḥaḳ Taʿālā'nuñ görmesi ve işidmesi[1713] (5)ṣıfat-ıladur ki[1714] ẕātınuñ ġayrı degüldür başḳa (6)ẕātıdur gören ve işiden ālet-i vāṣıtası yoḳdur. (7)Ve daḫı görmesi ve işidmesi[1715] ḳadīmdür. Pes uyḳuda[1716] (8)baʿżı şekiller ve renkler görürsin niçe zamāndan ṣoñra (9)ol cins şekiller ve renkler uyanuḳla görürsin çün-ki (10)sen dimāġuñ āletile bir nesneyi vücūdından evvel (11)göresin ne taʿaccüb idersin Ḥaḳ Taʿālā ol[1717] şeyiʾ mevcūd **[A42 a]**

[1702] bilmemüz: B32 a/2 gibi bilmemüz
[1703] degül: C36 a/15 degüldür
[1704] degül daḫı: B32 a/2 degüldür
[1705] degül: B32 a/4 ve C36 b/2 degüldür
[1706] zīrā: B32 a/5 zīre
[1707] dahı biz: C36 b/3'te yok.
[1708] ālet-ile yardumcıyla: B32 a/6 ālet-ile ve yardumcılar-ıla; C36 b/3-4 ālet ile yardumcılar ile
[1709] daḫı ṣıfatıdur ki ẕātınuñ ġayrı degildür daḫı her nesneye ḳadirdür daḫı yalıñuz ẕātı ḳādirdür: B32 a/7'de yok; C36 b/4-6 daḫı ṣıfatıdur ki ẕātınuñ ġayrı degildür her nesneye ḳadirdür
[1710] ve: C36 b/7'de yok.
[1711] lākin: C36 b/7'de yok.
[1712] işidmemüz: B32 a/9 ve C36 b/7 işitmemüz
[1713] işidmesi: B32 a/10 ve C36 b/8 işitmesi
[1714] ṣıfat-ıladur ki: B32 a/10 bir ṣıfat-ıladur ki; C36 b/8 ṣıfatladur
[1715] işidmesi: B32 a/12 ve C36 b/10 işitmesi
[1716] uyḳuda: C36 b/10 uyḫuda
[1717] ol: C36 b/14 evvel

(1)olmazsuzın görüp işidür gibi[1718] bunuñ birle[1719] saña (2)vücūdından evvel şekiller[1720] ve levnler[1721] gösteren oldur. (3)Ve daḫı[1722] Ḥaḳ Taʿālā şeyʾdür ammā ġayrı şeyʾler gibi degül[1723] (4)maʿnāsı Ḥaḳ Taʿālā vardur[1724] dimekdür ammā cismi var[1725] (5)dimek degildür. **[B32 b]** Yaʿnī şeyʾden murād hemān varlıḳ (6)maʿnāsınadur[1726] **[C37 a]** cism olmaḳ şarṭ degildür zīrā[1727] Ḥaḳ Taʿālā (7)cism olmaḳdan münezzehdür. Zīrā[1728] cism oldur ki hem (8)uzunluġı hem[1729] ini hem deriñligi ola gerekse bunlar (9)farḳ olsun gerekse olmasun cism[-i] kürīde meṣelā. (10)Zīrā[1730] degirmi olan cisimde bu ucı[1731] farḳ olunmaz (11)pes Ḥaḳ Taʿālā cism aḥvālinden münezzehdür ve daḫı **[A42 b]** (1)Ḥaḳ Taʿālā cevher degildür zīrā[1732] cevher oldur ki ol (2)ʿavārıża ve ḥavādiṯe maḥal ola Ḥaḳ Taʿālā bunlardan[1733] (3)münezzehdür ve daḫı[1734] ʿaraż degüldür zīrā[1735] ʿaraż bir maḥalde (4)olur, Ḥaḳ Taʿālā maḥalden münezzehdür. Daḫı[1736] ḥaddi yoḳdur (5)yaʿnī[1737]

[1718] işidür gibi: C36 b/13 işitdügin

[1719] birle: B32 a/16 birle ki

[1720] şekiller: C36 b/14 ol şekilleri

[1721] levnler: B32 a/17 levnler ve ṣūretler; C36 b/14 levnleri ve ṣūretleri

[1722] ve daḫı: B32 a/18 *Muḫtaṣār Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de dimiş ki; C36 b/15 *Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de dimiş-ki

[1723] degül: B32 a/19 degüldür

[1724] vardur: B32 a/19 var

[1725] var: B32 a/19 vardur

[1726] Ḥaḳ Taʿālā şeyʾdür ammā ġayrı şeyʾler gibi degül maʿnāsı Ḥaḳ Taʿālā vardur dimekdür ammā cismi var dimek degildür yaʿnī şeyʾden murād hemāñ varlıḳ maʿnāsınadur: C36 b/15-C37 a/1 Allāhu Taʿālā vardur. Varluġı kendüdendür

[1727] zīrā: B32 b/2 zīre

[1728] zīrā: B32 b/2'de ve C37 a/2'de yok.

[1729] hem: C37 a/2 ve hem

[1730] zīrā: B32 b/4'te ve C37 a/3'te yok.

[1731] bu ucı: C37 a/4'te yok.

[1732] zīrā: B32 b/6 zīre

[1733] bunlardan: B32 b/7 ve C37 a/6 bundan

[1734] ve daḫı: B32 b/8 ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā

[1735] zīrā: B32 b/8 zīre

[1736] daḫı: B32 b/9 ve daḫı

[1737] yaʿnī: C37 a/8 daḫı

nihāyeti yoḳdur zīrā[1738] ḥudūṯ lāzım gelür (6)yā-ḫūd ḥaddi yoḳdur yaʿnī māhiyeti taʿrīf olmaz[1739] (7)yaʿnī[1740] taʿrīf cüzler-ile olur, Ḥaḳ Taʿālā'da cüz yoḳdur (8)zīrā[1741] mürekkeb olur daḫı mümkin olur bu ḫod muḥāldür ve daḫı[1742] (9)żıddı yoḳdur zīrā[1743] żıddı olana bir maḥal gerekdür. (10)Maḥalle muḥtāc olur ve daḫı Allāhu Taʿālā'yı nizāʿ idüp (11)menʿ ider[1744] kimesne[1745] yoḳdur pes żıddı[1746] muḥaldür, **[A43 a]** (1) وَلَا نِدَّ لَهُ وَلَا مِثْلَ لَهُ bir maʿnāyadur. Ḥaḳ Taʿālā'nuñ miṯli yoḳdur zīrā[1747] mürekkeb (2)olmaḳ lāzım gelür daḫı[1748] hīç nesne yoḳdur olmışdan[1749] (3)ve olacaḳdan kim[1750] ol bilinmemiş ola illā Ḥaḳ (4)Tebārek ve Taʿālā'nuñ[1751] **[C37 b]** niteligi kim anuñ bilinmesine (5)imkān yoḳdur.[1752] **[B33 a]** Ve sen Tañrı Taʿālā'yı ol vaḳt (6)bilesin-kim bilmez olasın.[1753] Bilinür nesnenüñ (7)miṯli[1754] naḳş gibidür ve bilicinüñ naḳḳāş gibidür

---

[1738] zīrā: B32 b/10 zīre

[1739] olmaz: B32 b/11 ve C37 a/9 olunmaz

[1740] yaʿnī: B32 b/11 zīre; C37 a/9 zīrā

[1741] zīrā: B32 b/12 zīre

[1742] ve daḫı: B32 b/13 daḫı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ; C37 a/10 daḫı

[1743] zīrā: B32 b/13 zīre

[1744] Allāhu Taʿālā'yı nizāʿ idüp menʿ ider: C37 a/12 Allāhu Taʿālā'ya nizāʿ, menʿ ider

[1745] kimesne: C37 a/12 kimse

[1746] żıddı: C37 a/12 żıddı olmaḳ

[1747] zīrā: B32 b/16 zīre

[1748] daḫı: B32 b/17 ve C37 a/14 ve daḫı *Ḳābus-nāme*'de dimiş ki

[1749] olmışdan: B32 b/18 ve C37 a/15 olup

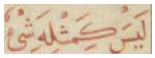
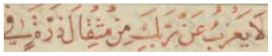
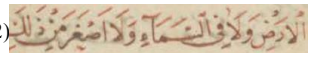
[1750] kim: C37 a/15'te yok.

[1751] Ḥaḳ Tebārek ve Taʿālā'nuñ: C37 a/15 Ḥaḳ Taʿālā'nuñ

[1752] yoḳdur: B32 b/19-B33 a/1 yoḳdur ve andan ġayrı mecmūʿ her nesne bilinmişdür; C37 b/1 ve andan-ṣoñra mecmūʿ her nesne bilinmişdür

[1753] olasın: B33 a/2-6 olasın yaʿnī her nesne ki Allāhu Taʿālā'dan ötürü senüñ ḫāṭıruñdan geçer ki oldur ol Tañrı degildür zīre Resūl'ullāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi a.m مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ diyü buyurmışdur ve ḥażret-i Ebā Bekr'üñ raḍīyallāhu anh dāyim sözi bu idi-ki الْعَجْزُ عَنْ دَرْكِ الْإِدْرَاكِ dirdi; C37 b/2-5 olasın yaʿnī her nesne ki Allāhu Taʿālā'dan ötürü senüñ ḫāṭıruñdan geçer ki ol Tañrı degildür zīrā ki Resūl'ullāh ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ diyü buyurmışdur ve ḥażret-i Ebā Bekr'üñ raḍīyallāhu anh dāʾim sözi bu idi الْعَجْزُ عَنْ دَرْكِ الْإِدْرَاكِ dir idi

[1754] miṯli: C37 b/6 miṯāli

(8)pes naḳḳāşuñ gümānı naḳş içün ḳabūl olmayınca (9)naḳş eylemez.[1755] Ve bilgil kim[1756] senüñ göñlüñden ne kim (10)geçe[1757] ol Tañrı degildür ve Ḥaḳ Taʿālā[1758] ol senüñ (11)göñlüñden geçenüñ yaradıcısıdur.[1759] Daḫı[1760] Ḳurʾān'da[1761] **[A43 b]** (1) didi.[1762] Pes Ḥaḳ Taʿālā bu ẕikr (2)olunan nesnelerden münezzehdür, vücūdı (3)kendüdendür,[1763] ġayrıdan olana beñzemek (4)yoḳdur ne ẕātında ne ṣıfātında. Ve daḫı[1764] Ḥaḳ Taʿālā (5)bu eşyāya ʿālimdür. Ezelde[1765] daḫı ḫalḳ itmezden evvel **[C38 a]** (6)Ḥaḳ Taʿālā eşyāyı taḳdīr itdi. Pes niçün ʿālim (7)olmaya anlara ezelde yaʿnī dünyāda ve āḫiretde (8)olup ve[1766] olacaḳ nesneleri cümle levḥ-i maḥfūẓda (9)yazdı ḥattā olup ve olacaḳdan ʿālem-i ervāhda. **[B33 b]** (10)Ve ʿālem-i şehādetde bir zerre ḳadar nesne yoḳdur ki (11)ol yazılandan ḫāric ola nite kim Ḥaḳ Taʿālā **[A44 a]** (1)buyurur[1767] (2) (3) yaʿnī Rabb'üñ (4)taḳdīrinden ḫāric ḳalmaz zerre miḳdār-ı nesne[1768] (5)yerde ve gökde andan daḫı küççük[1769] daḫı büyük (6)nesneler degüldür illā Kitāb-ı Mübeyyin'dedür

---

[1755] naḳş eylemez: B33 a/8-10 naḳş eylemez görmez misin ki mūm biñ naḳş ṭutar ṭaşdan mūmda mehr ḳılurlar ṭaşda ḳılmazlar ve dükeli bilinüre bilicinüñ ḳabūli gerek

[1756] ve bilgil kim: B33 a/10'da yok; C37 b/9 ve

[1757] geçe: B33 a/10 ve C37 b/10 geçer

[1758] ve Ḥaḳ Taʿālā: B33 a/10 Tañrı; C37 b/10 evet Tañrı

[1759] yaradıcısıdur: B33 a/11-12 yaradıcısıdur hīç vechle yaradılmışa beñzemez ve yaradılmışlar aña beñzemezler zīre; C37 b/11-12 yaradıcısıdur hīçbir vechle yaradılmışa beñzemez ve yaradılmışlar aña beñzemezler zīrā

[1760] daḫı: B33 a/12'de ve C37 b/12'de yok.

[1761] Ḳurʾān'da: C37 b/12 Ḳurʾān'da buyurdı

[1762] didi: C37 b/12'de yok.

[1763] kendüdendür: B33 a/14 kendündendür ve vücūdı; C37 b/13 kendüdendür vücūdı

[1764] ve daḫı: B33 a/15-16 ve *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde dimiş ki; C37 b/14-15 *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde dimiş-ki

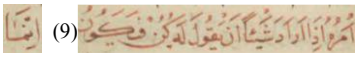
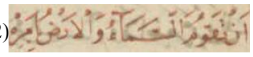
[1765] ezelde: B33 a/26 ezelden

[1766] ve: B33 a/18'de yok.

[1767] buyurur: C38 a/4 buyurdı

[1768] nesne: B33 b/5'te ve C38 a/7'de yok.

[1769] andan daḫı küççük: B33 b/5 ve C38 a/7 küçük

yaʿnī [7]levh-i maḥfūẓdadur. Ve Allāhu Taʿālā eşyāyı każā [8]eyledi *kün* didügi ḳavliyle nite kim buyurur [9] [10]yaʿnī Ḥaḳ Taʿālā'nuñ emri ḳaçan bir nesneyi dilese aña [11]*kün* dimek dilese[1770] ol emir hemān olur, ol **[A44 b]** [1]ezelden olan ṣıfatıdur. **[B33 b]** [10]Faḫrü'l-islām ʿAlī Pezdevī [11]eydür baʿżılar[1771] *kün* ḳavli sürʿatle vücūda getürmekdür dimişler [12]bu sözi red ider daḫı eydür ki bel-ki murāḍ bizüm ḳatımuzda [13]bu *kün* gelmesile emr-i ḥaḳīḳaten[1772] olmaḳdur mecāzen[1773] degildür ki vücūda [14]tiz götürmeden[1774] ola bel-ki ḥaḳīḳaten kelāmdur[1775] **[C38 b]** teşbīhsüz daḫı [15]taʿlīlsüz. Daḫı Şemsü'l-eyimme Muḥammed Seraḫsī eydür bu kelime mecāzen [16]ṣıfat-ı tekvīne rāciʿdür dimişler anları red idüp eydür ki [17]murād ḥaḳīḳaten[1776] emirdür, mecāzen[1777] degildür, dir. Bel-ki vücūdı [18]daḫı ḳıyāmı emre mużāfdur daḫı bizüm ḳatımuzda bu *kün* ḳavli [19]ḥaḳīḳatden murāddur. Bu degül ki tekvīnden mecāz ola. Şöyle **[B34 a]** [1]şöyle ki baʿżılar zuʿm iderler. **[A44 b]** Nite kim[1778] buyurur [2] yaʿnī Ḥaḳ Taʿālā'nuñ [3]emirlerindendür ki gök ve yir anuñ emriyle ḳāyimlerdür, [4]dir. Emr-i şarīḥ ẕikr ider ḥattā bize[1779] kelāmu'llāh ḥādiṯ [5]denildügine[1780] bu āyet-ile istidlāl iderüz ki cemīʿ maḫlūḳāt [6]*kün* ḳavlinüñ eşeridür bu ḳavl maḫlūḳ degildür dirüz **[B34 a]** [6]ve şimdiki zamānda Ḫāliḳ'üñ ekşeri cehillerinden [7]artar ve[1781] bir kimesneye[1782] ziyān olsa yā kendüye olsa *kān lem* [8] *yekün*den ġalaṭ idüp *kün fe yekūn* oldı dirler veyā bir kişi [9]bir kimseye incinse ġażābı arasında seni *kün fe yekūn* iderem, [10]dir.[1783] İmdi bu söz her kimesneden ki[1784] ṣādır

---

[1770] dilese: B33 b/9 ve C38 a/11 olsa

[1771] baʿżılar: C38 a/12 baʿżılar yaʿnī evvelki Şeyḫ Ebū Manṣūr'dur

[1772] ḥaḳīḳaten: C38 a/14 ḥaḳīḳat

[1773] mecāzen: C38 a/15 mecāz

[1774] götürmeden: C38 a/15 götürmeden ötüri

[1775] ḥaḳīḳaten kelāmdur: C38 a/15 ḥaḳīḳat

[1776] ḥaḳīḳaten: C38 b/3 ḥaḳīḳat-i

[1777] mecāzen: C38 b/3 mecāz

[1778] nite kim: C38 b/5-6 nitekim buyurur Ḳāla'llāhu Taʿālā

[1779] bize: B34 a/4'te yok; C38 b/8 biz

[1780] denildügine: Kelime, yazmada "kef" ile yazılmıştır.

[1781] artar ve: C38 b/10'da yok.

[1782] kimesneye: C38 b/10 kimseye

[1783] iderem dir: C38 b/12 oldı dirler

[1784] kimesneden ki: C38 b/13 kimden

olursa (11)küfrdür zīre ki[1785] Ḥaḳ Taʿālā'nuñ cemīʿ mevcūdātda *kün fe yekūn* (12)ḳavlinüñ eşeridür. (7)Daḫı dünyāda ve āḫiretde bir nesne olmaz illā Ḥaḳḳ'uñ[1786] (8)dilemesi ile[1787] ve ʿilmi ile[1788] ve każāsıyla ve taḳdīri ile **[C39 a]** (9)ve levḥ-i maḥfūẓda yazmasıla olur. Taḳdīrile levḥ-i (10)maḥfūẓda yazmaḳ bir maʿnāyadur levḥ-i maḥfūẓda (11)şöyle olsa gerek diyü yazmışdur, şöyle olsun **[A45 a]** (1)diyü yazmış degildür.[1789] Nite kim Ḥaḳ Taʿālā buyurur[1790] وكل (2) شيء فعلوه في الزبر وكل صغير وكبير (3) مستطر ya ʿnī her nesne ki işlerler[1791] levḥ-i maḥfūẓda (4)vardur ve daḫı her büyük ve küççük yazıludur.[1792] Ve daḫı (5)Ḥaḳ Taʿālā'nuñ eşyāya ʿilmi[1793] ḳadīmdür bir nesneyi[1794] **[B34 b]** bildügi (6)vaḳt ʿilm-i ḳadīm-ile bilür ve daḫı bir nesneyi mevcūd itse (7)yā fānī itse ʿilm-i ḳadīmi ile bilür ve ʿilm-i ḳadīmine muvāfiḳ (8)mevcūd ider veyā[1795] fānī ider ve daḫı bilüp ṭurursın-ki[1796] (9)Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿilm-i ẕātındandur, bir ġayrı nesne (10)vāṣıṭası yoḳdur. Pes ẕātına teġayyür gelmez ve maʿlūm (11)olanuñ iḫtilāfı ile ve ḥudūṯı ile[1797] ʿilmine teġayyür **[A45 b]** (1)gelmez. Zīrā[1798] ilme teġayyür, ṣūret teġayyürinden (2)gelür. Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ʿilminde ṣūret vāsıṭası (3)yoḳdur ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā bir nesneyi bilse ol (4)ʿilmi ki ezelī ṣıfatıdur anuñla bilür, ṣoñradan (5)olmış ʿilm degüldür. Ve daḫı bir[1799] nesneye ḳādir

[1785] zīre ki: C34 b/14 zīrā
[1786] Ḥaḳḳ'uñ: C38 b/15 Ḥaḳ Taʿālā'nuñ
[1787] dilemesi ile: B34 a/13 ve C38 b/15 dilemesile
[1788] ʿilmi ile: B34 a/13 ve C38 b/15 ʿilmile
[1789] yazmış degildür: B34 a/16 yazmamışdur; C39 a/3 yazmışdur
[1790] Ḥaḳ Taʿālā buyurur: C39 a/3 buyurur Ḳāla'llāhu Taʿālā
[1791] işlerler: B34 a/18 işlersiz
[1792] büyük ve küççük yazıludur: C39 a/5 küçük ve büyük yazılur
[1793] eşyāya ʿilmi: B34 a/19 ʿilmi eşyāya
[1794] nesneyi: B34 a/19 nesne
[1795] ve yā: C39 a/8 yā
[1796] ṭurursın-ki: B34 b/3 ve C39 a/8 durursun ki
[1797] iḫtilāfı ile ve ḥudūṯı ile: B34 b/5 ve C39 a/10 iḫtilāfıla ve ḥudūṯıla
[1798] zīrā: B34 b/6 zīre
[1799] bir: C39 a/13 her

olsa[1800] (6)ol ḳudreti ki ezelī ṣıfatıdur, anuñla ḳādir olur. (7)Ṣoñradan olmış ḳudret degüldür. Ve daḫı bir nesneyi (8)ḫalḳ itse taḫlīḳ[1801] ki ezelī ṣıfatıdur, (9)anuñla ḫalḳ ider. **[C39 b]** Ṣoñradan olmış fiʿl degüldür. (10)Ve daḫı fāʿil Allāhu Taʿālā'dur.[1802] Fiʿl ezelī ṣıfatıdur. (11)Ol mefʿūl, maḫlūḳdur. Ḥaḳ Taʿālā'nuñ fiʿli maḫlūḳ[1803] **[A46 a]** (1)degüldür. Pes meẕkūr ṣıfatlar ḳadīmdür zīrā[1804] eger ḥādiṯ (2)olsa Ḥaḳ Taʿālā ḥādiṯe maḥal olmaḳ lāzım gelür, Ḥaḳ Taʿālā (3)andan münezzehdür. Bilgil ki her ʿāḳil gerek (4)melek olsun gerek nefs-i nāṭıḳa olsun (5)kendüden ġayrını idrāk itse bir ṣūret ḫāṣıl (6)olmaġa muḥtācdur ammā kendüni idrāk itse (7)muḥtāc degüldür. Çün-ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfātı (8)kendünüñ ġayrı degüldür ve[1805] bilüp dursun-ki (9)Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ẕātıyla ḥādiṯler ḳāyīm olmaz. Lā-cerem[1806] (10)Ḥaḳ Taʿālā cemīʿ eşyāyı bilmekde ġayrı ṣıfātına (11)muḥtāc olmaz. Ve daḫı bir kimesne dise ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ **[A46 b]** (1)ṣıfatları maḫlūḳdur yā ḥādiṯdür dise ol Allāhu (2)Taʿālā'ya kāfir olur. Bel-ki ṣıfātı ezelde vardur, (3)muḥdeṯ degüldür ve maḫlūḳ degüldür. Zīrā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ (4)ṣıfatı maḫlūḳdur ve maḫlūḳ ṣıfatı gibidür dimiş olur.[1807] (5)Böyle diyen kimesne Allāhu Taʿālā'ya[1808] ve ṣıfātına cāhil (6)olur. **[B35 a]** Eyle olsa Allāhu Taʿālā'ya ve[1809]

[1800] ḳādir olsa: C39 a/3 ḳādirdür

[1801] taḫlīḳ: B34 b/12 ve C39 a/15 ol taḫlīḳ

[1802] Allāhu Taʿālā'dur: C39 b/1 Allāh ʿaẓmü'ş-şāndur

[1803] maḫlūḳ: C39 b/2 maḫlūḳı

[1804] zīrā: B34 b/15 zīre

[1805] bilgil ki her ʿāḳil gerek melek olsun gerek nefs-i nāṭıḳa olsun kendüden ġayrını idrāk itse bir ṣūret ḫāṣıl olmaġa muḥtācdur ammā kendüni idrāk itse muḥtāc degüldür çün-ki Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfātı kendünüñ ġayrı degüldür ve: B34 b/16 ve C39 b/4 ve *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde eydür

[1806] Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ẕātıyla ḥādiṯler ḳāyīm olmaz lā-cerem: B34 b/17'de ve C39 b/5'te yok.

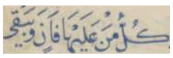
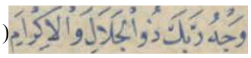
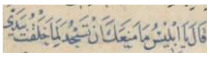
[1807] ol Allāhu Taʿālā'ya kāfir olur bel-ki ṣıfāt-ı ezelde vardur muḥdeṯ degüldür ve maḫlūḳ degüldür zīrā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfatı maḫlūḳdur ve maḫlūḳ ṣıfatı gibidür dimiş olur: C39 b/6'da yok.

[1808] kāfir olur bel-ki ṣıfāt-ı ezelde vardur muḥdeṯ degüldür ve maḫlūḳ degüldür zīrā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṣıfatı maḫlūḳdur ve maḫlūḳ ṣıfatı gibidür dimiş olur böyle diyen kimesne Allāhu Taʿālā'ya: B34 b/19'da yok.

[1809] ṣıfātına cāhil olur eyle olsa Allāhu Taʿālā'ya ve: C39 b/7'de yok.

nebīlerine ḳāfir (7)olmış olur ammā[1810] tevaḳḳuf iden yaʿnī ṣorup bilmekde (8)teʾḫīr itse ve daḫı şek itse ṣıfātınuñ maḫlūḳ (9)olmasın cāyīz[1811] görse anlar daḫı Allāhu Taʿālā'ya kāfir (10)olur. Ḫulāṣā-da eydür[1812] bir kimesne[1813] dise ki saʿy-ıla (11)işleyelüm, ferāġat-ıla yiyelüm, dise bu söz, Mecūsīler[1814] **[A47 a]** (1)sözidür zīrā[1815] rızḳı kesbden bilmiş olur. Bu (2)bāṭıldur zīrā[1816] rızḳ Allāh'dandur gerek kesb-ile gerek (3)kesbsüz. Eger rızḳ Allāh'dandur[1817] ammā ḳuldan çalışmaḳ (4)gerekdür, dise bu şirkdür zīrā[1818] çalışmaḳ daḫı (5)Allāhu Taʿālā'nuñ virmesiyle olur eger benüm ellerüm nite kim (6)ṣaġdur, baña rızḳ eksük olmaz, dise bu ḳorḳacaḳ (7)sözdür ve daḫı[1819] **[C40 a]** ʿilm[-i] tevḥīdüñ deḳāyıḳından bir nesne (8)insān üzerine müşkil olsa ol kimesne lāyıḳ (9)oldur ki fiʿl-ḥāl Allāhu Taʿālā ḳatında ṣavāb[1820] olan (10)nesneye iʿtiḳād eyleye. Bir ʿālim bulup suʾāl eyleyince (11)ṭaleb teʾḫīrine vüsʿat yoḳdur ve daḫı bunda tevaḳḳuf **[A47 b]** (1)eylemege ʿözr olunmaz[1821] kāfir olur eger tevaḳḳuf (2)iderse[1822] yaʿnī ʿilm[-i] tevḥīdüñ deḳāyıḳından her şeyʾ ki (3)anda şek ve şübhe vāḳiʿ ola. Tevḥīde münāfīdür (4)ol şeyʾ ber-ā-berdür gerek Allāhu Taʿālā'nuñ ẕātında olsun (5)gerek ṣıfātında olsun. Eyle olsa şol kimse (6)ki[1823] ʿilm-i tevḥīdi mufaṣṣal bilür ol kimesne ʿilm-i tevḥīde (7)münāfī olan

[1810] ammā: B35 a/1-2 ve C39 b/7-8 *Fıḳh-ı Ekber*'de dimiş ki
[1811] cāyīz: C39 b/9 cāʾiz
[1812] eydür: C39 b/10'da yok.
[1813] kimesne: C39b/kimse
[1814] Mecūsīler: B35 a/5 Mecūsiler
[1815] zīrā: B35 a/6 zīre
[1816] zīrā: B35 a/6 zīre; C39 b/11'de yok.
[1817] Allāh'dandur gerek kesb-ile gerek kesbsüz eger rızḳ Allāh'dandur: B35 a/7 Allāhu Taʿālā'dandur; C39 b/11-12 ḥażret-i Allāh'dandur gerek kesb-ile gerek kesbsüz egerçi rızḳ Allāhu Taʿālā'dandur
[1818] zīrā: B35 a/8 zīre
[1819] ve daḫı: B35 a/10 ve daḫı *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde eydür; C39 b/15-C40 a/1 *Ekber* şerhinde eydür
[1820] ṣavāb: B35 a/12 ṣevāb
[1821] ʿözr olunmaz: B35 a/14-15 ve C40 a/4 ʿöẕr de olmaz
[1822] iderse: C40 a/4 eylerse
[1823] kimse ki: B35 a/18 kimesne kim; C40 a/7 kimesne ki

her şeyʾi bilür.[1824] **[B35 b]** Baʿżı ʿulemā eyitdi taḥḳīḳ (8)ʿilm-i tevḥīd daḫı maʿrifet-i ṣıfāt sāyīr ʿulūma mübāyindür. (9)Eyle olsa ʿilm-i aḥkāmda iḫtilāf raḥmetdür ve ʿilm-i (10)tevḥīdde iḫtilāf ḍalāletdür ve bidʿatdür. Vāz ḫaṭā (11)tevḥīdde ve ṣıfātda küfrdür bundan evvel[1825] ʿibād **[A48 a]** (1)ʿilm[-i] aḥkāmuñ ṭalebinde İndu'llāh ʿilmüñ ḥaḳīḳatile (2)mükellef olmadılar. Evet[1826] ʿilm-i tevḥīdde İndu'llāhu (3)ḥaḳīḳat[1827] muvāfaḳat üzerine mükellef olundılar.[1828] Ol (4)teklīf daḫı iʿtiḳād-ı ṣaḥīḥ olmaġ-ıla olur, iʿtiḳād-ı (5)ṣaḥīḥ olmaz illā Allāhu Taʿālā ḳatında ṣavāb[1829] olan (6)şeyʾe muvāfiḳ olmaġ-ıla olur. Ve daḫı[1830] **[C40 b]** Ḥaḳ[1831] Taʿālā'nuñ (7)yed ṣıfatı ve vech ṣıfatı ve nefs ṣıfatı vardur. Ḥaḳ[1832] (8)Taʿālā'nuñ Ḳurʾān'da ẕikr itdügi vech ve yed ve nefs (9)Ḥaḳ Taʿālā'nuñ[1833] ṣıfatlarıdur nice[1834] dimek olmaz. Ḥaḳ (10)Taʿālā Ḳurʾān'da[1835] didi-ki[1836] (11) yaʿnī her kimesne-kim[1837] **[A48 b]** (1)yiryüzinde vardur, fenā bulur illā Rabb'üñ vechi degül (2)ancılayın Rabb'i ki celāl ü ikrām ṣāḥībidür. Ve daḫı Ḳurʾān'da[1838] (3)dir[1839] ki (4)yaʿnī yā İblīsü ne nesne menʿ itdi seni secde itmekden (5)kendü ellerüm ile yaratduġum nesneye? Ve

---

[1824] bilür: B35 a/19-B35 b/1 bilür ve daḫı *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde eydür; C40 a/8 bilür ve daḫı *Ekber* şerhinde

[1825] bundan evvel: B35 b/4 zīre; C40 a/11 zīrā ki

[1826] evet: C40 a/12 ammā

[1827] İndu'llāhu ḥaḳīḳat: C40 a/13 ḥaḳīḳate

[1828] olundılar: C40 a/13 oldılar

[1829] ṣavāb: C40 a/15 ṣevāb

[1830] ve daḫı: B35 b/9 ve daḫı *Fıḳh-ı Ekber*'de dimiş ki; C40 a/15 ve daḫı *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde dimiş-ki

[1831] Ḥaḳ: B35 b/9 ve C40 b/1 Allāhu

[1832] Ḥaḳ: C40 b/2 Allāhu

[1833] Ḳurʾān'da ẕikr itdügi vech ve yed ve nefs Ḥaḳ Taʿālā'nuñ: B35 b/10'da ve C40 b/2'de yok.

[1834] nice: B35 b/11 niçe iki; C40 b/2 nice ki

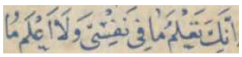
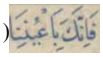
[1835] Ḥaḳ Taʿālā Ḳurʾān'da: C40 b/2 Ḳurʾān-ı ʿaẓīminde

[1836] didi-ki: B35 b/11 buyurdı-ki; C40 b/2 buyurur

[1837] kimesne-kim: C40 b/3 kimse ki

[1838] Ḳurʾān'da: C40 b/5'te yok.

[1839] dir: B35 b/14 eydür; C40 b/5 buyurur

daḫı (6)Ḳurʾān’da dir ki[1840] (7) yā Rabbī[1841] sen bilürsin benüm nefsümde olanı, (8)ben bilmezin senüñ nefsüñde olanı.[1842] Pes bu āyetlerde **[B36 a]** vech (9)ve yed ve nefs ẕikr olundı ve daḫı bundan ġayrı ṣıfat-ı (10)ʿayn ve ṣıfat-ı ḳabża ve ṣıfat-ı eṣābiʿ ve ṣıfat-ı ḳadem (11)bilā-keyf meẕkūrdur ve[1843] Ḥaḳ Taʿālā[1844] dir ki[1845] **[A49 a]** (1) yaʿnī Rabb’üñüñ ḥükmine ṣabr eylesen (2)bizüm aʿyunumuzdasın[1846] ve daḫı Resūlu’llāh ṣalla’llāhu (3)ʿaleyhi ve sellem[1847] buyurur ki Ḥaḳ Taʿālā Ādem nebīyi yaratdı bir (4)ḳabżadan yirüñ cemīʿ ṣınıfından almışdı. Ve daḫı (5)buyurur ki[1848] Ādem ü nebī oġullarınuñ[1849] ḳalbleri götüri (6)Raḥmān’uñ **[C41 a]** eṣābiʿinden iki aṣbiʿ ortasında götürüsü (7)bir ḳalb gibidür. Nice dilerse döndürür.[1850] Ve daḫı (8)buyurur ki[1851] cehennem her vaḳt *hel min mezīd,* dir. Yaʿnī daḫı (9)var mı, dimekden zāyīl olmaz. Ḥattā Rabbü’l-ʿizzet ḳademini (10)üzerine ḳor daḫı cehennem dir, yiter cehennem[1852] ʿizzetüñ ḥaḳḳıçun (11)pes cehennem bir yire gelür, bozılur.[1853] Biribirine ṣıḳışurlar.[1854] **[A49 b]** (1)Pes bu āyetde ve ḥadīṯlerde[1855] ṣıfat-ı ʿayn ve ṣıfat-

---

[1840] dir ki: C40 b/7 buyurur

[1841] yā Rabbī: B35 b/18 yaʿnī ḥażret-i ʿĪsā didi-ki yā Rabbī; C40 b/8 ʿĪsā ʿaleyhi’s-selām didi-ki yā Rabbī

[1842] ben bilmezin senüñ nefsüñde olanı: C40 b/9 ben senüñ nefsüñde olanı bilmezin

[1843] ve: B36 a/3 ve daḫı; C40 b/12’de yok.

[1844] Ḥaḳ Taʿālā: C40 b/12 Ḳāla’llāhu Taʿālā

[1845] dir ki: B36 a/3 buyurur ki; C40 b/12’de yok.

[1846] aʿyānumuzdasın: B36 a/4 ve C40 b/13 gözümüzdesin

[1847] ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellem: B36 a/5 ṣalla’llāhu a.m; C40 b/13-14 ṣalla’llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

[1848] buyurur ki: C40 b/15’te yok.

[1849] Ādem ü nebī oġullarınuñ: B36 a/7 ve C40 b/15 Ādem nebī ādem oġullarınuñ

[1850] döndürür: C41 a/2 döndürür diyü buyurmışdur

[1851] ve daḫı buyurur ki: B36 a/9 ve daḫı *Muḫtaṣar Ḥikmetü’n-nebeviyye*’de dimiş ki; C41 a/2 ve daḫı *Muḫtaṣar Ḥikmetü’n-nebeviyye* dir ki

[1852] cehennem: B36 a/11’de ve C41 a/4’te yok.

[1853] bozılur: C41 a/5 gelür, bozılur

[1854] ṣıḳışurlar: B36 a/12 ṣıḳışur

[1855] bu āyetde ve ḥadīṯlerde: B36 a/13 bu āyetlerde; C41 a/5 āyetde ve ḥadīṯde

ı ḳabża [2]ve ṣıfat-ı ışbaʿ ve ṣıfat-ı ḳadem ẕikr olundı ammā keyfiyyet- [3]süz yaʿnī nice iki[1856] dinmez bel-ki bu ṣıfatlara īmān getürüp [4]nice idügin kendüsi bilür dimek gerekdür. [5]Ve[1857] bir kimesne kim[1858] yedden murād ḳudretdür yā-ḫūd[1859] niʿmetdür [6]dise Ḥaḳ Taʿālāʾnuñ[1860] bir ṣıfatını ibṭāl itmiş olur zīrā[1861] [7]Ḥaḳ Taʿālāʾnuñ ṣıfatları mefhūmda muġāyirlerdurur.[1862] [8]Maʿlūmdur ki yed mefhūmı, niʿmet mefhūmına ve ḳudret [9]mefhūmına muġāyirdür. **[B36 b]** Anuñ-ıçun ehl-i sünnet[1863] cemāʿatden [10]hīçbir kimesne ol teʾvīle ḳāʾil[1864] degildür pes selef [11]ol teʾvīle ehl-i ḳader ve ehl-i iʿtizāl ḳavlidür didiler. Daḫı[1865] **[A50 a]** [1]Ḥaḳ Taʿālāʾnuñ ġażabı ve rıżāsı iki ṣıfatdur. Allāhu Taʿālāʾnuñ [2]ṣıfatlarından ammā keyfsüz yaʿnī maḥlūḳ ġażabı rıżāsı [3]gibi **[C41 b]** degüldür bel-ki müteşābihātdandur. Faḫrü'l-islām [4]ʿAlī Pezdevī *Uṣūl[-i] Fıḳh*'da eydür rıżāu'llāh'dan [5]murād, Ḥaḳ Taʿālāʾnuñ iḫtiyārı memlū olup ẓāhire irişmekdür. [6]Bunuñ içündür[1866] ki rıżā ve ġażab müteşābihātdandur. [7]Ṣıfāt ḥaḳḳında daḫı[1867] eydür ki yed-ile vechü'l-bāḳī bizüm [8]ḳatımuzda ḥaḳdur, aṣlı maʿlūmdur[1868] ammā ne vech-ile [9]olduġı müteşābihātdandur.[1869] Ne vech-ile idügin bilmedügümüzden [10]aṣlına inkār itmek olmaz. Bunuñ-ıçundur ki muʿtezile [11]azdılar aṣlına inkār itdiler. Ve daḫı Şemsü'l-eyimme **[A50 b]** [1]Seraḫsī *Uṣūl-ü Fıḳh*'da eydür

---

[1856] iki: C41 a/7 ki

[1857] ve: B36 a/16 ve C41 a/8 ve daḫı İmām-ı aʿẓam *Fıḳh-ı Ekber*'inde eydür

[1858] kimesne kim: C41 a/9 kimse

[1859] yā-ḫūd: C41 a/9 ve yā-ḫūd

[1860] Ḥaḳ Taʿālāʾnuñ: C41 a/9 Ḥaḳḳ'uñ

[1861] zīrā: B36 a/18 zīre

[1862] muġāyirler-durur: B36 a/19 ve C41 a/10 muġāyirlerdür

[1863] ehl-i sünnet: B36 b/1 ehl-i sünnet ve

[1864] ḳāʾil: BB36 b/2 ve C41 a/12 ḳāyil

[1865] daḫı: B36 b/3 ve C41 a/13-14 ve daḫı İmām aʿẓam *Fıḳh-ı Ekber*'inde dimiş ki

[1866] bunuñ içündür: C41 b/3 bunuñ-ıçundur

[1867] daḫı: C41 b/4'te yok.

[1868] maʿlūmdur: B36 b/10 vardur; C41 b/4-5 vardur, müteşābihātdandur

[1869] ammā ne vech-ile olduġı müteşābihātdandur: C41 b/5'te yok.

cehl-ile yed Ḥaḳ Taʿālā (2)Ḳurʾān'da taṣrīḥ itmişdür, kendülere maʿlūmdur (3)ammā ne vech-ile idügi müteşābihātdandur ammā aṣlını (4)bu sebebden ibṭāl itmezüz, dir. Daḫı[1870] muʿtezile keyfiyyetin (5)bilmedükleri ecilden aṣlına inkār itdiler muʿtezile-(6)den oldılar ve Allāhu Taʿālā'nuñ ṣıfatlarına inkār itdiler.[1871] (7)Ehl-i sünnet ve cemāʿat aṣl-ı ṣıfata[1872] īmān getürdiler, (8)ne vech-ile idügin ṭaleb itmediler zīrā[1873] müteşābihātdan- (9)dur, ṭaleb itmek cāyiz degildür.[1874] وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا (10)اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ (11)مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ[1875] **[A51 a]** (1)yaʿnī[1876] müteşābih ḥaḳḳında eydür müteşābihüñ[1877] teʾvīlini (2)Allāhu[1878] Taʿālā'dan ġayrı kimesne bilmez[1879] **[C42 a]** ammā[1880] ʿilmde rāsiḫler (3)dirler[1881] ki götürüsi Allāh[1882] ḳatındandur. ʿAḳl, ehli (4)ḳabūl ider; sözi, ġayrılar itmez. Pes müteşābihe īmān (5)getürüp vaṣfını Allāh[1883]

[1870] bunuñ-ıçundur ki muʿtezile azdılar aṣlına inkār itdiler ve daḫı Şemsü'l-eyimme'yi serḫası *Uṣūl-ü Fıḳh*'da eydür cehl-ile yed Ḥaḳ Taʿālā Ḳurʾān'da taṣrīḥ itmişdür kendülere maʿlūmdur ammā ne vech-ile idügi müteşābihātdandur ammā aṣlını bu sebebden ibṭāl itmezüz dir daḫı: B36 b/12'de ve C41 b/6'da yok.

[1871] ve Allāhu Taʿālā'nuñ ṣıfatlarına inkār itdiler: B36 b/13'te ve C41 b/7'de yok.

[1872] ṣıfata: B36 b/14 ṣıfatına

[1873] zīrā: B36 b/15 zīre

[1874] cāyiz degildür: C41 b/8-9 cāyiz degildür. Ḳāla'llāhu Taʿālā

[1875] وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ: Bu ayet, B37 a/3-4'te ve C41 b/15-C42 a/1'de verilmiştir.

[1876] yaʿnī: B36 b/16-17 didügi ḳavl üzerine vaḳf vācibdür ve daḫı; C41 b/9-10 buyurduġı ḳavl üzerine vaḳf vācibdür ve daḫı

[1877] müteşābihüñ: B36 b/17 ve C41 b/10 bunuñ

[1878] Allāhu: C41 b/10 Ḥaḳ

[1879] bilmez: B36 b/18-B37 a/3 bilmez ve Ḥaḳ Taʿālā Ḳurʾān'uñ küllīsini muḥkemāt ḳılmadı müteşābihātdan ibtilā olduġına ve muḥkemātdan murād oldur ki Ḥaḳ Taʿālā ḫalḳı anuñ maʿnāsı üzerine tevfīḳ virüp ʿilm eyledi ve müteşābihāt oldur ki Ḥaḳ Taʿālā anuñ ʿilmini setr eyledi bir kimesne içün ol ʿilme yol yoḳdur; C41 b/11-C42 a/1 bilmez ve Ḥaḳ Taʿālā Ḳurʾān-ı ʿaẓīmüñ küllīsini muḥkemāt ḳılmadı müteşābihātdan ibtilā olduġına bināʾen ve muḥkemātdan murād oldur ki Ḥaḳ Taʿālā ḫalḳı anuñ maʿnāsı üzre tevfīḳ virüp ʿilm eyledi ve müteşābihāt oldur ki Ḥaḳ Taʿālā anuñ ʿilmini setr eyledi bir kimesne içün ol ʿilme yol yoḳdur **(Bu kısım, bazı farklılıklarıyla A51 b/10-A52 b/8 arasında bulunmaktadır.)**

[1880] ammā: B37 a/4 ve C42 a/1 yaʿnī

[1881] dirler: C42 a/1 dir

[1882] Allāh: B37 a/5 ve C42 a/2 Allāhu Taʿālā

[1883] Allāh: C42 a/3 Allāhu Taʿālā

bilür diye ve[1884] nebī ʿaleyhi’ (6)s-selāmuñ[1885] ḥavżı daḫı ṣuyı daḫı bardaḳları daḫı (7)rāyiḥa-i ṭayyibesi daḫı ṣıfat-ı ḥavżdan bunlaruñ (8)ġayrı ne kim var-ısa daḫı ḥūr-i ʿīn daḫı ehl-i cennetüñ (9)ṭaʿāmları ve işribeleri[1886] ve libāsları bunlardan (10)ġayrı daḫı[1887] cennetde ne kim var-ısa uṣulleri[1888] maʿlūmdur, (11)evṣāfları[1889] müteşābihātdandur. Görmez misin ki Resūl- **[A51 b]** (1)u’llāh ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellem[1890] didi[1891] Allāhu Taʿālā ṣālīḥ (2)ḳullarıçun[1892] cennetde yaraḳlamışdur. Şol nesne ki[1893] (3)gözler görmemişdür ve ḳulaḳlar işitememişdür (4)ve daḫı beşerüñ ḳalbine ḫuṭūr eylememişdür. Daḫı (5)İbn-i ʿAbbās raḍīya’llāhu anhu[1894] didi cennette her nesne ki (6)vardur. Allāhu Taʿālā Ḳurʾān’da anı[1895] ẕikr eyledi daḫı aña ad (7)virdi. Girü ancılayın ehl-i cehennemüñ ṭaʿāmları ve işribeleri[1896] (8)ve daḫı[1897] libāsları ve[1898] bunlardan ġayrı ne kim var-ısa (9)her birünüñ aṣılları maʿlūmdur,[1899] evṣāfları[1900] müteşābihātdandur. (10)Faḫri’l-islām ʿAlī Pezdevī *Uṣūl-ü Fıḳh*’da didi-ki (11)müteşābihātuñ idrākine yol yoḳdur illā teslīmdür. **[A52 a]** (1)Yaʿnī hemān īmān

---

[1884] ve: B37 a/7 ve daḫı *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde dinmiş ki; C42 a/4 ve daḫı *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde dimişdür ki

[1885] nebī ʿaleyhi’s-selāmuñ: C42 a/ 4-5 Resūl-i ekrem ve nebī-yi mükerrem ṣalla’llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

[1886] işribeleri: C42 a/7 işribesi

[1887] daḫı: C42 a/7’de yok.

[1888] uṣulleri: C42 a/8 uṣūli yaʿnī uṣulleri

[1889] evṣāfları: C42 a/8 evṣāfı vaṣfları

[1890] Resūlu’llāh ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellem: B37 a/12 Resūlu’llāh ṣalla’llāhu a.m; C42 a/9 ḫōca-yı ʿālem ʿaleyhi’ṣ-ṣalavat ve’s-selām

[1891] didi: C42 a/9 buyurdı-ki

[1892] ḳullarıçun: C42 a/9-10 ḳulları içün

[1893] nesne ki: B37 a/13 nesne kim; C42 a/10 nesneyi kim

[1894] raḍīya’llāhu anhu: B37 a/15 raḍīya’llāhu anhümā

[1895] Ḳurʾān’da anı: B37 a/16 ve C42 a/12 anı Ḳurʾān’da

[1896] işribeleri: C42 a/13 işribesi

[1897] daḫı: C42 a/14’te yok.

[1898] ve: C42 a/14’te yok.

[1899] maʿlūmdur: B37 a/19 vardur ve; C42 a/14 vardur

[1900] evṣāfları: C42 a/15 evṣāfı

getürmekdür. Eyle olsa (2)teslīm iḳtiżā ider ki murād maʿlūm olmaḳsızun (3)ḥaḳīḳatine iʿtiḳād oluna. Bu Ḥaḳ Taʿālāʾnuñ (4)ve āḫir müteşābihāt didügi ḳulınuñ maʿnāsıdur. (5)Ve daḫı bizüm ḳatımuzda ʿilme rāsīḫ olanlar (6)içün müteşābihātdan ḫaṭ yoḳdur yaʿnī ṭarīḳ[-ı] (7)ʿilm yoḳdur, illā teslīm vardur Allāh ḳatında, (8)murāduñ ḥaḳīḳati iʿtiḳād üzerine. Ve daḫı Ḥaḳ (9)Taʿālāʾnuñ illā Allāh didügi ḳulı üzerine vaḳf (10)vācibdür ve Ḥaḳ Taʿālā Ḳurʾānʾuñ küllisini muḥkem ḳılmadı (11)müteşābihātdan ıṭṭılāʿ olduġından ötürü. **[A52 b]** (1)Ve muḥkemden murād olunan oldur ki aña teġayyür (2)dāḫil olmaya nāsiḫ gibi. Ve müteşābihātdan murād (3)olınan oldur ki aña teġayyür dāḫil ola mensūḫ (4)gibi. Baʿżılar dimişler muḥkemātdan murād (5)oldur ki Ḥaḳ Taʿālā ḫalḳı anuñ maʿnāsı üzerine (6)tevfīḳ eyledi ve müteşābihāt oldur ki Ḥaḳ Taʿālā (7)anuñ ʿilmini setr eyledi bir aḥad içün aña ʿilme (8)yol yoḳdur.[1901] **[B37 b]** Ve daḫı melekü'l-mevti ve daḫı Münker ve (9)Nekīr[1902] ve daḫı **[C42 b]** melāʾikeden bunlardan[1903] ġayrı ne varısa (10)daḫı şeyṭān daḫı menāzil-i āḫiret daḫı umūr-ı (11)āḫirete müteʿalliḳ olan eḥādiṯ ve āyāt-ı kerīme mutażammın **[A53 a]** (1)olduġı şeyler de müteşābihātdandur vaṣf[1904] (2)yöninden. Bunlaruñ evṣāfından bir şeyʾe ʿaḳl-ıla (3)bir aḥaduñ ʿilmine ṭarīḳ yoḳdur

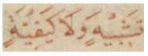

[1901] Faḫri'l-islām ʿAlī Pezdevī *Uṣul-ü Fıḳh*'da didi-ki müteşābihātuñ idrākine yol yoḳdur illā teslīmdür yaʿnī hemān īmān getürmekdür eyle olsa teslīm iḳtiżā ider ki murād maʿlūm olmaḳsızun ḥaḳīḳatine iʿtiḳād oluna bu Ḥaḳ Taʿālāʾnuñ ve āḫir müteşābihāt didügi ḳulınuñ maʿnāsıdur ve daḫı bizüm ḳatımuzda ʿilme rāsīḫ olanlar içün müteşābihātdan ḫaṭ yoḳdur yaʿnī ṭarīḳ[-i] ʿilm yoḳdur illā teslīm vardur Allāh ḳatında murāduñ ḥaḳīḳati iʿtiḳād üzerine ve daḫı Ḥaḳ Taʿālāʾnuñ illā Allāh didügi ḳulı üzerine vaḳf vācibdür ve Ḥaḳ Taʿālā Ḳurʾānʾuñ küllisini muḥkem ḳılmadı, müteşābihātdan ıṭṭılāʿ olduġından ötürü ve muḥkemden murād olunan oldur ki aña teġayyür dāḫil olmaya nāsiḫ gibi ve müteşābihātdan murād olınan oldur ki aña teġayyür dāḫil ola mensūḫ gibi baʿżılar dimişler muḥkemātdan murād oldur ki Ḥaḳ Taʿālā ḫalḳı anuñ maʿnāsı üzerine tevfīḳ eyledi ve müteşābihāt oldur ki Ḥaḳ Taʿālā anuñ ʿilmini setr eyledi bir aḥad içün aña ʿilme yol yoḳdur: B37 b/1'de ve C42 a/15'te yok. **(Bu kısım, bazı farklılıklarıyla B36 b/18-B37 a/3'te ve C41 b/11-C42 a/1'de bulunmaktadır.)**

[1902] Nekīr: A nüshasında "ve Nekīr" biçimindedir.

[1903] bunlardan: B37 b/1 ve bunlardan

[1904] vaṣf: C42 b/3 ve ṣıfat

zīrā[1905] her nesne-ki [4]bunlaruñ vaṣfı ḥaḳḳında ʿaḳl īcāb[1906] ider [5]naṣṣa muḫālifdür. Ve daḫı[1907] her şey ki Allāhu Taʿālā [6]ʿazze ismuhūnuñ ṣıfatından ʿulemā anı[1908] Fārisīle [7]ẕikr eylerler,[1909] aña ḳavli cāyīzdür[1910] dirler idi.[1911] Fārisīle [8]taʿbīrden ġayrı daḫı cāyīz olur ki berāy-ı [9]Ḫudā dimek yaʿnī Ḫudā ḥaḳḳıçun. (10) Ve[1912] **[B37 b]** [9]bu ḥaḳīrüñ daḫı[1913] göñlüne geldi-ki ʿulemā [10]Bārī Taʿālā'nuñ[1914] ʿazze ismuhū müteşābihātda olan ṣıfatlarını Fārisīle [11]taʿbīr olunmasın cāyiz görüp yed ṣıfatı ne sebebden Fārisīle [12]taʿbīr itmesin cāyiz görmediler diyü müşkilümüz olmışdı.[1915] İstanbul'da [13]ve Edirne'de nice kimesnelerden suʾāl olunduḳda murādumca[1916] [14]cevāb diñmeyüp, müşkilümüz ḥall olunmayup ḳalmışdı tā şol [15]vaḳte degin ki hicretüñ ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz yılında[1917] bu ḥaḳīrüñ[1918] [16]ʿuhdesinde olan vizāret ḫidmetin pādişāh-ı ʿālem-penāh āḫir [17]ḳullarına tefvīż idüp bu ḥaḳīre ḥacc itmesine icāzet buyurdılar.[1919] **[C43 a]** [18]Müşkil olan mesāyil[1920] yolda ve izde baʿżı kimesnelerden ṣorup [19]cevāblarından kanāʿat gelmemişdi tā Mışır şehrine gelinceye degin. **[B38 a]** [1]Ve Mışır'da daḫı baʿż[1921] ʿazīzlerden suʾāl olunduḳda didiler ki [2]Allāh[1922] aʿlem *yed* Fārisīle *dest* dimek olur.[1923] ʿArab

---

[1905] zīrā: B37 b/5 zīre

[1906] īcāb: C42 b/5'te yok.

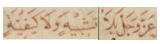
[1907] ve daḫı: B37 b/7 ve C42 b/5-6 ve daḫı İmām-ı aʿẓam *Fıḳh-ı Ekber*'inde eydür

[1908] anı: B37 b/8'de yok.

[1909] eylerler: C42 b/7 eylediler

[1910] ḳavli cāyīzdür: C42 b/7 ḳavl cāʾizdür

[1911] dirler idi: B37 b/9 yed; C42 b/7 yed kelimesi

[1912] daḫı cāyīz olur ki berā-yı Ḫudā dimek yaʿnī Ḫudā ḥaḳḳıçun ve: B37 b/9'da ve C42 b/8'de yok.

[1913] daḫı: C42 b/8'de yok.

[1914] Bārī Taʿālā'nuñ: C42 b/8 Rahmetu'llāh Bārī Taʿālā'nuñ

[1915] olmışdı: C42 b/11 olmış idi

[1916] murādumca: C42 b/12 murād üzre

[1917] yılında: C42 b/13 senesinde

[1918] ḥaḳīrüñ: C42 b/14 faḳīrüñ

[1919] buyurdılar: C42 b/15 virdiler

[1920] mesāyil: C43 a/1 mesāʾil meẕkūrı

[1921] baʿż: C43 a/3 baʿżı

[1922] Allāh: C43 a/3 Allāhu Taʿālā

[1923] olur: C43 a/4 olur luġat-ı müşterekedendür

ıṣṭılāḥında [3]*dest*[1924] niçe nesneye dirler. Biri bu ki niçe kimesneler[1925] bir yirde [4]meclis idüp otursalar ol meclise *dest* dirler [5]ve daḫı[1926] meṣāliḥ memleket içün yazıcılar cemʿ oldugına [6]*dest* dirler ve daḫı Ḳurʾān'a *dest* dirler ʿulemā[1927] bunlardan [7]ḳaçar ve nebī *yed*e *dest* diyü taʿbīr olmasın[1928] cāyiz görmediler [8]ola, diyü cevāb virdiler.[1929] Vāḳıʿada ṭabīʿata[1930] yaḳışur [9]sözdür daḫı cāyiz[1931] olur ki dimek yaʿnī [10]Ḫudā ḥaḳḳıçun *ʿazze ve celle bilā-teşbīhin ve lā keyfiyyetin*. Ve daḫı *Fıḳh-ı* [11]*Ekber* şerhinde dinmiş ki[1932] Allāhu Taʿālā'nuñ ıraḳlıġı [11]ve yaḳınlıġı, yoldan mesāfenüñ uzunluġı ve ḳısalıġı[1933] **[A53 b]** [1]maʿnāsına degüldür lākin kerāmet ve āsānlıḳ maʿnāsına- [2]dur. Muṭīʿ olan Allāh'a[1934] ḳarībdür bilā-keyf daḫı [3]ʿāṣī[1935] baʿīddür. Allāh'dan[1936] keyfsiz muṭīʿ şol [4]kimesnedür ki kebīreden ictināb eyleye. Ve ʿāṣī yaʿnī [5]fāsıḳ şol kimesnedür[1937] ki **[C43 b]** kebīreye irtikāb ider [6]ve[1938] yā-ḫud ṣaġīre üzerine muẓırr olur ve bu uzunlıḳ [7]ve ḳısalıḳ[1939] olmaz illā mütemekkinde olur. Allāhu Taʿālā ḫod [8]mekāndan münezzehdür. Gine[1940] ancılayın ʿabd cennetde [9]Allāhu Taʿālā'nuñ[1941] civārında olması daḫı Allāhu Taʿālā **[B38 b]** [10]öñünde

[1924] dest: C43 a/5 dest diyü
[1925] kimesneler: C43 a/5 kimseler
[1926] ve daḫı: C43 a/6 ve biri daḫı
[1927] ʿulemā: C43 a/8 ʿulemā Raḥmetu'llāh
[1928] olmasın: C43 a/8 olunmasın
[1929] virdiler: C43 a/9 virmediler
[1930] ṭabīʿata: C43 a/9 luġate
[1931] cāyiz: C43 a/10 cāʾiz
[1932] *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde dinmiş ki: C43 a/11 *Fıḳh-ı Ekber*'de dimiş-ki
[1933] ḳısalıġı: C43 a/12 ḳıṣalıġı
[1934] Allāh'a: B38 a/13 Allāhu Taʿālā'ya; C43 a/13 ḥażret-i Allāh'a
[1935] ʿāṣī: B38 a/14 ʿāṣī olan
[1936] Allāh'dan: B38 a/14 ve C43 a/14 ol Allāhu Taʿālā'dan
[1937] kimesnedür: C43 a/15 kimesneye dirler
[1938] ve: C43 b/1'de yok.
[1939] ḳısalıḳ: C43 b/2 ḳıṣalıḳ
[1940] gine: C43 b/3 yine
[1941] Allāhu Taʿālā'nuñ: C43 b/3 Allāhu Taʿālā'nuñ celle celāle

ṭurması mütemekkin[1942] mücāvereti daḫı[1943] mütemekkin öñünde ṭurması[1944] gibi degildür ve daḫı taḥḳīḳ Allāhu (11)Taʿālā ḳullarına yaḳındur ḥabl[ü'l]verīdden[1945] yaʿnī kendü[1946] **[A54 a]** (1)boynındaġı şāh ṭamarından. **[B38 b]** (3) Ve Allāhu Taʿālā'nuñ (4)yaḳınlıġı ve ırāḳlıġı ādem oġlanınuñ yaḳınlıġına ve ırāḳlıġına beñzemez. (5)Evet bu ırāḳlıḳ ve yaḳınlıḳ bizüm ʿilmümüze[1947] ve cehlümüze göredür ve daḫı[1948] Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi (2)ve sellem[1949] ḥadīşinde gelmişdür ki Ḥaḳ Taʿālā evvel ḳalemi (3)yaratdı ve daḫı ḳaleme emr eyledi yaz, diyü ḳalem eyitdi (4)ne yazayın?[1950] Allāhu Taʿālā eyitdi[1951] ḳıyāmete degin olanları (5)yaz, didi وَالْقَضَاءُ وَالْقَدَرُ وَالْمَشِيَّةُ صِفَاتُهُ (6)فِي الْأَزَلِ بِلَا كَيْفٍ yaʿnī bu ẕikr olanlar Ḥaḳ[1952] Taʿālā'nuñ (7)ṣıfatlarıdur ezelde ammā keyfsiz yaʿnī Kitāb-ı Allāh'da ve (8)sünnet-i Resūl'de aṣlı vardur her müʾmine iʿtiḳād (9)vācibdür lāḳin ne vech-ile idügin ʿaḳl-ıla maʿlūm (10)degüldür anuñ-ıçun keyfsizdür zīrā[1953] bu cinslere müteşābih (11)dirler. Şemsü'l-eyimme **[C44 a]** Seraḫsī *Uṣūl-i Fıḳh*'da eydür **[A54 b]** (1)müteşābih oldur ki lafẓından murād bilinür gibi gelür (2)ammā maʿnā bilinmez bilinmek iḥtimāli daḫı[1954] olmaz hemān ḥükm (3)oldur ki ḥaḳīḳate[1955] iʿtiḳād ideler daḫı[1956] teslīm ideler (4)nitekim Ḥaḳ Taʿālā müteşābih ḥaḳḳında eydür وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ (5)إِلَّا اللَّهُ bunuñ teʾvīli Allāh'dan

---

[1942] mütemekkin: B38 b/1 mütemekkin degildür

[1943] daḫı: C43 b/5 gibi daḫı

[1944] ṭurması: C43 b/5 durması

[1945] ḥabl[ü'l]verīdden: B38 b/3 ve C43 b/6 ḥabl-i verīdden

[1946] kendü: C43 b/6'da yok.

[1947] ʿilmümüze: C43 b/8 ʿilmümüze göre

[1948] ve daḫı: B38 b/6 ve daḫı *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de eydür; C43 b/9 ve daḫı *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de

[1949] Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B38 b/6 Resūlu'llāh ṣalla'llāhu a.m; C43 b/9 Resūlu'llāh ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

[1950] ne yazayın: B38 b/8 ve C43 b/10-11 yā Rabb ne yazayın

[1951] eyitdi: C43 b/11'de yok.

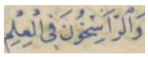
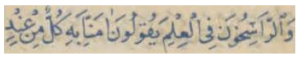
[1952] Ḥaḳ: B38 b/10 Allāhu

[1953] zīrā: B38 b/13 zīre

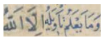
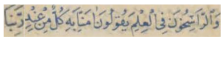
[1954] iḥtimāli daḫı: B38 b/16 daḫı iḥtimāli

[1955] ḥaḳīḳate: B38 b/16 ḥaḳīḳat-i ḥāle

[1956] ideler daḫı: B38 b/17 idüp; C44 a/3 ideler ve

ġayrı kimesne bilmez [6]aşaġa yanında dir bu yuḳaruya [7]maʿṭūf degüldür tā ki maʿnī daḫı ʿilmde rāsiḫler [8]bilür dimek ola bel-ki İlla'llāh'da vaḳf lāzımdur. [9] [10] başġa kelāmdur yaʿnī ʿilmde rāsiḫler dirler ki [11]götürüsi Allāh'dandur murād nice idügi maʿlūmumuz degildür **[A55 a]** [1]dirler zīrā müʾminler yā cāhillerdür ṭaleb-i ʿilm itmege [2]mübtelādur yā-ḫūd ʿālimlerdür bunlaruñ mübtelā olması [3]bildürmemekdür bel-ki bu belā artuḳdur zīrā ʿaḳl [4]nesne bilmez işi hemān götüri ʿilm Allāhu Taʿālā'nuñ [5]bildürmesiyle olur. Eyle olsa Allāhu Taʿālā ıṭṭılāʿ [6]taḥḳīḳden ötürü bu vechinüñ aʿẓamıdur belā yöninden [7]ve daḫı aʿmādur nefʿ yöninden daḫı baḫşiş yöninden. [8]Ve daḫı[1957] Ebū Ḥazīm'e rivāyet ider atasından[1958] eydür[1959] ki [9]ben didüm-ki yā Resūlu'llāh baña ḫaber vir şol ḫaste [10]üzerine oḳıyup üfürdükleri nesneler ki biz [11]iderüz **[B39 a]** ve daḫı şol edviye ki anuñla ʿilāc iderüz **[A55 b]** [1]daḫı şol ṣaḳınacaḳ nesneler ki aña ṣıġınıruz Ḥaḳ Taʿālā'nuñ [2]taḳdīrinden nesne defʿ ider mi? Eyitdi[1960] ol didüklerüñ [3]daḫı ḳaderdendür.[1961] Dördünci faṣl:[1962] [4]Īmān bilenüñ ve bilmeyenüñ ḥükmi[1963] beyānındadur. Bilgil ki[1964] [5]ʿālem-i şehādetde ve ʿālem-i ervaḥda bir mevcūd yoḳdur ki [6]illā Allāhu Taʿālā'nuñ ḫalḳıyla,

---

[1957] nite-kim Ḥaḳ Taʿālā müteşābih ḥaḳḳında eydür bunuñ teʾvīli Allāh'dan ġayrı kimesne bilmez aşaġa yanında dir bu yuḳaruya maʿṭūf degüldür tā ki maʿnī daḫı ʿilmde rāsiḫler bilür dimek ola bel-ki İlla'llāh'da vaḳf lāzımdur başġa kelāmdur yaʿnī ʿilmde rāsiḫler dirler ki götürüsi Allāh'dandur murād nice idügi maʿlūmumuz degildür dirler zīrā müʾminler yā cāhillerdür ṭaleb-i ʿilm itmege mübtelādur yaḫūd ʿālimlerdür bunlaruñ mübtelā olması bildürmemekdür bel-ki bu belā artuḳdur zīrā ʿaḳl nesne bilmez işi hemān götüri ʿilm Allāhu Taʿālā'nuñ bildürmesiyle olur eyle olsa Allāhu Taʿālā ıṭṭılāʿ taḥḳīḳden ötürü bu vechinüñ aʿẓamıdur belā yöninden ve daḫı aʿmādur nefʿ yöninden daḫı baḫşiş yöninden ve daḫı: B38 b/17 *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde eydür; C44 a/3 *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde

[1958] rivāyet ider atasından: B38 b/18 ve C44 a/3-4 atasından rivāyet ider

[1959] eydür: B38 b/18'de ve C44 a/4'te yok.

[1960] eyitdi: C44 a/7-8 ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem eytdi

[1961] ol didüklerüñ daḫı ḳaderdendür: C44 a/8 ol didükleri nesneler daḫı ḳaderdendür

[1962] dördünci faṣl: C44 a/8 faṣl-ı rābiʿ

[1963] ḥükmi: B39 a/4'te yok.

[1964] bilgil ki: B39 a/4-5 ve C44 a/9 *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de eydür

fiʿliyle, inşāsıyla ḥādiṯ (7)olmışdur.[1965] Yoġ-iken daḫı Ḥaḳ Taʿālā ins ü cin[1966] rızḳlarını (8)ḫalḳ idüp ol maḫlūḳlarına virmişdür zīrā[1967] Ḥaḳ (9)Taʿālā raḥmāndur, raḥīmdür, vedūddur, kerīmdür; diler ki (10)niʿmetini daḫı raḥmeti maḫlūḳātı üzerinde görüne dünyāda (11)ve āḫiretde ammā ḫalḳına[1968] muḥtāc olduġından degül zīrā[1969] ki **[A56 a]** (1)cemīʿ ʿālemden ġanīdür bel-ki raḥmetinden ve keremindendür ve daḫı[1970] (2)ẕikr olanlaruñ **[C44 b]** birisini ki eksük iʿtiḳād itse müʾmin (3)olmaz. Faḫrü'l-islām ʿAlī Pezdevī *Uṣūl-i Fıḳh*'da eydür īmān-ıla (4)İslām ḳalb-ile inābeti[1971] dil-ile iḳrār itmekdür ṣıfātına[1972] (5)ve esmāsına īmānı gibi daḫı aḥkāmını şeriʿatini ḳabūl[1973] (6)gibi. Bu iki dürlüdür biri oldur ki Müsülmānlar ortasında (7)ataya ve anaya tābiʿ olup Müsülmān ola ve birisi[1974] (8)daḫı oldur ki kendü beyān itmesiyle ṯābit ola (9)ve Ḥaḳ Taʿālā[1975] kendüde olan vaṣıflar-ıla ṣıfatlaya (10)bu daḫı maʿrifetinde[1976] güçlük olmayan yirlerde kemāl (11)üzerine vaṣf ide ve güçlük olan yirlerde **[B39 b]** icmāl **[A56 b]** (1)yiter anuñ-çun[1977] ol şöyle midür diyeler, ṣoralar eger öyledür (2)dirse[1978] kemāl-i İslām ẓāhir olur nite kim ḥażret-i Resūl'üñ (3)ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[1979] ʿādetleri

---

[1965] ḫalḳıyla fiʿliyle inşāsıyla ḥādiṯ olmışdur: B39 a/6 ve C44 a/10-11 ḫalḳıyla ve fiʿliyle ve inşāsıyla ẓāhir olmışdur

[1966] ins ü cin: B39 a/7'de ve C44 a/11'de yok.

[1967] zīrā: B39 a/8 zīre

[1968] ḫalḳına: B39 a/10 ve C44 a/14 ḫalḳa

[1969] zīrā: B39 a/10 zīre

[1970] ve daḫı: B39 a/11-12 ve C44 a/15 ve daḫı īmānda

[1971] inābeti: B39 a/14 ve C44 b/2 inanup

[1972] ṣıfātına: C44 a/3 ḥażret-i Allāh'uñ ṣıfātına

[1973] ḳabūl: C44 a/4 ḳabūl itmek

[1974] birisi: C44 a/5 biri

[1975] Taʿālā: C44 a/6 Taʿālā'yı

[1976] maʿrifetinde: C44 a/7 maʿrifetde

[1977] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[1978] dirse: C44 b/9 dirlerse

[1979] Resūl'üñ ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B39 b/2 Resūl'üñ ṣalla'llāhu; C44 b/10 Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemüñ

bu vech-ile idi. (4)Anuñ-çundur ki kitāb-ıla ve sünnet-ile daḫı bu vech-ile emr[1980] (5)olunduġı[1981] Ḥaḳ Taʿālā buyurmışdur ki[1982] يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا (6)إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ (7)أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ ya ʿnī iy müʾminler ḳaçan īmān getürmiş (8)ḫātūnlar Mekke'den Medīne'ye hicret itseler īmānlarında (9)ol ḫātūnları imtiḥān idüñ ḥāḳīḳat-i īmānlarını Allāhu (10)Taʿālā bilür. Ve daḫı Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[1983] bādiyede **[C45 a]** (11)olan Aʿrābīleri īmān daʿvī itseler[1984] imtiḥān iderdi[1985] **[A57 a]** (1)meger-ki īmān ʿālāmeti görine ol vaḳt ḳabūl[1986] iderdi.[1987] (2)Ve daḫı[1988] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[1989] buyurur bir (3)kimesne[1990] bizüm namazımuzı ḳılsa ve bizüm ḳıblemize[1991] ṭursa[1992] (4)ve bizüm boġazladığımuz nesneyi yise ol kişiye īmān-ıla (5)şehādet eyleñ. Ve daḫı Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[1993] (6)buyurmışdur ki bir kişiyi görseñüz[1994] ki cemāʿate gelmegi (7)ʿādet idinür ol kişiye īmān ile[1995] şehādet eyleñ (8)ammā ol kimesneye[1996] īmāñ nedür diyü ṣorsalar (9)bilmese ol müʾmin degildür.[1997] İmām Muḥammed raḍīya'llāhu anhu[1998] (10)*Cāmiʿ-i Kebīr*'de eydür bir küçük ḳız ki

---

[1980] emr: C44 b/11'de yok.

[1981] olunduġı: B39 b/4 olundı ve; C44 b/11 olunduġı ve

[1982] buyurmışdur ki: C44 b/11 buyurdı

[1983] ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B39 b/9 ṣalla'llāhu a.m; C44 b/15 ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

[1984] īmān daʿvī itseler: C45 a/1 īmāna daʿvet itse

[1985] iderdi: C45 a/1 iderlerdi

[1986] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[1987] iderdi: C45 a/2 iderlerdi

[1988] ve daḫı: B39 b/11 ve C45 a/2 ve daḫı Meṣābīḥ'de

[1989] ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B39 b/11 ṣalla'llāhu a.m; C45 a/3 ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

[1990] kimesne: C45 a/3 kimse

[1991] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[1992] ṭursa: C45 a/4 dursa

[1993] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B39 b/14'te ve C45 a/5'te yok.

[1994] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[1995] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[1996] kimesneye: C45 a/6 kimseye

[1997] degildür: B39 b/17 degildür ammā

[1998] raḍīya'llāhu anhu: B39 b/17 ve C45 b/7 Raḥmetu'llāh

atası[1999] ve anası (11)müʾmin olalar[2000] bāliġ[2001] olduḳda īmān[2002] beyān idemese **[A57 b]** (1)ardından boş olur ṭalaḳ-ı bāyin-ile. Ve daḫı **[B40 a]** Ḥaḳ Taʿālā[2003] insānı (2)küfrden ve īmāndan ḫālī yaratdı zīrā[2004] bunları (3)dünyāda kesb ider ammā her kimse[2005] kim[2006] fıṭrat üzre[2007] (4)ṭoġar dimek[2008] yaʿnī kendü ḥāline ḳosañ İslām'ı ḳabūl (5)iderdi[2009] dimekdür yoḳsa[2010] bi'l-fiʿl Müsülmān'dur dimek (6)olmaz ve bundan ṣoñra[2011] Ḥaḳ Taʿālā ḫalḳa teklīf idüp (7)īmān-ıla ve ṭāʿat-ıla emr eyledi daḫı[2012] ḫalḳı nehy itdi (8)küfürden ve maʿṣiyetden daḫı[2013] ṣoñra kāfir **[C45 b]** olanlar (9)kendü fiʿliyle kāfir olur[2014] daḫı kendü inkārıyla kāfir olur.[2015] (10)Bunlar[2016] Ḥaḳ Taʿālā kāfir de[2017] ḫıẕlān ḫalḳ itmeg-ile (11)olur ḫıẕlān oldur ki Ḥaḳ Taʿālā ḳullarına kendünüñ **[A58 a]** (1)rıżāsı[2018] olacaḳ fiʿllere tevfīḳ itmemekdür bu daḫı (2)kendü beden-ile ʿabde istiḥḳāḳ itdükden ṣoñra[2019] (3)olur[2020] pes Ḥaḳ Taʿālā'dan ʿadl olur bilgil ki[2021] küfr dört

---

[1999] Bu kısım, A nüshasında silik olduğundan B nüshasından faydalanıldı.

[2000] olalar: C45 a/8 ola ol ḳız

[2001] bāliġ: C45 a/8 bāliġa

[2002] īmān: C45 a/9 īmānı

[2003] Ḥaḳ Taʿālā: B40 a/1 İmām-ı aʿẓam *Fıḳh-ı Ekber*'inde eydür ki Ḥaḳ Taʿālā; C45 a/9-10 İmām-ı aʿẓam *Fıḳh-ı Ekber*'inde dir ki Ḥaḳ Taʿālā

[2004] zīrā: B40 a/2 zīre

[2005] kimse: B40 a/2 ve C45 a/11 kimesne

[2006] kim: C45 a/11'de yok.

[2007] fıṭrat üzre: C45 a/11 fıṭratı üzerine

[2008] dimek: C45 a/12 Müsülmān dimek olur

[2009] iderdi: B40 a/4 ve C45 a/12 ider

[2010] yoḳsa: C45 a/13 yoḫsa

[2011] ve bundan ṣoñra: B40 a/5 ve C45 a/13-14 ve daḫı İmām-ı aʿẓam *Fıḳh-ı Ekber*'inde dimiş ki

[2012] daḫı: C45 a/15 ve daḫı

[2013] daḫı: B40 a/7'de yok.

[2014] kāfir olur: B40 a/7'de yok.

[2015] olur: B40 a/8 olurlar

[2016] bunlar: B40 a/8 ve C45 b/2 ve bunda

[2017] kāfir de: B40 a/8'de yok.

[2018] rıżāsı: C45 b/3 rıżāsıla

[2019] istiḥḳāḳ itdükden ṣoñra: C45 b/4 müstaḥaḳ olduḳdan-ṣoñra

[2020] olur: C45 b/4'te yok.

[2021] bilgil ki: B40 a/12 *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde eydür; C45 b/5 ve *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde eydür

(4)vech üzre dimişlerdür. Biri budur ki ḳalb-ile lisān-ıla (5)kāfir ola, tevḥīd nedür bilmeye buña küfr-i inkārī dirler. (6)İkincisi[2022] budur ki ḳalb-ile kāfir ola dil-ile olmaya (7)buña küfr-i caḥūdī dirler iblīsüñ küfri gibi daḫı Ümeyye bin (8)Ebu'ṣ-ṣalt'uñ küfri gibi.[2023] Üçünci[2024] budur ki ḳalb-ile bile (9)ve diliyle iḳrār eyleye ammā İslām'ı ḳabūl idüp[2025] İslām'ı (10)dīn idinmeye buña küfr-i[2026] ʿinādī dirler Ebū Ṭālib'üñ (11)küfri gibi. Zīrā[2027] dir-idi taḥḳīḳ ben bildüm-ki Muḥammed'üñ **[A58 b]** (1)ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[2028] **[B40 b]** dīni cemʿ-i maḫlūḳātuñ dīnlerinüñ (2)ḫayırlusıdur eger[2029] baña ḫalḳuñ melāmet itmesi degülmişse (3)ve yā-ḫūd sögdüklerinden ḳaçduġum degülmişse ben[2030] ol (4)dīne āsānlıġ-ıla girür[2031] görürdiñüz dir[2032] pes Ebū Ṭālib (5)ḳalb-ile bilür-idi ve dil-ile söylerdi ammā küfrine (6)sebeb bu idi ki dīn[-i] İslām'ı ḳabūl idüp dīn (7)idinmedügi-çündür. Dördüncüsi budur ki dil-ile iḳrār (8)ide dīn idine ẓāhirde ammā ḳalb-ile īmānı bilmeye (9)yā bilüp inanmaya buña küfr-i nifāḳī dirler ve[2033] **[B41 b]**

[2022] ikincisi: B40 a/14 ve C45 b/7 ikinci

[2023] daḫı Ümeyye bin Ebu'ṣ-ṣalt'uñ küfri gibi: C45 b/8'de yok.

[2024] üçünci: C45 b/8 üçüncisi

[2025] İslām'ı ḳabūl idüp: C45 b/9'da yok.

[2026] küfr-i: C45 b/9'da yok.

[2027] zīrā: B40 a/19 zīre

[2028] Muḥammed'üñ ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: C45 b/10 Muḥammed ʿaleyhi'ṣ-ṣalāt ve's-selāmuñ

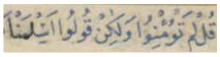
[2029] eger: C45 b/11 ammā

[2030] ben: B40 b/3 beni

[2031] girür: C45 b/13 girürdüm

[2032] dir: B40 b/4 dirdi; C45 b/13 dir idi

[2033] budur ki dil-ile iḳrār ide dīn idine ẓāhirde ammā ḳalb-ile īmānı bilmeye yā bilüp inanmaya buña küfr-i nifāḳī dirler ve: B40 b/6-B41 a/2 budur ki bir kimesne īmāna ve İslām'a iḳrār ider ve İslām'uñ ẓāhirini işler evet göñlünde īmāna iʿtiḳādı yoḳ ve yā bir kimesne Müslim geçinür dil-ile iḳrār ider ve dīn idinür ẓāhirde ve göñülden daḫı iʿtiḳād idüp İslām dīnin sever ve İslām'uñ cümle şarṭların geregi gibi işler evet īmānı ʿale't-tafṣīl bilmez yā bilüp iʿtiḳād itmez bunuñ gibilere daḫı müʾmin dimezler evet küfr-i nifāḳī dirler ve ẓāhirde Müsülmānlar'dur dirler ammā ḥaḳīḳatde Müsülmān daḫı degillerdür zīre Müsülmānluḳ şundan ʿibāretdür ki īmānı tafṣīlile bildükden ṣoñra İslām daḫı bilüp ḳabūl ider evet geçenleyin Müsülmānlar gibi ki İslām'uñ ẓāhirini bilürler evet ḥaḳīḳatde īmānı bilmezler yā bilüp iʿtiḳād itmezler bunuñ gibi Müsülmānlar'uñ ancaḳ dünyāda fāyidesi budur ki üzerine kāfir diyü ḳılıc ḥavāle idüp öldürmezler ve üzerine daḫı cizye ḳomazlar ve mālına ve evlādına kimesne el uzatmaz ammā āḫiretde fāyidesi yoḳdur ve *Tefsīr*'de dimişlerdür ki; C45 b/15-C46 a/12 budur ki bir kimesne

münāfiḳlar (10)şerʿan müʾmin degillerdür ammā biḥasebi'l-lüġat Müslim'dür egerçi (11)şerʿan daḫı[2034] Müslim degildür. Evet[2035] Allāhu Taʿālā didi[2036] **[A59 a]** (1) yaʿnī didi-ki[2037] (2)siz müʾmin degilsiz ammā Müsülmān'uz diyiñ, didi. Ve[2038] daḫı (3)Ḥaḳ Taʿālā'ya īmān getüren kendü fiʿliyle getürür (4)daḫı[2039] **[C46 b]** iḳrār ile,[2040] dil-ile daḫı taṣdīḳle[2041] ḳalb-ile ammā ḳul (5)beden vāsıṭası ile īmāna ḳabiliyyet kesb ider ve[2042] daḫı (6)Ḥaḳ Taʿālā ḳuluñ ḳalbinde īmānı ḫalḳ ider tevfīḳıyla (7)daḫı yardım itmesiyle. Ve daḫı[2043] Ḥaḳ Taʿālā Ādem nebī[2044] arḳasından (8)ẕürriyyāt çıḳardı bunları ʿāḳiller ḳıldı daḫı ṣoñra[2045] (9)mükellef ḳıldı bunlara īmānla emr eyledi ve daḫı bunları (10)nehy itdi[2046] küfrden. Pes bunlar Ḥaḳ Taʿālā'nuñ rubūbiyyetine

---

īmāna ve İslām'a iḳrār ider ve İslām'uñ ẓāhirini işler evet göñlünde īmāna iʿtiḳādı yoḳ ve yā bir kimse Müslim geçinür dil-ile iḳrār ider ve dīn idinür ẓāhirde ve göñlünden daḫı iʿtiḳād idüp İslām dīnin sever ve İslām'uñ cümle şarṭların geregi gibi işler ammā īmānı ʿale't-tafṣīl bilmez yā bilüp iʿtiḳād itmez bunuñ gibilere daḫı müʾmin dimezler evet küfr-i nifāḳī dirler ve ẓāhirde Müsülmān dirler ammā ḥaḳīḳatde Müsülmān daḫı degildür zīrā Müsülmānluḳ şundan ʿibāretdür ki īmānı ʿale't-tafṣīl bildükden-ṣoñra İslām'ı daḫı bilüp ḳabūl ider evet geçenleyin Müsülmānlar gibi İslām'uñ ẓāhirini bilürler lākin ḥaḳīḳatde īmānı bilmezler yā bilüp iʿtiḳād itmezler pes bunuñ gibi Müsülmānlar'uñ ancaḳ dünyāda fāʾidesi budur ki üzerine kāfir diyü ḳılıc ḥavāle itmezler ve üzerine cizye ḳomazlar ve mālına ve evlādına kimse el uzatmazlar ammā āḫiretde fāʾidesi yoḳdur ve *Tefsīr*'de dimiş-ki

[2034] daḫı: C46 a/13'te yok.

[2035] evet: B41 a/3 zīre; C46 a/13 zīrā

[2036] didi: B41 a/4 buyurur ki; C46 a/14 buyurdı

[2037] didi-ki: C46 a/14'te yok.

[2038] ve: C46 a/15'te yok.

[2039] daḫı: C46 a/15'te yok.

[2040] ile: B41 a/6'da yok.

[2041] taṣdīḳle: B41 a/7 taṣdīḳ

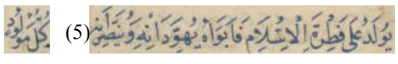
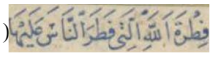
[2042] ve: B41 a/8'de ve C46 b/2'de yok.

[2043] ve daḫı: B41 a/9 ve daḫı *Fıḳh-ı Ekber*'de dinmiş ki; C46 b/3 daḫı *Fıḳh-ı Ekber*'de dimiş ki

[2044] Ādemi nebī: C46 b/4 Ādem nebī ʿaleyhi's-selāmuñ

[2045] ḳıldı daḫı ṣoñra: C46 b/5 ve

[2046] itdi: C46 b/6 eyledi

(11)iḳrār itdiler[2047] pes[2048] bu iḳrār anlardan īmān oldı daḫı[2049] **[A59 b]** (1)ẕürriyyete[2050] ādem ki Ḥaḳ Taʿālā anlara e*lestu bi Rabbiküm* didi yaʿnī (2)ben sizüñ Rabb'üñüz degül miyin? Anlar da *belā* didiler yaʿnī Rabb'imüzsin, (3)didiler; īmān getürdiler pes anlar bu īmān üzerine[2051] oldılar. (4)Nite kim Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem buyurur[2052] (5) (6) yaʿnī her oġlan-ki ṭoġar fiṭrat-ı İslām üzerine (7)ṭoġar ṣoñra atası ve anası anı Yahūdī iderler[2053] **[B41 b]** ve- (8)yā Naṣrānī iderler[2054] yā[2055] Mecūsī iderler[2056] nite kim bir cānavar (9)ṭoġurduġı vaḳtin[2057] hīçbir[2058] ḳulaġı kesük ṭoġmaz aʿżāsı (10)bütün ṭoġar. Ṣoñra siz ḳulaġını[2059] kesersiz. Andan ṣoñra (11)Resūlu'llāh **[C47 a]** ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[2060] bu āyeti[2061] oḳudı ki[2062] **[A60 a]** (1) yaʿnī didi-kim[2063] ol (2)fiṭratdur ki[2064] Ḥaḳ Taʿālā ḫalḳı anuñ üzerine yaratdı pes (3)bu mesʾeleden ve delīlinden ẓāhir oldı-ki kāfirlerüñ (4)küçücük olan[2065] oġlancuḳları cehenneme girmezler (5)zīrā[2066] bāliġ olup daʿvet-i

---

[2047] itdiler: C46 b/6 eylediler

[2048] pes: B41 a/13'te ve C46 b/7'de yok.

[2049] daḫı: B41 a/13 ve C46 b/7ve daḫı

[2050] ẕürriyyete: C46 b/7 ẕürriyyāt

[2051] üzerine: C46 b/9 üzre

[2052] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem buyurur: B41 a/16-17 Resūlu'llāh ṣalla'llāhu *Meṣābīḥ*'de buyurur; C46 b/10 Resūl-i kāʾināt ʿaleyhi efḍālü'ṣ-ṣalavāt buyurur *Meṣābīḥ*'de dir

[2053] iderler: C46 b/13 ider

[2054] iderler: C46 b/13 ider

[2055] yā: B41 b/1 ve yā

[2056] iderler: C46 b/13 ider

[2057] vaḳtin: C46 b/14 vaḳt

[2058] hīçbir: C46 b/14 hīçbiri

[2059] ḳulaġını: C46 b/15 ḳulaġın

[2060] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B41 b/3-4 Resūlu'llāh ṣalla'llāhu a.m

[2061] āyeti: C47 a/2 āyet-i kerīmeyi

[2062] oḳudı ki: C47 a/1 oḳıdı

[2063] didi-kim: B41 b/5 didi-ki

[2064] ki: B41 b/5 kim

[2065] küçücük olan: C47 a/3 küçük

[2066] zīrā: B41 b/7 zīre

Resūl'i bilmeyen ve Allāhu Taʿālā'yı [6]bilmeyen şeriʿati maʿẕūr ṭutdı oġlancuḳlar niçün [7]maʿẕūr olmayalar. Fahrü'l-islām[2067] ʿAlī Pezdevī *Uṣūl-i* [8]*Fıḳh*'da eydür bir kimesne bāliġ ola daḫı[2068] ḫaber, daʿvet [9]irişmeye ol mücerred ʿaḳl-ıla mükellef degildür. Ol kimesne [10]küfri ve īmānı vaṣf idemese hīçbir nesneye iʿtiḳādı [11]olmasa ol maʿẕūr olur, dir. Ammā küfri vaṣf **[A60 b]** [1]itse ve iʿtiḳād itse yā iʿtiḳād itse vaṣf [2]idemese ol maʿẕūr degül[2069] cehennemde muḫalled olur, dir [3]Ve[2070] bir kimesne īmānı fiṭrī[2071] olduḳdan-ṣoñra kāfir olsa [4]taġyīr ve tebdīl ider bedeninden kesb itdügi sebeb-ile. [5]Ve bir kimesne kim[2072] īmān getüre ve taṣdīḳ ide ol [6]kimesne īmānı fiṭrī üzerine dāyim[2073] ve ṣābit olur. [7]Ve daḫı **[B42 a]** Allāhu Taʿālā[2074] küfri ve īmānı ḳulınuñ ḳalbinde ḫalḳ [8]itdügi vaḳt cebr[2075] idüp ḫalḳ itmez bel-ki iḫtiyārlarıla [9]daḫı[2076] maḫabbetlerile ḫalḳ ider zīrā[2077] cebr olunan[2078] kişiye[2079] **[C47 b]** [10]ol ʿameli kerīh görür müʾmin ḫod īmānı sever. Girü [11]ancılayın kāfir küfri sever pes ikisinde bile cebr **[A61 a]** [1]yoḳdur ve daḫı īmān ve küfr ḳullaruñ fiʿlidür Ḥaḳ Taʿālā [2]īmān-ıla ve küfr ile ḫalḳ idüp cebr olunmış-degüldür[2080] [3]ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā kāfir olanı küfr ḥālinde kāfir bilür [4]andan-ṣoñra müʾmin olsa īmān ḥālinde müʾmin bilür

---

[2067] Fahrü'l-islām: B41 b/9-10 Fahrü'l Fahrü'l-islām

[2068] daḫı: C47 a/6'da yok.

[2069] degül: B41 b/15 ve C47 a/10 degüldür

[2070] ve: B41 b/16 ve daḫı *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de eydür; C47 a/10-11 ve *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de eydür

[2071] fiṭrī: B41 b/16 fiṭrī üzerine

[2072] kim: B41 b/18 ki; C47 a/12'de yok.

[2073] dāyim: C47 a/13 dāʾim

[2074] Allāhu Taʿālā: B42 a/1 ve daḫı Allāhu Taʿālā; C47 a/13 Ḥaḳ Taʿālā

[2075] cebr: B42 a/2 cebr itmez

[2076] daḫı: C47 a/15'te yok.

[2077] zīrā: B42 a/3 zīre

[2078] olunan: C47 a/15 olan

[2079] kişiye: B42 a/3 kişi

[2080] Ḥaḳ Taʿālā īmān-ıla ve küfr ile ḫalḳ idüp cebr olunmış-degüldür: B42 a/5'te ve C47 b/3'te yok.

(5)daḫı anı sever ʿilmi ve ṣıfatı müteġayyir olmaz sözin murād (6)budur ki nite kim[2081] Ḥaḳ[2082] Taʿālā irādetinde küfri ve īmānı (7)vācib ḳılmaz keẕālik ʿilmiyle daḫı vācib olmaz (8)ve daḫı[2083] ḳullaruñ fiʿlleri ki iḫtiyārlarıyla olmış (9)ola ḥareketden ve sükūndan ḳullaruñ kesbidür (10)ammā iḫtiyārlarıyla[2084] olmayan ḳullaruñ[2085] kesbi degildür (11)nite kim Ḥaḳ Taʿālā didi[2086] لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي **[A61 b]** (1) أَيْمَانِكُمْ وَلَٰكِن يُؤَاخِذُكُم بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ (2)yaʿnī Ḥaḳ Taʿālā size ʿuḳūbet itmez yemīnleriñüze[2087] (3)laġv ola yaʿnī ḳasd söz ola ammā ḳalblerüñüzüñ[2088] (4)itdügünden ötürü ʿuḳūbet ider. Ve daḫı[2089] dimişdür ki[2090] (5)لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ yaʿnī kesb (6)itdükleri ṣevābuñ ḫalḳa nefʿi vardur ve kesb itdükleri (7)günāhuñ anlara żararı vardur. Pes Ḥaḳ Taʿālā ḳullaruñ (8)cemīʿ fiʿlleri ḫayırdan ve şerden ṭāʿatden **[B42 b]** ve ʿiṣyāndan (9)bel-ki her ḥareketleri ve sükūnları ḥattā[2091] ḥāllerinüñ (10)ḥareketi daḫı degildür illā Ḥaḳ Taʿālā'nuñ dilemesiyledür[2092] (11)ve ḫalḳ **[C48 a]** itmesiyledür nite kim Ḥaḳ Taʿālā eydür[2093] وَاللَّهُ **[A62 a]** (1)خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ yaʿnī Allāhu Taʿālā sizi ḫalḳ itdi (2)daḫı ʿamelleriñüzi ḫalḳ itdi. Ve[2094] daḫı Allāhu Taʿālā[2095] dimişdür[2096] (3)

[2081] ki nite kim: B42 a/8 kim

[2082] Ḥaḳ: C47 b/5 Allāhu

[2083] ve daḫı: B42 a/9-10 ve daḫı *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde dinmiş ki; C47 b/6-7 *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde dimiş-ki

[2084] ola ḥareketden ve sükūndan ḳullaruñ kesbidür ammā iḫtiyārlarıyla: C47 b/7'de yok.

[2085] ḳullaruñ: B42 a/12'de ve C47 b/7'de yok.

[2086] didi: B42 a/12 ve C47 b/8 buyurur

[2087] yemīnleriñüze: B42 a/14 yemīnleriñüzde ki; C47 b/9 yemīnleriñüz ile ki

[2088] ḳalblerüñüzüñ: B42 a/15 ve C47 b/10 ḳalblerüñüz kesb

[2089] ve daḫı: B42 a/16 ve C47 b/11 ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā

[2090] dimişdür ki: C47 b/11 buyurdı

[2091] ḥattā: C47 b/15 ḥattā her

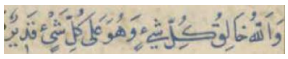
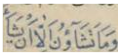
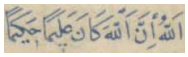
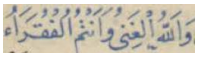
[2092] dilemesiyledür: C47 b/15 dilemesile

[2093] eydür: C48 a/1 buyurdı

[2094] ve: B42 b/4'te yok.

[2095] Allāhu Taʿālā: C48 a/2'de yok.

[2096] dimişdür: B42 b/4 ve C48 a/2 buyurur

 yaʿnī [4]Allāhu Taʿālā her nesneyi yaradıcıdur pes Ḥaḳ Taʿālā her [5]nesneye ḳādirdür ve daḫı bilgil ki[2097] ḳullaruñ irādeti [6]ve ḳudreti ki fiʿle muḳārindür Ḥaḳ Taʿālā'nuñ maḫlūḳıdurur[2098] [7]daḫı[2099] fiʿl-ile bile ḫalḳ olur[2100] evvel ḫalḳ olmaz daḫı ṣoñra [8]ḫalḳ olmaz.[2101] Allāhu Taʿālā dir ki[2102] [9] yaʿnī Ḥaḳ Taʿālā dilemeyince [10]siz dileyemezsiz taḥḳīḳ Allāhu Taʿālā ʿalīmdür, ḥakīmdür [11]ve ḳul ʿamelile ve iḳrārıyla ve maʿrifetile maḫlūḳdur. **[A62 b]** [1]Kendüsi maḫlūḳ olıcaḳ efʿāli daḫı maḫlūḳ olmaḳ evlā- [2]dur. Bunuñ maʿnāsı oldur ki eşyānuñ Ḫāliḳ'a muḥtāc [3]olması mümkin olduġıçun pes kendü başġa[2103] mevcūd [4]iken Ḫāliḳ'a muḥtāc olur ʿabdüñ efʿāli ʿabde [5]muḥtāc iken Ḫāliḳ'a muḥtāc olması daḫı ziyāde olur [6]ve fiʿle ḳudret fiʿl-ile bile olur evvel ve ṣoñra olmaz [7]zīrā[2104] eger evvel olsa ḳul fiʿl vaḳtinde Allāhu Taʿālā' [8]ya muḥtāc olmazdı bu ḫod muḥāldür, Ḳurʾān'a muḫālifdür [9]zīrā[2105] Ḥaḳ[2106] Taʿālā didi[2107] **[C48 b]** [10]yaʿnī Allāh[2108] **[B43 a]** ġanīdür siz muḥtāclarsız eger[2109] ḳudret fiʿlden [11]ṣoñra ola[2110] lāzım gelür ki[2111] fiʿl istiṭāʿatsiz ola **[A63 a]** [1]pes bu sözlerden maʿlūm oldu-ki istiṭāʿat

---

[2097] bilgil ki: B42 b/6-7 ve C48 a/4-5 *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde eydür

[2098] maḫlūḳıdurur: B42 b/8 dururlar; C48 a/5 maḫlūḳıdururlar

[2099] daḫı: C48 a/6 ve daḫı

[2100] olur: B42 b/8 ve C48 a/6 olurlar

[2101] evvel ḫalḳ olmaz daḫı ṣoñra ḫalḳ olmaz: B42 b/8-9 evvel daḫı ṣoñra olmazlar; C48 a/6 evvel daḫı ṣoñra olmaz

[2102] dir ki: B42 b/9 eydür ki; C48 a/6 buyurur

[2103] başġa: B42 b/14 ve C48 a/11 başḳa

[2104] zīrā: B42 b/17 zīre

[2105] zīrā: B42 b/19 zīre

[2106] Ḥaḳ: B42 b/19 ve C48 a/15 Allāhu

[2107] didi: B42 b/19 buyurur; C48 a/15 buyurdı

[2108] Allāh: B42 b/19 ve C48 b/1 Allāhu Taʿālā

[2109] eger: C48 b/1 eger ki

[2110] ola: C48 b/2 olaydı

[2111] gelür ki: C48 b/2 gelürdi-ki

(2)fiʿlden evvel olmaḳ ve efʿāl-i ʿibād kendülerüñ (3)maḫlūḳı olmaḳ.[2112] Nite kim Muʿtezīle böyle dirler bāṭıl olur.[2113] (4)Ve daḫı[2114] Allāhu Taʿālā ḳullarına vācib itdügi ṭāʿatleri (5)Allāhu Taʿālā ḫalḳ ider daḫı ol ṭāʿatler Allāhu Taʿālā'nuñ (6)maḥabbetile ve rıżāsıyladur daḫı[2115] ʿilmiyle ve irādeti ile (7)ve ḳażāsı ile ve taḳdīrile ḫalḳ ider İmām Ebū Ḥanīfe (8)*Kitāb-ı Vaṣiyyet*'de eydür ʿamel üçdür; farīżadur, (9)fażīletdür, maʿṣiyetdür. Farīża Ḥaḳ[2116] Taʿālā'nuñ emriyle (10)ve meşiyyetiyle ve maḥabbetiyle ve rıżāsıyla ve ḳażāsıyla[2117] (11)ve ḳudretiyle ve taḫlīḳıyla ve ḥikmetiyle ve ʿilmiyle ve tevfīḳıyla **[A63 b]** (1)ve levḥ-i maḥfūẓda yazmasıyladur. Ve[2118] fażīlet Allāhu Taʿālā[2119] (2)emriyle degildür ammā meşiyyetiyle ve maḥabbetiyle ve rıżāsıyla (3)ve ḳudretiyle[2120] ve ʿilmiyle ve tevfīḳıyla ve taḫlīḳıyla ve levḥ-i (4)maḥfūẓda yazmasıyladur. Ve maʿṣiyet Ḥaḳ[2121] Taʿālā'nuñ (5)emriyle degildür bel-ki meşiyyetiledür ve[2122] maḥabbetile degüldür[2123] (6)ḳażāsıyladur ve[2124] rıżāsıyla degildür taḳdīrile ve taḫlīḳıyla- (7)dur[2125] ve tevfīḳıyla degül[2126] ḫizlānıyladur ve ʿilmiyledür ve (8)levḥ-i maḥfūẓda yazmasıyladur. Daḫı bilgil ki[2127] Allāhu Taʿālā (9)hīçbir[2128]

[2112] pes bu sözlerden maʿlūm oldu-ki istiṭāʿat fiʿlden evvel olmaḳ ve efʿāl-i iʿbād kendülerüñ maḫlūḳı olmaḳ: B43 a/2'de ve C48 b/2'de yok.

[2113] olur: B43 a/3 sözdür bu; C48 b/3 sözdür

[2114] ve daḫı: B43 a/3 ve C48 b/3 ve daḫı *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde eydür

[2115] daḫı: C48 b/5 ve daḫı

[2116] Ḥaḳ: B43 a/8 ve C48 b/7 Allāhu

[2117] ve ḳażāsıyla: C48 b/8'de yok.

[2118] ve: C48 b/9'da yok.

[2119] Taʿālā: B43 a/11 ve C48 b/9 Taʿālā'nuñ

[2120] ve ḳudretiyle: B43 a/12'de ve C48 b/10'da yok.

[2121] Ḥaḳ: B43 a/13 ve C48 b/11 Allāhu

[2122] ve: C48 b/12'de yok.

[2123] degüldür: B43 a/14 degül

[2124] ve: C48 b/12'de yok.

[2125] taḫlīḳıyladur: C48 b/13 taḫlīḳıyla

[2126] degül: B43 a/15 degüldür

[2127] daḫı bilgil ki: B43 a/16-17 ve C48 b/14 ve daḫı *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de eydür

[2128] hīçbir: B43 a/17 hīç

kimesneye teklīf itmez illā ol kimesne[2129] ḳādir [10]olduġın ider nite kim Ḥaḳ Taʿālā[2130] didi[2131] **[C49 a]** [11] yaʿnī Allāhu Taʿālā hīçbir kimesneye teklīf **[A64 a]** [1]itmez **[B43 b]** illā[2132] kādir olduġunı eydür ve ḳullaruñ teklīfe[2133] [2]ehl olması ḳudretiyledür meşelā ʿaḳl-ıla beden gibi [3]anuñ-çun ṣabī ve mecnūn mükellef degüldür īmān-ıla. Daḫı[2134] [4]dilsüz mükellef degüldür iḳrār[-ı] lisān-ıla. Daḫı[2135] marīż [5]ʿāciz mükellef degüldür ṣalātda[2136] ḳıyām-ıla nite kim Resūl [6]u'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[2137] ʿİmrān bin Ḥuṣayn'a didi-ki[2138] [7]yā ʿİmrān ṭururken[2139] namāz ḳıl eger ḳādir degülseñ [8]otururken ḳıl eger ḳādir degülseñ[2140] yanuñ üzerine [9]yatup[2141] başuñla īmā eyle zīrā[2142] ṭāʿat ṭāḳat yitdükçe [10]olur. Pes Ḥaḳ Taʿālā teklīf itmez iʿtidāl, ʿaḳl, ṣıḥḥat [11]beden olmayınca pes çün-ki Ebu Cehl ʿaḳıl var iken **[A64 b]** [1]īmān-ıla teklīf olundı ḳādir degildüm taṣdīḳa [2]iḳrār[2143] bi'l-lisāna dimege mecāl yoḳdur girü ancılayın [3]müʾmin ki ṣaḥīḥ ola namāza ḳādir degülin[2144] dimek maʿẕūr [4]olmaz pes *Kitābu Sünnet ü İcmāʿ* delālet[2145] ider ki [5]Allāhu Taʿālā[2146] ḳullarına

---

[2129] ol kimesne: C48 b/15'te yok.
[2130] Ḥaḳ Taʿālā: C48 b/15'te yok.
[2131] didi: B43 a/18 buyurur; C48 b/15 buyurmışdur
[2132] illā: B43 b/1 ve C49 a/2 ol kimesne
[2133] teklīfe: C49 a/2 teklīfine
[2134] daḫı: B43 b/3 ve C49 a/4 ve daḫı
[2135] daḫı: C49 a/4 ve daḫı
[2136] ṣalātda: C49 a/5 ṣalāt u
[2137] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B43 b/5 Resūlu'llāh ṣalla'llāhu a.m; C49 a/5-6 Ḫˇāceʾ-i ʿālem Resūl-i ekrem nebī mükerrem ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem
[2138] didi-ki: C49 a/6 buyurdılar ki
[2139] ṭururken: B43 b/6 dururken
[2140] otururken ḳıl eger ḳādir degülseñ: C49 a/7'de yok.
[2141] yatup: B43 b/7 ve C49 a/7 yaturken
[2142] zīrā: B43 b/8 zīre
[2143] iḳrār: B43 b/11 ḳalbe iḳrār
[2144] degülin: C49 a/11 degülem
[2145] delālet: B43 b/13 ümmet delālet
[2146] Taʿālā: B49 a/12 Taʿālā'yı

ṭāḳatleri yitdügini emr ider ṭāʿatleri, (6)ʿaḳılları muʿtedil olmaḳdur ve daḫı Allāhu Taʿālā götürü (7)maʿṣiyetleri[2147] ḫalḳ ider ʿilmiyle, ḳażāsıyla,[2148] taḳdīrle, (8)meşiyyetile. Ve[2149] daḫı Allāhu Taʿālā[2150] maʿṣiyetleri ḫalḳ ider (9)ammā maḥabbet itmez daḫı rıżā[2151] ve emri **[C49 b]** yoḳdur[2152] ve muḳallidüñ (10)īmānı ṣaḥīḥdür. Muḳallid ol kimesneye dirler kim (11)delīlsüz cemīʿ erkān-ı İslām'a iʿtiḳād ide **[A65 a]** (1)zīrā nebī ʿaleyhi'l-islām ṭāʾife-i ʿArab'dan mücerred taṣdīḳ (2)ḳalbiye ve iḳrār bi'l-lisāna ḳanāʿat iderdi delīl taʿlīm (3)itmeksüzin[2153] ammā īmān getürdükden-ṣoñra ve

[2147] maʿṣiyetleri: B43 b/15 ve C49 a/14 ṭāʿatleri

[2148] ḳażāsıyla: B43 b/15 rıżāsıla; C49 a/14 ve rıżāsıla

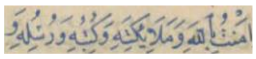
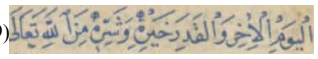
[2149] ve: C49 a/15 'te yok.

[2150] Allāhu Taʿālā: C49 a/15'te yok.

[2151] rıżā: B43 b/17 ve C49 a/15 rıżāsı

[2152] yoḳdur: B43 b/17-B44 a/14 yoḳdur bedrüsi Şeyh Ebu'l-Ḥasan الرستغفني İmām Ebū Manṣūr Māturīdī muṣāḥibi idi didi ki ben işitdüm Ebū Manṣūr Māturīdī'den dir idi iʿtiḳāduñ bināsı şarṭ olunmadı ʿaḳl istidlāli üzre her mesʾelede bel-ki binā eyleye iʿtiḳādını Resūlu'llāh'uñ ḳavli üzerine andan-ṣoñra istidlāli ʿaḳl eyleye ve īmān-ı istidlālī efḍaldür īmān-ı taḳlīdīden biñ derece her kimesnenüñ ki istidlāli çoḳ ola anuñ īmānı artuḳ nūrludur *Mişkāt*'da dinmiş ki ḥażret-i Resūl'den ʿaleyhi's-selām rivāyet olundı eger vezn olaydı Ebū Bekr'üñ raḍīya'llāhu anh īmānı cemīʿ ḫalḳuñ īmānla rāciḥ olaydı Ebū Bekr'üñ īmānı nūr u żiyā cihetinden ziyāde ve noḳṣān cihetinden degüldür ve muʿteber olan īmān īmān-ı ġaybīdür zīre Allāhu Taʿālā ḥiss olunmaz ḳuvvet-i maḥsūse ile ʿaḳl-ı bedāhet-ile yā keşf-i żarūretle gibi ki bunlarıla baʿżı nesneler bilinür ammā bu bilinmez ve girü ancılayın esmāʾü'l-ḥüsnā ve ṣıfatları ve aḥvāl-i āḫiret bunlaruñ küllīsine inanmaḳ kişi üzerine vācibdür zīre bunlar müşāhede olunmaz bunda berāberdür gerek taḳlīdī gerek istidlālī; C49 b/1-C49 b/14 yoḳdur bedrüsi Şeyh Ebu'l-Ḥasan النسفي İmām Manṣūr Māturīdī muṣāḥibidür eydür ben işitdüm Ebū Manṣūr Māturīdī'den dir idi iʿtiḳāduñ bināsı şarṭ olunmadı ʿaḳl istidlāli üzre her mesʾelede bel-ki binā eyleye iʿtiḳādını Resūlu'llāh'uñ ḳavli üzre andan-ṣoñra istidlāli ʿaḳl eyleye ve īmān-ı istidlālī efḍaldür īmān-ı taḳlīdīden biñ derece her kimesnenüñ ki istidlāli çoḳ ola anuñ īmānı artuḳ nūrludur *Mişkāt*'da dinmiş ki Resūl ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellemden rivāyet olundı eger vezn olaydı Ebā Bekr'üñ raḍīya'llāhu anh īmānı nūr u żiyā cihetinden ziyāde ve noḳṣān cihetinden degül ve muʿteber olan īmān īmān-ı ġaybīdür zīrā Allāhu Taʿālā ḥiss olunmaz ḳuvvet-i maḥsūse ile ʿaḳl-ı bedāhet-ile yā keşf-i żarūretle gibi ki baʿżı nesneler bilinür ammā bulunmaz ve girü ancılayın esmāʾü'l-ḥüsnā ve ṣıfatları ve aḥvāl-i āḫiret bunlaruñ küllīsine inanmaḳ kişinüñ üzerine vācibdür zīrā bunlar müşāhede olunmaz bunda berāberdür gerek taḳlīdī gerek istidlālī

[2153] ve muḳallidüñ īmānı ṣaḥīḥdür muḳallid ol kimesneye dirler kim delīlsüz cemiʿ erkān-ı İslām'a iʿtiḳād ide zīrā nebī ʿaleyhi'l-islām ṭāʾife-i ʿArab'dan mücerred taṣdīḳ ḳalbiye ve iḳrār bi'l-lisāna ḳanāʿat iderdi delīl taʿlīm itmeksüzin: B44 a/14'te ve C49 b/14'te yok.

daḫı[2154] (4)kelime-i şehādet[2155] didükden-ṣoñra[2156] baʿżı şek ve şübhe (5)ʿārıż **[C50 a]** olsa ve ḳalbine ḫuṭūr eylese[2157] ol kimesnenüñ (6)üzerine söylemeg-ile[2158] ve eklenür delīller ile ve ḥiddet-i (7)naẓar ile delīl eylemek[2159] vācib olur ve[2160] eger göñline (8)şek ve şübhe ʿārıż olmasa ve[2161] daḫı islāmına (9)żarar virecek bir nesne daḫı gelmese ḥattā ol ḥāl (10)üzerine olsa **[B44 b]** ol kimseye biz Müslim'dür dirüz. (11)Meṣelā anuñ gibi bir kimse kelime-i şehādet[2162] getürür[2163] **[A65 b]** (1)ve göñline Ḳurʾān maḫlūḳ-mıdur veyā ḳadīm-midür gelmez (2)ve daḫı Allāhu Taʿālā görünür mi veyā görünmez mi dimek (3)gelmez andan-ṣoñra ol kimse bu ḥāl üzerine[2164] olur (4)ol kimse[2165] İslām üzerine[2166] oldı dirüz ammā ol (5)şübheyi ḫuṭūr eylese yā[2167] ol şübheyi bir kimesneden (6)işitse andan-ṣoñra anı bilüp zāyil[2168] ḳılmaḳ vācibdür.[2169] (7)Ve[2170] bir kimesne kim oġlanluġı ḥālinde bunı ögrense (8)kim (9) (10)ve[2171] daḫı bilse kim bu īmāndur evet taḳrīrin gökçek (11)itmese ol kimsenüñ islāmına ḥükm olunmaz. Ve bir **[A66 a]** (1)kimesneye Pārsī ile suʾāl olunsa ve ol

---

[2154] ve daḫı: B44 a/14 ve; C49 b/15'te yok.
[2155] şehādet: B44 a/15 şehādetin; C49 b/15 şehādetini
[2156] didükden-ṣoñra: C49 b/15 getürdükden-ṣoñra
[2157] eylese: B44 a/16 itse
[2158] söylemeg-ile: C50 a/1'de yok.
[2159] delīl eylemek: B44 a/17 ve zāyil ḳalmak; C50 b/2 zāʾil ḳalmak; B nüshasında "zāyil" kelimesi "zel" ile yazılmıştır.
[2160] ve: B44 a/18'de ve C50 a/2'de yok.
[2161] ve: C50 a/3'te yok.
[2162] şehādet: B44 b/2 şehādetin; C50 a/5 şehādeti
[2163] getürür: B44 b/2 ve C50 a/5 getürür ve īmānı ʿale't-tafṣīl bilür
[2164] üzerine: C50 a/7 üzre
[2165] kimse: C50 a/7 kimesne
[2166] üzerine: C50 a/7 üzre
[2167] yā: B44 b/6 ve yā
[2168] zāyil: C50 a/9 zāʾil
[2169] vācibdür: C50 a/9 vardur, vācibdür
[2170] ve: B44 b/7-8 ve *Fetāvā-yı Tatarḫān*'da eydür; C50 a/9-10 *Fetāvā-yı Tatarḫān*'da eydür
[2171] ve: B44 b/10'da ve C50 a/12'de yok.

kimse[2172] (2)cevābda dise kim ben bunı bilürem islāmına ḥükm (3)olunur egerçi gökçek taʿbīr[2173] itmezse-de ve eger (4)cevābında dise kim bilmezem aña İslām **[C50 b]** ʿarż oluna (5)yaʿnī bildüreler. Ve bir kimesnenüñ ʿibādeti eyü olmasa (6)ve lākin ol ḥāliyle[2174] olsa kim Pārsīce[2175] ol kimseden (7)suʾāl olınsa bilse[2176] kim Allāh birdür ve melekleri (8)vardur ve daḫı bilse kim enbiyā ṣalavātu'llāhı ʿaleyhim[2177] ecmaʿin[2178] (9)Allāhu Taʿālā'nuñ resūlleridür ve daḫı bilse kim (10)yevm-i ḳıyāmet olsa gerek ve ölüp gine[2179] dirilmek **[B45 a]** (11)vardur ve diye kim emr böyledür ol kimesne müʾmindür. **[A66 b]** (1)Eger suʾāl idüp[2180] bilmezem[2181] dirse ol kimesne- (2)nüñ dīni[2182] yoḳdur aña İslām arż itmek gerek. (3)Müslim olduḳdan-ṣoñra eger zevcesi var-ısa (4)tecdīd-i nikāh[2183] olunsa[2184] ve **[B45 a]** (4)eger ṣorılan ʿavratsa (5)ol daḫı buncılayındur ve şöyle kim bir ʿavrat, erden (6)ayrılmaḳ içün ḳaṣd-ıla lafẓ-ı küfr söylese daḫı üzerine (7)muṣır olup andan rücūʿ itmeyecek olursa erinden ayrılmayup (8)lafẓ-ı küfrden rücūʿ itmesine[2185] daḫı evvelki nikāḥ üzerine cebr (9)cebr ideler. Ve girü ancılayın eger kişiye īmānuñ, İslām'uñ (10)ṣıfatı nedür diyü ṣorsalar ol kimesne bilmezin dise dīnsüzdür (11)ve hem Şemsü'l-eʾimme dimiş ki bu bir kişidür ki dīni yoḳdur (12)nāmazı yoḳdur zekātı yoḳdur orucı yoḳdur ṭāʿati yoḳdur (13)nikāhı yoḳdur evlādı daḫı veled-i zīnādur ve bir kimesnenüñ (14)zevcesi veyā ḳaravaşı olsa daḫı bu kimesnenüñ ġālib-i ẓannı (15)şöyle olsa ki bunlaruñ īmānı, īmān-ı taḳlīdīdür yaʿnī īmānı (16)tafṣīlen bilmezler evet kelime-i şehādetin dirler ve daḫı İslām'uñ (17)ẓāhirile ʿamel iderler anlara yaḳın olmasun şunuñ-çun kim (18)nebī ʿaleyhi's-selām

---

[2172] kimse: B44 b/12 ve C50 a/14 kimesne
[2173] taʿbīr: C50 a/15 taʿbīrīn
[2174] ḥāliyle: B44 b/16 ve C50 b/2 ḥālle
[2175] Pārsīce: C50 b/2 Pārsīle
[2176] bilse: C50 b/2'de yok.
[2177] ṣalavātu'llāhı ʿaleyhim: C50 b/3 ʿaleyhi's-selām
[2178] ecmaʿin: B44 b/18'de ve C50 b/3'te yok.
[2179] gine: C50 b/4 yine
[2180] idüp: C50 b/5 olunduḳda
[2181] bilmezem: C50 b/6 bilmezin
[2182] A nüshasında "dīn" biçimindedir.
[2183] A nüshasında "tecdīd nikāh" biçimindedir.
[2184] olunsa: B45 a/4 ve C50 b/7 oluna
[2185] itmesine: C50 b/10 itmese

 [19]diyü buyurmışdur bu ḥadīşden maʿlūm oldı-ki evvel īmānı **[B45 b]** [1]ʿale'ṭ-tafṣīl bilmek edille ile farżdur ve şöyle ki edillesüz bilüp [2]ve göñül-ile inanup ve dil-ile iḳrār itse īmānı ṣaḥīḥdür [3]muḳalledüñ īmānı ṣaḥīḥdür didükleri budur.[2186] *Fetāvā-yı Tatarḫān*'da[2187] [4]eydür müʾmin irtikāb-ı kebīre ile [5]īmāndan çıḳmaz ve tevbesiz ölmeg-ile īmānsuz [6]olmaz ve daḫı bir Müsülmān günāhlardan bir günāh [7]işledigiçün kāfir dimezüz nite kim ḫavāric ile [8]dirler eger kebīre daḫı işlerse meger istiḥlāl [9]ide ol vaḳt kāfir olur. Zīrā[2188] Allāhu Taʿālā'yı ve resūlini [10]tekzīb itmiş olur ve daḫı[2189] fāsıḳdan īmān ismin [11]gidermezüz[2190] nite kim muʿtezīle giderürler[2191] ne müʾmindür **[A67 a]** [1]ne fāsıḳdur dirler küfr ile īmān ortasında [2]bir menzile vardur dirler[2192] **[C51 b]** daḫı

[2186] cebr ideler. Ve girü ancılayın eger kişiye īmānuñ, İslām'uñ ṣıfatı nedür diyü ṣorsalar ol kimesne bilmezin dise dīnsüzdür ve hem Şemsü'l-eʾimme dimiş ki bu bir kişidür ki dīni yoḳdur nāmazı yoḳdur zekātı yoḳdur orucı yoḳdur ṭāʿati yoḳdur nikāhı yoḳdur evlādı daḫı veled-i zīnādur ve bir kimesnenüñ zevcesi ve yā ḳaravaşı olsa daḫı bu kimesnenüñ ġālib-i ẓannı şöyle olsa ki bunlaruñ īmānı, īmān-ı taḳlīdīdür yaʿnī īmānı tafṣīlen bilmezler evet kelime-yi şehādetin dirler ve daḫı İslām'uñ ẓāhirile ʿamel iderler anlara yaḳın olmasun şunuñ-çun kim nebī ʿaleyhi's-selām diyü buyurmışdur bu ḥadīşden maʿlūm oldı-ki evvel īmānı ʿale't-tafṣīl bilmek edille ile farżdur ve şöyle ki edillesüz bilüp ve göñül-ile inanup ve dil-ile iḳrār itse īmānı ṣaḥīḥdür muḳalledüñ īmānı ṣaḥīḥdür didükleri budur: C50 b/11-C51 a/9 oluna. *Fetavā-yı Tatarḫāniyye*'de *Mużmerāt* naḳl idüp eydür ʿavrat İslām üzerine cebr oluna ḥattā yitmiş biş çomaḳ uralar daḫı ol ʿavrat içün yoḳdur ki evvelki zevcinden ayru zevce vara gerçi böyle dimişdür Ebū Caʿferī fetvāyı virmişdür *Muḥīṭ*'de eydür bunun gibi sözi söyleyen ʿavrata cebr itmek İslām üzerine ḥabs itmek ile daḫı dögülmek ile olur, öldürmekle degül Ḥasan Ebū Ḥanīfe'den mürtedde ḥurre ḥaḳḳında rivāyet itdi-ki anı ḥabsden çıḳarup ve otuz ṭoḳuz çomaḳ uralar tā tevbe idince yā ölince eger bir kimse suʾāl itseler ki īmān nedür cevāb vire ki īmān inanmaḳdur ḳalb-ile ve iḳrār itmekdür dil-ile īmānda ẕikr olanlara ki anlar ṣıfat-ı īmāndur ṣorsalar ki ṣıfat-ı īmān nedür cevāb vire ki īmānuñ ṣıfatı Allāhu Taʿālā'yı birlemekdür yaʿnī ben inandum Allāhu Taʿālā'nuñ birligine ve meleklerine ve kitāblarına ve resūllerine ve ḳıyāmet günine ve daḫı ḫayr ve şer Allāhu Taʿālā'dan ḳullarına ḳaderlenmiş idügine.

[2187] *Tatarḫān*'da: C51 a/9 *Tatarḫāniyye*'de

[2188] zīrā: B45 b/8 zīre; C51 a/12'de yok.

[2189] ve daḫı: B45 b/8-9 ve daḫı İmām-ı aʿẓam *Fıḳh-ı Ekber*'inde dir ki; C51 a/13 ve *Fıḳh-ı Ekber*'de İmām-ı aʿẓam dir ki

[2190] gidermezüz: B45 b/9-10 gidermezüz gidermezüz

[2191] giderürler: C51 a/14 giderür dirler

[2192] ne fāsıḳdur dirler küfr ile īmān ortasında bir menzile vardur dirler: B45 b/10-11 ve ne kāfirdür dirler; C51 a/14-15 ve ne kāfirdür dirler. Küfr ile īmān ortasında bir menzile vardur dirler

fāsıḳa müʾmin dirüz [3]ḥaḳīḳat zīrā cāʾizdür[2193] ki müʾmin fāsıḳ ola kāfir [4]olmaya. İbn-i ʿAbbās[2194] eydür eger Ḥaḳ Taʿālā bir kişiyi [5]günāh-ıla kāfir dise ḥarām ḳan dökenlere dirdi [6]ḥāl budur ki[2195] Ḥaḳ Taʿālā dir ki[2196] يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا [7]كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ *ṣümme ḳāl*[2197] فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ [8]شَيْءٌ *ṣümme ḳāl*[2198] ذَٰلِكَ تَخْفِيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ ya ʿnī şunlar ki [9]müʾminlerdür sizüñ üzeriñüze ḳışās eyledi, [10]dir.[2199] Ṣoñra bir kimesne ḳardaşından ʿafv eylese, [11]dir ṣoñra Rabb'iñüzden size taḫfīfdür; raḥmetdür, **[A67 b]** [1]dir.[2200] İbn-i ʿAbbās eydür ḳatl-i nefs idene Ḥaḳ Taʿālā āyetüñ [2]evvelinde müʾmin didi ortasında **[B46 a]** ḳardaşından[2201] ẓāhir [3]müʾmine īmān-ıla ḳarındaş[2202] olur āḫiretde taḫfīf [4]ve raḥmetdür didi ẓāhir budur ki kāfire taḫfīf ve raḥmet [5]olmaz. İbn-i ʿAbbās'dan[2203] ṣordılar ki kebāyir ḳaçdur? Eyitdi [6]yididür. **[B46 a]** [4]Biri Allāh'a şirk getürmekdür. Ve biri serīḳa [5]itmekdür. Ve biri zinā itmekdür. Ve biri bi-ġayr-ı ḥaḳḳın ḳatl-i nefes [6]itmekdür. Ve biri ribā yimekdür ve biri muḥṣanayı sögmekdür. [7]Biri daḫı ṣaf güninde Müsülmānlarla kāfirler ber-ā-ber olduġı [8]vaḳtin ṣafdan **[C52 a]** ḳaçmaḳdur.[2204] Ve[2205] *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde İbn-i Sīrīn rivāyetinde İbn-i

[2193] zīrā cāʾizdür: B45 b/11 ve C51 b/1 cāyizdür
[2194] İbn-i ʿAbbās: C51 b/2 İbn-i ʿAbbās raḍīya'llāhu anh
[2195] ḥāl budur ki: C51 b/3 ḥāl bu ki
[2196] dir ki: B45 b/14 buyurur ki; C51 b/4 buyurur
[2197] *ṣümme ḳāl*: C51 b/4 yine buyurur
[2198] *ṣümme ḳāl*: C51 b/4 ve yine buyurur
[2199] dir: B45 b/17'de yok.
[2200] dir: B45 b/18'de ve C51 b/8'de yok.
[2201] ḳardaşından: B46 a/1 ḳardaşından ʿafv eylese; C51 b/9 ḳarındaşından ʿafv eyleyene
[2202] ḳarındaş: B46 a/1 ḳardaş; C51 b/10 ḳarındaşlar
[2203] ʿAbbās'dan: B46 a/3 ʿAbbās'a; C51 b/11 ʿAbbās raḍīya'llāhu anhdan
[2204] biri Allāh'a şirk getürmekdür. Ve biri serīḳa itmekdür. Ve biri zinā itmekdür. Ve biri bi-ġayr-ı ḥaḳḳın ḳatl-i nefes itmekdür. Ve biri ribā yimekdür ve biri muḥṣanayı sögmekdür. Biri daḫı ṣaf güninde Müsülmānlarla kāfirler berāber olduġı vaḳtin ṣafdan ḳaçmaḳdur: C51 b/12-C52 a/1: biri şurb-ı ḫamr itmek ve biri serīḳa itmek ve biri daḫı zinā itmek ve biri daḫı bi-ġayr-ı ḥaḳḳın adam ḳatl itmek ve biri daḫı ribā yimekdür ve biri daḫı muḥaṣṣana sögmekdür biri daḫı muḥārebe güninde Müsülmānlar ile kāfirler berāber olduġı vaḳt ṣafdan ḳaçmaḳdur
[2205] ve: C52 a/1'de yok.

ʿAbbās'dan[2206] eydür (7)her nesne[2207] ki Allāhu Taʿālā nehy ide ol kebīredür ve (8)bir kimesne kebīreye irtikāb itse ʿadāleti gider (9)kizb-ile müttehim olur eger kebīrenüñ mā-dūnına[2208] (10)ışrār eylese kebīre gibi olur töhmet vāḳiʿ olmaḳda (11)daḫı ʿadāleti cerh itmekde. Ve[2209] farżı daḫı vācibi ʿöẕürsiz **[A68 a]** (1)bir kerre terk küfrdür[2210] ve ḥarāma irtikāb bir kerre kebīre- (2)dür ve sünneti ʿöẕürsüz bir kerre terk[2211] kāhillenüp[2212] ola[2213] (3)ʿādet idinmeg-ile olmaya ṣaġīredür ve daḫı mekrūha (4)irtikāb bir kerre ṣaġīredür ve terk-i sünnete ışrār (5)yā irtikāb[2214] ve mekrūha ışrār kebīredür. Ve[2215] Ḥaḳ Taʿālā (6)diler-ise ʿafv eyler ve ister-ise günāh miḳdārı (7)ʿaẕāb eyler yā günāh **[B46 b]** miḳdārından daḫı[2216] az ʿazāb eyler (8)andan ṣoñra cennete ḳoyar ve[2217] gök ehlinüñ īmānı ki (9)meleklerdür ve yir ehlinüñ īmānı ki müʾminlerdür īmān (10)getürecek nesne[2218] artmaz eksilmez ammā taṣdīḳ (11)ve[2219] yaḳīn artar eksilür. Zīrā[2220] İmām Muḥammed didi-ki ben **[A68 b]** (1)kerīh görürem īmānum Cebrāʾil[2221] īmānı gibidür dimege (2)bel-ki Cebrāʾil[2222] īmān getürdügine īmān getürürem[2223]

[2206] ʿAbbās'dan: C52 a/1 ʿAbbās raḍīya'llāhu anh

[2207] nesne: B46 a/9 ve C52 a/2 nesneyi

[2208] mā-dūnına: C52 a/3 dūnına

[2209] ve: B46 a/13 ve *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde dir ki; C52 a/5 *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde dir ki

[2210] küfrdür: C46 a/14 ve C52 a/5 kebīredür

[2211] bir kerre terk: C52 a/6 kāhillenüp bir kerre terk

[2212] A nüshasında "kāhellenüp" biçimindedir.

[2213] ola: C52 a/7'de yok.

[2214] yā irtikāb: B46 a/17'de ve C52 a/8'de yok.

[2215] ve: B46 a/17-18 *Fetāvā-yı Tatarḫān*'da eydür bunları işleyüp tevbesüz olanuñ; C52 a/8-9 ve *Fetāvā-yı Tatarḫāniyye*'de eydür bunları işleyüp tevbesüz olanuñ günāhın

[2216] daḫı: B46 b/1 daḫı ʿafv eyler ve isterse

[2217] ve: B46 b/2 ve *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de eydür

[2218] nesne: B46 b/4 nesnede

[2219] ammā taṣdīḳ ve: B46 b/4'te yok

[2220] zīrā: B46 b/5 zīre

[2221] Cebrāʾil: B46 b/5 Cebrāyil

[2222] Cebrāʾil: B46 b/6 Cebrāyil

[2223] getürürem: B46 b/6 getürdüm

dimekdür [3]ve īmān getürecek nesne artuḳluḳ eksüklük nice [4]olur.[2224] Ve daḫı[2225] *Fetāvā-yı Ḳāḍīḫāniyye*'de[2226] eydür puta ṭapan[2227] [5]*lā ilāhe illa'llāh* diseler Müslim olurlar zīrā[2228] īmān [6]getürecek nesne artuḳ eksük olmaz[2229] meger-ki [7]baʿżısına īmān getüre ve baʿżısına getürmeye [8]bu ḫod bāṭıldur zīrā[2230] bir kimesne bir ḥālde hem müʾmin [9]hem kāfir olmaḳ lāzım gelür ve īmān getürecek nesne [10]artuḳ eksük[2231] olduġına delīl Ḥaḳ Taʿālā'nuñ bu [11]ḳavlidür[2232] إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ **[A69 a]** (1) أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ **[C52 b]** (2) وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَٰلِكَ (3) سَبِيلًا أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا ya ʿnī şunlar ki [4]Allāhu[2233] Taʿālā'ya ve resūllerine kāfir olurlar daḫı dilerler ki [5]ireler[2234] Allāh[2235] birle resülleri ortasını[2236] daḫı dirler ki [6]baʿżına īmān getürürüz ve baʿżına kāfir oluruz dirler [7]ve daḫı dilerler[2237] ki īmān-ıla küfr ortasında bir yol ideler [8]ol ṭāyife[2238] girçekden kāfirlerdür ammā īmān ve[2239] **[B47 a]** yaḳīn [9]ve taṣdīḳ[2240] cihetinden artuḳ eksük olduġı [10]ṣābitdür kitāb-ıla ve sünnet-ile ve icmāʿ-ıla ve ʿaḳl-

[2224] dimekdür ve īmān getürecek nesne artuḳluḳ eksüklük nice olur: B46 b/7 dimek gerekdür

[2225] ve gök ehlinüñ īmānı ki meleklerdür ve yir ehlinüñ īmānı ki müʾminlerdür īmān getürecek nesne aratmaz eksilmez ammā taṣdīḳ ve yaḳīn artar eksilür zīrā İmām Muḥammed didi-ki ben kerīh görürem īmānum Cebrāʾil īmānı gibidür dimege bel-ki Cebrāʾil īmān getürdügine īmān getürürem dimekdür ve īmān getürecek nesne artuḳluḳ eksüklük nice olur ve daḫı: C52 a/11 ve

[2226] *Ḳāḍīḫāniyye*'de: C52 a/11 *Ḳāḍīḫān*'da

[2227] ṭapan: B46 b/7 ve 52 a/11 ṭapanlar

[2228] zīrā: B46 b/8 zīre

[2229] īmān getürecek nesne artuḳ eksük olmaz: B46 b/8-9 anlara teberrā ḥācet degüldür; C52 a/12-13 anlara ehl-i kitāb gibi teberrā ḥācet degüldür

[2230] zīrā: B46 b/10 zīre

[2231] ve īmān getürecek nesne artuḳ eksük: B46 b/11 ve C52 a/14 müʾmin

[2232] Ḥaḳ Taʿālā'nuñ bu ḳavlidür: C52 a/15 ḳavle Taʿālā

[2233] Allāhu: B46 b/15 ve C52 b/3 Ḥaḳ

[2234] ireler: B46 b/16'da yok; C52 b/3 farḳ ireler

[2235] Allāh: C52 b/3-4 Allāhu Taʿālā

[2236] ortasını: B46 b/16 ortasını tefrīḳ ideler

[2237] ve daḫı dilerler: C52 b/5 ve dirler

[2238] ṭāyife: C52 b/6 ṭāʾife

[2239] ve: B46 b/19'da ve C52 b/6'da yok.

[2240] ve taṣdīḳ: B47 a/1'de ve C52 b/6'da yok.

ıla (11)ammā[2241] kitāb[-ı] Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳavlidür[2242] هُوَ الَّذِىٓ أَنزَلَ **[A69 b]** (1) السَّكِينَةَ فِى قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوٓا إِيمَٰنًا مَّعَ (2)إِيمَٰنِهِمْ yaʿnī ol şol nesnedür[2243] ki müʾminlerüñ[2244] (3)ḳalbine sekīne indürdi tā ki īmānlarına īmān[2245] ziyāde (4)ola. Ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ bu ḳavlidür ki[2246] إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ (5)الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ (6)آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَٰنًا yaʿnī müʾminler şunlardur ki ḳaçan (7)Allāhu Taʿālā añılsa ḳalbleri ḳorkar ve ḳaçan anlara[2247] Allāhu Taʿālā'nuñ (8)āyetleri oḳınsa īmānları[2248] ziyāde ola[2249] ammā sünnet (9)budur ki ḥażret-i Resūlu'llāh'dan ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[2250] (10)ṣordılar ki īmān artar eksilür mi taṣdīḳ ve[2251] yaḳīn **[C53 a]** (11)cihetinden?[2252] Didi-ki[2253] *neʿam* ziyāde olur ḥattā ṣāḥibini cennete **[A70 a]** (1)givirür[2254] ve eksilür ḥattā ṣāḥibini cehenneme givirür.[2255] Ammā[2256] (2)icmāʿ-i ümmet budur ki zīrā[2257] ümmet-i ittifāḳ itdiler ki (3)müʾminlerden birisinüñ yaḳīn[2258] ḥażret-i Muḥammed'üñ ṣalla' (4)llāhu ʿaleyhi ve

---

[2241] ammā: B47 a/2 ve

[2242] ammā kitāb[-ı] Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ḳavlidür: C52 b/8 ḳavle Taʿālā

[2243] şol nesnedür: B47 a/4 ve C52 b/9 ancılayın Tañrı Taʿālā'dur

[2244] müʾminlerüñ: B47 a/4 ve C52 b/9 müʾminler

[2245] īmān: B47 a/5 yaḳīn

[2246] ve daḫı Ḥaḳ Taʿālā'nuñ bu ḳavlidür ki: C52 b/10 ve yine buyurur ḳavle Taʿālā

[2247] anlara: B47 a/8'de yok.

[2248] īmānları: B47 a/9 yaḳīnleri

[2249] ola: B47 a/9 olur

[2250] ḥażret-i Resūlu'llāh'dan ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B47 a/10 Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemden; C52 b/14-15 Ḫ̆āceʾ-i ʿālem seyyidü'l-enbiyā ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellemden

[2251] taṣdīḳ ve: C52 b/15'te yok.

[2252] cihetinden: B47 a/11 cihetinden yā Resulu'llāh

[2253] didi-ki: C53 a/1 buyurdılar ki

[2254] givirür: B47 a/12 girdürür

[2255] givirür: B47 a/13 girdürür

[2256] ammā: B47 a/13'te yok.

[2257] zīrā: B47 a/13 zīre

[2258] yaḳīn: B47 a/14 ve C53 a/3 yaḳīni

sellem[2259] ve sāyir[2260] enbiyā[2261] ṣalavātu'llāh ʿaleyhim[2262] (5)yaḳīnine ber-ā-ber degüldür didiler ammā delīl ʿaḳlı budur (6)ki yaḳīn daḫı taṣdīḳı[2263] keyfiyāt-ı nefsāniyyedendür, (7)şek yoḳdur ki keyfiyāt-ı nefsāniyyet ziyādeye ve (8)ve noḳṣāna ḳābildür ḳuvvet ü żaʿif cehennemden. (9)Ve daḫı bilgil-ki[2264] maʿṣiyet īmānı[2265] ekser zīrā[2266] ḳalbe (10)ḳasāvet virür **[B47 b]** ve ḳalbüñ ḳasāveti[2267] Allāhu Taʿālā'dan (11)ʿabdi ıraḳ ider[2268] ġāyet ıraḳ olan[2269] kimesne **[A70 b]** (1)ḳasāvetlü ḳalbdür[2270] zīrā[2271] her nesne ki ḳalbe ḳasāvet (2)vire ol īmānı[2272] ve yaḳīni eksük ider ve ḳarañulıḳ (3)virür ve yaḳīnini ve taṣdīḳini ekser.[2273] Allāhu Taʿālā (4)kelām-ı ḳadīminde ẕikr itdügi[2274] كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم (5)مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ ya ʿnī ḳaçan bir müʾmin günāh itse[2275] (6)ḳalbinde bir ḳaraca pas olur noḳṭa gibice. Ḳaçan tevbe (7)ve istiġfār itse pası açulur ve eger ziyāde günāh (8)itse pas ziyāde[2276] olur ḥattā ḳalbini burur Ḳurʾan'da[2277] ẕikr (9)olandandur Ḥaḳ Taʿālā dir[2278] ki **[C53 b]** bel-ki ḳalbleri üzerine (10)pas ve ẓulmet

---

[2259] ḥażret-i Muḥammed'üñ ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: C53 a/3-4 ḥażret-i Muḥammed'ül-Muṣṭafā ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

[2260] sāyir: C53 a/4 sāʾir

[2261] enbiyā: B47 a/15 enbiyālar

[2262] ṣalavātu'llāh ʿaleyhim: C53 a/4-5 ṣalavātu'llāh ʿaleyhim ecmaʾīn

[2263] daḫı taṣdīḳı: B47 a/16'da ve C53 a/5'te yok.

[2264] bilgil-ki: B47 a/18 ve C53 a/7-8 *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde eydür

[2265] īmānı: B47 a/19 ve C53 a/8 īmān nūrını

[2266] zīrā: B47 a/19 zīre

[2267] ḳalbüñ ḳasāveti: B47 b/1 ḳalb ḳasāvetlü; C53 a/8-9 ḳalbi ḳāsī olan

[2268] ʿabdi ıraḳ ider: B47 b/1'de yok; C53 a/9 ıraḳ olur

[2269] ġāyet ıraḳ olan: C53 a/9'da yok.

[2270] kimesne ḳasāvetlü ḳalbdür: B47 b/1 kimesneden; C53 a/9'da yok.

[2271] zīrā: B47 b/2 zīre

[2272] īmānı: B47 b/2 ve C53 a/10 īmān nūrını

[2273] ve yaḳīnini ve taṣdīḳini ekser: B47 b/3'te yok; C53 a/11 ve yaḳīni ekser

[2274] itdügi: C53 a/11 itdi

[2275] itse: B47 b/5 eylese

[2276] ziyāde: B47 b/7 daḫı ziyāde

[2277] Ḳurʾan'da: C53 a/15 Ḳurʾan-ı ʿaẓīmde

[2278] dir: C53 a/15 buyurur

ḳapladı kesb itdükleri maʿṣiyetler [11]ve[2279] daḫı ṭāʿat ve ʿibādet īmānı[2280] ziyāde eyler zīrā[2281] ḳalbe **[A71 a]** [1]teʾṣīr nūr u ṣafā virür yaḳīn ü taṣdīḳ[2282] [2]ziyāde olur. Ḳāla'llāhu Taʿālā وَالَّذِينَ جَاهَدُوا [3]فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا yaʿnī şunlar ki bizüm yolımuza [4]çalışurlar biz daḫı anları bizüm yolumuza ḳulaġuz- [5]laruz ve daḫı müʾminler īmān-ıla tevḥīdde ber-ā-berlerdür [6]ammā aʿmālde birbirinden artuḳdur zīrā ʿamel ʿaḳla [7]göredür ʿaḳl ḫod ber-ā-ber degildür zīrā ki[2283] ḥażret-i [8]Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[2284] buyurur ki[2285] **[B48 a]** ümmetime[2286] [9]eḥādiṣümi ʿaḳılları miḳdārınca diñ zīrā[2287] aḳl [10]meʿānīnüñ ẓarfıdur, ẓarfuñ küllisi ber-ā-ber degildür. [11]Ve daḫı baʿżı ʿulemā dirler ki ʿaḳl bir cevher-i mużīdür ki **[A71 b]** [1]Bārī Taʿālā ʿaẓmü şānühū[2288] ḫalḳ itmişdür anı dimāġda nūrını [2]ḳalbde ḳılmışdur idrāk ider ġāyibātı vesāyiṭ ile [3]maḥsūsātı müşāhede ile. Ve ḥadīṣde gelmişdür ki [4]ʿaḳl bir nūrdur ḳalbde farḳ ider

---

[2279] ve: B47 b/9 ve C53 b/1 ile

[2280] īmānı: B47 b/10 īmān nūrını ve yaḳīni

[2281] zīrā: B47 b/10 zīre

[2282] yaḳīn ü taṣdīḳ: B47 b/11 yaḳīni; C53 b/3 yaḳīn

[2283] Ḳāla'llāhu Taʿālā وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا yaʿnī şunlar ki bizüm yolımuza çalışurlar biz daḫı anları bizüm yolumuza ḳulaġunlaruz ve daḫı müʾminler īmān-ıla tevcīdde berāberlerdür ammā aʿmālde birbirinden artuḳdur zīrā ʿamel ʿaḳla göredür ʿaḳl ḫod berāber degildür zīrā ki: B47 b/11-19 ve īmān nūrını ve yaḳīni ziyāde ve noḳṣān olmasuñ meşelā güneş ve daḫı şuʿleleri yiryüzine ulaşdurmasuñ miṣāline beñzer pes ḳaçan güneş ile yir ortasında bulut olsa eksük ider şimşek işrāḳını ve ḳaçan ol bulut ġāyet olsa anuñ işrāḳı zīyāde olur gine sen aña iki ḥālde bile güneş dirsin ve *Fıḳh-ı Ekber*'de eydür müʾminler īmānlā tevcīdde berāberlerdür ammā aʿmālde biri birinden artuḳdur ʿamel ʿamele göredür ʿaḳl ḫod berāber degüldür *Şirʿa* şerhinde dimişdür ki; C53 b/3-9 īmān ziyāde ve noḳṣān olmasınuñ meşelā güneş daḫı şuʿleleri daḫı yiryüzine ulaşdurmasuñ miṣāline beñzer pes ḳaçan güneş ile yir ortasında bulut olsa eksük ider şimşek işrāḳını zīyāde olur yine sen aña iki ḥālde bile güneş dirsin *Fıḳh-ı Ekber*'de eydür müʾminler īmānlā tevcīdde berāberlerdür ammā aʿmālde biri birinden artuḳdur ʿamel ʿamele göredür ʿaḳl ḫod berāber degüldür. Ve *Şirʿa*'da dinmiş-ki

[2284] ḥażret-i Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B47 b/19 ḥażret-i Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem; C53 b/9 ḥażret-i mefḫarü'l-mevcūdāt ʿaleyhi efḍālü'ṣ-ṣalavāt

[2285]buyurur ki: B47 b/19'da yok.

[2286] ümmetime: C53 b/9-10 benüm ümmetime

[2287] zīrā: B48 a/1'de ve C53 b/10'da yok.

[2288] ʿaẓmü şānühū: C53 b/12'de ʿaẓmü şān

ḥaḳ-ıla bāṭıl arasında[2289] (5)ve Ḥasan-ı Baṣrī'den Raḥmetu'llāh ʿaleyhi[2290] mervīdür ki ḫaber (6)virdi baña bir cemāʿat-ki ḥadīṯi **[C54 a]** ḥażret-i Resūl'den (7)ʿaleyhi efḍālü'ṣ-ṣalavāt ve ekmelü't-taḥiyyāt[2291] istimāʿ (8)itmişlerdür faḫr-ı ʿālem dimişdür[2292] ki Bārī Taʿālā[2293] çün-ki (9)ʿaḳlı yaratdı aña ḫiṭāb idüp didi ki[2294] otur (10)oturdı ḳalḳ didi ḳalḳdı gel didi geldi dön (11)didi döndi söyle didi söyledi ebsem[2295] ol[2296] didi **[A72 a]** (1)ebsem[2297] oldı baḳ didi baḳdı añla didi añladı (2)ṣoñra ḫiṭāb birle[2298] ʿizzüm, celālüm,[2299] ʿaẓamet-i kibriyām, (3)sultān-ı ceberūtum ḥaḳḳıçun senden ekrem nesne (4)ḫalḳ itmedüm ben senüñ-ile bilinürem ve senüñ-ile ṭapuluram (5)ve senüñ-ile ḫalḳ baña ṭāʿat[2300] ider. Ve ḥażret-i (6)ʿAlī'den keremallāhu vechehu rivāyetdür[2301] ki eydür Bārī (7)Taʿālā ʿamme nevālühü[2302] ʿaḳlı ḫalḳ itmişdür nūr-ı meknūndan (8)ki sābıḳ ʿilminde maḫzūndur[2303] ḥattā melek-i muḳarrebüñ (9)aña ıṭṭılāʿı yoḳdur. Ve[2304] bir gün Ebū Bekr raḍīya'llāhu anhu[2305] (10)ḥażret-i Resūl'e ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[2306]

[2289] bāṭıl arasında: C53 b/14 bāṭılı

[2290] ʿaleyhi: C53 b/15'te yok.

[2291] ḥażret-i Resūl'den ʿaleyhi efḍālü'ṣ-ṣalavāt ve ekmelü't-taḥiyyāt: C54 a/1 ḥażret-i Resūl'den ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem

[2292] faḫr-ı ʿālem dimişdür: C54 a/1 buyurmışlar

[2293] Bārī Taʿālā: C54 a/2 Cenāb-ı ḥażret-i Allāh ʿaẓīmü'ş-şān

[2294] didi ki: C54 a/3 buyurdı-ki

[2295] ebsem: B48 a/11 ve C54 a/4 epsem

[2296] ol: C54 a/4'te yok.

[2297] ebsem: B48 a/11 C54 a/4 epsem

[2298] birle: B48 a/12 birle eytdi; C54 a/5 birle buyurdı-ki

[2299] ʿizzüm celālüm: B48 a/12 ʿizz-i celālüm

[2300] ṭāʿat: B48 a/15 ve C54 a/8 iṭāʿat

[2301] ḥażret-i ʿAlī'den keremallāhu vechehu rivāyetdür: C54 a/8 ḥażret-i ʿAlī keremallāh vechehudan rivāyet olunmışdur

[2302] ʿamme nevālühü: C54 a/9 celle celāle

[2303] maḫzūndur: B48 a/17 maḫzūrdur

[2304] ve: B48 a/18 ve *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde eydür; C54 a/10 *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde eydür

[2305] raḍīya'llāhu anhu: C54 a/11 raḍīya'llāhu Taʿālā anhu

[2306] ḥażret-i Resūl'e ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B48 a/18-19 ḥażret-i Resūl'e ṣalla'llāhu ʿaleyhim

buluşduḳda (11)daḫı İslām'a gelmedin didi-ki[2307] **[B48 b]** ne ile baʿş olunduñ[2308] **[A72 b]** (1)yā Resūlu'llāh? Didi-ki[2309] ʿaḳl-ıla. Didi-ki[2310] ne ile emr (2)olunduñ? Didi-ki[2311] ʿaḳıl-ıla. Didi-ki ḫalḳ-ı ʿālem yevm-i ḳıyāmetde[2312] (3)ne ile cezā olunur? Didi-ki[2313] ʿaḳl-ıla. İbn-i ʿAbbās raḍīya'llāhu (4)anh dimişdür ki dīn-i İslām ʿaḳl üzerine bünyād **[C54 b]** (5)olundı ferāyiż daḫı ʿaḳl üzerine farż olundı (6)ve Ḥaḳ Taʿālā saña itdügi luṭf u keremin ʿaḳl-ıla bilürsin (7)ve Ḥaḳ Taʿālā'nuñ vaḥdāniyyetin ve ʿaẓametin dünyāda ve (8)āḫiretde ʿaḳl-ıla bilürsin. Bārī Taʿālā kelām-ı ḳadīminde (9)ve furḳān-ı ʿaẓīminde[2314] وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ (10)أَيْ لِيَعْرِفُونِ ya ʿnī tābını bileler diyü buyurmışdur.[2315] Bunda (11)redd vardur ḥükemādan felāsifeden baʿżısı Allāhu Taʿālā'nuñ **[A73 a]** (1)peyġam-berlerinden hīçbirine tābiʿ olmayup kendü (2)ʿaḳıllarınca Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ẕātını ve ṣıfatlarını ictihādlar ile (3)maʿlūm idinmişler. Eyle olsa biz müʾmin muvaḥḥidüz diyü (4)daʿvī iderler أَيْ لِيَعْرِفُونِ tefsīr iderler pes[2316] bu (5)taḳdīrce āyetüñ[2317] tefsīrini kendülerüñ murādınca[2318] (6)alurlar pes[2319] bunda[2320] Ḥaḳ Taʿālā'nuñ nebīlerine tābiʿ (7)olduḳdan-ṣoñra hem[2321] Allāhu Taʿālā'yı bilüp hem[2322] ʿibādet (8)itmege emr olunmışdur. Ve

---

[2307] ḥażret-i Resūl'e ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem buluşduḳda daḫı İslām'a gelmedin didi-ki: C54 a/11-12 daḫı İslām'a gelmedin Resūlu'llāh ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve selleme buluşduḳda didi-ki

[2308] olunduñ: C54 a/12 olunduñuz

[2309] yā Resūlu'llāh didi-ki: C54 a/12-13 peyġam-berümüz ṣalla'llāhu taʿālā ʿaleyhi ve sellem buyurdılar ki

[2310] didi-ki: B48 b/1 ve C54 a/13 yā

[2311] olunduñ didi-ki: C54 a/13 olunduñuz buyurdılar ki

[2312] ḳıyāmetde: C54 a/14 āḫiretde

[2313] didi-ki: C54 a/14 buyurdılar ki

[2314] Bārī Taʿālā kelām-ı ḳadīminde ve furḳān-ı ʿaẓīminde: C54 b/3 Ḥaḳ Taʿālā buyurur

[2315] diyü buyurmışdur: C54 b/4'te yok.

[2316] pes: B48 b/14'te ve C54 b/8'de yok.

[2317] āyetüñ: C54 b/8 āyet-i kerīmenüñ

[2318] kendülerüñ murādınca: C54 b/8 kendü murādlarunca

[2319] pes: B48 b/15'te ve C54 b/9'da yok.

[2320] bunda: B48 b/15 bunda ḫod

[2321] hem: B48 b/15'te yok

[2322] hem: B48 b/16'da yok.

Kitāb-ı Nefeḥātü'l-üns'de Şeyḫ [9]Mecdü'd-dīn Ḳaddesallāhu Taʿālā rūḥa[2323] dimişdür ki vāḳıʿada [10]ḥażret-i Resūl'den ṣāllallāhu ʿaleyhi ve sellem[2324] ṣordum-ki [11]İbn-i Sīnā ḥaḳḳında ne buyurursız[2325] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu **[A73 b]** [1]ʿaleyhi ve sellem[2326] didi[2327] ol bir recül **[B49 a]** idi[2328] diledi-ki benüm [2]vāsıṭamsız Allāhu[2329] Tebārek ve Taʿālā'ya[2330] irişe pes[2331] ben anı [3]ölüm-ile şöyle menʿ eyledüm ki cehenneme düşdi [4]ve maʿrifetüñ āleti ḫod ʿaḳıldur yaʿnī dimek **[C55 a]** olur ki [5]ben ins ü cinni yaratdum illā andan ötürü ki nebī tevḥīd [6]idüp baña muṭīʿ olalar yaʿnī anlaruñ ḫalḳı ʿibādeti [7]ecil içündür[2332] cemīʿsinden murād olmamışdur illā [8]ʿibādet[2333] tā ḥüsn-i[2334] iḫtiyār-ı cüzʾīlerle ʿibādet birle müşerref [9]ve müzeyyen olalar idi. Ve ʿibādet-i Allāh cān u dilden iḫtiyār [10]idelerdi[2335] böyle degül[2336] ki güçle ve cebr-ile ola zīrā[2337] [11]eger ḳaṣırla ʿibādet itdürmek murād olsa gerek **[A74 a]** [1]cemiʿsinden bulaydı.[2338] İbn-i Aʿrabī[2339] eydür[2340] ʿaḳl eger taṣvīr olunsa [2]idi güneş gerek anuñ żiyāsından

---

[2323] ḳaddesallāhu Taʿālā rūḥa: C54 b/11 Raḥmetu'llāh ʿaleyhi

[2324] ḥażret-i Resūl'den ṣāllallāhu ʿaleyhi ve sellem: B48 b/18 ḥażret-i Resūlu'llāh ṣāllallāhu ʿaleyhi ve sellem; C54 b/11-12 Resūlu'llāh ṣāllallāhu Taʿālā ʿaleyhi ve sellem ḥażretlerini gördüm

[2325] ṣordum-ki İbn-i Sīnā ḥaḳḳında ne buyurursız: C54 b/12 İbn-i Sīnā ḥaḳḳında ne buyurursız didüm

[2326] Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B48 b/19 yā Resūlu'llāh; C54 b/12-13 ḥażret-i faḫr-ı ʿālem ʿaleyhi efḍālü'ṣ-ṣalavāt

[2327] didi: C54 b/13 cevāb buyurdılar ki

[2328] idi: B49 a/1 bir recl idi

[2329] Allāhu: B49 a/1 ve C54 b/14 Allāhu Taʿālā

[2330] Tebārek ve Taʿālā'ya: C54 b/14 ḥażretlerine

[2331] pes: C54 b/14'te yok.

[2332] içündür: B49 a/6 ve C55 a/2 içündür. Evet

[2333] illā ʿibādet: C55 a/3'e yok.

[2334] illā ʿibādet tā ḥüsn-i: B49 a/6'da yok.

[2335] ʿibādet birle müşerref ve müzeyyen olalar idi ve ʿibādet-i Allāh cān u dilden iḫtiyār idelerdi: B49 a/7 cüzʾīler ile

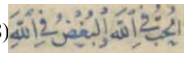
[2336] degül: B49 a/7 degüldür

[2337] zīrā: C55 a/5'te yok.

[2338] bulaydı: C55 a/6 bulunaydı

[2339] İbn-i Aʿrabī: C55 a/6 Şeyh Muḥiddīn Aʿrabī

[2340] zīrā eger ḳasr-ıla ʿibādet itdürmek murād olsa gerek cemiʿsinden bulaydı İbn-i Aʿrabī eydür: B49 a/8 zīre Şeyh Muḥiddīn Aʿrabī eydür

ḳarañu olaydı ve eger [3]ḥamāḳat[2341] daḫı taṣvīr olınur imişse idi gice gerek [4]anuñ ḳarañulıġından bir düşen çerāġ olaydı. Dirler ki[2342] [5]ʿaḳl dört vech üzre[2343] dimişlerdür biri[2344] ʿaḳl-ı iṯbāt [6]ve ḥüccetdür ki müʾminde ve kāfirde bulınur[2345] eger ol olmasa [7]gerek ol kimesnenüñ üzerine ḥüccet ḳāyim[2346] olmaya. [8]Ve daḫı[2347] birisi ʿaḳl-ı ʿilm ü maʿrifetdür ki ol maḫṣūṣdur, [9]müʾmine ḳabūl ü emr ü nehy[2348] buña dāyire dirler.[2349] Ve birisi [10]ʿaḳl u edeb ü ṣıyānetdür bu ikisinde daḫı[2350] bulınur. [11]Taʿallüm ile ve żabṭ u istiʿmāl-ile olurlardandur **[A74 b]** [1]anca kāfir görürsün-ki ḫoş edebi ve vaḳārı var.[2351] [2]Ve birisi[2352] ʿaḳl-ı ṭabʿ ve[2353] ʿazīzedür bu nesne yiryüzinde [3]deprenür cānavarlaruñ **[C55 b]** küllīsinde olur **[B49 b]** enʿām ve behāyim [4]ve ḥaşerāt ve sevāyim ve vuḥūş ve ṭuyūr gibi [5]meṯelā eger bu olmasa gerek maʿīşet olmaya ve ammā [6]ʿamelden murād hemān ṣalāt u ṣavm degildür. Kemā[2354] ḳāl [7]Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem[2355] [8] yaʿnī ʿamellerüñ efḍāli [9]Allāh içün maḥabbet,[2356] Allāh içün buġżdur zīrā[2357] maḥabbet [10]ve buġż ḳalb ʿamelidür eyle olsa ḳalb ʿameli beden [11]ʿamelinden efḍaldür ve[2358] ḥażret-i ʿĀyşe

---

[2341] A nüshasında "ve eger ḥamāḳat" biçimindedir.

[2342] dirler ki: B49 a/11 ve C55a /9 *Meṣābīḥü'l-īmān*'da eydür

[2343] üzre: C55 a/9 üzredür

[2344] biri: B49 a/12 ve C55 a/10 birisi

[2345] bulınur: C55 a/10 vardur, bulınur

[2346] ḳāyim: C55 a/11 ḳāʾim

[2347] ve daḫı: C55 a/11'de yok.

[2348] ḳabūl ü emr ü nehy: B49 a/15 ḳabūl-i evāmir-i nevāhī; C55 a/12 ḳabūl-i evāmir ü nehy

[2349] dāyire dirler: B49 /16 dāyiredür; C55 a/12 gerekdür

[2350] daḫı: B49 a/16'da yok.

[2351] var: B49 a/18 ve C55 a/14 vardur

[2352] birisi: C55 a/15 birisi daḫı

[2353] ṭabʿ ve: C55 a/15'te yok.

[2354] kemā: B49 b/3'te yok.

[2355] kemā ḳāl Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: C55b/3 ḳāle'n-nebī ʿaleyhi'ṣ-ṣalāt ve's-selām

[2356] maḥabbet: C55 b/4 maḥabbetdür

[2357] zīrā: B49 b/5 zīre

[2358] ve: B49 b/7 ve C55 b/6 ve *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de eydür

raḍīya'llāhu anhümā[2359] **[A75 a]** [1]ṣordı yā Resūlu'llāh ne nesne iledür dünyāda [2]ḫalḳuñ biri birinden artuḳlığı? Eytdi[2360] ʿaḳl-ıla. Eyitdi[2361] [3]yā āḫiretde?[2362] Eyitdi ʿaḳl-ıla. Eyitdi ʿamellerine göre cezā [4]olmaz mı? Eyitdi yā ʿĀyşe ʿamelleri daḫı Ḥaḳ Taʿālā virdügi [5]ʿaḳla göre olur ʿaḳıllarına göre ʿamel iderler, ʿamellerine [6]göre cezā bulurlar. Ve daḫı melekler saʿy idenleri Ḥaḳ Taʿālā'nuñ [7]ʿibādetine ʿaḳıllarıyla müʾminler daḫı saʿy itdiler [8]ʿaḳılları ḳadar Ḥaḳ Taʿālā'nuñ ṭāʿatini ziyāde ʿamel iden [9]ʿaḳlı vāfir olandur yaʿnī yaḳīni vāfir olandur [10]ʿaḳıldan murād Allāhu Taʿālā'ya yaḳınlıġıdur yaʿnī Ḥaḳ Taʿālā'yı [11]bilmekdür. Ve ḫaberde gelmişdür ki[2363] bir Müsülmān bir Müsülmān'uñ **[A75 b]** [1]bāliġa olmamış ḳızını çiftlense mā-dām-ki ol ḳız [2]bāliġa olmamışdur ol erine **[C56 a]** ḫelāl olur gerekse [3]īmān bilsün gerekse bilmesün ammā bāliġa **[B50 a]** olduḳdan-ṣoñra [4]īmān ne idügin bilmezem[2364] dise kāfir olur, erine ḥarām [5]olur zīrā[2365] ki bāliġ olmadan atasına[2366] tebaʿiyet-ile Müsülmān [6]ḥükmi virilürdi bāliġa olduḳdan-ṣoñra tābiʿliḳ [7]gitdi, aṣālet daḫı bulunmadı pes mürtedde ḥükminde oldı [8]ammā eger[2367] īmān ne idügin bilürem ve dimege ḳudretüm [9]yiterligin diyemezin dise yā-ḥūd dimege ḳudretüm yitmez [10]dise īmāna iḳrār lāzımdur diyenler ḳatında kāfire olur. [11]Ve lāzım degildür diyenler ḳatında kāfire olmaz ammā[2368] bir kimesne **[A76 a]** [1]Yahūdī ḳızını yā[2369] bir Naṣrānī

[2359] raḍīya'llāhu anhümā: C55 b/6 Ḥażret-i Āyişe-i ṣıddīḳa raḍīya'llāhu anhümā

[2360] eytdi: C55 b/8 buyurdılar ki

[2361] eyitdi: C55 b/8'de yok.

[2362] āḫiretde: B49 b/9 āḫiretde neyledür

[2363] ve ḫaberde gelmişdür ki: B49 b/16-17 ve C55 b/14 ve İmām Muḥammed *Cāmiʿü'ṣ-ṣaġīr*'de dimişdür ki

[2364] bilmezem: C56 a/2 bilmezin

[2365] zīrā: B50 a/2 zīre

[2366] atasına: B50 a/2 atasına, anasına

[2367] eger: C56 a/5'te yok.

[2368] ammā: B50 a/7'de yok.

[2369] yā: B50 a/8 ve C56 a/8 ve yā

ḳızını çiftlense gine[2370] (2)ḥaddi buluġa yitişmedin her taḳdīr üzre erine ḥelāl olur (3)ammā ḥaddi buluġa yitişdükden-ṣoñra[2371] peyġam-berlerden (4)ve kitāblardan hīçbirine iʿtiḳād ve iḳrār eylemese (5)erine[2372] ḥarām olur zīrā kim[2373] peyġam-berlerden ve kitāblardan (6)birine ʿitiḳād ve iḳrār eylemek nikāhuñ ibtidāsında (7)ve beḳāsında şarṭdur. Yahūdī ve Naṣrānī ḳızı (8)bunda ẕikr olunduġından murād oldur ki (9)Mecūsīler gibi ki oda ṭapucılardur ve daḫı (10)güneşe ṭapucılar gibi[2374] ve daḫı puta ṭapucılar (11)gibi ve daḫı[2375] bunlardan ġayrı ne deñlü kefere var-ısa **[A76 b]** (1)ki peyġam-berlerden birine tābiʿ olmaya ve kitābları (2)daḫı olmaya anuñ gibilerüñ külliyā ḳızlarını çiftlenmek (3)ḥarāmdur, şeriʿat ruḫṣat **[C56 b]** virmemişdür bu (4)taḳdīrce Yahūdī ve Naṣrānī ḳızı ẕikr olundı (5)ki anlaruñ **[B50 b]** peyġam-berlerine ittibāʿları vardur ve daḫı (6)ehl-i kitābīlerdür. Pes maʿlūm oldı-ki ʿāḳil ü bāliġ (7)olan kimesneler dāyīm īmān üzerine olmaḳ farż (8)itmiş imdi ʿāḳil olan kişiye eyle gerekdür ki (9)cehd daḫı idüp dāyīm īmānını küfürden ve nifāḳdan (10)ṣaḳlamaḳ ardınca ola tā ki nā-gāh īmānına ḫalel (11)yitişüp ebedī ziyān-kārlardan olmaya ve[2376] dīn dimekden **[A77 a]** (1)murād gāh īmān dinür gāh İslām dinür[2377] yā şerīʿat-ı (2)Muḥammedī yā şerīʿat-ı Mūsā yā ġayrı dīne ve daḫı[2378] biz (3)Ḥaḳ Taʿālā'yı Ḥaḳ maʿrifetile bilürüz kitābında vaṣf (4)itdügi gibi cemīʿ ṣıfāt-ıla bundan redd çıḳar (5)Allāhu Taʿālā'yı, Ḥaḳḳ'ı, maʿrifet-ile bilmez diyenlere zīrā[2379] kitābında (6)olan gibi bildükden ṣoñra

---

[2370] gine: C56 a/8'de yok.

[2371] yitişdükden-ṣoñra: C56 a/9 yitişdükden

[2372] erine: C56 a/10'da yok.

[2373] zīrā kim: B50 a/11 zīre ki

[2374] gibi: C56 a/13'te yok.

[2375] puta ṭapucılar gibi ve daḫı: B50 a/16'da ve C56 a/13'te yok.

[2376] ve: B50 b/6 ve *Fıḳh-ı Ekber*'de dimişdür ki; C56 b/6 *Fıḳh-ı Ekber* şerhinde dimişdür ki

[2377] gāh īmān dinür gāh İslām dinür: B50 b/6-7 budur ki īmān-da dinür İslām-da dinür; C56 b/7 īmān dinür, İslām dinür

[2378] ve daḫı: B50 b/8 ve C56 b/8 ve daḫı *Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye*'de dimiş ki

[2379] zīrā: B50 b/11 zīre

Ḥaḳ maʿrifet-ile bilmez dimek (7)rast degildür Allāhu Taʿālā'ya maʿrifeti ḥaḳ olmaya bu ḫod (8)bāṭıldur ve kiṭābında olan gibi bildükden-ṣoñra niçün (9)Ḥaḳḳ[2380] maʿrifet olmaya ammā bu cāyiz[2381] olmamaḳ (10) diyecekdür ammā girçekden dise küfürdür. (11)*Fetāvā-yı Ḫāniyye*'de[2382] eydür bir kimesne eyü ʿameller eylese **[A77 b]** (1)ammā kendü ḳalbine gelse ki müʾmin degülin, dir eger baʿżı (2)ʿamelüm müʾminler ʿameline uymaz diyü dise **[C57 a]** ol kişi müʾmin[-i] (3)ṣāliḥdür ammā Allāhu Taʿālā'yı bilmezin diyü ḳalbine şek (4)düşse eger ḳalbinde ḳarār iderse kāfirdür eger (5)ṣoñra ol şekki ḳalbinden giderüp **[B51 a]** yine (6)inkār iderse müʾmindür ve daḫı cāyīz degildür ki (7)şeyṭān īmānı abd-i müʾminden ḳahren ve cebren (8)selb eyler dimeñ zīrā[2383] Ḥaḳ Taʿālā'yı ḳullarından (9)īmān üzerine ve küfr üzerine bir eḥadi cebr eylemez (10)lākin īmānı ve küfri ʿabdüñ ḳalbinde iḫtiyār ile (11)ḫalḳ eyler bu ecildendür ki īmān, müʾminüñ maḥbūbı oldı; **[A78 a]** (1)küfr kāfirüñ maḥbūbı oldı lāḳin biz eydürüz ḳaçan (2)şeyṭān ʿaleyhi'l-laʿne bir ḳuluñ[2384] ḳalbinde īmānın (3)gidermek dilese[2385] aña yañlış iʿtiḳādlar virür. (4)ʿAbd daḫı[2386] īmānı terk eyler bu taḳdīrce şeyṭān (5)īmānı andan selb eyler zīrā[2387] ḳul īmānı terk itmezden (6)evvel şeyṭān selb eyleyecek olursa Allāhu Taʿālā (7)üzerine lāzım gelür ki ʿabdi küfr üzerine (8)cebr eyleye. Böyle degül ve[2388] Allāhu Taʿālā ʿabdüñ ḳalbine (9)küfri[2389] iḫtiyārsız ve maḥabbetsiz ḫalḳ eylemez.[2390]

[2380] Ḥaḳḳ: B50 b/13'te yok.

[2381] cāyiz: C56 b/13 cāʾiz

[2382] *Ḫāniyye*'de: B50 b/15 *Tatarḫān*'da; C56 b/14 *Tatarḫāniyye*'de

[2383] zīrā: B51 a/2 zīre

[2384] ḳuluñ: B51 a/7 ve C57 a/7-8 müʾmin ḳuluñ

[2385] dilese: C57 a/8 ḳaṣd eylese

[2386] ʿabd daḫı: B51 a/8-9 ve C57 a/9 daḫı ol yañlış iʿtiḳādları ḳabūl idüp

[2387] zīrā: B51 a/10 zīre

[2388] degül ve: C57 a/12 degüldür

[2389] küfri: C57 a/12 īmānı ve küfri

[2390] ḫalḳ eylemez: B51 a/13-B51 b/4 ḫalḳ eylemez ehl-i Ḥaḳ ṭāyifesinden iki şaḫṣ kāmiller, ʿālimler birisinüñ adı Şeyh Ebū Manṣūr Māturīdī ve Māturīdī Semerḳand ḳaryelerinden bir ḳaryenüñ adıdur ve her kimesne kim bu şeyhüñ meẕhebine iʿtiḳād itdi anlara Māturīdī dirler ve ol birinüñ adı Şeyh Ebū el-

(10)*Kitāb-ı Mużmerāt*da ʿAlī bin Ebī Ṭālib'den (11)rivāyet olundı raḍīya'llāhu anhu[2391] kim didi[2392] müʾmin **[A78 b]** (1)ḳaçan kim sünneti, cemāʿati[2393] sevse Ḥaḳ Taʿālā anuñ duʿāsın (2)ḳabūl eyler ve daḫı ḥācetlerini bitürür ve daḫı günāhlarını (3)yarlıġar ve daḫı anuñ içün cehennem odından ḳurtulmaġ-ıçun (4)berāt yazar ve daḫı nifāḳdan berāt yazar.[2394] Ḫaberde[2395] gelmişdür (5)ʿAbdu'llah bin ʿÖmer'den raḍīya'llāhu ʿanhümā ol daḫı nebīden (6)ʿaleyhi's-selām[2396] rivāyet eyler ki nebī ʿaleyhi's-selām[2397] didi[2398] (7)bir kimse sünnet ve cemāʿat[2399] üzre olsa Allāhu Taʿālā (8)anuñ her atduġı adım başına on şevāb yazar ve daḫı (9)anuñ içün on derece virür. Eyitdiler yā Resūlu'llāh (10)ne vaḳt bilinür kişinüñ ehl-i sünnetden ve cemāʿatden (11)idügi? Nebī ʿaleyhi's-selām didi ḳaçan[2400] kişinüñ **[A79 a]** (1)nefsinde on nesne bulunsa ol kimse[2401] sünnet ü (2)cemāʿat üzredür evvel biş vaḳt **[C58 a]** namāzı cemāʿat-ile (3)ḳılmaḳ ikinci aṣḥāb-

---

Ḥasani'l-eşʿarī'dür ve daḫı şol kimesne kim anuñ yolına gitdi daḫı meẕhebine muvāfıḳ iʿtiḳād itdi anlara Eşāʿire dirler daḫı şol kimesne kim İmām-ı aʿẓama aḥkām-ı fıḳhda taḳlīd eyledi ol ẕāhib oldı iʿtiḳād bābında Şeyh Ebū Manṣūr Maturīdī meẕhebine muvāfıḳ ve girü ancılayın İmām Şāfʿī daḫı aḥkām-ı fıḳhda taḳlīd idenler muvāfıḳdur iʿtiḳādiyyāt bābında Eşʿarī meẕhebine; C57 a/13-C57 b/6 ḥalḳ eylemez ehl-i Ḥaḳ ṭāyifesinden iki şaḫṣ kāmiller, ʿālimler birisinüñ adı Şeyh Ebū Manṣūr Māturīdī ve Māturīdī Semerḳand ḳaryelerinden bir ḳaryenüñ adıdur ve her kimesne kim bu şeyhüñ meẕhebine iʿtiḳād itdi anlara Māturīdī dirler ve ol birinüñ adı Şeyh Ebū el-Ḥasani'l-eşʿarī'dür ve daḫı şol kimesne kim anuñ yolına gitdi daḫı meẕhebine muvāfıḳ iʿtiḳād itdi anlara Eşāʿire dirler daḫı şol kimesne kim İmām-ı aʿẓam Raḥmetu'llāh ʿaleyhe aḥkām-ı fıḳhda taḳlīd eyledi ol meẕheb oldı iʿtiḳād bābında Şeyh Ebū Manṣūr Maturīdī meẕhebine muvāfıḳdur girü ancılayın İmām Şāfʿī'ye daḫı aḥkām-ı fıḳhda taḳlīd idenler muvāfıḳdur iʿtiḳādiyyāt bābında Eşʿarī meẕhebine

[2391] ʿAlī bin Ebī Ṭālib'den rivāyet olundı raḍīya'llāhu anhu: C57 b/7 ʿAlī bin Ebī Ṭālib raḍīya'llāhu anhdan rivāyet olundı

[2392] kim didi: B51 b/5 didi ki; C57 b/7 buyurdı-ki

[2393] müʾmin ḳaçan kim sünneti cemāʿati: B51 b/6 ḳaçan kim müʾmin-i sünnet-i cemāʿati

[2394] berāt yazar: C57 b/10 ḳurtarur

[2395] ḫaberde: B51 b/9-10 ve *Fetāvā-yı Tatarḫāniyye*'de; C57 b/10 *Fetāvā-yı Tatarḫāniyye*'de

[2396] nebīden ʿaleyhi's-selām: B51 b/11 nebī ʿaleyhi's-selāmdan; C57 b/11 faḫr-ı kāʾināt ʿaleyhi efḍālü's-ṣalātdan

[2397] nebī ʿaleyhi's-selām: B51 b/11 nebī ʿaleyhi a.m

[2398] ki nebī ʿaleyhi's-selām didi: C57 b/12'de yok.

[2399] bir kimse sünnet ve cemāʿat: C57 b/12 bir kimesne sünnet-i cemāʿat

[2400] kişinüñ ehl-i sünnetden ve cemāʿatden idügi nebī ʿaleyhi's-selām didi ḳaçan: C57 b/14'te yok.

[2401] kimse: B51 b/16 ve C57 b/15 kimesne

ı Resūlu'llāh'dan birini ṣalla'llāhu (4)ʿaleyhi ve sellem[2402] ṭarīḳ[-ı][2403] ẕemm-ile añmaya ve daḫı anlardan (5)birini eksüklük ile ẕikr itmeye[2404] **[B52 a]** üçünci sulṭān (6)üzerine ḳılıç çıḳarmaya[2405] dördinci īmānında şek (7)itmeye bişinci īmān getüre[2406] her ne ki ḫayr ve şerdür (8)Allāh'uñ[2407] taḳdīrledür[2408] altıncı dīne müṭaʿalliḳ olan (9)yirde mücādele ve nizāʿ itmeye yidinci ehl-i tevḥīdden (10)kimseyi tekfīr itmeye[2409] sekizinci ehl-i ḳıbleden olan (11)kimse[2410] üzre[2411] ṣalātı terk eylemeye[2412] ṭoḳuzuncı iki oduñ **[A79 b]** (1)üzre[2413] mesḥi cāyiz[2414] göre seferde ve ḥażarda onuncı (2)her kimse ki birü fācirdür aña iḳtidā eyleyüp ardınca (3)namāz ḳıla.[2415] Ve bu kitāb fużalā ve ʿuḳalā meclisinde (4)oḳunduḳda ḥüsn-i ḳabūlde görinüp umaram ki (5)oḳunduḳça göñüller maʿmūr ola ve işidildükçe (6)derūnlar şevḳ-ıla pür-nūr ola ve ol demde bu bī-çāre (7)ʿāciz içün duʿāʾ-ı ḫayr idüp cān u dilden Fātiḥā (8)iḥsān ideler ümīżüm[2416] oldur ki bir ʿazīzüñ duʿāsı (9)ḳabūlde vāḳiʿ olup cemīʿ cerīmelerüm ʿafvına sebeb (10)ola ve inṣāf ideler ki bu aṣıl kitāb Türkī dilde (11)işidilmiş ve görülmiş degüldür ve bunı niçe muʿteber **[A80 a]** (1)yirlerden cemʿ idince ḫaylī çoḳ zaḥmet çekilmişdür (2)teʾlīf idene

---

[2402] ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: B51 b/18 ṣalla'llāhu ʿaleyhi a.m; C58 a/1'de yok.

[2403] ṭarīḳ[-ı]: B51 b/18'de yok.

[2404] ve daḫı anlardan birini eksüklük ile ẕikr itmeye: C58 a/2'de yok.

[2405] çıḳarmaya: C58 a/2 çekmeye

[2406] īmān getüre: C58 a/3'te yok.

[2407] Allāh'uñ: C58 a/3 ḥażret-i Allāh'uñ

[2408] taḳdīrledür: B52 a/3 taḳdīriledür; C58 a/3 taḳdīrile olduġına īmān getüre

[2409] ehl-i tevḥīdden kimseyi tekfīr itmeye: B52 a/4-7 meyyit ḥaḳḳında ṭanıḳluḳ virmemekdür ki ehl-i cennetden midür ehl-i cehennemden midür orayı Allāh bilür لا يعلم الغيب الا الله bu yedinci *Ḥaṣlet-i Meṣābīḥü'l-īmān*'dan yazıldı; C58 a/4-6 meyyit ḥaḳḳında ṭānıḳluḳ virmemekdür ki ehl-i cennet ve yā ehl-i cehennem-midür diyü zīrā ġaybı ḥażret-i Allāh bilür لا يعلم الغيب الا الله diye

[2410] kimse: B52 a/7 ve C58 a/6 kimesne

[2411] üzre: C58 a/7 üzerine

[2412] eylemeye: B52 a/8 ve C58 a/7 itmeye

[2413] üzre: C58 a/7 üzerine

[2414] cāyiz: C58 a/7 cāʾiz

[2415] ḳıla: B52 a/10 ḳılalar

[2416] ümīżüm: C58 a/12 ümīdüm

[C52 b] raḥmet diyeler anlar daḫı dünyāda[2417] īmān-ıla (3)gideler. Ve melekü'l-mevt ʿAzrāʾil **[B52 b]** ʿaleyhi's-selām[2418] (4)ḳabż-ı rūḥ itmeg-içün[2419] geldükde rızḳ melegine eyde ki (5)bu kişinüñ rızḳından ve ṣuyından nesne ḳaldı-mı?[2420] (6)Ol-daḫı cevāb virüp[2421] bir içim ṣuyı ḳalıpdur[2422] diyüp (7)bundan-ṣoñra eşerler melegine ṣora ki bu kişinüñ (8)eşerlerinden nesne[2423] ḳaldı-mı? Ol daḫı bir yanından (9)bir yanına dönmesi ḳalıpdur ancaḳ diyüp[2424] girü ancılayın (10)nefes melegine ṣora bu kişinüñ nefesinden nesne (11)ḳaldı-mı?[2425] Ol-daḫı cevāb virüp yoḳ dünyāda şimdi **[A80 b]** (1)āḫir nefesidür diyü cevāb virdüklerinde[2426] İlāhī ṣol (2)ʿaẓametüñ ve ululıġuñ birligi ḥaḳḳıçun ve daḫı ṣıfātlaruñ (3)ve esmālaruñ ḥaḳḳıçun ve daḫı meleklerüñ[2427] ve gökden (4)inen kitāblaruñ ḥaḳḳıçun ve daḫı[2428] dükeli peyġam-berlerüñ (5)ve evliyālaruñ ḥaḳḳıçun ḥuṣūṣā[2429] faḫr-ı ʿālemüñ mübārek[2430] (6)alnındaġı nūr-ı nübüvvet ḥaḳḳıçun olsun ol demde (7)tevḥīdi benden ayırma ve īmānı benden ayırma ve taṣdīḳüm[2431] (8)bünyādını muḥkem it ve īmānum ḫānesini müstaḥkem it[2432] (9)ve rūḥumı ḥażretüñe ḫūb iʿtiḳād ve ṣaḥīḥ idrāk (10)üzre ilet. İlāhī şöyle-ki bu kitābumı itmāma[2433]

[2417] dünyāda: B52 b/19 ve C58 b/1 dünyādan

[2418] ʿAzrāʾil ʿaleyhi's-selām: B52 a/19-B52 b/1 ʿAzrāyil ʿaleyhi's-selām; C58 b/1'de yok.

[2419] ḳabż-ı rūḥ itmeg-içün: C58 b/1 ḳabż-ı rūḥa

[2420] ḳaldı-mı: C58 b/2 bāḳī ḳaldı-mı

[2421] cevāb virüp: C58 b/3'te yok.

[2422] ḳalıpdur: B/52 b/3 ḳaldı

[2423] nesne: C58 b/4 nesnesi

[2424] bir yanından bir yanına dönmesi ḳalıpdur ancaḳ diyüp: C58 b/4-5 ancaḳ bir yanından bir yanına dönmesi ḳaldı diye

[2425] ḳaldı-mı: C58 b/6 bāḳī ḳaldı-mı

[2426] virdüklerinde: C58 b/7 virdükden-ṣoñra

[2427] ḥaḳḳıçun ve daḫı meleklerüñ: B52 b/9'da ve C58 b/8'de yok.

[2428] ve daḫı: B52 b/10 ve C58 b/8-9 ve daḫı meleklerüñ ve

[2429] ḥuṣūṣā: C58 b/9 ḥuṣūṣā ḥabībüñ

[2430] mübārek: C58 b/10'da yok.

[2431] ve taṣdīḳüm: C58 b/11 ve cemʿī ümmet-i Muḥamed ile taṣdīḳümüz

[2432] ve īmānum ḫānesini müstaḥkem it: C58 b/12'de yok.

[2433] itmāma: B52 b/16 itmāmına

(11)yitişdürdüñ āḫiretde daḫı bizi[2434] işbu kitāb içinde **[A81 a]** (1)olanlar-ıla[2435] ḥaşr eyle ve cemīʿ müʾminleri bile[2436] *biraḥmetike* (2)*yā erḥame'r-rāḥimīn* (3)*ve'lḥamdüli'l-lāhi Rabb* (4)*i'l-ʿālemīn*[2437]

[2434] bizi: C58 b/13'te yok.

[2435] olanlar-ıla: C58 b/14 olan maḳbūl ḳullaruñ ile

[2436] bile: B52 b/18-19 bile āmīn; C58 b/15 ile āmīn

[2437] *biraḥmetike yā erḥame'r-rāḥimīn ve'lḥamdüli'l-lāhi Rabbi'l-ʿālemīn*: C58 b/15'te yok.

4. DİZİN

A

a.m (Ar): Aleyhisselam kelimesinin kısaltması.

a. B16a/1, B16b/13, B18b/19, B19a/18, B20a/6, B20b/15, B21b/11

ʿabd (Ar.): Kul, köle.

a. A11a/11, A53b/8, A78a/4

a.+e A58a/2, A62b/4

a.+i (bel.) A70a/11, A78a/7

a.+üñ (ilgi) A38b/7, A62b/4, A77b/10, A78a/8

āb-dest (Far.): Namaz kılmak, Kur'ân-ı Kerim okumak gibi ibadetleri yerine getirebilmek için dinin şart koştuğu şekilde niyet ederek el, ağız, burun, yüz, kol ve ayakları yıkamak; baş, kulaklar ve boynun iki yanını meshetmek suretiyle temizlenme ve bu şekilde yapılan temizlik.

a. A20b/8

a.+i (iye.) A20b/10

āb-dest alın-: İbadetten önce usulünce yıkanarak temizlenilmek.

a. A20b/8

ʿAbdullah bin ʿÖmer (Ar.): İkinci İslam halifesi Ömer'in oğlu Abdullah.

a.+den A78b/5

ʿAcemī (Ar.): Acem diyarı.

a. A5b/11

ʿāciz (Ar.): Güçsüz, zayıf kimse.

a. A64a/5, A79b/7, B23b/3, B23b/4

ʿacz (Ar.): Gücü yetmeme durumu.

a.+den A32a/5

aç-: Bir şeyi kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.

a.-maḳdur (kerem aç-) B22b/15

açıl-: Kapalı, örtülü, kilitli, toplu veya katlı durumdan çıkarılmak. *Bk. açul-*

a.-mamış B3a/3

açuḳ: Açık.

a.+lar B23a/17

açul-: *Bk. açıl-*

a.-ur A70b/7

ad: Varlıkları birbirinden ayırmaya yarayan kelime, isim.

a.+ı (iye.) A8a/2, B25a/10, B25a/10

a.+ın B21a/4

a.+ını B21b/9

ad vir-: Adlandırmak.

a. A51b/6

ad viril-: Adlandırılmak.

a. A11a/4, A7b/3

ʿ**adālet** (Ar.): Hak ve hukuka uyma, herkesin hakkını gözetme, hakkaniyet.

a.+i (bel.) A67b/11

a.+i (iye.) A67b/8

ʿ**add** (Ar.): Kabul etme, sayma.

add olun-: Sayılmak, kabul edilmek.

a.- B20b/8, B21b/17

aded (Ar.): Sayı.

a.+lerin B19a/13

ādem (Ar.): **1.** Yaratılan ilk insan ve ilk peygamber.

a. A49a/3, A49a/5, A59a/7, B19a/14

hazret-i Ādem (Far.)**:** Âdem peygamber.

a. B18a/11

2. İnsan, beşer.

a. A59b/1, B10b/14, B38b/4, B9a/10, B9a/17

a.+üñ (ilgi) A3b/1

evlad-ı beni ādem (Far.): Âdem oğullarının evladı.

a. A5b/8

pādişāh-ı beni ādem (Far.)**:** Âdem oğullarının padişahı.

a. A5b/2

ʿ**adem** (Ar.): Yokluk, hiçlik.

ʿ**adem ol-:** Yok olmak.

a.- B17b/10

ādemī (Ar.): İnsanla ilgili.

a.+ler B11a/1

ʿ**ādet** (Ar.): Herkes tarafından uyulan hâl, usul, görenek.

a.+leri (iye.) A56b/3

ʿ**ādet idin-:** Bir şeyi alışkanlık hâline getirmek.

a.- A57a/7, A68a/3

adım: Bir ayağın kaldırılıp az ileride yere basılmasından ibaret olan yürüme hareketi.

a. A78b/8

ʿ**adl** (Ar.): Adalet, hakkaniyet.

a. A3b/4, A26a/7, A58a/3

a.+dur B23a/8

a.+dür B23a/14

ʿ**adlī**(Ar.): Adâletle ilgili.

naşirü'l-ʿ**adlī** (Ar.)**:** Adalet saçan.

a. A5b/3

adlu: Meşhur, ünlü.

a. A15b/7, B9a/11, B9a/16

ʿ**adüvv** (Ar.): Düşman.

a. A24b/1

āfāt (Ar.): Âfetler, belalar.

a. A15a/8

āfet (Ar.): Önlenmesi elde olmayan büyük felaket.

āfet yitiş-: Afetin ortaya çıkması.

a. A15a/11

ʿafv (Ar.): Suçunu bağışlamak.

a.+ına A79b/9

ʿafv eyle-: Affetmek, bağışlamak. *Bk. ʿafv it-*

a. A27a/10

ʿafv it-: Affetmek, bağışlamak. *Bk. ʿafv eyle-*

a. A67a/10, A68a/6

aġaç: Ağaç.

a. B18b/14

a.+uñ (ilgi) B22a/3, B22a/6, B22a/1

aġır: Tartıda çok gelen, taşınması güç olan.

aġır ol-: Tartıda çok gelmek.

a. A26a/4

aġla-: Acı, keder, pişmanlık ve bazen de sevinçten göz yaşı dökmek.

a.-mayayın A17a/5

a.-r A10b/1

a.-ram A10b/4

a.-rlar A17a/2

a.-rsın A10b/2

a.-rsız A17a/4

aġulan-: Zehirlenmek.

a.-up B18b/15

aġyār (Ar.): Başkaları, diğerleri.

a.+dan A24b/5

aḥad (Ar.): Kişi, kimse, şahıs.

a. A52b/7

a.+uñ (ilgi) A53a/3

āḫar (Ar.): Başka, diğer.

a.+a A10b/7

ʿahd (Ar.): Yemin, söz.

a. A10a/1, B5b/3

a.+e B23a/9

ʿahd al-: Bir başkasından söz almak.

a. A9b/11

āḫir (Ar.): Son, nihayet.

a. A52a/4, A80b/1, B37b/16

a.+e (ḫaber-i āḫir) B17a/9

a.+i (iye.) A30a/2, B19a/14

a.+inüñ A18a/1, B17b/19

āḫiret (Ar.): Ölümden sonra gidilecek olan âlem.

a. B9b/17, B9b/19

a.+de A35a/10, A43b/7, A44b/7, A52b/10, A55b/11, A67b/3, A72b/8, A75a/3, A80b/11

a.+de (ṭarīḳ-i āḫiret) A11a/3

a.+de (yevm-i āḫiret) A27b/1, B19b/8

a.+e A17a/6, B23a/4

a.+e (umūr-ı āḫiret) A52b/11

aḥkām (Ar.): Hükümler, emirler.

a.+da (ʿilm-i aḥkām) A47b/9

a.+dadur (ʿilm-i aḥkām) A5a/2

a.+dur A16a/2

a.+ını A56a/5, B15b/6

a.+uñ (ilgi) (ʿilm-i aḥkām) A48a/1

aḥkāmü'ş-şerʿ (Ar.): Şerʿî hükümler.

a. B21b/1

aḫlāḳ (Ar.): İnsanda bulunan iyi veya kötü huylar.

a.+uñuzı A23b/5

aḥvāl (Ar.): Hâller, durumlar.

a.+den A25b/7, B24a/7

a.+inden A42a/11

a.+ine A23a/6, B23a/7

a.+leri (iye.) B23a/12

aḫz (Ar): Alma, kabul etme.

aḫz eyle-: Kabul etmek.

a. A4b/7

aḳ-: Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek.

a.-up A17a/2

ʿaḳāyid (< **ʿaḳāʾid:** Ar.): İnanışlar.

a. B21b/18

ʿaḳıbet (Ar.): Nihayet, son.

a. B17a/2

ʿaḳıl (Ar.): Us. *Bk. ʿaḳl*

a. A64a/11, A72b/2

a.+dan A75a/10

a.+dur A73b/4

a.+ları (iye.) A64b/6, A75a/8

a.+larına A75a/5

a.+larınca A73a/2

a.+larıyla A75a/7

aḳıt-: Sulu veya ufak taneli maddelerin bulunduğu yerden başka bir yere doğru akmasını sağlamak.

a.-maḳ B18b/15

ʿāḳil (Ar): Akıllı olan kimse.

a. A7b/4, A7b/6, A17b/4, A46a/3, A76b/6, A76b/8, B16a/10, B20a/16, B31a/17

a.+ler A59 a/8

a.+lerine B2b/15

ʿaḳl (Ar.): Akıl, us. *Bk. ʿaḳıl*

a. A7b/9, A51a/3, A53a/2, A53a/4, A54a/9, A55a/3, A60a/9, A64a/2, A64a/10, A69a/10, A71a/7, A71a/9, A71a/11, A71b/4, A72b/1, A72b/3, A72b/4, A72b/5, A72b/6, A72b/8, A74a/1, A74a/5, A74a/10, A75a/2, A75a/3

a.+a A71a/6, A75a/5, B17a/10, B20a/16

a.+ı (bel.) A71b/9, A72a/7

a.+ı (iye.) A70a/5, A75a/9

a.+la B7b/16

a.+ları (iye.) A71a/9

a.+larıla B18b/1

a.+larınca B24a/12

aḳrabā (Ar.): Kan bağıyla birbirine bağlı kimseler.

a.+sı A14a/9

āl (Ar.): Hz. Muhammed'in ailesi.

a.+ine A5a/7

al-: Tutmak, elinde bulundurmak.

a.-a A24a/8

a.-duġı A10a/1

a.-mışdı A49a/4

a.-mışdur (ʿahd al-) A9b/11

a.-up A12b/3, A24b/3

a.-urlar A73a/6, B9a/13

ālāʾ (Ar.): Lütuflar.

a.+dur A23b/1

ālāʾ-ı naʿmā (Far.): Nimetlerin en iyisi.

a. A23a/9

ʿalā (Ar.): Yücelik, şan ve şeref.

a.A2b/2, A5b/2, B19a/8

ʿalāḥide (Ar.): Ayrı, yalnız.

a. A21a/9

ʿalāmet (Ar.): İşaret, belirti.

a.+i (iye.) A57a/1

ālāt (Ar.): Aletler, araçlar.

a. A34a/1, A41a/11

ālātsız: Aletsiz.

a. A34a/3, A41a/4

aldan-: Bir yalana, güvene lâyık olmayan birine kanmak.

a.-acaḳ (sf-fiil) B10a/18

a.-up B10a/4, B10a/5

ʿale'l-ḫuṣūṣ (Ar.): Özellikle, bilhassa.

a. A3b/11, B17a/9

ʿale'l-kat (Ar.): Kesinlikle.

a. B31a/14

ʿālem (Ar.): Kâinat, evren.

a. A3a/3, A5b/1, A5b/7, B38a/2

a.+de A36a/1, B17b/8

a.+den A56a/1

a.+e B17b/14

a.+üñ (ilgi) (dünyā-yı ʿālem) B23a/5

a.+üñ (ilgi) (faḫr-i ʿālem) A80b/5

a.+üñ (ilgi) B17b/14

ʿālem-i ervah (Far.): Ruhlar âlemi.

a. A43b/9, A55b/5

ʿālem-i şehādet (Far.): Görülen, bilinen âlem.

a. A43b/10, A55b/5

faḫr-ı ʿālem (Far.): Hz. Muhammed (âlemin övülmüş olanı).

a. A71b/8

ḫalḳ-ı ʿālem (Far.): Tüm insanlar.

a. A72b/2

ʿālemīn (Ar.): Âlemler.

Rabbe'l-ʿālemīn (Ar.): Tüm âlemlerin efendisi olan Allah.

a. A13a/1

ʿālem-penāh (Far.): Âlemin koruyucusu kimse.

pādişāh-ı ʿālem-penāh (Far.): Âlemin koruyucusu padişah.

a. B37b/16

ālet (Ar.): Bir işi yapmak için kullanılan nesne, araç.

a. A41a/8, A41b/3

a.+dür A39b/8

a.+i (iye.) A73b/4

a.+idür A38b/10

a.+ile A41b/10

ālet-i vāsıṭa (Far.): Vasıta organı, aracı organ.

a. A41b/6

ālet-i nesne (Far.): Her varlığın aracısı.

a. B21a/10, B21a/9, B22a/14, B22a/2

ʿale't-tafṣīl (Ar.): Bütün ayrıntısıyla.

a. B2b/19, B3b/4, B9b/11, B9b/8, B11a/3, B11a/11, B21b/16, B45b/1

ʿaleyh (Ar.): Onun üzerine. *Bk. ʿaleyhi, ʿaleyhim*

ʿaleyhi'r-raḥmetü'l-Bārī (Ar.): "Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamında söz.

a. A20a/1

ʿ**aleyhi** (Ar.): "Onun üzerine olsun." anlamında sözdür. *Bk.* ʿ*aleyh,* ʿ*aleyhim*

a. A8b/2, A71b/5, A71b/7, B19b/11

ʿ**aleyhi'l-İslām** (Ar.): İslam üzerine.

a. A65a/1

ʿ**aleyhi'l-laʾne** (Ar.): "Allah'ın laneti onun üzerine olsun." anlamında sözdür.

a. A19b/9, A78a/2, B11a/3, B11a/13

ʿ**aleyhi's-selām** (Ar.): "Salat ve selam onun (Hz. Muhammed) üzerine olsun." anlamında sözdür. *Bk.* ʿ*aleyhimü's-selām*

a. A5a/10, A8b/3, A9a/4, A13a/5, A15b/3, A18a/10, A20a/3, A22a/8, A22b/11, A23a/8, A78b/11, A78b/6, A78b/6, A80a/3, B12a/3, B12a/3, B12a/7, B20a/7, B45a/18

a.+uñ (ilgi) A51a/5

ʿ**aleyhim** (Ar.): "Onun üzerine olsun." Anlamında sözdür. *Bk.* ʿ*aleyh,* ʿ*aleyhi*

a. A4a/10, A70a/4, B18a/15, B19a/7, B19a/14, B19a/17

ʿ**aleyhimü'ṣ-ṣalāt** (Ar.): "Salat ve selam onun üzerine olsun." anlamında kullanılan sözdür.

a. B18a/4

ʿ**aleyhimü's-selām** (Ar.): "Salat ve selam onun (Hz. Muhammed) üzerine olsun." anlamında sözdür. *Bk.* ʿ*aleyhi's-selām*

a. B19a/1, B20b/12

ʿ**aleyhim ve sellem:** (Ar.): "Allah'ın salat ve selamı onun (Hz. Muhammed) üzerine olsun." anlamında sözdür.

a.+e B5b/7

alın: Yüzün kaşların üstünden saçlara kadar olan kısmı.

a.+ındağı A80b/6

alın-: Sağlanmak, elde edilmek.

a.-ur (āb-dest alın-) A20b/9

ʿ**ālī** (Ar.): Yüksek olan, yüce.

a. A5a/11

ʿ**Alī** (Ar.): Hz. Muhammed'in damadı ve dördüncü halife.

a. A4a/10

a.+den (ḥazret-i ʿAlī) A72a/6

a.+dür B19a/7

ʿ**Alī bin Ebī Ṭālib** (Ar.): Ebû Tâlib'in oğlu Ali.

a.+den A78a/10

ʿ**ālim** (Ar.): İlim sahibi kimse.

a. A37b/5, A43b/6, A47a/10

a.+den A9b/11

a.+dür A33a/5, A43b/5, A62a/10

a.+e A9b/10

a.+lerdür A55a/2

ʿ**ālimen** (Ar.): İlim sahibi olarak.

a. B28a/3

ʿ**Alī Pezdevī:** Hanefî fıkıh âlimlerinden kimse.

a. A39a/3, A50a/4, A51b/10, A56a/3, A60a/7, B33b/10

Allāh (Ar.): Tanrı, Hudâ.

a. A8b/8, A27b/5, A37a/3, A37b/7, A51a/3, A51a/5, A52a/7, A52a/9, A62b/10, A66a/7, A69a/5, A73b/9, A74b/9, A74b/9, B23a/3, B23a/4, B23b/7, B38a/2

a.+a A53b/2, B10a/7, B46a/4

a.+dan A53b/3, A54b/5

a.+dandur A25b/4, A47a/2, A47a/3, A54b/11

a.+dur (muḥabbet-i Allāh) B23a/3

a.+ı (bel.) B23b/7

a.+uñ (ilgi) A38a/1, A79a/8, B23b/10

Allāh Taʿālā: *Bk. Allāhu Taʿālā*

a.+nuñ B18a/7

Allāhu Taʿālā: (Ar.): "Yüce Allah" anlamına gelen sözdür.

a. A4b/3, A6a/2, A8b/1, A9a/3, A23a/1, A24b/11, A25a/1, A25a/3, A25a/4, A26a/11, A27b/3, A28a/6, A28b/1, A29a/11, A29b/11, A33a/2, A35b/5, A37b/11, A41b/1, A44a/7, A47a/9, A48a/5, A51b/1, A51b/6, A53a/5, A53b/7, A53b/9, A53b/10, A54a/4, A55a/5, A56b/9, A58b/11, A60b/7, A62a/1, A62a/2, A62a/4, A62a/8, A62a/10, A62b/7, A63a/4, A63a/5, A63b/1, A63b/8, A63b/11, A64b/5, A64b/6, A64b/8, A65b/2, A67b/7, A69b/7, A70b/3, A78a/6, A78a/8, A78b/7, B5a/17, B9a/3, B9b/15, B10a/17, B13b/17, B15a/12, B16b/19, B17a/4, B17b/15, B17b/16, B18a/18, B18b/1, B18b/6, B18b/9, B18b/12, B19a/9, B19a/11, B19b/14, B19b/19, B20a/18, B23a/12, B24a/3

a.+dan A15a/6, A18b/11, A19a/11, A21b/4, A25b/2, A26b/6, A37b/4, A37b/6, A51a/2, A70a/10, B11a/8, B12a/14, B16a/19, B17b/8, B18a/6, B19a/13, B19b/10

a.+dandur B19b/12, B19b/17, B20a/11, B20a/3, B20a/5

a.+dur A45b/10, B19b/16

a.+nuñ A5a/9, A11b/1, A12b/1, A16a/3, A18a/3, A18b/9, A19a/2, A19b/10, A22b/9, A27b/9, A28a/5, A28b/2, A32b/5, A37a/7, A37a/11, A37b/8, A38a/3, A47a/5, A47b/4, A50a/1, A50b/6, A53a/10, A53b/9, A55a/4,

A55b/6, A63a/5, A66a/9, A69b/7, A72b/11, B2b/15, B9a/5, B10a/12, B10b/11, B12a/7, B15a/5, B16a/18, B18a/1, B18a/2, B18a/9, B18b/9, B19b/7, B19b/18, B22b/18, B23a/15, B23b/1, B23b/2, B24a/13, B38b/3

a.+ya A5a/6, A11b/10, A17b/10, A25a/11, A25b/5, A28b/1, A28b/11, A29a/10, A39a/3, A46b/1, A46b/5, A46b/6, A46b/9, A62b/8, A69a/4, A75a/10, A77a/7, B9b/12, B10a/15, B11a/7, B12a/11, B16b/5, B19b/13, B22b/10

a.+yı A28b/9, A42b/10, A60a/5, A66b/9, A73a/7, A77a/5, A77b/3, B17b/13

Allāhu Tebārek (Ar.): "Yüce Allah" anlamında sözdür.

a. A73b/2

altı: Beşten sonra yediden önce gelen rakam.

a. A39a/6, B15a/16, B22a/4

altıncı: Sıra bildirirken beşinciden sonra yedinciden önce gelen sayı.

a. A79a/8

aʿmā (Ar.): Kör.

a.+dur A55a/7

aʿmāl (Ar.): Ameller.

a. A20a/5, A20a/7, A21a/3

a.+de A71a/6

a.+den (efḍal-i aʿmāl) A20b/3

a.+i (iye.) A26a/2

a.+lerinüñ (ilgi) A26a/7

ʿamel (Ar.): Bir maksatla yapılan iş.

a. A7b/6, A7b/7, A10b/9, A21a/6, A26a/1, A26a/1, A63a/8, A71a/6, B19b/4, B19b/4

a.+den A10b/11, A74b/6

a.+dür A19b/7

a.+i (bel.) A60b/10, B10a/7

a.+i (iye.) A74b/10

a.+idür A74b/10

a.+ile A62a/11

a.+inden A74b/11

a.+ine A77b/2

a.+ler A77a/11, B22b/3

a.+leri (iye.) A75a/4

a.+lerine A75a/3, A75a/5, B10b/1

a.+leriñüzi A62a/2

a.+lerüñ (ilgi) A74b/8

a.+üm A77b/2

a.+üñ (ilgi) A21a/10

ʿamel eyle-: Gereğince hareket etmek. *Bk. ʿamel it-*

a. B20b/14, B20b/16

ʿ**amel it-:** Gereğince hareket etmek. *Bk.* ʿ*amel eyle-*

a. A10b/8, A11b/1, A11b/6, A75a/5, A75a/8, B15a/15, B15b/14, B18a/17, B45a/17

ʿ**amel-i bāṭın** (Far.): Gizli amel.

a. B17a/15

ʿ**amel-i ṣāliḥ** (Far.): Allah rızası için yapılan ibadetler, salih amel.

a. B9b/12, B11a/10, B11a/11, B16a/13, B22a/18, B22a/19

ʿ**amel-i ẓāhir** (Far.): Açık amel.

a. B17a/16

ʿ**amīḳ** (Ar.): Derin.

a.+dür (baḥr-ı ʿamīḳ) B20b/13

āmīn (Ar.): Dualardan sonra "Allah kabul etsin." anlamında söylenen söz.

a. A6a/7, A13a/1

ammā (Ar.): Ancak, lâkin.

a. A13b/8, A19a/10, A19b/8, A19b/11, A23b/8, A25a/4, A30b/9, A31a/4, A36b/11, A38b/4, A38b/7, A39b/9, A42a/3, A42a/4, A46a/6, A46b/7, A47a/3, A49b/2, A50a/2, A50a/8, A50b/3, A50b/3, A51a/2, A54a/7, A54b/2, A55b/11, A57a/8, A57b/3, A58a/9, A58b/5, A58b/8, A58b/10, A59a/2, A59a/4, A60a/11, A61a/10, A61b/3, A63b/2, A64b/9, A65a/3, A65b/4, A68a/10, A69a/8, A69a/11, A69b/8, A70a/1, A70a/5, A71a/6, A74b/5, A75b/3, A75b/8, A75b/11, A76a/3, A77a/9, A77a/10, A77b/1, A77b/3, B10b/9, B15a/16, B15b/10, B15b/12, B15b/16, B16a/2, B16a/15, B17a/1, B20a/13, B31b/15

ana: Anne.

a. A22a/5

a.+sı A57a/10, A59b/7

a.+ya A56a/7, B22b/12

anca: O kadar.

a. A74b/1

ancaḳ: Sadece, ama.

a. A80a/9, B21b/8

ancılayın: Onun gibi, o kadar.

a. A20b/11, A37a/3, A48b/2, A51b/7, A53b/8, A60b/11, A64b/2, A80a/9, B45a/9

and: Yemin, söz.

a. B9a/6

and iç-: Yemin etmek.

a. B10b/18

anda: 1. Onda (işaret zamiri).

a. A20b/4, A25a/10, A30b/9, A47b/3, B23a/11, B23a/12, B31a/12

2. Onda (kişi zamiri).

a. A30a/8, B23a/6

andan: 1. Ondan (işaret zamiri).

a. A16a/6, A16a/9, A16a/10, A18b/4, A20b/9, A27a/3, A30b/5, A46a/3, A59b/10, A61a/4, A65b/3, A65b/6, A68a/8, A73b/5, B9b/13, B9b/16, B12a/2, B13b/19, B20b/7, B23a/18, B23b/14, B23b/18, B45a/7

2. Ondan (kişi zamiri).

a. A31a/8, A31b/6, A44a/5, A78a/5, B15b/4

anı: 1. Onu (işaret zamiri).

a. A8b/1, A16b/2, A30b/5, A36b/1, A37a/2, A51b/6, A53a/6, A65b/6, A71b/1, B9b/1, B15b/8, B20b/15

2. Onu (kişi zamiri).

a. A10a/6, A30b/10, A59b/7, A61a/5, A73b/2, B5b/6, B23b/14

aʿnī (Ar.): "Demek istiyorum ki" anlamına gelen söz.

a. A5b/9

anlar: 1. Onlar (işaret zamiri).

a. A23a/11

a.+ı B21b/12, B33b/16

2. Onlar (kişi zamiri).

a. A9b/2, A17a/11, A18a/3, A26a/4, A26a/6, A46b/9, A59b/2, A59b/3, A80a/2, B3a/16, B15b/18, B19a/7, B21b/15

a.+a A7a/3, A9b/3, A23b/1, A43b/7, A59b/1, A61b/7, A69b/7, B3a/1, B3a/4, B3a/15, B3b/1, B3b/5, B9a/19, B9b/3, B10a/6, B15b/18, B18b/1, B45a/17

a.+dan A40b/1, A59a/11, A79a/4, B20b/2, B20b/3, B21b/17

a.+ı A4a/7, A23a/11, A71a/4

a.+uñ A15b/2, A22a/5, A30b/3, A73b/6, A76b/5, B9a/8, B16a/1, B20b/2, B20b/4, B23b/6, B23b/7

anuñ: 1. Onun (işaret zamiri).

a. A4b/10, A8a/4, A15a/9, A16b/3, A23b/10, A30b/2, A37b/3, A39b/10, A43a/4, A49b/9, A52b/5, A52b/7, A54a/10, A56b/1, A56b/4, A60a/2, A64a/3, A74a/2, A74a/4, B15a/5, B15a/8, B20b/14, B20b/16, B23b/9

a.+la A11b/1, A15a/9, A15a/10, A16b/1, A45b/4, A45b/6, A45b/9, A55a/11, B18a/17

2. Onun (kişi zamiri).

a. A2b/4, A3a/1, A4a/5, A4a/6, A10b/10, A15b/4, A16a/3, A16a/8, A16a/11, A16b/6, A18a/5, A22b/1, A28a/11, A31b/3, A39a/6, A44b/3, A65a/11, A76b/2, A78b/1, A78b/3, A78b/8, A78b/9, B10a/17, B14a/2, B14a/6, B17a/11, B17b/12, B18a/16, B19a/4, B19a/5

añ-: Hatırlamak, akla getirmek.

a.+alar A8a/3

a.-dılar B20a/6

a.-maya A79a/4

a.-up B15a/17

añа: 1. Ona (işaret zamiri).

a. A6a/3, A8b/5, A37b/1, A38b/10, A44a/10, A51b/6, A52b/1, A52b/3, A52b/7, A55b/1, A71b/9, A72a/9, B15b/1, B22a/15

2. Ona (kişi zamiri).

a. A10b/4, A11a/4, A17b/9, A28a/7, A34a/7, A39a/7, A53a/7, A66a/4, A66b/2, A78a/3, A79b/2, B15b/10

añıl-: Hatırlanmak.

a.-sa A69b/7

añla-: Bir şeyin ne olduğunu akıl yoluyla kavramak.

a. A72a/1

a.-dı A72a/1

a.-mışlardur B23b/2

a.-yup B21b/12

ara: İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık.

a.+larında A7b/5, A37a/5

a.+ñuzda A23b/5

a.+sında A3b/11, A13a/10, A71b/4, B16a/8, B34a/9

a.+sından B18b/15

ʿArab (Ar.): Arap yarımadasından çıkıp yayılmış olan Sâmî bir kavmin adı.

a. B38a/2

a.+dan (ṭāʾife-i ʿArab) A65a/1

ʿArabī (Ar.): Arap kavmine mensup olan.

a. A5b/11, A8a/4

a.+leri (bel.) A56b/11

ʿaraż (Ar.): Belirti, işaret.

a. A30a/9, A42b/3, A42b/3

a.+lar A30a/9

ard: *Bk. art*

a.+larından B10a/2

arıt-: Temizlemek.

a. A24b/6

ʿārıż (Ar.): Sonradan ortaya çıkan.

ʿārıż ol-: Aslında mevcut olmayıp sonradan ortaya çıkmak.

a. A65a/5, A65a/8

arḳa: Ön, sağ ve solun dışındaki görünmeyen taraf.

a.+sından A59a/7

arslan: Afrika ve Batı Asya'da yaşayan, dört ayaklı, yırtıcı, kedi cinsinden memeli hayvan, aslan.

a.+dan A14a/7

ʿ**arş** (Ar.): İslam inancına göre göğün en yüksek katı.

a. A30b/8, A30b/10

a.+dur (cümle-i ʿarş) B18a/5

a.+ı (bel.) A30b/11, A30b/9

a.+uñ (ilgi) A30b/11

ʿ**arş idin-:** Bir şeyi ya da bir yeri arş kabul etmek.

a. A24b/8

art: Arka taraf, arkası.

a.+ınca A76b/10

a.+ından A34a/8, A57b/1

art-: Sayıca ve miktarca çoğalmak.

a.-ar A68a/11, A69b/10, B22b/3, B34a/7

a.-maz A68a/10

a.-ınca A79b/2

artucaḳ: Fazlaca, ziyadece.

a. A8a/1

artuḳ: Fazla, ziyade.

a. A68b/6, A68b/10, A69a/9, B22b/6

a.+da A35b/1

a.+dur A10b/10, A10b/10, A55a/3, A71a/6

artuḳ ol-: Fazlalaşmak, artmak.

a. B3a/19

artuḳlıḳ: Üstünlük. *Bk. artuḳluḳ*

a.+ı (iye.) A75a/2

artuḳluḳ: Üstünlük. *Bk. artuḳlıḳ*

a. A68b/3

arż (Ar.) Diyar, mekân, yeryüzü.

arż-ı Ṭūr (Far.): Tur Dağı.

a. B15b/14

ʿ**arż** (Ar.): Sunma, takdim etme.

a.+ında B21a/6, B21a/8

ʿ**arż it-:** Sunmak, takdim etmek.

a. A66b/2

ʿ**arż olun-:** Sunulmak, takdim edilmek.

a. A66a/4

aṣālet (Ar.): Aslına sadık kalma, safiyetini koruma.

a. A75b/7

āsān (Far.): Kolay.

a. A8b/6

āsān it-: Kolaylaştırmak.

a. B23a/13

āsān ol-: Kolaylaşmak.

a. B22a/2

āsānlıḳ: Kolaylık.

a. A53b/1, A58b/4

āṣār (Ar.): Bir şeyin varlığını gösteren belirtiler.

a. A2b/4

aṣbiʿ (Ar.): Parmak.

a. A49a/6

aṣḥāb (Ar.): Sahabe.

a.+ı (iye.) B19a/5

a.+ına A5a/7

a.+um A4b/2

a.+uñ (iye.) A4b/4

aṣḥāb-ı kelām (Far.): Hz. Muhammed zamanında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine ermiş kimseler.

a. A14a/8

aṣḥāb-ı Resūlu'llāh (Far.): Resulullah'ın ashabı.

a. A79a/3

aṣıl (Ar.): Kaynak, başlangıç noktası. *Bk. aṣl*

a. A79b/10

a.+dur B22a/14

a.+ları (iye.) A51b/9

ʿāṣī (Ar.): Baş kaldıran, isyan eden.

a. A53b/3, A53b/4, B16b/19

a.+ler B16b/10

a.+leri (bel.) B16b/19

a.+leri (iye.) A25b/11, A26b/9

a.+lıḳ B21a/3

ʿāṣī ol-: Baş kaldırmak.

a. B18b/5

müʾmin-i ʿāṣī (Far.): İsyan eden mümin.

a. B16b/7

aṣl (Ar.): Kaynak, başlangıç noktası. *Bk. aṣıl*

a. A50b/7

a.+ı (iye.) A50a/8, A54a/8

a.+ıdur B22a/2

a.+ıdur (iye.) A12a/2

a.+ına A50a/10, A50a/11, A50b/5

a.+ını A50b/3

aṣlā (Ar.): Hiçbir zaman, hiçbir şekilde.

a. A36a/3

aṣlī (Ar.): Bir şeyin ana unsurunu teşkil eden şey.

a.+dür B21a/12

aṣliyye (Ar.): Aslî kelimesinin müennes biçimi.

ecza-i aṣliyye (Far.): Vücudu meydana getiren parçalar, unsurlar.

a. B19b/3

ʿ**aṣr** (Ar.): Zaman, devir.

a.+uñ (iye.) B10b/19

aṣṣı: Fayda, kâr.

a.+da A35b/1

aşaġa: Aşağı.

a. A54b/6

āşikāre (< **āşkāre:** Far.): Belli, açık.

a. A33a/8, B23a/1

at-: Bir şeyi bir yere doğru fırlatmak.

a.-duġı A78b/8

ata: Baba.

a. A22a/5

a.+ñuza B10b/16

a.+sı A57a/10, A59b/7

a.+sına A75b/5

a.+sından A55a/8

a.+ya A56a/7, B22b/12, B22b/14

ʿ**āṭıfet** (Ar.): Cömertlik, kerem.

a.+üñle (nesīm-i ʿāṭıfet) A25a/8

ʿ**Aṭṭār** (Ar.): Alâeddin Attâr. Bahâeddin Nakşibend'in halifelerinden biri.

a. A10a/10

ʿ**avārıż** (Ar.): Engeller.

a.+a A42b/2

āvāz (Far.): Ses, seda.

a. A34b/3

a.+ın B23b/18, B24a/5

a.+ları (bel.) A34b/3

ʿ**avrat** (Ar.): Kadın, zevce.

a. B45a/5

a.+dan A11a/9

a.+sa B45a/4

ay: Dünyamızın tek uydusu olan gök cismi, kamer, mah.

a.+ı (bel.) B18b/13

ay: Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri.

a. A39a/6

a.+ınuñ A19a/4, B12a/9

ayaḳ: Ayak.

a.+larına A17a/2

ʿ**ayānen** (Ar.): Açıkça.

a. B24a/1

āyāt (Ar.): Ayetler.

āyāt-ı kerīme (Far.): Kutsal ayetler.

a. A52b/11

āyet (Ar.): Kur'ân-ı Kerîm'deki sureleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri.

a. A5b/9, A22b/1, A44b/5

a.+de A49b/1

a.+i (bel.) A59b/11

a.+inden B10b/12

a.+ler A8a/7

a.+lerde A48b/8

a.+leri (bel.) A9a/11

a.+leri (iye.) A38b/9, A69b/8

a.+üñ (ilgi) A67b/1, A73a/5

āyet-i kerīme (Far.): Kutsal ayet.

a. B5b/4

āyete'l-kürsī (Ar.): Bakara suresinin 255. ayeti.

a. A40b/6

ayır-: Birbirinden uzaklaştırmak.

a.-ma A80b/7, A80b/7

ʿayn (Ar.): Göz.

ʿayne'l-yaḳīn (Ar.): Görülerek elde edilen kesin bilgi.

a. B23a/17, B23b/15

ṣıfat-ı ʿayn (Far.): Aynî sıfat.

a. A48b/10, A49b/1

ʿaynı (Ar.): Tıpkısı.

a. B31a/11, B31a/12

a.+dur A38b/2, A39a/11

ayrıl-: Bir yerden ya da bir kimseden uzaklaşmak, ayrı düşmek.

a.-maḳ B45a/6

a.-mayup B45a/7

a.-maz A19a/9

a.-up B13b/19

ayrış-: Birbirinden ayrılmak.

a.-dılar B23b/4

ʿĀyşe (< **ʿĀişe:** Ar.): Hz. Muhammed'in üçüncü eşi.

a. A75a/4

ḥażret-i ʿĀyşe (Far.): Hz. Ayşe.

a. A74b/11

aʿyun: (Ar.): Gözler.

a.+umuzdasın A49a/2

az: Miktarı ve derecesi belli bir ölçünün altında bulunan.

a. A68a/7, B17a/18

a.+da A35a/11

az-: Doğru yoldan sapmak.

a.-dılar A50a/11

aʿżā (Ar.): Vücudu meydana getiren organlar.

a. A19b/4

a.+larda B13b/18

a.+nuñ B13b/19

a.+sı A59b/9

ʿaẕāb (Ar.): Kâfirlere ve günahkârlara ölümden sonra verilecek ceza.

a. B18b/5

a.+dadur B23a/7

a.+ı (bel.) A22b/11

a.+ı (iye.) A25b/10, B2b/17, B19b/5

a.+ıdur A25b/8

a.+ın A22b/9

a.+ından B5b/2

a.+ını A26b/7

ʿaẕāb eyle-: Acı çektirmek, cezalandırmak. *Bk. ʿaẕāb it-*

a. A68a/7, A68a/7

ʿaẕāb it-: Acı çektirmek, cezalandırmak. *Bk. ʿaẕāb eyle-*

a. B17a/1

ʿaẕāb ol-: Korku salmak, ceza vermek.

a. A27a/8

azacuḳ: Azıcık, birazcık.

a. A5a/5, A6b/11, B18b/16

āzād (Far.): Serbest bırakmak.

a. A11a/2

aʿẓam (Ar.): Çok büyük, en büyük.

a.+ıdur A55a/6

a.+ıdur (ism-i aʿżam) A38a/2

imām-ı aʿẓam (Far.): "Büyük imam" anlamına gelir, İmam Ebû Hanîfe'nin sıfatıdır.

a. B12a/10

ism-i aʿẓam (Far.): En büyük isim. Allah'ın bütün isimlerini kendinde toplayan ismi.

a. A37b/2, A37b/3

sulṭānü'l-aʿẓam (Ar.): Büyük sultan.

a. A5b/10

ʿaẓamet (Ar.): Büyüklük, yücelik.

a.+in A72b/7

a.+üñ (ilgi) A80b/2

ʿaẓamet-i kibriyā (Far.): Allah'ın her bakımdan büyüklüğü ve ululuğu.

a. A72a/2

azdur-: Yoldan saptırmak, azdırmak.

a.-duñ B9a/10

a.-uram B9a/8

ʿaẓīm (Ar.): Büyük, ulu.

a.+dür (furḳān-ı ʿaẓīm) A18b/4

a.+dür (ḫaṭā-ı ʿaẓīm) B19b/18

a.+inde (furḳān-ı ʿaẓīm) A23b/2, A72b/9, B9b/15

ʿazīz (Ar.): Saygı duyulan, hürmet edilen kimse.

a. B5a/17, B9a/2

a.+e A24b/9

a.+lerden A16b/10, B38a/1

a.+üñ (ilgi) A79b/8

ʿazīze (Ar.): Hristiyanlıkta ermiş kadın.

a.+dür A74b/2

ʿazm (Ar.): Azim, gayret.

ulū'l-ʿazm (Ar.): Azim sahipleri. Allah'ın verdiği vazifeyi en iyi şekilde yerine getiren Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed peygamberler için söylenir.

a. B19a/15

ʿaẓm (Ar.): Büyüklük, ululuk.

ʿaẓmü şānühū (Ar.): Şanı yüce, büyük, çok olan.

a. A71b/1

ʿAzrāʾīl (Ar.): Ölüm meleği. *Bk. ʿAzrāyil*

a. A80a/3

ʿAzrāyil (Ar.): Ölüm meleği. *Bk. ʿAzrāʾīl*

a.+dür B18a/4

B

bāb (Ar.): Husus, mesele, konu.

b.+ında A10b/3

b.+ından A6a/9, A7b/2, A8a/6

bādiye (Ar.): Çöl.

b.+de A56b/10

bāġçe (Far.): Bahçe.

b.+nüñ A6b/3

b.+ye A6b/3

bağlan-: İki veya daha çok şey arasında ilişki kurulmak.

b.-dı A7a/7

bāhire (Ar.): Apaçık, besbelli.

muʿcizāt-ı bāhire (Far.): Apaçık mucizeler.

b. B18b/13

baḥr (Ar.): Deniz.

baḥr-ı ʿamīḳ (Far.): Derin deniz.

b. B20b/13

baḥṣ (Ar.): Üzerinde konuşulan konu, mevzu.

baḥṣ it-: Söz etmek, hakkında konuşmak.

b. A14a/1, A39a/6

baḫşīş (Far.): Hediye, ihsan.

b. A55a/7

baʿīd (Ar.): Uzak.

b.+dür A53b/3

baḳ-: Gözleri bir şey üzerine çevirmek.

b. A72a/1

b.-dı A72a/1

bāḳī (Ar.): Kalıcı.

b.+dür B17b/19, B18b/18, B23a/6

b.+si A40a/7

bāḳī ḳal-: Kalıcı olmak. *Bk. bāḳī ol-*

b. A16b/9

bāḳī ol-: Kalıcı olmak. *Bk. bāḳī ḳal-*

b. A16a/7, A16a/11

vechü'l-bāḳī (Ar.): Bâkî olan yüz.

b. A50a/7

bāl (Ar.): Akıl, ruh, yürek

b. A15a/7

balıḳ: Balık.

b.+lar A10a/10

bāliġ (Ar.): Büluğa eren, ergin.

b. A17b/4, A75b/5, A76b/6, B16a/10

b.+a A75b/1, A75b/2, A75b/3, A75b/6

bāliġ ol-: Ergin olmak.

b. A16a/3, A57a/11, A60a/5, A60a/8

baña: Ben zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

b. A4b/3, A10b/3, A47a/6, A55a/9, A58b/2, A71b/6, A72a/5, A73b/6

bār: Kir pas, (mecazen) kötülük.

b. A24a/7

bārān (Far.): Yağmur.

b. A25a/8

bardaḳ: Bardak.

b.+da A31a/9

b.+ları (iye.) A51a/6

Bārī (Ar.): Allah'ın isimlerinden biri.

aleyhi'r-rahmetü'l-bārī (Ar.): Bârî olan Allah'ın rahmeti üzerine

b. A20a/1

Bārī Taʿālā: Varlıkları mükemmel bir şekilde yaratan Allah. *Bk. Bārī Taʿālā celle*

b. A23b/2, A23b/5, A71b/1, A71b/8, A72a/6, A72b/8

b.+nuñ A12b/4, B37b/10

b.+ya B17b/11

Bārī Taʿālā celle (Ar.): Varlıkları mükemmel bir şekilde yaratan Allah. *Bk.. Bārī Taʿālā*

b. A23a/7

barmaḳ: Parmak. *Bk. parmaḳ*

b.+ın B13b/18

b.+ları (iye.) B18b/15

baʿṯ (Ar.): Allah'ın insanlara peygamber göndermesi.

b. A20a/4

baʿṯ ol-: Peygamber göndermek.

b. B23a/9

baʿṯ olın-: Peygamber olarak gönderilmek. *Bk. baʿṯ olun-*

b. B23a/11

baʿṯ olun-: Peygamber olarak gönderilmek. *Bk. baʿṯ olın-*

b. A72a/11

başar (Ar.): Görme yetisi.

b. A34b/8, A39b/2, B28a/4

b.+dur A34b/2, B27b/18

b.+ı (iye.) A34b/6, A37b/9

b.+ına A37b/10

b.+ından A35a/1

başaren (Ar.): Basar kelimesinin tenvinli biçimi.

b. B28a/3

bāṣıṭ (Ar.): Yayan, yayıcı.

bāṣıṭu'l-emnī (Ar.): Güven veren.

b. A5b/3

başīr (Ar.): Gören, her şeyi görüp anlayan.

b. A37b/6

b.+üñ (ilgi) A39b/5, A39b/7

baş: Kafa, baş.

b.+ına A78b/8

b.+ında B15b/15

b.+ları (iye.) A27b/4

b.+uñla A64a/9

başġa: Farklı, diğer. *Bk. başḳa*

b. A21a/10, A54b/10, A62b/3

başḳa: Farklı, diğer. *Bk. başġa*

b. A39b/7, A41b/5, B13b/19

bāṭıl (Ar.): Doğru olmayan, gerçekle bir ilgisi bulunmayan.

b. A71b/4

b.+dur A18b/5, A28a/6, A29b/5, A47a/2, A68b/8, A77a/8

bāṭıl ol-: Bir hükmü kalmamak.

b. A25b/6, A63a/3, B20b/18, B23b/12

bāṭın (Ar.): Açık olmayan, gizli.

b.+a B17a/18

b.+dan (ʿamel-i bāṭın) B17a/15

b.+dur B20b/18

b.+dur (ʿilm-i bāṭın) A15b/1

b.+ımı (niʿam-ı bāṭın) A23a/10

bāyin (Ar.): Ayıran, ayırıcı.

ṭalāḳ-ı bāyin (Far.): Vazgeçilmesi mümkün olmayan boşama.

b. A57b/1

baʿż (Far.): Bir kısmı, birazı. *Bk. baʿżı*

b. B38a/1

baʿżı (Far.): Birtakımı, bir kısmı.

b. A6a/11, A16b/10, A21a/3, A37b/1, A41a/8, A41b/8, A47b/7, A65a/4, A71a/11, A77b/1, B9a/12, B19b/14, B19b/17, B20b/1, B20b/3, B37b/18

b.+lar A15a/4, A15a/7, A15a/11, A15b/3, A24a/3, A52b/4, B33b/11, B34a/1

b.+na A69a/6, A69a/6

b.+sı A4b/5, A72b/11, B10a/13, B18b/11, B24a/12

b.+sın A3b/2, A3b/4

b.+sına A68b/7, A68b/7

b.+sından A3b/2, A4b/5, B20a/19, B20a/19

beden (Ar.): Vücut.

b. A58a/2, A59a/5, A64a/2, A64a/11, A74b/10

b.+inden A60b/4

bedr-i sitti (Far.): ?

b. B11a/1

behāyim (< **behāʾim:** Ar.): Dört ayaklı hayvanlar.

b. A74b/3

beḳā (Ar.): Bâkîlik, devamlılık.

b.+sında A76a/7

bekle-: Bir şeyin olması ya da bir kimsenin gelmesi için bir yerde kalmak, durmak.

b. A24b/9

belā (Ar.): İnsana sıkıntı veren keder dert, gam.

b. A55a/3, A55a/6, A59b/2

b.+sına A3b/4

b.+ya B22b/14

bel-ki (Far.): Olabilir, bir ihtimale göre.

b. A10b/11, A15a/11, A27b/10, A28a/1, A30a/10, A30b/10, A31b/5, A32a/1, A35a/4, A36a/3, A46b/2, A49b/3, A50a/3, A54b/8, A55a/3, A56a/1, A60b/8, A61b/9, A63b/5, A68b/2, A70b/9, B33b/12, B33b/14, B33b/17

ben: Teklik birinci şahıs zamiri.

b. A10b/3, A12a/6, A25a/3, A27a/3, A28b/9, A48b/8, A55a/9, A58a/11, A58b/3, A59b/2, A66a/2, A68a/11, A72a/4, A73b/2, A73b/5, B9a/8, B9a/10, B9a/15, B9b/14, B10b/6, B12a/11, B16a/18, B19b/1

b.+den A4b/2, A80b/7, A80b/7

b.+i B9a/10, B9b/13, B10b/5, B19a/19

b.+üm A4b/4, A4b/7, A4b/8, A14a/8, A23a/9, A25a/1, A39a/6, A47a/5,

A48b/7, A73b/1, B10a/19, B10b/10, B19b/1, B20a/12

bende: Köle, kul.

b.+lerinden A5b/1

bende-i bī-miḳdār (Far.): Değersiz, kıymetsiz kul.

b. A5a/8, A6a/4

benī (Ar.): Oğullar.

evlād-ı benī Ādem (Far.): Âdem oğullarının evladı.

b. A5b/8

pādişāh-ı benī Ādem (Far.): Âdem oğullarının padişahı.

b. A5b/2

beñze-: Ortak tarafları sebebiyle birbirini hatırlatmak.

b.-mek A43b/3

b.-mez A28b/1, A28b/2, A28b/5, A28b/6, A30a/11, A31a/5, A31a/6, A34a/1, B38b/4

b.-r B3a/5, B3a/18, B15a/5, B15a/7, B15a/8, B15b/6, B16b/11, B23b/16, B24a/4

berāy (Far.): İçin, maksadıyla.

berāy-ı Ḫudā (Far.): Allah için.

b. A53a/8

ber-ā-ber (Far.): Birlikte.

b. A70a/5, A71a/7, A71a/10

b.+dür A47b/4

b.+lerdür A11a/2, A71a/5

ber-ā-ber ol-: Birlikte, bir arada olmak.

b. B46a/7

berāt (Ar.): Müsaade, izin.

b. A78b/4, A78b/4

ber-güzīn (Far.): Seçilmiş, seçkin.

çehār-yār-ı ber-güzīn (Far.): Dört halife.

b. A4a/9

berzaḫ (Ar.): Dünya ile ahiret arasında ruhların kıyameti bekledikleri yer.

b.+a (dār-ı berzaḫ) B23a/5

b.+dan (dār-ı berzaḫ) B23a/10

b.+uñ (ilgi) B23a/7

beş: Dörtten sonra, altıdan önce gelen rakam. *Bk. biş*

b.+dür B19a/15

beşāret (Ar.): Müjde, iyi haber.

beşāret it-: Müjde vermek.

b. B18b/4

beşer (Ar.): İnsan.

b.+e A34a/6

b.+üñ (ilgi) A51b/4

beyān (Ar.): Açıklama, anlatma.

b.+ına B22b/4

b.+ındadur A7a/8, A7a/10, A7a/11, A8a/9, A17b/2, A27b/8, A55b/4

b.+undadur A7b/1

beyān it-: Bildirmek, anlatmak.

b. A9a/5, A9a/11, A9b/1, A9b/6, A10a/2, A56a/8, A57a/11, B18b/2

Beyhaḳī (Ar.): 994'te, Nîşâbur'da doğan Şafiî fıkıh bilgini ve muhaddis.

b.+den B21b/14

beyn (Ar.): Ara.

b.+inde A37a/10

b.+lerinde A37a/9

beyt (Ar.): Ev.

b.+ine (ehl-i beyt) A4a/7

beze-: Donatmak, süslemek.

b.-di B15a/10

b.-yüp A3b/3

bıraḳ-: Eldeki bir şeyi tutmaktan vazgeçmek.

b.-maya B10b/15

bī-çāre (Far.): Çaresiz.

b. A79b/6

bidʿat (Ar.): İslâm dininde Hz. Muhammed zamanında bulunmayıp sonradan ortaya konan hüküm ve âdet.

b. A14b/1, B7b/17

b.+den (ehl-i bidʿat) B19b/13

b.+dür A47b/10

bī-ġayr (Far.): Oluşturduğu tamlamayla birlikte olumsuz anlam katar.

bī-ġayr-ı ḥaḳḳ (Far.): Haksız olarak.

b. B46a/5

biḥaseb (Ar.): -e göre anlamı katar.

biḥasebi'l-lüġat (Ar.): Söz gereği, bu söz üzerine.

b. A58b/10

bihter (Far.): En iyi, pek iyi.

b.+ini A4a/1

bī-ḳıyās (Far.): Kıyassız, ölçüsüz.

b. A2b/5

bil-: Bir şey hakkında bilgisi olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak.

b. A37b/2

b.-dügi A45a/5

b.-dügile A11b/6

b.-dügümüz A9a/5

b.-dük A12a/1

b.-dükden A77a/6, A77a/8, B3a/17, B21a/2, B21b/12

b.-düm A58a/11

b.-e A12b/5

b.-eler A72b/10, B3b/2, B11a/11

b.-elerdi A14a/5

b.-en B2b/16

b.-enüñ A7a/11, A55b/4

b.-esin A43a/6

b.-gil A5a/8, A17b/4, A22a/1, A39a/9, A40a/4, A43a/9, A46a/3, A55b/4, A58a/3, A62a/5, A63b/8, A70a/9, B19a/10

b.-inür A43a/6

b.-medügi A11b/7

b.-medügümüzden A50a/9

b.-medükleri A50b/5

b.-mege B9b/8, B16a/14, B21a/7

b.-mek A11a/5, A17b/3, B3b/5, B16b/8, B18b/8, B20b/17, B45b/1

b.-mekde A46a/10, A46b/7

b.-mekdür A75a/11

b.-memüz A41a/4

b.-mese A20b/11, A57a/9

b.-mesi B3a/3

b.-mesin A17b/1, B21b/4

b.-mesine A6a/9

b.-mesinüñ B16b/2

b.-mesün A75b/3

b.-meye A58a/5, A58b/8, B17a/5

b.-meyecek B21b/10

b.-meyen A60a/5, A60a/6

b.-meyenler B11a/4

b.-meyenüñ A7a/11, A55b/4

b.-meyüp B21b/8

b.-mez A33b/1, A43a/6, A51a/2, A54b/5, A77a/5, A77a/6, B15b/12, B15b/13, B15b/13, B18a/7, B19a/14

b.-mez (sf-fiil) A55a/4

b.-mezem A66a/4, A66b/1, A75b/4, B22a/16, B22a/17

b.-mezin A48b/8, A77b/3, B45a/10

b.-mezler B2b/19, B45a/16

b.-mezse B15b/14

b.-miş A47a/1

b.-miş (sf-fiil) B21b/13

b.-se A10a/5, A45b/3, A65b/10, A66a/7, A66a/8, A66a/9

b.-sün A75b/3

b.-üñ B9a/2

b.-üp A14b/10, A45a/8, A46a/8, A58b/9, A65b/6, A73a/7, B9b/11,

B15a/15, B16a/13, B16a/17, B21a/9, B23b/2, B24a/10, B45b/1

b.-ür A24b/11, A33a/8, A39b/10, A41a/3, A41a/5, A45a/6, A45a/7, A45b/4, A47b/6, A47b/7, A49b/4, A51a/5, A54b/8, A56b/10, A58b/5, A61a/3, A61a/4, B16a/14, B17a/15

b.-ürem A66a/2, A75b/8

b.-ürler B17b/5, B23a/18, B24a/1

b.-ürsin A48b/7, A72b/6, A72b/8

b.-ürüz A41a/5, A77a/3, B24a/13

bilādi'llāhī (Ar.): Kutsal şehirler.

ḥāfiẓ-u bilādi'llāhī (Far.): Padişahlara verilen ve "Kutsal şehirlerin koruyucusu" anlamına gelen lakap.

b. A5b/7

bilā-keyf (Ar.): Keyfiyyeti bilinmeden.

b. A48b/11, A53b/2

bi'l-cinān (Ar.): Cennetler ile.

b. B9b/5

bi'l-cümle (Ar.): Hep, bütün.

b. A30b/4

bildür-: Bilinir duruma koymak, açıklamak.

b.-di A12b/5

b.-dükden B10b/10

b.-e A11b/7, B3a/2

b.-eler A66a/5

b.-enlere A10a/9

b.-mek A26a/8, A26a/10

b.-mekdür B3a/15

b.-memekdür A55a/3

b.-mesiyle A55a/5

b.-ür A7a/4, A8a/7, A33b/2

bile: İle, birlikte.

b. A10a/10, A12a/6, A15a/9, A19b/9, A31a/10, A58a/8, A60b/11, A62a/7, A62b/6, A81a/1, B16b/15, B20a/16, B22a/17

b.+ce A20a/7

bi'l-fi'l (Ar.): İş olarak, gerçekten.

b. A57b/5

bilici: Bilen kimse.

b.+nüñ A43a/7

bilin-: Hakkında bilgi sahibi olunmak. *Bk. bilün-*

b.-e B21b/2

b.-mek A54b/2

b.-memiş A43a/3

b.-mesine A43a/4

b.-mez A7a/9, A8a/10, A54b/2

b.-ür A12b/2, A15a/2, A78b/10, B22a/5

b.-ür (sf-fiil) A54b/1

b.-ürem A72a/4

bi'l-ittifāḳ (Ar): Beraberce, birleşerek.

ʿulemā-ı bi'l-ittifāḳ (Far.): Tüm âlimler.

b. B22b/2

bi'l-lisān (Ar.): Dil tarafından.

b. B9b/5

b.+a A64b/2, A65a/2

bilün-: Hakkında bilgi sahibi olunmak. *Bk. bilün-*

b.-ir A13b/8

bī-miḳdār (Far.): Değersiz.

b.+ı (bel.) (bende-i bī-miḳdār) A6a/4

bende-i bī-miḳdār (Far.): Değersiz, kıymetsiz kul.

b. A5a/8

binā (Ar.): Yapmak, kurmak.

binā it-: Bir fikri, bir kanıyı herhangi bir şey üzerine dayamak, oturtmak.

b. B21a/17

binā olun-: Yapılmak.

b. B21a/9

binefis (Ar.): Nefis ile.

b.+e A20b/7

biñ: Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, bin birden sonra gelen sayı.

b. A20b/10, A20b/11

b.+de B10a/19

bī-pāyān (Far.): Nihayetsiz.

b. A4a/6

bir: 1. Sayıların ilkinin adı.

b. A5a/1, A21a/18 A24a/4, A24a/4, A24a/5, A24a/6, A24a/7, A32b/3, A33b/5, A34a/9, A36b/9, A39b/1, A43a/1, A43b/10, A44b/10, A49a/7, A49b/6, A52b/7, A67a/2, A68a/1, A68a/1, A68a/2, A68a/4, A68b/8, A69a/7, A80a/6, A80a/8, A80a/9, B13b/17 B15b/11, B18a/2, B18a/7, B23b/3, B23b/13, B31a/11, B31a/11

b.+dür A19a/10, A29b/11, A66a/7, B17b/14, B17b/17

2. Ortak, müşterek.

b. A6b/1

b.+dür A7b/5

3. Belgisiz zamir.

b.+i (iye.) A10b/7, A15b/11, A22a/2, A22a/3, A22a/3, A22a/4, A34b/1, A56a/6, A58a/4, A74a/5, B10a/19, B15a/17, B15a/18, B15a/18, B15b/9, B16a/17, B18a/3, B18a/3, B18a/3, B18a/4, B19a/16, B20b/18, B20b/18, B21a/10, B21a/17, B21a/17, B22a/2, B22a/3, B38a/3, B46a/4, B46a/4,

B46a/5, B46a/5, B46a/6, B46a/6, B46a/7

b.+inde B9a/6, B9a/8

b.+ine A27b/7, A76a/6, A76b/1, B21a/18, B24a/15

b.+ini A79a/3, A79a/5

b.+inüñ B25a/10, B25a/10

b.+isi A10b/8, A20b/2, A22b/5, A23b/11, A24a/1, A24a/1, A30a/4, A31a/8, A31a/9, A32a/11, A32a/11, A33a/2, A33b/4, A34b/2, A35a/8, A39b/7, A56a/7, A74a/8, A74a/9, A74b/2, B18a/7, B21a/9, B27b/17, B27b/18, B27b/18, B27b/18, B27b/18

b.+isini A56a/2

b.+isinüñ A70a/3

b.+ü (iye.) A79b/2

b.+ünüñ A51b/9

4. Belgisiz sıfat.

b. A3a/2, A4b/6, A6b/1, A6b/2, A6b/3, A6b/6, A7a/2, A7b/2, A7b/11, A8a/1, A8b/1, A8b/3, A8b/4, A8b/8, A9a/1, A9b/10, A10a/5, A10a/5, A10a/6, A10a/11, A10b/2, A10b/3, A10b/6, A10b/7, A11a/1, A11b/6, A11b/8, A12b/3, A13b/9, A14a/2, A14a/4, A18b/11, A20a/8, A20a/9, A20a/10, A20a/11, A20b/9, A20b/14, A21a/3, A21a/5, A21a/10, A21a/11, A21a/11, A21a/11, A21b/1, A21b/1, A21b/9, A22b/4, A23b/10, A24b/9, A25b/4, A26b/11, A27b/6, A28a/9, A28b/1, A28b/2, A29a/3, A29b/7, A30a/11, A31a/7, A31a/7, A31b/4, A31b/4, A31b/5, A31b/5, A31b/7, A31b/8, A32b/4, A33b/6, A33a/11, A34b/9, A36a/1, A36b/10, A36b/11, A37a/2, A39a/2, A39a/7, A41b/10, A42b/3, A42b/9, A44a/10, A44b/7, A45a/5, A45a/6, A45a/9, A45b/3, A45b/5, A45b/7, A46a/5, A46a/11, A46b/10, A47a/7, A47a/10, A49a/3, A49a/11, A49b/5, A53a/2, A53a/3, A55b/5, A57a/2, A57a/6, A57a/10, A59b/8, A60a/8, A60b/3, A60b/5, A65a/9, A65a/11, A65b/5, A65b/7, A65b/11, A66a/5, A66b/6, A66b/6, A67a/4, A67a/10, A67b/8, A68b/8, A70b/5, A70b/6, A71a/11, A71b/4, A71b/6, A72a/9, A73b/1, A74a/4, A75a/11, A75a/11, A75b/11, A76a/1, A77a/11, A77b/9, A78a/2, A78b/7, A79b/8, B3a/5, B3a/10, B3a/15, B3a/18, B9a/14, B10a/9, B13b/18, B13b/18, B14a/1, B14a/4, B15a/5, B15a/7, B15b/3, B15b/3, B15b/7, B15b/7, B15b/11, B15b/14, B16a/5, B16a/8, B16a/13, B16b/2, B16b/3, B17a/9, B17b/13, B19b/1, B19b/12, B20a/1, B20b/13, B21a/1, B21a/12, B22a/16, B22b/2, B23b/2, B23b/13, B23b/16, B23b/17, B24a/7, B31a/12, B31a/18, B34a/7, B34a/8, B34a/9, B38a/3, B45a/11, B45a/5, B45a/13

bir bir: Birer birer.

b. B21b/18

birbiri: Karşılıklı olarak bir diğeri. *Bk. biribiri*

b.+le A14a/1

b.+n B3a/12

b.+nden A71a/6

b.+ne A27a/11

biribiri: Karşılıklı olarak bir diğeri. *Bk. birbiri*

b.+nden A7b/5, A19a/8, A75a/2, B3a/10

b.+ne A49a/11, B19b/7

b.+nüñ B19a/8

birle: İle, birlikte, beraber.

b. A3b/3, A3b/5, A10a/7, A13b/10, A32a/2, A32a/5, A32a/5, A32a/6, A32a/7, A35a/9, A42a/1, A69a/5, A72a/2, A73b/8

birlik: Bir ve tek olma durumu.

b. A27b/11, A28a/2

b.+i (iye.) A27b/9, A27b/9, A80b/2

b.+idür A27b/10

b.+ine A18b/9, A19b/10, B12a/7, B16a/18

b.+ini B23b/1

bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (Ar.): Besmele.

b. A2b/1

biş: Beş. *Bk. beş*

b. A79a/2

bişik: Beşik.

b.+den A13b/4

bişinci: Sıra sayılarında altıncıdan önce dördüncüden sonra gelen sayı.

b. A79a/7

bit-: Sona ermek, tamamlanmak.

b.-ürür A78b/2

bitir-: Sona erdirmek, tamamlamak. *Bk. bitür-*

b.-ür A31a/1

bitür-: Sona erdirmek, tamamlamak. *Bk. bitir-*

b.-mek A36b/6

biz: Çokluk birinci şahıs zamiri.

b. A9a/10, A9b/1, A11b/5, A38a/4, A38a/5, A38a/9, A41a/5, A41a/8, A41b/3, A55a/10, A65a/10, A71a/4, A73a/3, A77a/2, A78a/1, B15a/16, B24a/13, B24a/13

b.+e A9a/4, A44b/4, B5a/17

b.+i A12b/9, A80b/11, B9a/3, B19b/19

b.+üm A11b/4, A27a/7, A38a/6, A41a/4, A41a/6, A41a/7, A41b/1, A41b/2, A49a/2, A50a/7, A52a/5, A57a/3, A57a/3, A57a/4, A71a/3, A71a/4, B18b/7, B18b/19, B19a/2, B33b/12, B33b/18, B38b/5

bi'ż-żarūrī (Ar.): Zaruriyetle, mecburiyetle.

b. A20a/2

bi'ẕ-ẕāt (Ar.): Kendisi, şahsen.

b.+dur A40a/2

boğazla-: Yenilen, yutulan, boğazdan geçen.

b.-dığımuz A57a/4

boş: İçinde, üstünde hiç kimse veya hiçbir şey bulunmayan.

boş ol-: Boşanmış olmak, nikâhsız duruma gelmek.

b. A57b/1

boyun: Vücudun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı.

b.+ındağı A54a/1

boz-: Geçersiz duruma getirmek, iptal etmek.

b.-ar (sf-fiil) A35b/8

b.-up A18b/2

bozıl-: Düzgünlüğü kaybolmak.

b.-ur A49a/11

böyle: Bunun gibi, buna benzer.

b. A5a/1, A8a/1, A21a/10, A21b/1, A28a/8, A46b/5, A63a/3, A73b/10, A78a/8, B9b/6

b.+dür A66a/11

bu: 1. İşaret sıfatı.

b. A5a/8, A6a/4, A6a/7, A6a/10, A6b/10, A7a/6, A8a/1, A8a/2, A11a/4, A12a/10, A12b/1, A12b/2, A15a/1 A15a/3, A15b/5, A19a/1, A19a/8, A21a/2, A22b/1, A23b/2, A24a/4, A27b/7, A28a/2, A28a/4, A28a/6, A31a/10, A31b/11, A34a/11, A35b/2, A37a/7, A38a/5, A39a/1, A39a/8, A39b/8, A40a/11, A41a/1, A42a/10, A43b/1, A43b/5, A44b/5, A44b/6, A46b/11, A48b/8, A49b/1, A49b/3, A50b/4, A54a/6, A54a/10, A55a/3, A55a/6, A56b/3, A56b/4, A59a/11, A59b/3, A59b/11, A60a/3, A62b/8, A63a/1, A65b/3, A68b/8, A68b/10, A69b/4, A73a/4, A74a/10, A74b/2, A76b/3, A77b/11, A78a/4, A79b/3, A79b/6, A79b/10, A80a/5, A80a/7, A80a/10, A80b/10, B3a/2, B3a/13, B3b/1, B3b/4, B5b/4, B9b/10, B9b/14, B9b/2, B10a/2, B10a/5, B10a/7, B10a/10, B10b/7, B10b/12, B15a/12, B15a/14, B15a/14, B15b/1, B15b/5, B16a/1, B16a/2, B16a/10, B16b/2, B16b/2, B16b/4, B16b/10, B16b/14, B17a/3, B17a/7, B17a/16, B17a/18, B17a/19, B17b/1, B17b/2, B17b/3,

B17b/4, B17b/5, B17b/8, B17b/14, B17b/16, B18a/7, B18a/19, B18b/8, B19a/17, B19b/15, B19b/19, B20a/9, B20a/10, B20b/17, B20b/17, B21a/1, B21a/6, B21a/9, B21a/10, B21a/11, B21a/14, B21b/3, B21b/5, B21b/5, B21b/7, B21b/9, B21b/13, B21b/15, B21b/17, B21b/18, B21b/19, B22a/1, B22a/2, B22a/4, B22a/8, B22a/14, B22a/19, B23b/8, B23b/11, B23b/12, B24a/2, B28a/2, B33b/12, B33b/13, B33b/15, B33b/18, B34a/10, B37b/9, B37b/15, B37b/17, B38b/5, B45a/14, B45a/19

b.+nca A3a/3, A17a/10

2. İşaret zamiri.

b. A8a/2, A16b/9, A17a/6, A21a/10, A29b/5, A30b/7, A36b/3, A42b/8, A47a/1, A47a/4, A47a/6, A52a/3, A53b/6, A54b/6, A56a/6, A56a/10, A58a/1, A58b/6, A65b/10, A74b/5, A77a/7, A77a/9, B9b/10, B15a/10, B19b/18, B20a/1, B23b/8, B24a/9, B33b/19, B38a/3, B45a/11

b.+dur A12b/9, A14a/9, A14a/11, A15b/8, A15b/10, A58a/4, A58a/6, A58a/8, A58b/7, A61a/6, A67a/6, A67b/4, A69b/9, A70a/2, A70a/5, B15a/13, B17a/3, B21b/4, B23b/15, B45b/3

b.+lardan B18a/10

b.+nda A47a/11, A72b/10, A73a/6, A76a/8, B9b/10, B9b/18, B10a/9, B15a/16

b.+ndan A12b/3, A12b/7, A36b/10, A47b/11, A48b/9, A57b/6, A77a/4, A80a/7, B20b/19, B21b/5, B22a/19

b.+nı A65b/7, A66a/2, A79b/11, B15a/19

b.+nlar A37b/6, A38b/7, A41a/5, A42a/8, A57b/10, A59a/10, B15b/17, B17b/5, B24a/14

b.+nlara A37b/3, A59a/9, B3a/19, B9b/17, B9b/19, B16b/11, B17a/16

b.+nlardan A38a/3, A42b/2, A51a/9, A51b/8, A52b/9, A76a/11, B18a/3, B18a/6, B19a/15, B22a/18, B38a/6

b.+nlardur A32a/10

b.+nları A57b/2, A59a/8, A59a/9

b.+nlarla A37b/3

b.+nlaruñ A36b/4, A51a/7, A53a/2, A53a/4, A55a/2, B3a/17, B10a/3, B10a/10, B16b/16, B45a/15

b.+nuñ A20b/5, A21a/5, A21a/7, A42a/1, A37b/5, A50a/6, A50a/10, A54b/5, A62b/2, B10a/15, B15a/10, B15b/15, B16a/15, B16b/6, B16b/12, B16b/19, B17a/1, B18b/17, B22b/7, B24a/10

b.+nuñla A25a/4

b.+ña A23a/3, A58a/5, A58a/7, A58a/10, A58b/9, A74a/9, B21a/20, B22b/2, B22b/8

budaḳ: Şube, bölüm.

b.+dur A23a/5

b.+ları (iye.) B22a/6

b.+larınuñ B22b/4

buġż (Ar.): Kin, nefret.

b. A74b/10

b.+dur A74b/9, B23a/4

bul-: Kaybedilen bir şeyi tekrar elde etmek.

b.-a (hidāyet bul-) A11b/9

b.-an (vücūd bul-) B17b/9

b.-anlara B3a/18

b.-aydı A74a/1

b.-dılar B23b/5

b.-dılar (necāt bul-) A26a/4

b.-duġı B21b/17

b.-maġa (vücūd bul-) B17b/9

b.-maḳ (ḳudret bul-) A3a/1

b.-maḳdan (kemāl bul-) A32a/3

b.-mamaḳ (vücūd bul-) A29a/6

b.-mayup (furṣat bul-) B10a/1

b.-maz A14b/6

b.-mazlar (fenā bul-) A26b/6

b.-mışlardur B23b/3

b.-up A6b/8, A47a/10, B3a/12

b.-up (nesne-i ṣübūt bul-) B17a/12

b.-up (taḥḳīḳ bul-) A21a/9

b.-up (vuṣūl bul-) A24a/2

b.-ur (fenā bul-) A48b/1

b.-urlar (cezā bul-) A75a/6

bulın-: Tekrar elde edilmek. *Bk. bulun-*

b.-ur A27b/11, A74a/6, A74a/10

bulūġ (Ar.): Erişme, baliğ olma.

b.+a A76a/2, A76a/3

bulun-: Tekrar elde edilmek. *Bk. bulın-*

b.-dı B15b/11

b.-madı A75b/7

b.-mamaḳ A21a/3

b.-mayup A21a/3

b.-sa A79a/1

buluş-: Bir araya gelmek, birbirini bulmak.

b.-duḳda A72a/10

buncılayın: Bunun gibi, böyle.

b.+dur A38a/2, B45a/5

bur-: Vurmak.

b.-ur A70b/8

burada: Bu yerde.

b. B9b/1

burhān (Ar.): Kabul edilmiş hüküm, kanıt.

b.+ı (bel.) (delāʾil-i burhān) B16b/7

b.+la (delāyil-i burhān) B23b/1

b.+la (edille-i burhān) B9b/9

burhān-ı ḳatʿī (Far.): Kesin hükümler.

b. B17a/12

buyrul-: Emredilmek, söylenmek.

b.-mamışdur B20a/17

buyur-: Emretmek, söylemek.

b.-dı A3b/1, A3b/6, A4a/4, A17b/6, A21b/8, A28b/6, B10b/4, B10b/13, B17b/15, B19a/9

b.-dılar A14a/1

b.-dılar (icāzet buyur-) B37b/17

b.-mışdur A9b/7, A10a/3, A13a/8, A20b/1, A34a/4, A36a/4, A56b/5, A57a/6, A72b/10, B5b/9, B10a/16, B16a/2, B16a/5, B18b/6, B19b/1, B20a/13, B20b/16, B22a/9, B22b/5, B45a/19

b.-mışlar A17a/4, A17a/8, A17a/10, A20b/5, B20b/13

b.-mışlardur B19a/19

b.-ur A9a/6, A11a/7, A13b/3, A33a/10, A44a/1, A44a/8, A44b/1, A45a/1, A49a/3, A49a/5, A49a/8, A57a/2, A59b/4, A71a/8, B9b/15, B16b/13

b.-ursız A73a/11

bükā (Ar.): Ağlama, ağlayış.

b.+dur B23a/2

bünyād (Far.): İnşa etmek, kurmak.

b.+ıdur A15b/8

b.+ını A80b/8

bünyād olun-: Yapılmak, (mecazen) inşa edilmek.

b. A72b/4

bütün: Eksiksiz, tam.

b. A59b/10

büyük: Ölçüleri bakımından diğerlerine göre daha yüksek, daha geniş, daha uzun olan.

b. A27a/9, A44a/5, A45a/4

b.+de A35a/10

büyüt-: Daha büyük duruma getirmek.

b.-mek A36b/7

C

cāh (Ar.): Makam, rütbe.

c. B23b/6

cāhil (Ar.): Bilgisiz kimse.

c.+lerdür A55a/1

cāhil ol-: Bilgisi, fikri olamamak.

c. A46b/5

cāʾiz (Ar.): Din ve törece işlenmesi emir veya yasak edilmediği için yapılmasında bir sakınca bulunmayan, izin verilmiş sayılan.

c. A14b/2

c.+dür A67a/3

Cāmiʿi-Kebīr (Far.): Şeybânî'nin eserlerinden biri.

c.+de A57a/10

cān (Far.): İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde dışı varlık, ruh.

c. A73b/9, A79b/7

cānavar (Far.): Çok eskiden yaşadığı düşünülen, cana kıyıcı, korkunç mahlûk. *Bk. cānvār*

c.+laruñ (ilgi) A74b/3

cānvār (Far.): Çok eskiden yaşadığı düşünülen, cana kıyıcı, korkunç mahlûk. *Bk. cānavar*

c. A59b/8

cāyiz (< **cāʾiz:** Ar.): Din ve törece işlenmesi emir veya yasak edilmediği için yapılmasında bir sakınca bulunmayan şey.

c. A34a/6, A50b/9, A77b/6

c.+dür A14b/10, A53a/7, B17a/9, B17b/10

cāyiz gör-: Uygun olduğunu kabul etmek.

c. A46b/9, A79b/1, B16a/1, B37b/11, B37b/12, B38a/7

cāyiz ol-: Yapılmasında sakınca bulunmamak.

c. A53a/8, A77a/9, B17b/9, B38a/9

ceberūt (Ar.): Allah'ın kudreti ve ululuğu.

c.+um (ṣultān-ı ceberūt) A72a/3

cebr (Ar.): Zorlama, zor kullanma.

c. A60b/11, A73b/10, B45a/8

c.+den A32a/6

c.+e B21a/15

cebr eyle-: Zor kullanmak.

c. A77b/9, A78a/8

cebr it-: Zorlamak.

c. A60b/8, B45a/9

cebr olun-: Zorlatılmak.

c. A60b/9, A61a/2

Cebrāʾīl (Ar.): Dört büyük melekten biri. *Bk. Cebrāyil*

c. A68b/1, A68b/2

Cebrāyil (Ar.): Dört büyük melekten peygamberlere vahiy ulaştırmakla görevli olan melek. *Bk. Cebrāʾīl*

c. B12a/3

c.+dür B18a/4

ḥażret-i Cebrāyil (Far.): Hz. Cebrail.

c. B20a/7, B20a/8

cebren (Ar.): Zorla, zor kullanarak.

c. A77b/7

cehālet (Ar.): Bilgisizlik, bilmezlik.

c.+de (şeb-i cehālet) A3b/10

cehd (Ar.): Çalışıp çabalama, emek verme.

c. A76b/9

cehd it-: Çabalamak, uğraşmak.

c. A11b/4

cehennem (Ar.): Günahkârların ahirette cezalarını çekecekleri yer, tamu.

c. A26a/10, A49a/8, A49a/10, A49a/10, A49a/11, A78b/3, B2b/17, B5b/2, B9a/4, B9b/18, B10b/2, B10b/2, B19b/5, B19b/6, B20b/4

c.+de A60b/2

c.+den A22b/8, A70a/8

c.+e A60a/4, A70a/1, A73b/3, B10b/2, B19b/6, B23a/15

c.+le B18b/5

c.+üñ (ilgi) (ehl-i cehennem) A51b/7

c.+üñ (ilgi) A26b/7, A26b/11

cehil (Ar.): Bilgisizlik, bilmezlik. *Bk. cehl*

c. B21a/2

c.+den A32a/5

c.+lerinden B34a/6

cehl (Ar.): Bilgisizlik, bilmezlik. *Bk. cehil*

c. A50b/1, B3b/3, B16b/15

c.+den B16b/17

c.+i (iye.) B16a/11

c.+le B16b/9

c.+leri (bel.) B3a/3

c.+ümüze B38b/5

celāl (Ar.):Yücelik, ululuk.

c. A48b/2

c.+üm A72a/2

cemʿ (Ar.): Toplama, bir araya gelme.

c. B13b/17

c.+dür B13b/17, B13b/17

cemʿ it-: Toplamak.

c. A7a/1, A7b/2, A80a/1

cemʿ ol-: Toplanmak, bir araya gelmek.

c. A36a/1, B10b/2, B19b/3, B38a/5

cemʿ olun-: Toplanılmak.

c. A8a/8

cemʿ-i maḫlūḳāt (Far.): Yaratılmış olan her şey.

c. A58b/1

cemʿ-i müʾmin (Far.): Tüm müminler.

c. A7a/2

cemāʿat (Ar.): Bir yere toplanmış insan kalabalığı.

c. A50b/7, A71b/6, A78b/7, A79a/2, A79a/2, B3a/5, B20a/14

c.+den A49b/9, A78b/10

c.+dür B22b/9

c.+e A57a/6, B3b/4

c.+i (bel.) A78b/1

cemīʿ (Ar.): Bütün, hep.

c. A6a/6, A15b/9, A18a/7, A28b/10, A29a/7, A33a/5, A34b/3, A40a/2, A44b/5, A46a/10, A49a/4, A56a/1, A61b/8, A64b/11, A77a/4, A79b/9, A81a/1, B19a/8, B24a/3, B34a/11

c.+sile A19b/5

c.+sinden A73b/7, A74a/1

cenābet (Ar.): Gerektiği hâlde gusül abdesti almamış olan kimse.

c.+den B22b/9

cennet (Ar.): İmanlı ve iyi kimselerin öldükten sonra Allah tarafından mükâfat olarak konulacakları ve ebediyen orada yaşayacakları yer.

c. A12a/9, A26a/10, A26b/5, B2b/15, B9b/18, B10b/1, B18b/4, B19b/5, B19b/6, B20b/3

c.+de A12b/8, A27b/3, A51a/10, A51b/2, A53b/8

c.+den B10b/17

c.+den (ehl-i cennet) B16a/14

c.+dür B17a/2

c.+e A8b/5, A24a/1, A26b/3, A27a/10, A68a/8, A69b/11, B10b/2, B16a/12, B16a/13, B19b/6, B23a/15

c.+te A51b/5

c.+üñ (ilgi) (ehl-i cennet) A51a/8

c.+üñ (ilgi) A26b/4

cennetü'l-meʾvā (Ar.): Sığınılacak cennet.

c. B23a/1

cennetlü: Cennete gidecek olan.

c. B20b/9, B20b/10

cerḥ (Ar.): Yaralama.

cerḥ it-: Yaralamak.

c. A67b/11

cerīme (Ar.): Suç.

c.+lerüm A79b/9

cesed (Ar.): Cansız vücut.

c.+den B14a/3

c.+e A25b/9

c.+le B14a/2, B14a/4, B14a/8

c.+ler B23a/11

cevāb (Ar.): Bir soruya karşı verilen karşılık, yanıt.

c. B20b/1

c.+da A66a/2

c.+ında A20b/4, A66a/4

c.+larından B37b/19

cevāb vir-: Cevaplamak, karşılık vermek.

c. A10b/3, A21b/3, A80a/6, A80a/11, A80b/1, B13b/17, B14a/3, B38a/8

cevāb diñ-: Cevap verilmek, karşılık bulmak.

c. B37b/14

cevāhir (Ar.): Cevherler, değerli taşlar.

c. A7a/4

c.+leri (bel.) (dürr-i cevāhir) A7a/2

c.+lerinüñ (dürr-i cevāhir) A6b/11

Cevāhir-i Ṣalāt (Far.): Eser adı.

c.+da B17a/3, B21b/2

cevher (Ar. < Far. **gevher**): Değerli taş, mücevher.

c. A23b/11, A24a/6, A30a/8, A42b/1, A42b/1

c.+dür A23b/10

c.+e A24b/1, A30a/9

c.+i (bel.) A24a/8, A24b/2

c.+üñ (ilgi) A24a/7

c.+üñ (iye.) A24a/11

cevher-i mużī (Far.): Işık veren, parıldayan cevher.

c. A71a/11

cezā (Ar.): Suça karşı verilen karşılık, ceza.

c. A20a/4, A75a/3

c.+ları (iye.) B20b/2, B20b/4

c.+sı A14a/11

cezā bul-: Hak ettiği cezaya uğramak.

c. A75a/6

cezā olun-: Ceza verilmek.

c. A72b/3

cihād (Ar.): Din uğruna yapılan savaş.

c.+dur B22b/8

cihān (Far.): Dünya.

c. A5b/2

cihet (Ar.): Yön, taraf.

c.+den B21a/3

c.+dendür B17b/1

c.+inden A69a/9, A69b/11, B10a/3, B10a/6

cin (Ar.): İnsanlar tarafından görülmeyip çeşitli biçimlere girerek ancak kendileriyle ilgi kuranlara veya istedikleri kimselere göründüklerine ve olağanüstü sayılan bazı işleri yapacak güce sahip bulunduklarına inanılan gizli yaratıklara verilen isim. *Bk. cinn*

c. A35b/11, A55b/7

cinān (Ar.): Cennetler.

c. A3b/3

cinn (Ar.): İnsanlar tarafından görülmeyip çeşitli biçimlere girerek ancak kendileriyle ilgi kuranlara veya istedikleri kimselere göründüklerine ve olağanüstü sayılan bazı işleri yapacak güce sahip bulunduklarına inanılan gizli yaratıklara verilen isim. *Bk. cin*

c.+e B22b/19

c.+i (bel.) A73b/5, B18a/18

c.+üñ (ilgi) B20a/19

cins (Ar.): Çeşit, tür.

c. A41b/9

c.+lere A54a/10

cins-i maḫlūḳ (Far.): Yaratılan canlı ve cansız her tür.

c. A3a/4

cisim (Ar.): Varlık, madde. *Bk. cism*

c.+de A42a/10

c.+ler A31a/5

cism (Ar.): Varlık, madde. *Bk. cisim*

c. A30a/5, A42a/7, A42a/11

c.+i (iye.) A42a/4

c.+ler A31a/6

c.+üñdür A24a/9

cism ol-: Yer kaplamak, vücuda gelmek.

c. A42a/6, A42a/7

cism-i küri (Far.): Yerküre, Dünya

c. A42a/9

civār (Ar.): Yakın yer, çevre.

c.+ında A53b/9

cumhūr (Ar.): Topluluk, heyet.

cumhūr-ı ʿulemā (Far.): Âlimlerin tamamı.

c. B21a/20

cühūdī (Far. < Ar. **yehūd**): Yahudi olan.

c. A58a/7

cümle: 1. Bütün, hep, tüm.

c. A4a/7, A33a/8, A35b/2, A36a/1, A43b/8, B10b/2, B11a/1, B15b/11, B18a/5, B19a/11, B19a/17, B22b/7

c.+den B15a/13

c.+si B18a/9, B21b/7, B25a/8

c.+sini B9a/8

2. Tümce.

c. A31b/11, A40a/11

cüz (Ar.): Bütünü meydana getiren parçaların her biri.

c. A42b/7

c.+ler A42b/7

cüzʾī (Ar.): Bir şeyin parçasıyla ilgili olan.

c.+lerle (ḥüsn-i iḫtiyār-ı cüzʾī) A73b/8

c.+si B20a/14

Ç

çalış-: Bir şeyin elde edilmesi için emek vermek, çaba sarf etmek.

ç.-maḳ A47a/3, A47a/4

ç.-urlar A71a/4

çehār-yār (Far.): Dört halife.

çehār-yār-ı ber-güzīn (Far.): Dört halife.

ç. A4a/9

çek-: Bir şeyi kendine doğru yaklaştırmak.

ç.-er A31b/10

çekil-: İki şeyin arasına döşenmek.

ç.-mişdür A27a/1

ç.-mişdür (zaḥmet çekil-) A80a/1

çerāġ (Far.): Mum, kandil vb. ışık veren araç. *Bk. çerāḳ*

ç. A74a/4, B15a/7

ç.+a B15a/5

ç.+ı (bel.) B15a/11

ç.+ını B15a/9

ç.+uñ (ilgi) B15a/10

çerāḳ (Far.): Mum, kandil vb. ışık veren araç. *Bk. çerāġ*

ç.+larını B15a/14

çıḳ-: Bulunduğu yerden uzaklaşmak, o yeri terk etmek.

ç.-an A6b/9

ç.-ar A77a/4

ç.-masıdur B23a/10

ç.-mayup B10a/2

ç.-maz A66b/5

ç.-maz (sf-fiil) B9a/14

ç.-mış (sf-fiil) A8b/9

ç.-sa A8b/8

ç.-up B10b/5

çıḳar-: Bir yerden uzaklaşmasını sağlamak, o yerden ayırmak.

ç.-dı B10b/17

ç.-dı (zürriyāt çıḳar-) A59a/8

ç.-maḳdur A6b/9

ç.-maya (ḳılıç çıḳar-) A79a/6

çiçek: Çiçek, bitki.

ç.+lerinden A6b/4

çiftlen-: Evlenmek, eş olarak almak.

ç.-mek A76b/2

ç.-se A75b/1, A76a/1

Çīn: Çin diyarı.

ç. A13a/7, B16a/4

çoḳ: Miktarı ve derecesi belli bir ölçünün üstüne olan.

ç. A80a/1, B15a/16, B17a/18, B18b/16, B23b/9

ç.+da A35a/11

ç.+dur A40a/5

ç.+ı (iye.) A6a/8

çoḳluḳ: Çok olma durumu, fazlalık.

ç. B19a/13

ç.+ınuñ B18a/6

çün (Far.): Çünkü, mademki.

ç. A12a/1, A24b/7, A24b/8, A56b/1, A64a/3, B45a/17

ç.+dur A56b/4

ç.+dür A58b/7

çün-ki (Far.): Şundan dolayı ki.

ç. A36a/11, A41b/9, A46a/7, A64a/11, A71b/8, B17b/9, B17b/12, B18b/18

D

da: Kelimelerden sonra gelen ve ilgi kurduğu kelimeyi anlam bakımından güçlendiren ve "dahi, bile" anlamlarına gelen takı.

d. A37b/10, A46b/10, A59b/2, B22a/15

dāfiʿ (Ar.): Def eden, kovan.

dāfiʿü'ẓ-ẓulmī (Ar.): Haksızlığı, adaletsizliği def eden.

d. A5b/6

daḫı: Dahi, de anlamına gelen takı.

d. A3b/1, A4b/8, A4b/11, A6a/10, A6b/10, A7a/5, A7a/6, A7b/5, A7b/10, A9a/3, A9b/4, A9b/6, A9b/7, A10a/2, A10a/5, A10a/7, A10a/10, A10b/3, A10b/5, A11a/1, A11a/9, A11b/1, A11b/2, A11b/5, A11b/7, A11b/8, A12a/1, A12a/3, A12a/6, A12a/7, A12b/6, A13a/5, A13a/7, A13a/7, A13b/2, A13b/11, A14a/1, A14a/5, A14a/7, A14a/9, A14b/1, A14b/3, A14b/4, A14b/6, A15a/6, A15a/10, A15b/2, A15b/7, A15b/10, A16a/5, A16b/2, A16b/4, A16b/7, A16b/8, A17b/10, A18a/2, A18a/4, A18a/6, A18a/7, A18b/10, A19a/2, A19b/3, A20a/9, A20a/10, A20a/11, A21a/9, A21b/7, A22b/6, A23a/3, A23b/8, A23b/9, A24a/3, A25a/10, A25b/1,

A25b/9, A25b/10, A25b/11, A26a/5, A26a/6, A26a/10, A26b/3, A26b/5, A26b/7, A26b/9, A27a/5, A27a/6, A27a/7, A27a/8, A27b/3, A27b/5, A27b/9, A28a/9, A28b/1, A28b/11, A29a/6, A29a/7, A29b/8, A29b/9, A30a/3, A30a/4, A30a/5, A30a/6, A30a/7, A30a/8, A30a/9, A30b/1, A30b/3, A30b/8, A30b/10, A30b/11, A31a/1, A31a/2, A31a/7, A31a/7, A31a/11, A31b/1, A31b/4, A32a/1, A32a/3, A32a/8, A32a/9, A32a/10, A32b/3, A32b/4, A32b/7, A32b/11, A32b/11, A33a/1, A33a/7, A33a/10, A33b/4, A34a/2, A34a/3, A34b/1, A34b/5, A34b/10, A35a/1, A35a/5, A35a/7, A35b/5, A35b/7, A35b/8, A35b/9, A35b/11, A36a/3, A36b/6, A36b/7, A36b/7, A36b/8, A36b/8, A37a/2, A37a/3, A37a/8, A37b/5, A37b/5, A37b/6, A38a/3, A38a/4, A38a/5, A38a/6, A38a/10, A38a/11, A38b/1, A38b/6, A38b/11, A39a/1, A39a/3, A39b/2, A39b/3, A39b/8, A40a/4, A40a/7, A40a/8, A41a/3, A41a/4, A41a/4, A41a/6, A41a/8, A41a/9, A41a/10, A41a/10, A41b/1, A41b/2, A41b/7, A42a/3, A42a/11, A42b/3, A42b/4, A42b/8, A42b/8, A42b/10, A43a/2, A43a/11, A43b/4, A43b/5, A44a/5, A44a/5, A44b/7, A45a/4, A45a/4, A45a/6, A45a/8, A45b/3, A45b/5, A45b/7, A45b/10, A46a/11, A46b/8, A46b/9, A47a/4, A47a/7, A47a/11, A47b/8, A48a/4, A48a/6, A48b/2, A48b/5, A48b/9, A49a/10, A49b/11, A50a/7, A50a/11, A50b/4, A51a/6, A51a/6, A51a/6, A51a/7, A51a/8, A51a/8, A51a/10, A51b/4, A51b/4, A51b/6, A51b/8, A52a/5, A52a/8, A52b/8, A52b/8, A52b/9, A52b/10, A52b/10, A52b/10, A53a/5, A53a/8, A53b/2, A53b/9, A53b/10, A53b/10, A54a/1, A54a/3, A54b/2, A54b/3, A54b/7, A55a/7, A55a/7, A55a/8, A55a/11, A55b/1, A55b/3, A55b/7, A55b/10, A56a/1, A56a/5, A56a/8, A56a/10, A56b/4, A56b/10, A57a/2, A57a/5, A57b/1, A57b/7, A57b/8, A57b/9, A58a/1, A58a/7, A58b/11, A59a/2, A59a/4, A59a/4, A59a/5, A59a/7, A59a/7, A59a/8, A59a/9, A59a/11, A60a/8, A60b/7, A60b/9, A61a/1, A61a/3, A61a/5, A61a/7, A61a/8, A61b/4, A61b/10, A62a/2, A62a/2, A62a/5, A62a/7, A62a/7, A62b/1, A62b/5, A63a/4, A63a/5, A63a/6, A63b/8, A64a/3, A64a/4, A64b/6, A64b/8, A64b/9, A65a/3, A65a/8, A65a/9, A65b/2, A65b/10, A66a/8, A66a/9, A66b/6, A66b/8, A66b/10, A67a/2, A67b/11, A67b/11, A68a/3, A68a/7, A68b/4, A69a/4, A69a/5, A69a/7, A69b/4, A70a/6, A70a/9, A70b/11, A71a/4, A71a/5, A71a/11, A72a/11, A72b/5, A74a/3, A74a/8, A74a/10, A75a/4, A75a/6, A75a/7, A75b/7,

A76a/9, A76a/10, A76a/11, A76b/2, A76b/5, A76b/9, A77a/2, A77b/6, A78a/4, A78b/2, A78b/2, A78b/3, A78b/4, A78b/5, A78b/8, A79a/4, A80a/2, A80a/6, A80a/8, A80a/11, A80b/2, A80b/3, A80b/4, A80b/11, B2b/16, B2b/17, B2b/19, B3a/1, B3a/4, B3a/7, B3a/7, B3a/10, B3a/11, B3a/12, B3a/13, B3a/16, B3a/17, B3a/19, B3b/1, B5a/17, B5a/18, B5b/1, B5b/2, B7b/17, B9a/2, B9a/3, B9a/4, B9a/8, B9a/10, B9a/15, B9b/5, B9b/7, B9b/10, B9b/12, B9b/13, B9b/14, B9b/18, B10a/2, B10a/7, B10a/8, B10a/8, B10a/9, B10a/11, B10a/13, B10b/6, B10b/11, B10b/11, B10b/15, B10b/17, B11a/5, B11a/8, B11a/9, B11a/10, B11a/10, B11a/11, B11a/12, B11a/12, B12a/8, B12a/9, B12a/9, B12a/12, B12a/12, B12a/13, B13b/17, B14a/6, B15a/6, B15a/7, B15a/9, B15a/9, B15a/12, B15a/12, B15a/15, B15a/19, B15b/6, B15b/10, B15b/12, B15b/13, B15b/14, B15b/17, B15b/18, B16a/5, B16a/5, B16a/13, B16a/17, B16a/19, B16b/1, B16b/3, B16b/4, B16b/6, B16b/11, B16b/11, B16b/16, B16b/16, B16b/18, B17a/5, B17a/9, B17a/14, B17a/15, B17b/10, B17b/13, B17b/19, B18a/2, B18a/5, B18a/5, B18a/5, B18a/8, B18a/17, B18a/18, B18a/19, B18b/2, B18b/3, B18b/3, B18b/4, B18b/4, B18b/5, B18b/7, B18b/11, B18b/14, B18b/14, B18b/15, B18b/15, B18b/16, B18b/17, B18b/17, B18b/18, B19a/1, B19a/3, B19a/5, B19a/8, B19a/10, B19b/1, B19b/2, B19b/3, B19b/5, B19b/6, B19b/9, B19b/16, B19b/18, B20a/4, B20a/9, B20a/10, B20a/12, B20a/15, B20b/2, B20b/4, B20b/5, B20b/7, B20b/9, B20b/10, B20b/11, B20b/15, B20b/19, B21a/2, B21a/3, B21a/4, B21a/7, B21a/9, B21a/14, B21b/7, B21b/8, B21b/13, B21b/16, B21b/17, B21b/18, B22a/4, B22a/5, B22a/8, B23a/7, B23a/7, B23a/14, B23a/19, B23b/1, B23b/15, B24a/1, B24a/2, B24a/4, B24a/5, B24a/8, B24a/8, B28a/3, B28a/3, B28a/4, B28a/4, B28a/4, B28a/4, B31a/13, B31a/16, B33b/12, B33b/14, B33b/15, B33b/18, B33b/18, B37b/9, B38a/1, B38a/5, B38a/6, B38a/9, B38a/10, B45a/5, B45a/6, B45a/8, B45a/13, B45a/14, B45a/16, B46a/7

dāḫil (Ar.): İçinde bulunan.

d. A20a/5, A20b/6, B22a/19

dāḫil ol-: Girmek, katılmak.

d. A20b/2, A27b/11, A52b/2, A52b/3

ḍalālet (Ar.): Doğru yoldan sapma, sapkınlık.

d.+dür A47b/10

dānā (Far.): Âlim, bilgili kimse.

d. B23b/5

dār (Ar.): Ev, konak, mesken.

dār-ı berzaḫ (Far.): Öldükten sonra kıyamete kadar beklenecek yer.

d. B23a/5, B23a/10

dār-ı ḫulüv (Far.): Ebediyet yeri, boşluk âlemi.

d. B23a/10

dat: Tat.

d.+ın A12b/2, A12b/11

dat-: Tatmak, tadına bakmak.

d.-anlara A12b/3

datlu: Tatlı, mecazi anlamda sevimli, hoş. *Bk. ṭatlu*

d. A12a/11

daʿvā (Ar.): Bir meziyetin kendinde bulunduğunu ileri sürme, iddia.

d.+sına B18b/12

daʿvā it-: Bir meziyetin kendinde bulunduğunu ileri sürüp üstünlük taslamak, iddia etmek. *Bk. daʿvī it-*

d. B24a/14

daʿvet (Ar.): Çağırma, gelmesini isteme.

d. A60a/8

d.+e B18b/14

daʿvet-i Resūl (Far.): Hz. Resul'ün daveti, İslam dini.

d. A60a/5

daʿvī (Ar.): Dâvâ.

daʿvī it-: Bir meziyetin kendinde bulunduğunu ileri sürüp üstünlük taslamak, iddia etmek. *Bk. daʿvā it-*

d. A56b/11, A73a/4

Dāvud (Ar.): Kendisine Zebûr indirilen peygamber.

D.+a (ḥażret-i Dāvud) B18a/14

dāyim (< **dāʾim:** Ar.): Devam eden, süreklilik arz eden.

d. A76b/7, A76b/9

d.+dür A26b/8, A29b/7, A30a/1

dāyim eyle-: Devam etmesini sağlamak. *Bk. dāyim it-*

d. A25a/9

dāyim it-: Devam etmesini sağlamak. *Bk. dāyim eyle-*

d. A6a/3

dāyim ol-: Devam etmek, sürmek.

d. A60b/6

dāyimā (< **dāʾimā** Ar.): Dâim kelimesinin tenvinli biçimi. Devamlı olarak, sürekli.

d. A25a/8

dāyire (< **dāʾire** Ar.): Çember biçimindeki şekil.

d. A74a/9

de: Kelimelerden sonra gelen ve ilgi kurduğu kelimeyi anlam bakımından güçlendiren ve "dahi, bile" anlamlarına gelen takı.

d. A32b/2, A53a/1, A57b/10, A66a/3, B20a/8, B20a/9

defʿ (Ar.): Savma, kovma.

defʿ it-: Uzaklaştırmak, kovmak.

d. A55b/2

defʿ ol-: Bulunduğu yerden uzaklaşmak, çekip gitmek.

d. B17a/6

defn (Ar.): Gömme, gömülme.

defn eyle-: Bir ölüyü gömmek, mezara koymak.

d. B21a/6, B21a/8

degil: Bulunduğu cümlenin anlamını olumsuz hâle getiren kelime. *Bk. degül*

d. B15b/10, B16a/11, B22a/19

d.+düm A64b/1

d.+dür A5a/3, A14b/2, A18a/6, A19a/10, A19b/8, A21b/2, A27b/9, A28b/11, A31b/10, A32b/5, A33b/11, A34a/6, A34b/5, A34b/7, A34b/8, A37b/5, A38a/8, A39b/1, A39b/4, A40a/4, A41a/10, A41b/1, A42a/5, A42a/6, A42b/1, A43a/10, A44b/6, A45a/1, A49b/10, A50b/9, A53b/10, A54b/11, A57a/9, A58b/11, A60a/9, A61a/10, A61b/10, A63b/2, A63b/5, A63b/6, A71a/10, A71a/7, A74b/6, A75b/11, A77a/7, A77b/6, B9b/9, B21a/19, B33b/13, B33b/17

d.+lerdür A58b/10, B18a/2

d.+siz A59a/2

degin: -e dek, -e kadar

d. A12a/9, A22a/7, A54a/4, B37b/15, B37b/19

degirmi: Yuvarlak.

d. A42a/10

degül: Bulunduğu cümlenin anlamını olumsuz hâle getiren kelime. *Bk. degil*

d. A20a/5, A39a/5, A41a/4, A41a/7, A41b/2, A41b/3, A42a/3, A48b/1, A55b/11, A59b/2, A60b/2, A63b/7, A73b/10, A78a/8, B22a/11, B22a/11, B22a/12, B22a/12, B22b/1, B28a/5, B33b/19

d.+dür A30a/5, A30a/5, A30a/8, A30a/9, A33a/7, A33a/10, A35a/3, A38a/10, A38b/6, A38b/8, A39b/5, A39b/11, A40b/5, A41b/5, A42b/3, A44a/6, A45b/5, A45b/7, A45b/9, A46a/1, A46a/7, A46a/8, A46b/3, A46b/3, A50a/3, A53b/1, A54a/10, A54b/7, A61a/2, A63b/5, A64a/3, A64a/4, A64a/5, A70a/5, A79b/11

d.+em B10b/8

d.+in A64b/3, A77b/1

d.+mişse A58b/2, A58b/3

d.+señ A64a/7, A64a/8

deḳāyıḳ (Ar.): Anlaşılması güç olan ve dikkat isteyen şeyler.

d.+ından A47a/7, A47b/2

delāʾil (Ar.): Deliller. *Bk. delāyil*

d. B16b/7

delālet (Ar.): Yol gösterme, kılavuz.

delālet it-: Yol göstermek, rehberlik etmek.

d. A33b/3, A33b/8, A33b/10, A40b/2, A40b/10, A41a/2, A64b/4

delāyil (Ar.): Deliller. *Bk. delāʾil*

d. B9b/8, B23b/1

d.+e (ʿaḳl-ı delāyil) B17a/6

delāyilī (Ar.): Deliller, delillere dair.

d. B17b/7, B17a/13

d.+den (istidlāl-i delāyilī) B17a/12

delīl (Ar.): Bir şeyin varlığının ispatı, kanıtı.

d. A65a/2, A68b/10, A70a/5

d.+e A19a/1

d.+inden A60a/3

d.+ler A65a/6, B23a/19

d.+lerden B23a/19

d.+lerin B16b/14

d.+lerle B17b/16, B21a/1

delīl eyle-: Kanıtlamak, ispatlamak.

d. A65a/7

delīl ol-: Yol göstermek, rehberlik etmek.

d. A3b/10

delilsüz: Delili olmayan, kanıtsız.

d. A64b/11

dem (Far.): Zaman, an.

d. A6a/3

d.+de A79b/6, A80b/6

demür: Demir.

d.+i (bel.) A31b/10

deñil-: Anlatılmak, ifade edilmek.

d.-dügine A44b/5

deñiz: Deniz, derya.

d. A6b/6, A10a/9, A13a/11, B16a/8

d.+inüñ A6b/10

d.+üñ (ilgi) A6b/7, B20b/14

deñlü: Denli, kadar.

d. A76a/11

depren-: Hareket etmek, kımıldamak, sarsılmak.

d.-ür A74b/3

derece (Ar.): Bulunulan yer, kademe, seviye.

d. A78b/9

d.+de B15b/5

d.+sidür B15b/5, B23a/17

der-gāh (Far.): Bir büyüğün, büyük bir yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı.

d.+dan B9a/6

d.+ına A2b/2

d.+uñ (ilgi) A5a/11

deriñlik: Bir şeyin üst kısmından dibine doğru gidilen mesafe.

d.+i (iye.) A42a/8

dermānsuz: Dermanı olmayan, kuvvetsiz, bitkin.

d. B3a/5

dermānsuz ḳal-: Kuvvetsiz, bitkin olmak.

d. B3a/14

derūn (Far.): İç taraf.

d.+lar A79b/6

dest (Far.): El.

d. B38a/2, B38a/3, B38a/4, B38a/6, B38a/6, B38a/7

devlet (Ar.): Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğu.

d.+in A6a/2

devrān (Ar.): Dünya.

d. A5b/9

di-: Demek, söylemek.

d.-di A4b/1, A4b/3, A4b/8, A7b/8, A8a/11, A8b/3, A8b/11, A10a/8, A10a/11, A10b/4, A11b/3, A11b/6, A13a/3, A13a/5, A20a/9, A23a/9, A23a/11, A23a/11, A24b/10, A25a/1, A25a/3, A26a/11, A27a/2, A43b/1, A48a/10, A51b/1, A51b/5, A51b/10, A54a/5, A58b/11, A59a/1, A59a/2, A59b/1, A60a/1, A61a/11, A62b/9, A63b/10, A64a/6, A67b/2, A67b/4, A68a/11, A69b/11, A71b/9, A71b/10, A71b/10, A71b/11, A71b/11, A71b/11, A72a/1, A72a/1, A72a/11, A72b/1, A72b/1, A72b/2, A72b/2, A72b/3, A73b/1, A78a/11, A78b/6, A78b/11, B9a/9, B10b/18, B12a/4, B20a/6

d.-digümi B10b/11

d.-diler A13b/6, A15a/5, A24b/9, A24b/10, A25a/2, A28b/8, A28b/8, A49b/11, A59b/2, A59b/3, A70a/5, B38a/1

d.-dügi A15b/4, A32b/8, A44a/8, A52a/4, A52a/9

d.-düginde A35a/6

d.-dügüñ B20a/8, B20a/9

d.-dükden A65a/4

d.-dükleri B17a/2, B45b/3

d.-düklerüñ A55b/2

d.-düm A10b/1, A55a/9

d.-düñ A24b/7

d.-ler A55b/9

d.-mege A64b/2, A68b/1, A75b/8, A75b/9

d.-mek A19b/2, A21b/5, A42a/5, A44a/11, A48a/9, A49b/4, A53a/9, A54b/8, A57b/4, A57b/5, A64b/3, A65b/2, A73b/4, A77a/6, B5b/9, B9a/7, B9b/5, B9b/6, B9b/17, B15b/3, B38a/2, B38a/9

d.-mekden A49a/9, A76b/11

d.-mekdür A19b/1, A23a/6, A33a/1, A42a/4, A57b/5, A68b/2, B22b/7

d.-mem B20a/8, B20a/9

d.-meñ A77b/8

d.-meñüñ A19a/11, A19b/2

d.-meyüp B21b/6

d.-mezüz A66b/7

d.-miş A39a/5, A46b/4, B9b/6, B15b/11, B18a/10, B28a/1, B45a/11

d.-mişdür A11b/7, A14a/2, A14a/5, A14a/8, A14b/1, A18b/6, A23a/5, A61b/4, A62a/2, A71b/8, A72b/4, A73a/9

d.-mişler A14b/5, A52b/4, B15b/16, B21b/4, B21b/9, B33b/11, B33b/16

d.-mişlerdür A7b/4, A13b/9, A14b/4, A21b/9, A22a/2, A58a/4, A74a/5

d.-nmiş B14a/7, B38a/11

d.-nür A77a/1, A77a/1

d.-ñ A71a/9

d.-r A35b/4, A35b/6, A44b/4, A48b/3, A48b/6, A48b/11, A49a/8, A49a/10, A50b/4, A54b/6, A58a/11, A58b/4, A60a/11, A60b/2, A62a/8, A67a/6, A67a/10, A67a/11, A67b/1, A70b/9, A77b/1, B10b/14, B31a/17, B33b/17, B34a/10

d.-rdi A67a/5, B20a/3, B20a/4

d.-rem B10a/8, B10a/17

d.-rler A23a/3, A28a/5, A28a/6, A40a/7, A51a/3, A53a/7, A54a/11, A54b/10, A55a/1, A58a/5, A58a/7, A58a/10, A58b/9, A63a/3, A64b/10, A66b/8, A67a/1, A67a/2, A69a/5, A69a/6, A71a/11, A74a/4, A74a/9, B9b/3, B15b/13, B16b/7, B17a/13, B17a/14, B17b/7, B17b/7, B17b/8, B19a/12, B19b/15, B19b/17, B24a/10, B24a/13, B31a/11, B31a/12, B31a/12, B31a/14, B34a/8, B38a/3, B38a/4, B38a/6, B38a/6, B45a/16

d.-rse A56b/2, A66b/1

d.-rüz A44b/6, A65a/10, A65b/4, A67a/2

d.-se A39a/2, A46a/11, A46b/1, A46b/10, A46b/11, A47a/4, A47a/6, A49b/6, A66a/2, A66a/4, A67a/5, A75b/4, A75b/9, A75b/10, A77a/10, A77b/2, B22a/16, B22a/17, B22b/3, B45a/10

d.-seler A68b/5

d.-ye A51a/5, A66a/11

d.-yecekdür A77a/10

d.-yeler A56b/1, A80a/2

d.-yemezin A75b/9

d.-yen A46b/5, B9b/6

d.-yenler A75b/10, A75b/11

d.-yenlere A77a/5

d.-yesin A30a/6, A30a/7, A30a/7, B12a/11

d.-yiñ A59a/2

d.-yü A3b/1, A4a/4, A6b/3, A6b/6, A7b/3, A11a/4, A14a/1, A17a/8, A20b/1, A20b/5, A21b/8, A23b/4, A39a/5, A44b/11, A45a/1, A54a/3, A57a/8, A72b/10, A73a/3, A77b/2, A77b/3, A80b/1, B2b/18, B5b/9, B21b/6, B22a/16, B22a/17, B24a/14, B37b/12, B38a/7, B38a/8, B45a/10, B45a/19

d.-yüp A80a/6, A80a/9

dik-: Bir bitkiyi yetişmesi için toprağa yerleştirmek.

d.-düñ A25a/7

dil: 1. Ağız boşluğunda yer alan ve tat almaya yarayan organ.

d. A19b/4, A24b/6, A34a/1, A56a/4, A58a/6, A58b/5, A58b/7, A59a/4, B16a/17, B16b/1, B21a/11, B21a/19, B45b/2

d.+iyle A58a/9

d.+le B11a/9

d.+lerde A38b/4, A38b/5

d.+lerinden B18b/17

2. Lisan.

d. A8a/5, A8a/6

d.+de A79b/10

dil (Far.): Gönül.

d.+den A73b/9, A79b/7

dile-: Bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek, ummak.

d.-di A6a/10, A73b/1, B3a/1, B3a/13

d.-dügi A34a/10

d.-dügin A35b/6

d.-mege A36a/3

d.-meñüzi A36a/6

d.-mesi A35b/10, A44b/8

d.-mesiyledür A61b/10

d.-meye A35b/5

d.-meyince A36a/6, A62a/9

d.-mişdür A36a/8

d.-r A35a/9, A68a/6

d.-rler A69a/4, A69a/7

d.-rse A49a/7, B17a/1, B17a/1, B23a/13, B23a/13

d.-se A11b/8, A44a/10, A44a/11, A78a/3

d.-ye A35b/5

d.-yemezsiz A36a/5, A62a/10

dilek: Olması istenen şey, arzu.

d.+imüz A12b/9

dilsüz: Konuşamayan, konuşma yetisi olmayan.

d. A64a/4

dimāġ (Ar.): Beyin, şuur.

d.+da A71b/1

d.+uñ (ilgi) A41b/10

dīn (Ar.): İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri güce inanması ve bağlanmasını sağlayan yol.

d. A5b/4, A6a/9, A10b/2, A18a/8, A18b/3, A20a/2, A76b/11, B9a/19, B16b/4

d.+de (emr-i dīn) A10b/11

d.+de (umūr-ı dīn) A14b/9

d.+den A21b/1

d.+dür (uṣūl-i dīn) B21b/4

d.+e A21b/1, A58b/4, A77a/2, A79a/8

d.+i (bel.) B21b/19

d.+i (iye.) A58b/1, A66b/2, B45a/11

d.+idür A18a/11

d.+in A18b/1

d.+inden A18b/2

d.+lerinüñ A58b/1

d.+üñ (ilgi) (eyimme-i dīn) B7b/15

dīn idin-: Yaratıcı olarak kabul edilen güce inanmak.

d. A58a/10, A58b/6, A58b/8

dīn-i İslām (Far.): İslam dini.

d. A58b/6, A72b/4

dīn-i Muḥammed (Far.): Hz. Muhammed'in dini, İslamiyet.

d. A18a/10, A22a/7

din-: Anlatılmak, ifade edilmek. *Bk. dinil-*

d.-mez A49b/3

d.-miş B21a/9

d.-ür B22a/15, B22a/15

dinil-: Anlatılmak, ifade edilmek. *Bk. din-*

d.-e B16a/15

d.-mez A37b/4

d.-mişdür B15b/16, B16a/1

d.-ür A37b/2, A37b/3

dīniyye (Ar.): Dinle ilgili, dine ait.

d.+den (ʿilm-i umūr-ı dīniyye) B5b/5

dīnsüz: Dini olmayan, hiçbir dine inanmayan.

d.+dür B45a/10

diñ-: Karşılık vermek.

d.-meyüp (cevāb diñ-) B37b/14

diñle-: Söylenen sözü dikkate almak, ona uymak.

d.-yenler A12b/2

d.-yenlerüñ B22a/1

dip: Bir şeyin bulunduğu yerin yere bitişen en alt kısmı.

d.+i (iye.) B20b/13

direk: Sütun.

d. B14a/4

dirgür-: Diriltmek, ihya etmek.

d.-mek A36b/5

d.-ür A32b/11

diri: Canlı, sağ.

d.+dir A32b/10

diril-: Canlanmak, tekrar yaşar duruma gelmek.

d.-mek A66a/10, B9b/18, B12a/13, B19b/4

dişi: Erkek olmayan, eril karşıtı.

d.+ye A17b/4

dīzār (< **dīdār:** Far.): Yüz, çehre.

d.+ın A12b/8, A27b/2, B19b/8, B23a/15

d.+ından A13a/1

dost (Far.): Her bakımdan güvenilir kimse, yâren.

d.+ları (iye.) A6b/1

d.+larına A6b/2, A6b/6, A6b/10, A7a/1

d.+laruñ (ilgi) A6a/11

dög-: Dövmek, vurmak.

d.-eler A14a/9

dök-: Akıtmak.

d.-enlere A67a/5

d.-üp B10a/14

dön-: Dolaşmak, gidip gelmek.

d. A71b/10

d.-di A71b/11

d.-ince (girü dön-) A8b/10

d.-memiş A22a/8

d.-mesi A80a/9

döndür-: 1. Hile ile yoldan saptırmak.

d.-irem B9b/2

2. Geri göndermek.

d.-ür A49a/7

d.-ür (sf-fiil) A35b/7

dördinci: Sıra bildirirken üçüncüden sonra, beşinciden önce gelen sayı. *Bk. dördünci, dördüncü*

d. A7a/11, A79a/6

dördünci: Sıra bildirirken üçüncüden sonra, beşinciden önce gelen sayı. *Bk. dördinci, dördüncü*

d. A55b/3

dördüncü: Sıra bildirirken üçüncüden sonra, beşinciden önce gelen sayı. *Bk. dördinci, dördünci*

d.+si A58b/7

dört: Üçten sonra, beşten önce gelen rakam.

d. A7a/5, A7a/6, A22a/2, A58a/3, A74a/5

duʿā (Ar.): Allah'a yalvarma, Allah'tan bir şeyin olmasını isteme.

d.+sı A79b/8

d.+sın A78b/1

duʿa-ı ẖayr (Far.): Hayırlı dua.

d. A8a/3, A79b/7

dur-: Bazı zarf-fiillerden sonra devamlılık bildiren yardımcı fiil olarak kullanılır.

d.-ursun A46a/8

dut-: Elinde bulundurmak, kavramak. *Bk. ṭut-*

d.-anı (teʿalluḳ dut-) B17a/18

d.-anlar B2b/16

d.-ar B23b/14

d.-ar (teʿalluḳ dut-) B17a/18

d.-arsız B9a/19

d.-asın B12a/9

d.-asız A13b/1, B16a/9

d.-mayup B9a/5, B10b/10

d.-uñ B15b/1

dükeli: Hep, hepsi, bütün.

d. A17a/7, A17b/10, A18a/11, A80b/4, B23b/1

d.+n B23b/17

dün: Bugünden önceki gün.

d.+ki A17a/5

dünyā (Ar.): Cihan.

d. B10a/3, B17b/3, B23b/11

d.+da A8b/1, A11b/9, A17a/11, A25a/10, A25b/7, A35a/10, A43b/7, A44b/7, A55b/10, A57b/3, A72b/7,

A75a/1, A80a/2, A80a/11, B20b/2, B20b/3

d.+dan A9a/2, A17a/6, B22b/14

d.+nuñ A9a/2, B10a/3

d.+yı B10a/3

dünyā-yı ʿālem (Far.): Tüm insanlar.

d. B23a/5

muʿizzü'd-dünyā (Ar.): Dünyaya izzet veren.

d. A5b/4

dür: Çeşit.

d.+ler A7a/1

dürlü: Çeşitli.

d. B9a/15

d.+dür A15b/11, A31a/8, A56a/6

dürr (Ar.): İnci.

dürr-i cevāhir (Far.): Cevherlerin incisi.

d. A6b/11, A7a/2, A7a/4

dürüş-: Birbiriyle karşı karşıya gelmek, savaşmak, çarpışmak.

d.-e B20b/6

d.-mek B23b/6, B23b/9

düş-: Bulunduğu yerden çıkıp yukarıdan aşağıya doğru inmek.

d.-di A73b/3

d.-en A74a/4

d.-se A77b/4, B23b/13

d.-üp A17a/2

düşmān (Far.): Birine karşı kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, hasım. *Bk. düşmen*

d.+uñuz B10b/6

düşmānluḳ: Düşmanca davranmak, düşman olmak.

d.-umı B10b/10

düşmen (Far.): Birine karşı kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, hasım. *Bk. düşmān*

d. B10b/8

d.+ine B10b/8

düzd (Far.): Hırsız.

d.+inden (hevā-ı düzd) A24b/7

E

Ebā Bekr (Ar.): Hz. Muhammed'in sahabesi ve dört halifenin ilki. *Bk. Ebū Bekr*

e. B20a/9

e.+le (ḥażret-i Ebā Bekr) B20a/2

Ebā Ḥanīfe (Ar.): Hanefî mezhebinin kurucusu ve imamı. *Bk. Ebū Ḥanīfe*

e. B19b/11

ebedī (Ar.): Sonsuz, bâkî.

e. A14b/5, A76b/11

e.+dür A26b/5, A26b/8, A26b/9

īmān-ı ebedī (Far.): Sonsuz iman.

e. A22a/3, A22a/4

ebsem: Sessiz, susmuş.

ebsem ol-: Sessiz olmak.

e. A71b/11, A72a/1

Ebū Bekr (Ar.): Hz. Muhammed'in sahabesi ve dört halifenin ilki. *Bk. Ebā Bekr*

e. A4a/10, A72a/9, B19a/7

ḥażret-i Ebū Bekr: Hz. Ebû Bekir.

e. B20a/3

Ebū Cehl (Ar.): Hz. Muhammed'in ve onun dininin düşmanlarından biri.

e. A64a/11

Ebū Ḥanīfe (Ar.): Hanefî mezhebinin kurucusu ve imamı. *Bk. Ebā Ḥanīfe*

e. A25b/3, A38a/8, A39a/5

e.+den B15b/11

Ebū Ḥāzim (Ar.): Kays bin Ebû Hâzim. Hadis âlimi, muhaddis.

e. A55a/8

Ebū Hüreyre (Ar.): Hadis âlimi.

e. A23a/3, B22a/7

Ebū Ṭālib (Ar.): Hz. Muhammed'in amcası.

e. A58b/4

e.+üñ (ilgi) A58a/10

Ebū Yūsuf (Ar.): Hanefî fıkıh ve hadis bilgini.

e.+dan A39a/4

ecil (Ar.): Sebep. *Bk. ecl*

e. A73b/7

e.+den A50b/5

e.+dendür A77b/11

ecl (Ar.): Sebep. *Bk. ecil*

e.+den B16b/5, B16b/6, B16b/8

ecmaʿ (Ar.): Hepsi, tamamı.

e. A20b/5

ecmaʿīn (Ar.): Hepsi, bütünü, tamamı.

e. B18a/15, B19a/7, B19a/14, B19a/17

e.+e A4a/11, A13b/2

ecr (Ar.): Sevap.

e. A4b/11, A5a/1

e.+i (iye.) B21b/1

ecsām (Ar.): Cisimler.

e. A30b/2

e.+uñ (ilgi) B23a/10

eczāʾ (Ar.): Kısımlar, cüzler.

eczā-i aṣliyye (Far.): Vücudu meydana getiren parçalar, unsurlar.

e. B19b/3

edā (Ar.): Borç veya borç hükmünde bulunan bir şeyi yerine getirme, ödeme.

edā eyle-: Bir görevi yerine getirmek.

e. B18b/11, B23a/8

edeb (Ar.): İnsanın hataya düşmemesini sağlayan meleke. Haddini aşmama, terbiye.

e. A74a/10

e.+i (iye.) A74b/1

edille (Ar.): Deliller.

e. B9b/9, B16a/13, B16b/7, B17a/14, B17b/5, B45b/1

e.+lerin B16b/16, B16b/18

e.+lerle B21b/3

e.+sin B16b/8

e.+yile B16b/8

edillesüz: Delilsiz, ispatsız.

e. B45b/1

Edirne: 12-13. yy.larda, İstanbul'un fethine kadar Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapan şehir.

e.+de B37b/13

ednā (Ar.): En kötü, en aşağı.

e.+sı (iye.) A23a/6

edviye (Ar.): Devalar, çareler.

e. A55a/11

efʿāl (Ar.): Filler, işler.

e.+i (iye.) A62b/1, A62b/4

efʿāl-i ʿibād (Far.): Kulların amelleri, eylemleri.

e. A63a/2

efḍal (Ar.): Pek faziletli, pek üstün.

e. A5b/8, A20b/3, A71b/7, B19a/18

e.+dür A74b/11, B19a/9, B19a/10

e.+i (iye.) A23a/5, A74b/8, B22b/7

eger: Şayet, eğer.

e. A6b/8, A6b/8, A13a/7, A13a/10, A14a/5, A16a/2, A16b/3, A16b/5, A17b/3, A17b/3, A18b/10, A18b/11, A19a/6, A21a/2, A21b/2, A25b/1, A25b/1, A25b/6, A25b/7, A27b/6, A29b/1, A35b/11, A37a/9, A46a/1, A47a/3, A47a/5, A47b/1, A56b/1, A58b/2, A62b/7, A62b/10, A64a/7, A64a/8, A65a/7, A66a/3, A66b/1, A66b/3, A66b/8, A67a/4, A67b/9, A70b/7, A73b/11, A74a/1, A74a/2, A74a/6, A74b/5, A75b/8, A77b/1, A77b/4, A77b/4, B11a/8, B11a/8, B12a/10, B12a/13, B12a/14, B13b/16, B14a/1, B15b/14, B16a/4, B16a/7, B16a/19, B16a/19, B16b/5, B17b/14, B19b/10, B19b/10, B20a/11, B20a/11,

B20a/16, B20a/18, B23b/13, B45a/4, B45a/9

egerçi: Her ne kadar, gerçi.

e. A37b/8, A58b/10, A66a/3

eḥad (Ar.): **1.** Kişi, kimse.

e.+i (bel.) A77b/9

2. Allah'ın isimlerinden biri.

e. A38a/2

eḥādīṣ (Ar.): Hadisler.

e. A52b/11

e.+ümi A71a/9

ehl (Ar.): Bir topluluğun halkından olanlar.

e. A51b/7, A51a/8, B15a/18, B16a/14, B17b/7, B20b/4, B20b/5, B23b/19

e.+i (bel.) A7b/9

e.+i (iye.) A14b/5, A51a/3, B10b/2, B10b/2, B10b/2, B19b/6, B19b/6

e.+idür A14b/3

e.+inden A13a/6

e.+ine A27a/9

e.+inüñ A14b/2, A68a/8, A68a/9

ehl ol-: Bir işin ustası olmak.

e. A64a/2

ehl-i beyt (Far.): Hz. Muhammed'in ailesi.

e. A4a/7

ehl-i bidat (Far.): İslamiyet'e ve Hz. Muhammed'in sünnetine doğrudan doğruya bağlı olmayıp yoldan ayrılan mezheplere mensup kimseler.

e. B19b/13

ehl-i ʿilm (Far.): Okumuş, terbiye olunmuş âlimler.

e. B15b/18, B15b/19, B16a/15

ehl-i īmān (Far.): Mümin ve Müslüman kimseler.

e. B15a/16, B16a/14

ehl-i istidlāl (Far.): Nazari düşünce ehli.

e. B23b/15

ehl-i iʿtizāl (Far.): Ehl-i sünnetten ayrılan Mutezile mezhebi ve inancı.

e. A49b/11

ehl-i ḳader (Far.): Kaderi inkar edenler.

e. A49b/11

ehl-i ḳıble (Far.): Müslümanlar.

e. A79a/10

ehl-i kitābī (Far.): Vahiy yoluyla inmiş kitaplardan birine inanan kimseler.

e. A76b/6

ehl-i sünnet (Far.): İslamiyet'e ve Hz. Muhammed'in sünnetine aynen tâbi olup, bu yoldan ayrılmayan kimseler.

e. A49b/9, A50b/7, A78b/10, B20a/13

ehl-i taḳlīdī (Far.): Taklîdî imana sahip kimseler.

e. B17a/13

ehl-i tevekkül (Far.): Allah'ın vaadine teslim olan kimseler.

e. B23b/8

ehl-i tevḥīd (Far.): Müslüman kimseler.

e. A79a/9

ehli'l-īmānī (Ar.): Mümin ve Müslüman kimseler.

e. A5b/2

īmān-ı ehl-i istidlāl (Far.): İslam'ın iman ve ibadet bilgilerini öğrenerek iman edenlerin imanı.

e. B23a/16

īmān-ı ehl-i taḳlīdī (Far.): Taklit ehlinin imanı.

e. B15a/17, B15b/8, B16a/16, B17a/13, B17b/7

ek-: Bir ürün elde etmek için toprağa tohum atmak, gömmek.

e.-erek A25a/6

eklen-: Katılmak, ilave edilmek.

e.-ür (sf-fiil) A65a/6

ekmel (Ar.): Pek tamam, kusursuz, mükemmel.

e. A5b/8, A71b/7

ekrem (Ar.): Pek kerim, pek cömert.

e. A72a/3

ekse-: Eksiltmek.

e.-r A70a/9, A70b/3

ekṣer (Ar.): Çok fazla, birçok.

e.+i (iye.) A8a/5, B3a/2, B34a/6

eksil-: Eskisinden az duruma gelmek, azalmak.

e.-mez A68a/10

e.-ür A68a/11, A69b/10, A70a/1, B22b/3

eksük: Bir kısmı olmayan ya da tamamlanmamış olan, noksan.

e. A56a/2, A68b/6, A68b/10, A69a/9

e.+de A35b/2

e.+dür B22b/6

e.-üñüz B9b/9

eksük it-: Eksiltmek.

e. A70b/2

eksük ol-: Eksilmek.

e. A47a/6, B15a/10

eksüklük: Eksik olma durumu.

e. A68b/3, A79a/5

el: Kolun bilekten sonraki kısmı, el.

e.+den B9b/13, B10a/10

e.+in B13b/18

e.+inden A25b/7

e.+ine A6b/2, A6b/5

e.+lerinden B18b/13, B18b/17

e.+lerüm A47a/5, A48b/5

e.+ümden B10a/19

elʾan (Ar.): Hâlâ, şimdi.

e. A26a/11

elbet (Ar.): Muhakkak, şüphesiz.

e.+de B9b/2, B9a/10, B11a/2

e.+te B20a/17

elīm (Ar.): Çok acı veren, üzücü ve elem verici.

e. B18b/5

elli: Kırk dokuzdan sonra, elli birden önce gelen sayı.

e. B18a/11

emānī (Ar.): Emin olma, emniyetli.

e. A5b/3

emānet (Ar.): Güvenilir bir kimseye saklaması için bırakılan şey.

e.+i (bel.) B18b/11, B23a/8

emāret (Ar.): Emir olma.

e.+lerden B23a/19

emīn (Ar.): Tehlikeden uzak, emniyetli.

emīn eyle-: Emniyette oldurmak.

e. A6a/6

emīn ol-: Emniyette olmak.

e. B3a/13

emir (Ar.): Bir şeyin yapılması ya da yapılmaması hakkında bildirilen kesin hüküm. *Bk. emr*

e. A44a/11

e.+de (nefsü'l-emir) A15b/7

e.+dür B33b/17

e.+lerindendür A44b/3

e.+lerine B15a/6

e.+lerini A19a/7

emnī (Ar.): Güvenilir olmak.

bāsıṭu'l-emnī: Güven veren.

e. A5b/3

emr (Ar.): Bir şeyin yapılması ya da yapılmaması hakkında bildirilen kesin hüküm. *Bk. emir*

e. A66a/11, A74a/9, B20a/16, B20b/17

e.+e A7b/8, B20b/19, B33b/18

e.+i (iye.) A44a/10, A64b/9, B5a/18, B17a/2

e.+ile B18a/7

e.+in B2b/16, B9a/5

e.+ine B22b/18

e.+ini A19a/3, B10b/9, B10b/11

e.+iyle A44b/3, A63a/9, A63b/2, A63b/5

e.+üñ (ilgi) B20b/17

emr eyle-: Emretmek. *Bk. emr it-*

e. A12b/6, A54a/3, A57b/7, A59a/9

emr it-: Emretmek. *Bk. emr eyle-*

e. A9a/4, A64b/5

emr olun-: Kesin olarak bildirilmek.

e. A56b/4, A72b/1, A73a/8, B20b/16

emr-i dīn (Far.): İslamiyet.

e. A10b/11

emr-i ḥaḳīḳaten (Far.): Allah'ın kudret ve irade sıfatı ile yarattığı ve kainatta sabit olup değişmeyen her bir hakikat.

e. B33b/13

emr-i maʿrūf (Far.): İslamiyet'in uygun gördüğü emirler.

e. B23a/8

emr-i ṣarīḥ (Far.): Kur'ân-ı Kerîm'de açıkça zikredilen emirler.

e. A44b/4

enʿām (Ar.): Deve, sığır gibi hayvanlar.

e. A74b/3

enbiyā (Ar.): Peygamberler.

e. A3b/7, A3b/11, A66a/8, A70a/4, B5b/7

e.+lar A27a/3, B19a/8, B19b/2

e.+lardan B19a/18

e.+ları (bel.) B19a/19

e.+laruñ (ilgi) B19a/1, B19a/13

e.+nuñ (ilgi) B25a/8

enṣār (Ar.): Koruyucular.

e. B19a/8

envāʿ (Ar.): Çeşitler, türler. *Bk. envāʿi*

e.+ından A6b/5

envāʿi (Ar.): Çeşitler, türler. *Bk. envāʿ*

e. B9a/15, B15a/9, B18b/5

er: Erkek, koca.

e.+den A11a/9, B45a/5

e.+inden B45a/7

e.+ine A75b/2, A75b/4, A76a/2, A76a/5

er-: Belli bir noktaya varmak, ulaşmak.

e.-mişlere (yavu er-) A3b/9

erḳān (Ar.): Esas, temel, şart.

e. A19b/7

cümle-i erḳān-ı İslām (Far.): İslâm'ın şartlarının tamamı, hepsi.

e. B15b/11

erḳān-ı İslām (Far.): İslâm'ın şartları.

e. A64b/11

ervāḥ (Ar.): Ruhlar.

e. B23a/6, B23a/9

e.+da (ʿālem-i ervāḥ) A43b/9, A55b/5

e.+uñ (ilgi) B23a/6

erzānī (Far.): Lâyık, uygun.

e. B5b/1

es-: Havanın bir yönden bir yöne akması.

e.-üp B3a/7

eṣābiʿ (Ar.): Parmaklar.

e. A48b/10

e.+inden A49a/6

esbāb (Ar.): Sebepler.

e. B17a/15, B17a/19, B23b/10

e.+a B17a/19

e.+a (müsebbibü'l-esbāb) B23b/4

e.+la B17b/6

esbāb-ı müsebbibāt (Far.): Bütün sebeplere sahip olan, Allah.

e. B23b/3

eşer (Ar.): Yapılan bir iş sonucunda meydana gelen şey.

e.+i (iye.) A31b/8, A32a/1

e.+idür A31b/9, A44b/6, B34a/12

e.+ler A80a/7

e.+lerinden A80a/8

esle-: Dinlemek, kabul etmek.

e.-yüp B9b/13

esmāʾ (Ar.): İsimler.

e. A37a/3, A37b/4

e.+larından A38a/3

e.+laruñ (ilgi) A80b/3

e.+sı A37a/8, A37b/1

e.+sına A56a/5

esmāʾ-ı hüsnā (Far.): Allah'ın en güzel isimleri.

e. A40a/7

esmāʾ-ı iḫtilāf (Far.): Hakkında ihtilaf edilen isimler.

e. B31a/14

esmāʾu'llāh (Ar.): Allah'ın isimleri.

e. A37a/10

esnā (Ar.): Bir işin yapıldığı veya olduğu an.

e.+da B3a/10

esrār (Ar.): Gizli olan şeyler, sırlar.

e.+lara B24a/1

eşhür (Ar.): Aylar.

e. A16b/9

eşyā (Ar.): Yaratılmış olan her şey.

e.+nuñ A62b/2

e.+ya A43b/5, A45a/5

e.+yı A43b/6, A44a/7, A46a/10

ev: İkâmet edilen yer, ev.

e.+de B15b/7, B23b/16, B23b/17, B24a/4

e.+üm A24b/7

e.+üñdür A24b/5

evāmir (Ar.): Buyruklar.

e. B15a/9

evet: Onay kelimesi.

e. A5a/6, A6a/7, A7b/5, A8a/4, A18a/10, A20a/5, A23a/1, A28a/10, A48a/2, A58b/11, A65b/10, B2b/19, B10a/19, B14a/3, B16b/6, B16b/14, B17a/5, B17a/15, B17b/6, B19b/16, B21a/14, B21b/9, B24a/7, B24a/11, B24a/14, B38b/5, B45a/16

evlā (Ar.): Daha uygun, daha iyi.

e. B16a/14, B19a/18

e.+dur A62b/1

evlād (Ar.): Birinin soyundan gelen kimseler.

e. A18a/1

e.+ı (iye.) B45a/13

evlād-ı beni ādem (Far.): Âdem oğullarının evlâdı.

e. A5b/8

evliyā (Ar.): Allah'a yakın bulunanlar.

e.+laruñ (ilgi) A80b/5

e.+ya A34a/9

evsaf (Ar.): Vasıflar, özellikler.

e.+ın A22a/10

e.+ından A53a/2

e.+ları (iye.) A51a/11, A51b/9

evvel (Ar.): Önce olan, önde gelen.

e. A20b/8, A27a/2, A36b/10, A36b/11, A41b/10, A42a/2, A43b/5, A47b/11, A54a/2, A62a/7, A62b/6, A62b/7, A63a/2, A78a/6, A79a/2, B20a/6, B21b/5, B22a/19, B45a/19

e.+i (iye.) A29b/7, A30a/1, B19a/14

e.+inde A67b/2

e.+inüñ A17b/11, B17b/19

e.+ki A7a/7, A8a/8, B45a/8

ey: Seslenme edatı. *Bk. iy*

e. B5a/17, B15a/19

eyimme (< **eʾimme:** Ar.): İmamlar.

e. B7b/15

eyit-: Söylemek, konuşmak. *Bk. eyt-*

e.-di A4b/1, A10b/2, A47b/7, A54a/3, A54a/4, A55b/2, A67b/5, A75a/2, A75a/3, A75a/3, A75a/4

e.-diler A14b/11, A15a/2, A15b/3, A78b/9

e.-e B10b/5

eyle: Öyle. *Bk. öyle*

e. A4b/9, A6a/10, A7b/1, A12a/10, A37b/2, A37b/10, A46b/6, A47b/5, A47b/9, A52a/1, A55a/5, A73a/3, A74b/10, A76b/8, B16a/1

eyle-: Etmek, yapmak.

e. A8b/3

e. (dāyim eyle-) A25a/10

e. (ḥaşr eyle-) A81a/1

e. (ḥıfẓ eyle-) A24b/3

e. (īmā eyle-) A64a/9

e. (ḳāyim eyle-) A25a/11

e. (tedārik eyle-) B20b/15

e. (tevaḳḳuf eyle-) B20b/14

e.-di B10a/8

e.-di (defn eyle-) B21a/6, B21a/8

e.-di (emr eyle-) A54a/3, A57b/7, A59a/9

e.-di (ḫalk eyle-) B18a/18

e.-di (ḥükm eyle-) B20a/11

e.-di (iẓhār eyle-) B18b/13, B18b/18

e.-di (ḳażā eyle-) A44a/8

e.-di (ḳışāṣ eyle-) A67a/9

e.-di (rivāyet eyle-) A8b/3

e.-di (setr eyle-) A52b/7

e.-di (taḥrīr eyle-) B22a/1

e.-di (taḳdīr eyle-) B20b/2, B20b/3

e.-di (taḳlīd eyle-) B17a/8

e.-di (tevfīḳ eyle-) A52b/6

e.-di (ẕikr eyle-) A51b/6

e.-diler (iḳrār eyle-) B11a/9

e.-diler (vaṣiyyet eyle-) B11a/10

e.-diler (ziyān eyle-) A26a/6

e.-dise (edā eyle-) B18b/11

e.-dü (emr eyle-) A12b/6

e.-dügi (iḫtilāf eyle-) A4b/2

e.-dügi (teklīf eyle-) A15b/10

e.-dük (ẕikr eyle-) B15a/17

e.-düm (menʿ eyle-) A73b/3

e.-düm (suʾal eyle-) A4b/3

e.-düm (vesvese eyle-) B10b/7

e.-mede (ʿamel eyle-) B20b/14

e.-medi (ḳabūl eyle-) A23a/2

e.-mege (tevaḳḳuf eyle-) A47b/1

e.-mek (delīl eyle-) A65a/7

e.-mek (ictināb eyle-) B15b/2

e.-mek (iḳrār eyle-) A76a/6

e.-mek (ṭaleb eyle-) A13a/4

e.-mek (tedārik eyle-) B15b/1

e.-mekdür (edā eyle-) B23a/8

e.-mekdür (ḥıfẓ eyle-) B23a/2

e.-mekdür (ḥürmet eyle-) B22b/17

e.-mekdür (iḳtidā eyle-) B22b/16

e.-mekdür (muḥālefet eyle-) B22b/19

e.-mekdür (muvāfaḳat eyle-) B22b/16, B22b/18

e.-mekdür (mütābaʿat eyle-) B19a/4

e.-mekdür (ṭaleb eyle-) B23a/1

e.-mekdür (tevbe eyle-) B16b/18

e.-memişdür (ḫuṭūr eyle-) A51b/4

e.-mese (iḳrār eyle-) A76a/4

e.-meye (iʿtiḳād eyle-) B24a/10

e.-meye (maḥrūm eyle-) A13a/1

e.-meye (terk eyle-) A79a/11

e.-mez (cebr eyle-) A77b/9

e.-mez (ḫalk eyle-) A78a/9

e.-mez (naḳş eyle-) A43a/9

e.-mişdür (müşerref eyle-) B19a/12

e.-mişüz (ẕikr eyle-) B21b/6

e.-ñ (ʿamel eyle-) B20b/16

e.-ñ (ḥaẕer eyle-) B10b/14

e.-ñ (melāmet eyle-) B10b/9

e.-ñ (sürʿat eyle-) A26b/3, A26b/3

e.-ñ (şehādet eyle-) A57a/5, A57a/7

e.-ñ (ṭaleb eyle-) A13a/6, A13b/4

e.-r (ʿafv eyle-) A68a/6

e.-r (ʿaẕāb eyle-) A68a/7, A68a/7

e.-r (faḳīh eyle-) A8b/2

e.-r (ḫalk eyle-) A77b/11

e.-r (ifsād eyle-) A16b/3

e.-r (ḳabūl eyle-) A78b/2

e.-r (rivāyet eyle-) A78b/6

e.-r (selb eyle-) A77b/8, A78a/5

e.-r (ṭaleb eyle-) A8b/5

e.-r (terk eyle-) A78a/4

e.-r (ziyāde eyle-) A70b/11

e.-rler (ẕikr eyle-) A53a/7

e.-rse (ṭāʿat eyle-) B16b/5

e.-se A77a/11

e.-se (ʿafv eyle-) A67a/10

e.-se (ḫuṭūr eyle-) A65a/5, A65b/5

e.-se (ışrār eyle-) A67b/10

e.-sen (ṣabr eyle-) A49a/1

e.-sün (emīn eyle-) A6a/6

e.-sün (ʿibādet eyle-) A21a/1

e.-ye B20a/17, B20b/10

e.-ye (aḫẕ eyle-) A4b/7

e.-ye (cebr eyle-) A78a/8

e.-ye (ḫatā eyle-) A5a/1

e.-ye (ictināb eyle-) A53b/4

e.-ye (iḳrār eyle-) A58a/9

e.-ye (iʿtiḳād eyle-) A47a/10, B17a/9

e.-ye (maḳbūl eyle-) B20b/11

e.-ye (suʿal eyle-) A10b/3

e.-ye (şaḳī eyle-) B20b/9

e.-yecek (sf-fiil) (selb eyle-) A78a/6

e.-yeler (iʿtiḳād eyle-) B15a/15

e.-yince (suʿal eyle-) A47a/10

e.-yü (ṭaleb eyle-) A8b/8

e.-yüp (iḳtidā eyle-) A79b/2

e.-yüp (istiġfār eyle-) B10a/14

e.-yüp (taṣdīḳ eyle-) B11a/9

eylük: İyilik. *Bk. eyülük*

e. A14b/6

eymān (Ar.): Yeminler.

e. A23a/3

eyt-: Söylemek, konuşmak. *Bk. eyit-*

e.-di A75a/2, B9a/6, B9a/8

e.-diler A15a/7, A15a/11, A15b/1

e.-e A80a/4

e.-ür A6a/7, A12a/4, A12a/7 A19b/5, A20a/1, A23a/4, A23b/5, A23b/10, A24a/3, A25b/3, A29a/8, A31a/2, A38a/9, A39a/4, A46b/10, A50a/4, A50a/7, A50b/1, A51a/1, A54a/11, A54b/4, A55a/8, A56a/3, A57a/10, A60a/8, A61b/11, A63a/8, A64a/1, A67a/4, A67b/1, A67b/6, A68b/4, A72a/6, A74a/1, A77a/11, B12a/15, B14a/8, B17a/3, B17a/7, B19b/11, B20a/1, B21b/3, B25a/8, B33b/11, B33b/12, B33b/15, B33b/16, B45b/4

e.-ürem B9a/19, B9b/3, B9b/17, B10a/6

e.-ürüz A78a/1

eyü: İyi.

e. A26a/1, A66a/5, A77a/11, B11a/1, B19b/4, B23a/4

e.+ler B20b/7

e.+lerüñ (ilgi) B10b/1

eyülük: İyilik. *Bk. eylük*

eyülük it-: İyilik yapmak.

e.- B22b/12

eẕā (Ar.): Eziyet verme, incitme.

e.+yı (bel.) A23a/6

ezel (Ar.): Ruhlar âleminin başlangıcı.

e.+de A32b/4, A36a/7, A40b/9, A43b/5, A43b/7, A46b/2, A54a/7, B20a/18

e.+den A32b/3, A33a/9, A33b/6 A34b/4, A34b/6, A44b/1

ezelī (Ar.): Başlangıcı olmayan.

e. A45b/4, A45b/6, A45b/8, A45b/10

F

fācir (Ar.): Günahkâr.

f.+dür A79b/2

faḫr (Ar.): Övünme, iftihar.

faḫr-ı ʿālem (Far.): Hz. Muhammed (âlemin övülmüş olanı).

f. A71b/8, A80b/5

faḫri'l-islām (Ar.): Hanefî mezhebi âlimlerinden Ali Pezdevî'nin lakabı. *Bk. faḫrü'l-islām*

f. A51b/10

faḫrü'l-islām (Ar.): Hanefî mezhebi âlimlerinden Ali Pezdevî'nin lakabı. *Bk. faḫri'l-islām*

f. A39a/3, A50a/3, A56a/3, A60a/7, B33b/10

fāʾide (Ar.): Fayda, yarar. *Bk. fāyide.*

fāʾide it-: Fayda sağlamak. *Bk. fāyide vir-*

f. A20b/10

fāʾidelen-: Faydalanmak.

f.+eler A8a/3

fāʿil (Ar.): İşi yapan kimse.

f. A32a/8, A45b/10

fāʿil-i muḫtār (Far.): Başkasının baskısı olmadan hareket edebilen, kendi istediğini yapabilen kimse.

f. B20a/14

fāʾiz (Ar.): Başarılı olan, üstün gelen.

f.+inden A26a/4

faḳīh (Ar.): Fıkıh âlimi.

f. B15b/10

faḳīh eyle-: İslâmiyet'le ilgili bilgi verme, aydınlatma.

f. A8b/2

fānī (Ar.): Sonu olan, ölümlü.

fānī it-: Sonlandırmak.

f. A45a/7, A45a/8

fānī ol-: Kendi varlığını ve nefsini yok etmek.

f. A26b/10

Fārisī (Ar.): Farsça.

f. A8a/4

f.+le A53a/6, A53a/7, B37b/10, B37b/11, B38a/2

farīża (Ar.): İslâm dininin kula farz ettiği, Allah'ın emri olan görev.

f. A63a/9

f.+dur A63a/8

farḳ (Ar.): İki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan başkalık.

f. A42a/9

f.+ı (iye.) A40b/7

f.+ları (iye.) A7b/5

farḳ it-: Var olduğunu anlamak, görmek.

f. A71b/4

farḳ olun-: Varlığı ortaya çıkmak, anlaşılmak.

f. A42a/10

farż (Ar.): Müslümanlıkta, özür olmadıkça yapılması zorunlu, yapılmaması günah sayılan ibadet.

f. A17b/3, B16a/12, B24a/15

f.+dur A11a/8, A11a/10, B3b/5, B5b/6, B16a/4, B16b/8, B45b/1

f.+ı (bel.) A67b/11

f.+lar A11a/4

farż it-: Varsaymak.

f. A76b/7

farż ol-: Yapılması kaçınılmaz olmak.

f. A11a/11, A11b/11, A12a/1, A13a/4, A13b/6, B18a/17

farż olın-: Varsayılmak, öyle kabul edilmek. *Bk. farż olun-*

f. A7a/7

farż olun-: Varsayılmak, öyle kabul edilmek. *Bk. farż olın-*

f. A8a/8, A72b/5

fāsıḳ (Ar.): Allah'ın emirlerini tanımayan, günahkâr kimse.

f. A53b/5

f.+a A67a/2

f.+dan A66b/10

f.+dur A67a/1

fāsıḳ ol-: Doğru yoldan sapmak, Allah'ın emirlerine karşı gelmek.

f. A67a/3

faṣl (Ar.): Bölüm, kısım.

f. A7a/6, A7a/7, A7a/9, A7a/10, A7a/11, A8a/8, A17b/2, A27b/8, A55b/3

Fātiḥa (Ar.): Kur'ân-ı Kerîm'in ilk suresi.

f. A79b/7

fāyide (Ar.): Fayda, yarar. *Bk. fā'ide.*

f. B19b/10

f.+si A10b/10

fāyide vir-: Fayda sağlamak. *Bk. fā'ide it-*

f. A21a/1

fāżıl (Ar.): Faziletli, erdemli kimse.

f.+da A37a/4, A37a/8

faẕīlet (Ar.): Erdem.

f. A7a/8, A8a/9, A63b/1, B31b/15

f.+dür A63a/9

fehm (Ar.): Anlama, anlayış.

f.+lerine B22a/1

fehm it-: İdrak etmek, anlamak.

f. A16a/6

fehm olın-: İdrak edilmek, anlaşılmak.

f. A39a/1

felāsife (Ar.): Filozoflar, felsefe ile uğraşanlar.

f.+den A72b/11, B24a/11

fenā (Ar.): Hoşa gitmeyecek durumda olan, kötü.

f.+sına B23a/5

fenā bul-: Kötülük bulmak.

f. A26b/6, A48b/1

fenar (Yun.): Saydam bir maddeden yapılmış, içinde ışık kaynağı bulunan aydınlatma aracı. Fener.

f. B15a/7

ferāġat (Ar.): Kendi hakkından isteyerek vazgeçme.

f. A46b/11

ferāyiż (< **ferāʾiż:** Ar.): Farz olan şeyler.

f. A72b/5

f.+den B15b/12

ferd (Ar.): Şahıs, kişi, kimse.

f.+dür A30a/1

ferden ferden (Ar.): Tek tek.

f. B21b/12

ferişte (Far.): Melek.

f.+lerine A18a/2

fesādī (Ar.): Bozulma, bozukluk, karışıklık.

f. A5b/6

Fetāvā-yı Ḫaniyye (Far.): Hanefî hukukçusu Kâdîhan'ın fıkha dair eseri. *Bk. Fetāvā-yı Ḳāḍīḫāniyye*

f.+de A77a/11

Fetāvā-yı Ḳāḍīḫāniyye (Far.): Hanefî hukukçusu Kâdîhan'ın fıkha dair eseri. *Bk. Fetāvā-yı Ḫaniyye*

f.+de A68b/4

Fetāvā-yı Tatarḫān (Far.): Hindistanlı Hanefî fakihlerinden Âlim b. Alâ'nın fıkha dair eseri.

f.+da B9b/6, B20a/1, B25a/8, B45b/3

fıḳh (Ar.): İslamiyet'in bütün ilimlerini açıklayan ilim.

f. A11a/4, A15a/1

f.+dan (ʿilm-i fıḳh) A8a/7

f.+dur (ʿilm-i fıḳh) A14b/11, A16a/1

Fıḳh-ı Ekber (Far.): İmam-ı Azam Ebû Hanîfe tarafından yazılan kitap.

f. B38a/10, B46a/8

f.+inde B12a/10

fiṭrat (Ar.): Yaratılış, huy, mizaç.

f. A57b/3, A59b/6

f.+dur A60a/2

fiṭrī (Ar.): Doğuştan olan.

f. A60b/3, A60b/6

fikr (Ar.): Zihinde tasarlanan şey, düşünce, görüş.

f.+i (iye.) A39a/6

f.+üm A39a/6

fiʿl (Ar.): Eylem, davranış, amel.

f. A31b/11, A31b/6, A40a/2, A45b/9, A45b/10, A62a/7, A62b/11, A62b/6, A62b/7

f.+den A62b/10, A63a/2

f.+dür A16a/1

f.+e A36b/3, A62a/6, A62b/6

f.+i (iye.) A31b/9, A45b/11

f.+idür A38b/7, A61a/1

f.+imüzdür A38a/6

f.+inüñ A31b/9

f.+inüñ (ṣıfāt-ı fiʿl) A31b/8

f.+iyle A55b/6, A57b/9, A59a/3

f.+lere A58a/1

f.+leri (iye.) A61a/8, A61b/8

f.+üñ (ilgi) A32a/1

fi'l-ḥāl (Ar.): O anda, hemen şimdi.

f. A47a/9, B21a/13, B24a/8

fiʿliyye (Ar.): Fiille, eylemle ilgili olan.

f.+si (sıfat-ı filiyye) A30a/3, B17b/18

f.+yi (sıfat-ı filiyye) A36b/2

ṣıfāt-ı fiʿliyye (Far.): Allah'ın yaratma ile ilgili olan sıfatları.

f. A29a/2

firāvān (Far.): Çok, aşırı.

f. A4a/6

firʿavn (Ar.): Firavun.

f.+dan A40a/10

fitne (Ar.): Kargaşalık, fesat.

f.+sinde B3b/2

f.+ye B10b/15

fuḳahā (Ar.): Fıkıh âlimleri, fakihler.

f. A14b/11

Furḳān (Ar.): Kur'ân-ı Kerîm'e verilen isim.

f. B18a/14

Furḳān-ı ʿaẓīm (Far.): Kur'ân-ı Kerîm.

f. A18b/4, A23b/2, A72b/9, B9b/15

Furḳān-ı mecīd (Far.): Kur'ân-ı Kerîm.

f. B10b/3

furṣat (Ar.): Fırsat.

furṣat bul-: Fırsat yakalamak.

f. B10a/1

furtuna (İtal.): Şiddetle esen rüzgâr, fırtına.

f. B15a/8

fużalā (Ar.): Fazıllar, faziletli kimseler.

f. A79b/3

G

ġāfil (Ar.): Gaflet içinde bulunan veya Allah'tan habersiz kimse.

g. A7b/4, A7b/10

g.+dür A7b/11

g.+lerine A6a/11, B3a/1

ġāfil ol-: Gaflet içinde olmak.

g. A6a/9, B10b/12

ġaflet (Ar.): Allah'tan habersiz olmak.

g. B3b/3

g.+leri (bel.) B3a/4

g.+lerinüñ B3a/2

gāh (Far.): Bazen, bazı zaman.

g. A77a/1, A77a/1

ġalaṭ (Ar.): Yanlış, hata.

ġalat it-: Yanlış yapmak.

g. B34a/8

ġalebe (Ar.): Üstün gelme, galip olma.

ġalebe it-: Üstün gelmek, galip olmak.

g. B3a/4

ġālib (Ar.): Üstün gelen kimse.

g. B45a/14

g.+dür B17a/17

ġanī (Ar.): Bol, çok fazla.

g. A38a/2

g.+dür A28a/7, A28b/4, A28b/10, A29a/11, A56a/1, A62b/10

ġaraż (Ar.): Amaç, gaye, maksat.

g. B5b/8

ġarbī (Ar.): Garpla, batıyla ilgili olan.

g. B22a/11, B22a/12

ġaybī (Ar.): Gaybla ilgili olan.

īmān-ı ġaybī (Far.): Allah'a, Allah'ın zâtını, sıfatlarını, meleklerini vb. görmeden inanmak.

g. A22a/3, A22a/9

ġāyet (Ar.): Pek çok, son derece.

g. A70a/11

ġāyibāt (< **ġāʾibāt:** Ar.): Göz önünde olmayan, gözle görülmeyen şeyler.

g.+ı (bel.) A71b/2

ġayr (Ar.): Başka biri, başkası.

g. A37b/7, A40a/1

g.+a A28a/2, A37b/4

g.+dur (farż-ı ġayr) A17b/3

ġayr-ı ṣıfāt (Far.): Allah'ın fiili olan sıfatlardır.

g. A46a/10

ġayrı (Ar.): Başka, diğer.

g. A14a/3, A18b/3, A18b/4, A28b/3, A31b/3, A31b/3, A32a/2, A32b/1, A36b/4, A38a/3, A39b/4, A39b/5, A39b/11, A40a/4 A40a/10, A40b/4, A41a/10, A41b/5, A42a/3, A45a/9, A46a/8, A48b/9, A51a/2, A51a/8, A51a/10, A51b/8, A52b/9, A53a/8, A54b/5, A76a/11, A77a/2, B17b/8, B18a/6, B18a/7, B18a/9, B19a/13, B31a/11, B31a/13, B31a/13

g.+da A27b/11

g.+dan A43b/3

g.+dandur A25b/5, B19b/12

g.+dur A30b/8, A38b/2, A39a/11, A39b/3, A39b/7

g.+lar A51a/4

g.+na A29b/3

g.+ndan A10b/6

g.+nı A30b/11, A46a/5, B31a/18

g.+sı B22b/7

g.+ya A29b/3, A38a/1

g.+lar A7b/10

g.+laruñ (ilgi) A39b/2

ġazā (Ar.): İslam uğruna yapılan savaş.

g.+ya A8b/9

ġażab (Ar.): Öfke, hiddet.

g. A50a/6

g.+ı (iye.) A50a/1, A50a/2, B2b/17, B34a/9

geç-: Bir yerden başka bir yere gitmek.

g.-e A43a/10

g.-eler B9b/13

g.-emeyüp B17b/6

g.-emezler B17b/3

g.-en A25b/7, A27a/2

g.-enüñ A43a/11

g.-erler A27a/4

g.-esiz A13b/1

g.-mek A26b/11, B19b/6

g.-mişlerdür B24a/3

g.-üp B16a/9

geçin-: Yaşamak için gerekeni sağlamak.

g.-üp B11a/3

g.-ürler B2b/18

geçmiş: Yaşanıp bitmiş olan.

g.+lerine B16b/17

gel-: Uzak olan bir yerden başka bir yere varmak.

g. A71b/10

g.-di A17a/7, A20a/10, A71b/10, B37b/9

g.-diler A17a/8

g.-dükde A80a/4, B17a/10

g.-e A22b/4, B20b/1

g.-e (ḫayr gel-) B20b/2, B20b/7

g.-e (şer gel-) B20b/4

g.-enlere B11a/11

g.-inceye B37b/19

g.-medin A72a/11

g.-mege B9a/17

g.-megi A57a/6

g.-mek A28a/10

g.-mek (iḫtilāl gel-) B17b/14

g.-melü A22b/6, B9a/18

g.-memişdi (ḳanāʿat gel-) B37b/19

g.-mese A65a/9

g.-mesi (girü gel-) A25b/10

g.-mesile B33b/13

g.-mez A65b/1, A65b/3

g.-mez (teġayyür gel-) A45a/10, A45b/1

g.-miş B15b/10

g.-mişdür A18a/8, A54a/2, A71b/3, A75a/11, A78b/4, B21b/17

g.-se A77b/1

g.-üp B15b/19, B18b/14

g.-ür A36b/9, A45b/2, A49a/11, A54b/1

g.-ür (lāzım gel-) A29b/2, A29b/4, A42b/5, A43a/2, A46a/2, A62b/11, A68b/9, A78a/7

g.-ürem B9b/14, B9b/17, B10a/2, B10a/6, B10a/11

gerçek: Yalan olmayan, doğru olan şey, hakikat. *Bk. gircek, girçek*

g. B15b/7, B18b/11, B23a/17, B23b/16

gerçekle-: Bir şeyin doğruluğunu ortaya koymak, teyit etmek. *Bk. girçekle-*

g.-r B15b/8

g.-ye B15b/4

gerçi (Far.): Aslına bakılırsa.

g. A19a/9, B16a/1, B17a/14, B17b/5, B21b/4

gerek: 1. Herhangi bir şeyin olması için şart olan şey.

g. A44b/11, A66a/10, A66b/2, A73b/11, A74a/7, A74b/5, B3b/4, B20b/18

g.+dür A13a/11, A42b/9, A47a/4, A49b/4, A76b/8, B16a/8, B18a/8, B18a/18, B18b/8, B20b/6, B20b/17, B25a/9

2. Cümlede aynı görevi yapan kelimelerin her birinin başına ayrı ayrı getirildiğinde "ister" anlamında kullanılan ve bunlardan birinin tercih edilebileceğini gösteren bağlaç.

g. A11a/1, A11a/2, A11a/2, A11a/2, A19b/3, A19b/4, A19b/4, A21a/4, A29a/1, A29a/2, A46a/3, A46a/4, A47a/2, A47a/2, A47b/4, A47b/5, A74a/2, A74a/3, B31a/17

g.+se A36b/10, A42a/8, A42a/9, A75b/2, A75b/3, B31a/17

gerek-: Gerekli olmak.

g.-mezinden B15b/2

gereklü: Lâzım olan, ihtiyaç duyulan.

g. A15b/7

g.+sidür A15b/9

g.-sin B15b/1

getür-: 1. Bir yere bir şeyle veya bir kimseyle gelmek.

2. Yardımcı fiil. Birleşik fiiller yapar.

g.-di (īmān getür-) A22b/1

g.-diler A17b/11

g.-diler (īmān getür-) A18a/2, A18a/4, A18a/6, A23a/1, A50b/7, A59b/3, B11a/7

g.-dise A19b/1

g.-dügi B16b/5

g.-dügine (īmān getür-) A68b/2

g.-dükden (īmān getür-) A65a/3

g.-e (īmān getür-) A22a/11, A22b/8, A22b/10, A60b/5, A68b/7, A79a/7

g.-ecek (sf-fiil) (īmān getür-) A68a/10, A68b/3, A68b/6, A68b/9

g.-en (īmān getür-) A59a/3

g.-medin A21a/4

g.-mek A36b/9

g.-mek (īmān getür-) B18a/18

g.-mekdür B19b/2, B33b/11, B46a/4

g.-mekdür (īmān getür-) A52a/1, B18a/1, B19b/9

g.-meye A68b/7

g.-miş (īmān getür-) A56b/7

g.-mişdür B12a/11

g.-se (şek getür-) A27b/7

g.-üp A6b/6

g.-üp (īmān getür-) A49b/3, A51a/5, B18a/8

g.-ür A6b/3, A6b/10, A59a/3, A65a/11

g.-ürem (īmān getür-) A68b/2

g.-ürüz (īmān getür-) A69a/6

getüril-: Eriştirilmek, ulaştırılmak.

g.-mişdür A10b/5

gezdür-: Yürütmek, dolaştırmak, sürekli yer değiştirmesini sağlamak.

g.-eler A14a/10

ġıyāṣ (Ar.): Yardım, yardımcı.

ġıyāṣü'l-İslāmī (Ar.): İslâm'ın yayılmasına yardımcı olan kişi. Aynı zamanda padişahlar için kullanılan lakap.

g. A5b/4

gibi: Benzerlik bildiren edat.

g. A10a/1, A14a/7, A19a/3, A19a/4, A19a/5, A19a/5, A20a/4, A20a/4, A20a/4, A20a/4, A20b/8, A28a/11, A29a/5, A31a/9, A31a/10, A31b/6, A31b/7, A34a/9, A36b/4, A36b/5, A36b/5, A36b/6, A36b/7, A36b/7, A37b/1, A37b/1, A37b/5, A37b/5, A37b/5, A37b/6, A37b/6, A37b/8, A38a/2, A38a/2, A40a/1, A41a/4, A41a/6, A41b/2, A41b/3, A42a/1, A42a/3, A50a/3, A52b/2, A52b/4, A53b/10, A54b/1, A56a/5, A56a/6, A58a/11, A58a/7, A58a/8, A64a/2, A65a/11, A67b/10, A74b/4, A76a/9, A76a/10, A76a/11, A77a/4, A77a/6, A77a/8, B9b/5, B9b/6, B9b/8, B9a/12, B9a/16, B10a/7, B14a/5, B15b/15, B15b/16, B16a/15, B16b/6, B16b/11, B16b/12, B16b/19, B18b/13, B18b/14, B18b/14, B18b/15, B18b/16, B18b/16, B18b/17, B20a/8, B20a/9, B23b/3, B24a/7, B24a/8, B24a/8, B24a/12

g.+ce A70b/6

g.+dür A8b/9, A43a/7, A43a/7, A46b/4, A49a/7, A68b/1, B16b/10, B19b/2, B20a/12

g.+lere B24a/10

g.+lerüñ A76b/2, B10a/16, B10a/17, B17a/2

g.+yem B19b/1

gice: Gece. *Bk. giçe*

g. A35a/3, A74a/3, B3a/14

g.+de A35a/4

g.+nüñ B3a/8, B3a/11

g.+ye B3a/6

giçe: Gece. *Bk. gice.*

g.+ler B10a/14

gider-: Ortadan kaldırmak.

g.-mek A78a/3

g.-mekdür B23a/16

g.-mezüz A66b/11

g.-üp A77b/5

g.-ür A5a/5

g.-ürler A66b/11

gine: Yine.

g. A37a/3, A53b/8, A66a/10, A76a/1, B19b/3

giñlik: Genişlik.

g.+i (iye.) A26b/4

gir-: Geçmek, varmak, dahil olmak.

g.-düklerinde B10b/2

g.-düm A10a/11

g.-enlere B19b/9

g.-mek B19b/7, B20b/15

g.-mekdür A24a/1

g.-mezler A60a/4

g.-se A6b/2

g.-ür A58b/4

g.-ürse A6b/5

gircek: Yalan olmayan, doğru olan şey, hakikat. *Bk. gerçek, girçek*

g.+dür B19a/3

girçek: Yalan olmayan, doğru olan şey, hakikat. *Bk. gerçek, gircek*

g. A38b/3

g.+dür A27a/7, A27a/8

girçekden: Hakikaten, sahiden.

g. A69a/8, A77a/10

girçekle-: Bir şeyin doğruluğunu ortaya koymak, teyit etmek. *Bk. gerçekle-*

g.-di A17b/9

g.-r B24a/6

girü: Arka kısım, arkada bulunan taraf.

g. A20b/11, A51b/7, A60b/10, A64b/2, A80a/9, B16b/6, B19a/6, B21a/10, B45a/9

girü dön-: Geldiği yere gitmek. *Bk. girü gel-*

g. A8b/9

girü gel-: Ayrıldığı yere dönmek. *Bk. girü dön-*

g. A25b/10

git-: Yakın bir yerden uzak bir yere doğru hareket etmek.

g.-di A75b/7, B9a/6

g.-eler A17a/10, A80a/3

g.-en B9a/11, B16a/13

g.-enlerüñ B9b/14

g.-er A67b/8, B14a/1, B14a/2, B14a/3, B14a/8

g.-er (sf-fiil) B9b/1

g.-erdi A18b/2

g.-erken B3a/6

g.-erlerse B10a/2

g.-ermekdür A23a/7

g.-icek A27a/10

g.-mege B9b/11

g.-miş (sf-fiil) A21a/7

g.-üp A24b/3

givir-: Koymak, sokmak, yerleştirmek.

g.-ür A70a/1, A70a/1

gizle-: Bir şeyi ya da bir kimseyi kimsenin göremeyeceği bir yere koymak, saklamak.

g.-düklerine A9b/5

g.-meyeler A10a/2

g.-se A10a/6

g.-yeler A9b/1

gizlü: Gözle görülmeyen, aşikâr olmayan.

g. A33a/7, A34b/11

gök: Yeryüzünün üstünü kaplayan mavi boşluk, sema.

g. A44b/3, A68a/8

g.+de A33a/6, A44a/5, B14a/5

g.+den A18a/9, A80b/3, B15a/13, B18a/10, B18a/16, B22b/10

g.+i (bel.) A40b/3

g.+ler A26b/4

gökçek: Güzel, sevimli.

g. A66a/3

gökçek it-: Güzel hâle getirmek.

g. A65b/10

gökçek ol-: Sevimli, güzel hâle gelmek.

g. B9b/12

göl: Toprakla çevrili, derin ve geniş, tuzlu veya tuzsuz durgun su örtüsü.

g. A31a/9

gönder-: Bir yere yollamak, o yere ulaşmasını sağlamak.

g.-di A4a/3, B18b/1

g.-digi A8b/11

g.-e A34a/9

g.-mişdür B15a/12

g.-üp B19a/11

g.-ürler B9a/15

gönül: Bütün duyguların kaynağı olan, kalbin manevi yönü, yürek.

g. A19a/2, A24b/5, A25a/7, B11a/9, B16b/1, B21a/10, B22b/9, B45b/2

g.+dedür B21a/11

g.+den B21a/13

g.+e A24b/7

g.+ine A65a/7, A65b/1

g.+ler A79b/5

g.+lerde B13b/17

g.+leri (iye.) B3a/13

g.+ünde A21b/10

g.+ünden B17a/11

g.+üne B10a/9, B37b/9

g.+üñden A43a/9, A43a/11

gör-: 1. Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak.

g.-diler A23a/1

g.-düm A6a/8, A10b/1

g.-emezsin A14b/6

g.-en A41b/6

g.-esin A41b/11

g.-mege B23a/15

g.-mek A12b/8, A27b/2, A34b/2, B19b/8

g.-memiş A22a/10

g.-memişdür A51b/3

g.-memüz A41b/2

g.-mesi A41b/4, A41b/7

g.-mesine A35a/3

g.-mez A20a/6, A51a/11, B17b/10

g.-mişler A17a/1

g.-seler A17a/1

g.-señüz A57a/6

g.-üñ B15a/19

g.-üp A22b/10, A42a/1, B3a/12, B16b/3

g.-ür A35a/5, A41b/1, B24a/5

g.-ürdiñüz A58b/4

g.-ürem A68b/1

g.-ürler A27b/4, B17b/1

g.-ürsin A41b/8, A41b/9

g.-ürsün A74b/1

g.-ürüz A41b/3

2. Saymak, değerlendirmek.

g.-e (cāyiz gör-) A79b/1

g.-mediler (cāyiz gör-) B37b/12, B38a/7

g.-mişler (cāyiz gör-) B16a/1

g.-se (cāyiz gör-) A46b/9

g.-üp (cāyiz gör-) B37b/11

g.-ür (kerīh gör-) A60b/10

göre: Uygun şekilde, uygun olarak.

g. A75a/3, A75a/5, A75a/5, A75a/6, B10b/1, B15b/1, B21b/1, B22a/5

g.+dür A71a/7, B38b/5

göril-: Göz yardımıyla bir varlığın algılanması. *Bk. görül-*

g.-ür (sf-fiil) A34b/7, A35a/2

görin-: Gözle görülür olmak, gözükmek. *Bk. görün-*

g.-e A57a/1

g.-üp A79b/4

g.-ür A27b/3

görüci: Gören, görür hâlinde olan kimse.

g.+dür A34b/5, A35a/7

görül-: Göz yardımıyla bir varlığın algılanması. *Bk. göril-*

g.-miş (sf-fiil) A79b/11

görün-: Gözle görülür olmak, gözükmek. *Bk. görin-*

g.-e A55b/10

g.-mez A65b/2

g.-ür A65b/2

göster-: Görülmesini sağlamak.

g.-diler A3b/9

g.-en A42a/2

g.-ür (sf-fiil) A9a/11

g.-ürem B10a/4, B10a/12

götür-: Bir yerden bir yere taşımak, uzaklaştırmak.

g.-meden B33b/14

g.-mez A30b/10

götüri: Bütün, tamam, büsbütün. *Bk. götürü*

g. A49a/5, A55a/4

götüril-: Bir yerden bir yere taşınmak, uzaklaştırılmak.

g.-ür B23b/9, B23b/9, B23b/10, B23b/12

götürü: Bütün, tamam, büsbütün. *Bk. götüri*

g. A64b/6

g.+si A38b/6, A38b/9, A51a/3, A54b/11

g.+sü A49a/6

göz: Görme organı, göz.

g. A22b/9, A27b/4

g.+i (iye.) B23a/17

g.+ine B10a/4

g.+ler A51b/3

g.+lerile A23a/1

g.+lerinden A17a/1

g.+üñüzi A17a/3

gözyaş (< **gözyaşı**): Gözyaşı bezlerinin salgıladığı ve çeşitli nedenlerle gözden akan sıvı.

g.+ların B10a/14

ġusl (Ar.): Boy abdesti.

g.+dür B22b/9

ġuṣṣa (Ar.): Gam, keder, hüzün.

g.+sı B17b/3, B23b/11

güç: Bir işi veya hareketi yapabilecek fiziki kuvvet.

g.+i (iye.) A19a/6

g.+le A73b/10

g.+üñ (iye.) B12a/10

güçlük: Zorluk, sıkıntı, zahmet.

g. A56a/10, A56a/11

gül (Far.): Bir tür çiçek, gül.

g.+ünden A6b/4

gümān (Far.): Şüphe, zan.

g.+ı (iye.) A43a/8

gün: 24 saatlik zaman dilimi.

g. A10a/11, A17a/5, A27a/5, A72a/9, B20a/1, B23b/2

g.+de A27a/4

g.+dür B23a/11

g.+inde A10a/6, A26a/2, B10b/1, B46a/7

g.+ine A18b/10, A22a/7, A25b/1, B11a/8, B16a/19, B23a/10

günāh (Far.): Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış.

g. A14a/3, A66b/6, A67a/5, A68a/6, A68a/7

g.+a B10a/13

g.+dan A35b/8

g.+lardan A66b/6

g.+ları A27a/9

g.+ları (iye.) B10a/11, B16b/12, B16b/15, B17a/1

g.+larına B10a/18

g.+larını A78b/2, B10a/11, B10a/17

g.+uñ (ilgi) A61b/7

günāh it-: Günah işlemek.

g. A70b/5, A70b/7

günāh-ı kebāyir (Far.): İçki içmek, zina yapmak gibi büyük günah sayılan eylemlere verilen toplu isim.

g. B16b/10

günāh-kār (Far.): Günah işleyen, günahlı kimse. *Bk. güneh-kār*

g. A6a/7

günāhlu: Günahı olan kişi, günahkâr.

g. A27a/8

güneh-kār (Far.): Günah işleyen, günahlı kimse. *Bk. günāh-kār*

g. A5a/9

güneş: Dünya'nın ısı ve ışık kaynağı.

g. A74a/2, B14a/5, B14a/5, B14a/6

g.+e A76a/10

H

ḫaber (Ar.): Bir olay üzerine edinilen bilgi.

h. A60a/8, B15b/7, B18b/12, B23b/16, B23b/18, B24a/5

h.+de A75a/11, A78b/4

h.+in B24a/6

h.+leri (iye.) B3a/10

h.+lerle A40b/6

ḫaber vir-: Bir şeyi bildirmek, bir şey hakkında bilgi vermek.

h. A20b/2, A21b/11, A23a/9, A23b/4, A40a/10, A40a/11, A40b/1, A55a/9, A71b/5, B15b/7, B18b/9, B19a/2, B19a/3, B23b/16

ḫaber-i āḫir (Far.): Başkasının haberi.

h. B17a/9

ḫaber-i vāḥid (Far.): Dinen bir kişinin diğer bir kişiden naklettiği haber.

h. B17a/8

ḫaber-dār (Far.): Haberi olan, haberli.

ḫaber-dār ol-: Haberi olmak, bilmek.

h. B17a/16

Ḥabeşe (Ar.): Habeş.

h. A22a/11

ḥabl (Ar.): İp, urgan.

ḥablü'l-verīd (Ar.): Şah damarı.

h. A53b/11

ḥac (Ar.): İslam dininde, İslam'ın beş şartından biri olan ve yılın belli bir ayında Mekke'ye gidip Kâbe'yi tavaf ederek yapılan ibadet. *Bk. ḥacc*

h.+dur B22b/8

ḥacc (Ar.): İslam dininde, İslam'ın beş şartından biri olan ve yılın belli bir ayında Mekke'ye gidip Kâbe'yi tavaf ederek yapılan ibadet. *Bk. ḥac*

h.+a A16b/5, A19a/5, B12a/9

h.+a (eşhür-i ḥacc) A16b/9

h.+ı (bel.) (iḥrām-ı ḥacc) A16b/8

ḥacc it-: Hac ibadetini yerine getirmek.

h. B37b/17

ḥācet (Ar.): Gerek duyulan şey, ihtiyaç.

h.+lerini A78b/2

ḥadd (Ar.): Sınır.

h.+i (iye.) A42b/4, A42b/6, A76a/2, A76a/3

h.+ini B18a/6

ḥadīṯ (Ar.): Hz. Muhammed'in söz ve davranışları.

h. A13a/10, B21b/11

h.+de A71b/3, B16a/5

h.+den B45a/19

h.+i (bel.) A71b/6

h.+i (iye.) B16a/2

h.+inde A18b/6, A54a/2

h.+ler A8a/7, B5b/4, B16a/10

h.+lerde A40a/8, A49b/1

ḥādiş (Ar.): Ortaya çıkan, zuhur eden şey.

h. A29b/10, A30a/4, A31b/9, A32b/5, A33b/11, A34b/4, A34b/6, A44b/4

h.+dür A41a/7, A46b/1, B17b/8

h.+e A46a/2

h.+ler A46a/9

ḥādiş ol-: Ortaya çıkmak, zuhur etmek.

h. A31b/7, A31b/8, A31b/11, A32a/1, A33b/9, A34b/8, A34b/8, A34b/9, A46a/1, A55b/6, B17b/9, B22a/12

ḫafī (Ar.): Gizli.

şirk-i ḫafī (Far.): Gizli şirk. Farkında olmadan Allah'a ortak koşma.

h. B23b/12

ḥāfiẓ (Ar.): Koruyan, muhafaza eden.

ḥāfiẓ-u bilādi'llāhī (Far.): Padişahlara verilen ve "Allah'ın şehirlerinin koruyucusu" anlamına gelen lakap.

h. A5b/7

ḫā'ib (Ar.): Emeği boşa giden, zarara uğrayan.

h.+inden A24b/4

ḫāk (Far.): Toprak.

h.+dan+ A6a/4

ḥaḳ (Ar.): **1.** Allah, tanrı. *Bk. ḥaḳḳ*

h. A77a/3, A77a/6, B31a/10

2. Doğruluk, gerçeklik. *Bk. ḥaḳḳ*

h. A18a/7, A18a/8, A71b/4, B9b/1

h.+dur A18a/5, A18a/10, A25b/9, A25b/10, A26a/1, A26a/1, A26a/3, A26b/11, A50a/8, B19b/5, B19b/5, B19b/6, B19b/7

3. Bir insana ait olan şey. *Bk. ḥaḳḳ*

h.+dur A25b/6, A27b/1, A27b/3, B19b/8, B19b/9

ḥaḳ ol-: Hak etmek.

h. A77a/7

ḫāḳān: Padişah, hükümdar.

ḫāḳānü'l-muʿaẓẓamī (Far.): Yüce hakan.

h. A5b/10

Ḥaḳ Celle (Ar.): Yüce Allah.

h. A2b/2

ḥakem (Ar.): Bir anlaşmazlığı halletmek üzere ilgili taraflarca seçilen kimse.

ḥakem it-: Hakem olarak seçmek.

h. B20a/10

ḥaḳīḳat (Ar.): Gerçek, asıl.

h. A48a/3, A67a/3

h.+de B3a/19

h.+den B33b/19

h.+e A54b/3

h.+i (iye.) A52a/8

h.+ile A48a/1

h.+ine A52a/3

ḥaḳīḳat-i ḥāl (Far.): Aslına bakılırsa.

h. A5a/3

ḥaḳīḳat-i īmān (Far.): İman gerçeği.

h. A20a/5, A56b/9, B21a/2, B22a/19

ḥaḳīḳaten (Ar.): Gerçekten, sahiden.

h. B33b/14, B33b/17

emr-i ḥaḳīḳaten (Far.): Allah'ın kudret ve irade sıfatı ile yarattığı ve kainatta sabit olup değişmeyen her bir hakikat.

h. B33b/13

ḥakīm (Ar.): Evrendeki her varlığı ve her şeyi bilen (Allah).

h.+dür A62a/10

ḥākim (Ar.): Hâkimiyetini kurmuş olan, egemen.

h. A32a/9

h.+lıgına A8b/11

ḥaḳīr (Ar.): Değersiz, itibarsız.

h. A6b/10, B3a/13, B21b/5, B21b/13, B21b/17, B22a/8

h.+e B37b/17

h.+üñ (ilgi) B37b/9, B37b/15

ḥaḳḳ (Ar.): **1.** Allah, tanrı. *Bk. ḥaḳ*

h. A77a/9

h.+ı (bel.) A9a/11, A77a/5

h.+uñ (ilgi) A35b/9, A35b/10, A44b/7

ḥaḳḳe'l-yaḳīn (Ar.): İlme'l-yakin ve ayne'l-yakinden sonra varılan üçüncü bilgi mertebesi, kulun Hak'ta fânî olup Hakk'ı müşahede ettiği mertebe.

h. B23b/19, B24a/4

2. Doğruluk, gerçeklik. *Bk. ḥaḳ*

h.+dur B23a/14

3. Bir insana ait olan şey. *Bk. ḥaḳ*

h.+ıçun A49a/10, A53a/9, A72a/3, A80b/2, A80b/3, A80b/4, A80b/5,

A80b/6, B9a/8, B10b/19, B10b/19, B11a/1, B38a/10

h.+ın (bī-ġayr-ı ḥaḳḳ) B46a/5

h.+ında A14a/8, A22b/1, A50a/7, A51a/1, A53a/4, A54b/4, A73a/11, B21b/11, B22a/9

Ḥaḳ Taʿālā (Ar.): Allah, tanrı.

h. A6a/6, A7b/8, A8b/5, A9a/6, A9b/3, A9b/10, A11b/2, A11b/7, A11b/8, A12b/5, A12b/6, A12b/9, A14a/3, A15b/9, A17b/5, A21b/10, A23b/7, A26a/6, A27a/11, A28b/6, A29a/8, A30a/5, A30a/8, A30b/1, A30b/5, A30b/8, A30b/11, A31a/2, A31a/7, A31a/11, A31b/4, A32b/11, A32b/2, A32b/7, A32b/9, A33a/5, A33a/7, A33a/10, A33b/5, A34a/2, A34a/3, A34a/7, A34b/2, A34b/5, A35a/5, A35a/6, A35a/8, A35b/6, A36a/4, A36a/6, A36a/6, A38a/10, A40a/9, A40b/8, A41a/3, A41a/4, A41a/6, A41b/11, A42a/3, A42a/4, A42a/6, A42a/11, A42b/1, A42b/2, A42b/4, A43a/10, A43b/1, A43b/4, A43b/6, A43b/11, A45a/1, A45b/3, A46a/2, A46a/2, A46a/10, A48a/9, A48b/11, A49a/3, A50b/1, A52a/10, A52b/5, A52b/6, A54a/2, A54b/4, A55b/7, A55b/8, A56a/9, A56b/5, A57b/1, A57b/6, A57b/10, A57b/11, A59a/6, A59a/7, A59b/1, A60a/2, A61a/1, A61a/3, A61a/6, A61a/11, A61b/2, A61b/7, A61b/11, A62a/4, A62a/9, A62b/9, A63b/10, A64a/10, A67a/4, A67a/6, A67b/1, A68a/5, A69b/4, A70b/9, A72b/6, A75a/4, A78b/1, B5b/8, B10a/15, B10b/3, B10b/14, B10b/17, B19a/19, B20b/1, B20b/8, B20a/13, B22a/9, B22a/11

h.+da A29a/3, A31a/11, A42b/7

h.+dan A27b/11, A28a/2, A58a/3

h.+nuñ A12b/8, A27b/1, A27b/1, A28b/8, A29a/5, A29a/7, A29b/1, A29b/5, A29b/8, A29b/9, A30a/10, A30b/6, A31a/4, A31a/5, A32a/10, A33a/6, A33b/6, A33b/9, A33b/11, A34b/10, A35a/1, A35b/2, A36a/2, A38a/7, A38a/9, A38b/1, A38b/11, A39a/10, A39b/2, A39b/4, A39b/11, A40a/4, A40a/11, A40b/7, A41a/2, A41a/9, A41b/4, A43a/1, A44a/10, A44b/2, A45a/5, A45a/9, A45b/2, A45b/11, A46a/7, A46a/9, A46a/11, A46b/3, A48a/6, A48a/7, A48a/9, A49b/6, A49b/7, A50a/1, A50a/5, A52a/3, A52a/8, A54a/6, A55b/1, A59a/10, A61b/10, A62a/6, A63a/9, A63b/4, A68b/10, A72b/7, A73a/2, A73a/6, A75a/6, A75a/8, B5b/10, B10b/9, B10b/12, B19b/8, B34a/11

h.+ya A29b/8, A34b/7, A34b/9, A59a/3

h.+yı A27b/4, A75a/10, A77a/3, A77b/8

Ḥaḳ Tebarek ve Taʿālā (Ar.): Allah'ın ismi anıldığında söylenen "Yüce ve

noksan sıfatlardan münezzeh" anlamına gelen ifade.

h.+nuñ A43a/3

ḥāl (Ar.): İçerisinde bulunulan durum, vaziyet.

h. A65a/9, A65b/3, A67a/6

h.+de A68b/8, B25a/9

h.+den A31b/4

h.+e A31b/4

h.+e (ḥaḳīḳat-i ḥāl) A5a/3

h.+i (iye.) B18a/2, B21b/1, B22a/5

h.+inde A22a/5, A61a/3, A61a/4, A65b/7

h.+ine A15a/5, A57b/4

h.+iyle A66a/6

h.+leri (iye.) B3a/17

h.+lerinüñ A61b/9

ḫalāṣ (Ar.): Kurtulma, kurtuluş.

h.+dur A24a/1

ḫalāyıḳ (< **ḫalāʾiḳ:** Ar.): Mahluklar, yaratılanlar, insanlar.

h. B14a/7

h.+uñ (ilgi) A26a/2

ḫalel (Ar.): Bozukluk, eksiklik.

ḫalel vir-: Zarara uğratmak.

h. B9b/19

ḫalel yitiş-: Bozulmak, zarara uğramak.

h. A76b/10, B21a/18

ḫālī (Ar.): Boş, mevcutsuz.

h. A57b/2

ḫālī ol-: Boş olmak, mevcut olmamak.

h. A18a/4, A29a/1

ḫāliḳ (Ar.): Yaratıcı, Allah.

h. A30b/8, A32a/7

h.+a A62b/2, A62b/4, A62b/5

h.+dür A3a/2

h.+ine B24a/9

h.+üñ (ilgi) A33b/3, B23a/12, B34a/6

Ḥalīmī (Ar.): Ebû Abdullah Halîmî. Eş'ariyye kelamcısı ve Şâfiî fakihi.

h.+den B21b/14

ḥāliyā (Ar.): Şimdiki zamanda.

h. A6a/3

ḫalḳ (Ar.): 1. Yaratma.

h. A31b/6

h.+a A24a/9

h.+ı (iye.) A73b/6, B19b/16

h.+ıyla A55b/6

ḫalḳ eyle-: Yaratmak. *Bk. ḫalḳ it-*

h. A77b/11, A78a/9, B18a/18

ḫalḳ it-: Yaratmak. *Bk. ḫalḳ eyle-*

h. A3a/3, A28a/10, A33a/11, A33b/1, A43b/5, A45b/8, A45b/9, A55b/8, A57b/10, A59a/6, A60b/7, A60b/8, A60b/9, A61a/2, A61b/11, A62a/1, A62a/2, A63a/5, A63a/7, A64b/7, A64b/8, A71b/1, A72a/4, A72a/7, B19b/15, B19b/15

ḫalḳ ol-: Yaratılmak.

h. A62a/7, A62a/7, A62a/8

ḫalḳ (Ar.): İnsanlar, insanların oluşturduğu topluluk, halk.

h. A10b/10, A14a/5, A27a/11, A33b/11, A34a/1, A72a/5, B18b/16, B19b/7

h.+a A9a/5, A9b/6, A10a/1, A34a/10, A57b/6, A61b/6, B5b/6, B5b/7

h.+dan A9b/1, A10a/2, A10a/5

h.+dur B23a/4

h.+ı (bel.) A52b/5, A57b/7, A60a/2

h.+ın A3a/3

h.+ına A55b/11

h.+ınuñ B3a/2, B18b/11

h.+uñ (ilgi) A4a/1, A6a/8, A6a/11, A8a/5, A58b/2, A75a/2, B2b/15

h.+uñ (iye.) B19a/5

ḫalḳ-ı ʿālem (Far.): Tüm insanlar.

h. A72b/2

ḫall (Ar.): Bir işin zor ve karanlık tarafını çözme.

ḫall olun-: Sonuca bağlanmak, çözümlenmek.

h. B37b/14

ḫamāḳat (Ar.): Ahmaklık, budalalık.

h. A74a/3

ḫamd (Ar.): Allah'a şükretme.

h. A2b/2

ḫamd ḳıl-: Allah'a şükretmek.

h. A2b/3

ḫamīd (Ar.): Sonsuza kadar övülen, kendisine hamdedilen anlamına gelen Allah'ın isimlerinden biri.

h.+dür A29a/11

ḫamr (Ar.): Şarap, içki.

h. B16b/11

ḫāne (Far.): Ev, yuva.

h.+sini A80b/8

ḫarām (Ar.): Dince yasak edilmiş şey.

h. A11a/5, A15a/1, A67a/5

h.+a A68a/1

h.+dur A14a/1, A76b/3

h.+uñ (ilgi) A25b/8

ḫarām ol-: Yararlanılması câiz olmamak.

h. A7b/16, A75b/4, A76a/5

ḥareket (Ar.): Bir şeyin yerini değiştirmesi, kımıldama, kımıldanma.

h.+den A61a/9

h.+i (iye.) A61b/10

h.+leri (iye.) A61b/9

ḥareket itdür-: Yerini değiştirtmek.

h. A36a/1

ḥarem (Ar.): Herkesin girmesine izin verilmeyen, saygı gösterilmesi gereken yer.

h.+üñdür A24b/6

ḥarf (Ar.): Dildeki sesleri gösteren ve alfabeyi meydana getiren işaretlerin her biri.

h.+ler A33b/9, A33b/10, A34a/2

h.+leri (iye.) A38b/9

ḥarfsiz: Harf olmadan, işaretsiz.

h. A34a/3

ḫāric (Ar.): Bir şeyin sınırları dışında kalan yer, dışarı.

ḫāric ḳal-: Dışta kalmak.

h. A44a/4

ḫāric ol-: Dışında olmak.

h. A34b/11, A35a/2, A43b/11

Ḥasan-ı Baṣrī (Far.): Basralı İslam âlimi.

h.+den A71b/5

ḥasenāt (Ar.): İnsanların iyiliği için yapılan hayırlı işler.

h. B10a/6, B20a/3

h.+a B10a/17

h.+ı (iye.) A26a/3, A26a/5

h.+lar B10a/7

ḥāṣıl (Ar.): Ortaya çıkan durum, sonuç.

h. A38b/5

ḥāṣıl ol-: Ortaya çıkmak.

h. A15a/10, A29a/4, A29b/1, A29b/8, A30b/7, A32b/1, A41a/5, A46a/5, B31a/18

ḥāsid (Ar.): Hasetçi, kıskanç kimse.

h.+i (iye.) A24a/7

ḫaṣīm (Ar.): İki düşmandan her biri.

h.+e B22b/19

ḥaṣr (Ar.): Sınırlı ve dar bir yer içine alma.

h.+ını B18a/6

ḫaṣṣa (Ar.): Bir kimseye mahsus olan, yalnız onda bulunan.

h. A31b/11

ḫaste (Far.): Hasta.

h. A55a/9

ḥaşerāt (Ar.): Böcekler.

h. A74b/4

ḥaşr (Ar.): Toplama, bir araya getirme.

ḥaşr eyle-: Allah'ın kıyamet gününde ölüleri diriltip bir araya toplaması.

h. A81a/1

ḥaşr ol-: Kıyamet gününde bir araya gelmek.

h. B5b/1

ḫaṭ (< **ḫaṭṭ:** Ar.): Çizgi gibi devam eden şey.

h. A52a/6

ḫaṭā (Ar.): Doğru olmayan şey, yanlış.

h. A5a/5, A47b/10, B19b/18

h.+larından A6a/6

h.+larını A9b/5

ḫaṭā eyle-: Yanlış yapmak.

h. A5a/1

ḫaṭar-nāk (Far.): Tehlikeli, korkulu, korkunç.

ḫaṭar-nāk ol-: Tehlike içinde olmak.

h. B3a/8

ḫāṭır (Ar.): Zihin, hafıza.

h.+ına A30b/6

ḫātim (Ar.): Baştan sona bitiren kimse.

ḫātimü'n-nebiyyīn (Ar.): Hz. Muhammed'in gelişiyle nübüvvetin sona erdiğini ifade eden bir tabir.

h. A4a/1

ḫatm (Ar.): Bitirme, sona erdirme.

h. A12b/11

ḫatm ol-: Tamamlanmak, bitmek.

h. B19a/5

ḥattā (Ar.): Bile, dahi, üstelik.

h. A10a/9, A12a/9, A43b/9, A44b/4, A49a/9, A61b/9, A65a/9, A69b/11, A70a/1, A70b/8, A72a/8, B25a/8

ḫātūn (Far.): Kadın.

h.+lar A56b/8

h.+ları (bel.) A56b/9

ḥavādis (Ar.): Olaylar, hadiseler.

h.+e A42b/2

ḫavāric (Ar.): Asiler.

h. A66b/7

ḫavf (Ar.): Korku.

h. B21a/1

h.+dur B22b/15

h.+ı (iye.) B15a/10

ḫavż (Ar.): Havuz.

h.+dan (ṣıfat-ı ḫavż) A51a/7

h.+ı (iye.) A51a/6

ḥay (< **ḥayy:** Ar.): Bütün varlıkların hayat kaynağı, ebedî ve hakiki hayat sahibi Allah.

h.+dur A32b/2, A32b/9

ḥayā (Ar.): Utanma, utanç, ar.

h.+dur B23a/4

ḥayāt (Ar.): Yaşam, hayat.

h. A32a/7, A32b/3, B28a/3

h.+dur A32a/11

ḫayır (Ar.): İyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım. *Bk. ḫayr*

h.+dan A61b/8

ḫayırlu: İyi, faydalı, hayırlı.

h.+dur A9a/2, A14a/4

h.+sıdur A58b/2

ḫaylī (Far.): Epey, çokça.

h. A80a/1

ḫayr (Ar.): İyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım. *Bk. ḫayır*

h. A8b/1, A10a/8, A18b/10, A25b/1, A79a/7, B11a/8, B12a/13, B16a/19, B19b/10, B19b/17, B20a/4, B20a/11, B20a/19

h.+da A35a/11

h.+dan A12a/9, A26a/8

h.+dan (ehl-i ḫayr) B20b/4

h.+ı (bel.) B19b/14, B20a/15, B20b/1

h.+ın B5b/11

h.+la (duʿāʾ-i ḫayr) A8a/3

h.+lar B10a/7

h.+lardan B9a/17

h.+uñ (ilgi) A25b/3, B19b/11, B19b/16

duʿāʾ-ı ḫayr (Far.): Hayırlı dua.

h. A79b/7

ḫayr gel-: İyiliği, faydası dokunmak.

h. B20b/2, B20b/7

ḥayret (Ar.): Şaşma, şaşkınlık, hayranlık.

h.+de (vādī-i ḥayret) B3a/5

ḥayvān (Ar.): Hareket edip yer değiştirebilen her türlü canlı varlık.

h.+a A37a/2

ḥayyen (Ar.): Hayy kelimesinin tenvinli biçimi.

h. B28a/3

ḥażar (Ar.): Barış.

h.+da A79b/1

ḥaẕer (Ar.): Sakınma, çekinme.

ḥaẕer eyle-: Çekinmek.

h. B10b/14

ḥażret (Ar.): Yüce kabul edilen kimselerin adlarının başına saygı, yüceltme amacıyla getirilir.

h.+leri A13b/9, A14a/2, A14b/1, A14b/3, B12a/10

h.+üñe A80b/9

ḥażret-i Ādem (Far.): Âdem peygamber.

h. B18a/11

ḥażret-i ʿAlī (Far.): Hz. Muhammed'in damadı ve dördüncü halife.

h. A72a/5

ḥażret-i ʿĀyşe (Far.): Hz. Muhammed'in üçüncü eşi.

h. A74b/11

ḥażret-i Cebrāyil (Far.): Dört büyük melekten peygamberlere vahiy ulaştırmakla görevli olan melek.

h. B20a/7, B20a/8

ḥażret-i Dāvud (Far.): Kendisine Zebûr indirilen peygamber.

h. B18a/14

ḥażret-i Ebā Bekr (Far.): Hz. Muhammed'in sahabesi ve dört halifenin ilki. *Bk. ḥażret-i Ebū Bekr*

h. B20a/2

ḥażret-i Ebū Bekr (Far.): Hz. Muhammed'in sahabesi ve dört halifenin ilki. *Bk.. ḥażret-i Ebā Bekr*

h. B20a/3

ḥażret-i İbrāhīm (Far.): İbrahim peygamber.

h. B18a/13, B19a/16

ḥażret-i İdrīs (Far.): İdris peygamber.

h. B18a/12

ḥażret-i ʿĪsā (Far.): İsa peygamber.

h. B18a/14, B19a/16

ḥażret-i İsrāfīl (Far.): Dört büyük melekten kıyamet gününü bildirmekle görevli olan melek.

h. B20a/10, B20a/10

ḥażret-i Mikāyil (Far.): Dört büyük melekten doğa olaylarının gerçekleşmesini sağlamakla ve insanların rızkını dağıtmakla görevli olan melek.

h. B20a/7

ḥażret-i Muḥammed (Far.): Son peygamber. *Bk. ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā*

h. A70a/3

ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā (Far.): Son peygamber. *Bk. ḥażret-i Muḥammed*

h. B19a/17

ḥażret-i Mūsā (Far.): Musa peygamber.

h. A23a/8, A23a/10, A40a/9, B18a/13, B19a/16

ḥażret-i Nūḥ (Far.): Nuh peygamber.

h. B19a/16

ḥażret-i ʿÖmer (Far.): Hz. Muhammed'in sahabesi ve dört halifenin ikincisi. *Bk. ḥażret-i ʿÖmer bine'l-ḫaṭṭāb*

h. B20a/2

ḥażret-i ʿÖmer bine'l-Ḫaṭṭāb (Far.): Hattab'ın oğlu Ömer. Hz. Muhammed'in sahabesi ve dört halifenin ikincisi. *Bk. ḥażret-i ʿÖmer*

h. B20a/4

ḥażret-i Resūl (Far.): Hz. Muhammed. *Bk. ḥażret-i Resūlu'llāh*

h. A5a/6, A8a/10, A8b/10, A13a/2, A16b/11, A18b/5, A20b/2, A22a/9, A23a/4, A56b/2, A71b/6, A72a/10, A73a/10, B20a/5, B21b/11, B22a/7

ḥażret-i Resūlu'llāh (Far.): Allah'ın resulü Hz. Muhammed. *Bk. ḥażret-i Resūl*

h. A69b/9, A71a/7

ḥażret-i Süleymān bin Dāvud (Far.): Hz. Davud'un oğlu Süleyman peygamber.

h. B20b/11

ḥażret-i Şīt (Far.): Hz. Âdem'in oğlu. Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçmemesine rağmen Tevrat ve İncil'de adı geçtiği ve kendisine 50 sayfa indirildiğine inanıldığı için İslam'da Allah'ın peygamberlerinden biri olarak kabul edilir.

h. B18a/11

helāk (Ar.): Yok olma, mahvolma.

helāk ol-: Yok olmak, ölmek, mahvolmak.

h. A23a/2

ḥelāl (Ar.): Dinin yasaklamadığı iş ve davranış.

h. A11a/5, A15a/1

h.+üñ (ilgi) A25b/8

ḥelāl ol-: Yapılmasında veya kullanılmasında dinen sakınca olmamak.

h. A75b/2, A76a/2

hel min mezīd (Ar.): "Daha yok mu?" anlamına gelen söz.

h. A49a/8

hem (Far.): Özellikle, zaten, bir de anlamlarında kullanılan bağlaç.

h. A6a/11, A8a/5, A20b/5, A21a/1, A42a/7, A42a/8, A42a/8, A68b/8, A68b/9, A73a/7, A73a/7, B45a/11

hemān (Far.): Hemen, derhal.

h. A22a/10, A23b/9, A42a/5, A44a/11, A52a/1, A54b/2, A55a/4, A74b/6

henūz (Far.): Daha şimdi, yeni.

h. B17b/2

hep (Far.): Her zaman.

h. A29b/6

her (Far.): Hep, bütün.

h. A6a/3, A10a/9, A11a/8, A13a/4, A14a/3, A19b/1, A19b/7, A19b/8, A20b/2, A21a/10, A21a/10, A24a/4, A24a/4, A24a/5, A24a/6, A24a/6, A24a/7, A28a/7, A28a/10, A28b/4, A30b/4, A30b/11, A31a/1, A31a/2, A33a/1, A35a/9, A35b/4, A36a/7, A37b/11, A39b/7, A40a/5, A41a/10, A45a/3, A45a/4, A46a/3, A47b/2, A47b/7, A48a/11, A49a/8, A51b/5, A51b/9, A53a/3, A53a/5, A54a/8, A57b/3, A59b/6, A61b/9, A62a/4, A62a/4, A67b/7, A70b/1, A76a/2, A78b/8, A79a/7, A79b/2, B5b/5, B10b/8, B16a/4, B17a/17, B17a/19, B17b/8, B18a/15, B18a/7, B18b/18, B19a/3, B19b/3, B20b/6, B21a/3, B21b/1, B22a/5, B23b/5, B31a/17, B34a/10

hergiz (Far.): Asla, hiçbir zaman.

h. B20a/1

hevā (Ar.): İstek, arzu, heves.

h. A24b/7

h.+larına A17a/11, B11a/4

h.+sına B22b/18

h.+ya A14a/6

heybet (Ar.): Ululuk, azamet.

h.+inden B3a/9, B3a/11

hezār (Far.): Bin sayısı.

h. A3b/7

h.+durur A4a/5

hezārān (Far.): Binlerce.

h. A3b/7

hezār-bār (Far.): Bin kere.

h. A4a/5

ḥıfẓ (Ar.): Koruma, muhafaza etme.

h. A32b/10

ḥıfẓ eyle-: Korumak.

h. A24b/2, B23a/2

ḥıfẓ olın-: Korunmak.

h. A38b/4

ḥırṣ (Ar.): Sonu gelmeyen istek, aşırı tutku.

h. B17b/4, B23b/8

ḥışn (Ar.): Kale.

h. A24a/5

ḫışm (Far.): Öfke, hiddet, kızgınlık.

h.+ından B20b/6

ḫicāb (Ar.): Utanma, utanç, mahcubiyet.

h.+lardan B24a/3

hicret (Ar.): Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göçü.

h.+üñ (ilgi) B37b/15

hicret it-: Göç etmek.

h. A56b/8

hīç (Far.): Yok denecek kadar az, asla.

h. A13b/1, A21a/1, A22b/10, A37a/5, A43a/2, B16a/9, B23b/6

hīçbir (Far.): Hiçbir.

h. A14b/6, A28b/11, A34a/6, A34b/10, A35a/1, A35b/8, A35b/9, A36a/5, A49b/10, A59b/9, A60a/10, A63b/9, A63b/11, B17b/10, B21a/12

h.+ine A73a/1, A76a/4, B24a/12

h.+isi B20b/17

hidāyet (Ar.): Doğru yol, doğru yolu gösterme.

h. A4b/7

h.+dür A21b/4

h.+e A21b/4

h.+ine A9a/1

hidāyet bul-: Doğru yolu bulmak.

h. A11b/9

hidāyet it-: Doğru yolu göstermek.

h. B17b/12, B21a/3, B22a/11

hidāyet vir-: Doğru yola sevk etmek.

h. B5a/18

ḫiddet (Ar.): Kızgınlık, öfke.

h. A65a/6

ḫidmet (Far.): Hizmet.

h.+in B37b/16

ḫiffet (Ar.): Hafiflik.

h.+le B23a/13

ḫikāyet (Ar.): Hikâye.

h. B16a/7

ḫikāyet olun-: Hikâye edilmek, anlatılmak.

h. A16b/10

ḫikmet (Ar.): Allah'ın insanlar tarafından anlaşılamayan amacı.

h.+iyle A63a/11

ḫilāf (Ar.): Ters, aykırı, zıt.

h.+ı (iye.) A21a/5, A39b/6

ḫilʿat (Ar.): Padişahlar veya vezirler tarafından takdir edilen birine giydirilen

kıymetli kaftan (Bu kelime, eserde, mecazi bir anlam kazanarak Allah'ın yeryüzüne gönderdiği peygamberlere giydirdiği nübüvvet kaftanı olarak geçer).

h. B19a/11

ḥilm (Ar.): Yumuşak huyluluk, sakinlik.

h.+dür B23a/3

ḥis (Ar.): Duygu, duyu. *Bk. ḥiss*

h.+den B17b/2

ḥisāb (Ar.): Hesap.

h.+a B23a/12

h.+ıdur A25b/8

ḥiss (Ar.): Duygu, duyu. *Bk. ḥis*

h.+i B17b/2

h.+in B17b/6

ḫiṭāb (Ar.): Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltme.

h. A72a/2

ḫiṭāb it-: Birine söz söylemek.

h. A71b/9

ḫizāne (Ar.): Hazine.

h. A24a/6

h.+de A24a/6, A24a/11

h.+ñ (iye.) A24a/10

h.+sinde A24b/2

ḫiẕlān (Ar.): İradesini kötülüğe kullanıp küfre sapması sebebiyle Allah'ın lütfundan mahrum kalma.

h. A57b/10, A57b/11

h.+ıyladur A63b/7

ḫod (Far.): Kendi, bizzat.

h. A7b/10, A20b/6, A21a/5, A21b/2, A29b/5, A42b/8, A53b/7, A60b/10, A62b/8, A68b/8, A71a/7, A73b/4, A77a/7, B21b/11, B22a/19

ḫoş (Far.): Beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren şey.

h. A74b/1, B10a/4

ḫūb (Far.): Güzel.

h. A80b/9

Ḫudā (Far.): Allah.

h. A53a/9, B38a/10

berāy-ı Ḫudā (Far.): Allah için.

h. A53a/9

ḥudūṯ (Ar.): Meydana gelme, ortaya çıkma.

h. A42b/5

h.+ı (iye.) A45a/11

ḫulāṣa (Ar.): Sözün kısası, sonuç olarak.

h. A46b/10

ḫulefā' (Ar.): Halifeler.

ḫulefāʾ-i rāşidīn (Far.): İslâm'ın ilk dört halifesi.

h. B19a/6

ḫulle (Ar.): Cennette giyilecek elbise.

h. A3b/2

ḫulūl (Ar.): Bir şeyin içine girme, nüfuz etme.

h. A31a/8

ḫulūl it-: İçine girmek, nüfuz etmek.

h. A30a/9, A30a/10, A31a/7, A31a/8

ḫulüv (Ar.): Boşluk.

h.+da (dār-ı hulüv) B23a/10

ḫūr (Ar.): Cennet kızı, huri.

h. A3b/3, A51a/8

ḫūr-i ʿīn (Far.): Gözünün siyahı çok siyah, beyazı çok beyaz olan huriler.

h. A51a/8

ḫurmā (Far.): Hurma ağacı.

h. A14a/9

ḫuṣūl (Ar.): Meydana çıkma, hâsıl olma.

h.+ında A29a/8

ḫuṣūṣ (Ar.): Konu.

h.+a A4a/9, A80b/5

ḫuṭūr (Ar.): Hatıra gelme.

ḫuṭūr eyle-: Hatırlamak. *Bk. ḫuṭūr it-*

h. A51b/4, A65a/5, A65b/5

ḫuṭūr it-: Hatırlamak. *Bk. ḫuṭūr eyle-*

h. A30b/6

ḫużūr (Ar.): Önemli bir kişinin bulunduğu yer, o şahsın yanı.

h.+ına A14a/3

ḫüccet (Ar.): Delil.

h. A74a/7

h.+dür A74a/6

ḫükemā (Ar.): Hakîmler, ilim adamları.

h.+dan A72b/11, B24a/11

ḫükm (Ar.): Bir şeyin ne olduğu hakkında verilen karar. *Bk. ḫüküm*

h. A21a/9, A54b/2

h.+i (iye.) A7b/1, A55b/4, A75b/6, B16b/10, B16b/10, B20a/12

h.+inde A75b/7

h.+ine A49a/1

h.+ini A35b/7

h.+üm A14a/9, B20a/12

ḫükm eyle-: Bir kanaate varmak, karar vermek. *Bk. ḫükm it-*

h. B20a/11

ḥükm it-: Bir kanaate varmak, karar vermek. *Bk. ḥükm eyle-*

h. A18b/4, A25a/5

ḥükm ol-: Karar vermek, sonuca varmak.

h. B20a/18

ḥükm olun-: Karar verilmek.

h. A65b/11, A66a/2

ḥükm-i rubūbiyyet (Far.): Allah'ın hükümleri.

h. B20b/18

hüküm (Ar.): Bir şeyin ne olduğu hakkında verilen karar. *Bk. ḥükm*

h.+lerin A18b/1

ḥürmet (Ar.): Saygı.

h.+i (bel.) B23a/2

ḥürmet eyle-: Saygı göstermek. *Bk. ḥürmet it-*

h. B22b/17

ḥürmet it-: Saygı göstermek. *Bk. ḥürmet eyle-*

h. B22b/12

ḥüsn (Ar.): Güzellik.

h. A73b/8

ḥüsn-i ḳabūl (Far.): İlgi görmek, iyi karşılanmak.

h. A79b/4

ḥüsnā (Ar.): Çok, pek güzel.

esmā'-ı ḥüsnā (Far.): Allah'ın en güzel isimleri.

h. A40a/7

I

ır-: Ayırmak, ayrılmak.

ı.-maya B10b/16

ırak: Uzak.

ı. A70a/11

ırak it-: Uzaklaştırmak.

ı. A70a/11

ırakl ık: Uzaklık.

ı. B38b/5

ı.+ı (iye.) A53a/10, B38b/4

ı.+ına B38b/4

ışba' (Ar.): Parmak.

ṣıfat-ı ışba' (Far.): Allah'ın haberî sıfatlarından biri.

ı. A49b/2

ışlāḥ (Ar.): Düzeltme, iyileştirme.

ışlāḥ it-: İyi etmek, düzeltmek.

ı. A9b/6

ışrār (Ar.): İstediğinin olması için bir kimsenin durmadan üstüne gitme, kabul ettirmek için çabalama.

ı. A68a/4, A68a/5

ışrār eyle-: Bir konuda sürekli direnmek, ayak diremek.

ı. A67b/10

ıṣṭılāḥ (Ar.): Belli bir alana özgü terim.

ı.+ında B38a/2

ıṭlāḳ (Ar.): Deme, denilme, tabir etme.

ıṭlāḳ olın-: Adlandırılmak, denmek. *Bk. ıṭlāḳ olun-*

ı. A37b/7

ıṭlāḳ olun-: Adlandırılmak, denmek. *Bk. ıṭlāḳ olın-*

ı. A37b/7, A37b/11, A38a/1

ıṭṭılāʿ (Ar.): Bilme, öğrenme.

ı. A5a/4, A55a/5

ı.+ı (iye.) A72a/9

ıṭṭılāʿ ol-: Haberdar olmak, bilmek.

ı. A52a/11

ıżṭırār (Ar.): Çaresiz kalma.

ı.+dan A32a/6

İ

i-: Cevherî fiil.

i.-di A5b/1, A17b/1, A19b/11, A19b/11, A40b/11, A53a/7, A56b/3, A58a/11, A58b/5, A58b/6, A73b/1, A73b/9, A74a/2, A74a/3, B5b/8, B15b/17, B20a/7, B24a/15

i.-düm B10b/6

i.-ken A6a/5, A6a/9, A17b/1, A27b/3, A36b/9, A55b/7, A62b/4, A62b/5, A64a/11

i.-miş B16a/11

i.-mişse A74a/3

i.-se A6b/9, A14a/5, A25b/6, A37b/10, A38a/4, A51a/8, A51a/10, A51b/8, A52b/9, A66b/3, A68a/6, A68a/6, A76a/11, B3b/4, B5b/5, B9b/3, B10a/5, B10a/10, B10b/8, B16b/19, B20b/15

iʿāde (Ar.): Alınan bir şeyi geri verme.

iʿāde olun-: Alınan bir şeyin geri verilmesi.

i. B19b/4

ʿibād (Ar.): Kullar.

i. A47b/11

efʿāl-i ʿibād (Far.): Kulların amelleri, eylemleri.

i. A63a/2

ʿibādāt (Ar.): İbadetler.

i. A15a/1

i.+uñ (ilgi) A20b/6, B18a/19

ʿibādet (Ar.): Allah'ın rızasını kazanmak için dinin buyruklarını yerine getirme.

i. A70b/11, A73b/8, A73b/8

i.+den A18a/3, B18a/2

i.+e A35b/10

i.+i (iye.) A66a/5, A73b/6

i.+ine A75a/7

ʿamel ü ʿibādet it-: Amel ve ibadet etmek.

i. A7b/7

ʿibādet eyle-: İbadet etmek. *Bk. ʿibādet it-*

i. A21a/1

ʿibādet it-: İbadet etmek. *Bk. ʿibādet eyle-*

i. A73a/7, B18a/19, B24a/2

ʿibādet itdür-: İbadet ettirmek.

i. A73b/11

ʿibādet-i Allāh (Far.): Allah için ibadet.

i. A73b/9

ʿibādi'llahī (Ar.): Allah'ın kullarından olan.

i. A5b/7

ʿibāret (Ar.): Sadece bir şeyden meydana gelen, bir şeyden oluşmuş.

i.+dür B15b/3

ibdā' (Ar.): Meydana getirme, yaratma.

i. A36b/11

iblīs (Ar.): Şeytan.

i. B9a/5, B10b/4

i.+den A40a/11

i.+ü A48b/4

i.+üñ (ilgi) A58a/7

ibn (Ar.): Oğul.

ibnü's-sulṭān (Ar.): Sultanın oğlu.

i. A6a/1

ibnü's-sulṭān Selīm Ḫan (Ar.): Sultan Selim'in oğlu.

i. A6a/2

İbn-i ʿAbbās (Far.): Hz. Muhammed'in amcasının oğlu, çok hadis rivayet edenler arasında yer alan sahabe.

i. A10a/7, A51b/5, A67a/4, A67b/1, A72b/3

i.+dan A67b/5, A67b/6

İbn-i ʿArabī (Far.): Tasavvuf ve İslâm düşünürü.

i. A74a/1

İbn-i Mesʿūd (Far.): Sahabe ve ilk dönem müfessir, muhaddis ve fâkihlerinden.

i. A23b/4

İbn-i Sīnā (Far.): Döneminin en önemli doktor, düşünür ve bilginlerinden biri olarak kabul edilen hekim.

i. A73a/11

İbn-i Sīrīn (Far.): Rüya tabiriyle tanınan hadis ve fıkıh âlimi.

i. A67b/6

İbrāhīm (Ar.): İbrahim peygamber.

i.+e (ḥażret-i İbrāhīm) B18a/13

ḥażret-i İbrāhīm (Far.): İbrahim peygamber.

i. B19a/16

ibṭāl (Ar.): Hükümsüz bırakma.

ibṭāl it-: Geçersiz kılmak.

i. A49b/6, A50b/4

ibtidā (Ar.): Başlama, başlangıç.

i.+sı A17b/11, B17b/19

i.+sında A76a/6

īcāb (Ar.): Gerek, lüzum.

īcāb it-: Gerekmek.

i. A53a/4

icābet (Ar.): Kabul etme, uyma.

icābet it-: Kabul etmek.

i. B18b/14

icāzet (Ar.): İzin.

icāzet buyur-: İzin vermek.

i. B37b/17

icmāʿ (Ar.): Bir hususta ittifak etme, aynı görüşte birleşme.

i. A21a/5, A21a/7, A69a/10

icmāʿ-i ümmet (Far.): Aynı asırda yaşayan İslam bilginlerinin Kur'ân ve sünnette açıkça belirtilmemiş olan şer'î bir meselede ittifak etmeleri.

i. A70a/2

icmāl (Ar.): Özetleme, öz, özet.

i. A56a/11 B9b/4, B21b/4, B21b/5, B21b/7, B21b/9, B22a/8

ictihād (Ar.): Gayret gösterme, çalışma.

i.+ında A4b/10, A4b/11

i.+lar A73a/2

ictihād it-: Çalışmak, çabalamak.

i. A4b/10

ictināb (Ar.): Kaçınma, sakınma.

ictināb eyle-: Sakınmak, çekinmek.

i. A53b/4, B15b/2

iç: Herhangi bir alanın sınırları arasında kalan kısım.

i.+inde A8b/4, A9a/3, A9b/1, A10a/10, A23b/11, A26b/5, A26b/8, A31a/10, A80b/11

i.+ine B20b/14

iç-: 1. Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

i.-e (zf-fiil) B9a/6, B9a/6

i.-mek B16b/11

2. Yardımcı fiil.

i.-üp (and iç-) B10b/18

içim: Bir yudumda içilecek miktarda olan.

i. A80a/6

içre: İçinde.

i. A14a/10

içün: İçin, diye.

i. A4b/10, A5a/1, A8a/4, A10b/7, A10b/8, A10b/8, A10b/9, A10b/10, A26a/1, A26a/9, A26a/10, A26b/7, A26b/9, A26b/10, A36b/1, A36b/3, A37b/3, A39b/10, A43a/8, A49b/9, A52a/6, A52b/7, A54a/10, A74b/9, A74b/9, A78b/3, A78b/3, A78b/9, A79b/7, A80a/4, B16b/9, B17a/6, B17b/7, B18a/19, B22a/2, B23a/3, B23a/4, B28a/2, B38a/5, B45a/6

i.+dür A50a/6, A50a/10 A73b/7, B2b/16, B2b/17, B19a/2

idici: Bir işi yapar hâlde, yapan kişi.

i.+dür A32b/11

idin-: Devamlı yapar olmak. *Bk. idün-*

i.-e (dīn idin-) A58b/8

i.-medügi (dīn idin-) A58b/7

i.-mek (ʿādet idin-) A68a/3

i.-memişler (murād idin-) A17b/1

i.-meye (dīn idin-) A58a/10

i.-mişler (maʿlūm idin-) A73a/3

i.-üp B21a/4

i.-üp (murād idin-) B9a/18

i.-üp (temessük idin-) B21b/9

i.-ür B16b/4

i.-ür (ʿādet idin-) A57a/7

i.-ür (maʿlūm idin-) B24a/7

idiş-: Birlikte yapmak, yapar hâlde olmak.

i.-diler (münāẓara idiş-) B20a/2

idrāk (Ar.): Akıl erdirme, anlayış.

i. A80b/9

i.+ine A51b/11

idrāk it-: Bir şeyi anlamak, algılamak.

i. A46a/5, A46a/6, A71b/2, B18b/1, B31a/18

idrāk olın-: Anlaşılmak.

i. A13b/8

İdrīs (Ar.): İdris peygamber.

i.+e (ḥażret-i İdrīs) B18a/12

idügi: Olduğu. *Bk. idügü*

i. A20a/3, A50b/3, A54b/11, A78b/11

i.+n A49b/4, A50a/9, A50b/8, A54a/9, A75b/4, A75b/8, B23b/2

i.+ne A18b/11, A25b/2, B11a/9, B16b/1

idügü: Olduğu. *Bk. idügi*

i.+ne B12a/13, B12a/14

i.+ñ (iye.) A24b/11

idün-: Devamlı yapar olmak. *Bk. idin-*

i.-düñ (ʿarş idin-) A24b/8

i.-üp (mekān idün-) A30b/9

ifsād (Ar.): Bozma.

ifsād eyle-: Bozmak.

i. A16b/2

iġvā (Ar.):Yolunu şaşırtma, ayartma.

i.+ma B10a/9

iġvā vir-: Ayartmak.

i. B10a/6, B10a/8, B10b/5, B10b/7

iḫlāṣ (Ar.): **1.** Saf ve temiz sevgi.

i. A15a/9

i.+dur B22b/11

i.+dur (ʿilm-i bāl-i iḫlāṣ) A15a/7

2. Kur'ân-ı Kerîm'in 112. suresinin adı.

i.+uñ (ilgi) (sūre-i İḫlāṣ) A40b/6

iḥrām (Ar.): Hacca veya umreye giden Müslümanın dinî olarak yapılması yasak olmayan bazı şeyleri kendisine yasaklaması.

iḥrām-ı ḥacc (Far.): Hac ziyareti boyunca kişinin kendisine getirdiği yasaklar.

i. A16b/7

iḥsān (Ar.): Lütuf, bağışlama.

i. A5b/4

i.+dur B23a/5

i.+ı (bel.) B24a/2

i.+ı (iye.) A25a/10

iḥsān it-: Bağışlamak, iyilik etmek.

i. A79b/8

iḫtilāf (Ar.): Anlaşmazlık.

i. A47b/9, A47b/10,

i.+dan A4b/6

i.+ı (bel.) A4b/9

i.+ı (iye.) A45a/11

esmāʾ-ı iḫtilāf (Far.): Hakkında ihtilaf edilen isimler.

i. B31a/15

iḫtilāf eyle-: Anlaşmazlığa düşmek. *Bk. iḫtilāf it-*

i. A4b/2

iḫtilāf it-: Anlaşmazlığa düşmek. *Bk. iḫtilāf eyle-*

i. A13b/5

iḫtilāl (Ar.): Karışıklık, düzensizlik.

i. B17a/10

iḫtilāl gel-: Karışıklığın, bozukluğun ortaya çıkması.

i. B17b/14

iḫtimāl (Ar.): Mümkün olabilme durumu.

i.+i (iye.) A54b/2

iḫtiyār (Ar.): Seçme, tercih etme.

i. A73b/8, A77b/10

i.+ı (iye.) A50a/5

i.+larıla A60b/8

i.+larıyla A61a/8, A61a/10

iḫtiyār it-: Seçmek.

i. A73b/9

iḫtiyārī (Ar.): Seçme ile ilgili, seçme durumu.

i. B20a/14

īmān-ı iḫtiyārī (Far.): Kişinin kendi tercihiyle yaptığı iman.

i. A22a/3, A22b/3

iḫtiyārsız: Elinde olmadan.

i. A78a/9

iḫtiyāṭ (Ar.): Tedbirli ve ölçülü davranma.

iḫtiyāṭ it-: Tedbirli olmak.

i. B21b/6

iḥyā (Ar.): Ölüyü diriltme.

i. A36b/5

İḥyāʾ-yı ʿUlūm (Far.): İmam Gazzâlî'nin ahlak, fıkıh, kelam gibi ilimleri içeren eseri.

i.+da B28a/1

ʿiḳāb (Ar.): Azap, eziyet.

i.+a A26a/9

i.+ı (iye.) A26b/8

iki: Birden sonra, üçten önce gelen rakam.

i. A4b/11, A10b/6, A15b/11, A17b/9, A31a/8, A49a/6, A49b/3, A50a/1, A56a/6, A79a/11, B17b/14, B18b/13, B20b/17, B21a/9, B21a/17, B25a/9

i.+si A7b/5, A15a/4, A19a/8, A23b/2, A31a/10, B15b/9, B16a/17, B20a/9

i.+sinde A60b/11, A74a/10, B22a/17

i.+sinüñ B20a/10

ikinci: Sıra sayılarında birinciden sonra, üçüncüden önce gelen sayı.

i. A7a/9, A16a/1, A17b/2, A21b/6, A79a/3

i.+si A58a/6

ikindü: Öğle ile akşam arasındaki zaman ve bu zamanda kılınan namaz.

i. B10b/19

ikrām (Ar.): Ağırlama, hürmet etme.

i. A48b/2

ikrām it-: Ağırlamak.

i. B22b/12

iḳrār (Ar.): Kabul etme, onaylama.

i. A19a/6, A59a/4, A59a/11, A64b/2, A65a/2, A75b/10, B9b/5, B21a/14, B21a/15, B21a/20, B22a/5

i.+dur A19b/7, B21a/19, B22a/4

i.+ı (iye.) A21b/7

i.+ıdur A21b/6

i.+ına B22a/5

i.+ıyla A62a/11

iḳrār eyle-: Onaylamak. *Bk. iḳrār it-*

i. A58a/9, A76a/4, A76a/6, B11a/9

iḳrār it-: Onaylamak. *Bk. iḳrār eyle-*

i. A19a/1, A38a/9, A56a/4, A58b/7, A59a/11, B15b/12, B16b/1, B21a/11, B45b/2

iḳrār-ı lisān (Far.): Dil ile kabul etme, onaylama.

i. A64a/4

iḳtidā (Ar.): Birini örnek alma.

iḳtidā eyle-: Örnek almak, tâbi olmak.

i. A79b/2, B22b/16

iḳtiżā (Ar.): Lüzum, gerek, ihtiyaç.

iḳtiżā it-: Gerekmek.

i. A52a/2

il: Yerleşim yeri, şehir.

i.+üñ (ilgi) A6b/2

ʿilāc (Ar.): Bir hastalığı iyi etmek veya önlemek için türlü yollarla kullanılan madde, em.

i.+ları (iye.) B16b/16

ʿilāc it-: Bir kimseye deva olacak ilacı vermek.

i. A55a/11

İlāh (Ar.): Allah.

i.+dur A28a/5

İlāhī (Ar.): "Ey Allah'ım" anlamında söz.

i. A25a/5, A80b/1, A80b/10

ile: 1. İle bağlacı.

i. A7b/4, A13a/10, A19a/6, A20b/8, A27b/5, B14a/7, B20a/7, B21a/1

2. İle edatı.

i. A3b/2, A4a/3, A6b/1, A7a/9, A7b/7, A7b/11, A8a/2, A8a/10, A8b/5, A11a/5, A11b/11, A12a/2, A12a/6, A12b/2, A12b/8, A13a/6, A13b/7, A14a/3, A14a/4, A15a/1, A15a/4, A16a/4, A16a/4, A16a/6, A17a/7, A19a/2, A19b/4, A19b/4, A19b/4, A19b/6, A19b/7, A20a/7, A21a/3, A21a/7, A21a/8, A22a/11, A22b/9, A23b/2, A27a/9, A27b/4, A30b/7, A31b/11,

A31b/11, A32a/4, A32b/3, A32b/4, A33a/9, A33b/1, A33b/5, A34a/1, A34a/1, A34a/2, A34a/2, A34a/7, A34b/6, A34b/8, A35b/3, A35b/10, A39a/1, A39a/6, A40a/5, A40b/2, A40b/2, A41a/1, A41a/5, A41a/8, A41b/3, A42b/7, A44b/5, A44b/8, A44b/8, A44b/8, A45a/6, A45a/7, A45a/11, A45a/11, A46b/10, A46b/11, A47a/2, A48a/4, A48a/6, A48b/5, A50a/7, A50a/8, A50a/9, A50b/1, A50b/3, A50b/8, A53a/2, A54a/9, A54a/9, A56a/3, A56a/4, A56a/4, A56a/9, A56b/3, A56b/4, A56b/4, A56b/4, A57a/4, A57a/7, A57b/1, A57b/7, A57b/7, A57b/10, A58a/2, A58a/4, A58a/4, A58a/6, A58a/6, A58a/8, A58b/4, A58b/5, A58b/5, A58b/7, A58b/8, A59a/4, A59a/4, A59a/4, A59a/5, A60a/9, A60b/4, A61a/2, A61a/2, A62a/7, A62b/6, A63a/6, A63a/7, A64a/2, A64a/3, A64a/4, A64a/5, A64b/1, A65a/6, A65a/6, A65a/7, A66a/1, A66b/4, A66b/5, A66b/7, A67a/1, A67a/5, A67b/3, A67b/9, A68a/3, A69a/7, A69a/10, A69a/10, A69a/10, A69a/10, A71a/5, A71b/2, A71b/3, A71b/4, A72a/4, A72a/4, A72a/5, A72a/11, A72b/1, A72b/1, A72b/2, A72b/3, A72b/3, A72b/6, A72b/8, A73a/2, A73b/3, A73b/10, A74a/11, A74a/11, A75a/2, A75a/3, A75b/5, A77a/4, A77a/5, A77a/6, A77b/10, A79a/2, A79a/4, A79a/5, A79b/6, A80a/2, A81a/1, B3a/15, B9a/3, B9a/10, B9a/13, B9a/13, B9b/9, B9b/9, B11a/9, B14a/7, B15a/9, B16a/17, B16b/1, B16b/1, B16b/1, B16b/3, B16b/12, B16b/14, B16b/17, B17a/8, B17a/14, B17b/5, B18b/4, B18b/4, B18b/5, B18b/13, B18b/16, B19a/11, B20b/14, B20b/16, B20b/16, B21a/10, B21a/11, B21a/12, B21a/13, B21a/18, B21b/13, B21b/15, B22b/3, B22b/9, B23a/9, B23a/19, B23b/1, B24a/1, B24a/2, B28a/3, B28a/3, B28a/4, B28a/4, B28a/4, B45a/6, B45b/1, B45b/2, B45b/2

i.+dür (ed.) A35a/10, A35b/11, A41b/5, A75a/1

ilerü: Ön, önce.

i. B9b/13, B10a/2

i.+sine B9b/10

ilet-: Ulaştırmak, eriştirmek.

i. A80b/10

i.-e A13b/2, B16a/10

ilhām (Ar.): Ruhta meydana gelen ve yaratıcılığa iten coşku.

i. A34a/9

ʿilim (Ar.): Belli bir konuya ait bilgilerin bütünü. *Bk. ʿilm*

i. A10b/6, A13b/7, A14b/11, A15a/10

i.+dür A13b/6, A15b/3

i.+leri (bel.) A11b/7

illā (Ar.): Ne olursa olsun, mutlaka.

i. A7a/9, A8a/10, A9b/11, A12b/8, A14b/7, A27a/5, A32a/8, A32a/9, A32a/9, A34a/7, A35b/9, A35b/10, A43a/3, A44a/6, A44b/7, A48a/5, A48b/1, A51b/11, A52a/7, A52a/9, A53b/7, A55b/6, A61b/10, A63b/9, A64a/1, A73b/5, A73b/7,

İlla'llāh (Ar.): "Sadece Allah var" anlamında söz.

i.+da A54b/8

ʿilm (Ar.): Belli bir konuya ait bilgilerin bütünü. *Bk. ʿilim*

i. A5a/2, A6b/10, A7a/9, A8a/7, A8a/10, A8b/5, A8b/5, A8b/8, A9b/10, A10a/5, A11a/4, A11a/8, A11a/11, A11b/1, A11b/11, A12a/11, A12b/1, A12b/3, A13a/6, A13a/7, A13a/10, A13b/2, A13b/4, A13b/10, A14b/11, A15a/1, A15a/3, A15a/3, A15a/3, A15a/5, A15a/7, A15a/7, A15a/11, A15b/1, A15b/2, A15b/7, A15b/10, A15b/10, A16a/1, A16a/9, A32a/5, A33a/9, A39b/1, A45a/9, A45b/5, A47b/9, A48a/1, A52a/7, A55a/1, A55a/4, A74a/8, B5b/5, B16a/3, B16a/4, B16a/8, B16a/10, B16a/12, B16a/15, B28a/3

i.+de A51a/2, A54b/7, A54b/10

i.+den (ehl-i ʿilm) B15b/18, B15b/19

i.+dür A11b/10, A15a/6, A15a/6, A15a/8, A15a/8, A33a/2, B27b/17

i.+e A11a/10, A45b/1, A52a/5, A52b/7

i.+i (bel.) A9a/5, A12b/2, A13a/4, A13b/1, A15a/9, B16a/9

i.+i (iye.) A12a/10, A37b/8, A40a/1, A40b/2, A44b/8, A45a/5, A45b/4, A61a/5

i.+inde A36a/8, A36a/9, A45b/2, A72a/8

i.+inden A10b/6, A12a/11, A33a/7

i.+ine A33b/2, A33b/3, A37b/9, A45a/11, A53a/3

i.+ini A52b/7, B15b/19

i.+inüñ A39b/10

i.+iyle A33a/9, A61a/7, A63a/6, A63a/11, A63b/3, A64b/7

i.+iyledür A63b/7

i.+ledür B16a/12

i.+lerini A10a/1

i.+ümde A25a/4

i.+ümden A25a/1

i.+ümle A25a/3

i.+ümüze B38b/5

i.+ünden A25a/2

i.+üñ (ilgi) A8a/9, A48a/1

i.+üñ (ilgi) (faż̄ilet-i ʿilm) A7a/8, A8a/9

i.+üñ (iye.) A7a/7

i.+üñden A25a/2

ʿilm vir-: Bir işi öğretmek.

i. A11b/8

ʿilm-i bāṭın (Far.): Gizli hakikatleri konu alan ve bu yolla insanı manevi kurtuluşa ulaştırdığına inanılan ilim.

i. A15a/11

ʿilm-i ḳadīm (Far.): Allah'ın öncesi ve sonrası olmayan engin bilgisi.

i. A45a/6, A45a/7, A45a/7

ʿilm-i kelām (Far.): İslâm dininin ana ilkelerini konu edinen ilim.

i. A13b/11, A13b/7, A14a/4, A14a/6, A14a/6, A14b/2, A14b/8, B7b/15

ʿilm-i tevḥīd (Far.): Allah'ın zatı ve sıfatları açısından birliği başta olmak üzere inanç esaslarını ele alan ilim. *Bk. ʿilm-ü tevḥīd*

i. A5a/2, A12a/11, A15b/11, A47a/7, A47b/2, A47b/6, A47b/6, A47b/8, A47b/9, A48a/2

ʿilm-i yaḳīn (Far.): Bir şeyi delilleriyle sağlam ve kesin olarak bilme.

i. A12a/10, A12a/5, B15b/2, B15b/6

ʿilm-ü tevḥīd (Far.): Allah'ın zatı ve sıfatları açısından birliği başta olmak üzere inanç esaslarını ele alan ilim. *Bk. ʿilm-i tevḥīd*

i.-ü A5a/3

īmā (Ar.): Bir şeyi üstü kapalı bir şekilde anlatma.

īmā eyle-: Üstü kapalı olarak anlatmak, dokundurmak.

i. A64a/9

imām (Ar.): İslam dininde görüş ve fikirleriyle bir mezhebe öncülük etmiş olan kimse.

i.+larumız B21a/17

imām-ı aʿẓam (Far.): "Büyük imam" anlamına gelen kelime, İmam Ebû Hanife'nin sıfatıdır.

i. B12a/10

İmām Aḥmed bin Ḥanbel (Ar.): Hanbelî mezhebinin imamı, fakih.

i. A14b/3, B17a/4

İmām Begavī (Ar.): Şâfiî fakihi, muhaddis.

i. A8b/2

İmām Ebū Ḥanīfe (Ar.): Hanefî mezhebinin imamı.

i. A63a/7, B17a/3

İmām Ebū Yūsuf (Ar.): Ebû Hanîfe'nin öğrencisi.

i. A13b/9

İmām Ġazzālī (Ar.): Şâfiî fakihi, mutasavvıf, İslâm düşünürü.

i. B28a/1

İmām Mālik (Ar.): Mâlikî mezhebinin imamı.

i. A14b/1, B17a/3

İmām Muḥammed (Ar.): Ebû Hanîfe'nin öğrencisi, Hanefî mezhebinin görüşlerini kayıt altına alan müçtehit.

i. A57a/9, A68a/11

i.+den A39a/8

İmām Şāfiī (Ar.): Şâfiî mezhebinin imamı.

i. A14a/2, A14a/5, A14a/8, B17a/4

īmān (Ar.): Allah'a inanma ve bunu dil ile söyleme.

i. A3b/2, A6a/8, A7a/4, A7a/8, A7a/9, A7b/1, A8a/6, A8a/6, A8a/9, A12a/3, A12a/10, A12a/10, A12b/11, A12b/11, A17a/7, A17a/11, A17b/2, A17b/3, A17b/5, A17b/10, A19a/9, A19b/5, A19b/7, A19b/8, A20a/1, A20a/6, A20a/7, A20b/6, A21a/1, A21a/3, A21a/7, A21a/8, A21a/9, A21a/11, A21b/2, A21b/3, A21b/6, A21b/9, A22a/3, A22a/4, A22a/7, A22a/8, A22b/8, A23a/5, A23b/10, A25a/5, A55b/4, A56a/3, A56b/11, A57a/1, A57a/4, A57a/7, A57a/11, A57b/7, A59a/11, A59b/3, A61a/1, A61a/2, A61a/4, A64a/3, A64b/1, A66b/10, A67a/1, A67b/3, A69a/7, A69a/8, A69b/3, A69b/10, A71a/5, A75b/3, A75b/4, A75b/8, A76b/7, A77a/1, A77b/9, A77b/11, A80a/2, B9a/2, B9a/3, B9b/4, B13b/16, B14a/3, B15a/5, B15a/9, B15a/14, B15a/18, B15a/18, B15b/2, B15b/19, B16b/4, B16b/14, B17a/7, B19b/2, B21a/9, B21b/4, B21b/5, B21b/7, B21b/10, B21b/13, B21b/15, B22a/8, B22a/12, B22a/14, B22a/15, B22a/15, B22a/16, B22a/17, B22a/18, B22b/1, B22b/2, B22b/3, B22b/6, B23b/19, B45a/15

i.+a A22b/6, A22b/10, A59a/5, A75b/10, B9a/18, B16a/16

i.+da B21b/16, B22a/2, B22a/4, B22a/14,

i.+da (ḥaḳīḳat-i īmān) A20a/5, B22a/19

i.+dan A57b/2, A66b/5, B15a/15

i.+dan (ehl-i īmān) B16a/14

i.+dur A19a/7, A20b/4, A65b/10

i.+dur (ṣıfat-ı īmān) B21b/19

i.+ı (bel.) A5a/4, A7a/11, A20b/11, A22a/2, A23b/9, A58b/8, A59a/6, A60a/10, A60b/7, A60b/10, A61a/6, A70a/9, A70b/2, A70b/11, A77b/7, A77b/10, A78a/4, A78a/5, A78a/5, A80b/7, B2b/16, B2b/19, B3a/3, B3a/15, B3a/16, B3b/1, B3b/4, B9b/8,

B9b/11, B11a/3, B11a/11, B15a/14, B16a/12, B16a/17, B16b/2, B16b/8, B17a/11, B17a/14, B17b/5, B21a/1, B21a/6, B21b/3, B21b/5, B21b/10, B21b/13, B45a/15, B45a/19

i.+ı (bel.) (ehl-i īmān) B15a/16

i.+ı (iye.) A22a/5, A25a/9, A56a/5, A60b/3, A60b/6, A64b/10, A68a/8, A68a/9, A68b/1, B13b/19, B14a/2, B15b/15, B17a/2, B23b/15, B45a/15, B45b/2, B45b/3

i.+ın A78a/2

i.+ına A76b/10

i.+ında A79a/6

i.+ını A76b/9, B16a/1

i.+la A59a/9

i.+la (ḫaḳīḳat-i īmān) B21a/2

i.+ları (iye.) A69b/8

i.+larına A69b/3

i.+larında A56b/8

i.+larını (ḫaḳīḳat-i īmān) A56b/9

i.+um A68b/1, A80b/8

i.+uñ (ilgi) A12a/2, B9b/7, B15b/1, A15b/8, B15b/12, B21b/12, B22a/6, B45a/9

i.+uñdur A24a/11

ehli'l-īmānī (Ar.): Mümin ve Müslüman kimseler.

i. A5b/3

īmān getür-: Müslümanlığı kabul etmek.

i. A18a/2, A18a/4, A18a/6, A22a/11, A22b/1, A22b/8, A22b/10, A23a/1, A49b/3, A50b/7, A51a/4, A52a/1, A56b/7, A59a/3, A59b/3, A60b/5, A65a/3, A68a/9, A68b/2, A68b/2, A68b/3, A68b/5, A68b/7, A68b/9, A69a/6, A79a/7, B11a/7, B18a/1, B18a/8, B18a/18, B19b/9

īmān vir-: Müslümanlığı vermek.

i. A23b/1

īmān-ı ebedī (Far.): Sonsuz iman.

i. A22a/2, A22a/4

īmān-ı ehl-i istidlāl (Far.): İslam'ın iman ve ibadet bilgilerini öğrenerek iman edenlerin imanı.

i. B23a/16

īmān-ı ehl-i taḳlīdī (Far.): Taklit ehlinin imanı.

i. B15a/17, B15b/8, B16a/16, B17a/13, B17b/7

īmān-ı iḫtiyārī (Far.): Kişinin kendi tercihiyle yaptığı iman.

i. A22a/3, A22b/3

īmān-ı müncī (Far.): Kurtarıcı iman.

i. B15a/18, B15b/16, B24a/6

īmānsız: İmanı olmayan, Allah'a inanmayan. *Bk. īmānsuz*

i. A17a/10, A17a/8

īmānsuz: İmanı olmayan, Allah'a inanmayan. *Bk. īmānsız*

i. A66b/5

imātet (Ar.): Öldürme.

i. A36b/5

imdi: Şimdi, şu an. *Bk. şimdi*

i. A17b/2, A24a/8, A24b/1, A25a/11, A76b/8, B5a/17, B15a/19, B15b/8, B16a/10, B17b/3, B17b/13, B20b/6, B22a/13, B34a/10

imkān (Ar.): Mümkün olma, olabilirlik.

i. A43a/5

ʿİmrān (Ar.): *Bk. ʿİmrān bin Ḥuṣayn*

i. A64a/7

ʿİmrān bin Ḥuṣayn (Ar.): Hüseyin'in oğlu İmran. Sahabe.

i.+a A64a/6

imtiḥān (Ar.): Tecrübe etme, sınama.

imtiḥān it-: Sınamak, denemek.

i. A56b/9, A56b/11

imtiṣāl (Ar.):Örnek alma, uyma.

imtiṣāl it-: Uymak.

i. A7b/8, B15a/6, B20b/19

ʿīn (Ar.) İri ve güzel göz.

ḥūr-i ʿīn (Far.): Gözünün siyahı çok siyah, beyazı çok beyaz olan hûrîler.

h. A51a/8

in: En, genişlik.

i.+i (iye.) A42a/8

in-: Allah'ın emirlerini, tebliğlerini peygamberler vasıtasıyla kullarına göndermesi.

i.-di A22b/2

i.-en A80b/4

i.-mişdür A18a/9, B18a/11, B18a/12, B18a/13, B18a/13, B18a/14, B18a/15

inābet (Ar.): Allah'a yönelme.

i.+i (bel.) A56a/4

ʿinādī (Ar.): Ayak direme, direnme.

i. A5b/6

küfr-i ʿinādī (Ar.): Kişinin Allah'ın varlığı bilmesi, bunu diliyle ikrar etmesi fakat çeşitli sebeplerden dolayı İslam'ı kabul etmemesidir.

i. A58a/10

inan-: Allah'ın varlığını, birliğini kabul etmek, iman etmek.

i.-asız A18b/8

i.-duḳdan A25b/2

i.-dum A19b/1, B12a/11, B12a/12, B12a/14, B16a/18

i.-maḳdur A17b/5, A18b/11, B22b/10, B22b/10, B22b/11, B23a/10, B23a/12, B23a/14, B23a/14, B23a/15, B23a/15, B23a/16, B23a/5, B23a/6, B23a/9

i.-mamaḳdur B22b/19

i.-maya A58b/9

i.-up A19a/2, B45b/2

ʿināyet (Ar.): Lütuf, iyilik.

i. A3b/3

inbāt (Ar.): Bitkinin büyümesini sağlama.

i. A36b/6

ince: Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan.

i. A35a/2

i.+dür A27a/1

incidici: Gönül kırıcı.

i. B23a/16

İncil (Ar.): Dört kutsal kitaptan Hz. İsa'ya indirileni.

i. B18a/14

incin-: Darılmak, gücenmek.

i.-se B34a/9

İndu'llāh (Ar.): "Allah'ın nezdinde" anlamında sözdür.

i. A48a/1

İndu'llāhu (Ar.): *Bk. İndu'llāh*

i. A48a/2

indür-: Allah'ın emirlerini peygamberleri vasıtasıyla kullarına göndermesi.

i.-di A69b/3

i.-dügi A38a/11, A38b/1

i.-dügümüz A9a/10

indüril-: Allah tarafından gönderilmek.

i.-di A17b/10

inkār (Ar.): Var olan durumu reddetme, yadsıma.

i.+ıyla A57b/9

inkār it-: Kabul etmemek, reddetmek.

i. A50a/10, A50a/11, A50b/5, A50b/6, A77b/6

inkārī (Ar.): İnkâr ile ilgili.

küfr-i inkārī (Far.): Allah'ı hiç tanımamak, varlığını kabul ve itiraf etmemek tarzındaki küfürdür.

i. A58a/5

inmā (Ar.): Büyütmek.

i. A36b/7

ins (Ar.): İnsan. *Bk. insān*

i. A35b/11, A55b/7, A73b/5, B20a/19

i.+i (bel.) B18a/18

inṣāf (Ar.): Vicdana uyma, merhametli davranma.

inṣāf it-: Adalet göstermek, acıyıp merhamet etmek.

i. A79b/10

insān (Ar.): İnsan, beşer. *Bk. ins*

i. A3a/4, A16a/2, A30b/4, A39b/5, A47a/8, B15a/14

i.+a A10a/8

i.+ı (bel.) A57b/1

i.+uñ (ilgi) A30b/5, A39b/6

inşā (Ar.): Yapma, kurma.

i. A36b/8

i.+sıyla A55b/6

inşāʾallāhu (Ar.): "Allah nasip ederse" anlamında söz.

i. B21b/18

intihā (Ar.): Son bulma, tükenme.

i.+sı A18a/1, B17b/19

intiḳāl (Ar.): Bir yerden başka bir yere geçme.

intiḳāl it-: Yer değiştirmek, başka bir yere geçmek.

i. A17a/6, A21a/11, A21b/1

ir-: Yetişmek, erişmek.

i.-eler A69a/5

irādāt (Ar.): İradeler.

i. A32a/6

i.+ı (iye.) A30b/7

irādet (Ar.): İrade.

i. A35a/8, A35a/10, B28a/4

i.+dür A35a/8, B27b/18

i.+i (iye.) A36a/2, A40a/2, A62a/5, A63a/6, B19b/18

i.+inde A36a/9, A61a/6

i.+ini A35b/7, B19b/19

i.+iyle A35b/3, A35b/9

iriş-: Erişmek, ulaşmak.

i.-e A21a/6, A73b/2

i.-en A34a/11

i.-mekdür A50a/5

i.-meye A60a/9

irkek: Erkek.

i. A17b/3

irtikāb (Ar.): Kötü bir iş yapma, kötülük etme.

i. A66b/4, A68a/1, A68a/4, A68a/5

irtikāb it-: Kötülük yapmak.

i. A53b/5, A67b/8, B10a/13, B16b/10

ʿĪsā (Ar.): İsa peygamber.

i.+ya (ḥażret-i ʿĪsā) B18a/14

ḥażret-i ʿĪsā (Far.): İsa peygamber.

i. B19a/17

iṣbāt (Ar.): Tanık veya delil göstererek bir şeyin doğruluğunu ortaya koymak.

i. A74a/5

isim (Ar.): İsim, ad. *Bk. ism*

i. A37b/11

i.+den A29a/3

i.+leri (iye.) A29b/6

i.+lerinden A29a/1, A30a/4

İslām (Ar.): Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, Müslümanlık.

i. A6a/8, A7a/4, A7a/8, A7a/9, A7b/1, A8a/6, A8a/9, A17b/2, A17b/3, A18a/11, A18b/2, A19b/3, A19b/8, A22b/4, A22b/5, A25a/6, A56a/4, A56b/2, A59b/6, A65b/4, A66a/4, A66b/2, A77a/1, B12a/3, B15b/19

i.+a A72a/11

i.+a (cümle-i erḳān-ı İslām) B15b/12

i.+a (erḳān-ı İslām) A64b/11

i.+dan A19a/9

i.+dur A19a/8, A19b/8

i.+ı (bel.) A57b/4, A58a/9, A58a/9, B2b/19, B3a/3, B3a/15, B3b/1, B3b/4, B9a/18, B9b/11, B16a/12, B17b/5, B21b/3

i.+ı (bel.) (dīn-i İslām) A58b/6

i.+ı (bel.) (milletü'l-İslām) B21b/19

i.+ına A9a/1, A65a/8, A65b/11, A66a/2

i.+uñ (ilgi) A15b/8, B9b/7, B45a/9, B45a/16

dīn-i İslām (Far.): İslam dini.

i. A72b/4

İslāmī (Ar.): İslamiyetle ilgili.

ġıyāṣü'l-İslāmī (Ar.): İslam'ın yayılmasına yardımcı olan kişi. Aynı zamanda padişahlar için kullanılan lakap.

i. A5b/5

ism (Ar.): İsim, ad. *Bk. isim*

i.+i (iye.) A21a/2, A21a/10

i.+idür A20a/6

i.+in A66b/10

i.+inden B21a/3

ism-i aʿẓam (Far.): En büyük isim. Allah'ın bütün isimlerini kendinde toplayan ismi.

i. A21a/8, A37b/2, A37b/3, A38a/2

İsrāfīl (Ar.): Dört büyük melekten kıyamet gününü bildirmekle görevli olanı.

i. B20a/12

i.+dür B18a/3

i.+i (ḥażret-i İsrāfīl) B20a/10

ḥażret-i İsrāfīl (Far.): Hz. İsrafil.

i. B20a/10

issi: Sahip.

i. A10b/4

İstanbul: 1453'ten sonra Osmanlı Devleti'nin başkenti, İstanbul şehri.

i.+da B37b/12

iste-: Bir şeye karşı istek duymak, o şeyi arzulamak.

i.-meksüzin A11b/9

i.-mese A22b/7

i.-r A68a/6

i.-se A8b/1

istidlāl (Ar.): Bir konuda kanıtlara dayanarak sonuç çıkarma.

i. A16a/4, B17a/11

i.+i (iye.) (īmān-ı ehl-i istidlāl) B23a/16

i.+üñ (ilgi) (ehl-i istidlāl) B23b/15

istidlāl it-: Kanıtlara dayanarak bir sonuca varmak.

i. A33b/2, A44b/5

istidlālī (Ar.): Varılan kesin sonuçlarla ilgili.

īmān-ı istidlālī (Far.): İslam'ın tüm öğretilerini, ibadeti, emir ve yasakları bir kimseden dinleyip veya bir kitaptan okuyup öğrenmek, inanmak.

i. B15a/18

istiġfār (Ar.): Tövbe etme.

i.+a B23b/14

istiġfār eyle-: Tövbe etmek. *Bk. istiġfār it-*

i. B10a/14

istiġfār it-: Tövbe etmek. *Bk. istiġfār eyle-*

i. A10a/9, A70b/7

istiḥḳāḳ (Ar.): Hak etme, layık olma.

i. A6a/5

i.+ların A26a/9

istiḥḳāḳ it-: Hak etmek, layık olmak.

i. A58a/2

istiḥlāl (Ar.): Helal sayma.

istiḥlāl it-: Helal etmek.

i. A66b/8

istiḳāmet (Ar.): Yön.

i.+dür B22b/9

istimāʿ (Ar.): Dinleme işitme, kulak verme.

istimāʿ it-: Kulak vermek, dinlemek.

i. A71b/7

istiʿmāl (Ar.): Kullanma.

i. A74a/11

istiṭāʿat (Ar.): Kudret, güç.

i. A63a/1

istiṭāʿatsiz: Güçsüz.

i. A62b/11

ʿişyān (Ar.): Karşı gelme, başkaldırma.

i.+dan A61b/8

i.+dur (mücānebet-i ʿişyān) B23a/11

iş: Faaliyet, çalışma, amel.

i.+dedür B18a/7

i.+den B9a/13

i.+e B9b/10

i.+i (bel.) A55a/4

işbu: İşte bu.

i. A80b/11

işidici: Duyabilen, işitebilen.

i.+dür A35a/7

işidil-: Duyulmak, işitilmek.

i.-dükçe A79b/5

i.-miş (sf-fiil) A79b/11

i.-ür (sf-fiil) A34b/7, A34b/11

işit-: Duymak, dinlemek.

i.-dügi A12a/8

i.-dükden A40b/5

i.-ememişdür A51b/3

i.-en A41b/6, B15b/8

i.-mek A22a/11, A34b/2

i.-mekle B16b/2

i.-memüz A41b/3

i.-mesi A41b/4, A41b/7

i.-se A65b/6

i.-ür A34b/3, A41b/2, A42a/1, B15b/4, B23b/18, B24a/5

i.-ürüz A41b/4

işle-: Yapmak, eylemek.

i.-di B10a/7

i.-digiçün A66b/7

i.-diler B11a/10

i.-düñüz B10b/12

i.-mek A19a/8, B9b/8

i.-mekdür A19b/3

i.-rler A45a/3

i.-rse A66b/8

i.-ye A12b/6, A19a/3

i.-yeler B9b/12, B11a/11

i.-yelüm A46b/11

işlek: Çok işleyen, canlı, hareketli.

i. B9a/12

işleyici: Çok işleyebilen, hareketli olan.

i.+dür A35b/6

işribe (Ar.): İçilecek şeyler, içecekler.

i.+leri (iye.) A51a/9, A51b/7

iştirāṭ (Ar.): Şartlaşma, şart kılma, şart koşma.

i. A20b/7

it-: Türkçede birçok kelimenin sonuna gelerek birleşik fiiller meydana getiren ve sonuna geldiği kelimeye göre değişik fonksiyonları olan, geçişli veya geçişsiz fiiller ve ayrıca çeşitli deyimler yapan fiildir.

i.- (muḥkem it-) A80b/8

i.- (müstaḥkem it-) A80b/8

i.-di A26a/9, A34a/8

i.-di (ḫalḳ it-) A62a/1, A62a/2

i.-di (menʿ it-) A48b/4

i.-di (nehy it-) A57b/7, A59a/10

i.-di (taḳdīr it-) A43b/6

i.-di (vaḥy it-) A4b/3

i.-di (vażʿ it-) A26a/10

i.-di (ẕikr it-) A15b/6

i.-diler A70a/2

i.-diler (beşāret it-) B18b/4

i.-diler (ḥakem it-) B20a/10

i.-diler (iḫtilāf it-) A13b/5

i.-diler (iḳrār it-) A59a/11

i.-diler (inkār it-) A50a/11, A50b/5, A50b/6

i.-diler (intiḳāl it-) A17a/6

i.-diler (ittifāḳ it-) A39a/10

i.-diler (saʿy it-) A75a/7

i.-diler (tekẕīb it-) B18b/12

i.-diler (vaṣiyyet it-) B11a/12

i.-dügi A72b/6

i.-dügi (ḫalḳ it-) A60b/8

i.-dügi (hidāyet it-) B22a/12

i.-dügi (kesb it-) A60b/4

i.-dügi (nehy it-) B15a/6

i.-dügi (nehy it-) A12b/7

i.-dügi (ṭāʿat it-) B16b/6

i.-dügi (taḳdīr it-) A36a/8

i.-dügi (terk it-) B16b/9

i.-dügi (vācib it-) A63a/4

i.-dügi (vaṣf it-) A77a/4

i.-dügi (ẕikr it-) A40a/9, A48a/8, A70b/4

i.-dügine (delālet it-) A33b/3

i.-dügüm B10b/6

i.-dügüm (menʿ it-) A23b/1

i.-dügümüz (ẕikr it-) B21b/5

i.-dügümüzden (beyān it-) A9b/1

i.-dügünden A61b/4

i.-dügüñ A25a/10

i.-dügüñ (niʿam it-) A25a/9

i.-dükden (istiḥḳāḳ it-) A58a/2

i.-dükden (ṣalavāt it-) A5a/8

i.-dükden (ẕikr it-) A36b/2

i.-dükleri (kesb it-) A61b/6, A61b/6, A70b/10

i.-düm (baḥṣ it-) A39a/6

i.-e (ʿamel it-) A11b/1

i.-e (cehd it-) A11b/4

i.-e (ḥulūl it-) A30a/9, A30a/10

i.-e (ictihād it-) A4b/10

i.-e (iḳrār it-) A58b/8

i.-e (istiḥlāl it-) A66b/9

i.-e (iʿtikāf it-) A64b/11

i.-e (naẓar it-) A14b/7

i.-e (nehy it-) A67b/7

i.-e (selb it-) B17a/11

i.-e (taṣdīḳ it-) A60b/5

i.-e (tenbīh it-) B2b/15

i.-e (vaḥy it-) A34a/11

i.-e (vaṣf it-) A56a/11

i.-eler A69a/7

i.-eler (ʿamel it-) B15a/15

i.-eler (beyān it-) A9b/6, A10a/2 B18b/2

i.-eler (cebr it-) B45a/9

i.-eler (ıṣlāḥ it-) A9b/6

i.-eler (iḥsān it-) A79b/8

i.-eler (inṣāf it-) A79b/10

i.-eler (iʿtiḳād it-) A54b/3

i.-eler (melāmet it-) B10b/3

i.-eler (teslīm it-) A54b/3

i.-elerdi (iḫtiyār it-) A73b/10

i.-em (menʿ it-) B9a/18

i.-emediler (idrāk it-) B18b/1

i.-emese (beyān it-) A57a/11

i.-emese (taḳrīr it-) B9b/7

i.-emese (vaṣf it-) A60a/10, A60b/2

i.-emeyecek (sf-fiil) (mekr it-) B10a/1

i.-emezler (terk it-) B17a/16

i.-en (ʿamel it-) A75a/8

i.-en (delālet it-) A40b/3, A40b/10

i.-en (ḫalk it-) A33a/11

i.-en (ḫuṭūr it-) A30b/6

i.-en (intiḳāl it-) A21b/1

i.-en (ḳaṣd it-) A24b/1

i.-en (tevaḳḳuf it-) A46b/7

i.-ene A67b/1

i.-ene (teʾlīf it-) A80a/2

i.-enler (tefsīr it-) A21b/9

i.-enler (terk it-) B16b/14

i.-enleri A75a/6

i.-er A63b/10, B10b/8, B16a/18

i.-er (ʿamel ü ʿibādet it-) A7b/8

i.-er (āsān it-) B23a/13

i.-er (ʿaẕāb it-) B17a/1

i.-er (sf-fiil) (beyān it-) A9a/11

i.-er (defʿ it-) A55b/2

i.-er (delālet it-) A33b/8, A41a/2, A64b/4

i.-er (sf-fiil) (delālet it-) A33b/10

i.-er (eksük it-) A70b/2

i.-er (emr it-) A64b/5

i.-er (fānī it-) A45a/8

i.-er (farḳ it-) A71b/4

i.-er (ḫalḳ it-) A28a/11, A45b/9, A59a/6, A60b/9, A63a/5, A63a/7, A64b/7, A64b/8, B19b/15, B19b/15

i.-er (ıraḳ it-) A70a/11

i.-er (ʿibādet it-) B24a/2

i.-er (sf-fiil) (īcāb it-) A53a/4

i.-er (idrāk it-) A71b/2

i.-er (iḳrār it-) B15b/12, B16b/2

i.-er (iḳtiżā it-) A52a/2

i.-er (imtiṣāl it-) A7b/8

i.-er (irtikāb it-) A53b/5

i.-er (istiġfār it-) A10a/9

i.-er (ḳabūl it-) A7b/10, A51a/4, B16b/3

i.-er (ḳaṣd it-) A24a/8

i.-er (kesb it-) A57b/3, A59a/5

i.-er (kifāyet it-) A29a/8, B9b/4

i.-er (laʿnet it-) A9b/3

i.-er (sf-fiil) (menʿ it-) A42b/11

i.-er (mevcūd it-) A45a/8

i.-er (müşāhede it-) B24a/2

i.-er (naṣīb it-) A3b/3

i.-er (red it-) A28a/4, B33b/12

i.-er (rivāyet it-) A55a/8

i.-er (şiddet it-) B23a/13

i.-er (tāʿat it-) A72a/5

i.-er (taḫḳīḳ it-) B24a/1

i.-er (taḳrīr it-) B21b/18

i.-er (taṣavvur it-) A30b/5

i.-er (taṣdīḳ it-) B23b/18

i.-er (tażarruʿ it-) B24a/9

i.-er (tebdīl it-) A60b/4, B10a/17

i.-er (tesbīḥ it-) B24a/8

i.-er (ṭulūʿ it-) B14a/5

i.-er (ʿuḳūbet it-) A61b/4

i.-er (ẕikr it-) A36b/2, A44b/4

i.-erdi (imtiḥān it-) A56b/11

i.-erdi (ḳabūl it-) A57a/1, A57b/5

i.-erdi (ḳanāʿat it-) A65a/2

i.-erem B34a/9

i.-erin (tenzīh it-) A28b/9

i.-erler A59b/7, A59b/8, A59b/8, B9a/15, B17a/18, B17a/18

i.-erler (ʿamel it-) A75a/5, B45a/17

i.-erler (daʿvā it-) B24a/14

i.-erler (daʿvī it-) A73a/4

i.-erler (irtikāb it-) B16b/11

i.-erler (iżāfet it-) B17b/1

i.-erler (laʿnet it-) A9b/4

i.-erler (taḥḳīḳ it-) B23a/18

i.-erler (tefsīr it-) A73a/4

i.-erler (tevbe it-) A9b/5

i.-erler (ziyāde it-) B23a/18

i.-erler (zuʿm it-) B34a/1

i.-erlerdi (ʿamel it-) B18a/17

i.-erse (inkār it-) A77b/6

i.-erse (ḳarār it-) A77b/4

i.-erse (tevaḳḳuf it-) A47b/2

i.-ersin (taʿaccüb it-) A41b/11

i.-erüz A55a/11

i.-erüz (iḳrār it-) A38a/9

i.-erüz (ʿilāc it-) A55a/11

i.-erüz (istidlāl it-) A44b/5

i.-esin B15a/7

i.-esin (şehādet it-) B12a/7

i.-esin (taḳdīr it-) A30a/6

i.-evüz (beyān it-) A9a/5

i.-i (idivir-) A8b/6, A12b/11, B5b/4, B5b/6

i.-iciler (laʿnet it-) A9b/4

i.-icilerdür (taṣdīḳ it-) B15b/6

i.-icülerüñ (laʿnet it) B5b/2

i.-ince (cemʿ it-) A80a/1

i.-mediler (ṭaleb it-) A50b/8

i.-medin A21a/6, B15b/4

i.-medin (suʾal it-) B5b/6, B5b/8

i.-medüm (ḫalḳ it-) A72a/4

i.-mege A55a/1

i.-mege (ʿibādet it-) A73a/8

i.-mege (sākin it-) A36a/2

i.-mege (senā it-) A3a/1

i.-megi (istidlāl it-) A33b/2

i.-megin (tażarruʿ it-) B10a/15

i.-mek A80a/4, B18b/13

i.-mek (ʿamel it-) A10b/8

i.-mek (ʿarż it-) A66b/2

i.-mek (baḫş it-) A14a/1

i.-mek (fehm it-) A16a/6

i.-mek (ḫalḳ it-) A33b/1, A57b/10

i.-mek (ḥükm it-) A18b/4

i.-mek (icābet it-) B18b/14

i.-mek (imtişāl it-) B15a/6

i.-mek (inkār it-) A50a/10

i.-mek (iʿtiḳād it-) B18a/8

i.-mek (iʿtimād it-) B17b/4

i.-mek (naẓar it-) A13b/11

i.-mek (şefāʿat it-) A27a/11, B19b/7

i.-mek (ṭaleb it-) A50b/9, B16a/4

i.-mek (taʿlīm it-) A10b/8

i.-mek (zinā it-) B16b/11

i.-mekde (cerḥ it-) A67b/11

i.-mekden (ḳarār it-) A30b/10

i.-mekden (secde it-) A48b/4

i.-mekdür A37a/3, B46a/6

i.-mekdür (eyülük it-) B22b/12

i.-mekdür (ḥürmet it-) B22b/12

i.-mekdür (ikrām it-) B22b/13

i.-mekdür (iḳrār it-) A56a/4, B21a/11

i.-mekdür (ḳabūl it-) B21a/10

i.-mekdür (ṣabr it-) B22b/14

i.-mekdür (serīḳa it-) B46a/5

i.-mekdür (şefḳat it-) B22b/17

i.-mekdür (şükr it-) B22b/14

i.-mekdür (ṭaleb it-) B23a/2

i.-mekdür (taṣdīḳ it-) B22a/3

i.-mekdür (taʿẓīm it-) B22b/17

i.-mekdür (tefekkür it-) B7b/17

i.-mekdür (zinā it-) B46a/5

i.-mekdür (zühd it-) B22b/14

i.-meksüzin (taʿlīm it-) A65a/3

i.-memekdür (tevfīḳ it-) A58a/1

i.-memesine (maʿṣiyet it-) B11a/13

i.-memüz (tilāvet it-) A38a/5

i.-meñ (melāmet it-) B10b/5

i.-meñ (terk it-) B9b/1

i.-mese (gökçek it-) A65b/11

i.-mese (kifāyet it-) A29b/2

i.-mesi (melāmet it-) A58b/2

i.-mesin (taʿbīr it-) B37b/12

i.-mesine (ḥacc it-) B37b/17

i.-mesine (rücūʿ it-) B45a/8

i.-mesiyle (beyān it-) A56a/8

i.-mesiyle (yardım it-) A59a/7

i.-mesiyledür (ḫalḳ it-) A61b/11

i.-meye (nizāʿ it-) A79a/9

i.-meye (şek it-) A79a/7

i.-meye (tekfīr it-) A79a/10

i.-meye (ẕikr it-) A79a/5

i.-meyecek (sf-fiil) (rücūʿ it-) B45a/7

i.-meyüp (ḳabūl it-) B9b/2

i.-meyüp (tevbe it-) B16b/19

i.-mez A7b/10, A51a/4

i.-mez (faʾide it-) A20b/10

i.-mez (ḫalḳ it-) A60b/8

i.-mez (ḥulūl it-) A31a/7, A31a/8

i.-mez (maḥabbet it-) A64b/9

i.-mez (teklīf it-) A63b/9, A64a/1, A64a/10

i.-mez (ʿuḳūbet it-) A61b/2

i.-mezden (ḫalḳ it-) A43b/5

i.-mezden (terk it-) A78a/5

i.-mezem (ḥükm it-) A25a/5

i.-mezse (ʿamel it-) B15b/14

i.-mezse (taʿalluḳ it-) A32b/2

i.-mezse (taʿbīr it-) A66a/3

i.-mezüz (ibṭāl it-) A50b/4

i.-miş (farż it-) A76b/8

i.-miş (sf-fiil) (hidāyet it-) B21a/3

i.-miş (ibṭāl it-) A49b/6

i.-miş (intiḳāl it-) A21b/1

i.-miş (sf-fiil) (tekẕīb it-) A66b/10

i.-miş (sf-fiil) (tercīḥ it-) B19b/19

i.-mişdür (ḫalḳ it-) A71b/1, A72a/7

i.-mişdür (ḳısmet it-) A23b/6, A23b/7

i.-mişdür (taṣrīḥ it-) A50b/2

i.-mişdür (vaʿde it-) A27a/11

i.-mişlerdür (binā it-) B21a/17

i.-mişlerdür (istimaʿ it-) A71b/8

i.-se B25a/9

i.-se (ʿamel it-) A11b/6

i.-se (fānī it-) A45a/7

i.-se (günāh it-) A70b/5, A70b/8

i.-se (ḫalḳ it-) A45b/8

i.-se (idrāk it-) A46a/5, A46a/6, B31a/18

i.-se (iḳrār it-) B45b/2

i.-se (irtikāb it-) A67b/8

i.-se (istiġfār it-) A70b/7

i.-se (iʿtiḳād it-) A56a/2, A60b/1, A60b/1

i.-se (mevcūd it-) A45a/6

i.-se (sülūk it-) A8b/4

i.-se (şek it-) A46b/8

i.-se (ṭaleb it-) A13b/10

i.-se (teʾhīr it-) A46b/8

i.-se (vaṣf it-) A60b/1

i.-se (zuʿm it-) A25b/4, B19b/12

i.-seler (daʿvī it-) A56b/11

i.-seler (hicret it-) A56b/8

i.-seler (tevbe it-) B16b/12

i.-sün (zühd it-) A11b/10

i.-sünler (ʿibādet it-) B18a/19

i.-üben (luṭf it-) A25a/9

i.-üñ (imtiḥān it-) A56b/9

i.-üp A17a/4, A76b/9, A79b/7, B21a/5

i.-üp (ʿafv it-) A27a/10

i.-üp (cebr it-) A60b/8

i.-üp (cemʿ it-) A7a/1, A7b/2

i.-üp (dāyim it-) A6a/3

i.-üp (emr it-) A9a/4

i.-üp (ġalaṭ it-) B34a/8

i.-üp (ġalebe it-) B3a/4

i.-üp (ḫalḳ it-) A3a/4, A55b/8, A61a/2

i.-üp (ḫiṭāb it-) A71b/9

i.-üp (iḥtiyāṭ it-) B21b/6

i.-üp (iḳrār it-) A19a/2

i.-üp (imtiṣāl it-) B20b/19

i.-üp (irtikāb it-) B10a/13

i.-üp (iʿtiḳād it-) B2b/16, B16b/1, B16b/4

i.-üp (ḳabūl it-) A19a/3, A19a/8, A58a/9, A58b/6

i.-üp (meclis it-) B38a/4

i.-üp (mekr it-) B9a/14, B10b/15, B10b/16

i.-üp (mensūḫ it-) A18b/1

i.-üp (minnet it-) A23b/3

i.-üp (miṣāl it-) B21b/19, B22a/8

i.-üp (muḫālefet it-) B20a/17

i.-üp (müṭālaʿa it-) B3a/16, B15a/19

i.-üp (naṣīb it-) B5a/18

i.-üp (naẓar it-) B7b/17

i.-üp (nizāʿ it-) A42b/10

i.-üp (pāk it-) A24b/5

i.-üp (red it-) B33b/16

i.-üp (rücūʿ it-) B14a/1

i.-üp (suʾal it-) A66b/1

i.-üp (şükr it-) A5a/6

i.-üp (taʿlīm it-) A10a/8

i.-üp (ṭarīd it-) A24b/3

i.-üp (taṣdīḳ it-) B21a/10

i.-üp (tefvīż it-) B37b/17

i.-üp (teʾkīd it-) A6a/11, B3a/1

i.-üp (teklīf it-) A57b/6

i.-üp (terk it-) A14a/11, B16b/7

i.-üp (tevḥīd it-) A73b/6

i.-üp (vaḥiy it-) A23a/8

i.-üp (vesvese it-) B17a/11

i.-üp (yādigār it-) A7a/3

i.-üp (żāyiʿ it-) B11a/4

itdür-: Başkası vasıtasıyla yapmak.

i.-irem (iʿtiḳād itdür-) B10a/8

i.-mege (ḥareket itdür-) A36a/1

i.-mek (ʿibādet itdür-) A73b/11

i.-üp B9b/10

iʿtibār (Ar.): Saygı görme, saygı gösterme.

i. A22b/10

iʿtibārāt (Ar.): Farz edilen şeyler.

i.+dan B31a/15

iʿtidāl (Ar.): Orta halde bulunma, ölçülülük.

i. A64a/10

iʿtiḳād (Ar.): Kalben onaylayarak inanma, inanç.

i. A5a/4, A21a/8, A28a/6, A52a/8, A54a/8, A80b/9, B16a/16, B31b/15

i.+dur A15b/11, A19b/6

i.+ı (bel.) B24a/9

i.+ı (iye.) A60a/10, B19b/14, B23b/6, B23b/7

i.+ına B9b/19

i.+lar A78a/3

i.+ları (iye.) B9b/12

iʿtiḳād eyle-: Kalben, içten gelerek inanmak. *Bk. iʿtiḳād it-*

i. A47a/10, A76a/4, A76a/6 B15a/15, B17a/9, B24a/10

iʿtiḳād it-: Kalben, içten gelerek inanmak. *Bk. iʿtiḳād eyle-*

i. A54b/3, A56a/2, A60b/1, A60b/1, A64b/11, B2b/16, B16b/1, B16b/3, B18a/8

iʿtiḳād itdür-: Kalben inandırmak.

i. B10a/8

iʿtiḳād olun-: İnanç sahibi olunmak, inandırılmak.

i. A52a/3

iʿtiḳād-ı pāk (Far.): Temiz, saf inanç.

i. A24a/10

iʿtiḳād-ı ṣaḥīḥ (Far.): Gerçek, asıl, hakiki inanç.

i. A48a/4, A48a/4

iʿtikāf (Ar.): Bir yere kapanıp dışarıya çıkmadan ibadetle meşgul olma.

i.+dur B23a/2

iʿtimād (Ar.): Güven, güvenme, emniyet.

iʿtimād it-: Güvenmek.

i. B17b/4

iʿtimād olun-: Güvenilmek, güven vermek.

i. B17a/7

iʿtizāl (Ar.): Terk etme.

ehl-i iʿtizāl (Far.): Ehl-i sünnetten ayrılan Mutezile mezhebi ve inancı.

i. A49b/11

itmām (Ar.): Bitirme, tamamlama.

i.+a A80b/10

ittibāʿ (Ar.): Uyma, tâbi olma.

i.+ları (iye.) A76b/5

ittifāḳ (Ar.): Fikir birliğine varma, beraber hareket etmek üzere sözleşme.

i. A70a/2, B10a/13

i.+ı (bel.) B3a/6

ittifāḳ it-: Fikir birliğine varmak.

i. A39a/10

ʿivaż (Ar.): Bir şeyin karşılığı, bedeli.

i. A20a/5

iy: Seslenme edatı. *Bk. ey*

i. A29a/10, A56b/7, B9a/2, B10b/14

iz: Bir şeyin bir yerde bıraktığı belirti.

i.+de B37b/18

iżāfet (Ar.): Birden fazla şeyi ortak bir yönle bağlama.

iżāfet it-: Aralarında ortak yön bulunan birden fazla şeyi birbirine bağlamak.

i. B17b/1

ʿiẓam (Ar.): Büyüklük, ululuk.

i.+da A37a/4, A37a/8

iẓhār (Ar.): Meydana çıkarma, aşikâr etme.

i. A3a/2

iẓhār eyle-: Göstermek, aşikâr etmek.

i. B18b/13, B18b/18

iẕn (Ar.): Müsaade, izin.

i.+ile A27b/1, B19b/8

i.+iyle A34a/10

ʿizz (Ar.): Şeref, değer, itibar.

i.+üm A72a/2

ʿizzet (Ar.): Hürmet, saygı, büyüklük.

i.+üñ (ilgi) A49a/10

i.+üñ (iye.) B9a/7

Rabbü'l-ʿizzet (Ar.): Gerçek yücelik sahibi olan Allah.

i. A49a/9

K

ḳābil (Ar.): Olabilir, mümkün.

k. A30a/7, B22b/1

k.+dür A70a/8, B22b/3

ḳabīle (Ar.): Aynı soydan gelen ve bir başkanın yönetiminde yaşayan göçebe topluluk.

k.+si A14a/10

ḳābiliyyet (Ar.): Herhangi bir şeye karşı doğuştan gelen yatkınlık, yetenek.

k. A59a/5

ḳābiliyyet ol-: Yatkın olmak, becerebilmek.

k. B15b/19

ḳabr (Ar.): Mezar.

k.+üñ (ilgi) A25b/10

ḳabūl (Ar.): Bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olma.

k. A56a/5, A74a/9

k.+de A79b/9

k.+de (ḥüsn-i ḳabūl) A79b/4

ḳabūl eyle-: Kabul etmek, razı olmak. *Bk. ḳabūl it-*

k. A23a/2, A78b/2

ḳabūl it-: Kabul etmek, razı olmak. *Bk. ḳabūl eyle-*

k. A7b/9, A19a/3, A19a/7, A51a/4, A57a/1, A57b/4, A58a/9, A58b/6, B9b/2, B16b/3, B21a/10

ḳabūl ol-: Razı olmak.

k. A43a/8

ḳabż (Ar.): Teslim alma.

k. A80a/4

ḳabża (Ar.): Avuç.

k. A48b/10, A49b/1

k.+dan A49a/4

ḳaç: Bir şeyin niceliğini sormaya yarayan soru sıfatı.

k.+dur A67b/5

kaç-: Birinden kurtulmak için hızla uzaklaşmak.

k.-a A12b/7

k.-alardı A14a/7

k.-amaz A35b/9

k.-ar A14a/7, B38a/7

k.-duġum A58b/3

k.-maḳdur B46a/8

ḳaçan: Ne zaman, ne zaman ki

k. A44a/10, A56b/7, A69b/6, A69b/7, A70b/5, A70b/6, A78a/1, A78b/1, A78b/11, B14a/1, B28a/1

ḳadar: Ölçüsünde, derecesinde.

k. A14b/10, A17a/6, A34b/11, A35a/2, A43b/10, A75a/8, B10a/7, B10b/7, B15a/12, B15a/12, B17a/1, B21a/14, B21b/4

k.+dur A26b/5, B18a/19

ḳaddesallāhu (Ar.): "Allah onu aziz ve mübarek etsin" anlamında saygı sözü.

k. A73a/9

ḳadem (Ar.): Adım.

k. B5b/3, A48b/10

k.+ini A49a/9

ḳader (Ar.): İnsanların başına gelecek her türlü işlere dair Allah'ın ezeli hüküm ve takdiri.

k. A18b/10, A49b/11, B20a/11, B20b/12, B20b/13

k.+den B20a/6

k.+dendür A55b/3

ḳaderlen-: Yazılmış, insan yazgısında belirlenmiş.

k.-miş B11a/8, B12a/14, B16b/1

k.-mişdür B19b/10

Ḳadı-yı Beyżāvī (Ar.): Bir zamanlar kadılık da yapmış müfessir, Şafiî fakihi.

k. A19b/11

ḳadīm (Ar.): Çok eski.

k. A34b/3, A34b/6, A40b/1, A40b/2, A41a/1, A65b/1

k.+de (kelām-ı ḳadīm) A21b/7, A21b/11

k.+dür A17b/11, A18a/5, A29b/6, A30a/1, A41a/9, A41b/7, A45a/5, A46a/1, B17b/18

k.+i (iye.) (ʿilm-i ḳadīm) A45a/7

k.+inde (kelām-ı ḳadīm) A3b/5, A12b/5, A17b/5, A70b/4, A72b/8, B5b/9, B9b/15, B10b/13, B10b/17, B10b/3, B17b/15, B18b/6, B22a/9

k.+ine (ʿilm-i ḳadīm) A45a/7

k.+ini (kelām-ı ḳadīm) A33b/7

ʿilm-i ḳadīm (Far.): Allah'ın öncesi ve sonrası olmayan engin bilgisi.

k. A45a/6

kelām-ı ḳadīm (Far.): Kur'ân-ı Kerîm.

k. A18b/3, A21b/9

ḳadīme (Ar.): Kadim kelimesinin müennes şekli.

k.+si (irādet-i ḳadīme) A35a/8

ḳādir (Ar.): Kuvvet ve kudret sahibi.

k. A3a/2, A64a/7, A64a/8, A64b/1, A64b/3, B10b/8, B5b/5

k.+dür A32b/3, A33a/1, A41a/10, A41a/11, A41a/6, A62a/5, B20b/8

ḳādir ol-: Gücü yetebilecek durumda olmak.

k. A16b/6, A36a/3, A36a/3, A41a/8, A45b/5, A45b/6, A63b/9, A64a/1

ḳādiren (Ar.): Güç ve kuvvet olarak.

k. B28a/3

kāfir (Ar.): Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayan kişi.

k. A22b/4, A57b/10, A60b/11, A61a/3, A66b/7, A67a/5, A74b/1, B2b/18

k.+de A74a/6

k.+dür A39a/8, A77b/4

k.+e A67b/4

k.+ler A26b/9, B9a/18, B11a/2, B46a/7

k.+lerdür A69a/8

k.+lerüñ (ilgi) A60a/3

k.+lerüñ (iye.) A25b/11

k.+üñ (ilgi) A78a/1

kāfir ol-: Allah'ın yolundan sapıp ona inanmaktan vazgeçmek.

k. A25b/5, A27b/7, A39a/3, A46b/2, A46b/6, A46b/9, A47b/1, A57b/8, A57b/9, A57b/9, A58a/5, A58a/6, A60b/3, A61a/3, A66b/9, A67a/3, A68b/9, A69a/4, A69a/6, A75b/4, B19b/13, B21a/13, B21a/16, B22a/17, B22b/3

kāfire ol-: Kafir kelimesinin müennes şekli. Allah'ın ruhundan sapmak, ona inanmaktan vazgeçmek.

k. A75b/10, A75b/11

kāġıd (Far.): Yazı yazmaya yarayan ince yaprak, kağıt.

k.-ı (iye.) A38b/6

kāhillen-: Erişkin hale gelmek, olgun olmak.

k.-üp A68a/2

ḳahren (Ar.): Zorla, üstün bir kuvvetle ezerek.

k. A77b/7

ḳā'il (Ar.): Razı olmuş, inanmış, kabul etmiş.

k. A49b/10

ḳal-: 1. Olduğu yerde durmak, ikamet etmek, bulunmak.

k.-alar B10a/4

k.-anı A17a/8

k.-anına A14b/10

k.-dı A80a/5, A80a/8, A80a/11

k.-duḳları B17b/6

k.-ıpdur A80a/6, A80a/9

k.-madı B23b/6

k.-maya B5b/11

k.-mayacak (sf-fiil) B10a/5

k.-maz B13b/19

k.-mış (sf-fiil) B3b/4

k.-mışdı B37b/14

k.-mışlara A3b/10, B3a/14

k.-mışlardur B3a/5, B3b/3

k.-salar B3a/6

k.-up B3a/3, B10a/15

k.-ur B14a/2, B14a/8

2. Yardımcı fiil olarak.

k.-a (bāḳī ḳal-) A16b/9

k.-maz (ḫāric ḳal-) A44a/4

k.-mışlardur (müşāhede ḳal-) B23b/4

ḳalʿa (Ar.): Kale.

k. A24a/5

k.+da A24a/5, A24a/10

k.+ñ (iye.) A24a/9

Ḳāla'llāhu Taʿālā (Ar.): "Allah buyurur ki" anlamında söz.

k. A71a/2

ḳalb (Ar.): Gönül, yürek.

k. A19b/4, A19b/6, A25a/5, A49a/7, A56a/4, A58a/4, A58a/6, A58a/8, A58b/5, A58b/8, A59a/4, A74b/10, A74b/10

k.+de A71b/2, A71b/4

k.+dür A70b/1

k.+e A70a/9, A70b/1, A70b/11, B14a/1

k.+i (bel.) A24b/8

k.+inde A14b/7, A59a/6, A60b/7, A77b/4, A70b/6, A77b/10, A78a/2, B15a/9, B17a/12

k.+inden A77b/5

k.+ine A51b/4, A65a/5, A69b/3, A77b/1, A77b/3, A78a/8

k.+ini A70b/8, B21a/7

k.+iye A65a/2

k.+le B22a/2

k.+lerde A38b/4, A38b/5

k.+leri (iye.) A49a/5, A69b/7, A70b/9

k.+lerinde B15a/14

k.+lerüñüzüñ A61b/3

k.+üñ (ilgi) A70a/10

k.+üñdür A24a/10

ḳaldır-: Mecazen bulunduğu mertebeden daha yüksek bir mertebeye çıkarmak.

k.-up A6a/4

ḳalem (Ar.): Kalem.

k. A54a/3

k.+e A54a/3, B21b/17

k.+i (bel.) A54a/2

ḳalk- (Ar.): Oturur ya da yatar durumdan çıkıp ayakları üzerinde doğrulmak.

k. A71b/10

k.-dı A71b/10

k.-up B9b/14

ḳāmiʿ (Ar.): Zorlayan, kahreden.

k. A5b/6

kāmil (Ar.): Kemale eren, eksiksiz, tam.

k.+dür A31b/2

ḳan: Damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.

k. A67a/5

ḳanāʿat (Ar.): Kendisine verilene razı olma, daha fazlasını istememe.

k.+dur B22b/11

ḳanāʿat gel-: Aklına yatmak.

k. B37b/19

ḳanāʿat it-: Azla yetinmek.

k. A65a/2

ḳankı: Hangi.

k. A13b/5, B15b/1

ḳapla-: Etrafı sarmak, yayılmak.

k.-dı A70b/10

ḳara: Siyah.

k. A35a/4

ḳaraca: Rengi karaya yakın olan.

k. A70b/6

ḳarañu: Karanlık. *Bk. ḳarañulıḳ, ḳarañuluḳ*

k. A35a/4, A74a/2

k.+sı B3a/8, B3a/11

ḳarañulıḳ: Karanlık. *Bk. ḳarañu, ḳarañuluḳ*

k.+da B3b/3

k.+ı (bel.) A35a/3

k.+ından A74a/4

ḳarañulıḳ vir-: Var olanı karartarak görünmez ve belirsiz hâle getirmek.

k. A70b/2

karañuluk: Karanlık. *Bk. ḳarañulıḳ, ḳarañulıḳ*

k. B24a/8

k.+da B3a/18

k.+ında B3a/14

k.+unda B3b/3

ḳarār (Ar.): Bir durum hakkında verilen kesin hüküm.

ḳarār it-: Karar vermek, hüküm vermek.

k. A30b/9, A77b/4

ḳaravaş: Cariye, hizmetli.

k.+ı (iye.) B45a/14

ḳardaş: Kardeş. *Bk. ḳarındaş*

k.+ından A67a/10, A67b/2

ḳarınca: Toprağın içinde toplu halde yaşayan ve birçok çeşidi bulunan bir böcek türü.

k.+nuñ A35a/4

ḳarındaş: Kardeş. *Bk. ḳardaş*

k. A67b/3

k.+larum B5a/17, B9a/3

karış-: Birbiri içinde dağılmak.

k.-masından A30b/2, A30b/4

ḳarīb (Ar.): Yakın.

k.+dür A53b/2

ḳasāvet (Ar.): Üzüntü, gam, tasa.

k.+i (iye.) A70a/10

ḳasāvet vir-: Üzmek.

k. A70a/10, A70b/1

ḳasāvetlü: Gamlı, kederli.

k. A70b/1

ḳaṣd (Ar.): Niyet, istek, amaç.

k. A61b/3, B45a/6

ḳasd it-: Söylemek, istemek, niyet etmek.

k. A24a/8, A24a/11

ḳāṣıd (Ar.): Kasteden, niyet eden.

k.+ı (iye.) A24a/7

ḳaṣır (< **ḳaṣr:** Ar.): Köşk, küçük saray.

k.+la A73b/11

ḳat: Huzur, yan, ön.

k. B9b/9

k.+ımuzda A50a/8, A52a/5, B33b/12, B33b/18

k.+ında A24b/11, A25a/3, A47a/9, A48a/5, A52a/7, A75b/10, A75b/11, B13b/17, B17a/5, B17a/19, B20a/5, B20a/18, B20b/12

k.+ındandur A51a/3

k.+umda A4b/4, A4b/7

ḳaṭʿ (Ar.): Kesin, şüphesiz.

k. B17b/5

k.+ı (bel.) (edille-yi ḳaṭʿ) B16b/7

ḳatı: Sert, yumuşak karşıtı.

k. B24a/8, B24a/8

ḳaṭʿī (Ar.): Kesin, şüphesiz.

k.+den (burhān-ı ḳaṭʿī) B17a/12

ḳatl (Ar.): Ölme, öldürülme.

ḳatl-i nefes (Far.): Nefesini kesmek, canını almak.

k. B46a/5

ḳatl-i nefs (Far.): Nefsini öldürmek.

k. A67b/1

ḳavl (Ar.): Söz, kelam.

k. A44b/6, B15b/10, B15b/11, B15b/16

k.+e B20b/6

k.+i (bel.) A15b/4

k.+i (iye.) A53a/7, B33b/11, B33b/18

k.+idür A49b/11, A68b/11, A69a/11, A69b/4

k.+inde A32b/9

k.+inüñ A44b/6, B34a/12

k.+iyle A44a/8

ḳavlehu Taʿālā (Ar.): "Allah'ın kelamı" anlamında söz.

k. A22b/2

ḳavm (Ar.): Aynı soydan gelen, ortak kültürleri olan insan topluluğu.

k. B20b/4, B20b/5

k.+e B22b/19

k.+üñe A23a/9

ḳavm-ü Ṣāliḥ (Far.): Semûd kavmine gönderildiği bildirilen Salih peygamberin kavmi.

k. A22b/11

ḳāyil (< **ḳāʾil:** Ar.): Razı olmuş, kabul etmiş, inanmış.

ḳāyil ol-: Razı olmak, kabul etmek, inanmak.

k. A39a/8

ḳāyim (< **ḳāʾim:** Ar.): Var olan, sürüp giden.

k.+dür A39a/1

k.+lerdür A44b/3

ḳāyim eyle-: Devam eden, sürüp giden.

k. A25a/10

ḳāyim ol-: 1. Var olmak, devam etmek.

k. A16b/2, A32b/6, A46a/9,

2. Başkasının yerine geçen, onun yerini tutan.

k. A74a/7

ḳayyūm (Ar.): "Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, bütün mahlukatı yaratıp varlığını devam ettiren" anlamında Allah'ın isimlerinden biri.

k. A37b/1, A37b/4

k.+dur A32b/10

ḳażā (Ar.): Kaderin, Allah tarafından ezelde tayin ve tespit edilen biçimde ve zamanda gerçekleşmesi.

k. B20b/12

k.+sı A35b/3, A63a/7

k.+sıyla A44b/8, A63a/10, A64b/7

k.+sıyladur A63b/6

k.+ya B22b/13

ḳażā eyle-: Allah'ın takdiriyle meydana gelmek.

k. A44a/7

kazan-: Çalışmak, elde etmek, ele geçirmek.

k.-sa A16b/3

kebāyir (< **kebāʾir:** Ar.): Büyük günahlar.

k. A67b/5

k.+den B16b/18

k.+e (günāh-ı kebāyir) B16b/10

kebīre (Ar.): İslam dininde belirtilen büyük günah.

k. A27a/9, A66b/4, A66b/8, A67b/10

k.+den A53b/4

k.+dür A67b/7, A68a/1, A68a/5

k.+nüñ A67b/9

k.+ye A53b/5, A67b/8

kefen (Ar.): Müslümanların öldükten sonra sarıldığı bez.

k.+ine B21a/5, B21a/8

kefere (Ar.): Kafirler.

k. A76a/11

kelām (Ar.): Söz, ifade.

k. A13b/7, A13b/10, A14b/4, A14b/5, A28a/4, A33b/5, A33b/10, A38a/7, A40b/2

k.+a A14a/11, A14b/7, A33b/8, A40b/2

k.+da (ʿilm-i kelām) A14a/6, A14b/8

k.+dan (ʿilm-i kelām) A14a/4, A14a/7, B7b/15

k.+dur A33b/5, A34a/11, A38b/1, A54b/10, B27b/18, B33b/14

k.+dur (ʿilm-i kelām) A13b/7

k.+ı (bel.) (ʿilm- i kelām) A13b/11

k.+ı (iye.) A33b/11, A37b/9, A38b/11, A40b/7

k.+ıdur A18a/5, A38a/10, A40b/1, B18a/9

k.+ına A33b/9, A33b/11, A37b/10, A40b/10

k.+ını A33b/7

k.+la A40b/9, B28a/4

k.+lar A41a/1, A41a/1

aṣḥāb-ı kelām (Far.): Hz. Muhammed zamanında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine ermiş kimseler.

k. A14a/8

ʿilm-i kelām (Far.): İslâm dininin A14b/2ana ilkelerini konu edinen ilim.

k. A14b/2

kelām ol-: Konuşulmak.

k. A40b/5

kelām-ı ḳadīm (Far.): Kur'ân-ı Kerîm.

k. A3b/5, A12b/5, A17b/5, A18b/3, A21b/7, A21b/8, A21b/10, A33b/7, A70b/4, A72b/8, B5b/8, B9b/15, B10b/3, B10b/12, B10b/17, B17b/15, B18b/6, B22a/9

kelāmiyyūn (Ar.): Kelamcılar.

k. B21b/7

Kelāmu'llāh (Ar.): Kur'ân-ı Kerîm.

k. A38b/8, A39a/2, A44b/4

kelimāt (Ar.): Kelimeler, sözler.

k.+a A40b/11

k.+ından B7b/15

kelime (Ar.): Sözcük, kelime.

k. B33b/15

k.+ler A33b/9

k.+lerdür A33b/10

k.+leri (bel.) A34b/3, A40b/3, A40b/10

k.+leri (iye.) A38b/9

k.+lerini A16a/5

k.+sin B21b/8

kelime-i şehādet (Far.): Allah'ın birliğinin ve Hz. Muhammed'in onun peygamberi olduğunun zikredildiği Arapça cümle.

k. A65a/4, A65a/11, B45a/16

kemā ḳāl (Ar.): "Şu söz gibi" anlamında söz.

k. A33a/2, A74b/6

kemāl (Ar.): Tam, olgun, noksansız.

k. A12b/10, A25a/7, A29a/3, A40a/5, A56a/10, A56b/2

kemāl bul-: Tamamlanmak.

k. A32a/2

kemāl vir-: Tamamlamak.

k. A32a/3

kem-terīn (Far.): Çok aciz, pek hakir.

k. A5b/1

kenār (Far.): Bir şeyin bitiş kısmı, uçta kalan kısmı.

k.+da A6b/8

k.+ı (iye.) B20b/13

k.+ına A6b/11

k.+ında A6b/7, B20b/14

kendü: Dönüşlülük zamiri.

k. A6b/8, A10b/8, A11b/5, A12b/10, A13a/1, A15a/5, A15a/6, A17a/11, A24b/5, A24b/6, A25a/4, A25a/6, A26a/6, A32b/1, A34a/10, A36a/11, A38b/11, A39b/11, A48b/5, A53b/11, A56a/8, A57b/4, A57b/9, A57b/9, A58a/2, A59a/3, A62b/3, A73a/1, A77b/1, B5b/1, B5b/2, B7b/16, B10b/9, B11a/4, B14a/7, B19a/17, B19b/19, B19b/19, B20a/3, B20b/5, B20b/5, B22b/18, B24a/12

k.+de A31b/10, A56a/9

k.+den A7a/3, A7b/10, A46a/5, B11a/10, B19a/5, B31a/18

k.+dendür A43b/3

k.+lere A50b/2

k.+lerinüñ B3a/16

k.+lerüñ A73a/5

k.+lerüñ (ilgi) A63a/2

k.+m A25a/3

k.+ni A46a/6

k.+nüñ A38b/2, A39a/11, A46a/8, A57b/11

k.+si A33b/10, A49b/4, A62b/1

k.+sini A39b/9

k.+ye B34a/7

k.+yi A8a/3

kerāmet (Ar.): Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğaüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durum.

k. A53b/1, B21a/6

kere (Ar.): Defa, kez. *Bk. kerre*

k. B10a/2

kerem (Ar.): Cömertlik, lütuf, merhamet.

k.+in A72b/6

k.+inden (kemāl-i kerem) A12b/10

k.+inden (luṭf-ı kerem) B5b/3

k.+indendür A56a/1

k.+indendür (iẓhār-ı kerem) A3a/2

k.+üñden (kemāl-i kerem) A25a/7

kerem aç-: Cömertlik göstermek, iyilik etmek.

k. B22b/15

kerh (Ar.): İğrenme, tiksinme.

k.+e B21a/15

kerīh (Ar.): Tiksindirici.

k. A68b/1

kerīh gör-: Pis, iğrenç saymak.

k. A60b/10

kerīm (Ar.): Cömert, kerem sahibi kimse.

k.+dür A55b/9

kerīme (Ar.): Kerim kelimesinin müennesi.

k. A52b/11, B5b/4

kerrāt (Ar.): Kezler, defalar, kereler.

k.+le B22a/14

kerre (Ar.): Defa, kez. *Bk. kere*

k. A68a/1, A68a/1, A68a/2, A68a/4, B10a/5, B10a/10

kes-: Bölmek, bulunduğu yerden çıkarmak.

k.-ersiz A59b/10

k.-mez B14a/3, B14a/6

k.-seler B13b/19

kesb (Ar.): Kazanma, kazanç.

k. A47a/2

k.+den A47a/1

k.+i (iye.) A61a/10

k.+idür A61a/9

kesb it-: Kazanmak, kazanç elde etmek.

k. A57b/3, A59a/5, A60b/4, A61b/5, A61b/6, A70b/10

kesbsüz: Kazançsız.

k. A47a/3

kesil-: Sona ermek, bitmek.

k.-mezler B17a/15

keskin: İyi kesen, çok kesici.

k.+dür A27a/1

keşret (Ar.): Bolluk, fazlalık.

k.+i (iye.) B31a/14

kesük: Kesilmiş, kesilip alınarak eksik kalmış.

k. A59b/9

keşf (Ar.): Varlığını bilinmeyen bir şeyi bulup ortaya çıkarma. *Bk. keşif*

k. B15a/18, B24a/1

Keşfü'l-ġıṭā ʿan Ḥaḳāiḳü't-tevḥīd ve ʿAkāyidü'l Muvaḥḥidīn (Ar.): Yemenli âlim İbnü'l-Ehdel'in eseri.

k. B21b/13

k.+de B21b/2

keşif (Ar.): Varlığını bilinmeyen bir şeyi bulup ortaya çıkarma. *Bk. keşf*

k. B23b/19

keyfiyāt (Ar.): Keyfiyetler.

k. A70a/6, A70a/7

keyfiyyet (Ar.): Bir şeyin taşıdığı vasıf, hâl.

k. A16b/1, A16b/4

k.+i (iye.) B18a/19

k.+in A50b/4

keyfiyyetsiz: Niteliksiz. *Bk. keyfiyyetsüz*

k. A27b/5

keyfiyyetsüz: Niteliksiz. *Bk. keyfiyyetsiz*

k. A49b/2

keyfsiz: Keyfiyetsiz. *Bk. keyfsüz*

k. A53b/3, A54a/7

k.+dür A54a/10

keyfsüz: Keyfiyetsiz. *Bk. keyfsiz*

k. A50a/2

kez: Defa, kere.

k. B23b/13

k.+den B23b/3

kez̲ālik (Ar.): Yine öyle, kezâ.

k. A61a/7

ḳıble (Ar.): Müslümanların namazda yöneldiği taraf.

k.+den (ehl-i ḳıble) A79a/10

k.+mize A57a/3

ḳıl: İnsan ve hayvan vücudunda çıkan kalınca tüy.

k.+dan A27a/1

ḳıl-: Etmek, eylemek, yapmak anlamlarında kullanılan yardımcı fiil.

k. A64a/8

k. (namāz ḳıl-) A64a/7

k.-a (namāz ḳıl-) A79b/3

k.-asın (namāz ḳıl-) B12a/8

k.-dı A59a/8

k.-dı (muḳtedā ḳıl-) A4a/8

k.-dı (mükellef ḳıl-) A59a/9

k.-madı (muḥkem ḳıl-) A52a/10

k.-maġa (ḥamd ḳıl-) A2b/3

k.-maḳ A79a/3

k.-maḳ (zāyil ḳıl-) A65b/6

k.-maz (vācib ḳıl-) A61a/7

k.-mışdur A71b/2

k.-sa A57a/3

k.-salar (yavu ḳıl-) B3a/7

k.-sun (namāz ḳıl-) A20b/10

k.-u (ḳıluvir-) B5b/1

k.-up (mevṣūf ḳıl-) A4a/3

k.-up (mükerrem ḳıl-) A3a/5, A3b/2

k.-up (müptelā ḳıl-) A3b/4

ḳılıç: Çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silah.

k.+dan A27a/1

ḳılıç çıḳar-: Saldırmak amacıyla kılıcı kınından çıkarmak.

k. A79a/6

ḳılın-: Etmek, yapmak anlamında yardımcı fiil.

k.-ur (namāz ḳılın-) A20b/9

ḳısalıḳ: Kısa olmak durumu.

k. A53b/7

k.+ı (iye.) A53a/11

ḳışāṣ (Ar.): Vazife.

ḳışāṣ eyle-: Görevlendirmek.

k. A67a/9

ḳısm (Ar.): Kısım, parça, bölüm.

k. B15a/16

k.+ınuñ B15b/9

ḳısmet (Ar.): Takdir edilmiş olan şey.

k.+e A30a/7

ḳısmet it-: Nasip etmek.

k. A23b/6, A23b/6

ḳıyām (Ar.): Ayakta durma.

k. A64a/5

k.+ı (iye.) B33b/18

ḳıyāmet (Ar.): Takdir edilen zamanı gelince bu âlemin ve bu âlemdeki her şeyin bir anda yok olması, ölülerin dirilmesi, ahiret hayatının başlaması.

k. A10a/6, A18b/10, A22a/7, A25b/1, A26a/2, A66a/10, B10b/1, B11a/8, B16a/19, B23a/10

k.+de (yevm-i ḳıyāmet) A26a/7, A72b/2

k.+e A54a/4

ḳıyās (Ar.): Bir şeyi başka bir şeye göre değerlendirme, mukayese etme.

k. A39b/8

ḳız: Dişi cinsinden olan çocuk.

k. A57a/10, A75b/1

k.+ı (iye.) A76a/7, A76b/4

k.+ını A75b/1, A76a/1, A76a/1

k.+larını A76b/2

ki (Far.): Bağlama zamiri.

k. A2b/3, A2b/5, A3a/3, A3b/11, A4a/8, A5a/8, A5b/1, A6a/8, A6a/10, A7b/4, A7b/6, A8b/3, A8b/4, A8b/11, A9a/3, A9a/4, A9a/6, A9b/2, A9b/4, A9b/8, A10a/1, A10a/3, A10b/1, A10b/2, A10b/5, A11a/4, A11a/9, A11b/2, A11b/4, A11b/8, A11b/11, A12a/1, A12a/4, A12a/7, A12a/11, A12b/5, A12b/6, A12b/9, A13a/3, A13a/8, A13a/10, A13a/11, A13b/1, A13b/2, A13b/5, A13b/6, A13b/6, A13b/9, A14a/2, A14a/5, A14a/6, A14a/8, A14a/9, A14a/10, A14b/1, A14b/4, A14b/5, A14b/6, A15a/5, A15a/7, A15a/8, A15a/9, A15a/10, A15a/11, A15b/3, A15b/3, A15b/6, A15b/11, A16a/1, A16b/1, A16b/2, A16b/9, A16b/10, A17a/1, A17a/3, A17a/4, A17a/10, A17b/4, A18a/7, A18a/8, A18a/9, A18a/11, A18b/3, A18b/6, A19b/9, A20a/6, A20b/4, A20b/6, A20b/7, A20b/8, A21a/5, A21a/8, A21b/2, A21b/3, A21b/7, A21b/9, A21b/10, A22a/1, A22a/4, A22a/9, A22a/11, A22b/3, A22b/9, A23a/5, A23a/7, A23a/9, A23a/11, A23a/11, A23b/6, A23b/10, A24a/8, A24b/3, A24b/9, A24b/10, A24b/10, A25a/1, A25a/2, A25a/3, A25a/5, A25a/6, A26a/3, A26a/5, A26b/4, A26b/11, A28a/5, A28a/7, A28b/8, A28b/10, A29a/4, A29b/1, A29b/2, A29b/4, A29b/11, A30a/8, A30a/9, A30b/4,

A30b/7, A31b/6, A31b/8, A32b/1, A32b/3, A32b/4, A33b/5, A33b/7, A34a/4, A34a/6, A34b/6, A35a/9, A35b/4, A36b/3, A36b/9, A37a/3, A37b/2, A37b/3, A37b/11, A38a/7, A38a/9, A39a/2, A39a/5, A39a/5, A39a/7, A39a/9, A39a/10, A39b/10, A40a/4, A41a/1, A41a/9, A41b/5, A42a/7, A42b/1, A43b/10, A44b/3, A44b/5, A45a/3, A45a/8, A45b/4, A45b/6, A45b/8, A46a/3, A46a/8, A46a/11, A46b/10, A47a/9, A47b/2, A47b/6, A48a/10, A48b/2, A48b/3, A48b/6, A48b/11, A49a/3, A49a/5, A49a/8, A49b/8, A50a/6, A50a/7, A50a/10, A51a/3, A51a/11, A51b/2, A51b/5, A51b/10, A52a/2, A52b/1, A52b/3, A52b/5, A52b/6, A53a/3, A53a/5, A53a/8, A53b/4, A53b/5, A54a/2, A54b/1, A54b/3, A54b/7, A54b/10, A55a/8, A55a/9, A55a/10, A55a/11, A55b/1, A55b/4, A55b/5, A55b/9, A55b/11, A56a/2, A56a/6, A56a/8, A56b/4, A56b/5, A57a/6, A57a/6, A57a/10, A57b/11, A58a/3, A58a/4, A58a/6, A58a/8, A58a/11, A58b/6, A58b/7, A59a/1, A59b/1, A59b/6, A59b/11, A60a/2, A60a/3, A61a/6, A61a/8, A61b/4, A62a/5, A62a/6, A62a/8, A62b/2, A62b/11, A63a/1, A63b/8, A64a/6, A64b/3, A64b/4, A67a/3, A67a/6, A67a/6, A67a/8, A67b/4, A67b/5, A67b/7, A68a/8, A68a/9, A68a/11, A69a/3, A69a/4, A69a/5, A69a/7, A69b/2, A69b/3, A69b/4, A69b/6, A69b/9, A69b/10, A69b/11, A70a/2, A70a/2, A70a/6, A70a/7, A70a/9, A70b/1, A70b/9, A71a/3, A71a/7, A71a/8, A71a/11, A71a/11, A71b/3, A71b/5, A71b/6, A71b/8, A71b/9, A72a/6, A72a/8, A72a/11, A72b/1, A72b/1, A72b/2, A72b/2, A72b/3, A72b/4, A73a/9, A73a/10, A73b/1, A73b/3, A73b/4, A73b/5, A73b/10, A74a/4, A74a/6, A74a/8, A74b/1, A75a/11, A75b/5, A76a/8, A76a/9, A76b/1, A76b/5, A76b/6, A76b/8, A76b/10, A77b/1, A77b/6, A77b/11, A78a/7, A78b/6, A79a/7, A79b/2, A79b/4, A79b/8, A79b/10, A80a/4, A80a/7, A80b/10, B2b/15, B2b/17, B3a/1, B3a/2, B3a/5, B3a/13, B3a/15, B3a/18, B3b/2, B5b/6, B5b/10, B7b/15, B9a/4, B9a/6, B9a/7, B9a/8, B9a/9, B9a/10, B9a/12, B9a/19, B9a/19, B9b/2, B9b/3, B9b/6, B9b/11, B9b/17, B9b/19, B10a/4, B10a/4, B10a/6, B10a/12, B10a/16, B10a/18, B10b/5, B10b/6, B10b/7, B10b/8, B10b/12, B10b/14, B10b/16, B10b/18, B11a/1, B11a/1, B11a/6, B12a/3, B12a/11, B12a/11, B13b/16, B13b/17, B14a/1, B14a/3, B14a/7, B15a/5, B15a/7, B15a/11, B15a/12, B15a/13, B15a/13, B15b/3, B15b/4, B15b/6, B15b/11, B15b/11, B15b/14, B15b/16, B16a/1, B16a/5, B16a/8, B16a/9, B16a/9, B16a/12,

B16a/13, B16a/14, B16a/17, B16a/18, B16b/10, B17a/7, B17a/9, B17a/9, B17a/10, B17b/2, B17b/7, B17b/8, B17a/11, B17a/14, B17a/17, B17b/10, B17b/11, B17b/16, B17b/18, B17b/19, B18a/1, B18a/8, B18a/10, B18a/15, B18a/18, B18b/1, B18b/5, B18b/8, B19a/4, B19a/6, B19a/11, B19b/1, B19b/9, B19b/14, B19b/18, B20a/1, B20a/13, B20a/14, B20a/17, B20a/18, B20b/4, B20b/5, B20b/7, B20b/7, B20b/8, B20b/13, B20b/13, B20b/16, B20b/16, B20b/17, B20b/18, B21a/9, B21a/11, B21a/12, B21a/14, B21a/16, B21a/19, B21a/19, B21a/20, B21a/20, B21b/4, B21b/4, B21b/6, B21b/12, B21b/14, B21b/19, B22a/2, B22a/3, B22a/4, B22a/9, B22a/9, B22a/14, B22b/2, B22b/7, B23a/6, B23a/11, B23a/12, B23a/14, B23a/18, B23a/19, B23b/11, B23b/13, B23b/16, B23b/16, B24a/2, B24a/4, B24a/6, B24a/9, B24a/11, B24a/12, B24a/13, B24a/15, B25a/8, B28a/1, B31a/12, B31a/14, B31a/17, B33b/12, B33b/13, B33b/16, B33b/19, B34a/1, B34a/10, B34a/11, B37b/9, B37b/15, B38a/1, B38a/3, B38a/9, B38a/11, B45a/11, B45a/11, B45a/15, B45a/19, B45b/1

kibriyā (Ar.): Büyüklük, ululuk.

k.+m (ʿaẓamet-i kibriyā) A72a/2

kifāyet (Ar.): Yetme, kâfi olma.

kifāyet it-: Yetmek, kâfi olmak.

k. A29a/8, A29b/2, B9b/4

kilid (Far.): Anahtar, düğme gibi takılıp çıkarılabilen bir parça yardımıyla çalışan kapatma aleti.

k.+lü B3a/3

kim: 1. Soru zamiri.

k. A38a/4, A43a/9, A51a/8, A51a/10, A51b/8, B10a/7, B10a/8, B19a/3

k.+e B23a/12, B23a/13

k.+üñ B18b/2

2. Ki bağlacı.

k. A3b/8, A4a/7, A4a/9, A4b/5, A4b/10, A4b/11, A8a/2, A8a/4, A9a/10, A10b/1, A12b/4, A19a/1, A25b/4, A34b/4, A43a/3, A43a/4, A43a/6, A43a/9, A48a/11, A49b/5, A57b/3, A60a/1, A60b/5, A64b/10, A65b/7, A65b/8, A65b/10, A66a/2, A66a/4, A66a/6, A66a/7, A66a/8, A66a/9, A66a/11, A76a/5, A78a/11, A78b/1, B9a/18, B10a/9, B13b/18, B15a/8, B15b/7, B16a/2, B16a/7, B16b/18, B18b/18, B19a/2, B19b/2, B19a/10, B19b/12, B19b/17, B20a/4, B20a/6, B20a/6, B20a/11, B20a/19, B20b/2, B20b/3, B20b/6, B21a/6, B21a/13, B21a/16, B22a/15, B22b/1, B28a/1, B45a/17, B45a/5

kimesne: Kimse. *Bk. kimse*

k. A4b/5, A4b/7, A4b/9, A4b/11, A5a/1, A8b/3, A8b/8, A10b/2, A11b/8, A12b/4, A13b/10, A14a/2, A14b/5, A14b/6, A17a/10, A19a/1, A20b/11, A22a/6, A22b/4, A25b/4, A28a/7, A33b/1, A33b/6, A35b/7, A35b/8, A39a/7, A42b/11, A46a/11, A46b/5, A46b/10, A47a/8, A47b/6, A48a/11, A49b/5, A49b/10, A51a/2, A54b/5, A57a/3, A60a/8, A60a/9, A60b/3, A60b/5, A60b/6, A63b/9, A65b/7, A66a/11, A67a/10, A67b/8, A68b/8, A70a/11, A75b/11, A77a/11, B9b/7, B15a/8, B15b/3, B15b/7, B15b/8, B15b/11, B15b/18, B16b/2, B16b/4, B18a/7, B19b/12, B21a/1, B21a/6, B21a/7, B22b/2, B23b/17, B23b/17, B24a/7, B45a/10

k.+den A22b/7, A28a/9, A65b/5, B15a/11, B16b/2, B34a/10

k.+dür A53b/4, A53b/5

k.+ler A9a/10, A16b/10, A17a/9, A26b/6, A76b/7, B10a/19, B38a/3

k.+lerden B37b/13, B37b/18

k.+lerdür A9b/2

k.+leri B18b/5

k.+nüñ A9a/1, A20b/9, A26a/3, A26a/5, A65a/5, A66a/5, A66b/1, A74a/7, B13b/18, B16b/10, B23b/17, B45a/13, B45a/14

k.+ye A8b/1, A23b/7, A23b/8, A23b/9, A28a/8, A57a/8, A63b/9, A63b/11, A64b/10, A66a/1, B15b/3, B15b/13, B22a/16, B34a/7

k.+yi B20b/9, B20b/10, B24a/4

kimi (< **kim+i**): Belgisiz zamir.

k. B23a/6, B23a/7, B2b/18, B2b/18

k.+ne B9a/14, B9a/15

k.+ni B9a/13

k.+nüñ B9a/13

kimse: Herhangi biri, kim olduğu belirtilmeyen şahıs. *Bk. kimesne*

k. A10a/5, A10b/6, A13b/9, A27a/4, A39a/2, A47b/5, A57b/3, A65a/11, A65b/3, A65b/4, A66a/1, A78b/7, A79a/1, A79a/11, A79b/2, B19a/13, B20a/6

k.+den A66a/6

k.+nüñ A14b/7, A65b/11

k.+ye A65a/10, B34a/9

k.+yi A79a/10

Kirāmen Kāribīn (Ar.): İslamiyet'teki anlayışa göre insanların sağ ve sol yanlarında bulunup, onların iyi ve kötü davranışlarını yazıp kaydeden melekler.

k.+dür B18a/5

kişi: Birey, şahıs.

k. A11b/6, A15a/8, A17a/6, A17a/7, A77b/2, B5b/5, B7b/16, B16a/13, B34a/8

k.+den A17a/7

k.+dür B45a/11

k.+nüñ A15a/5, A31a/3, A78b/10, A78b/11, A80a/5, A80a/7, A80a/10, B19b/3, B21b/1, B22a/5

k.+ye A57a/4, A57a/7, A60b/9, A76b/8, B16a/11, B16b/6, B45a/9

k.+yi A57a/6, A67a/4

kitāb (Ar.): Kitap.

k. A7a/6, A14a/10, A56b/4, A64b/4, A69a/10, A79b/3, A79b/10, A80b/11, B15b/13, B18a/15

k.+da B21b/5, B22a/14, B22a/19

k.+dur B18a/10

k.+ında A15b/7, A77a/3, A77a/5, A77a/8

k.+lar A18a/9, B15a/13, B18a/10

k.+lara B22b/10

k.+larda A40a/8

k.+lardan A76a/4, A76a/5

k.+ları (bel.) A18b/1

k.+ları (iye.) A76b/1

k.+larına A18a/4, A18b/9, A25a/11, B11a/7, B12a/12, B16a/18, B18a/8

k.+larıyla A18b/4

k.+laruñ (ilgi) A80b/4

k.+umı A80b/10

k.+uñ (ilgi) A8a/1

kitāb-ı Allāh (Far.): Kur'ân-ı Kerîm.

k.+da A54a/7

kitāb-ı Ḥaḳ Taʿālā (Far.): Kur'ân-ı Kerîm.

k.+nuñ A69a/11

Kitāb-ı Mübeyyïn (Far.): Açıklayıcı, açıklanan kitap.

k.+dedür A44a/6

Kitāb-ı Nefeḥātü'l-üns (Far.): İranlı mutasavvıf Abdurrahman-ı Câmî'nin eseri.

k.+de A73a/8

Kitāb-ı Vaṣiyyet (Far.): İmam Ebû Hanîfe'nin eseri. *Bk. Kitāb-u Vaṣiyyet*

k.+de A25b/3, A38a/8, A63a/8

Kitāb-ı Mużmerāt (Far.): Eser adı.

k.+da A78a/10

Kitāb-u Vaṣiyyet (Far.): İmam Ebû Hanîfe'nin eseri. *Bk. Kitāb-ı Vaṣiyyet*

k.+de B19b/11

kitābet (Ar.): Yazı yazma.

k.+de A7b/4

kitābī (Ar.): Dört kitaptan birine inanan kimse.

k.+lerdür (ehl-i kitābī) A76b/6

Kitābu'llāh (Ar.): Kur'ân-ı Kerîm.

k.+dur (ʿilm-i Kitābu'llāh) A15a/3

kiẕb (Ar.): Yalan.

k. A67b/9

ḳo-: Bırakmak, koymak. *Bk. ḳoy-*

k.-duñuz B25a/9

k.-mayacak (sf-fiil) B10a/10

k.-mayup B9a/17, B9b/13

k.-mazam B9b/11

k.-r A49a/10

k.-ram B9b/19

k.-rlar B9a/13

k.-sañ A57b/4

ḳonşu: Komşu.

k.+ya B22b/12

ḳonuḳ: Misafir.

k.+a B22b/12

ḳonul-: Bırakılmak, konmak.

k.-masına A8a/2

ḳop-: Herhangi bir yerden ikiye ayrılmak.

k.-ar B31a/15

ḳorḳ-: Korku duymak, ürkmek.

k.-acak (sf-fiil) A47a/6

k.-an A26b/6

k.-ar A69b/7

k.-up A22b/8

ḳorḳu: Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı.

k.+dur B17a/10

k.+ları (iye.) B3a/9

k.+sı A22b/6

ḳorḳut-: Bir kimsenin korkmasına sebep olmak.

k.-dılar B18b/4

ḳorut-: Korumak, muhafaza etmek.

k. A24b/7

ḳoşıl-: Katılmak.

k.-up A20a/7

ḳov-: Defetmek, başından savmak.

k.-a B20b/11

ḳovul-: Uzaklaştırılmak, kovulmak.

k.-mışı B20b/10

ḳoy-: Bırakmak, koymak. *Bk. ḳo-*

k.-ar A3b/5, A68a/8

k.-maġa A27a/10

kök: Bitkilerin toprağın altında kalan ve beslenmelerini sağlayan bölümü.

k.+i (iye.) B22a/3, B22a/13

köpri: Aralarında doğrudan geçişi olmayan iki yeri birbirine bağlayan yapı, köprü. *Bk. köprü*

k.+dür A26b/11

köprü: Aralarında doğrudan geçişi olmayan iki yeri birbirine bağlayan yapı, köprü. *Bk. köpri*

k.+sin A26b/10, B19b/6

k.+yi A27a/3

kör: Görme yetisi olmayan, görme engelli.

k. B21a/5

ḳubūr (Ar.): Kabirler.

k.+dan B23a/9

ḳuddūs (Ar.): Allah'ın isimlerinden biri. "Tüm eksik sıfatlardan münezzehtir" anlamına gelir.

k.+dur A30b/1

ḳudret (Ar.): Güç, iktidar.

k. A32a/5, A32b/4, A32b/5, A39b/1, A45b/7, A49b/8, A62b/6, A62b/10

k.+dür A32a/11, A49b/5

k.+i (iye.) A35b/10, A40a/2, A41a/9, A45b/6, A62a/6, B3b/1

k.+imüz A8a/4, A41a/6, A41a/7

k.+iyle A63a/11, A63b/3

k.+iyledür A64a/2

k.+le B28a/4

k.+üm A75b/8, A75b/9

ḳudret bul-: Güç ve kuvvete sahip olabilmek.

k. A3a/1

ḳul (Ar.): Allah tarafından yaratılmış olan insan.

k. A11a/2, A21b/6, A35b/8, A59a/4, A62a/11, A62b/7, A78a/5, B19b/19, B20a/14, B20b/19

k.+dan A47a/3

k.+ı (iye.) A52a/9

k.+ınuñ A52a/4, A60b/7

k.+lar A38b/10

k.+ları (iye.) B13b/17

k.+larıçun A51b/2

k.+larıdur A18a/3, B18a/1

k.+ların B20b/1, B20b/3

k.+larına A15b/10, A21b/4, A26a/8, A53b/11, A57b/11, A63a/4, A64b/5, B17b/12, B18b/3, B19b/10, B22a/11, B37b/17

k.+larından A77b/8, B10a/12

k.+laruñ (ilgi) A61a/1, A61a/8, A61a/9, A61a/10, A61b/7, A64a/1

k.+luk B17b/2, B17b/6

k.+uñ (ilgi) A21b/6, A21b/6, A21b/10, A35b/10, A59a/6, A78a/2

ḳulaġuz: Kılavuz, rehber.

k.+laruz A11b/5

ḳulaġuzla-: Yol göstermek, rehberlik etmek.

k.-ruz A71a/4

ḳulaḳ: Duyma organı, kulak.

k.+ı (iye.) A59b/9

k.+ını A59b/10

k.+lar A51b/3

k.+uñ (ilgi) A62a/5

ḳulluḳ (Ar.): Kul olmak, Allah'ın emir ve yasaklarına uymak.

k.+ında B20b/19

Ḳurʿān (Ar.): Hz. Muhammed'e inen kutsal kitap.

k. A9b/1, A38a/4, A38a/6, A38a/9, A39a/5, A39a/7, A65b/1

k.+a A62b/8, B38a/6

k.+da A40a/7, A40a/9, A43a/11, A48a/8, A48a/10, A48b/2, A48b/6, A50b/2, A51b/6, A70b/8

k.+ı (bel.) A38a/5, B18b/18

k.+uñ (ilgi) A38b/9, A52a/10

Ḳurʿān oku-: İslamiyet'in kutsal kitabını okumak.

k. B21a/16

ḳurtul-: Bir tehlikeden, uzaklaşmak, selamete varmak.

k.-dılar B10a/19, B11a/6

k.-maḳ A78b/3

k.-maz B10a/19

k.-up B16b/17, B21a/2, B21a/3

ḳuşluḳ: Sabahla öğle arasındaki saatler.

k.+ın A16a/2

Ḳūtü'l-ḳulūb (Ar.): Ebû Tâlib el-Mekki'nin tasavvuf içerikli eseri.

k. A15b/6

ḳuvvet (Ar.): Güç, kudret.

k. A31b/11, A37a/2, A70a/8, B15a/7

ḳuzı: Koyun yavrusu, kuzu.

k. B18b/16

küççük: Ufak, küçük. *Bk. küçük*

k. A44a/5, A45a/4

küçücük: Çok küçük, ufacık.

k. A60a/4

küçük: Ufak, küçük. *Bk. küççük*

k. A57a/10

k.+de A35a/10

k.+lerini A27a/10

küffār (Ar.): Kafirler.

k.+a A8b/9

küfr (Ar.): Allah'ın varlığını ve birliğini kabul etmeme. *Bk. küfür*

k. A3b/4, A58a/3, A61a/1, A61a/2, A61a/3, A67a/1, A69a/7, A77b/9, A78a/1, A78a/7

k.+den A23a/11, A57b/2, A59a/10

k.+den (lafẓ-ı küfr) B45a/8

k.+dür A5a/5, A21b/5, A47b/11, A68a/1, B19b/15, B34a/11

k.+e B24a/9

k.+i (bel.) A60a/10, A60a/11, A60b/7, A60b/11, A61a/6, A77b/10, A78a/9

k.+i (iye.) A58a/7, A58a/8, A58a/11

k.+ine A58b/5

küfr-i caḥūdī (Far.): Bildiği hâlde söylememe.

k. A58a/7

küfr-i ʿinādī (Far.): Bilip ikrar ettiği hâlde Müslüman olmama.

k. A58a/10

küfr-i inkārī (Far.): Allah'ı kabul etmeme.

k. A58a/5

küfr-i nifāḳī (Far.): Diliyle tasdik ettiği hâlde içinden inkar etme.

k. A58b/9

lafz-ı küfr (Far.): İmandan çıkıp küfre girmeye sebep olan söz.

k. B45a/6

küfrān (Ar.): İyilik bilmeme, nankörlük.

küfrān-ı niʿam (Far.): Verilen nimetlere nankörlük etme.

k. B2b/17

küfrī (Ar.): Küfürle, Allah'a inançsızlıkla ilgili olan.

k. A5b/6

küfür (Ar.): Allah'ın varlığını ve birliğini kabul etmeme. *Bk. küfr*

k.+den A57b/8, A76b/9

k.+dür A77a/10

k.+leri (iye.) A23a/2

küllī (Ar.): Bütüne ait, bütünle ilgili.

k.+si A11a/1, A18a/5, A18a/7, A18a/10, A37a/4, A37a/6, A37a/8, A71a/10

k.+siçün A25b/11, B25a/7

k.+sinde A74b/3

k.+sini A52a/10

küllīyā (Ar.): Hepsiyle, bütünüyle.

k. A76b/2

kün (Ar.): Arapça "ol" anlamında kelime.

k. A44a/8, A44a/11, A44b/6, B33b/11, B33b/13, B33b/18

kün fe yekūn (Ar.): Arapça "Allah 'Ol' dedi oldu" anlamında sözdür.

k. B34a/8, B34a/9, B34a/11

kürī (< **küre:** Ar.): Değirmi, yuvarlak, küre.

k.+de (cism-i kürī) A42a/9

L

lā-cerem (Far.): Şüphesiz, kesin, besbelli.

l. A40a/3, A46a/9

lafẓ (Ar.): Ağızdan çıkan veya yazılan her türlü söz.

l.+ın B21b/9

l.+ından A54b/1

lafẓ-ı küfr (Far.): İmandan çıkıp küfre girmeye sebep olan söz.

l. B45a/6, B45a/8

lafẓ-ı ud (Far.): Utanılacak söz.

l. B22b/19, B23a/1

laġv (Ar.): Ortadan kaldırma, feshetme.

laġv ol-: Ortadan kaldırmak, hükümsüz kılmak.

l. A61b/3

laḥẓa (Ar.): En küçük zaman birimi, an.

l. B18a/2

lā ilāhe illa'llāh (Ar.): "Allah'tan başka ilah yoktur" anlamında söz.

l. A23a/6, A68b/5, B14a/7

lā ilāhe illa'llāh Muḥammed Resūlu'llāh (Ar.): "Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed onun elçisidir" anlamında söz.

l. B22b/7

laʿīn (Ar.): Lanetlenmiş.

l.+dür (şeyṭān-ı laʿīn) A24b/1

lākin (Ar.): Ama, fakat.

l. A41a/3, A41a/6, A41b/1, A41b/2, A53b/1, A54a/9, A66a/6, A77b/10, A78a/1

laʿnet (Ar.): Allah'ın rahmetinden yoksun olma.

l. B21a/7

l.+inden B5b/1, B5b/2

laʿnet it-: Allah'ın rahmetinden mahrum kalmasını dilemek.

l. A9b/3, A9b/3, A9b/4, B5b/2

lāyıḳ (Ar.): Uygun, münasip.

l. A47a/8, B10a/7

lāzım (Ar.): Gerekli, lüzumlu.

l. A75b/11

l.+dur A54b/8, A75b/10

lāzım gel-: Gerekmek. *Bk. lāzım ol-*

l. A29b/2, A29b/4, A42b/5, A43a/2, A46a/2, A62b/11, A68b/9, A78a/7

lāzım ol-: Gerekmek. *Bk. lāzım gel-*

l. B17b/14

levḥ (Ar.): Yaratılmışlar hakkındaki bütün bilgiyi kapsayan kitâb-ı mübin.

l.+de A40b/10, A40b/11

levḥ-i maḥfūẓ (Far.): Allah'ın takdir ettiği, olmuş ve olacak bütün şeylerin üzerinde yazılı bulunduğu kabul edilen levha.

l. A33b/8, A40b/3, A43b/8, A44a/7, A44b/9, A44b/9, A44b/10, A45a/3, A63b/1, A63b/3, A63b/8

levn (Ar.): Renk.

l.+ler A42a/2

libās (Ar.): Esvap, elbise.

l.+ları (iye.) A51a/9, A51b/8

liḳā (Ar.): Yüz, çehre, suret.

l.+sıla B24a/3

lisān (Ar.): Konuşulan dil, anlaşma vasıtası.

l. A58a/4

l.+dur B21a/19

l.+la A19b/7

iḳrār-ı lisān (Far.): Dil ile kabul etme, onaylama.

l. A64a/4

liyāḳat (Ar.): Layık olma durumu, uygunluk.

l. A6a/4

luṭf (Ar.): İyi muamele, iyilik.

l. A72b/6

l.+uñla A25a/6

luṭf it-: Lütuf olarak yapmak, ihsan etmek.

l. A25a/9, B5b/3

lüġat (Ar.): Kelime, söz.

l.+de A19b/3, A19b/6

biḥasebi'l-lüġat (Ar.): Söz gereği, bu söz üzerine.

l. A58b/10

Lütfī bin ʿAbdu'l-ḥayy (Ar.): Abdülhay'ın oğlu Lütfi. Kanûnî Sultan Süleyman'ın damadı ve vezîr-i âzamı.

l. A5a/11

M

māʿadā (Ar.): -den başka.

m. B22a/18

maʿānī (Ar.): Manalar. *Bk. meʿānī*

m.+den B31a/15

Maʿāẕ (< **Muʿāẕ:** Ar.): Yemen'de görev yapmış sahabe.

m. A9a/1

m.+ı (bel.) A8b/11

Māçīn (Ar.): Çin ülkesinin güney bölgesine verilen ad.

m.+de A13a/7, B16a/5

mā-dām-ki (Far.): -dikçe, -diği sürece. *Bk. mā-dem-ki*

m. A75b/1

mādde (Ar.): Bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri.

m.+lerinden (ecsām-ı mādde) A30b/2

mā-dem-ki (Far.): -dikçe, -diği sürece. *Bk. mā-dām-ki*

m. B17a/5

maʿdenī (Ar.): Madenle ilgili.

m. B21a/19

mā-dūn (Ar.): Alt kısım, alt taraf.

m.+ına A67b/9

maġfiret (Ar.): Allah'ın merhamet ederek kullarının günahlarını affetmesi.

m.+e A26b/3

maġlūb (Ar.): Yenilmiş, yenik düşmüş.

m.+dur B17a/17

maḥabbet (Ar.): Sevgi, sevda. *Bk. muḥabbet*

m. A74b/9, A74b/9

m.+dür B23a/4

m.+i (iye.) (esbāb-ı maḥabbet) B23b/10

m.+i (iye.) B23b/10

m.+ile A63a/6, A63b/5

m.+iyle A63a/10, A63b/2

m.+lerile A60b/9

maḥabbet it-: Karşılıklı olarak dostça konuşmak.

m. A64b/9

maḥabbetsiz: Sevgisiz, yarensiz.

m. A78a/9

maḥal (Ar.): Yer, mekân.

m. A42b/9

m.+de A42b/3

m.+den A42b/4

m.+le A42b/10

maḥal ol-: Gerekli görülmek.

m. A29b/10, A42b/2, A46a/2

maḥbūb (Ar.): Sevgili.

m.+ı (iye.) A77b/11, A78a/1

maḥfūẓ (Ar.): Saklanmış, korunmuş.

m.+da (levḥ-i maḥfūẓ) A33b/8, A40b/3, A43b/8, A44b/9, A44b/10, A44b/10, A45a/3, A63b/1, A63b/4, A63b/8

m.+dadur (levḥ-i maḥfūẓ) A44a/7

māhiyet (Ar.): Nitelik, özellik.

m.+i (iye.) A42b/6

maḫlūḳ (Ar.): Allah'ın yarattığı her varlık.

m. A18a/5, A27b/5, A38a/7, A38a/10, A38b/8, A39a/5, A44b/6, A45b/11, A46b/3, A46b/4, A50a/2, A65b/1

m.+dur A30b/6, A38a/4, A38a/5, A38b/7, A39a/2, A41a/7, A45b/11, A46b/1, A46b/4, A62a/11, B18a/9

m.+ı (iye.) A63a/3

m.+ıdur A18a/3

m.+ıdurur A62a/6

m.+ına A33b/3

m.+lar A41a/2

m.+lardur A26a/11

m.+larına A55b/8

m.+uñ (ilgi) A30b/8, A37b/9

m.+uñ (ilgi) (cins-i maḫlūḳ) A3a/5

maḫlūḳ ol-: Yaratılmış olmak.

m. A39a/7, A40b/7, A46b/8, A62b/1, A62b/1

maḫlūḳāt (Ar.): Yaratılmış olan tüm canlılar.

m. A29a/10, A33b/2, A44b/5

m.+dan A28a/11, A28b/2

m.+ı (iye.) A55b/10

m.+uñ (ilgi) (cem'-i maḫlūḳāt) A58b/1

maḥrūm (Ar.): Bir şeyden ve bir kimseden yoksun olan.

maḥrūm eyle-: Bir şeyden ya da kimseden yoksun bırakmak.

m. A13a/1

maḫṣūṣ (Ar.): Sadece bir kişiye ya da bir yere ait, oraya özgü olan.

m.+dur A74a/8, B17b/11

maḥsūsāt (Ar.): Varlığı beş duyu ile algılanabilen şeyler.

m.+ı (bel.) A71b/3

maḫzūn (Ar.): Saklanmış, korunmuş olan mal.

m.+dur A72a/8

maʿīşet (Ar.): Yaşamak için gerekli olan şeyler.

m. A74b/5

maḳām (Ar.): Mertebe, seviye, mekân.

m.+da B23b/8, B23b/12

m.+dadur B17b/3, B17b/4, B17b/5, B23b/11

m.+ına A15a/6

maḳbere (Ar.): Kabir, mezar.

m.+ye A13b/5

maḳbūl (Ar.): Kabul görmüş.

m.+i (bel.) B20b/11

m.+i (iye.) B15b/9, B15b/9

m.+idür B16a/17

maḳbūl eyle-: Kabul etmek.

m. B20b/11

maḳbūl ol-: Kabul edilmek.

m. B15b/10

maḳhūr (Ar.): Kahrolmuş, mahvolmuş, tükenmiş.

m. B23b/3, B23b/4

māl (Ar.): Bir kimsenin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıklar.

m. A16b/3, B23b/6

m.+dan A25b/8

m.+ı (bel.) A23b/7

m.+ını B9a/13

m.+ları (iye.) B3a/9

m.+uñ (ilgi) A19a/4

mā-lā-yaʿnī (Ar.): Faydasız söz ya da iş.

m.+den B22b/13

mālik (Ar.): Sahip.

m. A5b/10, A32a/9

maʿlūm (Ar.): Herkes tarafından bilinen.

m. A54a/9

m.+dur A49b/8, A50a/8, A50b/2, A51a/10, A51b/9

m.+ı (iye.) B23b/2

m.+umuz A54b/11

maʿlūm idin-: Bilgi sahibi olmak.

m. A73a/3, B24a/7

maʿlūm ol-: Bilinmek.

m. A9a/3, A20a/3, A29b/11, A45a/10, A52a/2, A63a/1, A76b/6, B45a/19

maʿmūr (Ar.): İşlenmiş, bakımlı, şenlikli.

maʿmūr ol-: Gelişip güzelleşmiş.

m. A79b/5

maʿnā (Ar.): Anlam. *Bk. maʿnī*

m. A37b/8, A38a/1, A54b/2

m.+dur B21a/18

m.+ların A16a/6

m.+sı A19a/11, A19b/2, A39a/1, A42a/4, A52b/5, A62b/2, B16a/7

m.+sıdur A52a/4

m.+sına A37a/6, A53b/1

m.+sınadur A42a/6, A53b/1

m.+ya A36b/9

m.+yadur A43a/1, A44b/10

maʿnī (Ar.): Mana, anlam. *Bk. maʿnā*

m. A54b/7

m.+ye A28a/2

mānīʿ (Ar.): Bir işin yapılmasındaki engel.

m. A35a/3

maraż (Ar.): Hastalık, illet.

m.+ına B16b/9, B16b/15

m.+ından B21a/2

maʿrifet (Ar.): Varlıkların hakikatini ve ilahi sırları tefekkür ve ilham yoluyla kavrama.

m. A47b/8, A77a/5, A77a/6, A77a/9

m.+dür A74a/8

m.+i (iye.) A16a/3, A16a/4, A77a/7

m.+ile A62a/11, A77a/3

m.+inde A56a/10

m.+le A11a/3

m.+üñ (ilgi) A73b/4

marīż (Ar.): Hasta, marazlı.

m. A64a/4

maʿrūf (Ar.): Herkesçe bilinen, açık, mâlum.

m.+dur (emr-i maʿrūf) B23a/8

maʿṣiyet (Ar.): Günah.

m. A63b/4, A70a/9

m.+den A57b/8

m.+dür A63a/9

m.+ler A70b/10

m.+leri (bel.) A64b/7, A64b/8

maʿṣiyet+it-: Günah işlemek.

m. B11a/13

maṣlaḥat (Ar.): Fayda sağlayan, iyilik getiren şey.

m.+ını A31a/1

maʿtūf (Ar.): Birine ait olan, isnat edilen.

m. A54b/7

maʿzūl (Ar.): Azledilmiş.

m. B23b/12

maʿẕūr (Ar.): Özrü bulunan, özürlü.

m. A60b/2

maʿẕūr ol-: Mazeretli, özürlü olmak.

m. A60a/7, A60a/11, A64b/3

maʿẕūr ṭut-: Mazeretli saymak.

m. A60a/6

meʿānī (Ar.): Manalar. *Bk. māʿānī*

m.+nüñ A71a/10

mecāl (Ar.): Derman, takat.

m. A64b/2

mecāz (Ar.): Gerçek olmadığı hâlde bir gerçekmiş gibi görünen durum.

mecāz ol-: Gerçek dışı görünmüş olan durum.

m. B33b/19

mecāzen (Ar.): Mecaz olarak.

m. B33b/13, B33b/15, B33b/17

mecīd (Ar.): Şanı ve şerefi yüce olan.

m.+inde (furḳān-ı mecīd) B10b/3

meclis (Ar.): **1.** Bir konuyu konuşmak, görüşmek için yapılan toplantı.

m.+inde A79b/3

2. Toplanma, bir araya gelme.

m.+e B38a/4

meclis it-: Toplanmak.

m. B38a/4

mecnūn (Ar.): Akıl sağlığı yerinde olmayan, deli.

m. A64a/3

mecūsī (Ar.): Zerdüşt dinine inanan kimse.

m. A59b/8

m.+ler A46b/11, A76a/9

medāris (Ar.): Medreseler.

m. B16a/15

Medīne (Ar.): Medine şehri.

m.+ye A56b/8

mefhūm (Ar.): Sözden çıkarılan anlam.

m.+da A49b/7

m.+ı (iye.) A49b/8

m.+ına A49b/8, A49b/9

m.+ları (iye.) A39b/1, A39b/2

mefhūm ol-: Anlaşılmak.

m. A39b/3

mefhūmāt (Ar.): Anlamlar.

m.+ı (bel.) B31a/14

mefʿūl (Ar.): Yapılmış, kılınmış.

m. A45b/11

meger (Far.): Halbuki, oysaki.

m. A9b/4, A14b/8, A66b/8, B5b/10, B11a/6

meger-ki (Far.): İstek veya emir kipinde olan ve biri diğerini engelleyecek durumda bulunan iki cümleyi birbirine bağlayan bir söz.

m. A13b/2, A34a/7, A57a/1, A68b/6, B16a/10

mekān (Ar.): Yer, mahal.

m.+da A31a/11

m.+dan A53b/8

mekān idün-: Yer, yurt edinmek, oralı olmak.

m. A30b/9

mekkār (Ar.): Hilekâr, düzenbaz.

m.+lar B9a/12, B9a/16

Mekke (Ar.): Mekke şehri.

m.+den A56b/8

m.+ye A16b/6

meknūn (Ar.): Saklı, gizli.

m.+dan (nūr-ı meknūn) A72a/7

mekr (Ar.): Hile, aldatma.

m. B9a/13, B9a/13

m.+i (iye.) B3a/14

m.+inden A24b/8

m.+üme B10a/4, B10a/5, B10b/11

mekr it-: Hile yapmak, aldatmak.

m. B9a/14, B10a/1, B10b/15, B10b/16

mekrūh (Ar.): İslâmiyet'te haram olmadığı hâlde yapılması uygun görülmeyen iş ve davranışlar.

m. A11a/5

m.+a A68a/3, A68a/5

melāʾike (Ar.): Melekler. *Bk. melāyike*

m. A35b/11

m.+den A52b/9

m.+lerine A18b/9

melāmet (Ar.): Azarlama, ayıplama.

m.+e B10b/7

melāmet eyle-: Azarlamak, kınamak, ayıplamak. *Bk. melāmet it-*

m. B10b/9

melāmet it-: Azarlamak, kınamak, ayıplamak. *Bk. melāmet eyle-*

m. A58b/2, B10b/3, B10b/5

melāyike (Ar.): Melekler. *Bk. melāʾike*

m.+lere B22b/11

m.+lerine B16a/18, B18a/1

melce (Ar.): Sığınılacak yer, penah.

melceʾi'ż-żuʿefāʾī (Ar.): Zayıfların, güçsüzlerin sığınağı anlamında padişah lakabı.

m. A5b/5

melek (Ar.): Allah'ın nurdan yarattığı varlıklar.

m. A46a/4, B25a/9, B31a/17

m.+ine A80a/4, A80a/7, A80a/10

m.+ler A75a/6, B18a/1, B18a/6, B18a/7

m.+lerden B18a/2

m.+lerdür A68a/9

m.+leri (iye.) A66a/7

m.+lerine A25a/11, B11a/7, B12a/12

m.+lerüñ (ilgi) A80b/3

melek-i muḳarreb (Far.): Hz. Cebrail.

m. A72a/8

melekü'l-mevt (Ar.): Hz. Azrail.

m. A52b/8, A80a/3

sekerāt-ı mevt (Far.): Can çekişirken gelen baygınlık, dalgınlık gibi hâller.

m. B17a/10

melīk (Ar.): Padişah, hükümdar.

m.+i (iye.) A22a/11

memleket (Ar.): Yurt, şehir.

m. B38a/5

m.+e A6b/1

m.+inde A22b/5

m.+inden A22b/4

m.+ine A22b/4

memlū (Ar.): Doldurulmuş, dolu.

memlū ol-: Doldurulmak, dolu olmak.

m. A50a/5

menʿ (Ar.): Yasaklama, engelleme

menʿ eyle-: Yasaklamak. *Bk. menʿ it-*

m. A73b/3

menʿ it-: Yasaklamak. *Bk. menʿ eyle-*

m. A23b/1, A42b/11, A48b/4, B9a/18

menāsik (Ar.): Hacda belli bir kurala ve sıraya göre yapılması gereken ibadetler.

m.+in A16b/8

menāzil (Ar.): Konaklama yeri, menziller.

m. A52b/10

mensūḫ (Ar.): Hükümsüz.

m. A52b/3

mensūḫ it-: Hükmünü ortadan kaldırmak, hükümsüz bırakmak.

m. A18b/1

menzile (Ar.): Derece, rütbe. *Bk. menzilet*

m. A67a/2

menzilet (Ar.): Derece, rütbe. *Bk. menzile*

m.+indedür A4b/4

merdūd (Ar.): Reddedilmiş, kovulmuş, defedilmiş.

m.+ı (bel.) B20b/11

merdūd eyle-: Kovmak, defetmek.

m. B20b/11

merdūd ol-: Kovulmak, defedilmek.

m. B7b/16

merḳad (Ar.): Kabir, mezar.

m.+ına A4a/5

mertebe (Ar.): Derece, basamak, kademe.

m.+de B3a/18, B17a/16

m.+dedür B3a/17

m.+sindedürler B17b/2

m.+sinden B17b/6

mervī (Ar.): Rivayet olunan.

m.+dür A71b/5

mesābe (Ar.): Derece, rütbe.

m.+sinde B22a/3, B22a/6

meṣābīḥ (Ar.): Kandiller, çırağlar.

m.+da (meṣābīḥü'l-īmān) B14a/8

m.+de A8b/3

mesāfe (Ar.): Uzaklık, ara, mesafe.

m. A27b/6

m.+nüñ A53a/11

mesāʾil (Ar.): Meseleler. *Bk. mesāyil*

m. A7b/2, A8a/8

mesākīn (Ar.): Yoksullar, fakirler.

m. A5b/5

meṣāliḥ (Ar.): İşler.

m. B38a/5

mesāyil (Ar.): Meseleler. *Bk. mesāʾil*

m. B37b/18

meşel (Ar.): Örnek, benzer.

m.+i (iye.) B15b/6

meşelā (Ar.) Misal olarak, şunun gibi.

m. A16a/2, A31b/10, A32a/4, A34a/1, A39b/4, A42a/9, A64a/2, A65a/11, A74b/5

mesʾele (Ar.): Sorulup karşılığı istenen şey.

m. A14a/4

m.+den A60a/3

mesḥ (Ar.): Bir şeye el sürme.

m.+i (bel.) A79b/1

Mesīḥ (Ar.): Hz. İsa.

m. A28a/5

mesned (Ar.): Makam, mevki.

m.+ine A6a/5

mesʾul (Ar.): Yaptığı işten sorumlu olan kimse.

m.+lerdür B25a/8

meşġūl (Ar.): Bir işle uğraşan.

meşġūl itdür-: Bir işle meşgul olmasını sağlamak.

m. B9b/10

meşġūl ol-: Bir işle iştigal etmek.

m. A14a/11, B23b/15

meşhūr (Ar.): Ünlü, şöhretli.

m.+dur A40a/6

meşiyyet (Ar.): İrade.

m.+i (iye.) A30b/7

m.+ile A64b/8

m.+iledür A63b/5

m.+iyle A63a/10, A63b/2

meşrūʿ (Ar.): Şeriata uygun olan.

meşrūʿ ol-: Şer'an câiz olmak.

m. A11a/11

meşrūṭ (Ar.): Şart koşulmuş, şarta bağlı.

m. A20b/6

metāʿ (Ar.): Satılacak mal, eşya.

m.+ı (iye.) A6b/2

m.+ından A6b/7

metn (Ar.): Basılmış veya elle yazılmış yazı, metin.

m. B21a/8

meʾvā (Ar.): Yurt, mesken, sığınılacak yer.

cennetü'l-meʾvā (Ar.): Sığınılacak cennet.

m. B23a/1

mevcūd (Ar.): Var olan, bulunan.

m. A55b/5, A62b/3, B31a/12

m.+a A31a/2

mevcūd it-: Var etmek, vücuda getirmek.

m. A45a/6, A45a/8

mevcūd ol-: Var olmak, yaratılmak, vücuda getirilmek.

m. A19b/9, A41b/11

mevcūdāt (Ar.): Mevcut olan şeyler, mahluklar.

m.+a A33a/5

m.+da B34a/11

m.+dan B31a/15

m.+ı (bel.) B23b/2

mevḳūf (Ar.): Bir başka bir şeye bağlı, onunla ilintili şey.

m.+dur A11a/10, B22b/8

Mevlā (Ar.): Allah.

m. A5b/11

mevṣil (Ar.): Kavuşma yeri.

m. A8b/6

mevṣūf (Ar.): Vasfolunmuş.

m.+dur A40a/5

mevṣūf ḳıl-: Vasıflandırmak.

m. A4a/3

mevt (Ar.): Ölüm.

m. A21a/6

m.+de B17a/10

m.+den A32a/7

m.+i (iye.) (melekü'l-mevt) A52b/8

melekü'l-mevt (Ar.): Hz. Azrail.

m. A80a/3

meẕheb (Ar.): Gidilen, benimsenen yol.

m. A15b/5, B20a/13

m.+de B17a/3

m.+ini A28a/4

m.+ümüz B22b/1

meẕkūr (Ar.): Zikrolunmuş.

m. A11a/11, A36b/4, A40b/6, A46a/1, B5b/4

m.+dur A48b/11

mezraʿ (Ar.): Tarıma elverişli toprak.

m.+sında A25a/5

mı: Soru eki.

m. A49a/9, A75a/4, A80a/5, A80a/8, A80a/11, B14a/2

m.+dur A21b/2, A21b/3, A39a/5, A65b/1

mıḳnāṭīs (Ar.): Demir gibi madenleri kendine çeken demir çubuk.

m. A31b/10

Mıṣır (Ar.): Mısır ülkesi.

m. B37b/19

m.+da B38a/1

mi: Soru eki

m. A25a/1, A25a/2, A55b/2, A65b/2, A65b/2, A69b/10, B14a/2

m.+dir A33b/1

m.+dür A39a/5, A56b/1, A65b/1, B13b/17, B13b/17

m.+sin A20a/6, A24b/10, A24b/11, A51a/11, B17b/10

m.+yin A59b/2

mihrübān (Far.): Şefkatli, muhabbetli.

m. A2b/5

Mīkāyil (Ar.): Dört büyük melekten doğa olaylarını idare etmek ve canlıların rızıklarını kontrol etmekle görevli olanı.

m.+dür B18a/3

m.+üñ (ilgi) B20a/8

ḥażret-i Mīkāyil (Far.): Hz. Mikail.

m. B20a/7

miḳdār (Ar.): Bir şeyin niceliği.

m. A33a/6, A44a/4, B10b/7

m.+ı (iye.) A30a/6, A68a/6

m.+ınca A71a/9

m.+ından A68a/7

m.+larını A26a/8

milk (Ar.): Mülk.

m. A5b/9, B17b/13

millet (Ar.): Aralarında dil, din, tarih, töre, dünya görüşü ve ülkü birliği bulunan insanlar topluluğu, ulus.

m. B21b/19

minber (Ar.): Camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü.

m.+e B10b/4

minnet (Ar.): Bir iyiliğe karşı kendini borçlu görme.

minnet it-: Borcu altında kalacağını bile bile bir kimseden kendisi için iyilikte bulunmasını istemek.

m. A23b/2

misāfir (Ar.): Konuk.

misāfir ol-: Konuk olmak, konuk olarak gitmek.

m. B3a/6

miṣāl (Ar.): Örnek, benzer.

m.+i (iye.) B14a/4, B14a/5

miṣāl it-: Örnek göstermek.

m. B21b/19, B22a/8

miṣāl olun-: Örnek gösterilmek.

m. B22a/13

miṣl (Ar.): Eş, benzer.

m.+i (iye.) A28a/1, A30a/1, A43a/1, A43a/7, B23b/16, B24a/4

Mişkāt (Ar.): Mişkâtü'l-Mesâbîh. Hatîb et-Tebrîzî tarafından Ferrâ el-Begavî'ye ait Meṣâbîḥu's-Sünne'yi tamamlamak için yazılan eser.

m.+da B17a/7, B21b/16

mīzān (Ar.): Mahşer günü herkesin dünyada yaptığı iyilik ve kötülüklerin tartılıp değerlendirileceği manevi terazi.

m.+a B23a/14

muʿāḳab (Ar.): Cezalandırılmış.

muʿāḳab ol-: Cezalandırılmak.

m. B20a/18

muʿāyene (Ar.): Gözden geçirme, yoklama.

m. B24a/5, B24a/7

muʿaẓẓam (Ar.): Çok büyük, yüce, ulu.

ḫāḳānü'l-muʿaẓẓamī (Ar.): Yüce hakan.

mucīb (Ar.): Cevap veren kimse.

mucībü's-sāʾilīn (Ar.): "Sorulara cevap veren" anlamında Allah'ın sıfatı.

m. A6a/7

mūcib (Ar.): Sebep, gerek.

m.+ince B5b/4, B16a/2, B16a/10

muʿcizāt (Ar.): Mucizeler.

m.+ın A22a/10

muʿcizāt-ı bāhire (Far.): Apaçık mucizeler.

muʿcize (Ar.): Peygamberlerin Allah'ın izniyle peygamberliklerini ispat için yaptıkları, akılla açıklanması mümkün olmayan olağanüstü hâl ve davranış.

m.+ler B18b/17

mufaṣṣal (Ar.): Ayrıntılı, tafsilatlı.

m. A47b/6, B21b/4, B21b/6

m.+ı (bel.) (īmān-ı icmāl-i mufaṣṣal) B21b/8, B22a/8

muġāyir (Ar.): Aykırı, uyuşmaz, zıt.

m.+dür A49b/9

m.+lerdurur A49b/7

muḥabbet (Ar.): Sevgi, sevda. *Bk. maḥabbet*

m. B23a/3, B23a/3

muhācirīn (Ar.): Göçmenler.

m. B19a/8

muḥaddiṣūn (Ar.): Hadis âlimleri.

m. A15a/2

muḥāl (Ar.): Gerçekleşmesi mümkün olmayan, imkansız.

m.+dür A31a/11, A42b/8, A42b/11, A62b/8

muḫālefet (Ar.): Uygunsuzluk, aykırılık, düşmanlık.

muḫālefet eyle-: Karşı çıkmak, aksini savunmak. *Bk. muḫālefet it-*

m. B22b/18

muḫālefet it-: Karşı çıkmak, aksini savunmak. *Bk. muḫālefet eyle-*

m. B20a/17

muḫālif (Ar.): Muhalefet eden, karşı çıkan.

m.+dür A41a/3, A53a/5, A62b/8

muḫalled (Ar.): Daimi, sürekli.

muḫalled ol-: Kalıcı olmak.

m. A60b/2

Muḥammed (Ar.): Son peygamber Hz. Muhammed.

m. A4a/2, A4b/4, A5a/9, B10b/18, B14a/8

m.+den A20a/2

m.+den (dīn-i Muḥammed) A22a/8

m.+üñ (ilgi) (ḥażret-i Muḥammed) A70a/3

m.+üñ (ilgi) A58a/11, B12a/7

dīn-i Muḥammed (Far.): İslamiyet.

m. A18a/10

Muḥammed bin ʿAbdu'llāh bin ʿAbdü'lmuṭṭalib bin Hāşim (Ar.): Hâşim'in oğlu Abdülmuttalib, onun oğlu Abdullah ve onun oğlu Muhammed.

m. B18b/8

Muḥammedī (Ar.): Hz. Muhammed'e dair.

şerīʿat-ı Muḥammedī (Far.): Hz. Muhammed'in getirdiği dinî hükümler.

m. A77a/2

Muḥammed Muṣṭafā (Ar.): Hz. Muhammed.

m.+dur B19a/14, B19a/18

m.+ya B18a/15

ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā (Far.): Hz. Muhammed.

m. B19a/17

Muḥammed Seraḫsī (Ar.): Fıkıh bilgini.

m. B33b/15

muḥdeş (Ar.): Sonradan meydana gelmiş.

m. A46b/3

muḥkem (Ar.): 1. Anlamı kesin ve açık olan ayet.

m.+den A52b/1

muḥkem ḳıl-: Açıkça ortaya koymak.

m. A52a/10

2. Sağlamlaştırılmış, kuvvetli.

muḥkem it-: Sağlamlaştırmak.

m. A80b/8

muḥkem ol-: Kuvvetlenmek.

m. B17a/12

muḥkemāt (Ar.): Anlamı kesin ve açık olan ayetler.

m.+dan A52b/4

muḥṣana (Ar.): Namuslu, iffetli kadın.

m.+yı B46a/6

muḥtāc (Ar.): İhtiyacı olan, kendisine bir şey lazım olan.

m. A5a/9, A28b/11, A41a/11, A46a/7, A62b/5

m.+dur A28b/5, A46a/6, B31a/19

m.+larsız A29a/11, A62b/10

muḥtāc ol-: Bir şeye ihtiyaç duymak.

m. A28a/7, A28a/8, A29b/3, A29b/3, A38b/10, A42b/10, A46a/11, A55b/11, A62b/2, A62b/4, A62b/5, A62b/8

muḫtār (Ar.): Beğenilmiş, seçilmiş, seçkin.

m.+dur (fāʿil-i muḫtār) B20a/14

m.+ıdur A15b/6

Muḫtaṣar Ḥikmetü'n-nebeviyye (Ar.): Eser adı.

m.+de B12a/14, B31a/16

muḫtelif (Ar.): Çeşitli, türlü.

m.+dürler B31a/14

muʿizz (Ar.): Saygı gösteren, yücelten kimse.

muʿizzü'd-dünyā (Ar.): Dünyaya izzet veren.

m. A5b/4

muḳaddem (Ar.): Önde gelen, ileride bulunan.

m. A19a/10

m.+dür A19a/9

muḳalled (Ar.): Taklit edilen.

m.+üñ (ilgi) B15b/15, B17a/2, B45b/3

muḳallid (Ar.): Taklit eden.

m. A64b/10

m.+üñ (ilgi) A64b/9

muḳārin (Ar.): Bir yere gelmiş, ulaşmış, bitişik.

m.+dür A62a/6

muḳarreb (Ar.): Yakın, yaklaşmış.

m.+leri (iye.) B18a/3

m.+lerini B23b/8

m.+üñ (ilgi) (melek-i muḳarreb) A72a/8

muḳayyed (Ar.): Bir şeye veya bir kimseye maddi ya da manevi olarak bağlı olan.

muḳayyed ol-: Dikkatle gözetmek, önem verip üstüne düşmek.

m. A6a/9, A17b/1, B3a/1, B15a/11, B16a/14, B21a/7

muḳırr (Ar.): Doğruyu söyleyen, suçunu gizlemeyen.

m. A21a/4, A21a/6

muḳtedā (Ar.): Önde bulunan, kendisine uyulan, rehber olan kimse.

muḳtedā ḳıl-: Lider, rehber yapmak

m. A4a/8

muḳteżā (Ar.): Bir şeyin gereği olan, lazım gelen şey.

m.+sınca B5b/5

murād (Ar.): Arzu, istek, dilek.

m. A42a/5, A49b/5, A50a/5, A52a/2, A52b/4, A54b/1, A54b/11, A61a/5, A74b/6, A75a/10, A76a/8, A77a/1, B15a/13, B33b/12, B33b/17

m.+dur B33b/19

m.+ı (iye.) A14b/2

m.+ınca A73a/5

m.+umca B37b/13

m.+uñ (ilgi) A52a/8

murād idin-: Amaç edinmek, istemek.

m. A17b/1, B9a/18

murād ol-: İstek hâline gelmek.

m. A73b/11, A73b/7

murād olın-: İstenilmek, amaçlanılmak. *Bk. murād olun-*

m. A52b/2

murād olun-: İstenilmek, amaçlanılmak. *Bk. murād olın-*

m. A52b/1

Mūṣā (Ar.): Kendisine Tevrat inen peygamber.

m. A23a/9, A23a11

m.+dan A40b/4

m.+dan (ḥażret-i Mūṣā) A40a/9

m.+ya A40b/8, A40b/11

m.+ya (ḥażret-i Mūṣā) A23a/8, B18a/13

ḥażret-i Mūṣā (Far.): Hz. Musa peygamber.

m. A23a/10, B19a/16

şerīʿat-ı Mūṣā (Far.): Hz. Musa'nın getirdiği dinî hükümler.

m. A77a/2

muṣaddıḳ (Ar.): Doğrulayan, tasdik eden.

m. A21a/3, A21a/5

muṣḥaf (Ar.): Kur'ân-ı Kerîm.

m.+larda A38b/3, A38b/5

muṣır (Ar.): Israr eden, direnen.

muṣır ol-: Israr etmek.

m. B45a/7

muṣīb (Ar.): İsabet eden, yanılmayan.

muṣīb ol-: İsabetli olmak, yanılmamak.

m. A4b/10

Muṣṭafā (Ar.): Hz. Muhammed.

m.+nuñ (Muḥammed-i Muṣṭafā) A5a/10

m.+yı (bel.) (Muḥammed-i Muṣṭafā) A4a/2

muṭahhar (Ar.): Mübarek, temiz, kutsal.

m. A3b/8

mutażammın (Ar.): İçine alan, kapsayan.

mutażammın ol-: Kapsamak, içermek.

m. A52b/11

muʿteber (Ar.): Saygın, itibarlı.

m. A79b/11

m.+dür B17a/19

muʿtedil (Ar.): Orta hâlde.

muʿtedil ol-: Ölçülü ve ılımlı olmak, aşırıya kaçmamak.

m. A64b/6

muʿtezile (Ar.): Kaderi inkar edip, "kul ettiklerinin yaratıcısıdır" diyen ve Allah'ın sıfatlarını kadim sayma konusunda ehl-i sünnetten ayrılan ve Vâsıl bin Atâ yolunda olan kimseler.

m. A50a/10, A50b/4, A63a/3, A66b/11, B17a/5

m.+den A50b/5

muṭīʿ (Ar.): İtaat eden, boyun eğen.

m. A53b/2, A53b/3, B18b/3, B21a/4

m.+dür B16b/5, B16b/6

muṭīʿ ol-: İtaat etmek.

m. A73b/6, B21b/10

muvāfaḳat (Ar.): Uyma, uygun görme.

m. A48a/3

muvāfaḳat eyle-: Uygun görmek, kabul etmek.

m. B22b/16, B22b/18

muvāfiḳ (Ar.): Uygun.

m. A41a/1, A45a/7, B18b/12

muvāfiḳ ol-: Uygun olmak.

m. A48a/6

muvaḥḥid (Ar.): Allah'ın birliğine inanan kimse.

m.+in A12b/10

m.+üz A73a/3

m.+üz (müʾmin-i muvaḥḥid) B24a/14

mużāf (Ar.): İzafe edilen, bir şeye eklenen.

m.+dur B33b/18

mużırr (Ar.): Zarar veren, zararlı olan.

mużırr ol-: Zarar vermek.

m. A53b/6

mużī (Ar.): Işık veren, aydınlatan.

m.+dür (cevher-i mużī) A71a/11

mübārek (Ar.): Hayırlı, kutlu, muhterem. *Bk. mübāreke*

m. A17a/1, A17a/2, A17a/3, A80b/5

mübāreke (Ar.): Hayırlı, kutlu, muhterem. *Bk. mübārek*

m. B22a/9, B22a/11

m.+ye (şecere-i mübāreke) B21b/19, B22a/8

mübāyin (Ar.): Ayrı, başka, zıt.

m.+dür A47b/8

mübtelā (Ar.): Bir şeye kendini kaptırmış olan, tutkun. *Bk. müptelā*

m.+dur A55a/2

m.+lardur B16b/15

mübtelā ol-: Düşkün olmak.

m. A55a/2, B16b/9

mücādele (Ar.): Bir şey üzerine tartışma, uğraşma, savaşma.

mücādele it-: Savaşmak, uğraşmak.

m. A79a/9

mücānebet (Ar.): Uzaklaşma, kaçınma.

m. B23a/11

mücāveret (Ar.): Komşuluk.

m.+i (iye.) A53b/10

mücerred (Ar.): Var olmayan, soyut.

m. A21a/8, A60a/9, A65a/1, B10b/5, B21b/8, B28a/4

müctehidīn (Ar.): Din âlimleri.

m. A39a/10

müdebbir (Ar.): Tedbirli davranan kimse.

m. A32a/8

müfessirūn (Ar.): Kur'ân-ı Kerîm'i tefsir edenler.

m. A15a/2

müfsid (Ar.): Ara bozan kimse.

m.+i (bel.) B20b/9

müfsid eyle-: Ara bozucu, fitneci yapmak.

m. B20b/9

mühim (Ar.): Önemli.

m. A14b/9

mükellef (Ar.): Bir işi yapmakla yükümlü olan kimse.

m. A60a/9, A64a/3, A64a/4, A64a/5, B20a/16

m.+lere B5b/10, B5b/11

mükellef ḳıl-: Sorumluluk yüklemek.

m. A59a/9

mükellef ol-: Sorumlu olmak.

m. A11a/3, A48a/2

mükellef olun-: Sorumluluk yüklenmek.

m. A48a/3

mükerrem (Ar.): Saygıdeğer, muhterem.

mükerrem ḳıl-: Hürmete layık hâle getirmek.

m. A3a/5, A3b/2

mülūk (Ar.): Hükümdarlar, padişahlar.

mülūkü'l-ʿArabī ve'l-ʿAcemī (Ar.): Arap ve Acem diyarlarının hükümdarları.

m. A5b/11

müʾmin (Ar.): İman sahibi kimse, Müslüman.

m. A12a/8, A21a/4, A24b/10, A24b/11, A27b/6, A56a/2, A57a/9, A57a/11, A58b/10, A59a/2, A60b/10, A61a/4, A64b/3, A66b/4, A67a/2, A67a/3, A67b/2, A68b/8, A70b/5, A73a/3, A77b/1, A78a/11, B2b/18, B9b/7, B14a/1, B15b/13, B21a/4, B21b/10, B24a/14

m.+de A74a/6

m.+den (ʿabd-i müʾmin) A77b/7

m.+dür A66a/11, A66b/11, A77b/6, B16b/4

m.+e A54a/8, A67b/3, A74a/9

m.+em A25a/4

m.+ler A11a/1, A17b/10, A27b/3, A55a/1, A56b/7, A69b/6, A71a/5, A75a/7, A77b/2

m.+lerden A70a/3, B15b/5

m.+lerdür A67a/9, A68a/9

m.+lere A27a/8

m.+lere (cemʿ-i müʾmin) A7a/2

m.+lere (cümle-i müʾmin) A4a/8

m.+leri (bel.) A12b/10, A81a/1

m.+lerüñ (ilgi) A26b/9, A69b/2

m.+üñ (ilgi) A77b/11

müʾmin ol-: Allah'ın emirlerine uymak, Müslüman olmak.

m. A21a/6, A22a/5, A61a/4, B16a/16, B17a/6

müʾmin-i ʿāṣī (Far.): İsyan eden mümin.

m. B16b/7

müʾmin-i muvaḥḥid (Far.): Sadece Allah'a inanan mümin.

m. B24a/13

müʾmin-i müncī (Far.): Kurtarıcı, lider mümin.

m. B24a/10

müʾmin-i ṣāliḥ (Far.): Doğru, iyi ve güzel şekilde iman eden mümin.

m. A77b/2

müʾmin-i taḳlīdī (Far.): Gerçek iman seviyesine ulaşamamış, çevresinden gördüğü şekilde iman eden mümin.

m. B9b/3

mümkin (Ar.): Mümkün.

m. A28b/6, A29b/3, B16a/11

m.+dür A28b/4

m.+e A28b/5

m.+lerüñ (ilgi) A30b/3

mümkin ol-: Olabilmek, imkan dahilinde olmak.

m. A42b/8, A62b/3

mümkini'l-vücūd (Ar.): Varlığı mümkün olan, ezelî ve ebedî olmayan. *Bk. mümkinü'l-vücūd*

m. A28b/5

mümkinü'l-vücūd (Ar.): Varlığı mümkün olan, ezelî ve ebedî olmayan. *Bk. mümkini'l-vücūd*

m. A29b/4

mümkināt (Ar.): Mümkün olan, olabilen şeyler.

m.+uñ (ilgi) A32b/10

mümteniʿ (Ar.): Gerçekleşmesi mümkün olmayan.

m.+dür A20b/8

münāfiḳ (Ar.): Allah'a inanmadığı hâlde inanmış gibi görünen kimse.

m.+lar A58b/9

münāfī (Ar.): Karşıt, uyuşmaz.

m.+dür A47b/3

münāfī ol-: Zıt olmak.

m.- A47b/7

münāḳaşa (Ar.): Tartışma, çekişme.

münāḳaşa it-: Tartışmak.

m. B23a/13

münāsib (Ar.): Uygun, yaraşır.

m. A15a/5, B20b/15

münāẓara (Ar.): Bir konu üzerine yapılan karşılıklı konuşma, tartışma.

münāẓara idiş-: Bir konu üzerine tartışmak

m. B20a/2

müncī (Ar.): Kurtaran kimse.

m. B15a/19, B15b/16, B24a/6, B24a/10

müneccim (Ar.): Yıldızların durum ve hareketlerinden geleceğe dair hükümler çıkaran kimse.

m. B17b/4, B23b/12

münezzeh (Ar.): İnsanlara mahsus her türlü sıfat ve eksikliklerden uzak olan, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, Allah.

m.+dür A18a/2, A30b/5, A30b/10, A31b/1, A31b/5, A32a/3, A32a/4, A32a/5, A32a/6, A32a/7, A32a/7, A34b/10, A42a/7, A42a/11, A42b/3, A42b/4, A43b/2, A46a/3, A53b/8

Münker (Ar.): İnsanı ölümünden sonra sorguya çeken iki melekten biri.

m. A52b/8, B23a/7, B25a/10

m.+dür (nehy-i münker) B23a/8

münzel (Ar.): Allah tarafından peygamberlerine indirilmiş olan.

m. A40a/8

müptelā (Ar.): Bir şeye kendini kaptırmış olan, tutkun. *Bk. mübtelā*

müptelā ḳıl-: Düşkün, tutkun etmek.

m. A3b/4

mürekkeb (Ar.): Birden fazla şeyin bir araya gelmesinden meydana gelmiş olan.

m.+i (iye.) A38b/6

mürekkeb ol-: Birleşmek, bir olmak.

m. A42b/8, A43a/1

mürīden (Ar.): Mürit kelimesinin tenvinli biçimi, mürit olarak.

m. B28a/3

mürsel (Ar.): Gönderilmiş, yollanmış.

m. B19a/15

mürselīn (Ar.): Peygamberler.

seyyidü'l-mürselīn (Ar.): Bütün peygamberlerin efendisi olan Hz. Muhammed.

m. A4a/1

mürted (Ar.): İslam dininden dönen kimse.

m.+de A75b/7

mürtekib (Ar.): Günah işleyen.

m.+ler B16b/12

müsaferet (Ar.): Misafirlik.

m. A16b/7

müsāvī (Ar.):

m.+dür A37a/4, A37a/9

müsebbib (Ar.): Sebep olan.

müsebbibü'l-esbāb (Ar.): Sebepleri yaratan Allah.

m. B23b/4

müsebbibāt (Ar.): Sebep olanlar.

esbāb-ı müsebbibāt (Far.): Bütün sebeplere sahip olan, Allah.

m. B23b/3

müsellem (Ar.): Doğruluğu, gerçekliği ispatlanmış.

müsellem ṭut-: Doğruluğuna inanmak, şüphe duymadan kabul etmek.

m. A19b/2

müslim (Ar.): Müslüman.

m. A11a/8, A13a/4, A58b/11, A66b/3, A68b/5, B2b/18, B16a/4

m.+dür A58b/10, A65a/10

müslime (Ar.): Müslim kelimesinin müennes biçimi.

m. A13a/4, B16a/4

müslimīn (Ar.): Müslümanlar.

m. A5b/5, A21a/7

Müslümān (Ar.): İslam dininden olan kimse. *Bk. Müsülmān*

m.+laruñ (ilgi) A25b/11

müstaḥkem (Ar.): Sağlam, dayanıklı.

müstaḥkem it-: Sağlamlaştır-mak.

m. A80b/8

müstaḳīm (Ar.): Doğru, gerçek.

m.+den (ṣırāṭ-ı müstaḳīm) B10b/16

m.+den (ṭarīḳ-i müstaḳīm) B10a/1

m.+i (bel.) (ṭarīḳ-i müstaḳīm) B5a/18 B9b/13, B10a/10

m.+üñ (ilgi) (ṣırāṭ-ı müstaḳīm) B9a/16

müsteḥaḳ (Ar.): Hak etmiş, kazanmış.

m. B10b/8

Müsülmān (Ar.): İslam dininden olan kimse. *Bk. Müslümān*

m. A56a/7, A66b/6, A75a/11, A75b/5, B9b/3, B11a/2

m.+dur A57b/5

m.+lar A56a/6, B15a/19

m.+larla B46a/7

m.+uñ (ilgi) A75a/11

m.+uz A59a/2

müşābehet (Ar.): Benzerlik, benzeyiş.

m.+i (iye.) A37b/10

müşāhede (Ar.): Gözle görme, gözlem.

m. A71b/3

müşāhede it-: Görmek, gözlemek.

m. B24a/2

müşāhede ḳal-: Allah'ın varlığına şahit olmak.

m. B23b/4

müşekkek (Ar.): Şekke düşürülmüş, şüpheli.

m. B17a/8

müşerref (Ar.): Şereflenmiş, şerefli.

müşerref eyle-: Şereflendir-mek.

m. B19a/12

müşerref ol-: Şereflenmek, şeref kazanmak.

m. A73b/8, B24a/3

müşkil (Ar.): Zor, güç, müşkül.

m. B37b/18

m.+ümüz B37b/12, B37b/14

müşkil ol-: Zorda kalmak, zor durumda olmak.

m. A47a/8

müştemil (Ar.): İçine alan, kapsayan.

müştemil ol-: İçine almak.

m. A15b/5

müta'allik (Ar.): Alakalı, ilgili.

müta'allik ol-: İlgili olmak, ilgilendirmek.

m. A36b/3, A52b/11, A79a/8

mütābaʿat (Ar.): Birine uyup onun izinden gitme.

mütābaʿat eyle-: Arkasından gitmek.

m. B19a/4

müṭālaʿa (Ar.): Etraflıca düşünme, inceleme.

müṭālaʿa it-: Üzerine düşünmek.

m. B3a/16, B15a/19

mütefāvit (Ar.): Birbirinden farklı çeşitli, aralarında fark bulunan.

m.+dür B31b/16

müteferriḳ (Ar.): Birbirinden ayrılmış, dağınık, ayrı ayrı.

m. B13b/17

m.+dür B13b/17, B13b/18

müteġayyir (Ar.): Değişen, başkalaşan.

m. A61a/5

müteġayyir ol-: Başka bir şekle girmek, değişmek.

m. A29b/9

mütekellim (Ar.): Konuşan, söyleyen.

m. A37b/6

m.+dür A33b/5

mütekellimen (Ar.): Konuşarak, söyleyerek.

m. B28a/3

mütekellimūn (Ar.): Kelam âlimleri.

m. A13b/6

mütemekkin (Ar.): Yerleşmiş, yerleşik.

m. A53b/10, A53b/10

m.+de A53b/7

mütenebbih (Ar.): Aldığı öğütle uslanan, aklı başına gelen.

mütenebbih ol-: Toparlanmak, aklını başına almak.

m. A7b/11

müteşābih (Ar.): Kur'ân-ı Kerîm'de birden fazla anlama gelme ihtimali bulunan ve Allah tarafından kastedilen mananın hangisi olduğu kesin olarak bilinemeyen âyet.

m. A51a/1, A54a/10, A54b/1, A54b/4

m.+e A51a/4

m.+üñ (ilgi) A51a/1

müteşābihāt (Ar.): Kur'ân-ı Kerîm'de birden fazla anlama gelme ihtimali bulunan ve Allah tarafından kastedilen mananın hangisi olduğu kesin olarak bilinemeyen âyetler.

m. A7a/10, A27b/8, A52a/4, A52b/6

m.+da B37b/10

m.+dan A52a/6, A52a/11, A52b/2

m.+dandur A50a/3, A50a/6, A50a/9, A50b/3, A50b/8, A51a/11, A51b/9, A53a/1

m.+uñ (ilgi) A51b/11

müttefiḳ (Ar.): Birbiriyle aynı fikirde olanlar.

m.+leridür B17a/5

müttehim (Ar.): Suçlayan.

müttehim ol-: Suçlanmak.

m. A67b/9

müzeyyen (Ar.): Süslenmiş, süslü.

m. B10a/12

müzeyyen ol-: Süslenmek, bezenmek.

m. A73b/9

N

nā-gāh (Far.): Ansızın, birdenbire.

n. A76b/10

naḥīf (Ar.): Zayıf, çelimsiz.

n. A5a/8

nāḳıṣ (Ar.): Eksik, noksan.

nāḳıṣ ol-: Tam olmamak, eksik olmak.

n. A12a/3

naḳḳāş (Ar.): Nakış işleyen, nakış yapan kimse.

n. A43a/7

n.+uñ (ilgi) A43a/8

naḳş (Ar.): Kumaş üzerine renkli ipliklerle yapılan işleme.

n. A43a/7, A43a/8

naḳş eyle-: Nakşetmek, işleme yapmak.

n. A43a/9

naʿmā (Ar.): Nimet.

n.+dur A23b/1

n.+mı (ālā-yı naʿmā) A23a/9

nā-maḥrem (Far.): Yabancı.

n.+lerden A24b/6

namāz (Far.): İslam'ın beş şartından biri olan ibadet.

n. A19a/3, A20b/8, B21a/18

n.+a A64b/3

n.+da B21a/16, B23a/5

n.+ı B10b/19

n.+ı (bel.) A79a/2

n.+ı (iye.) B45a/12

n.+ımuzı A57a/3

namāz ḳıl-: Namaz ibadetini yerine getirmek.

n. A20b/10, A64a/7, A79b/3, B12a/8

namāz ḳılın-: Namaz ibadetinin yerine getirilmesi.

n. A20b/9

nās (Ar.): Halk.

n. A13b/5

Naṣārā (Ar.): Hristiyanlar.

n. A28b/8

n.+nuñ A28a/4

nāṣır (Ar.): Yardım eden, yardımcı.

n. A5b/7

naṣīb (Ar.): Allah'ın bir kimseye kısmet ettiği şey.

naṣīb it-: Allah'ın bir şeyi, birine kader olarak belirlemesi, kısmet etmesi.

n. A3b/3, B5a/18

nāsiḫ (Ar.): Hükmünü ortadan kaldıran.

n. A52b/2

nāsik (Ar.): Dinî emirleri yerine getiren, dinine bağlı olan kimse.

n. B25a/7

Naṣrānī (Ar.): Hristiyan.

n. A59b/8, A76a/1, A76a/7, A76b/4

naṣṣ (Ar.): Bir konuda kesin ve açık olarak hüküm içeren söz.

n.+a A53a/5

nāşir (Ar.): Yayan, saçan.

naşirü'l-ʿadlī (Ar.): Adalet saçan.

n. A5b/3

nāṭıḳa (Ar.): Konuşma yetisi.

nefs-i nāṭıḳa (Far.): İnsan ruhu.

n. A39b/9, A46a/4, B31a/18

naẓar (Ar.): Bakma, bakış.

n. A16a/4, A65a/7, B9b/9, B15b/4

n.+ı (iye.) B23b/13

naẓar it-: Bakmak, incelemek.

n. A13b/11, A14b/7, B7b/17

naẓım (< **naẓm:** Ar.): Kur'ân metni.

n. B21a/17

nāẓım (Ar.): Düzenleyen.

n. A5b/7

nāzil (Ar.): Aşağıya inen.

nāzil ol-: İlahi kitaplar yoluyla peygamberlere bildirilmek.

n. B15a/13, B18a/10, B18a/16, B22b/10

naẓīr (Ar.): Benzer, eş.

n.+den (milk-i naẓīr) B17b/13

n.+i (iye.) A28a/1, B17b/17

ne: 1. Soru sıfatı.

n. A34b/11, A35a/2, A38a/4, A48b/4, A50a/8, A50a/9, A50b/3, A50b/8, A54a/9, A75a/1, A76a/11, A78b/10,

B3a/17, B15a/12, B18a/19, B18b/3, B25a/9, B37b/11

2. Soru zamiri.

n. A6b/5, A6b/9, A19b/1, A43a/9, A51a/8, A51a/10, A51b/8, A52b/9, A54a/4, A72a/11, A72b/1, A72b/3, A73a/11, A75b/4, A75b/8, A79a/7, B16b/11, B20b/14,

n.+dür A17a/9, A23a/11, A57a/8, A58a/5, B12a/3, B22a/16, B22a/17, B45a/10

n.+ye B5b/5, B10b/8

3. Soru zarfı.

n. A41b/11, B3a/18

4. Bağlaç.

n. A38b/2, A38b/2, A39a/11, A43b/4, A43b/4, A66b/11, A67a/1, B20b/13, B20b/13, B23b/6, B23b/6, B23b/6, B23b/6

neʿam (Ar.): Evet.

n. A24b/10, A69b/11

nebī (Ar.): Peygamber.

n. A8b/3, A13a/5, A15b/3, A19b/1, A49a/5, A51a/5, A59a/7, A65a/1, A73b/5, A78b/6, A78b/11, B38a/7, B45a/18

n.+den A78b/5

n.+lerden A40a/10, A40b/4, B19a/10, B24a/15

n.+lere A34a/8

n.+lerine A46b/6, A73a/6

n.+lerüñ (ilgi) A27a/6

n.+mizüñ A27a/7

n.+müzi B18b/7

n.+müzüñ B18b/19

n.+sine A38a/11, A38a/11

n.+yi A49a/3

nebiyyīn (Ar.): Peygamberler.

ḫātimü'n-nebiyyīn (Ar.): Hz. Muhammed'in gelişiyle nübüvvetin sona erdiğini ifade eden bir tabir.

n. A4a/1

necāşī (Ar.): Habeş imparatorlarına verilen isim.

n. A22b/1

necāt (Ar.): Kurtulma, kurtuluş.

n. A23b/11

necāt bul-: Selamete ermek.

n. A26a/4

necl (Ar.): Soy, nesil.

n. B17b/4

nefʿ (Ar.): Fayda, çıkar.

n. A55a/7

n.+de A35a/11

n.+i (iye.) A10b/11, A61b/6

nefes (Ar.): Soluk, nefes.

n. A80a/10

n.+idür A80b/1

n.+inden A80a/10

n.+leri (iye.) B3a/9

n.+lerine A26a/6

ḳatl-i nefes (Far.): Nefesini kesmek, canını almak.

n. B46a/5

nefīs (Ar.): Herkes tarafından beğenilen, çok hoşa giden, çok güzel.

n.+inden A6b/11

nefs (Ar.): Kulun kötü, beğenilmeyen huy ve fiilleri, kibir, haset, hırs, dedikodu, şehvet gibi zaaflarının merkezi.

n. A15b/7, A48a/7, A48a/8, A48b/9

n.+e A15a/10

n.+inde A79a/1

n.+ini B21a/5

n.+leriñüzi B10b/9

n.+ümde A48b/7

n.+ümüzdendür B19b/17, B20a/4

n.+üñde A48b/8

ḳatl-i nefs (Far.): Nefsini öldürmek.

n. A67b/1

nefs-i nāṭıḳa (Far.): İnsan ruhu.

n. A39b/9, A46a/4, B31a/17

nefsāniyye (Ar.): İnsanda nefse ait istek ve zaaflardan meydana gelen benlik.

n. A70a/7

n.+dendür (keyfiyāt-ı nefsāniyye) A70a/6

nehy (Ar.): Birini bir şeyden alıkoyma, engelleme.

n. A74a/9

n.+i (bel.) B20a/16

nehy it-: Engellemek, men etmek.

n. A12b/6, A57b/7, A59a/10, A67b/7, B15a/6

nehy-i münker (Far.): Şerîatın yasakladığı şeylerin yapılmasına engel olma.

n. B23a/8

Nekīr (Ar.): İnsanları ölümden sonra sorguya çeken iki melekten biri.

n. A52b/9, B23a/7

n.+dür B25a/10

nemā (Ar.): Gelişme, artma, büyüme.

n. A25a/8

nesīm (Ar.): Hafifçe esen rüzgar.

n. A25a/8

nesne (Ar.): Canlı ve cansız her türlü şey, eşya.

n. A4b/6, A7b/11, A10b/3, A22b/7, A28a/11, A28b/1, A30b/4, A31a/7, A31b/3, A31b/7, A32b/5, A33a/6, A34b/7, A34b/11, A35a/2, A35a/9, A35b/4, A36a/5, A43a/2, A43b/10, A44a/4, A44b/7, A45a/3, A45a/9, A47a/7, A48b/4, A51b/2, A51b/5, A53a/3, A55a/4, A55b/2, A65a/9, A67b/7, A68a/10, A68b/3, A68b/6, A68b/9, A70b/1, A72a/3, A74b/2, A75a/1, A79a/1, A80a/5, A80a/8, A80a/10, B15b/4, B15b/12, B15b/14, B17a/12, B17a/17, B17b/8, B20a/17, B20b/16, B21a/12, B23b/6

n.+de A28a/9, A31a/7, A31b/4

n.+den A28b/4, A28b/10, B15a/6

n.+dür A69b/2

n.+ler A44a/6, A55a/10, A55b/1

n.+lerden A12b/7, A30a/11, A43b/2

n.+lere A29b/10

n.+leri (bel.) A33a/8, A33a/8, A34a/10, A43b/8

n.+leri (iye.) B17a/19

n.+nüñ A28b/3, A31a/1, A36a/7, A36b/10, A37a/1, A43a/6

n.+ye A28b/2, A28b/11, A30a/11, A30b/11, A32b/2, A33a/1, A41a/8, A41a/10, A45b/5, A47a/10, A48b/5, A60a/10, A62a/5, B22a/5, B23b/13, B23b/5, B38a/3

n.+yi A17b/9, A28a/10, A33a/11, A33b/1, A41b/10, A44a/10, A45a/5, A45a/6, A45b/3, A45b/7, A57a/4, A62a/4, B19a/3

n.+yi (ālet-i nesne) B21a/10, B21a/9, B22a/2

n.+yi (bel.) B23a/16, B23a/18

ālet-i nesne (Far.): Her varlığın aracısı.

n. B22a/14

neşv (Ar.): Büyüme, gelişme.

n. A25a/8

neʿūẕü billāhi (Ar.): "Allah korusun" anlamında söz.

n. A5a/5, A17a/8, A27b/6, B19b/13

nevʿ (Ar.): Cins, tür.

n.+dür A11a/1

n.+i (iye.) A3a/4

nevāhī (Ar.): Yasaklanan şeyler.

n.+le B15a/9

nezʿ (Ar.): Çekip çıkarma.

n.+de (ḳuvvet-i nezʿ) B15a/7

niʿam (Ar.): Nimetler.

n.+a (küfrān-ı niʿam) B2b/17

niʿam it-: Nimet vermek.

n. A25a/9

niʿam-ı bāṭın (Far.): Gizli nimetler.

n. A23a/10

niʿam-ı ẓāhire (Far.): Aşikâr nimetler.

n. A23a/10

nice: Nasıl, çok, ne kadar. *Bk. niçe*

n. A7a/1, A14a/6, A28b/10, A48a/9, A49a/7, A49b/3, A49b/4, A54b/11, A68b/3, B3b/4, B37b/13

n.+dür B18a/19

n.+si B18a/5, B18a/5

n.+sini B9b/10

niçe: Nasıl, çok, ne kadar. *Bk. nice*

n. A7b/2, A8a/7, A8a/7, A20a/7, A37b/1, A41b/8, A79b/11, B3a/12, B3a/13, B3b/2, B10a/14, B10b/10, B16a/14, B18b/2, B18b/17, B18b/17, B38a/3, B38a/3

n.+sini B9b/1

n.+sinüñ B9b/18

niçün: Niçin.

n. A10b/2, A17a/3, A17a/4, A43b/6, A60a/6, A77a/8

nifāḳ (Ar.): Münafıklık.

n.+dan A76b/9, A78b/4

küfr-i nifāḳī (Far.): Diliyle tasdik ettiği hâlde içinden inkar etme.

n. A58b/9

nihāl (Far.): Fidan.

n.+ini A25a/6

nihāyet (Ar.): Son.

n.+i (iye.) A12a/9, A42b/5

nikāḥ (Ar.): Evlilik, nikah.

n. B45a/8

n.+ı (iye.) B45a/13

n.+uñ (ilgi) A76a/6

tecdīd-i nikāḥ (Far.): Karısını boşamış olan bir erkeğin nikah tazelemesi.

n. A66b/4

niʿmet (Ar.): Allah'ın kullarına bağışladığı her türlü yiyecek, içecek ya da ihsan.

n. A49b/8

n.+de B23a/7

n.+dür A49b/5

n.+i (iye.) B19b/5

n.+indendür (āṣār-ı niʿmet) A2b/4

n.+ini A55b/10

n.+ler B18b/4

niṣāb (Ar.): İstenilen oran, kıvam.

n.+ını A16b/5

nite ki: *Bk. nite kim*

n. A36a/4

nite kim: Gerçekten, hakikaten.

n. A3b/5, A7b/8, A11a/6, A17b/5, A22b/11, A28b/6, A29a/8, A31a/5, A32b/6, A34a/8, A39b/9, A43b/11, A44a/8, A44b/1, A45a/1, A47a/5, A54b/4, A56b/2, A59b/4, A59b/8, A61a/6, A61a/11, A61b/11, A63a/3, A63b/10, A64a/5, A66b/7, A66b/11, B5b/8, B9b/14, B10b/3, B16b/13, B17b/15, B18b/6, B18b/9, B19a/9, B19a/18, B19b/11, B22a/14, B22a/19, B22b/4

nitelik: Özellik, vasıf.

n.+i (iye.) A43a/4

niyyet (Ar.): İbadete başlamadan önce yapmaya karar verdiğini sözle dile getirme.

n.+dür B22b/11

nizāʿ (Ar.): Kavga, ihtilaf.

nizāʿ it-: Kavga etmek, ihtilafa düşmek.

n. A42b/10, A79a/9

niẓām (Ar.): Düzen, kural, intizam.

n. A5b/8

noḳṣān (Ar.): Eksiklik, kusur.

n. A36b/1

n.+a A70a/8, B22b/1, B22b/2

n.+ı (iye.) A31b/2

n.+la A12a/3

noḳṣān vir-: Eksikliği olmak.

n. A32a/4

noḳṭa (Ar.): Nokta.

n. A70b/6

n.+lardur A7b/6

Nūḥ (Ar.): Nuh peygamber.

ḥażreti-i Nūḥ (Far.): Hz. Nuh.

n. B19a/16

nūr (Ar.): Aydınlık, parıltı, parlaklık.

n. A71a/1, A72a/7, A80b/6, B23b/1

n.+dan B14a/4

n.+dur A21b/9, A71b/4

n.+ından B19a/19

n.+ını A71b/1, B14a/3, B14a/6

n.+umdan B19b/1

nübüvvet (Ar.): Peygamberlik.

n. A20a/4, A80b/6, B19a/5, B19a/11

n.+leri (iye.) B19a/1

nüfūs (Ar.): Ruhlar, canlar.

n.+a (āfāt-ı nüfūs) A15a/8

O

od: Ateş.

o. B3a/10, B3a/15, B3a/18, B3b/4

o.+a A76a/9

o.+dan A10a/6, A13a/10, A23b/11, B3a/19, B10b/4, B16a/8

o.+ı (bel.) B3a/12

o.+ına A3b/5

o.+ından A78b/3, B9a/4

o.+uñ (ilgi) A79a/11

oġlan: Evlat, erkek çocuk.

o. A59b/6

o.+ınuñ B38b/4

o.+ları (iye.) B10b/14

o.+larını B9a/17

oġlancuḳ: Oğlancık.

o.+lar A60a/6

o.+ları A60a/4

oġlanluḳ: Çocukluk, çocuk olma durumu.

o.+ı (iye.) A65b/7

oġul: Çocuk, erkek evlat.

o.+ı (iye.) A28a/5

o.+larınuñ A49a/5

oḳı-: 1. Okumak. *Bk. oḳu-*

o.-yup A12b/2

2. Söylemek, demek. *Bk. oḳu-*

o.-yup A55a/10

oḳın-: Okunmak.

o.-sa A69b/8

oḳu- 1. Davet etmek.

o.-ya B20b/10

2. Söylemek, demek. *Bk. oḳı-*

o.-dı A59b/11

3. Okumak. *Bk. oḳı-*

o.-maḳ B16b/3

o.-masın (Ḳurʿān oḳu-) B21a/16

o.-yanlar B3b/2

o.-yup A8a/3, B22a/1

oḳun-: 1. Davet edilmek.

o.-mışı B20b/10

2. Okunmak.

o.-duḳça A79b/5

o.-duḳda A79b/4

o.-ur A38b/4

ol: 1. İşaret zamiri.

o. A14b/10, A15b/11, A16a/1, A18b/3, A26b/11, A27a/5, A32b/3, A33b/6, A33b/8, A35b/5, A35b/5, A38a/1, A38a/7, A44a/11, A47b/4, A56b/1, A60a/1, A67b/7, A69b/2, A74a/6, A74a/8, B20a/14, B20b/18, B22a/3, B22a/4, B23a/11, B23a/14, B24a/7

o.+dur A13a/10, A22a/4, A22a/9, A22b/3, A22b/9, A32b/1, A42a/7, A42b/1, A52b/1, A52b/3, A52b/5, A52b/6, A54b/1, A54b/3, A56a/6, A56a/8, A57b/11, A62b/2, A76a/8, A79b/8, B9b/1, B16a/7, B24a/6

2. Teklik üçüncü şahıs zamiri.

o. A8b/8, A11b/2, A22a/5, A25b/5, A28a/8, A28a/10, A28b/10, A30b/10, A31a/1, A39a/2, A39a/8, A43a/3, A43a/10, A46b/1, A57a/9, A60a/9, A60a/11, A60b/2, A73b/1, A75b/2, A78b/5, A80a/6, A80a/8, A80a/11, B16a/16, B17b/11, B19b/13, B23b/19, B45a/5

o.+dur A7b/6, A32a/8, A32a/9, A32a/9, A42a/2, A47a/9

3. İşaret sıfatı.

o. A2b/5, A4a/9, A4b/7, A5a/1, A6b/1, A6b/3, A6b/7, A6b/9, A7a/2, A7a/3, A7a/5, A8b/4, A8b/5, A9b/5, A9b/11, A10a/1, A11b/11, A13a/7, A13b/1, A13b/6, A13b/10, A14b/7, A14b/11, A15a/2, A15a/5, A15a/7, A15a/8, A15a/9, A15a/10, A15a/11, A15b/1, A15b/3, A15b/10, A16a/9, A16b/9, A17a/9, A18a/9, A18b/1, A20a/2, A22a/6, A22b/10, A24a/8, A24a/9, A24a/10, A24a/11, A24b/1, A24b/1, A26b/4, A26b/5, A27a/2, A27a/4, A28a/8, A29b/7, A31b/9, A33b/1, A34b/3, A36b/3, A40a/6, A40b/2, A41b/9, A41b/11, A42b/1, A43a/5, A43a/10, A43b/11, A44a/11, A45b/3, A45b/6, A45b/11, A47a/8, A47b/6, A48a/3, A49b/10, A49b/11, A55b/2, A55b/8, A56b/9, A57a/1, A57a/4, A57a/7, A57a/8, A58b/3, A60a/9, A60b/5, A60b/10, A63a/5, A63b/9, A64b/10, A65a/5, A65a/9, A65a/10, A65b/3, A65b/4, A65b/4, A65b/5, A65b/11, A66a/1, A66a/6, A66a/6, A66a/11, A66b/1, A66b/9, A69a/8, A70b/2, A74a/7, A75b/1, A77b/2, A77b/5, A79a/1, A79b/6, A80b/6, B2b/17, B3a/7, B3a/8, B3a/8, B3a/10, B3a/11, B3a/12, B3a/13, B3a/15, B3a/16, B3a/18, B3a/19, B3b/3, B3b/4, B5b/3, B5b/11, B9a/10, B9a/16, B9a/17, B10a/3, B10a/18, B13b/19, B14a/5, B14a/6, B15a/7, B15a/11, B15b/8, B15b/10, B15b/13, B16a/4, B16a/9, B16a/12, B17a/14, B17b/13, B18a/1, B18a/2, B18a/16, B18b/2, B18b/11, B18b/11, B19a/6, B20b/4, B20b/5, B20b/14, B21a/7, B21a/18, B22a/9, B22a/10, B22a/13, B23a/6, B23b/17, B24a/4, B24a/5, B25a/9, B28a/2, B28a/2, B31a/13, B38a/4, B45a/10

ol-: Meydana gelmek, olmak.

o.- (ebsem ol-) A71b/11

o.-a A7a/3, A11b/2, A20a/3, A21a/10, A22a/10, A22a/6, A22a/7, A22a/8, A27a/6, A28b/10, A29a/4, A29b/5,

A29b/8, A34a/7, A34a/8, A36b/11, A42a/8, A43a/3, A54b/8, A56a/7, A61a/9, A61b/3, A62b/11, A62b/11, A68a/2, A73b/10, A76b/10, B20b/3, B20b/4, B24a/6, B24a/11, B33b/14, B38a/8

o.-a (bāliġ ol-) A60a/8

o.-a (cāyiz ol-) B17b/9

o.-a (dāḫil ol-) A52b/3

o.-a (farż ol-) A13b/6

o.-a (fāsıḳ ol-) A67a/3

o.-a (ḫāric ol-) A43b/11

o.-a (ḥāṣıl ol-) A32b/1

o.-a (kāfir ol-) A58a/5, A58a/6

o.-a (ḳāyil ol-) A39a/8

o.-a (laġv ol-) A61b/3

o.-a (maḥal ol-) A42b/2

o.-a (maʿlūm ol-) A9a/3, A29b/11

o.-a (maʿmūr ol-) A79b/5

o.-a (mecāz ol-) B33b/19

o.-a (muḥtāc ol-) A28a/7, A29b/3

o.-a (muṣīb ol-) A4b/10

o.-a (müştemil ol-) A15b/5

o.-a (pür-nūr ol-) A79b/6

o.-a (ṣābit ol-) A56a/8

o.-a (ṣaḥīḥ ol-) A64b/3

o.-a (sebeb ol-) A79b/10

o.-a (tābiʿ ol-) B15b/3

o.-a (vākiʿ ol-) A47b/3

o.-a (ziyāde ol-) A69b/4, A69b/8

o.-acaġı (bel.) A35a/9

o.-acaḳ A43b/8

o.-acaḳ (sf-fiil) A58a/1

o.-acaḳdan A43a/3, A43b/9

o.-alar A57a/11, B15b/15

o.-alar (muṭīʿ ol-) A73b/6

o.-alar (müzeyyen ol-) A73b/9

o.-am A10b/4

o.-amaz B17b/11

o.-amaz (müʾmin ol-) B17a/6

o.-amazlar B24a/14

o.-amazlar (muṭīʿ ol-) B21b/10

o.-amazlar (müʾmin ol-) B16a/16

o.-an A8b/6, A14b/5, A15b/7, A22b/5, A25b/7, A27b/6, A31b/11, A33a/9, A34a/9, A36a/8, A36a/9, A36a/11, A40b/9, A40b/11, A42a/10, A44b/1, A53b/2, A56a/9, A56a/11, A56b/11, A60a/4, A70a/11, A76b/7, A76b/8, A77a/6, A77a/8, A79a/10, B16a/12, B23b/17, B24a/4, B37b/10, B37b/16, B37b/18

o.-an (dāḫil ol-) A27b/11

o.-an (ḥādiṯ ol-) A33b/9, B17b/9

o.-an (ḥarām ol-) B7b/16

o.-an (muḥtāc ol-) A29b/3

o.-an (münāfī ol-) A47b/7

o.-an (müteʿalliḳ ol-) A52b/11, A79a/8

o.-an (nāzil ol-) B18a/10, B22b/10

o.-an (ṣavāb ol-) A47a/9, A48a/5

o.-an (ẕikr ol-) A11a/10, A19a/7, A30a/11, A38a/6, B22a/4

o.-ana A42b/9, A43b/3

o.-andan A9a/3

o.-andandur (ẕikr ol-) A70b/9

o.-andur (vāfir ol-) A75a/9, A75a/9

o.-anı A48b/7, A48b/8

o.-anı (kāfir ol-) A61a/3

o.-anlar A26b/5, A26b/8, A39a/1, A81a/1

o.-anlar (kāfir ol-) A57b/8

o.-anlar (rāsiḫ ol-) A52a/5

o.-anlar (tābiʿ ol-) B11a/4

o.-anlar (ẕikr ol-) A54a/6

o.-anlara A27b/2

o.-anlara (ẕikr ol-) A19a/1

o.-anları A14b/9, A54a/4

o.-anlaruñ (meşġūl ol-) A14a/11

o.-anlaruñ (ẕikr ol-) A27b/7

o.-anlaruñ (ilgi) (ẕikr ol-)A56a/2

o.-anuñ (maʿlūm ol-) A45a/11

o.-anuñ (mefhūm ol-) A39b/3

o.-asın A43a/6

o.-aydı A21a/2, A74a/2, A74a/4

o.-dı A8a/2, A59a/11, A65b/4, A75b/7, A77b/11, A78a/1, B20a/8, B20a/9, B21a/3, B21a/4, B22a/3, B22a/6, B28a/2, B34a/8

o.-dı (aġır ol-) A26a/4

o.-dı (ebsem ol-) A72a/1

o.-dı (eksük ol-) B15a/10

o.-dı (maʿlūm ol-) A76b/6, B45a/19

o.-dı (meşrūʿ ol-) A11a/11

o.-dı (ṣābit ol-) B17b/16, B19a/2

o.-dı (vācib ol-) B17b/13

o.-dı (yiyni ol-) A26a/5

o.-dı (ẓāhir ol-) A60a/3, B7b/15

o.-dılar A50b/6, A59b/3, B2b/18

o.-dılar (ʿaṣī ol-) B18b/5

o.-dılar (helāk ol-) A23a/2

o.-dılar (teslīm ol-) B23b/5

o.-dısa B28a/2

o.-dısa (ṣābit ol-) B17b/12, B18b/19

o.-du (maʿlūm ol-) A63a/1

o.-duġı A4b/6, A40a/1, A50a/9, A69a/9, B16a/15

o.-duġı (ber-ā-ber ol-) B46a/7

o.-duġı (mutażammın ol-) A53a/1

o.-duġı (vācib ol-) A29a/5

o.-duġıçun (mümkin ol-) A62b/3

o.-duġın (ḳādir ol-) A63b/10

o.-duġın (tābiʿ ol-) A14a/6

o.-duġına A68b/10

o.-duġına (cemʿ ol-) B38a/5

o.-duġından (ıṭṭılāʿ ol-) A52a/11

o.-duġından (muḥtāc ol-) A38b/10, A55b/11

o.-duġunı (ḳādir ol-) A64a/1

o.-duḳda (bāliġ ol-) A57a/11

o.-duḳdan A17b/4, A60b/3, A66b/3, A75b/3, A75b/6

o.-duḳdan (tābiʿ ol-) A73a/7

o.-duñuz (ġāfil ol-) B10b/12

o.-ıcaḳ A8a/1, A28a/8

o.-ıcaḳ (farż ol-) A11b/11

o.-ıcaḳ (maḫlūḳ ol-) A62b/1

o.-ıcaḳ (ẓāhir ol-) A18a/11

o.-ıcaḳ (ẕikr ol-) B21b/16

o.-madan A75b/5

o.-madan (vāṣıta ol-) A39b/10

o.-madı (ḫālī̈ ol-) A29a/1

o.-madı (muḳayyed ol-) B15a/11

o.-madı (zāyil ol-) A30a/3

o.-madılar (mükellef ol-) A48a/2

o.-madın (ḥāṣıl ol-) A41a/5

o.-maduġı (tefāvüt ol-) A37a/11

o.-maġa (ʿadem ol-) B17b/10

o.-maġa (baʿṣ ol-) B23a/9

o.-maġa (ḥāṣıl ol-) A46a/6, B31a/19

o.-maġı (bel.) (ḥaşr ol-) B5b/1

o.-maġın B15b/18

o.-maġuñ (sebeb ol-) A9a/2

o.-maḳ A5a/2, A18b/3, A33a/9, A48a/4, A63a/2, A63a/3, A76b/7, B16a/11

o.-maḳ (cism ol-) A42a/6

o.-maḳ (ḥādiṯ ol-) A34b/8

o.-maḳ (kāfir ol-) A68b/9

o.-maḳ (maḥal ol-) A46a/2

o.-maḳ (maḫlūḳ ol-) A62b/1

o.-maḳ (muvāfıḳ ol-) A48a/6

o.-maḳ (mürekkeb ol-) A43a/2

o.-maḳ (müteʿalliḳ ol-) A36b/3

o.-maḳ (tābiʿ ol-) B24a/15

o.-maḳda A37a/6

o.-maḳda (mükellef ol-) A11a/3

o.-maḳda (vāḳiʿ ol-) A67b/10

o.-maḳdan A18a/1, A28b/9, A31b/1, A31b/1

o.-maḳdan (cism ol-) A42a/7

o.-maḳdan (ḥādiṯ ol-) A34b/9

o.-maḳdur B20b/19, B21a/1, B33b/13

o.-maḳdur (muʿtedil ol-) A64b/6

o.-maḳdur (rāżı ol-) B22b/13

o.-maḳdur (ṣāmit ol-) B22b/13

o.-maḳsızun (maʿlūm ol-) A52a/2

o.-maḳsuzın A36a/2

o.-maḳsuzın (vāṣıta ol-) A40a/1

o.-malu (ʿaẕāb ol-) A27a/9

o.-mamaḳ A27b/10, A36b/1

o.-mamaḳ (bāṭıl ol-) B20b/18

o.-mamaḳ (cāyiz ol-) A77a/9

o.-mamaḳda (maḫlūḳ ol-) A40b/8

o.-mamasını (dāḫil ol-) A20b/2

o.-mamış A75b/1

o.-mamış (ḥāṣıl ol-) A29a/4, A29b/8

o.-mamışdur A75b/2

o.-mamışdur (muḥkem ol-) B17a/12

o.-mamışdur (murād ol-) A73b/7

o.-masa A20b/10, A22b/6, A60a/11, A66a/5, A74a/6, A74b/5, B3a/10

o.-masa (ʿārıż ol-) A65a/8

o.-ması A53b/9

o.-ması (ehl ol-) A64a/2

o.-ması (muḥtāc ol-) A62b/3, A62b/5

o.-ması (mübtelā ol-) A55a/2

o.-masın (maḫlūḳ ol-) A46b/9

o.-masın (taʿbīr ol-) B38a/7

o.-masına (maḫlūḳ ol-) A39a/7

o.-masına (vāḳiʿ ol-) B23a/12

o.-masında (ḥāṣıl+ol-) A29b/2

o.-masun A42a/9

o.-masun (yaḳın ol-) B45a/17

o.-maya A20b/5, A36b/11, A43b/7, A58a/6, A68a/3, A74b/5, A76b/11, A76b/2, A77a/9, B24a/9

o.-maya (dāḫil ol-) A52b/2

o.-maya (ḥaḳ ol-) A77a/7

o.-maya (ḳābiliyyet ol-) B15b/19

o.-maya (kāfir ol-) A67a/4

o.-maya (ḳāyim ol-) A74a/7

o.-maya (mevcūd ol-) A19b/9

o.-maya (muḥtāc ol-) A28a/8

o.-maya (muḳayyed ol-) B16a/14, B21a/7

o.-maya (tābiʿ ol-) A76b/1

o.-mayalar (ḳādir ol-) A36a/3, A36a/3

o.-mayalar (maʿẕūr ol-) A60a/7

o.-mayan A56a/10, A61a/10

o.-mayan (maḳbūl ol-) B15b/10

o.-mayandur A37a/1

o.-mayasın A24b/4

o.-mayasız A30a/3

o.-mayaydı A21a/4

o.-mayınca A8a/1, A64a/11

o.-mayınca (ḳabūl ol-) A43a/8

o.-mayup (ḫaber-dār ol-) B17a/16

o.-mayup (muḳayyed ol-) A6a/9

o.-mayup (tābiʿ ol-) A73a/1, B24a/12

o.-maz A12a/11, A12b/3, A20b/7, A28a/10, A28a/11, A31b/3, A31b/4, A35b/5, A44b/7, A48a/5, A48a/9, A50a/10, A53b/7, A54b/2, A56a/3, A57b/6, A61a/5, A62b/6, A66b/6, A67b/5, A68b/6, A75a/4, B20a/1, B9b/7

o.-maz (eksük ol-) A47a/6

o.-maz (ḥādiṯ ol-) A32a/1

o.-maz (ḫalḳ ol-) A62a/7, A62a/8

o.-maz (ḫāric ol-) A34b/11, A35a/2

o.-maz (kāfir ol-) B21a/16

o.-maz (kāfire ol-) A75b/11

o.-maz (ḳāyim ol-) A32b/6, A46a/9

o.-maz (maḥal+ol-) A29b/10

o.-maz (maʿẕūr ol-) A64b/4

o.-maz (muḥtāc ol-) A46a/11

o.-maz (müteġayyir ol-) A29b/9

o.-maz (mütenebbih ol-) A7b/11

o.-maz (sāḳıṭ ol-) B16b/15, B21a/12

o.-maz (taʿrīf ol-) A42b/6

o.-maz (vācib ol-) A61a/7

o.-maz (zāyil ol-) A49a/9, B17b/18

o.-mazdı (muḥtāc ol-) A62b/8

o.-mazlar (fānī ol-) A26b/10

o.-mazlar (ḫālī ol-) A18a/4

o.-mazlar (muḳayyed ol-) B3a/1

o.-mazsuzın A27b/6, A36a/10

o.-mazsuzın (ḥādiṯ ol-) A31b/8

o.-mazsuzın (mevcūd ol-) A42a/1

o.-mış A45b/5, A45b/7, A45b/9, A61a/8

o.-mış (kāfir ol-) A46b/7

o.-mış (kelām ol-) A40b/5

o.-mış (maʿlūm ol-) A20a/3

o.-mış (mübtelā ol-) B16b/9

o.-mış (sf-fiil) A32b/5, A35a/9

o.-mışdan A43a/2

o.-mışdı B37b/12

o.-mışdur (farż ol-) A13a/4

o.-mışdur (ḥādiṯ ol-) A55b/7

o.-mışdur (ḫatm ol-) B19a/5

o.-mışdur (ḥükm ol-) B20a/19

o.-mışdur (nāzil ol-) B15a/13

o.-mışdur (ṯābit ol-) B21b/11, B22a/7

o.-mışdur (ẓāhir ol-) B18b/17

o.-mışlar (ẕāhib ol-) B21a/20, B22b/2

o.-mışlardur A18a/8, B19a/6

o.-mışlardur (müşerref ol-) B24a/3

o.-muşlardur (ġāfil ol-) A6a/10

o.-sa A4b/9, A6a/10, A7b/1, A12a/10, A22b/6, A37b/2, A37b/10, A44b/11, A46b/6, A47b/5, A47b/9, A52a/1, A55a/5, A62b/7, A65a/10, A66a/6, A66a/10, A73a/3, A74b/10, A78b/7, B3a/9, B14a/2, B17b/14, B34a/7, B45a/14, B45a/15

o.-sa (ʿārıż ol-) A65a/5

o.-sa (bāḳī ol-) A16a/7, A16a/11

o.-sa (bāliġ ol-) A16a/3

o.-sa (ḥādiṯ ol-) A31b/9, A46a/2

o.-sa (ḳādir ol-) A16b/6, A45b/5

o.-sa (kāfir ol-) A60b/3

o.-sa (murād ol-) A73b/11

o.-sa (müʾmin ol-) A61a/4

o.-sa (müşkil ol-) A47a/8

o.-sa (ziyān ol-) B34a/7

o.-salar B9a/19

o.-salar (cemʿ ol-) A36a/1

o.-sun A3b/8, A4a/6, A4a/7, A29a/2, A42a/9, A44b/11, A46a/4, A46a/4, A47b/4, A47b/5, A80b/6, B31a/17, B31a/18

o.-sun (āsān ol-) B22a/2

o.-sun (defʿ ol-) B17a/6

o.-sun (yardımcı ol-) A6a/3

o.-uncaya A12a/9

o.-unmasın (tāʿbīr ol-) B37b/11

o.-up A6a/8, A21a/11, A26a/4, A40b/7, A43b/8, A43b/9, B2b/18, B16a/11

o.-up (bāliġ ol-) A60a/5

o.-up (cemʿ ol-) B10b/2, B19b/3

o.-up (delīl ol-) A3b/10

o.-up (farż ol-) B18a/17

o.-up (gökçek ol-) B9b/12

o.-up (ḥādiṯ ol-) B22a/12

o.-up (ḫaṭar-nāk ol-) B3a/8

o.-up (memlūʿ ol-) A50a/5

o.-up (misāfir ol-) B3a/6

o.-up (muḳayyed ol-) A17b/1

o.-up (muṣır ol-) B45a/7

o.-up (müʾmin ol-) A21a/6

o.-up (pişmān ol-) B10a/13, B16b/17

o.-up (ṣūret-i tebdīl ol-) B9a/5

o.-up (tābiʿ ol-) A17a/11, A56a/7

o.-up (ümīz-vār ol-) A5a/11

o.-up (vākiʿ ol-) A79b/9

o.-up (zebūn ol-) B3b/2

o.-ur A11a/6, A19b/2, A21a/7, A21b/1, A35b/3, A35b/5, A36b/1, A36b/4, A42b/4, A42b/7, A44a/11, A44b/9, A46b/4, A46b/7, A47a/1, A47a/5, A48a/4, A48a/6, A49b/6, A53b/7, A55a/5, A57b/11, A58a/3, A58a/3, A62b/6, A64a/10, A65b/3, A66b/10, A67b/3, A67b/10, A68b/4, A70b/6, A73b/4, A74b/3, A75a/5, B3a/18, B5b/10, B9a/7, B14a/4, B14a/6, B19b/19, B21b/13, B38a/2

o.-ur (artuḳ ol-) B3a/19

o.-ur (bāṭıl ol-) A25b/6, A63a/3, B23b/12

o.-ur (boş ol-) A57b/1

o.-ur (cāhil ol-) A46b/6

o.-ur (cāyiz ol-) A53a/8, B38a/9

o.-ur (emīn ol-) B3a/13

o.-ur (farż ol-) A11a/11, A12a/1

o.-ur (ḥādiṯ ol-) A32a/1

o.-ur (sf-fiil) (ḥādiṯ ol-) A34b/8

o.-ur (ḫalḳ ol-) A62a/7

o.-ur (ḥarām ol-) A75b/5, A76a/5

o.-ur (ḥāṣıl ol-) A15a/10, A30b/7

o.-ur (ḥelāl ol-) A75b/2, A76a/2

o.-ur (ḳādir ol-) A45b/6

o.-ur (kāfir ol-) A25b/5, A27b/7, A39a/3, A46b/10, A46b/2, A47b/1, A57b/9, A57b/9, A66b/9, A75b/4, B19b/13, B21a/13, B22a/17, B22b/3

o.-ur (kāfire ol-) A75b/10

o.-ur (ḳāyim ol-) A16b/2

o.-ur (maʿẕūr ol-) A60a/11

o.-ur (meşġūl ol-) B23b/15

o.-ur (mümkin ol-) A42b/8

o.-ur (muʿāḳab ol-) B20a/18

o.-ur (muḫalled ol-) A60b/2

o.-ur (muḥtāc ol-) A42b/10, A62b/4

o.-ur (mużırr ol-) A53b/6

o.-ur (müʾmin ol-) A22a/5

o.-ur (mürekkeb ol-) A42b/8

o.-ur (müttehim ol-) A67b/9

o.-ur (nāḳıṣ ol-) A12a/3

o.-ur (ṣābit ol-) A21a/9, A60b/6

o.-ur (ṣādır ol-) A31b/6

o.-ur (sāḳıṭ ol-) B16b/12

o.-ur (tamām ol-) B21a/18

o.-ur (vācib ol-) A16a/5, A16a/6, A16a/8, A16a/10, A16a/11, A16b/4, A16b/6, A65a/7, B18b/3, B18b/3

o.-ur (vāḳıf ol-) B23b/19

o.-ur (vāḳiʿ ol-) A36a/10

o.-ur (ẓāhir ol-) A56b/2

o.-ur (ziyāde ol-) A12a/3, A62b/5, A69b/11, A70b/8, A71a/2

o.-uram A27a/3

o.-urdı (lāzım ol-) B17b/15

o.-urdı (nāzil ol-) B18a/16

o.-urlar A68b/5, B10a/5, B10a/10, B16b/19

o.-urlar (kāfir ol-) A69a/4

o.-urlardandur A74a/11

o.-ursa A13a/7, A13a/11, A19a/6, A29b/4, A35a/1, A37a/10, A78a/6, B12a/10, B16a/5, B16a/8, B45a/7

o.-ursa (ṣādır ol-) B34a/10

o.-ursa (sāḳıṭ ol-) B21a/13

o.-ursa (tebdīl ol-) B21a/15

o.-ursam B10a/1, B10a/18

o.-uruz B9b/3

o.-uruz (ḳādir ol-) A41a/8

o.-uruz (kāfir ol-) A69a/6

olın-: Olunmak. *Bk. olun-*

o.-acak (sf-fiil) (suʾāl olın-) A37a/10

o.-an (farż olın-) A7a/7

o.-an (murād olın-) A52b/3

o.-dı (şürūʿ olın-) B22b/4

o.-dı (ẕikr olın-) B20b/12

o.-mışdur (ḥādiṯ olın-) B21b/11

o.-mışdur (ẕikr olın-) A20a/8

o.-sa (suʾāl olın-) A66a/7

o.-ur (baʿṯ olın-) B23a/11

o.-ur (fehm olın-) A39a/1

o.-ur (ḥıfẓ olın-) A38b/4

o.-ur (ıṭlāḳ olın-) A37b/7

o.-ur (idrāk olın-) A13b/8

o.-ur (rivāyet olın-) A23a/7

o.-ur (taṣvīr olın-) A74a/3

o.-ur (tavaṣṣul olın-) A15a/4

olun-: Olunmak. *Bk. olın-*

o.-a (ʿadd olun-) B20b/8

o.-a (ʿarż olun-) A66a/4

o.-a (iʿtiḳād olun-) A52a/3

o.-acak (sf-fiil) (ẕikr olun-) B22a/13

o.-an (cebr olun-) A60b/9

o.-an (farż olun-) A8a/8

o.-an (murād olun-) A52b/1

o.-an (ẕikr olun-) A43b/2, B21b/7, B21b/10

o.-dı (bünyād olun-) A72b/5

o.-dı (cemʿ olun-) A8a/8

o.-dı (farż olun-) A72b/5

o.-dı (hikāyet olun-) A16b/10

o.-dı (rivāyet olun-) A78a/11

o.-dı (teklīf olun-) A64b/1

o.-dı (ẕikr olun-) A48b/9, A49b/2, A76b/4

o.-dılar (mükellef olun-) A48a/3

o.-duġı A37b/8

o.-duġı (emr olun-) A56b/5

o.-duġı (ıṭlāḳ olun-) A37b/11

o.-duġından (ẕikr olun-) A76a/8

o.-duḳda (suʾāl olun-) A20b/4, B37b/13, B38a/1

o.-duḳdan (miṣāl olun-) B22a/13

o.-duñ (baʿṣ olun-) A72a/11

o.-duñ (emr olun-) A72b/2

o.-madı A8a/4

o.-maġçundur B21b/1

o.-maya (ıṭlāḳ olun-) A38a/1

o.-mayup (ḥall olun-) B37b/14

o.-maz A22b/11

o.-maz (farḳ olun-) A42a/10

o.-maz (ḥükm olun-) A65b/11

o.-maz (iʿtimād olun-) B17a/7

o.-maz (ʿöẕr olun-) A47b/1

o.-mış (cebr olun-) A61a/2

o.-mış (emr olun-) B20b/16

o.-mışdur (binā olun-) B21a/9

o.-mışdur (emr olun-) A73a/8

o.-mışdur (rivāyet olun-) A39a/9

o.-mışdur (teklif olun-) A5a/4

o.-mışdur (ẕikr olun-) A32b/7, B22a/15, B22a/19

o.-sa A66b/4

o.-sa (suʾāl olun-) A66a/1

o.-sa (taṣvīr olun-) A74a/1

o.-up (ʿadd olun-) B21b/17

o.-up (iʿāde olun-) B19b/4

o.-up (taḳsīm olun-) A7a/6

o.-ur (cezā olun-) A72b/3

o.-ur (ḥükm olun-) A66a/3

on: Dokuzdan sonra, on birden önce gelen sayı.

o. A17a/7, A78b/8, A78b/9, A79a/1, B18a/11, B18a/12

onuncı: Sıra sayılarında dokuzuncudan sonra on birinciden önce gelen sayı.

o. A79b/1

oñat: Doğru, iyi , layıkıyla.

o. A24b/2

oran: Ölçü, derece, nispet.

o.+ı (iye.) A7b/11

orta: İki uca aynı uzaklıkta olan yer, ara, orta.

o.+ñuzda B20a/12

o.+sında A27b/5, A49a/6, A56a/6, A67a/1, A67b/2, A69a/7, B13b/17, B14a/4, B14a/7, B20a/11, B21a/1

o.+sındadur B17a/8

o.+sını A69a/5

oruc (Far.): İslâm dinin beş şartından biri olan ibadet.

o.+ı (iye.) B45a/12

o.+ın B12a/9

o.+un A19a/5

ʿOṣmān (Ar.): Dört büyük halifenin üçüncüsü.

o. A4a/10, B19a/7

otur-: Oturmak.

o. A71b/9

o.-am B9a/11

o.-anlar A6b/7

o.-dı A71b/10

o.-salar B38a/4

o.-up B9a/17

o.-ur B23b/9, B23b/10, B23b/11

o.-urken A64a/8

otuz: Yirmi dokuzdan sonra, otuz birden önceki sayı.

o. B18a/12

Ö

ögren-: Bellemek.

ö.-enüñ A10b/9, A10b/9

ö.-medügi B16b/8

ö.-mege B15b/19

ö.-mek A13a/6, A13b/11, A14b/10, A16a/5, A16a/9, A16a/10, A16b/1, A16b/2, A16b/4, A16b/5, A16b/7, A16b/8, A16b/8

ö.-mekdür B16a/13

ö.-meksüzin A11b/9

ö.-mesine B2b/19

ö.-meyüp B16b/18

ö.-se A10b/7, A10b/8, A65b/7

ö.-seler A10b/7

ö.-üñ A12a/6

ö.-üp B16b/16

ö.-ürin A12a/6

ögret-: Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak.

ö.-mek A10b/7

öl-: Vefat etmek, can vermek.

ö.-dükden B12a/13, B9b/17, B19b/3

ö.-ecek (sf-fiil) B16b/19

ö.-mek A66b/5

ö.-mesinüñ B11a/12

ö.-üp A26b/6, A66a/10

öldür-: Canını almak.

ö.-di B21a/5, B21a/7

ö.-mek A36b/6

ölü: Vefat eden, artık yaşamayan.

ö.+leri A32b/11

ölüm: Vefat etme, mevt.

ö. A73b/3

ʿ**Ömer** (Ar.): Dört büyük halifenin ikincisi.

ö. A4a/10, B19a/7, B20a/8

ḥażret-i ʿ**Ömer** (Far.): Hz. Ömer.

ö. B20a/2

ʿ**Ömer bine'l-Ḫaṭṭāb** (Ar.): Hattab'ın oğlu Ömer. Hz. Muhammed'in sahabesi ve dört halifenin ikincisi. *Bk.* *ʿÖmer bin Ḫaṭṭāb*

ḥażret-i ʿ**Ömer bine'l-Ḫaṭṭāb** (Far.): Hz. Ömer.

ö. B20a/4

ʿ**Ömer bin Ḫaṭṭāb** (Ar.): Hattab'ın oğlu Ömer. Hz. Muhammed'in sahabesi ve dört halifenin ikincisi. *Bk.* *ʿÖmer bine'l-Ḫaṭṭāb*

ö.+dan A4a/11

ʿ**Ömer Nesefī** (Ar.): Hanefî fakihi, muhaddis.

ö.+den B21b/16

ʿ**ömr** (Ar.): Ömür.

ö.+lerin B11a/4

öñ: Bir kimsenin ilerisi.

ö.+lerinden B9b/14, B9b/17

ö.+ünde A53b/10, A53b/10

öte: Daha uzakta olan.

ö. A13a/11, B16a/9

ötürü: Dolayı, sebebiyle.

ö. A38b/10, A52a/11, A55a/6, A61b/4, A73b/5, B15a/16

öyle: O şekilde, o tarzda.

ö.+dür A56b/1

öyle: Öğle, öğlen.

ö. A16a/7

öz: Bir şeyin kendisi, benlik.

ö.+deki B22a/13, B22a/6

ʿ**özr** (Ar.): Bir kusurun hoş görülmesini gerektiren sebep.

ö. B5b/11, B16a/11

ʿ**özr olun-:** Mazeret gösterilmek.

ö. A47b/1

ʿ**özürsiz:** Özrü olmadan, mazeretsiz. *Bk. ʿözürsüz*

ö. A67b/11

ʿ**özürsüz:** Özrü olmadan, mazeretsiz. *Bk. ʿözürsiz*

ö. A68a/2

P

pādişāh (Far.): Hükümdar, sultan.

pādişāh-ı ʿālem-penāh (Far.): Âlemin koruyucusu padişah.

p. B37b/16

pādişāh-ı beni ādem (Far.)**:** Âdem oğullarının padişahı.

p. A5b/2

pāk (Far.): Temiz, saf.

p.+dur A30b/1, A30b/3

p.+iñdür (iʿtiḳād-ı pāk) A24a/11

pāk it-: Temizlemek.

p. A24b/5

pāre (Far.): Parça.

p. B18b/13

parmaḳ: Parmak. *Bk. barmaḳ*

p. B18b/13

Pārsī (Ar.): Farsça.

p. A66a/1

Pārsīce: Farsça.

p. A66a/6

pas: Küf, leke, pas.

p. A70b/6, A70b/8, A70b/10

p.+ı (iye.) A70b/7

perde (Far.): Bir şeyin doğrudan doğruya görülmesini, duyulmasını önleyen şey, engel.

p. A34a/8

pes: Sonra, ondan sonra.

p. A11a/4, A11a/11, A11b/11, A12a/2, A12b/7, A13b/5, A19a/3, A28b/5, A29b/10, A32b/2, A33b/5, A33b/11, A34b/7, A35a/8, A35a/9, A35b/3, A36a/6, A36a/9, A36b/8, A39b/11, A40b/5, A41b/7, A42a/11, A42b/11, A43a/8, A43b/1, A43b/6, A45a/10, A46a/1, A48b/8, A49a/11, A49b/1, A49b/10, A51a/4, A58a/3, A58b/4, A59a/10, A59a/11, A59b/3, A60a/2, A60b/11, A61b/7, A62a/4, A62b/3, A63a/1, A64a/10, A64a/11, A64b/4, A73a/4, A73a/6, A73b/2, A75b/7, A76b/6, B5b/4, B7b/14, B14a/4, B14a/5, B15a/10, B16a/13, B16b/9, B17b/16, B18b/1, B18b/12, B19a/1, B20a/5, B20a/9, B24a/1, B28a/2

peyġam-ber (Far.): Tanrı elçisi, nebi, resul.

p. A4a/2

p.+dür B19a/12

p.+i (iye.) B18a/16

p.+ler A18a/8, A18a/11, B19a/11

p.+lerden A9b/11, A76a/3, A76a/5, A76b/1, B24a/12

p.+lerdür A18a/7

p.+lere A18a/9

p.+lerinden A73a/1

p.+lerine A76b/5, B12a/12

p.+lerüñ (ilgi) A80b/4

Pezdevī (Ar.): Hanefî fıkıh âlimlerinden kimse.

p.+de (metn-i Pezdevī) B21a/8

pīr (Far.): Bir tarikatın kurucusu.

p. A11a/2

p.+lere B22b/17

piş-: Yiyeceklerin ısıyla yenilebilir hâle gelmesi, pişmek.

p.-miş (sf-fiil) B18b/15

pişmān (Far.): Yaptığına üzülme.

pişmān ol-: Yaptığı şeyden dolayı üzüntü duymak.

p. B10a/13, B16b/17

put (Far.): Eski dinlerde, kendisine tapınılan bir ilâhı veya ilâhların bazı niteliklerini temsil etmek üzere yapılmış resim ve heykel.

p.+a A68b/4, A76a/10

pür-nūr: Çok nurlu, çok aydınlık, nur dolu.

pür-nūr ol-: Nur içinde olmak, çok aydınlık olmak.

p. A79b/6

R

Rabb (Ar.): Allah.

r. A23a/11

r.+i (iye.) A48b/2

r.+imüzsin A59b/2

r.+iñüzden A67a/11

r.+ümden A4b/2

r.+üñ (ilgi) A44a/3, A48b/1

r.+üñden A17b/9

r.+üñüñ A49a/1

r.+üñüz A59b/2

r.+üñüzden A26b/2

Rabbe'l-ʿālemīn (Ar.): Tüm alemlerin efendisi olan Allah.

r. A13a/1

Rabbü'l-ʿizzet (Ar.): Gerçek yücelik sahibi olan Allah.

r. A49a/9

Rabbī (Ar.): "Allahım" anlamında söz.

r. A48b/7

rāciʿ (Ar.): Rücu eden, dönen.

r.+dür B33b/16

raʿd (Ar.): Gök gürültüsü.

r. B24a/7

raḍīya'llāhu anh (Ar.): "Allah ondan razı olsun" anlamında söz.

r. A72b/3

raḍīya'llāhu anhu (Ar.): "Allah ondan razı olsun" anlamında söz.

r. A4a/11, A10a/7, A10a/10, A23a/3, A23b/4, A51b/5, A57a/9, A72a/9, A78a/11

raḍīya'llāhu anhümā (Ar.): "Allah ondan razı olsun" anlamında söz.

r. A74b/11, A78b/5, B20a/2

raġbet (Ar.): İstek, alâka, meyil.

r.+dür B23a/4

rāḥat (Ar.): Üzüntüsüz ve sıkıntısız olma durumu.

r. B23b/14

raḥīm (Ar.): Allah'ın "Kullarına merhamet eden" anlamına gelen isimlerinden biri.

r.+dür A55b/9

raḥmān (Ar.): Allah'ın "Yarattığı tüm varlıklara nimet veren" anlamına gelen isimlerinden biri.

r. A5b/9

r.+dur A55b/9

r.+uñ (ilgi) A49a/6

raḥmehüm (Ar.): "Onlara merhamet et" anlamında söz.

r. B17a/4

raḥmet (Ar.): Allah'ın yarattıklarına olan merhameti.

r. A4a/3, A4a/6, A5b/9, A25a/8, A67b/4, A80a/2, B21a/5

r.+dür A4b/9, A47b/9, A67a/11, A67b/4

r.+i (iye.) A55b/10

r.+inden A56a/1, B20b/5

r.+ine A5a/9

ʿaleyhi'r-raḥmetü'l-Bārī (Ar.): "Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamında söz.

r. A20a/1

raḥmetu'llāh (Ar.): Allah'ın rahmeti.

r. A15b/6, A25b/3, A38a/8, A71b/5, B19b/11

raḥmetu'llahi ʿaleyhi (Ar.): "Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamında söz.

r. A8b/2

ramażān (Ar.): Ay takviminin dokuzuncu ayı, üç ayların sonuncusu, oruç tutulan ay.

r. A19a/4, B12a/9

r.+a A16a/10

rāsiḫ (Ar.): İlim ve fende, özellikle din ilimlerinde çok geniş ve sağlam bilgisi olan kimse.

r.+ler A51a/2, A54b/7, A54b/10

rāsiḫ ol-: Dinî ilimlerde çokça bilgi sahibi olmak.

r. A52a/5

rāst (Far.): Doğru, gerçek.

r. A77a/7

rāşidīn (Ar.): Doğru ve hak yolda olanlar.

r.+dür (ḫulefāʾ-i rāşidīn) B19a/6

ravża (Ar.): Ağacı, suyu ve çimeni bol yer, bahçe.

r.+larına A3b/8

r.+sına A4a/5

r.+sında A25a/7

rāy (Far.): Fikir, görüş, düşünce.

r.+la B7b/16

rāyiḥa (Ar.): Koku.

r. A51a/7

rāżī (Ar.): Kabul eden, rıza gösteren.

rāżī ol-: Kabul etmek, rıza göstermek.

r. B22b/13, B23b/5

rāzıḳ (Ar.): Rızık veren.

r. A32a/8

recül (Ar.): İşin ehli olan kimse, bilgi ve ihtisas sahibi.

r. A73b/1

red: Kabul etmeme, geri çevirme. *Bk. redd*

red it-: Kabul etmemek, onay vermemek.

r. A28a/4, B33b/12, B33b/16

redd (Ar.): Kabul etmeme, geri çevirme. *Bk. red*

r. A72b/11, A77a/4

renc (Far.): Eziyet, sıkıntı.

r. B23b/13

renk (< **reng:** Far.): Renk.

r.+ler A41b/8, A41b/9

r.+leri (bel.) A34b/5

resūl (Ar.): Peygamber.

r. A9b/7, A34a/9, A54a/1, B5b/10, B12a/3

r.+de (sünnet-i Resūl) A54a/8

r.+den (ḥażret-i Resūl) A71b/6, A73a/10, B21b/11, B22a/7

r.+e A9a/10

r.+e (ḥażret-i Resūl) A5a/6, A72a/10

r.+i (bel.) B18b/12

r.+i (bel.) (ḥażret-i Resūl) A16b/11, A22a/9

r.+i (bel.) (daʿvet-i Resūl) A60a/5

r.+i (iye.) A9a/4

r.+ini A66b/9

r.+ler A27a/5, B15a/12, B18b/1, B18b/2, B19a/8, B19a/10, B23b/7

r.+leri (iye.) A69a/5

r.+leridür A66a/9

r.+lerine A18a/6, A18b/10, A25b/1, A69a/4, B11a/7, B16a/19, B18a/17

r.+lerüñ (ilgi) A27a/5, A34a/11, B19a/1, B19a/12

r.+lügine B12a/8

r.+üdür B18b/9

r.+üñ (ilgi) (ḥażret-i Resūl) A18b/5, A56b/2

r.+üñ (ilgi) B19a/2

ḥażret-i Resūl (Far.): Hz. Muhammed.

r. A8a/10, A8b/10, A13a/2, A20b/3, A23a/4, B20a/5

resūlluḳ: Peygamberlik.

r.+ı (iye.) B18b/19, B23a/19

Resūlu'llāh (Ar.): Hz. Muhammed.

r. A4b/1, A4b/8, A10a/2, A11a/6, A11b/5, A12a/4, A13b/2, A17a/3, A17a/9, A27a/2, A49a/2, A51a/11, A55a/9, A56b/10, A57a/2, A57a/5, A59b/4, A59b/11, A64a/5, A72b/1, A73a/11, A74b/7, A75a/1, A78b/9, B14a/8, B16b/13, B19a/18, B20a/6, B20b/15, B22b/5

r.+a B19a/4

r.+dan (aṣḥāb-ı Resūlu'llāh) A79a/3

r.+dan (ḥażret-i Resūlu'llāh) A69b/9

r.+dur (muḥabbet-i Resūlu'llāh) B23a/3

r.+ı (bel.) A17b/8

r.+uñ (ilgi) B16a/2, B23a/19

ḥażret-i Resūlu'llāh (Far.): Hz. Muhammed.

r. A71a/8

rıżā (Ar.): Kalben hoş görüp kabul etme.

r. A50a/6, A64b/9, B17a/17

r.+sı A50a/1, A50a/2, A58a/1, B2b/16, B5a/17, B19b/16

r.+sıyla A63a/10, A63b/2, A63b/6

r.+sıyladur A63a/6

rıżāu'llāh (Ar.): Allah'ın rızası.

r.+dan A50a/4

rızḳ (Ar.): Allah'ın herkese bahşettiği nimet.

r. A47a/2, A47a/3, A47a/6, A80a/4, B17b/3, B23b/11

r.+ı (bel.) A47a/1

r.+ından A80a/5

r.+larını A55b/7

r.+larıñuzı A23b/6

rızḳ vir-: Nimetlendirmek, nimet vermek.

r. A31b/7, A37a/2

ribā (Ar.): Faiz.

r. B46a/6

ricā (Ar.): Dilek, istek.

r.+dur B22b/15

riḳāb (Ar.): Köle, kul.

r. A5b/11

risālet (Ar.): Peygamberlik.

r. B5b/7, B15b/16, B16a/11, B24a/6, B24a/11

risālet yitişdür-: Peygamber göndermek.

r. B18b/10

rivāyet (Ar.): Bir olayı aktarma.

r. B21b/18, B23a/17

r.+dür A4a/11, A39a/4, A72a/6

r.+ile B22a/7

r.+inde A67b/6

r.+üñ (ilgi) B15b/5

rivāyet eyle-: Anlatmak, söylemek. *Bk. rivāyet it-*

r. A8b/2, A78b/6

rivāyet it-: Anlatmak, söylemek. *Bk. rivāyet eyle-*

r. A55a/8

rivāyet olın-: Ağızdan ağıza anlatılmak. *Bk. rivāyet olun-*

r. A23a/7

rivāyet olun-: Ağızdan ağıza anlatılmak. *Bk. rivāyet olın-*

r. A39a/9, A78a/11

riyā (Ar.): İki yüzlülük.

r. B10a/9

rubūbiyyet (Ar.): Tanrı olma durumu.

r.+dür (ḥükm-i rubūbiyyet) B20b/18

r.+ine A59a/10

rūḥ (Ar.): Can, nefes.

r. B14a/4, B14a/7

r.+a A73a/9

r.+ı (iye.) B19b/4

r.+la B14a/2, B14a/3

r.+umı A80b/9

r.+uñ (ilgi) A25b/9

ḳabż-ı rūḥ (Far.): Ruhun teslim alınması.

r. A80a/4

ruḫṣat (Ar.): İzin, müsaade.

r. A14b/10

ruḫṣat vir-: İzin vermek.

r. A76b/3

rücūʿ (Ar.): Vazgeçme, dönme.

r. B13b/19

rücūʿ it-: Geri dönmek.

r.- B14a/1, B45a/7, B45a/8

rükin (Ar.): Bir şeyin en sağlam ve kuvvetli tarafı. *Bk. rükn*

r. B22a/2, B22a/4

rükn (Ar.): Bir şeyin en sağlam ve kuvvetli tarafı. *Bk. rükin*

r. B21a/9, B21a/17, B21a/20

r.+dür B21a/14

r.+i (bel.) B21a/15

r.+i (iye.) B21a/11, B21a/12, B21a/16

r.+üñ (ilgi) B21a/18

rüsül (Ar.): Peygamberler.

r.+üñ (ilgi) A3b/7, A3b/11

S

saʿādet (Ar.): Mutlu olma.

s. B9a/3

saʿādetlen-: Mutlu olmak.

s.-mişlerden B21a/4

saʿādetlendür-: Mutlu etmek.

s.-üp B9a/3

sābıḳ (Ar.): Geçmiş, önceki.

s. A72a/8

ṣabī (Ar.): İslam dinince yükümlü sayılmayan küçük çocuk.

s. A64a/3

ṣābit (Ar.): Sürekli aynı durumda kalan, değişmeyen.

s. B5b/3

s.+dür A69a/10

ṣābit ol-: Değişmeden kalmak, doğruluğu değişmemek.

s. A21a/9, A56a/8, A60b/6, B17b/12, B17b/16, B18b/19, B19a/2, B22a/7

ṣabr (Ar.): Sabır, dayanma, katlanma.

s.+ına B11a/12

ṣabr it-: Dayanmak, sabretmek. *Bk. ṣabr eyle-*

s. B22b/14

ṣabr eyle-: Dayanmak, sabretmek. *Bk. ṣabr it-*

s. A49a/1

ṣadaḳa (Ar.): Karşılık beklenmeden, Allah rızası için fakirlere verilen para.

s.+dur B22b/15

ṣādıḳ (Ar.): Sadakatli, içten bağlılığı olan.

s.+dur A32b/9, A35a/6

ṣādır (Ar.): Ortaya çıkan, meydana gelen.

ṣādır ol-: Ortaya çıkmak, zuhur etmek.

s. A31b/6, B34a/10

ṣaf (Ar.): Yan yana sıralanan kimselerin meydana getirdiği sıra.

s. B46a/7

s.+dan B46a/8

ṣafā (Ar.): Gönül şenliği, hoşluk, huzur.

s. A71a/1

ṣaġ: Sağ taraf, solun karşıtı.

s. B10a/5

ṣaġ: Hayatta bulunan, canlı.

s.+dur A47a/6

ṣaġış: Sayı, adet, miktar.

s. A27b/9

s.+da A27b/10

ṣaġīre (Ar.): İslâmiyet'te haram olduğuna dâir hakkında açık hüküm bulunan büyük günahların dışında kalan küçük günahların her biri.

s. A53b/6

s.+dür A68a/3, A68a/4

ṣaḥābe (Ar.): Hz. Muhammed'i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar.

s. A39a/9

s.+nüñ B19a/6

s.+ye B22b/16

ṣaḥḥ (Ar.): Doğru, sahih.

s. B13b/17

ṣāḥib (Ar.): Bir şeyin mülkiyetini elinde bulunduran kimse, malik.

s.+idür A48b/2

s.+ini A69b/11, A70a/1

ṣaḥīfe (Ar.): Sayfa.

s.+leri B18b/18

ṣaḥīḥ (Ar.): Doğru, gerçek, hakiki.

s. A80b/9, B16b/4

s.+dür A64b/10, B15b/15, B17a/2, B45b/2, B45b/3

iʿtiḳād-ı ṣaḥīḥ (Far.): Gerçek, asıl, hakiki inanç.

s. A48a/4, A48a/5

ṣaḥīḥ ol-: Gerçek, doğru olmak.

s. A64b/3

saʿīd (Ar.): **1.** Kutlu, uğurlu, mübarek.

s.+i (bel.) B20b/8

saʿīd eyle-: Hak katında makbul hâle gelmek.

s. B20b/8

2. *Bk. Saʿīd bin Müseyyeb*

s. A10b/1

Saʿīd bin Müseyyeb (Ar.): Tâbiîn devrinde Medine'de yetişen yedi büyük âlimden biri.

s.+üñ A10a/11

sāʾil (Ar.): Soru soran kimse.

mucībü's-sāʾilīn (Ar.): "Sorulara cevap veren" anlamında Allah'ın sıfatı.

s. A6a/7

ṣaḳın-: Uzak durmak, kendini korumak, tedbirli davranmak.

s.-a B20b/7

s.-acaḳ (sf-fiil) A55b/1

s.-maġa B15a/6

s.-maḳdur B23a/1

sāḳıṭ (Ar.): Hükümsüz, geçersiz.

sāḳıṭ ol-: Hükümsüz sayılmak, geçersiz olmak.

s. B16b/12, B16b/15, B21a/12, B21a/13

sākin (Ar.): Yerinde duran, hareketsiz.

sākin it-: Hareketsiz bırakmak.

s. A36a/2

ṣaḳla-: Bir şeyi zarar görmemesi için örtme, gizleme, koruma.

s. A24b/8

s.-maġa B15a/11

s.-maḳ A76b/10

s.-ması B15a/5

s.-r A30b/11

s.-sun B20a/1

s.-ya B15a/14

s.-yu (ṣaḳlayu vir-) B5b/3, B9a/4

ṣalāt (Ar.): **1.** Hz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek ve onu övmek, amacıyla okunan dua.

s. A10b/6

2. Namaz.

s. A16a/9, A74b/6

s.+da A64a/5

s.+dur B22b/8

s.+ı (bel.) A79a/11

vaḳt-i ṣalāt-ı ẓuhr: Öğle namazı vakti.

s. A16a/8

ṣalavāt (Ar.): Hz. Muhammed'e gönderilen selamlar ve edilen dualar.

s. A3b/7, A71b/7

ṣalavāt it-: Hz. Muhammed'e dua etmek.

s. A5a/7

ṣalavātu'llāh ʿaleyhim (Ar.): "Allah'ın rahmeti onların üzerine olsun" anlamında söz.

s. A70a/4, B5b/7

ṣalavātu'llāh ʿaleyhim ecmaʿīn (Ar.): "Allah'ın rahmeti hepsinin üzerine olsun" anlamında söz.

s. A66a/8, B19a/14, B19a/17

ṣalavātu'l-lāhi ʿaleyhim ecmaʿīn (Ar.): "Allah'ın rahmeti hepsinin üzerine olsun" anlamında söz.

s. B18a/15

ṣāliḥ (Ar.): **1.** İyi amel sahibi, günah işlemekten kaçınan kimse.

s. A51b/1

s.+dür (ʿamel-i ṣāliḥ) B22a/18

s.+dür (müʾmin-i ṣāliḥ) A77b/3

s.+i (bel.) B20b/9

s.+ler B5b/1

ʿamel-i ṣāliḥ (Far.): Allah rızası için yapılan ibadetler, salih amel.

s. B9b/12, B11a/10, B11a/11, B16a/13, B22a/19

ṣāliḥ eyle-: İyi amel işleyen kimse hâline getirmek, üstün ve mübarek tutmak.

s. B20b/9

2. Semûd kavmine gönderilen Salih peygamber.

ḳavm-ü Ṣāliḥ (Far.): Semûd kavmine gönderildiği bildirilen Salih peygamberin kavmi.

s. A22b/11

ṣalla'llāhu ʿaleyhim a.m (Ar.): "Sallallâhu aleyhi ve sellem" salavat cümlesinin kısa hâli.

s. B16a/2, B16b/13

ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem (Ar.): Hz. Muhammed'e selam ve saygının gönderildiği dua cümlesi.

s. A4a/2, A4b/1, A4b/8, A5a/7, A8a/10, A8b/10, A9b/7, A10a/3, A11a/6, A11b/5, A12a/4, A13a/2, A13b/2, A16b/11, A17b/8, A18b/5, A20b/3, A22a/9, A23a/4, A27a/2, A49a/2, A51b/1, A54a/1, A56b/3, A56b/10, A57a/2, A57a/5, A58b/1, A59b/4, A59b/11, A64a/6, A69b/9, A70a/3, A71a/8, A72a/10, A73a/10, A73a/11, A74b/7, A79a/3, B18b/7, B20a/5, B22b/5

ṣalla'llāhu a.m (Ar.): "Sallallâhu aleyhi ve sellem" salavat cümlesinin kısa hâli.

s. B19a/18, B20a/6, B20b/15, B21b/11

ṣalla'llāhu Taʿālā ʿaleyhi a.m (Ar.): "Sallallâhu aleyhi ve sellem" salavat cümlesinin kısa hâli

s. B18b/19

ṣamed (Ar.): "Her türlü isteğini ve ihtiyacını karşılayacak güce sahip olan" anlamında Allah'ın isimlerinden biri.

s. A37b/1, A37b/4

s.+dür A28a/7

ṣāmit (Ar.): Susan, konuşmayan.

ṣāmit ol-: Sessiz olmak, konuşmamak.

s. B22b/13

Ṣāniʿ (Ar.): Yaratan (Allah).

s. B17b/14

s.+i (bel.) B17a/5

ṣanlu: Şöhretli, ünlü.

s. B9a/12, B9a/16

saña: Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

s. A9a/2, A42a/1, A72b/6, B9a/11, B9a/17, B13b/16, B14a/1, B20a/18

ṣapdur-: Doğru yoldan ayırıp yanlış yola yöneltmek.

s.-up B9a/14

ṣar-: Bir şeyi üzerine başka bir şey dolayarak onunla kaplamak, örtmek.

s.-up B21a/5, B21a/8

ṣarīḥ (Ar.): Belirgin, apaçık.

emr-i ṣarīḥ (Far.): Kur'ân-ı Kerîm'de açıkça zikredilen emirler.

s. A44b/4

ṣavāb (Ar.): Doğruluk.

ṣavāb ol-: Doğru olmak.

s. A47a/9, A48a/5

ṣavm (Ar.): Oruç.

s. A16b/1, A16b/1, A74b/6

s.+dur B22b/8

s.+ı (bel.) A16b/2

saʿy (Ar.): Çalışıp çabalama.

s. A46b/10, B17a/19

s.+a B17b/1

s.+da B17b/6

s.+dan B17b/1

s.+ı (iye.) B17a/17

saʿy it-: Çalışmak, emek vermek.

s. A75a/6, A75a/7

sāyil (< **sāʾil:** Ar.): Soru soran kimse.

s. B5b/6, B5b/8

sāyir (< **sāʾir:** Ar.): Başka, diğer, öteki.

s. A12b/9, A15a/4, A19b/4, A27a/3, A37b/4, A39b/8, A40a/7, A47b/8, A70a/4, B16b/10, B19a/1, B19a/19, B19b/2, B23a/7

sebeb (Ar.): Bir şeyin olmasına yol açan şey, neden.

s. A5b/8, A8a/2, A15a/1, A17a/9, A58b/6, A60b/4, B9a/10

s.+den A32a/2, A50b/4, B17b/1, B37b/11

s.+dür A12a/1

s.+i (iye.) A8b/5, A13b/7, B16b/2

s.+inden B3a/4

s.+iyle A15a/9

s.+le B17a/18

s.+lerin B3a/2

sebeb ol-: Bir şeyin olmasına yol açmak, neden olmak.

s. A9a/2, A79b/9

secde (Ar.): Genellikle namaz kılarken alnı, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum.

secde it-: Secde durumuna gelmek, saygı göstermek.

s. A48b/4

seç-: İki veya daha fazla şeyden birinin daha üstün ve daha iyi olduğuna karar vermek.

s.-e B20a/15

sefer (Ar.): Savaş.

s.+de A79b/1

seḫā (Ar.): Cömertlik.

s.+dur B23a/3

sehl (Ar.): Kolay.

s. A7b/7

sekerāt (Ar.): İnsanı kendinden geçiren hâller.

sekerāt-ı mevt (Far.): Can çekişirken gelen baygınlık, dalgınlık gibi hâller.

s. B17a/9

sekīne (Ar.): İç rahatlığı, huzur, sakinlik.

s. A69b/3

sekizinci: Sıra sayılarında yedinciden sonra, dokuzuncudan önce gelen sayı.

s. A79a/10

seksen: Yetmiş dokuzdan sonra, seksen birden önce gelen sayı.

s.+den B22b/6

selām (Ar.): Esenleme, selam.

s.+ı (bel.) B23a/1

selām vir-: Birini selamlamak.

s. B18b/14

selb (Ar.): Ortadan kaldırma, yok etme.

selb eyle-: Yok etmek, kaldırmak. *Bk. selb it-*

s. A77b/8, A78a/5, A78a/6

selb it-: Yok etmek, kaldırmak. *Bk. selb eyle-*

s. B17a/11

selef (Ar.): Bizden önce yaşamış kimseler, atalar.

s. A13b/11, A49b/10

Süleymān bin Dāvud (Ar.): Davud'un oğlu Süleyman.

ḥażret-i Süleymān bin Dāvud (Far.): Hz. Davud'un oğlu Süleyman peygamber.

s. B20b/12

semʿ (Ar.): Duyma, işitme.

s. A34b/8, A39b/1, B28a/4

s.+dür A34b/1, B27b/18

s.+i (iye.) A37b/9

s.+ile A34b/4

s.+inden A34b/10

s.+ine A37b/9

s.+inüñ A39b/6

şemere (Ar.): Meyve, yemiş.

s.+leri (iye.) B21b/11, B21b/13, B22a/7, B22b/4

s.+leridür B22a/18

s.+lerini B21b/13

s.+si A11b/10

semīʿ (Ar.): "Her şeyi duyan" anlamında Allah'ın isimlerinden biri.

s. A37b/5

s.+üñ (ilgi) A39b/4

semiʿen (Ar.): İşiterek.

s. B28a/3

sen: Teklik ikinci şahıs zamiri.

s. A24b/4, A24b/5, A24b/6, A24b/7, A24b/9, A24b/10, A24b/11, A25a/8, A37b/2, A41b/10, A43a/5, A48b/7, B9a/10, B12a/6, B14a/2, B20b/14

s.+den A72a/3

s.+i A48b/4, B34a/9

s.+üñ A4b/4, A24a/8, A25a/2, A43a/9, A43a/10, A48b/8, A72a/4, A72a/4, A72a/5, B9a/7, B10a/7, B10b/19, B20a/8, B20a/9

şenā (Ar.): Övme, övüş.

s. A2b/4

s.+lar A4a/6

şenā it-: Övmek.

s. A3a/1

Seraḫsī (Ar.): Hanefî mezhebine bağlı fıkıh bilgini. *Bk. şemsü'l-eʾimme, şemsü'l-eyimme*

s. A50b/1, A54a/11

serīḳa (Ar.): Çalınmış şey.

serīḳa it-: Çalmak.

s. B46a/4

setr (Ar.): Gizleme, örtme.

setr eyle-: Örtmek, kapamak.

s. A52b/7

sev-: Bir şeye veya bir kimseye sevgi duymak, sevmek.

s.-dügi A23b/7, A23b/9

s.-er A60b/10, A60b/11, A61a/5

s.-erler B23b/8

s.-medügi A23b/8

s.-se A78b/1

sevāb (Ar.): İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükâfat.

s. A10a/8, A10b/4, A78b/8

s.+a A26a/9

s.+ı (iye.) A10b/9

s.+ından A10b/9

s.+uñ (ilgi) A61b/6

sevāyim (< **sevāʾim:** Ar.): Otlak hayvanı.

s. A74b/4

sevin-: Sevinç duymak.

s.-meleri (iye.) B3a/17

s.-ürler B3a/12

seyyiʾāt (Ar.): Kötülükler, günahlar.

s. B20a/3

seyyid (Ar.): Efendi, önder.

seyyidü'l-mürselīn (Ar.): Bütün peygamberlerin efendisi olan Hz. Muhammed.

s. A4a/1

ṣı-: Reddetmek, hiçe saymak.

s.-yup B10b/11

ṣıdḳ (Ar.): Gönülden bağlanma, sadakat.

s.+la B24a/1

ṣıfat (Ar.): Vasıf, nitelik.

s. A29b/7, A36b/4, A40a/5, A41b/5, A48b/10, A48b/10, A48b/10, A49b/1, A49b/2, A51a/7, B21b/19, B22a/15, B22a/16, B33b/16

s.+a (aṣl-ı ṣıfat) A50b/7

s.+dur A32b/3, A32b/4, A38b/3, A50a/1

s.+ı (iye.) A36b/1, A40b/9, A46b/4, A46b/4, A48a/7, A48a/7, A48a/7, A61a/5, B37b/11, B45a/10

s.+ıdur A33b/6, A34b/4, A34b/6, A38a/7, A38b/2, A41a/9, A44b/1, A45b/4, A45b/6, A45b/8, A45b/10

s.+ından A53a/6

s.+ını A49b/6

s.+lar A29b/7, A32a/3, A36b/4, A46a/1, B28a/2

s.+lara A49b/3

s.+lardan A32a/4

s.+lardur A36b/1, A36b/3

s.+ları (iye.) A29a/6, A29b/6, A30a/10, A40a/2, A40a/5, A46b/1, A49b/7

s.+larıdur A48a/9, A54a/7

s.+larına A39a/11, A50b/6

s.+larından A30a/4, A50a/2

s.+larını A12b/4, A73a/2, B37b/10

s.+larınuñ A39b/5, A40a/3

s.+laruñ (ilgi) A40a/6

ṣıfat-ı ʿayn (Far.): Aynî sıfat.

s. A48b/9, A49b/1

ṣıfat-ı ıṣbaʿ (Far.): Allah'ın haberî sıfatlarından biri.

s. A49b/2

ṣıfāt (Ar.): Sıfatlar.

s. B31a/10, A31b/6, A31b/8, A39b/8, A47b/8, A50a/7, A77a/4

s.+da A47b/11

s.+da (ʿilm-i ṣıfāt) A5a/2

s.+da (ʿilm-ü ṣıfāt) A5a/3

s.+dan A29a/4

s.+dur (ʿilm-i ṣıfāt) A16a/1

s.+ı (bel.) A46b/2

s.+ı (iye.) A29b/9, A31a/6, A37a/8, A46a/7

s.+ına A11b/1, A19b/10, A31a/6, A41a/3, A46b/5, A56a/4

s.+ına (ġayr-ı ṣıfāt) A46a/10

s.+ında A28a/2, A31b/2, A31b/7, A43b/4, A47b/5, B17b/17

s.+ını B24a/13

s.+ınuñ A16a/4, A29a/7, A29b/1, A46b/8

s.+ları (iye.) A12b/1, A41a/2

s.+larından A29a/1

s.+laruñ (ilgi) A80b/2

ṣıfāt-ı fiʿliyye (Far.): Allah'ın yaratma ile ilgili olan sıfatları.

s. A29a/2, A30a/2, A36b/2, B17b/18

ṣıfāt-ı ẕātiyye (Far.): Allah'ın varlığının ve kainat üzerindeki hâkimiyetinin ispatı olan hayat, ilim,

irade, kudret, kelam, işitme, görme ve yaratma sıfatları.

s. A29a/2, A30a/2, A32a/2, A32a/10, A32a/11, A33a/1, A34b/1, A33b/4, A35a/7, A36a/11, B17b/18

ṣıfatla-: Sıfat kazandırmak.

s.-ya A56a/9

ṣıfātu'llāh (Ar.): Allah'ın sıfatları.

s. A13b/8, A14b/9, A37a/4

s.+dur A21b/5, B22a/12

s.+uñ A37a/5

ṣığın-: Birinin himayesi, koruması altına girmek.

s.-ıruz A55b/1

ṣıḥḥat (Ar.): Sağlık, afiyet.

s. A64a/10

ṣıḳış-: Rahat hareket edemeyecek kadar birbirine yaklaşmak.

s.-urlar A49a/11

ṣınıf (Ar.): Bölüm, şube.

s.+ından A49a/4

ṣırāṭ (Ar.): Sırat köprüsü.

s. A26b/10, B19b/5

ṣırāt-ı müstaḳīm (Far.): Doğru yol.

s. B9a/16, B10b/15

ṣıyānet (Ar.): Koruma, muhafaza.

s.+dür A74a/10

sipās (Far.): Allah'a yapılan övgü, sena.

s. A2b/2

siz: Çokluk ikinci şahıs zamiri.

s. A59a/2, A59b/10, A62a/10, A62b/10, B10b/5, B10b/9, B10b/11, B15a/19

s.+e A61b/2, A67a/11, B5a/17, B9b/3, B9b/4, B9b/10, B10b/5, B10b/7, B10b/10, B10b/15

s.+i A13b/2, A62a/1, B9a/3, B10b/15, B16a/10

s.+ler A29a/10

s.+üñ A12a/6, A13a/10, A23b/5, A36a/6, A59b/2, A67a/9, B9b/9, B10b/6, B20a/12

s.+üñle B16a/8

ṣol: Sol taraf, sağın karşıtı.

s. B10a/11

ṣoñra: Daha ileri bir zamanda, sonra.

s. A4b/2, A5a/8, A9b/2, A16a/7, A16a/9, A16a/10, A17b/4, A18a/10, A20b/9, A25b/2, A27a/3, A36b/2, A40b/5, A40b/11, A41b/8, A57b/6, A57b/8, A58a/2, A59a/8, A59b/7, A59b/10, A59b/10, A60b/3, A61a/4, A62a/7, A62b/6, A62b/11, A65a/3, A65a/4, A65b/3, A65b/6, A66b/3, A67a/10, A67a/11, A68a/8, A72a/2,

A73a/7, A75b/3, A75b/6, A76a/3, A77a/6, A77a/8, A77b/5, A80a/7, B3a/17, B9b/16, B9b/17, B10b/10, B11a/10, B12a/2, B12a/13, B19a/5, B19b/3, B20b/19, B21a/2, B21b/12, B22a/13, B23a/18, B23b/18

s.+dan A32b/4, A33a/9, A34b/4, A45b/4, A45b/7, A45b/9

ṣor-: Birine soru yöneltmek, sual etmek.

s.-a A80a/7, A80a/10

s.-alar A56b/1

s.-arsız A25a/1, A25a/2

s.-aruz A25a/3

s.-dı A75a/1, B12a/3

s.-dılar A67b/5, A69b/10

s.-dum A73a/10

s.-maḳ A25b/6

s.-mışlar A17a/3, A17a/9

s.-salar A21b/2, A57a/8, B13b/16, B14a/1, B20a/18, B22a/16, B22a/17, B45a/10

s.-up A46b/7, B37b/18

ṣorıl-: Soru yöneltilmek, sual edilmek.

s.-an B45a/4

ṣoru: Sual.

s. A25b/6

sög-: Sövmek.

s.-düklerinden A58b/3

s.-mekdür B46a/6

söyle-: Konuşmak, sözle bildirmek.

s. A71b/11

s.-di A40b/9, A41a/1, A71b/11, B20a/7

s.-dügi A40b/8

s.-mek A65a/6, B18b/16

s.-mekdür B7b/16

s.-meñiz A8a/5

s.-mez A27a/4

s.-mişler B15a/16

s.-r A33b/7, A34a/3

s.-rdi A58b/5

s.-rler A34a/1, A34a/2

s.-se A33b/7, B45a/6

s.-ye A34a/7

söyün-: Sönmek, parlaklığı gitmek.

s.-mesinden B15a/10

söz: Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelam, laf.

s. A39a/8, A46b/11, A61b/3, B15a/16, B19b/15, B20a/7, B34a/10

s.+den B19b/19

s.+dür A47a/7, B38a/9

s.+i (bel.) A7b/10, A51a/4, B33b/12

s.+idür A47a/1

s.+in A61a/5, B15b/4

s.+ine B11a/3, B11a/13, B17b/4, B21b/1

s.+ler A7a/5

s.+lerden A63a/1

s.+lerdür A7a/4

s.+leri (iye.) A7a/4, A27a/5

s.+lerine B7b/17

s.+lerümi B9b/2

söz ṭut-: Söz dinlemek.

s. A7b/7

ṣu: Su, âb.

s. B18b/15

s.+yı (iye.) A51a/6, A80a/6

s.+yından A80a/5

s.+yınuñ A31a/9

s.+yuñ (ilgi) A31a/8

suʾāl (Ar.): Sorulan şey, soru.

s.+i (bel.) B25a/9

s.+ine B23a/7

suʾāl eyle-: Soru sormak. *Bk. suʾāl it-*

s. A4b/3, A10b/3, A47a/10

suʾāl it-: Soru sormak. *Bk. suʾāl eyle-*

s. A66b/1, B5b/6, B5b/8

suʾāl olın-: Soru sorulmak. *Bk. suʾāl olun-*

s. A37a/10, A66a/7

suʾāl olun-: Soru sorulmak. *Bk. suʾāl olın-*

s. A20b/3, A66a/1, B37b/13, B38a/1

ṣubḥ (Ar.): Sabah, sabah vakti.

s. A3b/10

ṣūfiyye (Ar.): Tasavvufu hayat görüşü olarak benimseyenler, sufiler.

s. A15b/1

ṣuḥuf (Ar.): Allah'ın Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'ân-ı Kerîm isimleriyle bilinen dört büyük kitaptan başka bazı peygamberlere gönderdiği vahiyleri ihtiva eden sahifeler, risaleler.

s. B18a/11, B18a/11, B18a/12, B18a/12

sulṭān (Ar.): Hükümdar, padişah.

s. A5b/1, A6a/1, A72a/3, A79a/5

ibn'üs-sulṭān (Ar.): Sultanın oğlu.

s. A6a/1

sulṭānü'l-aʿẓamī (Ar.): Büyük sultan.

s. A5b/10

Sulṭān Selīm Ḫan (Ar.): Osmanlı'nın dokuzuncu padişahı, Yavuz Sultan Selim.

ibnü's-sulṭān Selīm Ḫan (Ar.): Selim Han'ın oğlu.

s. A6a/2

Sulṭān Süleymān Ḫan (Ar.): Osmanlı'nın onuncu padişahı, Kanûnî Sultan Süleyman.

s. A6a/1

ṣunʿ (Ar.): Allah'ın varlıkları yaratması.

s. A36b/9

sūre (Ar.): Kur'ân'ın yüz on dört bölümünden her biri.

s.+sinde B10b/17

sūre-i İḫlāṣ (Far.): İhlas suresi.

s. A40b/6

ṣūret (Ar.): Dış görünüş, şekil, biçim.

s. A36b/8, A39b/9, A41a/5, A45b/1, A45b/2, A46a/5, B31a/18

s.+de A7b/4

s.+i (iye.) A30a/7

ṣūret-i tebdīl ol-: Şekil, biçim değiştirmek.

s. B9a/5

ṣübūt (Ar.): Yerinde durma, sabit ve devamlı olma.

s. B17a/12

sükūn (Ar.): Hareketsiz kalma, durgunluk.

s.+dan A61a/9

s.+ları (iye.) A61b/9

sülūk (Ar.): Bir tarikata girme.

sülūk it-: İntisap etmek.

s. A8b/4

ṣümme ḳāl (Ar.): "Sonra dedi ki" anlamında söz.

s. A67a/7, A67a/8

sünnet (Ar.): Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan iş ve davranışları.

s. A14a/10, A54a/8, A56b/4, A69a/10, A69b/8, A78b/7, A79a/1, B19a/4

s.+den (ehl-i sünnet) A78b/10

s.+dür (ʿilm-i sünnet) A15a/3

s.+e (terk-i sünnet) A68a/4

s.+i (bel.) A68a/2, A78b/1

s.+ler A11a/5

ehl-i sünnet (Far.): İslamiyet'e ve Hz. Muhammed'in sünnetine aynen tâbi olup, bu yoldan ayrılmayan kimseler.

s. A49b/9, A50b/7, B20a/13

sürʿat (Ar.): Hız, hızlılık.

s.+le B33b/11

sürʿat eyle-: Hızla gitmek.

s. A26b/3, A26b/3

sürül-: Başka bir ülkeye veya yere gönderilmek, sürgün edilmek.

s.-di B9a/6

Ş

şādlıḳ: Sevinçli olma durumu.

ş.+ları (iye.) B3a/19

şāh ṭamarı: Şah damarı.

ş.+ndan A54a/1

şaḳī (Ar.): Allah katında makbul olmayan kimse.

ş.+yi (bel.) B20b/8

şaḳī eyle-: Bahtsız, nasipsiz eylemek.

ş. B20b/9

şān (Ar.): Şöhret, itibar.

ş.+ında B10a/16

ʿaẓmü şānühū (Ar.): Şanı yüce, büyük, çok olan.

a. A71b/1

şarḳī (Ar.): Şarkla ilgili, şarkta bulunan.

ş. B22a/11, B22a/12

şarṭ (Ar.): Koşul.

ş. A42a/6, B15b/14

ş.+da A20b/7

ş.+dur A76a/7

ş.+ıdur A20b/6, B22a/4

şarṭıyye (Ar.): Şart ile ilgili, şartlı.

ş. B21a/20

şeb (Far.): Gece.

ş. A3b/9

şecere (Ar.): Ağaç.

ş. B21b/19, B22a/8, B22a/9, B22a/11

şefāʿat (Ar.): Peygamberlerin ve Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların suçlarının bağışlanması için Allah katında aracılık etmeleri.

ş. A27a/9

ş.+e B23a/14

ş.+i (iye.) A27a/6, A27a/7

ş.+ine A5a/10

şefāʿat it-: Şefâatte bulunmak.

ş. A27a/11, B19b/7

şefḳat (Ar.): Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi.

şefḳat it-: Şefkat göstermek.

ş. B22b/17

şehādet (Ar.): **1.** Görülen ve bilinen duruma tanıklık etme.

ş.+de (ʿālem-i şehādet) A43b/10, A55b/5

şehādet eyle-: Doğruluğunu onaylamak. *Bk. şehādet it-*

ş. A57a/5, A57a/7

şehādet it-: Doğruluğunu onaylamak. *Bk. şehādet it-*

ş. B12a/7

2. Kelime-i şehadet.

ş. A16a/5

ş.+i (iye.) A14b/2

ş.+in B21b/8

ş.+in (kelime-i şehādet) B45a/16

kelime-i şehādet (Far.): Allah'ın birliğinin ve Hz. Muhammed'in onun peygamberi olduğunun zikredildiği Arapça cümle.

ş. A65a/4, A65a/11

şehir (Far.): Şehir. *Bk. şehr*

ş.+de A24a/5, A24a/10

şehr (Far.): Yerleşim yeri, şehir. *Bk. şehir*

ş. A24a/4, B16a/15

ş.+ine B37b/19

ş.+üñ (ilgi) A24b/2

ş.+üñ (iye.) A24a/9

şehr-istān (Far.): Büyük şehir.

ş.+lara B15b/18

ş.+lardan B15b/17

şehriyār (Far.): Padişah.

ş. A5b/2

şek (Ar.): Şüphe. *Bk. şekk*

ş. A11a/9, A20b/4, A47b/3, A65a/4, A65a/8, A70a/7, A77b/3

şek getür-: Şüphe düşürmek, şüphe duymak.

ş. A27b/7

şek it-: Şüphe etmek, şüphelenmek.

ş. A46b/8, A79a/6

şekil (< **şekl:** Ar.): Dış görünüş, biçim.

ş.+ler A41b/8, A41b/9, A42a/2

ş.+leri (bel.) A34b/5

şekk (Ar.): Şüphe, zan. *Bk. şek*

ş. B17a/8

ş.+i (bel.) A77b/5

şemsü'l-eʾimme (Ar.): Hanefî mezhebine bağlı fıkıh bilgini Serahsî. *Bk. Seraḫsī, şemsü'l-eyimme*

ş. B45a/11

şemsü'l-eyimme (Ar.): Hanefî mezhebine bağlı fıkıh bilgini Serahsî. *Bk. Seraḫsī, şemsü'l-eʾimme*

ş. A54a/11, B33b/15

ş.+yi A50a/11

şer (Ar.): Kötülük. *Bk. şerr*

ş. A11b/11, A18b/11, A25b/2, B11a/8, B12a/14, B16a/19, B19b/10, B19b/17, B20a/4, B20a/11, B20b/1

ş.+de A35a/11

ş.+den A26a/8, A61b/8, B20b/7

ş.+den (ehl-i şer) B20b/5

ş.+dür A79a/7

aḥkāmü'ş-şerʿ (Ar.): Şerʿî hükümler.

ş. B21b/1

şer gel-: Kötülük gelmek, kötülük bulmak.

ş. B20b/4

şerʿan (Ar.): Şeriata göre.

ş. A58b/10, A58b/11

şerāyiʿ (Ar.): Şeriatlar.

ş. A16a/2

ş.+lerin B15b/13

şerḥ (Ar.): Bir kitabın ya da metnin açıklanması.

ş.+inde B18a/9, B38a/11, B46a/8

şerīʿat (Ar.): Allah'ın kulları için peygamberleri aracılığıyla koymuş olduğu iman, ahlâk, ibadet ve hukukla ilgili kural ve hükümlerin bütünü.

ş. A76b/3

ş.+de A19b/6, A20a/1

ş.+i (bel.) A60a/6

ş.+ini A56a/5

ş.+uñ (ʿulemāʾ-ı şerīʿat) B7b/15

şerīʿat-ı Muḥammedī (Far.): Hz. Muhammed'in getirdiği dinî hükümler.

ş. A77a/1

şerīʿat-ı Mūşā (Far.): Hz. Musa'nın getirdiği dinî hükümler.

ş. A77a/2

şerīf (Ar.): Şerefli, yüce.

ş. B5b/4

ş.+ile (vücūd-ı şerīf) B19a/4

şerīk (Ar.): Ortak.

ş.+den A18a/1

ş.+den (milk-i şerīk) B17b/13

ş.+i (iye.) A27b/10, A28a/1, A29b/11, B17b/17

şerr (Ar.): Kötülük. *Bk. şer*

ş.+e B19b/16

ş.+i (bel.) B19b/15, B20a/15, B20b/1

ş.+inden B9a/4

ş.+üñ (ilgi) A25b/3, B19b/11, B19b/16

şevḳ (Ar.): Şiddetli arzu, neşe, keyif.

ş. A79b/6

şeyʾ (Ar.): Nesne, madde, varlık.

ş. A10a/9, A20b/7, A47b/2, A47b/4, A53a/5

ş.+den A4b/6, A42a/5

ş.+dür A42a/3

ş.+e A48a/6, A53a/2

ş.+i (bel.) A4b/2, A41b/7, A47b/11, B24a/7

ş.+ler A42a/3, A53a/1

şeyāṭīn (Ar.): Şeytanlar.

ş. A35b/11

Şeyḫ Ebū Ṭālib Mekkī (Ar.): Ḳūtü'l-ḳulūb adlı eseriyle tanınan mutasavvıf.

ş.+nüñ A15b/5

Şeyḫ Mecdü'd-dīn (Ar.): Mecdüddin el-Bağdâdî. Kübreviyye tarikatı şeyhi.

ş. A73a/8

şeyṭān (Ar.): Şeytan.

ş. A19b/9, A24b/3, A24b/8, A52b/10, A77b/7, A78a/2, A78a/4, A78a/6, B10b/15, B11a/3, B11a/13, B15a/8, B17a/10, B19b/15, B3a/4, B3b/2, B9a/4

ş.+a B22b/19

ş.+ı (bel.) B10b/3, B21a/5

ş.+uñ (ilgi) B3a/13

şeyṭān-ı laʿīn (Far.): Lanet şeytan.

ş. A24b/1

şiddet (Ar.): Bir hareketin ya da gücün derecesi.

şiddet it-: Şiddet göstermek.

ş. B23a/13

şimdi: Şimdi, şu an. *Bk. imdi*

ş. A18b/2, A24b/10, A80a/11

ş.+ki B34a/6

Şirʿa (Ar.): Eser adı.

ş. B18a/9

şīrīn (Far.): Tatlı, hoş.

ş. B10a/12

şirk (Ar.): Allah'a ortak koşma.

ş. B23b/14

ş.+den A14a/3

ş.+dür A47a/4

şirk getür-: Allah'a ortak koşmak.

ş. B46a/4

şirk-i ḫafī (Far.): Gizli şirk. Farkında olmadan Allah'a ortak koşma.

ş. B23b/11

Şīt (Ar.): Hz. Âdem'in üçüncü oğlu.

ş.+e (ḥażret-i Şīt) B18a/12

şol: "Şu" işaret sıfatı.

ş. A4b/5, A4b/9, A4b/11, A5a/11, A9a/10, A9b/2, A17b/9, A26a/3, A26a/5, A38a/6, A47b/5, A51b/2,

A53b/3, A53b/5, A55a/9, A55a/11, A55b/1, A69b/2, A80b/1, B9a/4, B9a/11, B9a/19, B10a/12, B15a/8, B15a/11, B15b/3, B15b/7, B17b/7, B18b/4, B20a/17, B20b/16, B21a/6, B23a/11, B23a/18, B23b/16, B24a/9, B31a/12, B37b/14

şöyle: Şunun gibi, şu şekilde.

ş. A12b/5, A21b/10, A22a/11, A23b/6, A44b/11, A44b/11, A56b/1, A73b/3, A80b/10, B3b/5, B5b/6, B9a/10, B9a/18, B9b/2, B9b/11, B9b/19, B10a/4, B10a/9, B10a/18, B10b/16, B13b/18, B16b/18, B21a/13, B21a/16, B22a/15, B23b/13, B24a/11, B33b/19, B34a/1, B45a/15, B45a/5, B45b/1

şu: İşaret zamiri.

ş.+ndan B15b/3, B21b/6

ş.+nlar A9b/4, A11b/4, A67a/8, A69a/3, A71a/3, B11a/6

ş.+nlardur A69b/6

ş.+nuñ B19a/2, B19b/14, B45a/17

ş.+ña B23b/16, B24a/4

ş.+nuñçundur B17a/7, B22b/1

ş.+ña B15b/6, B3a/5

şuʿbe (Ar.): Bölüm, kısım.

ş.+ler B21b/16

ş.+leri (iye.) B21b/12, B22a/14, B22a/18, B22b/6

ş.+lerini B21b/15

şunki: Şu nedenle. (YTS'deki "şundan ki" yapısından kısaltma ile ortaya çıkmış olabilir.)

ş. A20a/2

şübhe (Ar.): Şüphe, kuşku, şek.

ş. A20b/4, A33b/4, A47b/3, A65a/4, A65a/8

ş.+si B17a/6

ş.+yi A65b/5, A65b/5

şükr (Ar.): Şükür.

şükr it-: Gördüğü iyiliğin değerini bilip minnettar olmak.

ş. A5a/6, B22b/14

şürūʿ (Ar.): Başlama.

şürūʿ olın-: Başlanmak.

ş. B22b/4

T

tā (Far.): Bir fiilin, bir hareketin ya da bir yerin, başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan bir söz.

t. A8a/2, A8b/9, A22a/7, A54b/7, A69b/3, A73b/8, A76b/10, B3b/2, B5b/11, B10a/4, B20a/15, B20b/7, B21b/1, B22a/1, B37b/14, B37b/19

taʿaccüb (Ar.): Şaşma, hayret etme.

taʿaccüb it-: Hayret etmek, şaşırmak.

t. A41b/11

Taʿālā (Ar.): "Şanı yüce olsun" anlamındadır. Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır.

t. A11b/3, A73a/9, B21b/18

t.+nuñ A69b/4

t.+ya A73b/2

taʿalluḳ (Ar.): İlişik, ilgi.

taʿalluḳ it-: İlişiği olmak.

t. A32b/2

taʿallüm (Ar.): Ders alarak öğrenme.

t. A74a/11

ṭaʿām (Ar.): Yemek.

t. B18b/16

t.+ları (iye.) A51a/9, A51b/7

ṭāʿat (Ar.): İbadet.

t. A21a/4, A21a/10, A57b/7, A64a/9, A70b/11, B11a/12, B23b/6

t.+den A21a/11, A61b/8

t.+e A21a/11

t.+i (iye.) A12b/6, B45a/12

t.+ini A75a/8

t.+ler A63a/5

t.+leri (bel.) A63a/4

t.+leri (iye.) A64b/5

t.+üñ (ilgi) A21a/2

ṭāʿat eyle-: İbadet etmek. *Bk. ṭāʿat it-*

t. B16b/5

ṭāʿat it-: İbadet etmek. *Bk. ṭāʿat eyle-*

t. A72a/5, B16b/6

ṭāʿatu'llāh (Ar.): Allah'a itaat.

t. A11a/9, A11a/10

tāb (Ar.): Güç, kuvvet.

t. A74b/2

t.+ını A72b/10

tābiʿ: Birine ya da bir şeye uyan, ona bağlı olan.

tābiʿ ol-: Bağlı olmak, uymak.

t. A14a/6, A17a/11, A56a/7, A73a/1, A73a/6, A76b/1, B11a/4, B15b/3, B24a/12, B24a/15

ṭabīʿat (Ar.): Dış dünya, doğa.

t.+a B38a/8

tabiʿīn (Ar.): Tâbi olanlar.

t. A39a/9

ṭabīb (Ar.): Doktor.

t. B17b/4, B23b/12

tābiʿliḳ (Ar.): Tâbi olmak.

t. A75b/6

taʿbīr (Ar.): Yorum, anlatım, ifade.

t.+den A53a/8

taʿbīr it-: Yorumlamak, anlatmak.

t. A66a/3, B37b/12

taʿbir ol-: Anlatılmak, ifade edilmek.

t. B37b/11, B38a/7

tafṣīl (Ar.): Ayrıntılarıyla açıklama.

t.+i (iye.) B3a/15, B21b/15, B22b/4

tafṣīlen (Ar.): Bütün ayrıntılarıyla.

t. B15a/15, B16a/17, B17a/14, B45a/16

tafṣīlī (Ar.): Ayrıntılı.

t. B21b/6

ṭaġ: Dağ.

t.+lar B15b/15

taġyīr (Ar.): Değiştirme, bozma.

t. A36a/10

taġyīr it-: Değiştirmek.

t. A60b/4

ṭahāret (Ar.): Temizlik, temiz olma.

t.+i (bel.) A16a/9

taḫfīf (Ar.): Hafifletme.

t. A67b/3, A67b/4

t.+dür A67a/11

taḥiyyāt (Ar.): Selamlar.

t. A71b/7

taḥḳīḳ (Ar.): **1.** Şüphesiz, muhakkak.

t. A4b/3, A47b/7, A53b/10, A58a/11, A62a/10, B20a/11, B21a/7, B23b/18

2. Bir şeyin hakikatini anlayıp bilme.

t.+den A55a/6

taḥḳīḳ bul-: Gerçek olarak ortaya çıkmak.

t. A21a/8

taḥḳīḳ it-: Araştırmak.

t. B23a/17, B24a/1

taḫlīḳ (Ar.): Yaratma.

t. A36b/8, A45b/8

t.+ıyla A63a/11, A63b/3

t.+ıyladur A63b/6

taḥrīr (Ar.): Yazma, eser kaleme alma.

taḥrīr eyle-: Kaleme almak, yazmak.

t. B22a/1

ṭāʾife (Ar.): Grup hâlindeki insan topluluğu. *Bk. ṭāyife*

t. A65a/1

ṭāḳat (Ar.): Bir şeyi yapmak için gereken güç, derman.

t. A64a/9

t.+i (iye.) B21b/17

t.+leri (iye.) A64b/5

taḳdīm (Ar.): Sunma.

t. A36a/10

taḳdīr (Ar.): Beğenme, beğendiğini belirtme.

t. A76a/2

t.+ce A21a/2, A37a/7, A37a/11, A73a/5, A76b/4, A78a/4

t.+i (iye.) A25b/4, A44b/8, B19b/12

t.+ile A35b/2, A44b/9, A63a/7, A63b/6

t.+inden A44a/4, A55b/2

t.+ine B12a/13

t.+le A64b/7

t.+ledür A79a/8

taḳdīr eyle-: Değerini anlamak, beğenmek. *Bk. taḳdīr it-*

t. B20b/2, B20b/3

taḳdīr it-: Değerini anlamak, beğenmek. *Bk. taḳdīr eyle-*

t. A30a/5, A36a/7, A43b/6

taḳlīd (Ar.): Hâl ve makam ehlinin sözlerini söyleme, fakat huyları ile huylanmama, onlar gibi olgun olmadığı hâlde olgun görünmeye çalışma.

t. B15b/2, B16b/9, B16b/15, B16b/17, B21a/2

taḳlīd eyle-: Başkası gibi görünmeye çalışmak, onun yaptıklarını yapmak.

t. B17a/8

taḳlīdī (Ar.): Taklitle ilgili.

t. B9b/4, B15a/17, B15b/2B17a/13, B17a/13, B17b/7

t.+dür (īmān-ı taḳlīdī) B45a/15

t.+nüñ (īmān-ı ehl-i taḳlīdī) B15b/9, B16a/16

müʾmin-i taḳlīdī (Far.): Gerçek iman seviyesine ulaşamamış, çevresinden gördüğü şekilde iman eden mümin.

t. B9b/3

taḳrīr (Ar.): Anlatma, ifade etme.

t.+in A65b/10

taḳrīr it-: Anlatmak.

t. B9b/7, B21b/18

taḳsīm (Ar.): Parçalara ayırma, bölme.

taḳsīm olun-: Bölünmek.

t. A7a/6

taḳvā (Ar.): Dünyadan elini eteğini çekme; Allah'ın yasakladığı her şeyden uzak durma, sakınma.

t.+dur B22b/15

ṭal: Ağaç dalı.

t.+larıyla A14a/9

ṭal-: Bir şeyin içine ve derinine doğru inmek, dalmak.

t.-asız A13a/11, B16a/9

t.-up A6b/8, A6b/11

ṭalāḳ (Ar.): Boşama, boşanma.

ṭalāḳ-ı bāyin (Far.): Vazgeçilmesi mümkün olmayan boşama.

t. A57b/1

ṭaleb (Ar.): İsteme, dileme

t. A47a/11, A55a/1

t.+i (iye.) A11a/8, A13b/6

t.+inde A48a/1

ṭaleb eyle-: İstemek. *Bk. ṭaleb it-*

t. A8b/5, A8b/8, A13a/4, A13a/6, A13b/4, B23a/1

ṭaleb it-: İstemek. *Bk. ṭaleb eyle-*

t. A13b/10, A50b/8, A50b/9, B16a/4, B23a/2

taʿlīlsüz: Sebepsiz.

t. B33b/15

taʿlīm (Ar.): Öğretme.

t. A10b/11

taʿlīm it-: Öğretmek.

t. A10a/8, A10b/8, A65a/2

tamām (Ar.): Büsbütün, tamam.

t. A20a/3

tamām ol-: Tamamlanmak.

t. B21a/18

ṭamar: Damar.

t.+larından A31a/4

ṭamu: Cehennem.

t. A3b/5

ṭamulu: Cehennemlik.

t. B20b/10

ṭamulu eyle-: Cehennemlik yapmak.

t. B20b/10

Tañrı: Allah.

t. A43a/10

t.+ya A2b/5, B9b/1

Tañrı Taʿālā (Ar.): Allah.

t.+yı A43a/5

ṭap-: Bir şeyi ya da bir kimseyi Tanrı olarak görmek, ona kulluk etmek.

t.-an A68b/4

ṭapucı: Tapan, itaat eden.

t.+lar A76a/10, A76a/10

t.+lardur A76a/9

ṭapul-: Tapılmak, itaat edilmek.

t.-uram A72a/4

ṭaraf (Ar.): Yön, taraf.

t.+ında A24a/4

t.+ından B10a/1, B10a/11, B9b/17

ṭarīd (Ar.): Kovulmuş.

ṭarīd it-: Kovulmak.

t. A24b/3

taʿrīf (Ar.): Bir şeyi anlatma, tanıtma, tanımlama.

t. A42b/7

taʿrīf ol-: Tanımlanmak.

t. A42b/6

ṭarīḳ (Ar.): 1. Allah'a ulaşmak için tutulan yol.

t. A8b/4, A11a/3, A52a/6, A53a/3

t.+a A8b/4

t.+ın A16b/7

t.+i (bel.) A8b/6

t.+le B18b/8, B21a/6

ṭarīḳ-ı müstaḳīm (Far.): Allah'a ulaştıran yol.

t. B5a/18, B9b/13, B10a/1, B10a/10

2. Vasıta, sebep.

t. A79a/4

ṭarīḳa (Ar.): Yol.

t.+sıdur A15b/2

ṭartıl-: Tartma işi yapılmak. Tartılmak. *Bk. ṭartul-*

t.-maḳ A26a/1, A26a/3

ṭartul-: Tartılmak. *Bk. ṭartıl-*

t.-maḳ B19b/5

taṣavvuf (Ar.): Gönlünü Allah sevgisine bağlama.

t.+dur (ʿilm-i taṣavvuf) A15b/2

taṣavvur (Ar.): Zihinde şekillendirme.

taṣavvur it-: Göz önüne getirmek.

t. A30b/5

taṣdīḳ (Ar.): Doğrulama, onaylama.

t. A19a/7, A19b/9, A65a/1, A68a/10, A69a/9, A69b/10, A71a/1, B9b/5, B21a/11, B21a/19

t.+a A64b/1

t.+dür A19b/6, A20a/1

t.+e B21a/14

t.+ı (iye.) A70a/6

t.+i (bel.) A19b/11

t.+ini A70b/3

t.+le A59a/4

t.+üm A80b/7

t.+üñ (ilgi) A20a/6

taṣdīḳ eyle-: Doğrulamak. *Bk. taṣdīḳ it-*

t. B11a/9

taṣdīḳ it-: Doğrulamak. *Bk. taṣdīḳ eyle-*

t. A60b/5, B15b/6, B21a/10, B22a/3, B23b/18

taṣrīḥ (Ar.): Açık açık söyleme, bildirme.

taṣrīḥ it-: Anlatmak, bildirmek.

t. A50b/2

taṣvīr (Ar.): Betimleme.

t. A36b/7

taṣvīr olın-: Betimlenmek. *Bk. taṣvīr olun-*

t. A74a/3

taṣvīr olun-: Betimlenmek. *Bk. taṣvīr olın-*

t. A74a/1

ṭaş: Taş.

t. A35a/4, B18b/14

ṭaşra: Dışarı.

t. A8b/8, A33a/7

ṭatdur-: Tadının nasıl olduğuna baktırmak, tattırmak.

t.-up A12b/11

ṭatlu: Tatlı. *Bk. datlu*

t. A12b/3

ṭāyife: Grup hâlindeki insan topluluğu. *Bk. ṭāʾife*

t. A69a/8, B17b/2, B19b/17, B23b/8

t.+dür B24a/2

t.+nüñ B17a/19, B19b/14

t.+si A15b/1, B21b/7

ṭayyibe (Ar.): İyi, güzel, hoş.

t.+si (rāyiḥa-i ṭayyibe) A51a/7

tażarruʿ (Ar.): Yalvarma, yakarma.

t.+muz A12b/9

tażarruʿ it-: Yalvarmak.

t. B10a/15, B24a/9

taʿẓīm (Ar.): Saygı gösterme.

taʿẓīm it-: Hürmet etmek, saygı göstermek.

t. B22b/17

teʿaddī (Ar.): Zulmetme.

t.+ler B9a/15

teʿalluḳ (Ar.): İlişik, bağ.

teʿalluḳ dut-: İlişkili, bağlı olmak.

t. B17a/17, B17a/18

tebaʿiyet (Ar.): Uyma, tâbi olma.

t. A75b/5

tebdīl (Ar.): Değiştirme, başka şekle sokma.

t. A36a/10

ṣūret-i tebdīl ol-: Şekil, biçim değiştirmek.

t. B9a/5

tebdīl it-: Değiştirmek.

t. A60b/4, B10a/17

tebdīl ol-: Değişmek.

t. B21a/15

teblīġ (Ar.): Nakletme.

t. B5b/7, B15b/16, B16a/11, B24a/6, B24a/11

tecdīd (Ar.): Yenileme.

tecdīd-i nikāḥ (Far.): Karısını boşamış olan bir erkeğin nikah tazelemesi.

t. A66b/4

tedārik (Ar.): Edinme, hazır etme.

tedārik eyle-: Hazırlamak, hazır etmek.

t. B15b/1, B20b/15

teʿemmül (Ar.): İyice düşünme.

t. B15b/4

tefāvüt (Ar.): İki şey arasındaki farklılık.

t. A37a/5, A37a/7, A37a/9

tefāvüt ol-: Birbirinden farklı olmak.

t. A37a/11

tefekkür (Ar.): Düşünme.

tefekkür it-: Düşünmek.

t. B7b/17

tefsīr (Ar.): Kur'ân-ı Kerîm'in ayetlerini açıklama, yorumlama.

t.+ini A73a/5

tefsīr it-: Yorumlama, açıklama.

t. A21b/9, A73a/4

Tefsīr-i Kevāşī (Far.): Tefsir âlimi Kevāşī'nin Kur'ân tefsiri.

t.+de A19b/5

tefvīż (Ar.): Bir işi veya şeyi bir kimsenin üstüne bırakma.

tefvīż it-: Başkasının üzerine bırakmak.

t. B37b/17

teġayyür (Ar.): Başkalaşma.

t. A45b/1, A52b/1, A52b/3, B31a/15

t.+inden A45b/1

teġayyür gel-: Değişmek, değişime uğramak.

t. A45a/10, A45a/11

teʾẖīr (Ar.): Erteleme.

t. A36a/10

t.+ine A47a/11

2. Geciktirme.

teʾḫīr it-: Geciktirmek.

t. A46b/8

tekfīr (Ar.): Bir kimsenin kâfir olduğuna hükmetme.

tekfīr it-: Bir kimseyi kâfir saymak.

t. A79a/10

teʾkīd (Ar.): Daha önce söylenmiş bir şeyi tekrar söyleme, hatırlatma.

t. A8a/1

teʾkīd it-: Hatırlatmak.

t. A6a/11, B3a/1

teklīf (Ar.): Bir konuda başkasına görüşte ve öneride bulunma.

t. A48a/4

t.+e A64a/1

teklīf eyle-: Birine öneride bulunmak. *Bk. teklīf it-*

t. A15b/10

teklīf it-: Birine öneride bulunmak. *Bk. teklīf eyle-*

t. A57b/6, A63b/9, A63b/11, A64a/10

teklīf olun-: Öneride bulunulmak.

t. A5a/4, A64b/1

tekvīn (Ar.): Yaratma.

t.+den B33b/19

t.+e (ṣıfat-ı tekvīn) B33b/16

tekẕīb (Ar.): Yalanlama.

tekẕīb it-: Yalanlamak.

t. A66b/10, B18b/12

teʾlīf (Ar.): Toplayıp kaleme alma.

teʾlīf it-: Eser yazmak.

t. A80a/2

temessük: Tutunma, sarılma.

temessük idin-: Tutunmak.

t. B21b/9

temyīz (Ar.): Ayırma, seçme, seçilme.

t.+i (iye.) (ʿaḳl-ı temyīz) B20a/15

tenbīh (Ar.): Uyarma, uyarı.

t. A7b/7

tenbih it-: Uyarmak.

t. B2b/15

Tenbīhü'l-ʿaḳılīn ve Teʾkīdü'l-ġāfilīn (Ar.): Lütfî Paşa'nın söz konusu eserinin adı.

t. A7b/2

tenzīh (Ar.): Allah'ın bütün kusurlardan ve eksikliklerden uzak bulunduğuna inanma.

tenzīh it-: Bütün kusurlardan dışarıda tutmak.

t. A28b/9

terāzū (Far.): Terazi.

t.+sın A26a/7

t.+yıla A26a/2

tercīḥ (Ar.): Üstün tutma, daha çok beğenme.

tercīḥ it-: Üstün tutmak, yeğlemek.

t. B19b/19

tercümānī (Ar.): Tercümanla ilgili.

t.+dür B21a/19

terk (Ar.): Bırakma, bırakıp gitme.

t. A68a/1, A68a/2, A68a/4, B23a/8

terk eyle-: Terk etmek. *Bk. terk it-*

t. A78a/4, A79a/11

terk it-: Bırakıp gitmek. *Bk. terk eyle-*

t. A14a/11, A78a/5, B9b/1, B16b/7, B16b/9, B16b/14, B17a/16

terzīḳ (Ar.): Rızık verme, besleme.

t. A37a/2

tesbīḥ (Ar.): Allah'ın her türlü kusurdan ve eksiklikten uzak olduğunu dile getirme.

tesbīḥ it-: Allah'ı tenzih etmek.

t. B24a/8

teʾs̱īr (Ar.): Etki, intiba.

t. A71a/1

teslīm (Ar.): Allah'ın tüm hükümlerine razı olma, boyun eğme.

t. A52a/2, A52a/7, B17a/17, B23b/10

t.+dür A19b/3, A51b/11

teslīm it-: Kabul etmek.

t. A54b/3

teslīm ol-: Boyun eğmek.

t. B23b/5

teşbīhsiz: Benzersiz. *Bk. teşbīhsüz*

t. A27b/4

teşbīhsüz: Benzersiz. *Bk. teşbīhsiz*

t. B33b/14

teşvīş (Ar.): İnsan zihnini meşgul eden şey, karışıklık.

t.+i (iye.) B17b/3, B23b/11

tevaḳḳuf (Ar.): Bekleme, durma.

tevaḳḳuf eyle-: Beklemek. *Bk. tevaḳḳuf it-*

t. A47a/11, B20b/14

tevaḳḳuf it-: Beklemek. *Bk. tevaḳḳuf eyle-*

t. A46b/7, A47b/1

tevaṣṣul (Ar.): Birbirine ulaşma, kavuşma.

tevaṣṣul olın-: Kavuşulmak.

t. A15a/4

tevbe (Ar.): Tövbe.

t. B16b/12, B23b/14

t.+dür B22b/13

t.+leri (iye.) B16b/14, B16b/16

tevbe eyle-: Tövbe etmek. *Bk. tevbe it-*

t. B10a/13, B16b/17

tevbe it-: Tövbe etmek. *Bk. tevbe eyle-*

t. A9b/5, A70b/6, B16b/12, B16b/18

tevbesiz: Tövbesiz.

t. A66b/5

tevekkül (Ar.): İşi Allah'a bırakıp kadere razı olma.

t. B23b/9

t.+dendür (ehl-i tevekkül) B23b/8

t.+dür B22b/15

tevfīḳ (Ar.): Allah'ın kulunun irade ve rızasına uygun işler yapmasını sağlaması. Ona yardım etmesi.

t. B23a/2

t.+ı (iye.) A35b/11

t.+ıyla A59a/6, A63a/11, A63b/3, A63b/7

tevfīḳ eyle-: Uygun duruma getirmek. *Bk. tevfīḳ it-*

t. A52b/6

tevfīḳ it-: Uygun duruma getirmek. *Bk. tevfīḳ eyle-*

t. A58a/1

tevfīḳ vir-: Kolaylaştırmak, yardım etmek.

t. A2b/3

tevḥīd (Ar.): Allah'ın birliğine inanma.

t. A7a/10, A13b/7, A20a/4, A27b/8, A58a/5

t.+de A5a/5, A47b/11, A71a/5

t.+de (ʿilm-i tevḥīd) A5a/2, A47b/10, A48a/2

t.+den (ehl-i tevḥīd) A79a/9

t.+dür (ʿilm-i tevḥīd) A12b/1

t.+e A47b/3

t.+e (ʿilm-i tevḥīd) A47b/6

t.+i (bel.) A80b/7

t.+i (bel.) (ʿilm-i tevḥīd) A47b/6

t.+i (iye.) A25b/5

t.+üñ (ilgi) (ʿilm-i tevḥīd) A47a/7, A47b/2

t.+üñde B12a/11

ʿilm-i tevḥīd (Far.): Allah'ın zatı ve sıfatları açısından birliği başta olmak üzere inanç esaslarını ele alan ilim. *Bk. ʿilm-ü tevḥīd*

t. A15b/11, A47b/8

ʿilm-ü tevḥīd (Far.): Allah'ın zatı ve sıfatları açısından birliği başta olmak üzere inanç esaslarını ele alan ilim. *Bk. ʿilm-i tevḥīd*

t. A5a/3

tevḥīd it-: Allah'ın birliğini söylemek. *Bk. tevḥīdle-*

t. A73b/5

tevḥīdle-: Allah'ın birliğini söylemek. *Bk. tevḥīd it-*

t.-meye B17a/5

teʾvīl (Ar.): Sözü başka bir anlamla yorumlama.

t.+e A49b/10, A49b/11

t.+i (iye.) A54b/5

t.+ini A51a/1

Tevrāt (Ar.): Dört kutsal kitaptan Hz. Musa için inmiş olanı.

t. B18a/13

tīh (Ar.): Hz. Musa'ya Tevrat'ın indiği dağ, Sina Dağı.

t.+ünde (delālet-i tīh) A3b/8

tilāvet (Ar.): Kur'ân-ı Kerîm'i güzel sesle ve usulüne göre okuma.

tilāvet it-: Kur'ân'ı usulüne göre okumak.

t. A38a/5

tiz: Tez, çabuk.

t. B33b/14

ṭoġ-: Doğmak.

t.-ar A57b/4, A59b/6, A59b/7, A59b/10

t.-duġı A22a/6

t.-maz A28a/9, A59b/9

t.-mış (sf-fiil) A22a/6

ṭoġru: Doğru, düz, gerçek.

t. A3b/9, A9a/5, A9a/11, B9a/11, B9b/1

ṭoġur-: Doğurmak.

t.-duġı A59b/9

ṭoġurt-: Doğurtmak.

t.-maz A28a/9

ṭoḳsan ṭoḳuz: Doksan sekizden sonra, yüzden önce gelen sayı.

t.+ı (iye.) A40a/6

ṭoḳuzuncı: Sıra sayılarında sekizinciden sonra, onuncudan önce gelen sayı.

t. A79a/11

ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz: Dokuz yüz kırk yediden sonra, dokuz yüz kırk dokuzdan sonra gelen sayı.

t. B37b/15

tolu ay: Dolu ay, dolunay.

t. B19b/1

ṭoy-: Doymak.

t.-maḳ B18b/16

t.-maz A12a/9

ṭoyul-: Doyulmak.

t.-maz A12a/11, A12b/7

töhmet (Ar.): Suç, kabahat.

t. A67b/10

ṭudaḳ: Dudak.

t.+lar A34a/2

ṭuġyān (Ar.): Haddini aşma, azgınlık.

t.+dur (terk-i ṭuġyān) B23a/8

tuḥfe (Ar.): Hediye.

t. A3b/7, A6b/5, A7a/3

tuḫm (Far.): Tohum.

t.+ını A25a/5

ṭulūʿ (Ar.): Güneşin doğması, doğuşu.

ṭulūʿ it-: (Güneş için) Doğmak.

t. B14a/5

Ṭūr (Ar.): Allah'ın tecelli ettiği dağ.

t.+uñda (arż-ı Ṭūr) B15b/15

ṭur-: Durmak, beklemek, bulunmak.

t.-duġı A31a/9, A31a/10

t.-ması A53b/10, A53b/10

t.-mayup A10b/1

t.-sa A57a/3

t.-urken A64a/7

t.-urlar A9a/4

t.-ursın A45a/8

ṭut-: Elinde bulundurmak, kavramak. *Bk. dut-*

t.-dı (maʿz̲ūr ṭut-) A60a/6

t.-dum (müsellem ṭut-) A19b/2

t.-maḳ A19a/5

t.-up (söz ṭut-) A7b/7

ṭuyūr (Ar.): Kuşlar.

t. A74b/4

Türkī (Ar.): Türkçe.

t. A8a/5, A8a/6, A79b/10

tüvānā (Far.): Güçlü, kuvvetli.

t. B23b/5

U

u (Far.): Ve, ile.

u. A2b/2, A3b/3, A3b/10, A4a/6, A4a/10, A5b/7, A5b/8, A6a/8, A7a/9, A10a/8, A14a/10, A17b/3, A24a/5, A25b/1, A41a/11, A51a/8, A71a/1, A72b/6, A73b/9, A74a/10, A74a/11, A79b/7, B10a/9, B11a/8, B15b/19, B16a/19, B19a/7, B19b/10, B20a/11, B20a/19

ʿucb (Ar.): Kendini beğenme, kibir, gurur.

u. B10a/9

uç: Kenar.

u.+ı (iye.) A42a/10

uçmaḳ: Cennet.

u. A22b/7

u.+a B16a/10, B19b/9

u.+da A27b/2

u.+dan B19b/9

ud: Hayâ, hicap, utanç.

u.+ından (lafẓ-ı ud) B23a/1

uġra-: Rast gelmek.

u.-yup B21a/15

uġur-: Yollanmak, gönderilmek.

u.-am B10a/9

ʿ**uhde** (Ar.): Sorumluluk.

u.+sinde B37b/16

ʿ**uḳalā** (Ar.): Akıllı kimseler.

u. A79b/3

ʿ**uḳūbet** (Ar.): Ceza, eziyet.

u. B21a/8

ʿ**uḳūbet it-:** Ceza vermek, eziyet etmek.

u. A61b/2, A61b/4

ulaş-: Yetişmek, erişmek.

u.-maḳdur A24a/2, B22b/19

ulaşdur-: Yetiştirmek.

u.-dılar A6a/5

ulaşıḳ: Bağlılık.

u.+dur B21a/14

ʿ**ulemā** (Ar.): Âlimler, bilginler.

u. A14b/4, A23a/3, A47b/7, A53a/6, A71a/11, B7b/15, B22b/16, B37b/9, B38a/6

u.+dan B15b/10

u.+nuñ B15b/9, B16a/17

cumhūr-ı ʿulemā (Far.): Alimlerin tamamı

u. B21a/20

ʿ**ulemā-ı bi'l-ittifāḳ** (Far.): Tüm âlimler.

u. B22b/1

ulū (Ar.): Sahip.

ulū'l-ʿaẓm (Ar.): Azim sahipleri. Allah'ın verdiği vazifeyi en iyi şekilde yerine getiren Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed peygamberler için söylenir.

u. B19a/15

ulu: Şerefli, itibarlı.

u.+lara B22b/16

ululıḳ: Azamet, büyüklük, yücelik.

u.+uñ (ilgi) A80b/2

ʿ**ulūm** (Ar.): İlimler.

u.+a A15a/4, A47b/8

u.+uñ (ilgi) A15b/9

um-: Temenni etmek.

u.-aram A79b/4

u.-up A22b/8

umūr (Ar.): İşler.

u. A5b/7, A14b/9, A52b/10, B5b/5

uṣūl (Ar.): Kural, kaide.

u. B21b/4

u.+leri (iye.) A51a/10

Uṣūl-i Fıḳh (Far.): 1. Serahsî'nin fıkıhla ilgili eseri. *Bk. Uṣūl-ü Fıḳh*

u.+da A54a/11

2. Ali Pezdevî'nin fıkıhla ilgili eseri. *Bk. Uṣūl-ü Fıḳh*

u.+da A39a/4, A50a/4, A56a/3, A60a/7

Uṣūl-ü Fıḳh (Far.): 1. Serahsî'nin fıkıhla ilgili eseri. *Bk. Uṣūl-i Fıḳh*

u.+da A50b/1

2. Ali Pezdevî'nin fıkıhla ilgili eseri. *Bk. Uṣūl-i Fıḳh*

u.+da A51b/10

uy-: Bağlı kalmak, mutabık olmak, uyuşmak.

u.-mayup B10a/9

u.-maz A77b/2

u.-up B10b/11, B11a/3, B11a/13

uyan: Dizgin, gem, yular.

u. A10a/6

uyanla-: Dizginlemek, gem vurmak.

u.-yalar A10a/7

uyanuḳ: Uyanık.

u. B24a/2

u.+la A41b/9

uyḳu: Uyku.

u.+da A41b/7

u.+suz B10a/15

uzaḳ: Yakın olmayan, ırak.

u. B15b/17

uzunlıḳ: Bir şeyin bir uçtan öbür uca uzaklığı. *Bk. uzunluḳ*

u. A53b/6

uzunluḳ: Bir şeyin bir uçtan öbür uca uzaklığı. *Bk. uzunlıḳ*

u.+ı (iye.) A42a/8, A53a/11

Ü

ü: Ve, ile.

ü. A4a/10, A4a/10, A5a/3, A5b/8, A7b/7, A11a/5, A15a/1, A17b/4, A25a/8, A25a/8, A32a/7, A32a/8, A33b/9, A33b/10, A34b/8, A35b/11, A39b/1, A40a/2, A48b/2, A49a/5, A55b/7, A70a/8, A71a/1, A73b/5,

A74a/8, A74a/9, A74a/9, A74a/10, A76b/6, A79a/1, B2b/15, B15b/4, B16a/4, B16a/10, B16a/15, B19a/7, B19a/7, B20a/16, B20a/16, B20a/19

üç: İkiden sonra, dörtten önce gelen rakam.

ü. A23b/11, B15b/9

ü.+dür A63a/8

ü.+i (iye.) B15a/17

üçünci: Sıra sayılarında ikinciden sonra, dördüncüden önce gelen sayı.

ü. A7a/10, A27b/8, A58a/8, A79a/5

ü.+ye B17a/13

üç yüz: İki yüz doksan dokuzdan sonra, üç yüz birden önce gelen sayı.

ü. A17a/5

üç yüz on üç: Üç yüz on ikiden sonra, üç yüz on dörtten önce gelen sayı.

ü.+dür B19a/15

üfür-: Üflemek.

ü.-dükleri A55a/10

Ümeyye bin Ebū'ṣ-ṣalt (Ar.): Cahiliye dönemi şairi.

ü.+uñ (ilgi) A58a/7

ümīd (Far.): Umma, umut. *Bk. ümīẕ*

ü. B21a/1

ümīẕ (< **ümīd:** Far.): Umma, umut. *Bk. ümīd*

ü.+üm A79b/8

ümīẕ-vār ol-: Ümitli olmak.

ü. A5a/10

ümmet (Ar.): Bir peygambere inanıp bağlanan cemaât.

ü. A20b/5, A70a/2

ü.+e (ʿulemāʾ-ı ümmet) B22b/16

ü.+i (iye.) B18a/16

ü.+imden A17a/5

ü.+ime A71a/8

ü.+imüñ A4b/9

ü.+ine A34a/11

ü.+lerile A27a/4

ü.+lerüñüzi B25a/9

ü.+ümle A27a/3

icmāʿ-i ümmet (Far.): Aynı asırda yaşayan İslâm bilginlerinin Kur'ân ve sünnette açıkça belirtilmemiş olan şer'î bir meselede ittifak etmeleri.

ü. A70a/2

ümmī (Ar.): Okuma yazma öğrenmemiş kimse.

ü. A5b/10, A6a/8

üslūb (Ar.): Tarz, usul.

ü. B21b/10, B21b/15, B22a/1

ü.+ı (iye.) A36b/10, A37a/1

üzere: Hakkında, dair, üstüne. (Metinde "üzerine" anlamında kullanılmıştır. *Bk. üzerine*)

ü. A22a/2, B15a/17, B18a/11

üzeri: 1. Bir kimsenin kendisi.

ü.+nde A55b/10

ü.+ne A4b/6, A11a/8, A13a/5, A15b/4, A16a/3, A16a/8, A16a/11, A16b/3, A16b/6, A25a/4, A37b/7, A37b/7, A37b/11, A47a/8, A52a/9, A52b/5, A53b/6, A55a/10, A60a/2, A65a/6, A65a/10, A65b/3, A65b/4, A74a/7, A78a/7, A79a/6, B3a/3, B5b/7, B5b/10, B15a/7, B16a/4, B18a/17, B18b/2

2. Bir şeyin, yukarıya bakan yüzü, üst tarafı.

ü.+nde A35a/4, B9a/11, B9a/16

ü.+ndedür A30b/9

ü.+ne A26b/11, A49a/10, A64a/8, A70b/9

3. Bir kimsenin yanı, bulunduğu yer.

ü.+ne A10a/11, B3a/11, B9a/12

üzerine: Hakkında, dair, üstüne.

ü. A3a/5, A7a/5, A12b/11, A36b/11, A37a/1, A38a/1, A39b/6, A48a/3, A52a/8, A56a/11, A59b/3, A59b/6, A60b/6, A72b/4, A72b/5, A76b/7, A77b/9, A77b/9, A78a/7, B3a/9, B5a/18, B5b/5, B11a/12, B17a/7, B19a/9, B19b/18, B21a/9, B23b/7, B45a/6, B45a/8

ü.+nedür A4b/7, A20b/5, A21a/5, A21a/8, A39b/8, B19b/14, B20b/17, B23b/7

ü.+ñüze A67a/9

üzre: Üzerine, üzerinde.

ü. A7a/6, A8a/6, A18a/8, A18b/3, A22a/7, A23a/2, A57b/3, A58a/4, A74a/5, A76a/2, A78b/7, A79a/11, A79b/1, B5b/3, A80b/10, B18b/18, B21a/17, B21b/10, B21b/15, B21b/18, B22a/1

ü.+dür A79a/2, B21a/20

V

vācib (Ar.): Dinî bakımdan farzdan sonra gelen ve yapılması zaruri olmayan ilahi emir.

v. A28b/5

v.+dür A28b/3, A29a/6, A52a/10, A54a/9, A65b/6, B18b/2

v.+e A28b/6

v.+i (bel.) A67b/11

v.+le B12a/11

v.+ler A11a/5

vācib it-: Yapılmasını gerekli kılmak. *Bk. vācip ḳıl-*

v. A63a/4

vācib ḳıl-: Yapılmasını gerekli kılmak. *Bk. vācip it-*

v. A61a/7

vācib ol-: Yapılması gerekli olmak.

v. A16a/5, A16a/6, A16a/8, A16a/10, A16a/11, A16b/3, A16b/6, A29a/5, A61a/7, A65a/7, B17b/13, B18b/3, B18b/3

vācibü'l-vücūd (Ar.): "Kendi kendisiyle yetebilen" anlamında, Allah için kullanılan söz.

v. A28b/4, A29b/4

vācibü'l-vücūdlik (Ar.): Kendi kendine yetebilirlik.

v. B17b/11

vaʿd (Ar.): İlahi emirlere uyan bir kimseyi cennetle müjdeleme.

v. B20a/16

vaʿde (Ar.): Bir işin yapılması için tanınan süre.

vaʿde it-: Süre tanımak.

v. A27a/11

vādī (Ar.): İki dağ arasındaki arazi.

vādī-i ḥayret (Far.): Hayret vadisi. Mantıku't-tayr'da geçen bir terimdir. Allah'ın yarattıklarına ve kendisine hayranlık duyma anlamındadır.

v. B3a/4

vāfir (Ar.): Çok, bol.

vāfir ol-: Çok, fazla olmak.

v. A75a/9, A75a/9

vaḥdāniyyet (Ar.): Allah'ın tek ve benzersiz oluşu.

v.+in A72b/7

vaḥdet (Ar.): Tek ve bütün olma. Allah'ın birliği.

v. B9b/9

vāḥid (Ar.): Tek, bir.

v.+e (ḫaber-i vāḥid) B17a/8

vaḥiy (Ar.): Emirlerin Allah tarafından peygambere bildirmesi. *Bk. vaḥy*

vaḥiy it-: Emri peygamberlere bildirmek. *Bk. vaḥy it-*

v. A23a/8

vaḥy (Ar.): Emirlerin Allah tarafından peygambere bildirmesi. *Bk. vaḥiy*

v. A34a/7

v.+dür A38a/11

vaḥy it-: Emri peygamberlere bildirmek. *Bk. vaḥiy it-*

v. A4b/3, A34a/11

vaʿīd (Ar.): Bir kimseyi kötü şeylerden sakındırmak için cehennem ile korkutma.

v.+i (bel.) B20a/16

vaḳār (Ar.): Ağırbaşlılık, haysiyetli olma.

v.+ı (iye.) A74b/1

vaḳf (Ar.): Durma, duruş.

v. A52a/9, A54b/8

vāḳıʿa (Ar.): **1.** Olmuş olan şey, geri çevrilmesi mümkün olmayan olay.

v.+da A7b/6, B38a/8

2. Rüya.

v.+da A73a/9

v.+larında A16b/11

Vāḳıʿāt-ı Nāṭıḳī (Far.): Natıkî'nin bir eseri.

v.+de A10b/5

vāḳıf (Ar.): Haberdar olan kimse.

vāḳıf ol-: Haberdar olmak, bilmek.

v. B23b/19

vāḳiʿ (Ar.): Meydana gelen.

vāḳiʿ ol-: Meydana gelmek.

v. A36a/9, A47b/3, A67b/10, A79b/9, B23a/12

vaḳit (Ar.): Zaman. *Bk. vaḳt*

v.+de B21a/12

vaḳt (Ar.): Vakit, zaman. *Bk. vaḳit*

v. A8b/11, A19a/3, A40b/8, A43a/5, A45a/6, A49a/8, A57a/1, A60b/8, A66b/9, A78b/10, A79a/2, B9a/4, B18b/3

v.+da B20b/6

v.+dür A16b/9, B24a/9

v.+e B37b/15

v.+i (iye.) B10b/19

v.+in A59b/9, B46a/8

v.+inde A62b/7, B23b/13, B23b/14

vaḳt-i ṣalāt-ı ẓuhr: Öğle namazı vakti.

v. A16a/8

vaḳtā ki (Ar.+Far.): Ne zaman ki. *Bk. vaḳtā kim*

v. A19b/8, B10b/1

vaḳtā kim (Ar.+T.): Ne zaman ki. *Bk. vaḳtā ki*

v. B18b/10

var: Mevcut olan şey, varlık.

v. A19b/11, A25b/6, A28b/8, A30a/6, A30a/7, A38a/4, A42a/4, A49a/9, A51a/8, A51a/10, A51b/8, A52b/9, A64a/11, A66b/3, A74b/1, A76a/11, B12a/13, B20b/13, B21a/14

v.+dur A4b/11, A5a/1, A14b/8, A23b/11, A24a/4, A24a/5, A24a/6, A24a/6, A24a/7, A40a/8, A42a/4, A45a/4, A46b/2, A48a/7, A48b/1, A51b/6, A52a/7, A54a/8, A61b/6, A61b/7, A66a/8, A66a/11, A67a/2, A72b/11, A76b/5, B15b/8, B17b/8, B17b/17, B20a/15, B23b/17

v.+ısa B16b/11

var-: Bir yere, ulaşmak, erişmek.

v.-asın B12a/9

v.-dılar B20a/5

v.-ınca A13b/5, A16a/7, A16a/11, A16b/7, A16b/9

v.-maġa A16b/5

v.-maḳ A14a/3, A19a/5

v.-maḳdan A14a/4, A31b/5

v.-mayup B15b/18

v.-salar B3a/11

v.-up A6b/1, A6b/3, B9a/12

varlıḳ: Yaratılmış olan her şey, kâinat.

v. A42a/5

vaṣf (Ar.): Nitelik, sıfat, vasıf. *Bk. vaṣıf*

v. A34b/9, A53a/1

v.+ı (iye.) A53a/4

v.+ın B24a/10

v.+ına A41a/1

v.+ındasız B15b/1

v.+ını A51a/5, B9b/7

vaṣf it-: Niteliklerini sayarak tarif etmek.

v. A56a/11, A60a/10, A60a/11, A60b/1, A77a/3

vaṣıf (Ar.): Nitelik, sıfat. *Bk. vaṣf*

v.+lar A56a/9

v.+larla B21b/3

vāsıṭa (Ar.): Aracı, araç.

v. A40a/3

v.+msız A73b/2

v.+sı A45a/10, A45b/2, A59a/5

v.+sı (ālet-i vāsıṭa) A41b/6

vāsıṭa ol-: Aracılık etmek, aracı olmak.

v. A39b/10, A40a/1

vaṣiyyet (Ar.): Öğüt.

vaṣiyyet eyle-: Öğüt vermek. *Bk. vaṣiyyet it-*

v. B11a/10

vaṣiyyet it-: Öğüt vermek. *Bk. vaṣiyyet eyle-*

v. B11a/12

vaż' (Ar.): Ortaya koyma, düzenleme.

vaż‘ it-: Düzenlemek, ortaya koymak.

v. A26a/10

vāz (Far.): Açık, net.

v. A47b/10

v.+dur B19b/4

ve: İki kelimeyi, kelime öbeğini ya da cümleyi birbirine bağlayan bağlaç.

v. A2b/2, A2b/4, A3a/4, A3b/1, A3b/4, A3b/7, A3b/9, A4a/3, A4a/5, A4a/5, A4a/6, A4a/7, A4b/3, A4b/8, A4b/11, A5a/4, A5a/5, A5a/6, A5a/7, A5a/7, A5a/8, A5a/9, A5b/9, A6a/5, A6a/11, A6b/3, A6b/4, A6b/4, A6b/8, A6b/10, A7a/1, A7a/2, A7a/3, A7a/4, A7a/5, A7a/8, A7a/8, A7a/8, A7a/9, A7a/10, A7a/11, A7b/1, A7b/4, A7b/6, A7b/8, A7b/10, A8a/3, A8a/5, A8a/6, A8a/7, A8a/9, A8a/9, A8a/10, A8b/10, A9a/1, A9a/2, A9a/3, A9a/4, A9a/5, A9a/11, A9b/5, A9b/6, A10a/2, A10a/2, A10a/7, A10a/10, A10b/5, A10b/6, A10b/8, A10b/11, A11a/1, A11a/5, A11a/5, A11a/5, A11a/5, A11a/9, A11b/1, A11b/2, A11b/5, A11b/7, A11b/10, A12a/3, A12a/3, A12a/7, A12a/11, A12b/1, A12b/2, A12b/2, A12b/3, A12b/4, A12b/6, A12b/6, A12b/9, A12b/9, A12b/9, A13a/1, A13a/2, A13a/4, A13a/5, A13a/7, A13b/2, A13b/8, A13b/11, A14a/1, A14a/1, A14a/7, A14a/9, A14a/10, A14b/1, A14b/3, A14b/4, A14b/6, A14b/9, A14b/9, A14b/11, A15a/1, A15a/2, A15a/3, A15a/4, A15a/6, A15a/7, A15a/8, A15a/11, A15b/2, A15b/3, A15b/8, A15b/9, A15b/9, A16a/1, A16a/1, A16a/4, A16a/4, A16a/5, A16b/2, A16b/3, A16b/4, A16b/5, A16b/7, A16b/8, A17b/2, A17b/10, A18a/1, A18a/3, A18a/4, A18a/6, A18a/7, A18a/9, A18b/1, A18b/2, A18b/3, A18b/5, A18b/9, A18b/9, A18b/10, A18b/10, A18b/10, A18b/11, A19a/2, A19a/2, A19a/4, A19a/4, A19a/5, A19a/7, A19b/3, A19b/5, A19b/7, A19b/7, A19b/10, A20a/9, A20a/10, A20a/11, A20b/2, A20b/4, A20b/5, A20b/9, A20b/11, A21a/1, A21a/4, A21a/6, A21a/9, A21b/2, A21b/4, A21b/6, A21b/6, A21b/8, A22a/3, A22a/3, A22a/4, A22a/4, A22a/5, A22a/6, A22a/7, A22a/8, A22a/10, A22b/1, A22b/3, A22b/6, A22b/7, A22b/8, A22b/8, A22b/10, A23a/2, A23a/10, A23b/1, A23b/7, A23b/8, A23b/9, A24a/1, A24a/1, A24a/3, A24a/6, A24a/6, A24a/7, A25a/6, A25a/9, A25a/10, A25a/11, A25a/11, A25b/1, A25b/1, A25b/1, A25b/2, A25b/3, A25b/5, A25b/6, A25b/7, A25b/8, A25b/9, A25b/10, A25b/11, A26a/1, A26a/1, A26a/5, A26a/6, A26a/8, A26a/9, A26a/9, A26a/10, A26a/10, A26b/10, A26b/4, A26b/7, A26b/8, A26b/9, A27a/4,

A27a/5, A27a/6, A27a/7, A27a/11, A27b/1, A27b/3, A27b/5, A27b/5, A27b/8, A27b/9, A28a/2, A28a/5, A28a/9, A28a/9, A28a/11, A28a/11, A28b/1, A28b/6, A28b/11, A29a/1, A29a/4, A29a/7, A29b/5, A29b/6, A29b/8, A29b/9, A30a/2, A30a/4, A30a/4, A30a/5, A30a/8, A30a/9, A30a/10, A30b/1, A30b/2, A30b/3, A30b/3, A30b/4, A30b/7, A30b/8, A30b/11, A30b/11, A31a/1, A31a/2, A31a/6, A31a/6, A31a/7, A31a/7, A31a/9, A31a/11, A31b/1, A31b/2, A31b/3, A31b/4, A31b/5, A31b/7, A31b/7, A32a/1, A32a/3, A32a/5, A32a/6, A32a/6, A32a/7, A32a/8, A32a/9, A32a/9, A32a/10, A32a/11, A32b/3, A32b/7, A32b/7, A32b/10, A32b/11, A32b/11, A33a/1, A33a/6, A33a/7, A33a/8, A33a/10, A34a/2, A34a/3, A34a/3, A34b/2, A34b/2, A34b/3, A34b/5, A34b/5, A34b/7, A34b/10, A35a/1, A35a/5, A35a/7, A35a/10, A35a/10, A35a/10, A35a/11, A35a/11, A35a/11, A35a/11, A35a/11, A35b/1, A35b/1, A35b/1, A35b/1, A35b/2, A35b/3, A35b/3, A35b/5, A35b/5, A35b/7, A35b/8, A35b/9, A35b/9, A35b/11, A36a/9, A36a/10, A36a/10, A36a/10, A36b/4, A36b/5, A37a/4, A37a/8, A37b/9, A37b/9, A37b/9, A37b/9, A37b/10, A37b/10, A38a/3, A38a/4, A38a/5, A38a/6, A38a/10, A38b/1, A38b/3, A38b/5, A38b/5, A38b/6, A38b/6, A38b/6, A38b/9, A38b/9, A38b/9, A38b/11, A39a/3, A39a/6, A39a/8, A39a/9, A39a/10, A39a/11, A39b/1, A39b/2, A39b/3, A39b/8, A40a/2, A40a/4, A40a/6, A40a/7, A40a/8, A40a/9, A40a/10, A40a/11, A40b/3, A40b/4, A40b/6, A40b/7, A41a/2, A41a/3, A41a/6, A41b/1, A41b/2, A41b/3, A41b/4, A41b/6, A41b/7, A41b/7, A41b/8, A41b/9, A42a/2, A42a/3, A42a/11, A42b/10, A42b/2, A42b/3, A42b/8, A43a/10, A43a/3, A43a/5, A43a/7, A43a/9, A43b/10, A43b/4, A43b/7, A43b/8, A43b/9, A44a/5, A44a/7, A44b/3, A44b/7, A44b/8, A44b/8, A44b/8, A44b/9, A45a/4, A45a/4, A45a/4, A45a/6, A45a/7, A45a/8, A45a/10, A45a/11, A45b/3, A45b/5, A45b/7, A45b/10, A46a/8, A46a/11, A46b/3, A46b/4, A46b/5, A46b/6, A46b/8, A47a/7, A47a/11, A47b/3, A47b/9, A47b/10, A47b/11, A48a/6, A48a/7, A48a/7, A48a/8, A48a/8, A48b/2, A48b/5, A48b/9, A48b/9, A48b/9, A48b/10, A48b/10, A48b/10, A48b/11, A49a/2, A49a/4, A49a/7, A49b/1, A49b/1, A49b/2, A49b/2, A49b/5, A49b/8, A49b/11, A50a/1, A50a/6, A50a/11, A50b/6, A50b/7, A51a/5, A51a/9, A51a/9, A51b/3, A51b/4, A51b/7, A51b/8, A51b/8, A52a/4, A52a/5, A52a/8, A52a/10, A52b/1, A52b/2, A52b/6,

A52b/8, A52b/8, A52b/8, A52b/9, A52b/11, A53a/5, A53a/10, A53a/11, A53a/11, A53b/1, A53b/4, A53b/6, A53b/7, A53b/10, A54a/1, A54a/3, A54a/7, A55a/7, A55a/8, A55a/11, A55b/4, A55b/5, A55b/11, A56a/1, A56a/1, A56a/5, A56a/7, A56a/7, A56a/9, A56a/11, A56b/4, A56b/10, A57a/2, A57a/3, A57a/4, A57a/5, A57a/10, A57b/1, A57b/2, A57b/6, A57b/7, A57b/8, A58a/9, A58b/5, A58b/9, A59a/2, A59a/5, A59a/7, A59a/9, A59b/7, A60a/3, A60a/5, A60a/10, A60b/1, A60b/3, A60b/4, A60b/5, A60b/5, A60b/6, A60b/7, A60b/7, A61a/1, A61a/1, A61a/2, A61a/3, A61a/5, A61a/6, A61a/8, A61a/9, A61b/4, A61b/6, A61b/8, A61b/8, A61b/9, A61b/11, A62a/2, A62a/5, A62a/6, A62a/11, A62a/11, A62a/11, A62b/6, A62b/6, A63a/2, A63a/4, A63a/6, A63a/6, A63a/7, A63a/7, A63a/10, A63a/10, A63a/10, A63a/10, A63a/11, A63a/11, A63a/11, A63a/11, A63a/11, A63b/1, A63b/1, A63b/2, A63b/2, A63b/3, A63b/3, A63b/3, A63b/3, A63b/3, A63b/4, A63b/5, A63b/6, A63b/6, A63b/7, A63b/7, A63b/7, A64a/1, A64a/3, A64b/6, A64b/8, A64b/9, A64b/9, A65a/2, A65a/3, A65a/4, A65a/5, A65a/6, A65a/6, A65a/7, A65a/8, A65a/8, A65b/1, A65b/2, A65b/7, A65b/10, A65b/11, A66a/1, A66a/3, A66a/5, A66a/6, A66a/7, A66a/8, A66a/9, A66a/10, A66a/11, A66b/4, A66b/5, A66b/6, A66b/9, A66b/10, A67b/4, A67b/4, A67b/7, A67b/11, A68a/1, A68a/2, A68a/3, A68a/4, A68a/5, A68a/5, A68a/6, A68a/8, A68a/9, A68a/11, A68b/3, A68b/4, A68b/7, A68b/9, A69a/4, A69a/6, A69a/7, A69a/8, A69a/9, A69a/10, A69a/10, A69a/10, A69b/10, A69b/4, A69b/7, A70a/1, A70a/4, A70a/7, A70a/8, A70a/9, A70a/10, A70b/2, A70b/2, A70b/3, A70b/3, A70b/7, A70b/7, A70b/10, A70b/11, A70b/11, A71a/5, A71a/11, A71b/3, A71b/5, A71b/7, A72a/4, A72a/5, A72a/5, A72a/9, A72b/6, A72b/7, A72b/7, A72b/7, A72b/9, A73a/2, A73a/8, A73b/2, A73b/4, A73b/9, A73b/9, A73b/10, A74a/2, A74a/6, A74a/6, A74a/8, A74a/9, A74a/11, A74b/1, A74b/2, A74b/2, A74b/3, A74b/4, A74b/4, A74b/4, A74b/4, A74b/5, A74b/10, A74b/11, A75a/6, A75a/11, A75b/8, A75b/11, A76a/4, A76a/4, A76a/5, A76a/6, A76a/7, A76a/7, A76a/9, A76a/10, A76a/11, A76b/1, A76b/4, A76b/5, A76b/9, A76b/11, A77a/2, A77a/8, A77b/6, A77b/7, A77b/9, A77b/10, A78a/8, A78a/9, A78b/2, A78b/2, A78b/3, A78b/4, A78b/7, A78b/8, A78b/10, A79a/4, A79a/7, A79a/9, A79b/1, A79b/3, A79b/3, A79b/5, A79b/6, A79b/10,

A79b/11, A79b/11, A80a/3, A80a/5, A80b/2, A80b/2, A80b/3, A80b/3, A80b/3, A80b/4, A80b/5, A80b/7, A80b/7, A80b/8, A80b/9, A80b/9, A81a/1, B2b/16, B2b/17, B2b/17, B2b/18, B2b/18, B2b/19, B2b/19, B3a/1, B3a/3, B3a/4, B3a/6, B3a/7, B3a/8, B3a/9, B3a/9, B3a/12, B3a/12, B3a/14, B3a/14, B3a/14, B3a/15, B3a/16, B3a/19, B3b/1, B3b/3, B3b/3, B3b/4, B3b/5, B5a/17, B5a/18, B5b/1, B5b/2, B5b/4, B7b/15, B7b/16, B7b/16, B7b/16, B7b/17, B9a/2, B9a/3, B9a/8, B9a/12, B9a/13, B9a/14, B9a/14, B9a/15, B9a/16, B9a/19, B9b/2, B9b/3, B9b/5, B9b/5, B9b/7, B9b/8, B9b/9, B9b/11, B9b/11, B9b/13, B9b/15, B9b/17, B9b/18, B9b/18, B9b/18, B9b/19, B10a/1, B10a/3, B10a/3, B10a/4, B10a/6, B10a/7, B10a/7, B10a/9, B10a/11, B10a/12, B10a/13, B10a/14, B10a/14, B10a/14, B10a/15, B10a/18, B10b/1, B10b/2, B10b/3, B10b/6, B10b/17, B11a/4, B11a/7, B11a/7, B11a/7, B11a/8, B11a/8, B11a/10, B11a/11, B12a/7, B12a/8, B12a/8, B12a/8, B12a/9, B12a/12, B12a/12, B12a/12, B12a/14, B12a/14, B13b/17, B13b/17, B13b/18, B14a/1, B14a/6, B14a/7, B14a/8, B15a/5, B15a/5, B15a/6, B15a/12, B15a/12, B15a/15, B15a/15, B15a/17, B15a/18, B15a/18, B15b/2, B15b/2, B15b/6, B15b/12, B15b/13, B15b/17, B15b/18, B15b/18, B16a/5, B16a/12, B16a/15, B16a/16, B16a/18, B16a/18, B16a/19, B16a/19, B16a/19, B16b/4, B16b/5, B16b/7, B17a/3, B17a/4, B17a/4, B17a/7, B17a/12, B17a/13, B17a/15, B17a/17, B17a/17, B17a/18, B17a/19, B17a/19, B17b/1, B17b/1, B17b/3, B17b/4, B17b/4, B17b/4, B17b/4, B17b/5, B17b/7, B17b/11, B17b/14, B17b/17, B17b/18, B17b/18, B17b/19, B18a/2, B18a/3, B18a/3, B18a/4, B18a/4, B18a/5, B18a/5, B18a/6, B18a/8, B18a/11, B18a/12, B18a/12, B18a/13, B18a/15, B18a/16, B18a/17, B19a/8, B19a/13, B19a/15, B19a/16, B19a/16, B19a/16, B19a/17, B19a/18, B19b/1, B19b/2, B19b/3, B19b/4, B19b/4, B19b/5, B19b/5, B19b/5, B19b/6, B19b/6, B19b/7, B19b/8, B19b/9, B19b/10, B19b/11, B19b/16, B20a/14, B20a/15, B20a/16, B20b/1, B20b/1, B20b/2, B20b/3, B20b/4, B20b/5, B20b/8, B20b/9, B20b/9, B20b/10, B20b/10, B20b/11, B20b/11, B20b/12, B20b/15, B21a/1, B21a/4, B21a/5, B21a/6, B21a/9, B21a/10, B21a/11, B21a/15, B21a/17, B21a/19, B21a/20, B21b/2, B21b/2, B21b/3, B21b/3, B21b/10, B21b/14, B21b/16, B21b/18, B21b/19, B22a/3, B22a/6, B22a/8, B22a/15, B22a/15, B22a/18, B22a/19, B22b/1, B22b/2, B22b/14, B22b/18, B22b/19, B22b/19, B23a/6, B23a/7, B23a/7, B23a/13, B23a/13,

B23a/16, B23b/1, B23b/1, B23b/1, B23b/3, B23b/3, B23b/4, B23b/5, B23b/5, B23b/5, B23b/5, B23b/6, B23b/6, B23b/6, B23b/7, B23b/8, B23b/9, B23b/10, B23b/11, B23b/11, B23b/12, B23b/12, B23b/14, B23b/15, B23b/19, B24a/1, B24a/3, B24a/4, B24a/5, B24a/6, B24a/8, B24a/8, B24a/10, B24a/11, B24a/13, B24a/13, B25a/9, B25a/10, B27b/17, B27b/18, B27b/18, B27b/18, B27b/18, B31a/11, B31a/13, B31a/14, B31a/15, B31a/15, B31a/16, B31a/16, B34a/6, B34a/7, B37b/13, B37b/18, B38a/1, B38a/5, B38a/6, B38a/7, B38a/10, B38b/3, B38b/4, B38b/4, B38b/5, B38b/5, B45a/5, B45a/9, B45a/11, B45a/13, B45a/16, B45b/1, B45b/2, B45b/2, B46a/4, B46a/5, B46a/5, B46a/6, B46a/6, B46a/8

ve (Ar.): Ve.

v. A5b/3, A5b/4, A5b/4, A5b/5, A5b/5, A5b/6, A5b/6, A5b/11, B19a/8

vech (Ar.): **1.** Yüz, çehre.

v. A48a/7, A48a/8, A48b/8

v.+i (iye.) A48b/1

2. Tarz, biçim yol.

v. A7a/5, A22a/2, A58a/4, A74a/5

3. Sebep, vasıta.

v. A8a/2, A50a/8, A50a/9, A50b/3, A50b/8, A54a/9, A56b/3, A56b/4

v.+inüñ A55a/6

v.+le A36a/8, A36a/9, B16b/2

vechü'l-bāḳī (Ar.): Bâkî olan yüz.

v. A50a/7

vedūd (Ar.): "Kullarını çok seven, ve çok sevilen" anlamında Allah'ın isimlerinden biri.

v.+dur A55b/9

vefā (Ar.): Sözünde durma, sadakat.

v.+dur B23a/9

vekīl (Ar.): "Her işi eksiksiz idare eden" anlamında Allah'ın isimlerinden biri.

v.+dür A31a/1

ve'l-ʿaṣr (Ar.): Kur'ân-ı Kerîm'in 103. suresinin adı.

v. B10b/17

veled (Ar.): Çocuk.

v.+i (iye.) A28b/8, A28b/9, A28b/10

veled-i zinā (Far.): Nikahsız anne babadan doğan çocuk.

v. B45a/13

veraʿ (Ar.): Allah'tan korkup haramdan ve günahtan sakınma.

v.+dur B22b/11

verīd (Ar.): Damar.

v.+den (ḥablü'l-verīd) A53b/11

ve sāʾir (Ar.): Bunun gibi, buna benzer. *Bk. ve sāyir*

v. A6b/4

ve sāyir (Ar.): Bunun gibi, buna benzer. *Bk. ve sāʾir*

v. A9b/3, B5b/2

vesāyiṭ (< **vesāʾiṭ:** Ar.): Vasıtalar, araçlar.

v. A71b/2

ve's-selām (Ar.): "Selam olsun" anlamında sözdür.

v. B18a/4

vesvese (Ar.): Kuruntu, şüphe.

v.+lerine B15a/8

v.+yle B10b/6

vesvese eyle-: Kuruntu yapmak, işkillenmek. *Bk. vesvese it-*

v. B10b/7

vesvese it-: Kuruntu yapmak, işkillenmek. *Bk. vesvese eyle-*

v. B17a/10

veyā (Far.): Ya da, veya.

v. A6b/1, A6b/3, A6b/6, A8a/4, A22b/5, A34a/8, A45a/8, A59b/7, A65b/1, A65b/2, B10b/19, B11a/2, B13b/18, B34a/8, B45a/14

ve yā-ḫūd (Far.): Yahut, veya.

v. A19b/4, A53b/6, A58b/3, B22a/16

vir-: 1. Vermek.

v.-A25a/9

v.-dügi A75a/4

v.-mek A19a/4

v.-mekdür B23a/2

v.-memişdür A9b/10

v.-mesiyle A47a/5

v.-mişdür A55b/8

v.-ür A23b/8, A23b/8, A23b/9, A71a/1, A78a/3, A78b/9

2. Yardımcı fiil.

v. (cevāb vir-) B13b/17, B14a/3

v. (ḫaber vir-) A23a/9, A55a/9

v.-di (ad vir-) A51b/7

v.-di (ḫaber vir-) A21b/11, A71b/6, B19a/3

v.-diler (cevāb vir-) B38a/8

v.-dügi (ḫaber vir-) A40a/11

v.-dügüm (īmān vir-) A23b/1

v.-düklerinde (cevāb vir-) A80b/1

v.-e (cevāb vir-) A21b/3

v.-e (idi vir-) A8b/6, A12b/11, B5b/4

v.-e (ʿilm vir-) A11b/8

v.-e (ḳasāvet vir-) A70b/2

v.-e (ḳılu vir-) B5b/1

v.-e (ṣaḳlayu vir-) B9a/4

v.-ecek (sf-fiil) (żarar vir-) A65a/9

v.-en (kemāl vir-) A32a/3

v.-en (noḳṣān vir-) A32a/4

v.-esin (zekāt vir-) B12a/8

v.-mek (rızḳ vir-) A31b/7

v.-mek (selām vir-) B18b/14

v.-mek (tevfīḳ vir-) A2b/3

v.-memişdür (ruḫṣat vir-) A76b/3

v.-mesi (idi vir-) B5b/6

v.-mesile (ḫaber vir-) B19a/2

v.-mez (fāyide vir-) A21a/1

v.-mişdür (ḫaber vir-) A23b/4, A40b/1, B18b/9

v.-se (ḫaber vir-) B15b/7, B23b/16

v.-üp (cevāb vir-) A10b/4, A80a/6, A80a/11

v.-üp (ḫaber vir-) A40a/10

v.-üp (ḫalel vir-) B9b/19

v.-üp (hidāyet vir-) B5a/18

v.-üp (iġvā vir-) B10a/6, B10a/8, B10b/5, B10b/7

v.-üp (rızḳ vir-) A37a/2

v.-üp (ṣaḳlayu vir-) B5b/3

v.-üp (ziynet vir-) B10a/18

v.-ür (ḫaber vir-) A20b/2

v.-ür (ḳarañulıḳ vir-) A70b/3

v.-ür (ḳasāvet vir-) A70a/10

virici: Veren, verme yanlısı olan.

v. B15b/7, B18b/12, B23b/16

v.+nüñ B24a/5

v.+yi B23b/18

viril-: 1. Verilmek.

v.-mişdür B20a/15

v.-ürdi A75b/6

2. Yardımcı fiil.

v.-di (ad viril-) A7b/3

v.-mişdür (ad viril-) A11a/4

vizāret (< **vezāret:** Ar.): Vezirlik, paşalık.

v. A6a/5, B37b/16

vuḥūş (Ar.): Vahşiler, yabani hayvanlar.

v. A74b/4

vuṣūl (Ar.): Ulaşma, erişme.

vuṣūl bul-: Erişmek, ulaşmak.

v. A24a/1

vużū (Ar.): Abdest.

v.+dur B22b/9

vü (Far.): Ve, ile.

v. A3b/11, A3b/7, A5a/2, A22a/5, A40a/2

vücūd (Ar.): Var olma, varlık.

v.+a A28a/10, A36b/9, B33b/11, B33b/13

v.+ı (iye.) A28b/3, A28b/3, A29a/5, A39b/4, A39b/6, A39b/10, A40a/4, A43b/2, B17b/12, B33b/17

v.+ından A41b/10, A42a/2

v.+ını A36a/7

v.+ınuñ A29b/6, A39b/5, A39b/7, A39b/11

v.+ları (iye.) A39b/3

v.+lik (vācibü'l-vücūdlik) B17b/11

v.+unı A32b/10

mümkini'l-vücūd (Ar.): Varlığı mümkün olan, ezelî ve ebedî olmayan. *Bk. mümkinü'l-vücūd*

v. A28b/5

mümkinü'l-vücūd (Ar.): Varlığı mümkün olan, ezelî ve ebedî olmayan. *Bk. mümkini'l-vücūd*

v. A29b/5

vācibü'l-vücūd (Ar.): "Kendi kendisiyle yetebilen" anlamında, Allah için kullanılan söz.

v. A28b/4, A29b/4

vücūd bul-: Ortaya çıkmak, yaratılmak.

v. A29a/6, B17b/9, B17b/9

vücūd-ı şerīf (Far.): Şerefli varlık.

v. B19a/4

vüsʿat (Ar.): Güç, kudret.

v. A47a/11

Y

yā (Far.): Ya da, veya, yahut.

y. A36a/2, A36b/11, A45a/7, A46b/1, A55a/1, A58b/9, A59b/8, A60b/1, A65b/5, A68a/5, A68a/7, A75a/3, A76a/1, A77a/1, A77a/2, A77a/2, B15b/15, B16b/3, B23b/14, B24a/8, B34a/7

yā (Ar.): Ey, hey.

y. A4b/4, A6a/7, A8b/11, A10b/1, A13a/1, A17a/3, A17a/9, A23a/9, A23a/11, A23a/11, A48b/4, A48b/7, A55a/9, A64a/7, A72b/1, A75a/1, A75a/4, A78b/9, B10b/18, B12a/3, B20a/8, B20a/9

yādigār (< **yād-gār:** Far.): Bir kimseyi veya olayı hatırlatmak üzere verilen ya da onlardan kalan şey.

y. A6b/3, A6b/9

yādigār it-: Hatırlanmak, yâd edilmek için bırakılan şey.

y. A7a/2

yaġ-: Gökten yere düşmek.

y.-sa B3a/7

yaġmur: Yağmur.

y. B3a/7, B3a/14

yā-ḫūd (Far.): Veya, ya da.

y. A34a/9, A42b/6, A49b/5, A55a/2, A75b/9

Yahūdī (Ar.): Hz. Musa'nın dinine sahip olan kimse.

y. A59b/7, A76a/1, A76a/7, A76b/4

Yaḥyā bin Maʿāẕ (Ar.): Seyrüsülûk makamlarından bahseden ilk sûfîlerden biri, mutasavvıf.

y. A23b/10

yaḳ-: Isı ve ışık vermesini sağlama.

y.-a B3a/15

y.-up B15a/9, B15a/11, B15a/14

yaḳın: Arada az mesafe bulunan, uzak olmayan.

y.+dur A31a/2, A31a/4, A53b/11

y.+larını B23a/18

yaḳın ol-: Yakın yerde bulunmak.

y. B45a/17

yaḳınlıḳ: Yakın olma durumu.

y. B38b/5

y.+ı A31a/4

y.+ı+ (iye.) A53a/11, B38b/4

y.+ıdur A75a/10

y.+ına A31a/5, B38b/4

yaḳış-: Yaraşmak, uygun olmak.

y.-ur (sf-fiil) B38a/8

yaḳīn (Ar.): Şüphesiz, kesin, tam.

y. A11b/2, A11b/11, A12a/1, A12a/2, A12a/2, A19b/11, A68a/11, A69a/8, A69b/10, A70a/3, A70a/6, A71a/1

y.+dür (ʿayne'l-yaḳīn) B23a/17

y.+dür (ḥaḳḳe'l-yaḳīn) B23b/19

y.+dür (ʿilm-i yaḳīn) A12a/10, B15b/2

y.+e A3b/10, A11b/11

y.+i (bel.) A70b/2

y.+i (bel.) (ʿilm-i yaḳīn) A12a/6

y.+i (iye.) A75a/9

y.+ine A70a/5

y.+ini A70b/3

y.+üñ (ilgi) (ʿayne'l-yaḳīn) B23b/15

y.+üñ (ilgi) (ḥaḳḳe'l-yaḳīn) B24a/4

y.+üñ (ilgi) (ʿilm-i yaḳīn) B15b/6

yalıñuz: Yalnız.

y. A41a/11

yan: Vücudun sağ ya da sol tarafı.

y.+ına A13a/11, A80a/9, B16a/9

y.+ında A54b/6

y.+ından A80a/8

y.+larından B10a/5, B10a/11

y.+uñ (iye.) A64a/8

yan-: Alev almak, tutuşmak.

y.-an B3a/10, B3a/12

y.-ar B15a/5

yaʿnī (Ar.): Sözün kısası, senin anlayacağın.

y. A7b/9, A8a/11, A8b/7, A9a/10, A9b/10, A10a/5, A11a/3, A11a/8, A11b/4, A12a/5, A12a/8, A13a/4, A13a/6, A13b/4, A15a/8, A17b/8, A18b/8, A19b/2, A20a/4, A23a/10, A24b/9, A25b/7, A26a/2, A26b/2, A28b/7, A29a/3, A29a/10, A29b/6, A30a/6, A30b/1, A31a/3, A32b/9, A32b/9, A32b/10, A33a/5, A34a/6, A34b/1, A34b/2, A35a/6, A35b/4, A35b/6, A36a/5, A36b/5, A36b/6, A36b/6, A36b/7, A36b/8, A39a/11, A40b/9, A42a/5, A42b/5, A42b/6, A42b/7, A43b/7, A44a/3, A44a/6, A44a/10, A44b/2, A45a/3, A46b/7, A47b/2, A48a/11, A48b/4, A49a/1, A49a/8, A49b/3, A50a/2, A51a/1, A52a/1, A52a/6, A53a/9, A53b/4, A53b/11, A54a/6, A54a/7, A54b/10, A56b/7, A57b/4, A59a/1, A59b/1, A59b/2, A59b/6, A60a/1, A61b/2, A61b/3, A61b/5, A62a/1, A62a/3, A62a/9, A62b/10, A63b/11, A66a/5, A67a/8, A69a/3, A69b/2, A69b/6, A70b/5, A71a/3, A72b/10, A73b/4, A73b/6, A74b/8, A75a/9, A75a/10, B5b/9, B9a/7, B9a/9, B9b/4, B9b/16, B10a/3, B10a/6, B10a/11, B10a/17, B10b/4, B10b/14, B10b/18, B10b/19, B11a/2, B11a/6, B12a/6, B15a/14, B16a/3, B16a/7, B22a/6, B22a/10, B22a/18, B22b/3, B22b/4, B22b/6, B23a/9, B23b/4, B38a/9, B45a/15

yañlış: Hata, kusur.

y. A5a/4, A78a/3

yaprąḳ: Yaprak.

y. A31a/10

yapu: Yapı, bina.

y. B17b/10

yapucısuz: Yapıcısız, yapıcı olmadan.

y. B17b/10

yaradıcı: Yaratan, var eden.

y.+dur A62a/4

y.+sıdur A43a/11

yaradıl-: Allah tarafından yaratılmak, var edilmek.

y.-mamış A21b/3

y.-mış A21b/2

y.-mışdur A21b/5, A21b/7

yarąḳla-: Hazırlamak.

y.-mışdur A51b/2

yaraḳlan-: Hazırlanmak.

y.-mışdur A26b/7, A26b/10

yaramazluḳ: Kötülük, fenalık.

y. A14b/8

yārān (Far.): Dostlar.

y.+larına A4a/7, A7a/1

yarat-: Yoktan var etmek.

y.-dı A49a/3, A54a/3, A60a/2, A71b/9, B19a/19, B19b/1, B20b/1, B20b/2, B20b/3, B20b/5, B20b/6

y.-dı A57b/2

y.-duġum A48b/5

y.-dum A73b/5

y.-maḳ A36b/8

y.-mazsuzın A40b/3

yardım: Elindeki imkanları, ihtiyacı olan birisi için kullanma.

y.+ıyla A35b/9

yardım it-: Kendi gücünü başkasının iyiliği için kullanmak.

y. A59a/7

yardımcı: Yardım eden kimse. *Bk. yardumcı*

y.+ya A41a/11

yardımcı ol-: Yardım etmek.

y. A6a/3

yardumcı: Yardım eden kimse. *Bk. yardımcı*

y.+yla A41a/8

yarlıġa-: Affetmek, mağfiret etmek. *Bk. yarluġa-*

y.-r A78b/3

yarluġa-: Affetmek, mağfiret etmek. *Bk. yarlıġa-*

y.-r B17a/1

yas (< **yeʾs** Ar.): Üzüntü, keder.

y. A23a/3

yaş: Gözyaşı.

y. A17a/2, A17a/4

yaşat-: Hayatta olmasına imkan vermek, yaşamasını sağlamak.

y.-andandur B19b/13

yat-: Boylu boyunca uzanmak.

y.-up A64a/9

yatlu: Kötü, fena.

y.+laruñ (ilgi) B10b/1

yavu: Yitik, kaybolmuş.

yavu er-: Kaybolmuş, kaybolan.

y. A3b/9

yavu ḳıl-: Kaybetmek.

y. B3a/7

yavuz: Fena, kötü.

y. A26a/1, B19b/4

yaz-: Yazıya geçirmek, yazmak.

y. A54a/3, A54a/5

y.-ar A78b/4, A78b/4, A78b/8

y.-ayın A54a/4

y.-dı A43b/9, B3b/1

y.-duġı A33b/8

y.-ıldı B4a/14

y.-maḳ A44b/10

y.-mamuz A38a/4

y.-ması A38b/6

y.-masıla A44b/9

y.-masıyladur A63b/1, A63b/4, A63b/8

y.-mış A40b/11, A45a/1

y.-mışdur A40b/4, A44b/11

y.-mışlardur B21b/15

y.-up B3a/15

yazıcı: Katip, yazı yazan kimse.

y.+lar B38a/5

yazıl-: Yazıya geçirilmek.

y.-an B3a/16

y.-andan A43b/11

y.-mış B16b/3

yazılu: Yazılmış durumda olan.

y.+dur A38b/3, A45a/4

yazu: Yazma işi, yazılmış şey.

y.+sı A38b/8

yed (Ar.): El.

y. A48a/7, A48a/8, A48b/9, A49b/8, A50a/7, A50b/1, B37b/11, B38a/2

y.+den A49b/5

y.+e B38a/7

yel: Esinti, rüzgar. *Bk. yil*

y. B24a/8

y.+ler B3a/6

y.+leri (iye.) B15a/8

Yemen (Ar.): Arap yarımadasının güneybatısında bulunan ülke.

y. A8b/11

yemīn (Ar.): Allah'ı şahit tutarak verilen söz, ant.

y.+leriñüze A61b/2

yer: Ayakların altında bulunan yüzey, zemin. *Bk. yir*

y.+de A44a/5

yet-: Kâfi olmak, yetmek.

y.-dükce B3b/1

y.-ecek (sf-fiil) A19a/6

yevm (Ar.): Gün.

y. A26a/7, A27b/1, A66a/10, A72b/2, B19b/8

yıl: Sene.

y.+ında B37b/15

y.+lık A20b/11

yılduz: Işıklı ve sabit bir nokta hâlinde görülen gök cisimlerinden her biri

y.+lar A4b/4, B19b/2

yi-: Yenecek bir şeyle karnını doyurmak.

y.-mekdür B46a/6

y.-se A57a/4

y.-yelüm A46b/11

yidi: Altıdan sonra, sekizden önce gelen rakam.

y.+dür A67b/6

yidinci: Sıra sayılarında altıncıdan sonra, sekizinciden önce gelen sayı.

y. A79a/9

yigit: Delikanlı, genç adam.

y. A11a/1

yigrek: Daha iyi, daha üstün.

y.+dür B3a/19

y.+i (iye.) B19a/6, B19a/6

yil: Esinti, rüzgar, yel. *Bk. yel*

y. B3a/14

yimiş: Yemiş.

y.+inden A6b/4

yine: Yeniden, bir daha, gene.

y. A77b/5, B9b/18, B12a/13

yir: Ayakların altında bulunan yüzey, zemin. *Bk. yer*

y. A44b/3, A68a/9

y.+de A20a/8, A20a/9, A20a/10, A20a/11, A33a/5, A79a/9, B14a/6, B16b/3, B19b/1, B21b/5, B38a/3

y.+den A31b/5

y.+e A31b/5, A49a/11

y.+i (bel.) A40b/3

y.+i (iye.) B5b/11

y.+ine B23b/9, B23b/10, B23b/10

y.+ler A26b/4, B3a/8

y.+lerde A20a/7, A56a/10, A56a/11, B10b/10, B15b/17, B16a/15

y.+lerden A80a/1

y.+lerüñ (ilgi) B3a/8

y.+üñ (ilgi) A49a/4

yirlü yirinde: Gerektiği gibi.

y. A16b/8

yiryüzi: Üzerinde yaşanılan yer kabuğu, dünya. *Bk. yiryüzü*

y.+nde A48b/1, A74b/2

y.+ne B19a/11

yiryüzü: Üzerinde yaşanılan yer kabuğu, dünya. *Bk. yiryüzi*

y.+nde A24a/9

y.+nüñ A24a/4

yit-: Elvermek, erişmek.

y.-dügini A64b/5

y.-dükçe A64a/9, B21b/17

y.-ecek (sf-fiil) B12a/10

y.-er A49a/10, A56b/1, B9b/10

y.-meyüp A8a/5

y.-mez A75b/9

yiterlik: Yeterlilik.

y.+in A75b/9

yitiş-: Ulaşmak, vasıl olmak.

y.-digi A39a/7

y.-dükden A76a/3

y.-medin A76a/2

y.-memiş B15b/17, B24a/6

y.-mese (ḫalel yitiş-) B21a/18

y.-miş B16a/11, B24a/11

y.-üp (ḫalel yitiş-) A76b/11

y.-ür (āfet yitiş-) A15a/11

yitişdür-: Ulaşmasını sağlamak, yetiştirmek.

y.-diler A3b/11

y.-dise (risālet yitişdür-) B18b/10

y.-düñ A80b/11

y.-mek B5b/8

y.-mekdür B5b/11

yitmiş: Altmış dokuzdan sonra, yetmiş birden önce gelen sayı.

y.+den B22b/6

yitmiş yedi: Yetmiş altıdan sonra, yetmiş sekizden önce gelen sayı. *Bk. yitmiş yidi*

y.+dür B21b/12

yitmiş yidi: Yetmiş altıdan sonra, yetmiş sekizden önce gelen sayı. *Bk. yitmiş yedi*

y. A23a/5

yiyni: Hafif, ağır olmayan.

yiyni ol-: Hafif olmak.

y. A26a/5

yoḳ: Bulunmayan, mevcut olmayan şey.

y. A6a/5, A17b/11, A18a/1, A19b/11, A28a/1, A28a/1, A28a/1, A36b/9, A37b/10, A55b/7, A80a/11, B17b/19, B17b/19

y.+dur A10b/2, A11a/9, A13b/1, A14b/11, A28a/3, A29a/3, A29a/6, A29b/7, A29b/7, A29b/11, A30a/1, A30a/1, A30a/2, A31b/2, A32a/8,

A32a/8, A32a/9, A33b/4, A35b/7, A35b/8, A35b/10, A37a/5, A37a/7, A37a/9, A40a/3, A40b/7, A41b/6, A42b/4, A42b/5, A42b/6, A42b/7, A42b/9, A42b/11, A43a/1, A43a/2, A43a/5, A43b/4, A43b/10, A45a/10, A45b/3, A47a/11, A51b/11, A52a/6, A52a/7, A52b/8, A53a/3, A55b/5, A61a/1, A64b/2, A64b/9, A66b/2, A70a/7, A72a/9, B5b/10, B9b/18, B9b/18, B16a/9, B16a/16, B17b/17, B17b/17, B19b/16, B31a/13, B45a/11, B45a/12, B45a/12, B45a/12, B45a/12, B45a/13

yoḳsa: Aksi takdirde, yoksa.

y. A21b/3, A25a/1, A40b/4, A57b/5, B13b/17, B14a/2

yol: Bir yerden bir yere gitmek için üzerinden geçilen yer, tarik.

y. A3b/9, A9a/11, A13b/1, A51b/11, A52b/8, A69a/7, B9b/1, B16a/9, B16a/12

y.+a B9a/14

y.+ca B3a/6

y.+da B37b/18

y.+dan A23a/6, A53a/11, B9a/14, B9b/2, B9b/19, B23a/16

y.+ı (bel.) A9a/5, B16a/14

y.+ımuza A71a/3

y.+ların B3a/7

y.+umuza A11b/4, A11b/5, A71a/4

y.+una A8b/9

y.+uñ (ilgi) B9a/11, B9a/12

yoldaş: Yol arkadaşı, dost.

y.+larınuñ B3a/16

yön: Cihet, taraf.

y.+inde B31b/15, B31b/15

y.+inden A53a/2, A55a/6, A55a/7, A55a/7, B9a/2, B19a/13

yuḳaru: Yukarı.

y.+ya A54b/6

yürü-: Adım atarak ilerlemek, yol almak.

y.-dügini A35a/5

y.-meden B9b/14

yüz: Nedeniyle, sebebiyle.

y.+den B10a/12, B16a/1, B17b/7, B17a/14, B31a/11, B31a/11, B31a/12, B31a/13

yüz dört: Yüz üçten sonra, yüz beşten önce gelen sayı.

y. B18a/10

yüz yigirmi dört biñ: Yüz yirmi üç bin dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, yüz yirmi dört bin birden önce gelen sayı.

y. B19a/12

Z

żabṭ (Ar.): Sahip olma, yönetimi altına alma.

z. A74a/11

ẓāhib (Ar.): Bir düşünceye inanan kimse.

ẓāhib ol-: Bir düşünceye kapılmak, inanmak.

z. B21a/20, B22b/2

ẓāhir (Ar.): Meydanda, açık olan şey.

z. A67b/2, A67b/4, B15b/5, B20b/19

z.+de A58b/8, B20b/16

z.+den (esbāb-ı ẓāhir) B17a/15

z.+dür A30b/7

z.+e A50a/5, B17a/17

z.+i (bel.) (ʿamel-i ẓāhir) B17a/16

z.+ile B45a/17

z.+ini B9b/8

ẓāhir ol-: Görünür duruma gelmek, meydana çıkmak.

z. A18a/11, A56b/2, A60a/3, B7b/15, B18b/17

Ẓaḫīretü'l-müluk (Ar.): Emîr-i Kebîr Hemedânî'nin siyasetname türündeki Farsça eseri.

z.+da B21b/2

ẓāhire (Ar.): Zahir kelimesinin müennesi.

z.+mi (niʿam-ı ẓāhire) A23a/10

zaḥmet (Ar.): Sıkıntı, eziyet, güçlük.

zaḥmet çekil-: Sıkıntıya uğranmak, güçlükle karşılaşılmak.

z. A80a/1

żaʿīf (Ar.): Güçsüz, kuvvetsiz.

z. A6a/10, A70a/8, B3b/1

z.+le (ḳavl-i żaʿīf) B15b/16

z.+ler B15b/5

żaʿīfe (Ar.): Zaif kelimesinin müennes biçimi.

z.+lere B22b/17

ẓālim (Ar.): Zulüm ve haksızlık yapan kimse.

z.+ler B2b/17

zamān (Ar.): Vakit.

z. B3a/2, B18b/11

z.+da A19a/10, A31b/1, A36a/8, B34a/6

z.+dan A22a/6, A41b/8

z.+dur B11a/1

z.+ına A16a/7

z.+larda B23b/13

z.+lardan (cümle-i zamān) B11a/1

z.+uñ (iye.) B10b/19

zamāne (Ar.): Devir, zaman.

z. A6a/6, B18a/16

z.+nüñ B21b/7

ẓann (Ar.): Gerçeğini bilmeden ihtimal üzerine hüküm verme, sanı.

z.+ı (iye.) (ġālib-i ẓann) B45a/14

żarar (Ar.): Bir kimsenin veya bir şeyin sebep olduğu kayıp, kötü sonuç.

z.+da A35b/1

z.+ı (iye.) A61b/7

żarar vir-: Bir şeyin ya da bir kimsenin kayba uğramasına sebep olmak.

z. A65a/9

ẓarf (Ar.): Kap, kalıp, mahfaza.

z.+ıdur A71a/10

z.+uñ (ilgi) A71a/10

żarūret (Ar.): Mecburiyet, zorunluluk.

z.+le (şarṭı żarūret) B15b/14

żarūrī (Ar.): Mecburi, zorunlu.

z. A22a/4, A22b/9, B15a/18, B23b/19

ẕāt (Ar.): Kimse, kişi, varlık.

z. B28a/2, B28a/2, B31a/11, B31a/11, B31a/12, B31a/13

z.+da A19a/10

z.+dan B31a/13

z.+ı (iye.) A12b/1, A12b/4, A29a/7, A29b/1, A29b/9, A29b/10, A30a/10, A31a/6, A31b/3, A41a/11

z.+ıdur A41b/6

z.+ıla A32b/6

z.+ına A31a/6, A45a/10

z.+ında A28a/1, A31b/2, A31b/3, A32b/1, A36a/11, A43b/4, A47b/4, B17b/17

z.+ından A30b/3, A39b/3

z.+ındandur (ʿilm-i ẕāt) A45a/9

z.+ını A73a/2, B24a/13

z.+ınuñ A41a/10, A41b/5

z.+ıyla A38b/11, A46a/9

z.+la B28a/5

ẕātiyye (Ar.): Zatla ilgili, zata dair.

z.+den (ṣıfāt-ı ẕātiyye) A33a/2, A33b/4, A34b/1, A35a/7

z.+si (ṣıfāt-ı ẕātiyye) A30a/2, A32a/2, A32a/10, A32a/11, B17b/18

ṣıfāt-ı ẕātiyye (Far.): Allah'ın varlığının ve kainat üzerindeki hâkimiyetinin ispatı olan hayat, ilim, irade, kudret, kelam, işitme, görme ve yaratma sıfatları.

z. A29a/2, A36a/11

ẕātu'llāh (Ar.): Allah'ın kendisi.

z. A13b/8, A14b/8

żāyiʿ (Ar.): Ziyan olmuş, boşa gitmiş.

żāyiʿ it-: Yitirmek, tüketmek, boşa harcamak.

z. B11a/4

zāyid (< **zāʾid:** Ar.): Artan, fazla, artık.

z.+dür B21a/16

zāyil (< **zāʾil:** Ar.): Sona eren, yok olan, ortadan kalkan.

z. A30a/3

zāyil ḳıl-: Kaybetmek, yok etmek.

z. A65b/6

zāyil ol-: Ortadan kalkmak, yok olmak.

z. A30a/3, A49a/9, B17b/18

zebūn (Far.): Güçsüz, zayıf, aciz.

zebūn ol-: Zayıf ve güçsüz duruma gelmek.

z. B3b/2

Zebūr (Ar.): Dört büyük kitaptan Hz. Davud için inmiş olanı.

z. B18a/13

zekāt (Ar.): Zenginlerin sahip olduğu mal ve paranın kırkta birinin dağıtılmasını öngören, İslam'ın beş şartından biri

z.+dur B22b/8

z.+ı (iye.) B45a/12

z.+ı (bel.) (keyfiyyāt-ı zekāt) A16b/4

z.+ın A19a/4

z.+uñ (ilgi) A16b/5

zekāt vir-: Müslümanlıkta, sahip olunan mal ve paranın kırkta birlik payını sadaka olarak dağıtmak.

z. B12a/8

ẕemm (Ar.): Kötülüğünü söyleme, çekiştirme.

z. A79a/4

ẕerre (Ar.): Çok küçük parçacık.

z. A33a/6, A43b/10, A44a/4

z.+yi A36a/1

zevce (Ar.): Erkeğin nikahlı eşi, karısı.

z.+si A66b/3, B45a/14

żıdd (Ar.): Karşıt, zıt.

z.+ı (iye.) A42b/9, A42b/9, A42b/11, B21a/13

z.+ına B21a/15

ẓıllu'llāhi (Ar.): "Allah'ın gölgesi" anlamına gelir. Osmanlı padişahları için söylenir.

z. A5b/2

ẕikr (Ar.): Sözünü etme, anma.

ẕikr eyle-: Bahsini etmek, anmak. *Bk. ẕikr it-*

z. A51b/6, A53a/7, B15a/17, B21b/6

ẕikr it-: Bahsini etmek, anmak. *Bk. ẕikr eyle-*

z. A15b/6, A36b/2, A36b/2, A40a/9, A44b/4, A48a/8, A70b/4, A79a/5, B21b/5

ẕikr ol-: Söylenmek, bahsi geçmek.

z. A11a/10, A19a/1, A19a/7, A27b/7, A30a/11, A38a/6, A39a/1, A54a/6, A56a/2, A70b/8, B21b/16, B22a/4

ẕikr olın-: Anılmak, bahsi edilmek. *Bk. ẕikr olun-*

z. A20a/8, B20b/12

ẕikr olun-: Anılmak, bahsi edilmek. *Bk. ẕikr olın-*

z. A32b/6, A43b/1, A48b/9, A49b/2, A76a/8, A76b/4, B21b/7, B21b/9, B22a/13, B22a/14, B22a/19

ẕimmī (Ar.): Müslümanların hâkim olduğu bir ülkede Müslüman olmayan halk.

z.+lerden A22b/5

zinā (Ar.): Aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişki.

z.+dur (veled-i zinā) B45a/13

zinā it-: Evlilik olmadan cinsel ilişkiye girmek.

z. B16b/11, B46a/5

zindīḳ (Ar.): Allah'a ve ahirete inanmayan kimse.

z.+dur A13b/10

z.+lardur A14b/4

zinhār (Far.): Asla, sakın.

z. B9b/8, B9b/8, B9a/19, B9a/19

zīrā (Far.): Çünkü, şundan dolayı.

z. A5a/3, A9a/6, A10b/10, A12a/11, A13b/7, A13b/11, A14b/11, A15a/3, A15b/8, A19a/6, A19a/10, A19b/9, A20a/6, A20b/7, A21a/7, A21b/5, A21b/7, A26a/11, A27b/10, A28a/5, A28a/6, A28b/2, A29a/4, A29b/1, A32b/5, A33b/2, A34a/1, A34b/9, A37a/5, A37b/3, A37b/6, A38a/5, A38b/7, A38b/8, A39b/1, A39b/6, A39b/7, A40a/5, A41a/7, A42a/6, A42a/7, A42a/10, A42b/1, A42b/3, A42b/5, A42b/8, A42b/9, A43a/1, A45b/1, A46a/1, A46b/3, A47a/1, A47a/2, A47a/4, A49b/6, A50b/8, A53a/3, A54a/10, A55a/1, A55a/3, A55b/8, A55b/11, A57b/2, A58a/11, A60a/5, A60b/9, A62b/7, A62b/9, A64a/9, A65a/1, A66b/9, A67a/3, A68a/11, A68b/5, A68b/8, A70a/2, A70a/9, A70b/1, A70b/11, A71a/6, A71a/7, A71a/9, A73b/10, A74b/9, A75b/5, A76a/5, A77a/5, A77b/8, A78a/5, B3a/2, B15b/5

zīre (Far.): Çünkü, şundan dolayı.

z. B9b/6, B10b/6, B10b/8, B14a/5, B16a/12, B16b/8, B16b/15, B17a/8, B17a/11, B18a/18, B19b/13, B19b/15, B19b/18, B20a/1, B20a/12, B20b/8, B21a/12, B21a/16, B22a/5, B22a/9, B22b/1, B23a/19, B24a/15, B34a/11

żiyā (Ar.): Işık, aydınlık.

z.+ludur A4b/5

z.+sı B14a/6

z.+sından A74a/2

ziyāde (Ar.): Çok, fazla.

z. A11b/2, A70b/7, A75a/8

z.+dür A10b/11

z.+si A12a/2

z.+sidür A11b/2

z.+ye A70a/7, B22b/1, B22b/2

ziyāde eyle-: İlave etmek, artırmak. *Bk. ziyāde it-*

z. A70b/11

ziyāde it-: İlave etmek, artırmak. *Bk. ziyāde eyle-*

z. B23a/18

ziyāde ol-: Fazla olmak, artmak.

z. A12a/3, A62b/5, A69b/3, A69b/8, A69b/11, A70b/8, A71a/2

ziyān (Far.): Bir şeyin veya bir kimsenin sebep olduğu kayıp, zarar.

z. B19b/10

z.+da A35b/1

z.+dadurlar B11a/2, B11a/2, B11a/5

z.+dan B11a/6

ziyān eyle-: Boşuna harcamak.

z. A26a/6

ziyān ol-: Bir işe yaramayıp heder olmak.

z. B34a/7

ziyānkār (Far.): Sürekli zarar veren kimse.

z.+lardan A76b/11

ziynet (< **zīnet:** Ar.): Süs.

z.+lerini B10a/3

ziynet vir-: Süslemek.

z. B10a/18

żuʿefāʾī (Ar.): Zayıflar, zayıflara dair.

melceʾi'ż-żuʿefāʾī (Ar.): Zayıfların, güçsüzlerin sığınağı anlamında padişah lakabı.

z. A5b/5

ẓuhr (Ar.): Öğle vakti, öğle.

z.+dur (vaḳt-i ṣalāt-ı ẓuhr) A16a/8

ẓulmet (Ar.): Karanlık.

z. A70b/10

ẓulmī (Ar.): Eziyete, sıkıntıya, adaletsizliğe dair.

dāfiʿü'ẓ-ẓulmī (Ar.): Haksızlığı, adaletsizliği def eden.

z. A5b/6

zuʿm (Ar.): Şüphe, batıl zan.

zuʿm it-: Şüphe etmek, zannetmek.

z. A25b/4, B19b/12, B34a/1

zühd (Ar.): Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme.

z.+üñ (ilgi) A11b/10

zühd it-: Kendini ibadete vermek.

z. A11b/10, B22b/14

zümre (Ar.): Topluluk, sınıf, bölük, takım.

z.+sinden B20b/7, B5b/1

zürriyyāt (Ar.): Nesiller, soylar.

zürriyyāt çıkar-: Soy yaratmak.

z. A59a/8

zürriyyet (Ar.): Nesil, soy, kuşak.

z.+e A59b/1

4.1. ARAPÇA SÖZLER DİZİNİ

A

ʿamme nevālühü (Ar.): "Allah'ın lutfu ve bağışlayıcılığı tüm evreni kaplamıştır." anlamında sözdür.

a. A72a/7

ʿazze ismuhū (Ar.): "İsmi aziz olsun." anlamında sözdür.

a. B37b/10

a.+nuñ A53a/6

ʿazze ve celle bilā-teşbīhin ve lā keyfiyyetin (Ar.): "Kıyassız ve nasıl olursa olsun onu tenzih ederim." anlamında sözdür.

a. B38a/10

B

biraḥmetike yā erḥame'r-rāḥimīn ve'lḥamdüli'l-lāhi Rabbi'l-ʿālemīn (Ar.): "Rahmetin için ey merhametlilerin en merhametlisi, hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur." anlamında sözdür.

b. A81a/1

E

elestu bi Rabbiküm (Ar.): "Ben sizin Rabb'iniz değil miyim?" anlamında söz.

e. A59b/1

G

ġafera'llāhu lehu (Ar.): "Allah onu affetsin." anlamında söz.

g. A5a/11

K

kān lem yekün (Ar.): **"**Yokmuş hiç olmamış gibi" anlamında söz.

k.+den B34a/7

keremallāhu vechehu (Ar.): "Allah yüzünü ak etsin." anlamında söz.

k. A72a/6

R

rıḍvānu'llāh ʿaleyhim (Ar.): "Allah ondan razı olsun" anlamına gelen söz.

r. A4a/10

rıḍvānu'llāh Taʿālā ʿaleyhim ecmaʿin (Ar.): "Allah hepsinden razı olsun" anlamında söz.

r. B19a/7

V

ve huve's-semīʿü'l-baṣīr (Ar.): "O her şeyi gören ve işitendir" anlamında söz.

v. A35a/5

Z

ẕikrehu (Ar.): "Zikretti" anlamında söz.

z. A23a/8

5. SONUÇ

16. yüzyıl vezir ve veziriazamlarından Lütfî Paşa'nın yazdığı *Tenbîhü'l-Âkılîn ve Te'kîdü'l-Gâfilîn* adlı eseri, dinî-ahlâki bir eserdir ve halka İslâm'ı daha iyi öğretmek amacıyla kaleme alınmıştır. Çalışmada eserin üç nüshası karşılaştırmalı olarak incelenerek nüshalar arasındaki farklılıklar üzerinde durulmuş, dil incelemesi ve diziniyle eserin ve dönemin söz varlığına ilişkin çıkarımlarda bulunulmuştur.

Eserin esas alınan İÜ nüshası 81 varaktır. İlk varakta 5, diğer varaklarda 11 satır bulunmaktadır. Yardımcı nüsha olarak kabul edilen ve gerekli durumlarda metne dahil edilen Millet Ktp. nüshası 53 varaktır ve tüm sayfalarda 19 satır bulunmaktadır. Sadece 21 a'da 20, 53 a'da 3 satır bulunmaktadır.

Metnin genelinin sade ve anlaşılır olduğunu söylemek mümkündür. Lütfî Paşa'nın özellikle halka imanı ve İslâm'ı öğretmek için sade bir tutum sergilemiş olması muhtemeldir. Ancak bazı kısımlarda dinî terimlerin ve Arapça ayet ve hadislerin yoğunluk gösterdiğini de belirtmek gerekmektedir.

Eserin İÜ nüshasında ve belli bölümlerinin metne dahil edildiği Millet Ktp. nüshasında 1445 Arapça kelime ve tamlama, 581 Farsça kelime ve tamlama, 1 İtalyanca ve 1 Yunanca kelime bulunmaktadır. Aynı zamanda eserde her konu, ayet ve hadislerle çokça desteklenmiştir.

Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılmış olan eserin dil özelliklerine bakıldığında Eski Türkiye Türkçesinin dil özelliklerini devam ettirdiği görülmektedir. Bununla birlikte zaman zaman Osmanlı Türkçesine geçiş dönemi özelliklerinin de görüldüğünü ve kelime ve eklerin yazımında ikili kullanımların olduğunu söylemek mümkündür.

Eser, 16. yüzyıl söz varlığına ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır. Ayrıca 16. yüzyıldan bugüne Türk dilindeki değişimlere ışık tutması bakımından da önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Ahmet Vefik Paşa (2000), *Lehçe-i Osmânî*, Haz. Recep Toparlı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

AKALIN, Şükrü Halûk (1995), "Eski Anadolu Türkçesinde Cümle Başı Edatlarıyla Kurulmuş Cümleler", *Türk Dili,* S. 518, s. 156-163.

_____, (2004), "Eski Anadolu Türkçesinde Ki'si Düşmüş Birleşik Cümleler Üzerine", *Zeynep Korkmaz Armağanı*, Ankara, s. 51-60.

AKAR, Ali (2019), *Oğuzların Dili: Eski Anadolu Türkçesine Giriş*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

ATİK, Kayhan (2001), *Lütfi Paşa ve Tevârih-i Âl-i Osmân*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

AYVERDİ, İlhan (2020), *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.

BANGUOĞLU, Tahsin (2019), *Türkçenin Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

CERİTOĞLU, Murat (2022), "İyelik 3. Kişi Ekinin +(s)I(n) Yapısında Olduğu İddiasının İspatı İçin Getirilen Cümlelerdeki Kanıtlar Üzerine", *Prof. Dr. Recep Toparlı Armağanı*, İstanbul: Kesit Yayınları.

CLAUSON, Sir Gerard (1972), *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford.

DEVELLİOĞLU, Ferit (2015), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat,* Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

DİLÇİN, Cem (2013), *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ERGİN, Muharrem (2013), *Türk Dil Bilgisi,* İstanbul: Bayrak Yayınları.

ERSOYLU, Halil (1996). *Kız Destanı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

_____, (2000), "Eski Türkiye Türkçesi Metinlerinde Kullanılan Elifli Vav", *Hasan Eren Armağanı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

GÖKBİLGİN, M. Tayyip (1955), "Lütfi Paşa", *İslam Ansiklopedisi*, C. 7, s. 96-101, İstanbul, MEB.

GÜLSEVİN, Gürer (2017), *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

GÜLSEVİN, Gürer ve BOZ, Erdoğan (2019), *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara: Gazi Kitabevi.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin (2015), *Türk Dilinde Edatlar*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

İPŞİRLİ, Mehmet, "Lutfi Paşa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, XXVII, 234-236, İstanbul.

JAHJA, Muharem (2003), Lutfi Paşa'nın (893/1488-970/1562) Halâsü'l-Ümme Fî Ma'rifeti'l-Eimme Risâlesinin Tahkik, Tahlil ve Tercümesi, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KARAHAN, Leyla (2007), *Türkçede Söz Dizimi*, Ankara: Akçağ Yayınları.

KARTALLIOĞLU, Yavuz (2011), *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kâşgarlı Mahmud (2013), *Divanü Lûgat-it Türk*, I-IV Cilt, Çev. Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KANAR, Mehmet (2000), *Farsça-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Deniz Kitabevi.

_____, (2009), *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü I-II*, İstanbul: Say Yayınları.

_____, (2009), *Arapça-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Say Yayınları.

_____, (2012), *Arap Harfli Alfabetik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Say Yayınları.

KOMİSYON (1995), *Tarama Sözlüğü I-VIII,* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KOMİSYON (2011), *Türkçe Sözlük,* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KORKMAZ, Zeynep (2014), *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi),* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KÖKSAL, Asım Cüneyd (2017), "Bir İslâm Âlimi Olarak Lütfi Paşa", *Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies,* C. 50, s. 29-72.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad (1925), "Lütfi Paşa", *Türkiyat Mecmuası,* S. 1, s. 118-150.

Lütfî Paşa, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, numara 28.

_____, (H 1341), *Tevârih-i Âl-i Osmân,* neşr. haz. Hâfızıkütüp Âlî Bey, İstanbul.

_____, (1990), *Tevârih-i Âl-i Osmân*, Yay. Haz. Serhan Tayşi, İstanbul: Enderun Kitabevi.

ÖZMEN, Mehmet (2013), *Türkçenin Sözdizimi*, Adana: Karahan Kitabevi.

ÖZTÜRK, Erol (2017), *Eski Anadolu Türkçesi El Kitabı*, Ankara: Akçağ Yayınları.

ÖZYAŞAMIŞ ŞAKAR, Sezer (2014), *Şehzâde-i Cüvân Hikâyesi*, İstanbul: Doğu Kütüphanesi.

REDHOUSE, S. J. W. (2006), *Turkish and English Lexicon New Edition,* İstanbul: Çağrı Yayınları.

REDHOUSE, S. J. W. (2013), *Türkçe/Osmanlıca-İngilizce Sözlük*, İstanbul: SEV Yayıncılık.

Şemseddin Sami (2012), *Kâmûs-ı Türkî,* İstanbul: Çağrı Yayınevi.

SERTKAYA, OSMAN F. (1996), "Bolsungıl Tep Tediler", *Uluslararası Türk Dili Kongresi*, 1988 (26 Eylül 1988 – 3 Ekim 1988), Ankara, s. 135-142.

STAINGASS, F. (1930), *Persian-English Dictionary,* two impression, London.

TİKEN, Kâmil (2020), *Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf-Fiiller*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri (2019), *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul: Kapı Yayınları.

TULUM, Mertol (2011), *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

UĞUR, Ahmet (1982), *Lütfî Paşa, Âsafnâme*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

YILMAZ, Mehmet (1992), *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler*, İstanbul: Enderun Kitabevi.

Ziya Şükûn (1996), *Gencîne-i Güftât (Ferheng-i Ziyâ) I-III*, İstanbul: MEB.

TIPKIBASIM

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NÜSHASI (İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ TY01930)

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ دِيُو بِيُورْدِي وَادَمْكْ زِيخ

بَعْضِيْن بَعْضِيْنْدَن مُكَرَّمْ قِيلُوبْ جُمْلَهْ اِيمَانْلَه

بَرْيُومْ عِنَايَتِ بَرْلَه جُودْ وَجَنَانْ نَصِيبْ اَيْدَرْ

وَبَعْضِيْن كُفْرْ بَلَاسِنَه مُبْتَلَا قِيلُوبْ عَدْلْ

بَرْلَه طَامُوْ اُودْنَه قُونْيَارِنْتَه كِهْ كَلَامِ قَدِيمِنْدَنْ

بِيُودِي فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ

وَهَرْاِرَانْ هَزَارْ تُحَفْ صَلَوَاتْ اَنْبِيَا وَرُسُلْ

مُطَهَّرْ رَوْضَه لَرِنَه اُولْ سُونْكُمْ ضَلَالَتْ يَنْهَدَنْ

يَاوُوَارْ مِثْلَه طُغْرُو يُولْ كُسْتَرْدِلَرْ وَشَبْ

جَهَالَتْدَه قَالْمِشْلَرْ دَلِيلْ اُولْ صُبْحْ وَيَقِينَه

يِتِشْدِرْدِيلَرْ عَلَى الْخُصُوصْ كِهْ اَنْبِيَا وَرُسُلْ اَدَسِنْدَه

خَلْقُكْ بِهْتَرِينِي سَيِّدُ الْمُرْسَلِينْ خَاتَمُ النَّبِيِّينَ

مُحَمَّدِ مُصْطَفَىٰ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ يَنْغَامْبَرْ

كُونْدَرْدِي وَرَحْمَتِلَه مَوْصُوفْ قِيلُوبْ

وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ دِيُو بِيُورْدِي

وَاَنْكْ ذَوْضِيسِنَه هَزَارْ بَارْ هَزَارْ دُرُودْ وَمَرْقَدِه

فِرَاوَانْ وُبِي پَايَانْ ثَنَالَرْ اُولْسُونْ وَرَحْمَتْ اَنْكْ

اَهْلِ بَيْتِنَه وَيَارِنْلَرِنَه اُولْسُونْكُمْ اَنْلَرِي جُمْلَهْ

مُؤْمِنْلَرِنَه مُقْتَدَا قِلْدِي كِهْ اَصْحَابِي كَالنُّجُومِ بِاَيِّهِمُ

اقْتَدَيْتُمْ اهْتَدَيْتُمْ خُصُوصًا كِهْ اُولْ چَهَارْ يَارِ بَرْكُزِينْ

اَبُو بَكْرْ وَعُمَرْ وَعُثْمَانْ وَعَلِي رِضْوَانُ اللهِ عَلَيْهِمْ

اَجْمَعِينْ رِوَايَتْ اِيدِرْ عُمَرْ بْنِ خَطَّابْدَنْ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ

کمترین بندگان ارزندان ایدیکه • سلطان عالم
پادشاه بنی آدم • شهریار جهان • ظل الله علی العالمین
الایمان • باسط الامن والامان • ناشر العدل
والاحسان • معز الدنیا والدین • غیاث
الاسلام والمسلمین • ملجاء الضعفا والمساکین
قامع الکفر والعناد • دافع الظلم والفساد
حافظ بلاد الله • ناصر عباد الله • ناظم امور عالم
افضل واکمل اولاد بنی آدم • سبب نظام
ملک دوران • وآیة رحمت رحمان • اعنی
سلطان الاعظم • والخاقان المعظم • مالک
رقاب الامم • مولی ملوک العرب والعجم

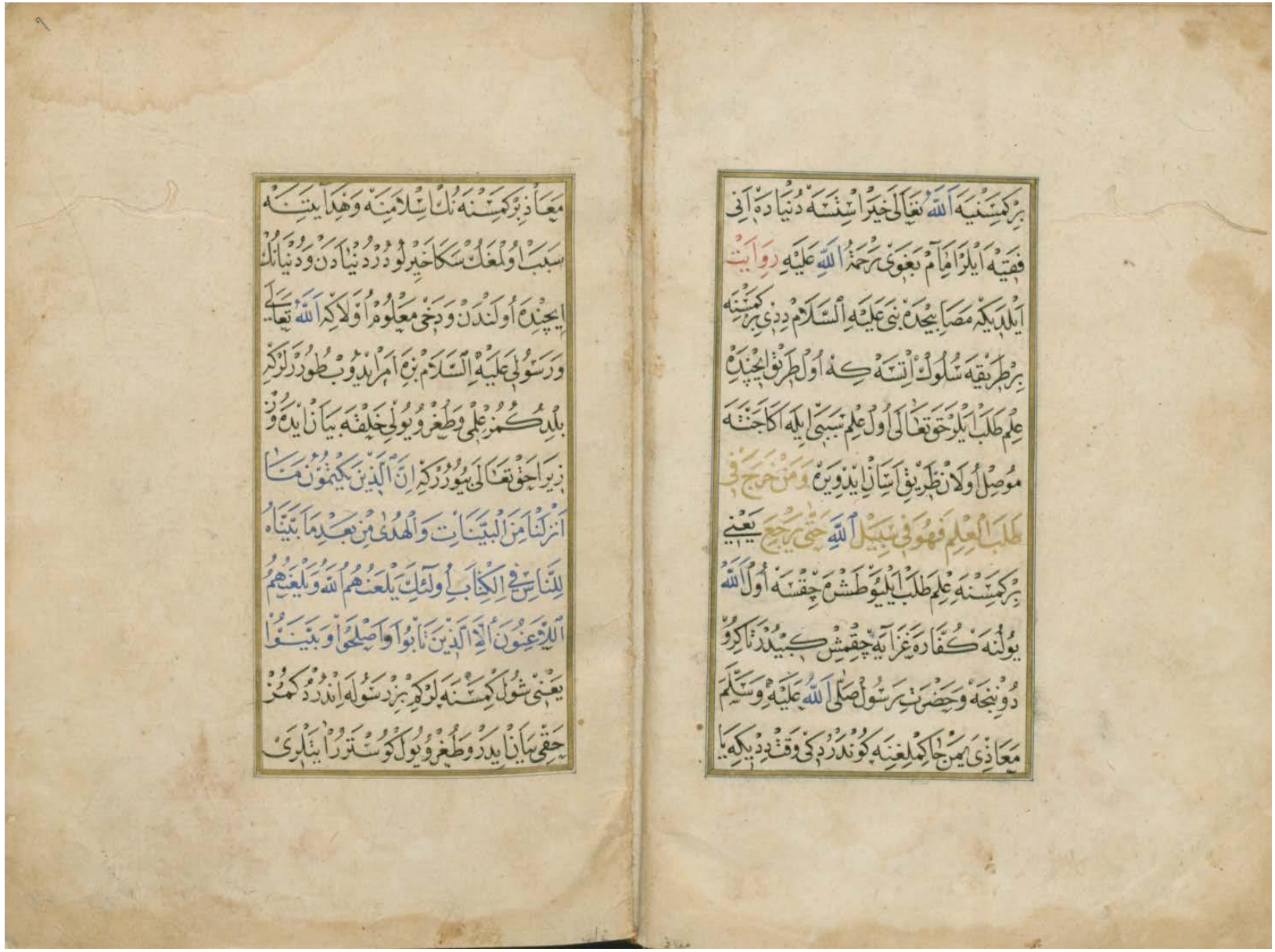
سلطان ابن السلطان سلطان سلیمان خان
ابن سلطان سلیم خان • الله تعالی دولتین
دایم ایدوب کاهردم یاردمجی اولسون خالیا
بوبنده ی مقداری خاکدن قالدوروب لیاقت
واستحقاق یوغکن وزارت مسندینه اولشدیریلیر
حق تعالی جمیع زمانه خطا ارزندن امین المسئول
امین یا مجیب السائلین • اوت بوکاه کاراید
کوردم که خلقک چوغی امی اولوب ایمان و اسلام
بلمسنه ایکن مقید اولیوب دین بابندن غافل
اولشلردر ایله اولسه بوضعیف دخی دلدیکه
خلقک غافللرنه تاکید ایدوب بعضلرینه بعض وشلرک

حکمی بیانندہ در ایلہ اولسہ ایمان و اسلام
بابندن برینچہ مسائل جمع ایدوب تنبیہ
الغافلین و تاکید الغافلین دیو اد ویرلدی
دیمشلر دکر غافل ایلہ غافل صورتدہ وکتابندہ
اکسیک دخی بر در اوقدہ لرندہ بری برندن فرقلری
عمل و نقطہ لر در واقعدہ غافل اولدرکہ
سہل تنبیہ ایلہ سوزطوتوب عمل و عبادت
ایدر و امرہ امتثال ایدرنہ کم حق تعالی دیدی
وما یذکر الا اولوا الالباب یعنی عقل اہلی قبول
ایدر سوزی غیر لرا تمز و غافل خود کندودن دخی
غافلدر اورانی برنسنہ ایلہ متنبہ اولماز

یرادتوجوناکید اولمینجہ بویلہ اولجق بوکابک
ادی بو وجہلہ قونلماسنہ سبب بو اولدی تاکم
اوقیوب فائدہ لنلر وکندوی دعاء خیرلہ اکالر
اوت عرنی و یافارسی انک ایچون اولندیکم قدر
یتیوب وہم خلقک اکثری تورکی دیل سویلیکن
تورکی دیل اوزرہ ایمان بابندن ایمان و اسلام
بلدر دینچہ ایتلر وحدیثلر و علم فقہ دن بنچہ
مسائل جمع اولندی اولکی فصل فرض اولنان
علمک و فضیلت علمک بیانندہ در و ایمان و اسلام
بلنمز الا علملہ وحضرت رسول صلی اللہ علیہ وسلم
دیدی من یرد اللہ بہ خیرا یفقہہ فی الدین یعنی

برکمسنیه الله تعالی خیر اسنه دنیاده آنی
فقیه ایلر امام اعظم بغوی رحمة الله علیه روایت
ایلدیکه مصابیحده نبی علیه السلام دن برکمسنه
برطریقه سلوک ایتسه کنه اول طریقه ایچنده
علم طلب ایلر حق تعالی اول علم سببی ایله الکا جنته
موصل اولان طریقی اسان ایدر ومن خرج فی
طلب العلم فهو فی سبیل الله حتی یرجع یعنی
برکمسنه علم طلب ایلیوطشره چقسه اول الله
یولنه کفاره غزا یه چقمش کبیدر ذاکروه
دونبجه وحضرت رسول صلی الله علیه وسلم
معاذی یمن حاکملغنه کوندردکی وقتده دیکه یا

معاذ برکمسنه نک اسلامنه وهدایتنه
سبب اولمغک سکا خیر اولور دنیادن ودونیانک
ایچنده اولندن ودخی معلوم اولاکه الله تعالی
ورسولی علیه السلام بنی امر ایدیوب طورلرکه
بلدکزمز علمی وطغرویولی خلقه بیان ایده وز
زیرا حق تعالی بیورورکه ان الذین یکتمون ما
انزلنا من البینات والهدی من بعد ما بیناه
للناس فی الکتاب اولئک یلعنهم الله ویلعنهم
اللاعنون الا الذین تابوا واصلحوا وبینوا
یعنی شول کمسنه لرکه بزدسولله اندردکمز
حقی یایدروطغرویولکوستورایتلری

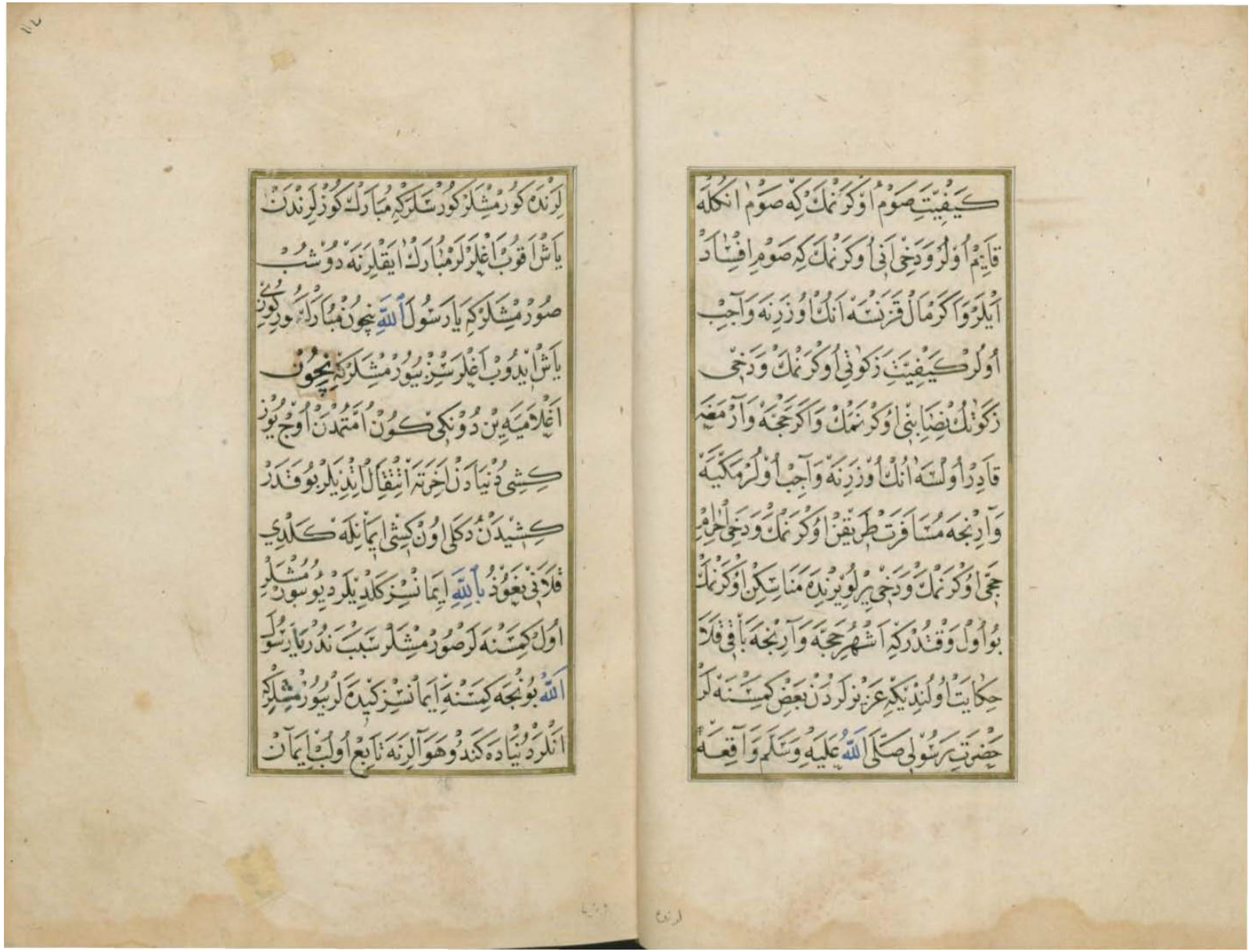
توحید درالله تعالینک ذاتی وصفاتلرینی بوعلم
ایله بلمودر وبوعلمی اوقیوب دکلینلر ودادین
الوب دادنلره بوندن طنلوا علم اولن وبر
کمسنه کم بارتعالینک ذاتنی وصفتلرینی
بیله شویله کم حق تعالی کلام قدیمنده بلدردی
ودخی حق تعالی امر ایلدوکی طاعاتی اشلیه ونهی
ایلدوکی نسنه لردن قاچه یسن بوندن طولیلر
الاجنده حق تعالینک دیدارین کورمکله
ودیدکمز وتضرع عمز بودر کم حق تعالی بزی وتمام
موحدین مؤمنلری کندوکمال کرمندن
ایمان دادین طندرب ایمان اوزرنه ختم ایدوبن

وکندوذیدارندن محروم ایلمیه آمین یارب
العالمین وحضرت رسول صلی الله علیه وسلم
دیدیکی طلب العلم فریضة علی کل مسلم و
یعنی علم طلب ایلمک فرض اولمشدر هر مسلم و مسلمه
اوزرنه ودخی نبی علیه السلام دیدی اطلبوا العلم
ولو بالصین یعنی علم طلب ایلک اهلندن اوکرنکله
اکر اول علم چین ماچینده دخی اولورسه ودخی
بیورمشدرکه ان کان بینکم وبین العلم محاربة من نار
فجزوها فانه لیس بینکم وبین الجنة طریق الا العلم
حدیث اولدرکه اکرسز وکله علم اراسنده اوده دن
دکزاولورسه کرکدرکه طلاسز اوته یانه

بلمه سن مقيدا اولب ايكن مراد ايدنمه مشلريدي

اكنجي فصل ايمان واسلام بيانيندهدر

ايمان واسلام بلمك فرض عيندر اكر اركك اكر

دينشيه عاقل وبالغ اولد قدنصكره بالكله

ايمان اينا نمقدرنيه كم كلام قديمندهدر حق تعالى

بيورودي امن الرسول بما انزل اليه من ربه

والمؤمنون كل امن بالله وملائكته وكتبه

ورسله يعني رسول الله صلى الله عليه وسلم

كرچكلدي شول نسنه ايكه رينديدن اكا

اندرلدي ودخي دكلي مؤمنلر الله تعالى يه ايمان

كتوردي لر قديمندر اولنلر ابتدا سني بوقت

اخرنك انتهاسي بوقشريكدن واولادا ولمقدن

منزهدر دخي فرشته لرينه ايمان كتوردي لر

انلرالله تعالينك مخلوقدرو قوللريدر عبادتدن

خالى اولمزلرودخي كتابلرينه ايمان كتوردي لر

كلسي حقدرانلر كلامدرو ايمدر مخلوق

دكلدرودخي رسوللرينه ايمان كتوردي لر

كه كلسي حق پيغامبرلردرودخي جميع

پيغامبرلركه كلمشدر حقدين اوزره اولشدر

وكتابلركه اولپيغامبرلره كوكدن انمشدر

كلسي حقدراوتصكره دين محمد عليه السلام

كه اسلام دينيدر ظاهر اولجق دكلي پيغامبرلر

يعمل من الصالحات وهو مؤمن ديو بيور مشدر
هر بر سي ده آخل اولما مسني خبر ويرر وحضرت
رسول صلى الله عليه وسلم افضل اعمالدن سؤال
اولندقده جوابنده ايمان دركه اندن شك وشبهه
اولميه ديو بيور مثلو وهم اجماع امت بولنان اوزره
دركه ايمان عباداتك شرطيدر مشروط خودداخل
اولمز شرطه نظيراكه اشترا طاشيء بنفسه
ممتنع عدد ابدستيله نمازكبي كه اول ابدست
الميوراندن صكره نماز قلميور وبر كمسنه نك
ابدستي اولمسه بيك نماز قلسون فائده اثمز
وكروانجلين بركمسنه ايماني بلمسه بيك للو

عبادت آيلسون هيچ فائده ورمز وهم ايمان
اكر طاعتك اسمي اولديو بو تقديرجه
بعض اعمال بولنما مغله ايمان بولميوب مصدق
ومقر طاعت كوزمدن كرك مؤمن اولميا يديي
اجماع خود بونك خلافي اوزره دركه بو مصدق
ومقر عمل اتمدن موتي ايرشنه مؤمن اولب
ايمانله كتمش اولرزيرا اجماع مسلمين بونك
اوزره دركه مجرد اعتقاد له اسم ايمان تحقيق
بولب حكم ايمان دخي ثابت اولروايمان على حده
هر بر عملك اسم اولا بو بويله هر طاعت باشغه
بر ايمان اولب بر طاعتدن بر طاعته انتقال

وَنُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بِكُلِّ كِيم
ايمانى درت وجه اوزره دمشلدر بريى ايمان
ابدى وبريى ايمان غيبى وبريى ايمان اختيارى
وبريى ايمان ضرورى وايمان ابدى اولدركم
انا وانا مؤمن اولروا اولا تلرك ايمانى حالنده
طوغمش اولا واولكمسنه طغدغى كبى اولدن
تا قيامت كونيه دكن ايمان اوزره اولا ودين
محمددن عليه السلام دونمش اولا ايمان
غيبى اولدركم حضرت رسولى صلى الله عليه
وسلم كورمش اولا همان معجزاتن واوصافن
اشتمكله ايمان كتوره شويله كه حبشه ملكى

ايدن بردينه دن بردينه انتقال ايمش اولربويله
خود دكلدر واكر صور سلركم ايمان ايله اشهدر
يوقسه يرآدملر مشهد رجوابر ويركه ايمان
الله تعالى ايدن قوللرينه هدايتدر وهدايته
يارد ايلمشدر دمك كفر دن زيرا صفات الله
دركه اكنجى ايمان قولك اقرار يدر وقول وقولك
اقرارى دخى يارد ايلمشدن زيرا كه كلام قديمدر
والله خلقكم وما تعملون ديو بيوردى كلام
قديم تفسير ايدنلر دمشلدر دركه ايمان بر نورد
قولك كوكلنده شويله كه حق تعالى كلام
قديمه خبر وردى اولئك كتب فى قلوبهم الايمان

منع ایدکم الادرواندلر ایمان ودردکم نعما
درباری تعالی فرقان عظیمنده بوا کسی ایله منت
ایدوب واسبغ علیکم نعمه ظاهره وباطنه
دیو خبر ورمشدر ابن مسعود رضی الله عنه
ایدر باری تعالی سنوک اراکوزده اخلاقلوندن
قسمت اتمشدر شویلکی هر زفلر کوزی قسمت
اتمشدر وحق تعالی مالی سودکی کمسنیه
ویرور وسودکی کمسنیه دخی ویرور اما
ایمان همان سودکی کمسنیه ویرور ودخی
یحیی بن معاذ ایدر ایمان بر جوهردر رکه انک
ایچنده اوچ جوهر وارد دیرلر اودن نجات

وخلاصه در بر سنی جنته کرمکدر وبر سنی وصول
بولبا ولشمقدر اللهم ارزقنا مع اخواننا
الذین سبقونا بالایمان ودخی بعضلر ایدر
بویر یوزنک هر طرفنده بر شهر وارد در هر بر
شهرده حصن وقلعه وارد در هر بر قلعه
خزانه وارد در وهر بر خزانه جوهر وارد در وهر
بر جوهرک حاسه یه قاصدی وارد در هر بار
قصد ایدرکه اول جوهری الا امنی سنک
شهرک یر یوزنده خلقه جسمکدر قلعک اول
شهرده قلبکدر خزانک اول قلعه اعتقاد
پاکلکدر جوهرک اول خزانه ایمانکدر قصد

إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ
وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ يعنى دركون
مغفرته سرعت ايلك دخى جنته سرعت ايلك
كه اول جنتك كينكلكى يرلر وكوكلر
قدر در دخى اول جنت ابديدر ايچنده اولانلر
اولب فابو لمزلر الله يعاليدن قورقن كمسنه
لر ايچون يرا فلنمشدر ودخى جهنمك عذابنى
وعقابنى دائمدر ابدى در ايچنده اولانلر
ابدى در كافرلر يحون ودخى مؤمنلرك عاصى لرى
ايچون يرا فلنمشدر فانى اولمزلر وصراط كبروسن
كجمك حقدر اول بركو بريدركه جهنمك اوزرنه

چكلمشدر قيلدن انجه در قلجدن كسكندر
رسول الله صلى الله عليه وسلم دديكى اولكجن اول
كيروى امتملره بن اولورم اندن صكره سائر انبيا
امتلرينله كيرلر واول كونده كمسنه سويلمز
الا رسوللرور رسوللرك دخى سوزلرى اول كون
اللهم سلم سلم اولا ودخى بنى لرك شفاعتى
كرچكدر ودخى بيزوم بيمزك شفاعتى
كرچكدر كناهلو مؤمنلره دخى عذاب
اولمليكن اهلنه يوك كناهلرى شفاعتله
كيدجك كوجكلرنى عفو ايدوب جنته قويمغه
حق تعالى وعده اتمشدر وخلقى برينه شفاعتى اتمك

برنسنه الله تعالی یه بکزمز ودخی الله تعالی
مخلوقاتدن برنسنیه بکزمز زیرا الله تعالینك
وجودی واجبدر غیری نسنه نك وجودی
ممکندر واجب الوجود هر نسنه دن غنیدر
ممکن الوجود محتاجدر بس واجب ممکنه بکزمز
وممکن واجبه بکزمز نسنه کیم حق تعالی بیوردر
قالوا اتخذ الله ولدا سبحانه هو الغنی یعنی
نصارا دیلر کم حق تعالینك ولدی وار دیلر
بن الله تعالی تنزیه ایدرن ولدی اولمقدن
بنجه ولدی ولاکه اول جمیع نسنه دن غنیدر
هیچ برنسنیه محتاج دکلدر ودخی الله تعالی

اسملرندن وصفلرندن خالی اولمدیغی
صفات ذاتیه کرك صفات فعلیه اولسون
یعنی حق تعالینك برکمال یوقدر اسملرندن
وصفلرندن کم حاصل اولمامش اولا زیرا
حق تعالینك وجودی واجب اولدوغی کبی
صفلری دخی واجبدر وجود بولامیوقدر
ودخی حق تعالینك ذاتی جمیع صفاتینك
حصولنده کفایت ایدرنسنه کم حق تعالی ایدر
یا ایها الناس انتم الفقراء الی الله والله هو
الغنی الحمید یعنی ای مخلوقات سیز الله
تعالی یه محتاجلر سیز الله تعالی غنیدر حمیددر

وَدَخی حَقْ تَعالی قُدُّوسُ دُر یَعْنی پاکْ دُر
اِجْتِنابْ مادَه لَرْ نْدَنْ وَانَكْ قادِرْ شَمَهْ سِنْدَنْ
وَدَخی پاکْ دُر مُمْكِنْ لَرُكْ ذاتِنْدَنْ وَانْلَرُكْ
قادِرْ شَمَهْ سِنْدَنْ وَبِالْجُمْلَه هَرْ نِسْنَه كَه اِنْسانْ
اِنی تَصَوُّرْ اِيدَرْ حَقْ تَعالی اَنْدَنْ مُنَزَّهْ دُر اِنْسانُكْ
خاطِرِنَه خُطُورْ اِيدَنْ مَخْلُوقْ دُر حَقْ تَعالَيْنُكْ
اِرادَتی وَمَشِيَّتِنی اِيلَه حاصِلْ اُولُر بُوظاهِرْ دُر كِه
خالِقْ مَخْلُوقُكْ غَيْرِيدُر وَدَخی حَقْ تَعالی عَرْشْ
اُوزَرِنْدَه دُر اَمّا عَرْشِی مَكانْ اِيدِنُوبْ اَنْدَه قَرارْ
اِتْمَكْدَنْ مُنَزَّهْ دُر دَخی عَرْشِ اِنی كُونْرْ مَزْ بِلَكِه اُولْ
عَرْشِی وَعَرْشُكْ غَيْرِ نی صِقْلَر وَدَخی حَقْ تَعالی هَرْ نِسْنَيه

وَكِيلْ دُر هَرْ نِسْنَه نُكْ مُصْلِحِتِنی اُولْ بُودُر وَدَخی
هَرْ مَوْجُودَه يَقِينْ دُر وَدَخی حَقْ تَعالی اَيدُر
وَهُوَ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ يَعْنی كِشِنُكْ
طَمَرْ لَرِنْدَنْ يَقِينْ دُر اَمّا حَقْ تَعالَيْنُكْ يَقِينْ
لِغی جِسْمْ لَرِ يَقِينْ لِغِنَه بَكْزَمَزْ نِتَه كِه حَقْ تَعالی
ذاتی وَصِفاتی جِسْمْ لَرِ ذاتِنَه وَصِفاتِنَه بَكْزَمَزْ
وَدَخی حَقْ تَعالی بَرْ نِسْنَه دَه حُلُولْ اِتْمَزْ وَدَخی بَرْ نِسْنَه
اَنْدَنْ حُلُولْ اِتْمَزْ حُلُولْ اِيكِی دُرْلُودُر بَرِ شَیْ صُولْ
بُرْدَاقْدَه طُورْ دُوغْرِی كِبی وَبَرِ شَی كُولْ صُوْ بِيكْ
يَبْرَاقْ اِيچِنْدَه طُورْ دُوغْرِی كِبی بُوَاكِسی بِلَه
حَقْ تَعالَيْدَه مُحالْ دُر وَدَخی حَقْ تَعالی مَكانْ دَه

31 b

اولمقدن وزمانده اولمقدن منزهدر دخی
کاملدر نقصانی یوقدر ذاتنده وصفاتنده
غیری نسنه انك ذاتنده اولمز وذاتی غیری
نسنده اولمز ودخی حق تعالی برحالدن برحاله
وبرپردن بریره وارمقدن منزهدر بلکه
صفات کراندن فعل صادر اولر خلوقکبی
ورزق ویرمکبی وصفاتنده برنسنه حادث
اولمز سزن برصفاتی فعلنك کبی اثری حادث
اولسه اول حادث فعلنك اثریدر فعلی
دکلدر مثلا مقناطیس دموری چکر کندوده
اولن قوتی خاصه ایله بوجمله ایله فعل حادث

32 a

اولمز بلکه فعلك اثری حادث اولر ودخی
صفات ذاتیه سی برله غیری سببدن کمال
بولمقدن منزهدر ودخی کمال ویرن صفتلر
ایله منزهدر نقصان ویرن صفتلردن مثلا
علم برله جهلدن منزهدر وقدرت برله عجزدن
منزهدر وارادت برله جبردن واضطرارندن
منزهدر وحیات برله موتدن منزهدر خالق و
رازق یوقدر الا اولدر ودخی فاعل ومدبر یوقدر
الا اولدر ودخی حاکم ومالك یوقدر الا اولدر
ودخی حق تعالینك صفات ذاتیه سی یونلردر
برسی حیاتدر وبرسی قدرتدر صفات ذاتیه سی

اولدرکه کندوذاتندن حاصل اولا غیری
نسنیه تعلق اتمزسه پس حق تعالی حیدر
برحیاتله که اول ازلدن دنی صفتدر وقادردر
برقدرتله که ازلدن دنی صفتدر صکره دن
اولمش قدرت دکلدر زیرا حادث نسنه الله
تعالینک ذاتله قایم اولمازنه کم ذکر
اولنمشدر وحق تعالی هوالحی القیوم ودنی
وانه یحیی الموتی وهوعلی کل شیء قدیر دیدکی
قولندن صادر قدر یعنی حق تعالی حیدر یعنی
دیدیکدر وقیوم در یعنی ممکانک وجودنی حفظ
ایدیجیدر ودنی حق تعالی اولولرک دیکودر ودنی

هرنسنیه قادر درر دیکدر ودنی صفات
ذاتیه دن برسی علم درکما قال الله تعالی
وهوالله فی السموات وفی الارض یعلم
سرکم وجهرکم ویعلم ماتکسبون
یعنی حق تعالی عالم در جمیع موجوداته بیوره
وکوکدن ذره مقدارنسنه حق تعالینک
علمندن طشن دکلدر ودنی حق تعالی کرلو
نسنه لری واشکاره نسنه لری جمله بیلور
ازلدن اولان علیله صکرن علم اولمغله
دکلدر ودنی حق تعالی بیورر الا یعلم من
خلق وهواللطیف الخبیر برنسنه خلق ایدن

وضرر دهه وامنی ده وزیانده وارتوقدره
واکثکده بوجمله حق تعالینک تقدیریله
وارادتیله وقضاسیله اولور پس ماشاء
الله کان وما لم یشاء لم یکن دیمکدر یعنی هر نسنه که
الله تعالی دیله اول اولور ودیمیه اول اولمز ودخی
حق تعالی فعال لما یرید دیمکدر یعنی دیلدکن اشلیجه
ارادتینه وندودرکمسنه یوقدر ودخی حکمنی
بوندرکمسنه یوقدر ودخی هیچ برقولک هدن
قچامز الاحقک ارادتیله ویارد میله ودخی هیچ
برقولک عبادنه قدرتی یوقدر الاحقک دیله سیله
ودخی توفیقی الیه دراکرانس وجن ملک شیاطین

جمله جمع اولسلر عالمده برذره حرکت اتدرمکه
یاساکن اتمکه حق تعالینک ارادتی اولمیوب زن
اصلا قادر اولیالر بلکه دیمکه دخی قادر اولمیه
نیه که حق تعالی بیورمشدر وما تشاؤن الا ان
یشاء الله یعنی هیچ برنسنه دیمیه مزسز
سزوک دیمکوزی حق تعالی دیمیجه پس حق
تعالی ازلده هر نسنه نک وجودینی تقدیر
اتدکی زمانده دیمشدر علمنده اولان وجمله
پس علمنده وارادتنده اولان وجهله واقع
اولور تبدیل وتغییر وتقدیم وتاخیر اولمز زیرا
چونکه صفات ذاتیه کندوذاتنده اولان

صفتلرده نقصان اولماز مخبوندن صفتی اولرانی
ذکر ایتدکده نصکن صفات فعلیه ذکر ایدر
بو اولصفتلرده رکن فعلله متعلق اولمخبوندن
صفت اولرمذکور صفتلرکبی وبونلرك غیری
احیا کبی یعنی دیرکورمك واماتت کبی
یعنی اولدرمك دخی انبات کبی یعنی بوزمك
دخی انما کبی یعنی بویتمك دخی تصویر کبی
یعنی صورت یارتمق پس تخلیق دخی انشا دخی
صنع برمعنایه کلوردکه یوغکن وجوده کتورمك
کرکسنه بوندن اول برنسنه نك اسلوبنی
اوزرنه اولایا اولیه امّا ابداع برا ول

نسنه نك اوسلوبی اوزرنه اولمیاندر
دخی ترزیق رزق ویروب انی برحیوانه قوت
ایتمکدرکه انجلین کر اسماء الله دخی
صفات الله کلیسی مساویدر عظمه وفضله
هیچ اراکلرندن نقاوت یوقدر زیرا صفات
الله کلیسی لاهو ولاغیره معناسنه اولمقله
نقاوت یوقدر بونقدیر وجه الله یعنی نك
صفاتی دخی اسماسی کلیسی عظمه وفضله
مساویدر بینلرنده نقاوت یوقدر اکر
سؤال اولنجق اولرسه اسماء الله بینده
نقاوت اولمدوغی تقدیر وجه الله یعنی نك

بعض اسماسی صمد کبی قیوم کبی کایجه
اسم اعظم دینلور ایله اولسه سن بلکه
آنکجون بونلر اسم اعظم دینلور کیم زیرا بونلر
الله تعالیدن غیره صمد قیوم دینلمز سایر اسما
بونك کبی دکلدر عالم کبی دنی سمیع کبی دنی
بصیر کبی دنی متکلم کبی زیرا بونلر الله تعالی
دن غیر اوزرینه اطلاق اولنور الله اوزرینه اطلاق
اولندوغی معنی کبی اگرچه الله تعالینك عالم
وسمعی وبصری وکلامی مخلوقك علمنه وسمعنه
وبصرنه وکلامنه مشابهتی یوغسه ده ایله اولسه او
هر اسم کیم الله تعالی اوزرینه اطلاق اولندوغی

معنی اوزرینه غیریه اطلاق اولنمیه اول الله
اسم اعظم در بونی بیلن در احد کبی غنی کبی
ودنی بونلردن غیری الله تعالینك اسمی اولمدیغی
نه کبی وارسه ودنی بر قرآن یا زمزم مخلوقدر
ودنی بر قرآن تلاوت اتمزمخلوقدر زیرا ابو
ذکر اولان بزم فهملمزدر وقرآن دنی شول
کلام ملکه حق تعالینك صفتی در اول مخلوق
دکلدر ابو حنیفه رحمة الله کتاب وصیتنده
ایدر بز اقرار ایدر ذکر قرآن حق تعالینك
کلامیدر مخلوق دکولدر ودنی حق تعالی
بنی سنه انذر دکی وسمی در دنی بنی سنه

مفهوم ملری بر ده کلدر زیرا علم و قدرت سمع و
بصر و دخی غیر لرك مفهوم ملری حق تعالینك
ذاتیدن مفهوم اولمانك غیر یدر و دخی وجود
لری حق تعالینك غیری ده کلدر مثلا سمیعك وجودی
بصیرك وجودینك غیری ده کلدر انسان صفتلرینك
خلافی اوزره زیرا انسانك سمعنك وجودی
بصرنك وجودینك غیر یدر زیرا هر بریسی باشقه
الندر و سایر صفات دخی بو قیاس اوزره در
اما نه کم نفس ناطقه کندوسنی صورت
واسطه اولمدن بیلور انکبجون که علمنك وجودی
کندو وجودینك غیری ده کلدر پس حق تعالی

علمی غیر واسطه اولمق سزن اولدوغی کبی
فعل و ارادتی و قدرتی و جمیع صفتلری بالذات
در واسطه یوقدر لاجرم صفتلرینك
وجودی غیری ده کلدر و دخی بلکه کل حق تعالینك
صفتلری چوقدر زیرا هر صفت کمالله موصوفدر
و اول صفتلرك طقسان طقوزی مشهوردر
اسماء حسنی ده لرباقیسی ده آنجق قرآندن و سایر
منزل کتابلرده و دخی حدیثلرده و آثارده
و حق تعالی قرآنده ذکر اتدوکی حضرت موسیدن
و غیری بیلدرن خبر ویروب دخی فرعوندن
و ابلیسدن خبر ورد کی بوجمله حق تعالینك

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ دِدِي پس حق تعالى بو ذكر
اولنان نسنه لردن منزه در وجودي
كندو ده قدرتي غير بدن اولانه بكزمك
يوقدرنه ذاتنده نه صفاتنده ودخي حق تعالى
بو اشيايه عالم در ازلده دخي خلق ايتمزدن اول
حق تعالى اشياء تقديريا تدي پس نيجون عالم
اولميه ازلده يعني دنياده واخرتده
اولب واولاجق نسنه لرك جمله لوح محفوظده
يازدي حتى اولب واولاجقدن عالم ارواحده
وعالم شهاده بر ذره قدر نسنه يوقدر كه
اول يازلمامش خارج اولانه كه حق تعالى

بيورر

بيورر لا يعزب عن ربك من مثقال ذرة في
الارض ولا في السماء ولا اصغر من ذلك
ولا اكبر الا في كتاب مبين يعني ربك
تقديرندن خارج قالمز ذره مقداري نسنه
يرده وكوكده اندن دخي كوچك دخي بويوك
نسنه لر دكلدر الا كتاب مبينده در يعني
لوح محفوظده در والله تعالى اشيايي قضا
ايلدي كن ديدوكي قوليله نه كم بيورر انما
امره اذا اراد شيئا ان يقول له كن فيكون
يعني حق تعالينك امري بر نسنه يه دلسه اكا
كن ديمك دلسه اول امرهمان اولور اول

ازلدن اولان صفتدر نته کیم یودر ومن آیاته
ان تقوم السماء والارض بامره یعنی حق تعالی
امر لرندندر کیم کوك ویر انك امر یله قایم در
در امر صریح ذکر ایدر حتی بز کلام الله حادث
دیمکدن بو ایله استدلال ایدرز کیم جمیع مخلوقات
کن قولنك اشریدر بو قول مخلوق دیمکدر دیورز
دخی دنیاده واخرتده برنسنه اولمز الا حقك
دلمسی ایله وعلمی ایله وقضا یله وتقدیری ایله
ولوح محفوظده یازمسیله اولر تقدیر یله لوح
محفوظده یازمق بر معنایه در لوح محفوظده
شویله اولسه کرك دیو یازمشدر شویله اولسون

کل شیء فعلوه فی الزبر وکل صغیر وکبیر
مستطر یعنی هر نسنه که اشلدلر لوح محفوظده
وار در ودخی هر بیوك وکوچك یازلمشدر ودخی
حق تعالینك اشیایه علمی قدیمدر هر نسنه یلدکی
وقت علم قدیمیله بیلور ودخی هر نسنه موجود اتنه
یا فانی اتنه علم قدیمی ایله بیلور وعلم قدیمینه موافق
موجود ایدر ویا فانی ایدر ودخی بیلوب طورمز
حق تعالینك علمی ذاتندن در هر غیری نسنه
واسطه سیله یوقدر پس ذاتنه تغیر کلمز ومعلوم
اولانك اختلافی ایله وجودی ایله علمنه تغیر

پس بو ایکی ده وجه دیکلرده صفت یمین وصفت قبضه
وصفت اصبع وصفت قدم ذکر اولندی اما کیفیت
سز یعنی بیعه ایکه دیمز بلکه صفتلرنه ایمان کتورب
بیعه ایدوکن کندوسنی بیلورسز دیمک کرکدر
وبرکمسنه کم یدین مراد قدرتدر یاخود نعمتدر
دیسه حق تعالینک بر صفتنی ابطال ایتمش اولورز زیرا
حق تعالینک صفتلری مفهوم مدن مغایر لرودر
معلوم مدر که یدمفهومی نعمت مفهوم منه وقدرت
مفهوم منه مغایر در انونجون اهل سنت جماعت
هیچ برکمسنه اول تاویله قائل دکلدر پس سلف
اولنا ویلی اهل قدر واهل اعتزال قولی درد دیلر

حق تعالینک غضبی ورضاسی کبی صفتدر الله تعالینک
صفتلرندن اما کیف سوز یعنی مخلوق غضبی رضاسی
کبی دکلدر بلکه متشابهاتندندر فخر الاسلام
علی پزدوی اصول فقهده ایدر رضاء الله دن
مراد حق تعالینک اخیاری مملو اولب ظاهر ایرشمکدر
بونک ایچون ذکر رضا وغضب متشابهاتندندر
صفات حقنده دخی ایدرکه یدله وجه الباقی بیزوم
قائمزده حقدر اصل معلومدر اما نه وجهله
اولدوغی متشابهاتندندر نه وجهله ایدکن بلمدکمزدن
اصلنه انکار اثمک اولمز بونجوندرکه معتزله
اذ دیلر اصلنه انکار اتدیلر ودخی شمس الائمه

سرخنی اصول فقهده ایدر وجهله بدخو یعقوب
قرائن تصریح ایتمشدر کندولرن معلومدر
امامانه وجهله ایدوکی متشابهاتدندر امام اصلینی
بوسبدن ابطال ایتمز زیرا خی معتزله کیفیتن
بلمدوکلری اجلدن اصلنه انکار ایدیلر معطله
دن اولدیلر والله تعالینک صفتلرنه انکار ایدر
اهل سنت وجماعت اصلی صفاته ایمان کوردیلر
نه وجهله ایدوکن طلب ایتمدیلر زیرا متشابهاتدن
در طلب ایتمک جایز دکلدر وما یعلم تاویله الا
الله والراسخون فی العلم یقولون امنا به کل
من عند ربنا وما یذکر الا اولوا الالباب

یعنی متشابه حقنده ایدر متشابهک تاویلینی
الله تعالیدن غیری کمسنه بلمز اما علمده راسخلر
دیولرکه کوتورسی الله فاشندندر عقل اهلی
قبول ایدر سوزی غیر یلر ایتمز پس متشابهه ایمان
کتوروب وصفنی الله بلوردیه وبنی علیه
السلامک حوضی دخی صوی دخی بردافلری دخی
رایحه طیبه سی دخی صفت حوضدن بولرل
غیری نزکم وارسنه دخی حور عین دخی اهل جنتک
طعاملری واشربه لری ولباسلری بولردن
غیری دخی جنتده نه کم وارسنه اصوللری معلومدر
اوصافلری متشابهاتدندر کور مزمسن کبر رسول

صلی الله علیه وسلم دینی جمیع مخلوقاتک دینلرنک
خیرلوسیدر اگر بکا خلقک ملامت ایتمه سی دکلش
وبا خود سوکدکلرندن قاجدوغم دکلمش بنه بن اولم
دینه اسا نلغله کیروردکوردیکوزیله پس ابوطالب
قلبله بیلوردی ودیله سویلردی اما کفرینه
سبب بو ایدینکیدین اسلامی قبول ایدوب دین
ایدنمدکیجه بدر ودخی سی بودرکه دیله اقرار
ایده ودین بیدینه ظاهرده امّا قلبیله ایمانی یلمیه
یا یلوب انا نمیه بوکا کفری نفاقی درلر ومنافقلر
شرعاً مؤمن دکلدرلر امّا بحسب اللغه مسلمدرلر
شرعاً ودخی مسلم دکلدرلر اوت الله تعالی دیدی

قل

قل لم تؤمنوا ولکن قولوا اسلمنا یعنی دیدیکه
سز مؤمن دکلسز امّا مسلمانز دیدی ودخی
حق تعالی بیرایمان کتورن کسنه وفعلیله کتورن
دخی اقرار دیله دیله ودخی بیقینله قلبله امّا قول
بدن واسطه سیله ایمانه قابلیت کسب ایدر ودخی
حق تعالی قولک قلبنده ایمانی خلق ایدر توفیقیله
دخی یاردم ایتمه سیله ودخی حق تعالی دم نبی اوقه
سندن ذرّیات چقردی بونلرک عاقللر قلدی دخی صکره
مکلف قلدی بونلره ایمانله امر ایلدی ودخی بونلرک
نه ایدی کفر دن پس بونلره حق تعالی سنک ربکم
اقرار اندیلر بس بو اقرار انلردن ایمان اولدی ودخی

ایتسه واعتقاد ایتسه یه اعتقاد ایتسه وصف
ایدمسنه اول معذوردر کل جهنمدن مخلدا ولور
وبرکمسنه ایمانی فطری اولدقدنصکره کافر اولسه
تغییر وتبدیل ایدر بدندن کسب ایدوکی سببیله
وبرکمسنه که ایمان کفوره وتصدیق ایده اول
کمسنه ایمانی فطری اوزره دایم وثابت اولور
ودخی الله تعالی کفری وایمانی قلبنده خلق
ایدوکی وقت جبرا یدوب خلق ایتمز بلکه اختیار
ودخی مختار یله خلق ایدر زیرا جبرا اولنان کشی
اول عملی که یه کودر مؤمن خوف ایمانی سوروکیدو
انجلین کافر کفری سورپس اکسنده یله خیر

یوقدر

یوقدر ودخی ایمان وکفر قول الرك فعلدر حق تعالی
ایمانله وکفر ایله خلق ایدوب جبرا اولنمشدر کلمز
ودخی حق تعالی کافر اولانی کفر حالنده کافر قیلور
اندن صکره مؤمن اولسه ایمان حالنده مؤمن قیلور
دخی انی سورعلمی وصفتی متغیر اولمز سوزدن مراد
بودر که بنه کم حق تعالی ارادت ایده کفری وایمانی
واجب قلمز کذلك علمیله دخی واجب اولمز
ودخی قول الرك فعل الری که اختیار لریله اولمش
اولا حرکتدن وسکوندن قول الرك کسبی در
اما اختیار لریله اولمین قول الرك کسبی دکلدر
بنه کم حق تعالی دیدی لا یؤاخذکم الله باللغو فی

ایمانکم ولکن یؤاخذکم بما کسبت قلوبکم
یعنی حق تعالی سزا عقوبت اثم یمین لغو نکوذه
لغو اولا یعنی قصد سوذ اولا اما قلبلر وکوذلک
اندوکندن اوتروعقوبت ایدر ودخی یمشدرکه
لها ما کسبت وعلیها ما اکتسبت یعنی کسب
اندکلری ثواب خلقه نفعی وآردروکسب اندکلری
کناهک انلره ضرری وآردر پس حق تعالی قولدرک
جمیع فعللری خیردن وشردن طاعتدن وعصیاندن
بلکه هرحرکتلری وسکونلری حتی حاللرینک
حرکتی دخی کلدر الاحق تعاینک دلمه سیله در
وخلقتمه سیله درننه کم حق تعالی ایدر والله

خلقکم وما تعملون یعنی الله تعالی سزی خلق ایدی
دخی عملکزی خلق ایدی دخی الله تعالی دیمشدر
والله خالق کل شیء وهو علی کل شیء قدیر یعنی
الله تعالی هر نسنه یی آرد یجیدر پس حق تعالی هر
نسنه یه قادردر ودخی ملککه قول لرک ارادتی
وقدرتی کم فعله مقارن در حق تعاینک مخلوقدر
دخی فعل الله تله خلق اولر اول خلق اولمز دخی صکره
خلق اولمز الله تعالی درکه وما تشاؤن الا ان یشاء
الله ان الله کان علیما حکیما یعنی حق تعالی دلمیجه
سز دیله مزسز تحقیق الله تعالی علیم در حکیمدر
وقول عمل یله واقرار یله ومعرفتله مخلوقدر

كندوبنی مخلوق اولمق افعالی دخی مخلوق اولمق اولی
دیوبونک معناسنی اولدوکه اشیانک خالقه محتاج
اولمسی ممکن اولدوغیچون پس کندوباشقه موجود
ایکن خالقه محتاج اولرعبدک افعالی عبده
محتاج ایکن خالقه محتاج اولمسی دخی زیاده اولور
وفعله قدرت فعلله بله اولرا قول وصکره اولمز
زیرا کرا قول اولسه قول فعل وقتنده الله تعالی
یه محتاج اولمزدی بوخود محالدر قرانه مخالفدر
زیرا حق تعالی دیدی والله الغنی وانتم الفقراء
یعنی الله غنیدر سز محتاجلرسز اکر قدرت فعلدن
صکره اوله لازم کلور که فعل استطاعتسز اولا

پس بوسوزلردن معلوم اولدیکه استطاعت
فعلدن اقدم اولمق وافعال عبادکندولرک
مخلوقی اولمقنه کم معتزله بویله درلر باطل اولور
ودخی الله تعالی قوللرینه واجب اندوکی طاعتلری
الله تعالی خلق ایدر دخی اول طاعتلرک الله تعالینک
محبتیله ورضاسیله ودرد دخی اولطاعتلرک الله تعالینک
وقضاسنی اله وتقدیرله خلق ایدر امام ابوحنیفه
کتابه وصیتنده ایدر عمل اوجدر فریضه در
فضیلتدر معصیتدر فریضه حق تعالینک امریله
ومشیتیله ومحبتیله ورضاسیله وقضاسیله
وقدرتیله وتخلیقیله وحکمیله وعلمیله وتوفیقیله

ایمانله تکلیف اولندی قادر دکلدم تصدیقه
اقرار بالسانه دیمکه محال یوقدرکر و انجلیز
مؤمن کبی صحیح اولامازه قادر دکلن دیمک معذور
اولمز پس کتاب و سنت و اجماع دلالت ایدرکه
الله تعالی قولنی قلبنه طاقدیرمیوب کنی امر ایدر طاقدیر
عقللری معتدل اولمقدر و دخی الله تعالی کورمدیکی
معصیتلری خلق ایدر علیله قضا ایتمله تقدیر ایتمله
مشیتلیله و دخی الله تعالی معصیتلری خلق ایدر
امامحبت ایتمز دخی رضا و امری یوقدر و مقلدك
ایمانی صحیحدر مقلد اولکمسنیه دلرکم
دلیلسنوز جمیع ارکان اسلامه اعتقاد ایدن

زیرا نبی علیه السلام طایفه یه بن مجرد تصدیق
قلبیه و اقرار بالسانه قناعت ایدردی دلیل تعلیم
ایتمکسنوزین اما ایمان کوردکدن صکره و دخی
کلمه شهادت دیدکدن صکره بعض شك و شبهه
عارض اولسه و قلبنه خطور ایلسه اول کمسنه
اوزرینه سویلمکله و اکلنوردلیل ایله وحدت
نظریله زایل ایلمك واجب اولور و اکر کوکلنه
شك و شبهه عارض اولسه و دخی اسلامدن
ضرر و یرجاب برنسنه دخی کلمسه حتی اول حال
اوزرینه اولسه اول کمسیه بزمسلمدر دیورز
مثلا انکار کبی بر کمسه کلمه شهادت کتوردکدن

اکر سؤال ایدوب بلمزم دیرسه اول کیسنه
نك دین نه قدر اکا اسلام عرض ایتمك کرك
مسلم اولدقدن صکره اکر زوجه سی وارسه
تجدید نکاح اولنه ومؤمن ارتکاب کبیره ایله
ایمان دن چقمز وتوبه سز اولکله ایمان سوزر
اولمز ودخی بر مسلمان کافر اولدوغنی برکسنه
اشیلدیکیچون کافر دیمزز نه کم خوارج ایله
دیلر اکر کبیره دخی اشیلرسه مکر استحلال
ایده اول وقت کافر اولور زیرا الله تعالی وررسولنی
تکذیب ایتمش اولور ودخی فاسقدن ایمان اسمی
کیدر دیمزز نه کم معتزله کیدر دیلر نه مؤمندر

نه فاسقدر دیلر کافر له ایمان اورتسنده
برمنزله وارد دیرلر ودخی فاسقه مؤمن دیرز
حقیقتده جائز دیرکه مؤمن فاسق اولا کافر
اولمیه ابن عباس ایدر اکر حق تعالی برکشی
کناهله کافر دیسه حرام قان دوکنلر دیرد
حال بودرکه حق تعالی دیرکه یا ایها الذین امنوا
کتب علیکم القصاص ثم قال فمن عفی له من اخیه
شیء ثم قال ذلك تخفیف من ربکم یعنی شونلرکه
مؤمنلردر سزوك اوزرکوزه قصاص ایلدی
دیرصکره برکمسنه قرداشندن عفو ایلسه
دیرصکره ربکوزدن سزه تخفیف درحمتدر

السكينة في قلوب المؤمنين ليزدادوا ايمانا مع
ايمانهم يعني اول شول نسنه دركه مؤمنلرك
قلبنه تسكينه اندردي تا كه ايمانلرينه ايمان زياده
اولا ودخي حق تعالى بيورمش بو قولي دركه انما المؤمنون
الذين اذا ذكر الله وجلت قلوبهم واذا تليت عليهم
ايا ته زادتهم ايمانا يعني مؤمنلر شولدركه
الله تعالى اكلسنه قلبلري قورقر وقچان انلرن الله تعالى
ايتلري اوقونسه ايمانلري زياده اولا امما سنت
بودركه حضرت رسول الله دن صلى الله عليه وسلم
صودي لركه ايمان ارتر اكسلودي تصديق ويقين
جهتندن ديكه يعم زياده اولر حتى صاحبي جنته

كيورد

كورر واكسلور حتى صاحبي جهنمه كورر امما
اجماع امت بودركه زيرا امت اتفاقا تذيلركه
مؤمنلردن برسنك يقين حضرت محمد صلى
الله عليه وسلم وسائر انبيا صلوات الله عليهم
يقينينه برابر دكلدر ديلر امما دليل عقلي بودر
كه يقين دخي تصديق كيفيات نفسانيه دندر
شك بوقدركه كيفيات نفسانيه زياديه و
نقصانه قابلدر قوت وضعف جهتندن
ودخي بلكه كه معصيت ايماني اكسر زيرا قلبه
قساوت ويرور وقلبك قساوتي الله تعالى دن
عبدي ايراق ايدر غايت ايراق اولن كمسنه

قساوتلو قلبدر زیرا هر نسنه کر قلبه قساوت
ویرمه اولایمانی ویقینی اکسنایدر وقرکولوق
ویرور ویقینی وتصدیقی اکسترالله تعالی
کلامم قدیمنده ذکر اندوکی کلا بل ران علی قلوبهم
ما کانوا یکسبون یعنی قجان بر مؤمن کناه ایتسه
قلبنده بر قره جه پاس اولر نقطه کبی جه قجان توبه
واستغفار ایتسه پاسی اچلور واکر زیاده کناه
ایتسه پاس زیاده اولر حتی قلبنی بورور قرانده ذکر
اولان راندر حق تعالی دیرکه بلکه قلبلری اوزرنه
پاس وظلمت قبلدی کسبلرندن کلری معصیتلر
دخی طاعت وعبادتی ایمانی زیاده ایلر زیرا قلبه

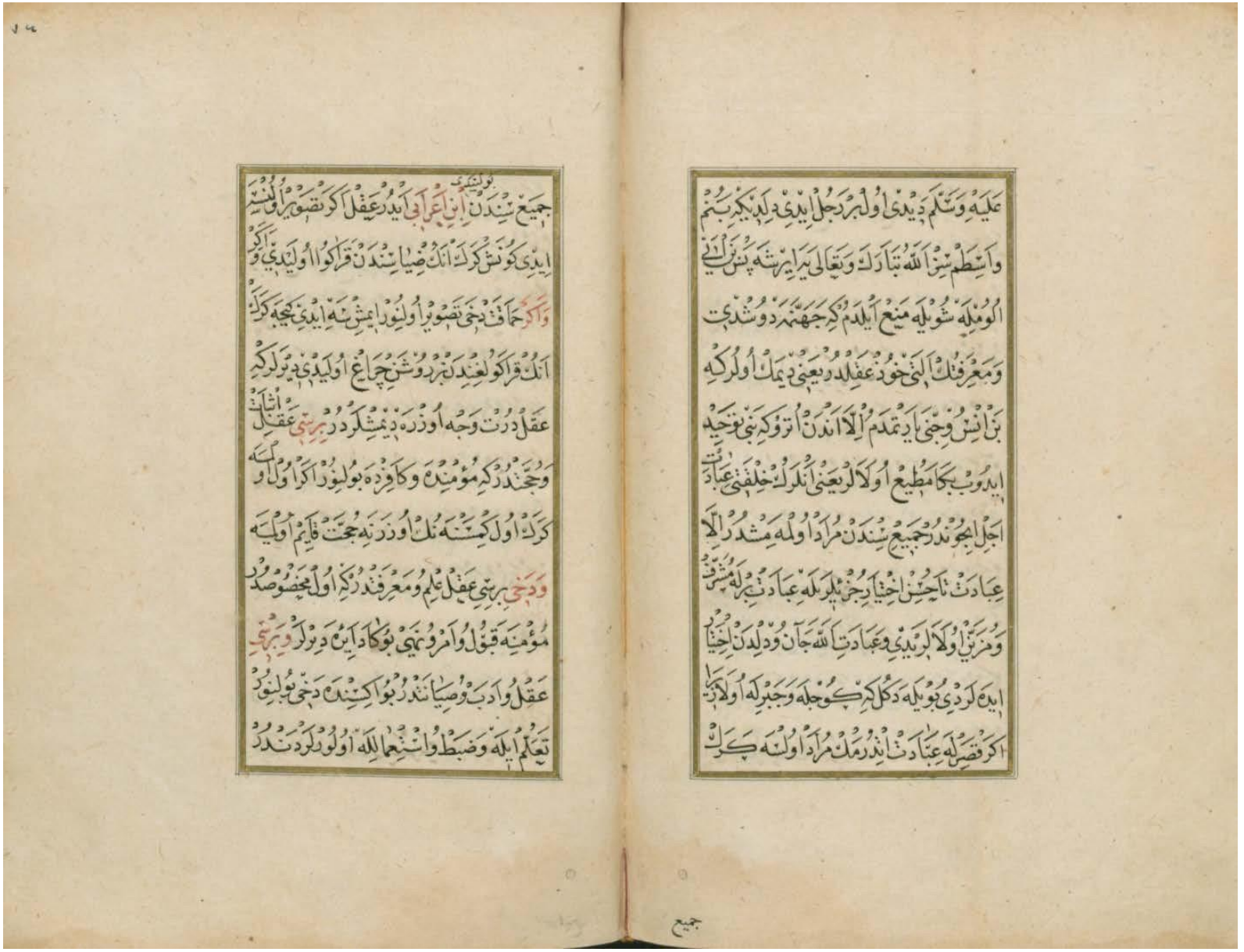
ثاثیر نور وصفا ویرور یقین وتصدیق
زیاده اولر قال الله تعالی والذین جاهدوا
فینا لنهدینهم سبلنا یعنی شولرکه بزم یولمزه
چالشورلر بزدخی انلری یزیوم یولمزه قولایغوز
لرزوردخی مؤمنلرا یمانله توجیده براپرلردر
اما اعمالده بربرندن ازتوقدر زیرا عمل عقله
کوره در عقل خود براپرکلدر زیرا کخضرت
رسول صلی الله علیه وسلم بیوردکه امتمه
احادیثمی عقللری مقدار نجه دیک زیرا عقل
معاینک ظرفدر ظرفک کلسی براپردکلدر
ودخی بعض علمادیرلرکه عقل بر جوهر مضی

باری تعالی عظم شانه خلق اتمشدر انی دماغنه نوردینی
قلبنه قلمشدر ادراک ایدرغایاتی وسایط ایله
محسوساتی مشاهده ایله وحدیثنده کلمشدرکه
عقل بر نوردر قلبنده فرق ایدر حقله باطلی اسندن
وحسن بصریدن رحمة الله علیه مرویدرکه خبر
وردی بکا بوجماعتکه حدیثی حضرت رسولدن
علیه افضل الصلوات واکمل التحیات استماع
اتمشلردر فخر عالم دیمشدرکه باری تعالی جونکه
عقل یارندی اکا خطاب ایدوب دیدی که اوتر
اوترمدی قالقدی کلدی دیدی کل دیدی کلدی دون
دیدی دوندی سویله دیدی سویلدی ایسم اولدینی

ایسم اولدی یا فدی یا فدی کله دیدی اکله دیدی
صکره خطاب برله عزوجلالکم عظمه کبریائکم
سلطانکم جبروتکم حقیقتجون سندن اکرم نسنه
خلق اتمدم بن سنوکله بلنورم وسنوکله طیورم
وسنوکله خلق عقابه ایدر وحضرت
علیدن کرم الله وجهه روایتدرکه ایدر باری
تعالی عقلی یوقله عقل خلق اتمشدر نور مکنوندن
کرسابق علمنده مخزوندر حتی ملک مقربلک
اکا اطلاعی یوقدر وبرکون ابوبکر رضی الله عنه
حضرت رسوله صلی الله علیه وسلم نوالشدقده
دخی اسلامه کلمدن دیدیکنه ایله بعثاولندک

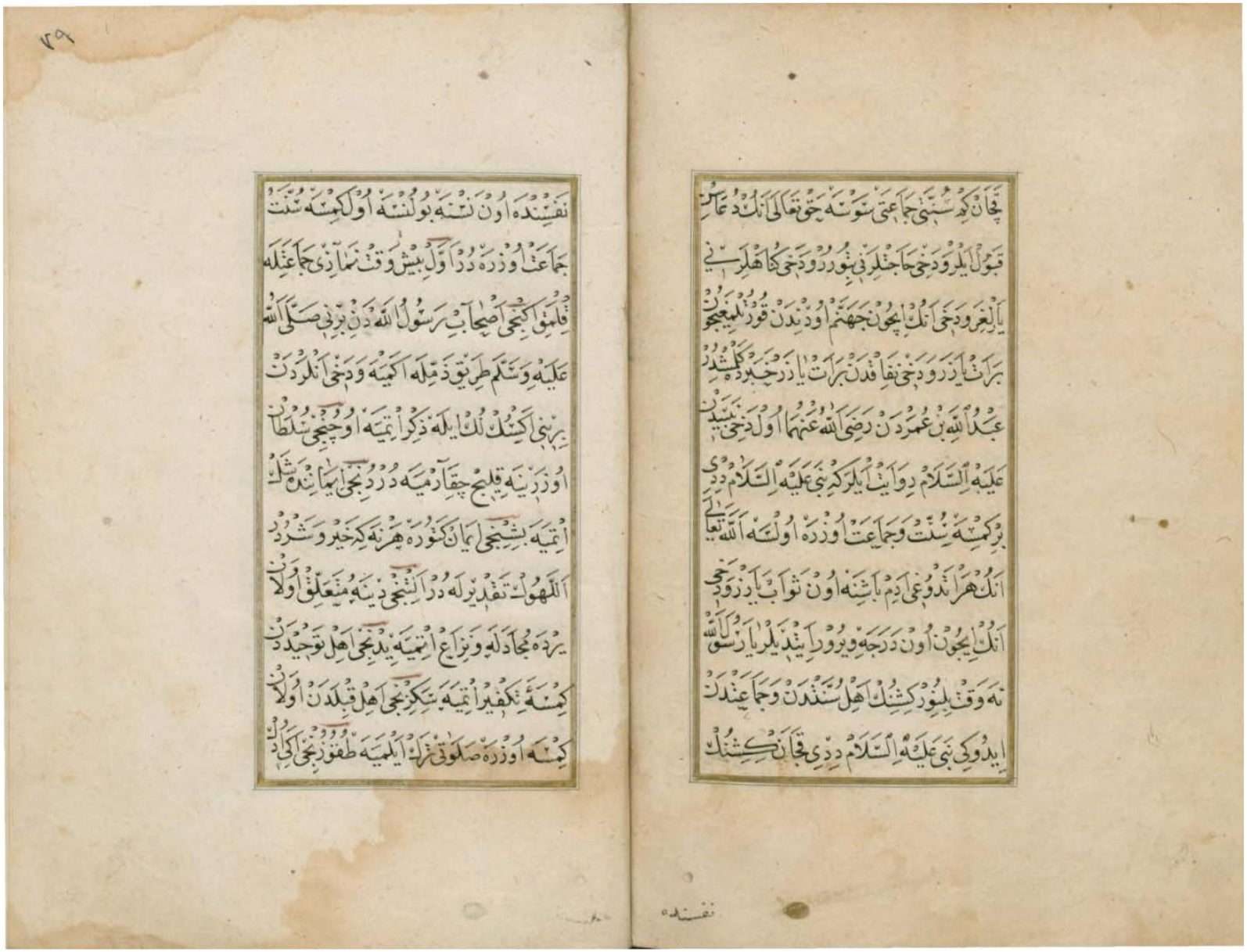

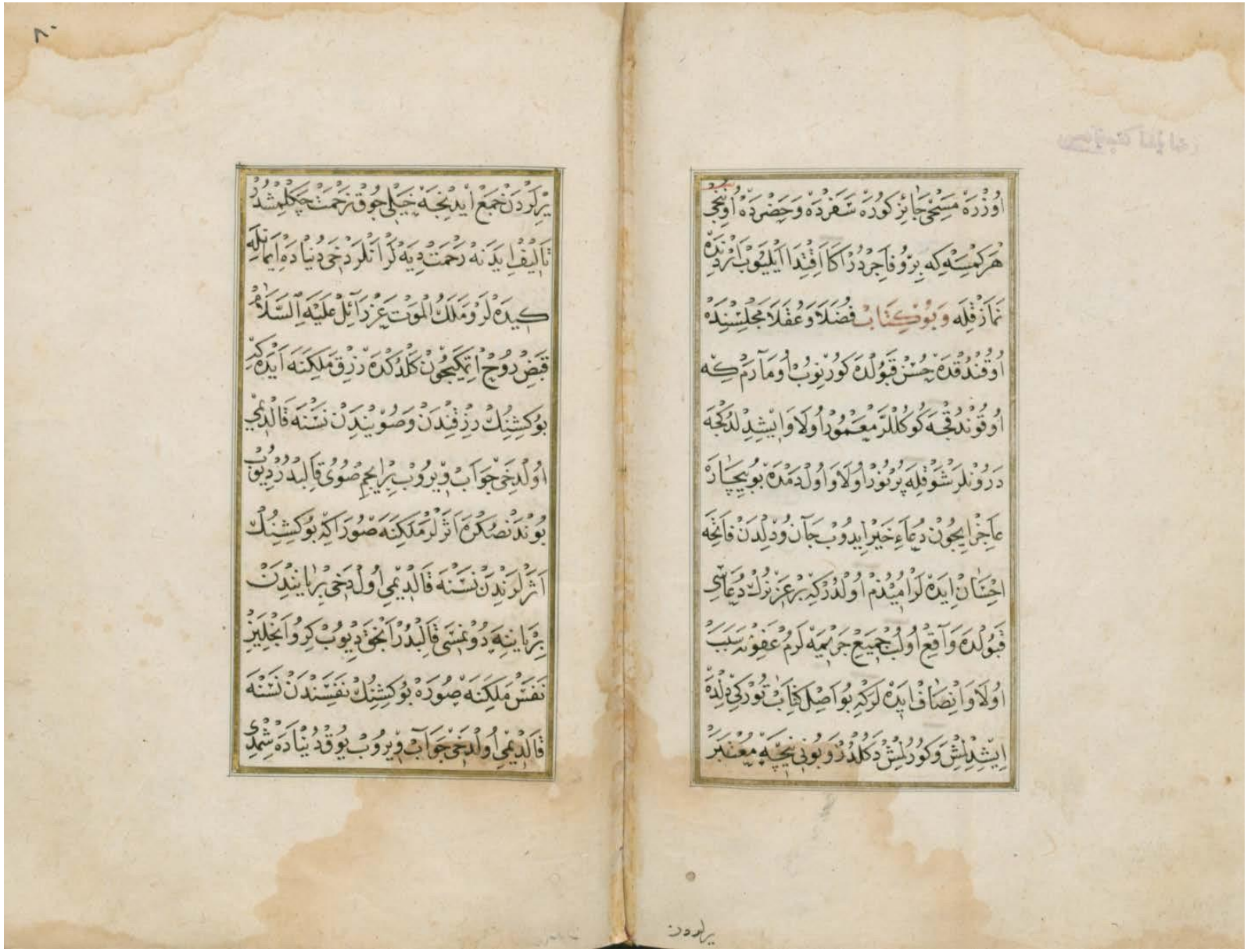
بالغه اولماميش فرد جفتلنسه مادامكه اولر قيز
بالغه اولماميش دردر اولادينه خلال اولركسه
ايمان بلسون كركسه بلمسون اما بالغه اولدقدن صكره
ايمان نه ايدكين بلمزم ديسه كافر اولر اديته حرام
اولر زيرا كه بالغه اولمدن اناسنه تبعيتله مسلمان
حكمي ويرلودي بالغه اولدقدن صكره تابع لق
كيدي اصالتي خي بولمدي بس مرتد حكمنده اولدي
اما اكر ايمان نه ايدوكين بيلورم وديمكه قدرتم
يتر لكن ديه مزن ديسه ياخود ديمكه قدرتم يتمز
ديسه ايمانه اقرار لاينمدر ديملر قتنده كافر اولر
ولاينم دكلدر ديملر قتنده كافر اولز اما بركسنه

يهودي قيزن يا برنصراني قيزن جفتلنسه كنه
حد بلوغه يتشمدن هر تقديراوزره اينه خلال اولر
اما حد بلوغه يتشدكدن صكره پيغامبر لردن
وكتابلردن هيچ بيرينه اعتقاد واقرار ايلمسه
اديته حرام اولر زيرا كه پيغامبر لردن وكتابلردن
بريته اعتقاد واقرار ايلمك نكاحك ابتدا سنده
وبقا سنده شرطدر يهودي ونصراني قيزي
بوندة ذكر اولندوغندن مراد اولدركه
مجوسي لركبي كه اوده طپو جيلردر ودخي
كونشه طپو جيلركبي ودخي پوته طپو جيلر
كبي ودخي بونلردن غيري ندكلو كفره وارينه

اوزره مسنحی جایز کوره شفرده وحضرده اونجی
هر کیمسه که یرو فاجرده اکا اقتدا ایلیوب اردنجه
نماز قیله وبو کتابی فضلا وعقلا مجلسنده
اوقندقده حسن قبوله کورنوب اومادم که
اوقوندقجه کوکلده معمور اولا وایشدلدکجه
درونلر شوقیله پرنور اولا واولادمده بویچه اولا
عاجزایکن دعاء خیر ایدوب جان ودلدن فانجه
احسان ایده لر امیدم اولدرکه بزعزیزلرك دعاسی
قبوله واقع اولوب جمیع جریمه لرم عفو اولنه سبب
اولا وانصاف ایده لرکه بو اصل کتابی تورکی دلده
ایشدلش وکورلش دکلدر بونی بچه معتبر

یرلردن جمع ایدنجه خیلی جوق رحمت چکلمشدر
تالیف ایدنه رحمت دیه لر انلردخی دعا ده ایمالیه
کیده لر ومالك الموت عزرائیل علیه السلام
قبض روح ایتمکجون کلدکده رزق ملکنه ایده کیم
بوکشینك رزقیدن وصویندن نسنه قالدیمی
اولدیغی جواب ویروب بر ایکی صوی قالدردیوب
بوندن صکره اثر لرملکنه صوراکه بوکشینك
اثر لرندن نسنه قالدیمی اولدیغی بر اینجه دن
بر اینه دونمسی قالدرانجق دیوب کروانجلیز
نفس ملکنه صوره بوکشینك نفسندن نسنه
قالدیمی اولدیغی جواب ویروب یوقدیناده شمدی

اخر نفسیدر دیو جواب ورد کلرندہ الهی شول
عظمتک والولغک برلکی حقیقیجون ودخی صفا تلرک
واسمالرک حقیقیجون ودخی مکلکلرولک وکوکدن
اینن کتابلرک حقیقیجون ودخی کلی پیغامبرلرک
واولیالرک حقیقیجون خصوصا فخر عالمک مبارک
الندغی نور نبوت حقیقیجون اولسون اولدمدہ
توحیدی بندن ایرمه وایمانی بندن ایرمه وتصدیقم
بنیادنی محکم ایت وایمانم خانه سنی مستحکم ات
وروحمی حضرتکه خوب اعتقاد وصحیح ادراک
اوزره ایلت الهی شویلکه بوکتابی اتمامه
یتشدردک اخرنده دخی هرکیشبو کتابی اوقیه

اولنلره

اولنلره حشر ایله وجمیع مؤمنلری بیله برحمتک
یا ارحم الراحمین
والحمد لله رب
العالمین
تمت

MİLLET KÜTÜPHANESİ NÜSHASI (MİLLET KÜTÜPHANESİ ALİ EMİRİ 257/1)

لطفی بن عبد الحی غفر الله له شول عالی دن کاهل کمتیرن دعا کویلر ومدن

ایدیکم سلطان عالم پادشاه بنی ادم شهریار جهان ظل الله علی

اهل الایمان باسط الامن والایمان ناشر العدل والاحسان معز الدنیا

والدین غیاث الاسلام والمسلمین ملجاء الضعفاء والمساکین

قامع الکفر والعناد دافع الظلم والفساد حافظ بلاد الله

ناصر عباد الله ناظم امور عالم افضل واکمل اولاد بنی ادم

نظام سبب سلک دوران وایت رحمت رحمن مولی ملوک العرب

والعجم سلطان ابن السلطان سلطان سلیمان بن سلطان سلیم

خان الله تعالی دولتن دایم ایدوب اکم هر دم یار دیجی اولسون

حالیا بویله مقدار حقیری خاکدن قالدروب لیاقت واستحقاق

یوغیکن ویرارق تمسندنه اولاشدیریلرق جمیع زمانه

خطا لرندن امین ایلسون امین یا مجیب السائلین اوقتبوکه اهل کمال

ایدرکوردم که خلقک چوغی جاهل اولوب ایمان واسلامی بیلمیه

ایکن مقید اولیوب دینی بابندن غافل اولشلردن وبو صیغه

دعی دیلدیکی خلقک عاقل لرینه تنبیه ایدرکه الله تعالینک جنت و

رضاسی ایمانی بلمن ودعی اعتقاد ایدوب امرینی دوتانلر ایچوندر

ودعی غضبی وجهنم عذابی اول ظالملر ایچوندرکه کفران نعمه

اولوب کمی کافر اولدیلر وکمی مؤمن ومسلم دیوکچنورلره

اوقت ایمانی واسلامی علی التفصیل بلمزلره واوکرمسنه دعی

مقید

مقید اولمزلره وغافللرینه دعی تاکید ایدوب دیلدیکم انلره

غفلتلرینک سببلرین بلدره زیراکه بوزمانن خلقنک اکثری

اوزرینه ایمانی واسلامی بلمسی کلیدلو قالوب اچلمامش قالدی

وغفلتلری سببندن شیطان دعی انلره غلبه ایدوب وادی

حیرته دوشمانه نسوزن قالمشلردن شوکا بکزرکه برجماعت

مسافرلر اولوب یولجیلرینه رکن اتفاقی یوجیه قالسه لر ویللره

اسب یمورن دعی یفسد یوللرین دعی یا قوللسه لر اول

یرلرخطرناک اولوب اول یولجیلرینک قراکوسی واول یرلرلره

هیبتلرندن نفسلری ومالدری وزرینه قصد قولرلر اولسه و

دعی بری برندن خبرلری اولسه اول اشناده بربناری اوده

اوزرینه وارسه دعی اول یولجینک قراکوسی هیبتلرندن

اول بناری اوده ی وبرلرینی کوروب بیچه سوندورلره ودعی

کوکلرینه بیچه امین اولورلر بوحقیره دعی دیلدیکم اول شیطانک

مکری وبللریه وقوللرینه یولجیه قراکولفنده درمانسوزقالمشلره

براوده یقه کم اول ایمانی واسلامی تفصیلی ایله یاروب انلره بللدیکدن

انلره دعی اول یازلن ایمانی مطالعه ایدوب کندی ولرینک اولادینک

حاللری نه مرتبه ده دن بللدکدن صکره بونلره دعی سوزمه لری

بنه مرتبه اولورکه اول قراکولقدن اوده بولنلره نه یکزر

حقیقتده بونلره اول اوده دن یکرمه دن ودعی شاذ لفظلری دیمق اولور

بو ضعیف دخی انلرہ ایمانی واسلامی قدرتی یتدیکجہ یازدی
تا اوقیانلر بیلہ لرکہ بنجہ شیطان فیتنہ سندہ زبون اولوب
جہل وغفلت قراکولغندہ قالمشلردن واول قراکولقدہ
قالمش جماعتہ اول اودنجہ کرک ایسہ بو ایمانی واسلامی علی
التفصیل بلمک انلرہ شویلہ فرض در وہم بعض دوستلرک
دوستلری برایلہ ویا بر مملکتہ وارروب واول مملکتدہ بر اویور
متاہلی النہ کیرمسہ ویا بر اجنبیہ وارروب واول باجمہ نک
یمشندن وکولندن وچوجکلرندن النہ کیرمسہ ویا بر دکیز
کنارندہ اوتورانلر اول دکیزہ یمشا عندن اکرکنارندہ بولونوب
واکر کندو طالوبچقان مقدر اول چقان یادکارلر واول بولدقلری
مشاغہ نہ ایسہ دوستلرینہ تحفہ دیوکتورملرہ وبو حقیر دخی
علم دکیزنک ازجق کنارندہ طالوب درجواہر لرینک بحدلرین
جمع ایدوب دوستلرہ ویارانلرہ وجمیع مؤمنلرہ اول درجواہردن
بر یادکار ایدوب کندو دن انلرہ تحفہ اولا واول درجواہر
سوزلری ایمان واسلام بلدرسوزلردر واول سوزلر
دخی دورت وجہ اوزرہ تقسیم اولنوب بوکتاب دخی دورت
فصل اوزرہ بنا لندی اوکنجی فصل فرض اولنان علملرک وفضیلت
علملرک بیاننده در وایمان واسلام بلنمز الا علملہ واکنجی فصل
ایمان واسلام بیاننده در اوچنجی فصل توحید ومشتملات

بیاننده

بیاننده در دردنجی فصل ایمانی بلدرنک وبلیانلرنک حکم بیاننده در
ایلہ اولسہ ایمان بابندن بنجہ مسائل جمع ایدوب تنبیہ الغافلین
وتاکید الغافلین دیو ادیولدی دیمشلردر کہ غافل ایلہ غافل
صورندہ وکتابندہ ایسہ دخی بردن اوقیانلرندہ بری بزدن
فرقلری عمل ونقصاندر واقعدہ غافل اولدرکہ سہل تنبیہ ایلہ
سوزدوقتہ عمل وعبادتہ ایدر وامر امثال ایدرسہ حقیقی
بیوردی ومایذکر الا اولوا الالباب یعنی عقل اہل سوزی
قبول ایدن غیریلہ اتمز وغافل خودکندیدن دخی غافل در
اوزانی برنسنہ ایلہ متنبہ اولمز بزار توجق تاکید ایلہ بنجہ
بویلہ اوجق بوکتابدہ ادی بو وجہلہ قونلسندہ سبب بو اولدی
تاکم اوقیوب فایدہ لنہ لرہ وکندوی دعاءخیرلہ اکمالرادت
عمرہ وفارسی انکہ ایچون اولدی کم قدر تمز یتشیوب
ودیار مزدہ دلی تورکی دل اولدوغنہ بناء تورکی دل اوزرہ
بازلدی وہم اللہ تعالیٰ کلامہ قدیمندہ بیوردی وما ارسلنا
من رسول الا بلسان قومہ لیبین لہم یعنی حق تعالیٰ بیوردیکم
ہیچ پیغامبر کوندرمدم الا اول قومک دلی اوزرینہ کوندردم
تا انلرک دلنجہ انلرہ بیان ایدہ لرہ وزمانمزدہ خالقی الذی تورکی
دل بلکہ تورکی دل اوزرہ ایمان بابندن ایمان واسلام بلدرب
نجہ ایتلر وحدیثلر وعلم فقہ دن بنجہ مسائل جمع اولندی

اوّلکی فصل فرض اولنان علمك وفضیلت علمك بیانندەدر و
ایمان اسلام بلمز الا علمله وحضرت رسول علیه السلام بیوردی
من یرد الله به خیرا یفقهه فی الدین یعنی برکمسنه یه الله تعالی
خیر دیلسه دنیاده انی فقیه ایلر وامام بغوی رحمة الله علیه
روایت ایلدیکمصابیحده نبی علیه السلام بیوردی برکمسنه
برطریقه سلوك ایتسه کی اول طریق اچنده علم طلب یولنه
اول علم سببیله اکا جنتده موصل اولان طریق آسان ایدیوره
ومن خرج فی طلب العلم فهو فی سبیل الله حتی یرجع یعنی برکمسنه
علم طلب ایلیو طشره چقسه اول الله تعالی یولنه کفار ایله غزا ایچون
کیدیوب تاکه رود ونجه وحضرت رسول صلی الله علیه وسلم
معاذی یمنی حاکم ایلمه کندوکی وقت دیدیکی یا معاذ برکمسنه
اسلامه وهدایته سبب اولمغك سکا خیر اولور دنیادن ودنیا
اچنده اولاندن بوحقیر دخی بوحدیثه بناء پنجه فائده ایله ویرمشدر
خیر لره موجب بو ایمان رسالسنی یازمغه اقدام اندی شاید که
بعض بلمز کمسنه لره بونی اوقیمغله حق تعالی هدایت ویروب
ایمانلرینه بهره بخش اولا لر تاکه بنده دخی ثواب اسی اولا وز ویره
بو ایتسه مغا سنی اکلیوب والله تعالی لیك لمنتدن قورقوب
علمك اولانجه مقدور مزی ظهوره کتوروب کحق تعالی کلامی قدرینه
بیورمشدر ان الذین یکتمون ما انزلنا من البینات والهدی من

من بعد ما بیناه للناس فی الکتاب اولئك یلعنهم الله ویلعنهم
اللاعنون الا الذین تابوا واصلحوا وبینوا فاولئك اتوب علیهم
وانا التواب الرحیم یعنی شول کمسنه لرکه کیزلدیلر بیزاندرکیزدکلری
ایشلری حقی بیان ایدر وطغرو یول کوسترودی بزانی بیان ایلدو
صکره غفلتاچون قران اچنده انلرشول کمسنه لره دکه حق تعالی
انلره لعنت ایدر دخی سایر لعنت ایدیجیلر لعنت ایدر لرمکر
شول لرکه اول کیزلدکلرینه توبه ایلدیلر وخطالرینی اصلاح
ایدوب دخی خلقه بیان ایلدیلر وبوحدیثلرك قورقولوغیله
خبر لرندن خوف ایدیوب کرسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم بیورمشدرکه
ما اتی الله علما علما الا اخذ علیه من المیثاق ما اخذ من النبیین
ان یبینه ولا یکتموه یعنی حق تعالی برعالمه علم ویرمشدرکه الا
اول عالملردن عهد المشدر بیغامبرلردن الدوغی عهدکی که اول
بلدوکلری علملرینی خلقه بیان ایده لر وخلقدن کیزلیمیه لر و
دخی رسول الله صلی الله علیه وسلم بیورمشدرکه من علم علما فکتمه
الجم یوم القیمة بلجام من نار یعنی برکمسنه برعلم بلسه دخی
خلقدن کیزلسه قیامت کونده اودن اویان برله اویانلیلر
امدی ای عزیز فرزند اشلم الله تعالی بزه ودخی سیزه رضاسی
وامری اوزینه طریق مستقیمی نصیب ایدوب دخی هدایت ویروب

صالحلر ذکر ایتمکدن حشا اولمغی ادا ذانی قیلمیوب ودخی کذب ولغتلدن
وسایر لعنت ایدیجیلرک لعنتلدن ودخی جهنم عذابندن کندو
لطف کرمندن صقلیوب ویروب اول عهد اوزره ثابت قدم
ایدیوره پس مذکور ایت کریمه موجبنجه وبو شریف حدیثک
مقتضاسنجه هر کشی علم امور دینیه دن نیه قادر ایسه اوزرینه
انی خلقه ایدی ویرمسی فرضدر سایل سؤال ایتمدین شویله کم
انبیا اوزرینه صلوات الله علیهم وسلامه تبلیغ رسالت خلقه
یتشدرمک فرض ایدی سایل سؤال ایتمدین نتکم حق تعالی کلامنده
قدیمنده ما علی الرسول الا البلاغ دیو بیورمشدر یعنی دینمک
اولدرکه رسول اوزرینه یوقدر مکلف اولمقلرمز حق تعالیدن
خبرین یتشدرمک درتا اول مکلفلره عذر بیرمیه قالیا ودخی
ابن عباس رضی الله عنه دیدی انسانه خیر وثواب تعلم ایدوب
بلدوکزده هر شی استفسار ایدرختی دکرا چنده بالجمله بلده
ودخی عطا رضی الله عنه دیدی برکون سعید بن مسیب
اوزرینه کردم کوردم که دیسوب اغلر دیدم که یا سعید
نیچون اغلرسن ایتدی برکسنه یوقدرکه دین بایندن بکا
برسنه سؤال ایلیه بن دخی جواب ویروب ثواب اسمی اولام
اکا اغلرم دیدی ودخی واقفات ناطفیده کتوردیلر کرایکی

ایکی کمسنه صلوات علمندن ویا غیری علمندن برعلم اوکرنسلر
بری براخره اوکرنکچون اوکرنسه وبری عمل ایتمکچون اوکرنسه
تعلیم ایتمکچون اوکرنه نک ثوابی عمل ایتمکچون اوکرنه نک ثوابندن
ارتقدر زیرا انک خلق ایچون فایده سی ارتقدر وامر دینده
نفع زیاده دن بلکه تعلم علمدن بر نوعدر ودخی مثوینلرده
کلمسی کرک یکیت کرک پیر کرک قول کرک ازاد بیرابر کرکدر
معرفتله مکلف اولمقده یعنی طریق اخرتده علم کم فقه دیو اد
ویرلشدر پس بو فرضلر واجبلر وسنتلر وحلال و
حرام ومکروه بلکه اولونتکم رسول الله صلی الله علیه وسلم
بیورمشدر طلب العلم فریضة علی کل مسلم ومسلمة یعنی علم طلب ایتمک
فرضدر هر مسلم اوزرینه اردن وعورتدن دخی شایع یوقدرکه
طاعت الله فرضدر طاعت الله ذکر اولان علم موقوفدرکم
طاعت الله فرضدر پس علم فرض اولدیکه عبد انوکله عمل ایده
ودخی الله تعالی نک صفاتنه علم زیاده اولکم اول یقین زیاده
ودخی حق تعالی بیورر والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا
یعنی شولرکه بزوم یولمزده جهد ایده بزدخی انلری کندو
یولمزه قولاغوز لرز ودخی رسول الله صلی الله علیه وسلم
بیوردیکه برکشی بلده وکیله عمل اتسه حق تعالی بلده وکیلی
اکه بلدوره ودخی رسول الله صلی الله علیه وسلم دیمشدر برکسنه

اندنصکره اویله نمازینه وارنجه باقی اولسه انك اوزرینه واجب
وقت صلوة ظهر دن اول ظهار ایله اوکرنمك اندنصکره رمضانه
صلوة اوکرنمك واجبدر اولور اندنصکره رمضانه وارنجه باقی
اولسه انك اوزرینه واجب اولور کیفیت صوم اوکرنمك که
صوم انکله قیام اولور ودخی انی اوکرنمك که صوم افساد ایلر
واکر مال قزانسه انك اوزرینه واجب اولور کیفیت زکوة
اوکرنمك ودخی ذکوتك بصابنی اوکرنمك واکر حج واردمقادر
اولورسه انك اوزرینه واجب اولور مکیه وارنجه مسافرت
طریقنی اوکرنمك ودخی احرام حجی اوکرنمك ودخی یرلویرندن
مناسکنی اوکرنمك بوقول وقتدرکه اشهر حجدر وارنجه باقی قالو
حکایت اولندیکه عزیز لردن بعض کمسنه لر حضرت رسول الله
صلی الله علیه وسلم واقعه لرینه کورمشلر کورسلر کمبارك
کوزلرینه یاشلر قوب اغلرلر مبارك ایقلرینه دوشوب
صورمشلرکه یارسول الله نیچون مبارك کوزکوزن یاشلر دوکر
اغلرسز یوزمشلرکه نیچون اغلیان دوکلی کون اوچیوزکشی
دنیادن اخرتم انتقال ایدیلر بوقدر کشیدن دوکلی اوزکشی
ایمانله کلدی قالانی نعوذ بالله تعالی ایمانسوز کلدیلر دیو یوزمشلر
اول کمسنه لر صورمشلرکه سبب ندرکه یارسول الله بوقدر
کمسنه لر ایمانسوز کیدیلر دیو یوزمشلرکه انلر دنیاده کندو

هوا

هوا الیه نه تابع اولوب شیطان اغوا سنه اویوب ایمان بلسنی
مراد ایدر نمشلردی ودخی بلوغ ای ایمان یوتندن عزیز
قرندا شلرم الله تعالی بزی ودخی سزی ایمان سعادتیله سعادتلندرو
شیطان شرندن دخی جهنم اودندن صقلیوب رحمتی شامل و قتکلم
ابلیس الله تعالیدن امهلنی دوقیوب صورتی تبدیل اولوب
درکاهندن سورلدی الدایچم ایچم کندی برنده ایتدیکم
فبعزتك لاغوینهم اجمعین یعنی دیمکدر اولورکه سنوایزتك
حقیچون بن انلری جملسنی ازدوردم وبرنده دخی ایتدیکم
فبما اغویتنی لاقعدن لهم صراطك المستقیم یعنی دیدیکم
شویله که سن بنی اولادم سبیله ازدرکك بن دخی البتده
سکا کیدن طفرینی اولوك اوزرنده اوتورم شول ادلو
وصانلو مکارلرکبی که بعضی اشلك یولکك اوزرینه واروب
کیمنك مکرایله مالنی الورلر وکیمنی مکریله اشدن قورلر
وکیمنه مکرایدوب ویولدن صایدروب برچقمز یولله
کوندرلر وکیمنه انواع درلو تعدیلر ایدرلر بندا خی
اول ادلو وصانلو مکارلرکبی صراط مستقیمك اوزرنده
اوتوروب اول ادم اوغلنلرینی سکا کلکا قومیوب خیرلردن
منع ایدم شویله کم کافرلر اسلامی مراد ایدیوب ایمانه کلمیو
اولسه لر انلره ایدرم که زنهار زونیهار شول دینکه دوشمزسن

انی ترک اتمک تکریه کیدر طغرو یول اولدر یحسنی بولماده حق
یولدن دندرو کرم وشویله کم بوسوزلر وحی قبول اتمیوب الینده
مؤمنی تقلیدی سیزه وصلمان اولورزدیرلر یسه آنلره ایدرم کم
ایمانی اجمالی تقلیدی سیزه کفایت ایدر یعنی لا اله الا الله محمد رسول الله
دیمک کبی ودخی قرآن باللسان وتصدیق بالجنان بما جاء به النبی
من عند الله دیمک کبی زیرا فتاوای ثانا رخانده دیمشدر کم بویله دیمک
کمسنه ایمانک وصفنی تقریر ایدمسه مؤمن اولماز ودخی سئل عمک
ظاهر بنی اشلمک کبی زیرا نهار وزیرا ایمان علی التفصیل بلکه دلایل
قطعیه وادله برهانیه وحدت نظریله سیزه لک کبی کلوزدکلرد
بوسیزه یتر بونده دخی حسنی بوایشده مشغول ایدر وبو الروسنه
کتمکه قومیازم وشویله کم ایمانی واسلامی علی التفصیل بیلوب
دخی الله تعالی یه اعتقاد لری کوکلنده اولوب عمل صالح اشلیانلر
ودخی بنی اسلیوب طریق مستقیمی الدن قومیوب الروکبر انلرن
بنداخی بیرمدن قالقوب بوکیدنلرک اوکلرنکدن کلورم نتکم
الله تعالی کلام قدیمنده وفرقان عظیمنده بیورر ثم لاتینهم من
بین ایدیهم ومن خلفهم وعن ایمانهم وعن شمائلهم یعنی اندن صکره
اوکلرندن دیمک اخرت طرفندن کلورم وبونلره ایدورم کم اولکد
ینه دیسلمک بوقدر وجنت وجهنم یوقدر وبونده دخی بحسنک
اعتقادنه خلل ویروب یولدن قورم وشویله کم بونلره اخرت

طرفند

طرفندن فرحت بولیوب تکرایده یجک اولورسم وطریق مستقیمدن
چقیوب دائمی الروکیدرلرسه بوکره ارد لرندن کلورم
یعنی دنیا جهتندن واول دنیاده دنیانک فینه تلرنی بونلره
کوزنم خوش کوسترورم تاکم مکروه الدانوب تلاولره وشویلکم
مکروه الدانوب قالمیناجق اولورلرسه بوکره صاغ یانلرندن
کلورم یعنی حسنات جهتندن وانلره اغوا ویروب بدورم کم
سنک کبی عملی الله لایق کم اشلدی ودخی بوقدر خیرلر حسناتلر
کم ایلدی دیسلرم دائمی اعتقادانده ورورم دخی اغوا ویروب
کوکلنده عجب ریا بهر اغورم وشویله کم بونده دخی اغوا لرم اولوب
طریق مستقیمی الدن قومیاجق اولورلرسه بوکره بونلره
صول یانلرندن کلورم یعنی کناهلری طرفندن ودخی کناهلرنی
شرینی ومزینی کوسترورم شول یوزدن کم الله تعالینک قولرندن
بعضسی اتفاق کناهلر ارتکاب ایدوب دخی پشیمان اولوب وتوبه
واستغفار ایلیوب وکوزیاشلرین دوکوب ونیچه کیچه لره
اویقوسوز قالوب والله تعالیه تضرع انلکین حق تعالی بونلره
کبیلرک شانینده بیورمشدرکم یبدل الله سیئاتهم حسنات
یعنی الله تعالی انلرک کبیلرک کناهلرنی حسناته تبدیل ایدرم دیورم
وشویله کم کناهلرنه زینت ویروب الدایجق اولورسم اول
کمسنه لرینجم الومدن قورتلدیلره اوت بیلدره بری قورتولمز

وقتاکم قیامت کونیده ایولرواء ویا تلوارواء عملرینه کوره جنت
اهل جنته وجهنم اهل جهنم کیرد کلیرنده جمله جهنم اهلی اولوب
شیطانی ملامت ایده لر نتکم حق تعالی کلام قدیمنده وفرقان مجیدده
بیوردی فلا تلوموني ولوموا انفسکم یعنی بلیسی اوذدن منبره
چقوب ایدوکم سیزی بنی ملامت ایلمک مجرد سیزه اغوا ویروب
اندوکوم وسوسه لیزین کیرو بنی سزک دوشمانکوز ایدم ودخی
بوقدر مقدار کسیزه اغوا ویروب وسوسه ایلدم ملامتم
مستحق دکولم زیرا کدوشمن هرنیه قادر ایسه دوشمنلغ ایدر
اما سز کندو نفسلرکوزی ملامت ایلک حق تعالی اندن امر ایدر
دوکیوب سیزه بنم دوشمنلوغمی بیلدیرمش بلدرکدکه نصکره
سز دخی الله تعالینک امرینی صیوب دخی مکرومه اویوب دیدوکومی
اشلدوکوز حق تعالینک بویتمدن غافل اولدوکوزکم کلام
قدیمنده بیوردی یا بنی ادم لا یفتننکم الشیطان کما اخرج
ابویکم من الجنة یعنی حق تعالی سزکه ای ادم اولادلری سزی شیطان
شیطان تیزی فتنه سنه براقمیه دخی سیزه مکر ایدوب صراط
مستقیمدن ازمیه شویله کی اتاکوزه وانا کوزه مکر ایدوب
جنتدن چقاردی ودخی حق تعالی کلام قدیمنده والعصر سوره سنده
اندن اچوب دیدیکی والعصر ان الانسان لفی خسر یعنی بالجمله
اکندو نمازی وقتی چقوب ویاسنده عصرای یعنی زمانلرچقوب

چقمیوب کی جمله زمانلردن ایو زمانلرده بدترینی کی ادمیلر
البته زیانده درلر یعنی کافرلر زیانده درلر ویا مسلمان
کجنوب وشیطان علیه اللعنه سوزنه اویوب ایمانی علی التفصیل
بلمیلر وعمرلرینی ضایع ایدوب کندو هوالرینه تابع اولانلر
دخی زیانده درلر الا الذین امنوا وعملوا الصالحات وتواصوا
بالحق وتواصوا بالصبر یعنی مکر شول زیاندن قورتولدرکه
ایمان کتوریدیلر الله تعالی یه وملیکلیرینه وکتابلرینه ورسولرینه
وقیامت کونینه ودخی اک خیر واک شر الله تعالیدن قدر لغنش
ایدوکنه کوکلیله تصدیق یا یلیوب دخی دیللرله اقرار ایدیلر
دخی عمل صالح اشلدیلر ودخی وصیت ایدیلر کندو ودوستلرینه
کلمه ایمانی علی التفصیل بلمکلرن ودخی عمل صالح اشلیملرن
دخی وصیت ایدیلر طاعتا وزینه اولمغله صبرینه دخی
شیطان علیه اللعنه سوزنه اویوب معصیت اتمامسنه
اکنجی فصل ایمان واسلام بیانینده درامدی ایمان واسلام
علی التفصیل بلمک فرض عین درارکان اسلام اک دیشیده عاقل
وبالغ اولدقدنصکره تفسیر عمر نسفیده دغشی درکه ایمان
اتاعقدرکه کلیله ایمانده ذکر اولنده ودلیله اقرار انفسی
اندن اوزینه واجب درتکم حق تعالی کلام قدیمنده بیوردی
امن الرسول بما انزل الیه من ربه والمؤمنون کل امن بالله وملائکته

وكتبه ورسله يعني رسول الله صلى الله عليه وسلم كرجكلدي شول سنه كه
بندن اكا اندرلدي ودخي دوكلي مؤمن الله تعالى به ايمان
كتوردي كه قديمدر وليسنه ابتداسي يوق اخرينه انتهاسي يوق
شريكدن واولادن ولقدن منزهدر ودخي فرشتهلرينه ايمان
كتوردي كه انلر الله تعالينك مخلوقدر وقوللريدر عبادندن
خالي اولمز ودخي كتابلرينه ايمان كتوردي كه كليسي حقدر انلك
كلامي قديمدر مخلوق دكلدر ودخي رسوللرينه ايمان كتوردي
كتوردي كه كليسي حق پيغمبرلردن ودخي جميع پيغمبرلرك
كلشلردن حق دين اوزره اولشلردن وكتابلرينه كه اول
پيغمبرلره كوكدن اعشدر كليسي حقدر وقت منكره دن دين
محمد عليه السلام كه اسلام دينيدر ظاهر اولجق دوكلي پيغمبرلرك
دينلرن واول كتابلرك منسوخ ايدوب حكملرن بوزوب
كيدردي وشمدي اسلام دينندن غيري دين اوزره اولمق
وكلام قديمكه اول فرقان عظيمدر اندن غيري باطل حكم اعتقاد
باطلدر ومصابيحدن دخشن كه حضرت جبرائيل عليه السلام
اعرابي صورتنه كيروب حضرت رسولدن عليه السلام ايمان
صوردي وحضرت رسولك صلى الله عليه وسلم جوابي بو اولديكه الايمان
ان تؤمن بالله وملئكته وكتبه ورسله واليوم الاخر بالقدر
خيره وشره من الله تعالى يعني يا سن الله تعالينك برلكنه وميكائيلرينه

وكتا

وكتابلرينه ورسول لرينه وقيامتكونلنه ودخي قدرينه اكر
خير واكر شر الله تعالى دن قدر لمشي ايدوكنه اينانمق اندن عبارتدر
جبرائيل عليه السلام صورديكي يا اسلام ندر رسول عليه
السلام ديدي الاسلام ان تشهد ان لا اله الا الله وان محمدا
رسول الله وتقيم الصلوة وتؤتي الزكوة وتصوم شهر
رمضان وتحج البيت ان استطعت اليه سبيلا يعني سن
شهادت ايده سن الله تعالينك برلكنه ومحمدك عليه السلام
رسول لكلم لكنه ونماز قلاسن ودخي زكوة ويراسن و
دخي رمضان اينكي اورجني دوتاسن ودخي حج واراسن
اكر كوجك تجملك اولورسه امام اعظم حضرتلري فقير اكبرك
واجبله كتورمشدر كه توحيد كلمه دياسن بن اينانديم الله
تعاليه وملئكه كتابلرينه ودخي كتابلرينه وپيغامبرلرينه ودخي اينانديم
اولم كلدكدن صكره ينه ديرلكه واياد وكنه دخي تقديرينه اكر خير
واكر شر الله تعالى دن قدر لمشي ايدوكنه اينانديم ومختصر
حكمة النبويه ده ايدر بر كمسنه كم بو ذكر اولنلره دليله
اقران ايدوب وكوكليله اينانوب دخي الله تعالينك امرني
قبول ايدوب اشليه بشي وقت نمازكبي ومالكه زكوتين
ويرمكه كبي ورمضان اينكه اورجني دوتمق كبي وحج واتمق
كبي اكر كوجي يتجكه اولورسه زيره اقرار له تصديق ايماندر

536

ذمیلردن برسی ایمانه کلوا ولسه قورقسی اولسه ودخی کیمسه‌دن
نسنه استمسه واجماق اومب وجهنمدن قرقوب ایمان کتوره
وایمان ضروری اولدرکه الله تعالی عذابن کوزیله کورب
ایمان کتوره واول ایمانه هیچ اعتبار اولمز نتکم قوم صالح
علیه السلام عذابی کوزیله کورجیلر ایمان کتوردیلر اوث
الله تعالی قبول ایلمدی کفاری اوزره هلاک اولدیلر وعلی
دخی بوکا ایمان باس دیرلر ومصاییحده ابوهریره رضی الله عنه
ایدر حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم دیمشدرکه ایمان یتمش یدی
بوداقدر افضلی لا اله الا الله دیمکدر وادناسی یولدن
اذای کیدرمکدر روایت اولنوزکه باری تعالی جل ذکره
موسایه علیه السلام وحی ایدوب دیدکه یاموسی خبرویرقومکه
بنم الاء نعمائی یعنی نعمی ظاهری ونعمی باطنی موسی دیدیکه
یارب انلرنه دیدیکه یاموسی انلری کفردن منع اندوکوم
الاء نعمدن وانلره ایمان ویردوکم زیادت باری تعالی فرقان
عظیمنده بوایکیسنی ایله منت ایدوب واسبغ علیکم نعمه ظاهره
وباطنه دیوخبرویرمشدر ابن مسعود رضی الله عنه ایدر
باری تعالیه قولک ارکوزده اخلاقکوزی قسمت ایمشدر
شویلمکه رزقلرکوزی قسمت ایمشدر وحق تعالی الی سودکی
کمسنه ویرور وسومدوکی کمسنه دخی ویرور اما ایمانی

هان

هان سودوکی کمسنیه ویرور وبچی ابن معاذ ایدر ایمان جوهردرکه
انکله اچنده اوچ جوهر واردر برسی اوددن نجات وخلاصدر
برسی جنتکه کرمکدر وبرسی وصول بولوب ولشمقدر
اللهم ازرقنا مع الذین اخوانا الذین سبقونا بالایمان
وایمان برچراغه بکزر کیناردر واطرنک صفلسی الله تعالینک
امرلرینه امتثال ایمکدر ودخی نمی اندوکی نسنه دن صقینمقه
بکزر کم اول چراغ اوزرینه برفنار ایده سن دخی وقت نزعده
انفاس وفور تونرللرای شیطان وسوسه لرینه بکزر شول کمسنیم کم
قلبنده ایمان چراغنی یاقوب دخی انواع اوامر الله دخی نواهیله
بزدی پس بوچراغده صویتمسندن بونک حوفی الکسک اولدی
شول کمسنه دنکه اول چراغی یاقوب صقلمغه مقید اولدی
ودخی نقدر رسول لرکه الله تعالی کوندرمشدر ودخی بوقدر
کتابلرکه کوکدن نازل اولمشدر جمله دن مراد بودرکه
انسان بوایمان چراغنی قلبلرنده یاقوب صقیله یعنی بوایمانی
تفصیلا بلوب اعتقاد ایلیه لر ودخی عمل ایده لر وایمانلرنی
اوتروچوق سوزیلمشدر اما بزبونده اهل ایمانی التی قسم
اوزره اکوب ذکر ایلدک اوچی ایمان اهل تقلیدی وبری
ایمان استدلالی وبری ایمان اهل کشف ضروری وبری ایمان
مجلی مدی ای مسلمان سزدخی بونی مطالعه ایدوب کورلکه

بو ایمانك قنفی وصفندسز اکا کورہ تدارك ایلك گرکاوسز دوتك
وکرکمز ندن اجتناب ایلك وایمان تقلیدی علم یقینیدر تقلید
دیمك شوندن عبارتدر کہ تابع اولدیغی برکمسنه یہ شول
نسنه کہ اندن اشدوری تامل ونظر اتمدین سوزین کرچکلیه
بو درجه مؤمنلردن ضعیفلر درجه سیدر زیرا ظاهر دلیلك
احکامنی تصدیق ایدیجیلردن ودخی علم یقینك مثل شوکابلردر کہ
بر کرچك خبر ویرجی خبر ویرسه کم شول اوصو بر کمسنه
واندن اول ایشدن کمسنه انی کرچکلرمی دیدی ایمان اهل
تقلیدینك اوچ قسمنك ایکیسی علمانك مقبولی بری مقبولی
دکلدر اما اول مقبول اولیان علمادن اکا دخی قول کلش فقیه
دیمشدر کہ ابوحنیفه دن بر قول بولندی کہ بر کمسنه کہ جمله ارکان
اسلامه اقرار ایدر اما فرایضدن نسنه بلمز ودخی ایمانك
شرایطندن بلمز ودخی کتاب بلمز اول کمسنه یه مؤمن دیمزلر
اکر بر نسنه بلمزسه دخی عمل اتمزسه شرط ضرور دکلدر کہ ارض
نزکلر یا طاغلر یاشنده اولالر بونك کبی مقلدك ایمانی صحیحدر
دیمشلر اما قول ضعیفلر دلیلشدر ایمان منجی کبی کہ تبلیغ رسالت
یتشمیشلر ایدی وبونلر دخی شهرستانلردن اوزاق یرلرده
اولمغین واهل علمدن اندره کمسنه وار میدر واندن دخی شهرستانلره
کلوب اهل علمدن ایمان واسلام علمنی اوکرنمکم قابلیت اولیه

بویو

بویوزدن اندروك ایمانی جایز کورمشلر کرچه کہ ایلدن دلمشدر
اما رسول الله صلی الله علیه وسلم بوحدیثی سوجنجه کم بیورمشدر
طلب العلم فریضة علی کل مسلم ومسلمة ولو بالصین یعنی علم
طلب ایلمك فضدر هر مسلم ومسلمه اوزرینه اکر اول علم چینی
ماچنده دخی اولورسه وبرحدیثنده دخی بیورمشدر کہ
ان کادیبکم وبین العلم بحار من نار فخوضوها فانه یسر لیکم
وبین الجنة طریق الا العلم یعنی حکیت معناسی اولدرکم اکر
بیزوکله علم اراسنده اودون دکیز اولوب صارسه کرکدر کہ
طلب ایلمك اوزره یانه کجوب اول علمی دوزه سزکہ هیچ یوقدر کہ
سزکله وجمله اهل ملکه کہ علم امدی بوحدیثلر موجنجه عاقل وبالغ
اولوب تبلیغ رسالت یتمش کشیه جهل عذر اولمق جمله دن دکل ایمش
زیرا کہ جنته یولی علم اولدیغی واول فرض اولان علم ایمانی اسلامی
ادلیله بلوب دخی عمل صالح اوکرنملدر پس بر کشی کہ جنتی ایسه
یولنی بلمکه مقید اولیه اهل جنتدن پکه اولی بلورکه اهل ایمان دن
دکله اما شهر ومدارس واهل علم اولدوغی یرلرده بونك کبی
ایمانه اعتبار یوقدر مؤمن اولامزلر واول ایمانی اهل تقلیدینك
ایکیسی دخی کہ علمانك مقبولی دن بری ایمانی تفصیلی بلوب دلیله
ایدرکم بنی اینالدم الله تعالینك بر کتنه وملایکه لرینه وکتابلرینه
ورسوللرینه وقیامت کونه ودخی اکر خیر واکر شر الله تعالدن

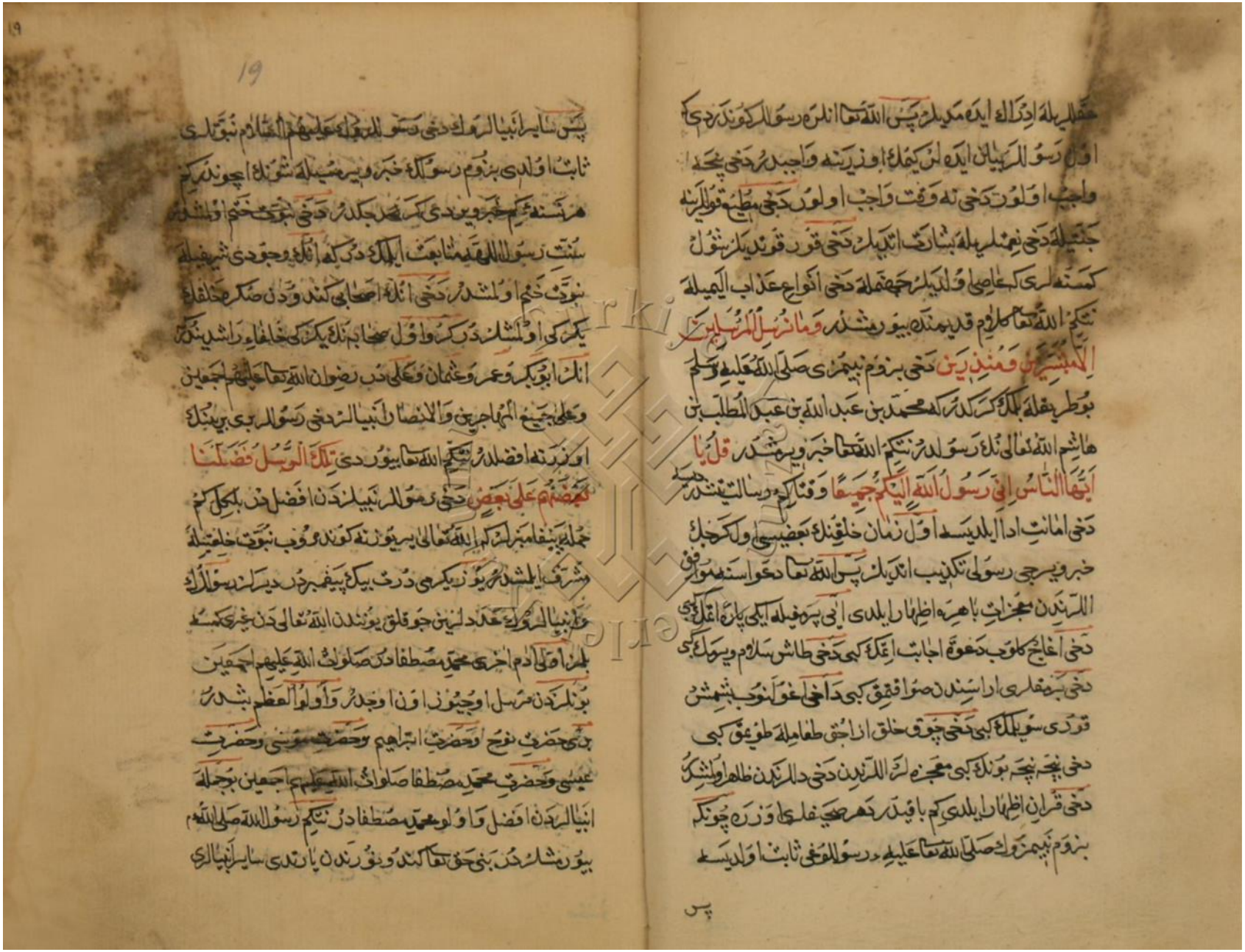
قدر لازمدر ایدوکندوکی کوکلیله اعتقاد ایدوب دلیله اقران
ایدر بوکمسنه ایمانی بوقدر جهله بلکه کبی بر کمسنه دخی اشکاره
یا بر مرده یا فلانی کوردب او قوصفله قبول ایدر دخی اعتقاد
ایدوب دینی ایدوغون بوکمسنه صحیح مؤمندر دخی ایمان
کتوردوکی اجلدن الله هایه مطیعدر واکر طاعت ایدسه
طاعتاندوکی اجلدن دخی مطیعدر اما وقت کیروبونلرکبی
مؤمن عاصی دیرلر ادله قطعی ودلایلی برهانی شرائط ایدوب
اوکرنمدوکی اجلدن زیرا ایمانی ادله بلکه فرضدر ادله سن
شرائط اللهکی اچون جمله تقلید مرضیه مثللو اولمش پس
بوکمسنه ذات حکم سایر عاصیلر حکمنه کبیدر کم کناهی کبائردن
ایدنلر خصوصا جمعه دخی ترکایدنلر کبی دخی بونلرده یکدرنه واردیسه
بونلرکبی مرتکبلر توبه ایتسه توبه کناهلری ساقط اولوب
ختم رسول الله صلی الله علیه وسلم بیوردی التائب من الذنب کمن
لا ذنب له اما وقت بوایمان دلیللرین شرائط ایدنلر توبه لری ایچون
کناهلری ساقط اولمز زیرا تقلید بله جهل مرضیه مثللو دکدر
بونلرده توبه لری دخی علی الجمله ادله لرین اوکرنوب دخی
تقلید بله جهللدن قرتلوب تحقیقیه پیشیمان اولوب توبه
ایلمکدر شویله کم ادله لرین اوکرنیوب دخی کبایردن توبه
ایتیوب عاصی اولدقلری اولور لریسه الله کفا بونلرکبی عاصیلری

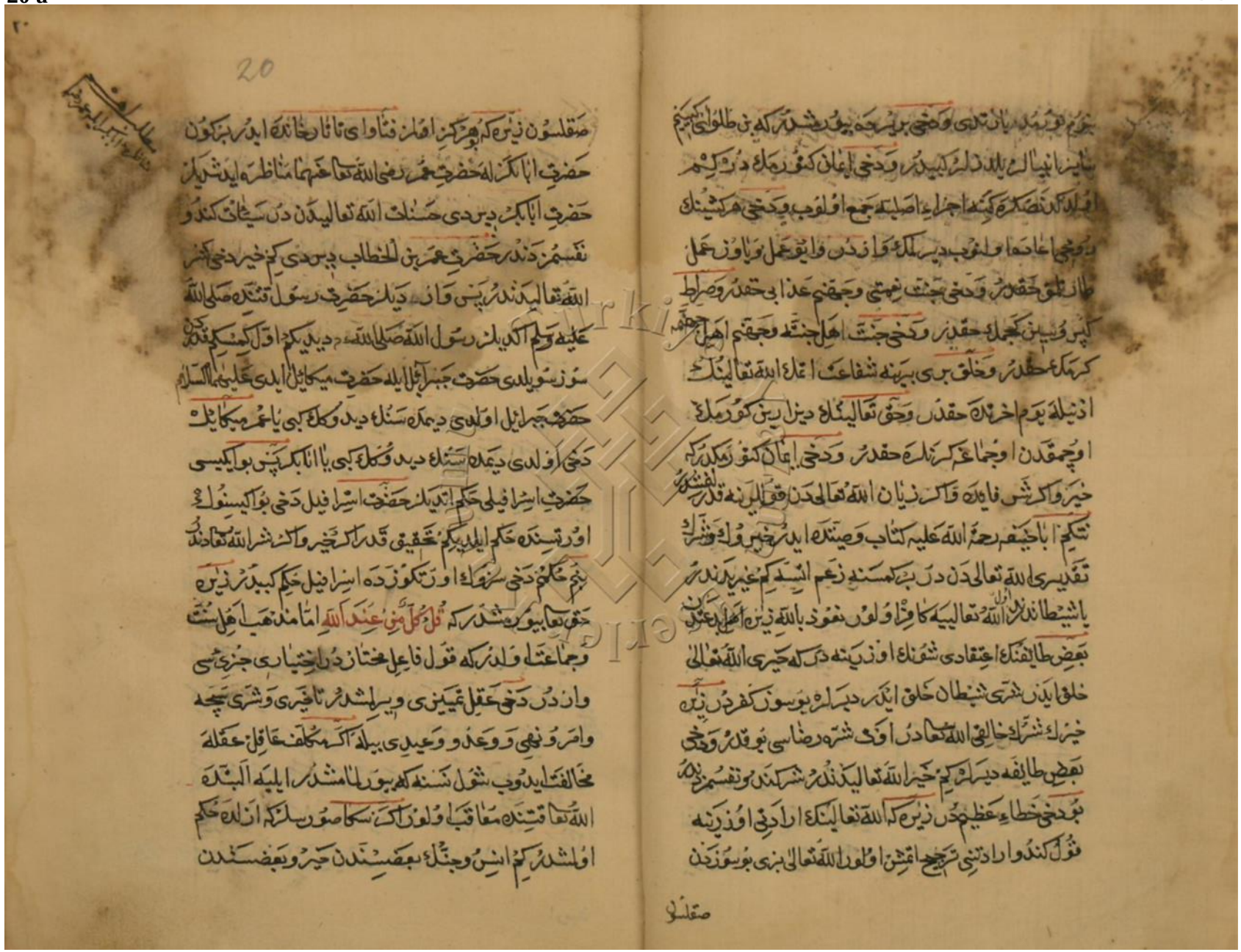
دیلرسه

دیلرسه یارلقر دیلرسه عذاب ایدر کناهلری قدر اما بونلر
کبیلرک عاقبت امری جنتدر مقلدلرک ایمانی صحیحدر دیلکاری
بودر جواهر صالحه ایدر بوقدهبده امام ابوحنیفه وامام
مالک وامام شافعی وامام احمد بن حنبل رحمهم الله تعالی
متفقلردر اوقت مقر له قتلدر مادامکه صلاتنی بیلیه دخی تواضع یله
عقل دلایلکله شبهه سی دفع اولسون اچون مؤمن ولامز
ومتکاندر ایدر بوایمان اوزرینه اعتماد اولنمز شویکه کوندکه
شکله مشکل اورتسنده درزیر خبر واحده تقلید ایلدی
کبیردرکم بنه خبر اخره دخی اعتقاد ایلیه علی الخصوص کم سکرات
موته عقله اختلال کلدکده قوردقدرکم شیطان وسوسه
ایدوب ایمانی الدرکه کلندن سلب ایده زیرکم استدلالی
دلایلی دن وبرهان قطعیدن قلبنده ثبوت بولوب محکم اولمامش
اولوب خصوصیله ایمانی اهل تقلیدی دلایلی دیرلر اهل تقلیدی
شول بیوزدن دیرلرکه ایمانی کرچم تفصیلا دخی ادله ایله
بلورا وقت اسباب ظاهردن کسلمزلر ودخی عمل باطندن
خبردارا ولیوب عملی ظاهری شرائط ایدمزلر بومرتبه بونلره
سعی عالبدر رضا وتسلیم مغلوبدر وهر نسنه کم ظاهره متعلق
دوشرجوق ایدرلر وباطنه تعلق دوتانی ایدرلر بوسببله
اسباب وسعی بوطایفه نلرک متندر معتبردر وهر نسنه لرکی اسباب

© Diyanet İşleri Başkanlığı Türkiye Diyanet Vakfı

شر کلمه حواجب حق تعالی خیری و شری یا رتدی و بعض قولرین
یا رتدی و تقدیر ایلدیکم انلرده دنیاده خیر کلمه دخی انلرا جزالری
جنت اولا بعض قولرین یا رتدی و تقدیر ایلدیکم انلرده دنیاده
شر کلمه دخی انلره واجب اولدی جهنم اولا اول قوم کی اهل خیردن
کندو رحمتیندن یا رتدی و دخی اول قوم که اهل شردن کندو
خشمیندن یا رتدی امدی قوله کسکدرکم هر وقتده دیدیکم
تاکیداتدن خیر کلمه دخی شرکدن صاقینه کم ایولرزه سیندن
عدا اولونه زیرا که حق تعالی تادیر درشقی و سعیدی و سعیدی
شقی ایلیه دخی صالح مفسد و مفسدی صالح و جمله کسنه
طاملو و طاملو کسنه جمله ایلیه دخی قولشی اویه و اوتمشی
قوه دخی مقبول مردود و مردودی مقبول ایلیه و حضرت
سلمان بن داود علیهما السلام قتنده قضا و قدر ذکر اولندی
بیورمشلرکه قدر بر بحر عمیقدر که نه دبی و ان نه کناری
سن انکله کناره تقف ایله عمل ایلده اول کیرماچینه ایله
کرنه مناسب ایسه انی تدارک ایله و دخی رسول الله صلی الله علیه وسلم
بیورمشدرکه عمل ایلکز شول کسنه ایله که ظاهرده انکله امر اولونمش
بلکه کرکدرکه بو ایکیامرا وزره در بو امرلرکه هیچ بریسی
باطل اولماسون کرک بری باطنیدرکه اول حکم ربوبیتدر بری
دخی ظاهر امره امتثال ایدوب قول قوللغیدن اولق در بونلرکه

ارمیه

اومیدیله خوف اوزره اولمقدر و بر کسنه ایمانی بولدیغیله
بلدکده نصکره تقلید دکی حالیله رحلت ایدرسه ان قورنالوب حقیقت ایمانله
هدایت کشف اولدی عاصیلق ایسه ان قورنالوب هرحالده
مؤمن مطیع ایدوب سعادتله مشرف اولدی و دخی
شیطانی کوریدوب نفسنی اولدردی و رحمت کفنه صاروب
کرامت ارضیندن دفن ایلدی و شول کسنه کم ایمانی بوطریقله
بلمکله مقید اولیه تحقیق اول کسنه قلبنی اولدردی دخی لعنت
کفنه صاروب عقوبت ارضینه دفن ایلدی مثلین پیرده و یک
دیمشکله ایمانی ایکی رکنی اوزره بنا اولونمشدر بریسی نوالت نسنه
بلوب و دخی دلیلله اقرار ایله تصدیق رکنی کم کوکلده در
هیچ بر وقتده بر نسنه ایله ساقط اولمز زیرا که رکنی اصلیدر
شویله کم ضدی ایله کوکلدن ساقط اولدیسه فی الحال کافر اولور
اقرار دخی رکنلرندن تصدیقه اولشقدر اوحالده بو قدر وارکه
اقرار رکنی جبن و کنهه اوغرایوب ضدینه تبدیل اولورسه
کافر اولمز زیرا که رکنی زایل دکشوله کم نماز ده قرائت اوقمسن
امام لرومز ایکی رکنی اوزره بنا اتمشلردن بری نظم و بری
معنادن رکنلرینه بر نهه حلل یتشسه اول بر یله نمازی تمام اولور
و دل کی لساندن تصدیق معکوس دکلدر ترجمانیدر که اقرارلردن
وکر و جهور علما بوکه ذاهب اولمشلر که اقرار رکنی شرطیدر اوزره

Turkish Manuscripts

شنوکیمون در کم ایمان زیاده یه و نقصانه نزد قایل اهل سنت و جماعت
بالاتفاق بوکا ذاهب اولمشلر که بر کمسنه ایمان زیاده یه و نقصانه
قابلدر یعنی عمللر یله آز و چوق اولیور دیمشلر کافر اولور ایمان
بوقنا قارشو منلک تفصیلی یعنی ثمره لری بیانندنه شروع اولندی تکم
رسول الله صلی الله علیه وسلم بیورمشلر الایمان بضع وسبعون
شعبة یعنی ایمان شعبه لری یتمش دن ارتق سکسان دن آز کمدر
افضل لا اله الا الله محمد رسول الله دیمکدر درکه بونلرک غیری بسی جمله
بوکا موقوفدر صلاتدر زکوة دن صوم در حج جهاد در
جنابتدن غسل دن وضو دن ستقامت در جماعتدر کوکلیله
الله تعالی یه ایمانمقدر توکلدن نازل اولان کتابلره ایمانمقدر
ملائکه یه کلره ایمانمقدر نیتدر اخلاص در ورعدر قناعتدر
اتایه انایه ایلوک ایمکدن قوتشویه حرمت ایمکدر قنوغه کرام
ایمکدر مالا یعنی دن صاقینمق اولمقدر توبه در قضایه رضا اولمقدر
بلایه صبر ایمکدن عطایه شکر ایمکدر دنیادن زهد ایمکدر
تقوی در توکل در صدقدر کرم اجتهدر خوفدر زهاد
صحابه یه موافقت ایلمکدر علماء امته اقتدا ایلمکدر اولولره
حرمت ایلمکدر پیرلره تعظیم ایمکدر ضعیفلره شفقت ایمکدر
الله تعالینک امرینه موافقت ایلمکدر وکندو هوا سنه مخالفت
ایلمکدر جنه و شیطانه انا نمقدر قوم خصیمه اولشمقدر لظی

لظی ودندن صاقینمقدر جهنم ایله ایلمکدر رسلره ایمان
وبیرمکدر تصدیق طلب ایمکدر ملکلره حفظ ایلمکدر اغتنکافر
حلم در سخا در محبت الله در محبت رسول الله در الله یحبون
محبة الله اچون بغض در اخرته رغبتدر حیادر ایثار خلق در
تمام ده احسان در دنیای عالملره فانسنه انا نمقدر دار برزخه
انا نمقدر واحوالنده ارواح انده باقیدر اول ارواحلره کی
نعمتدر وکی عذابدر در تخی منکر ونکیر سوالنه تخی برزخدار احوالنه
تیرلره طوغیانلدر عدلدر اما نتیجه ایلمکدر امر معروف در نهی منکر در
وکادر معرفه قبور دن بعث ولغه انا نمقدر یعنی ارواحله
اجسامک یتمسیدر دار برزخدن دار خلوده قیامت کونینه انا نمقدر
اول شول کوندر کی جسدلر انده بعث اولنور حجابلر تعیین اولنور
حسابه انا نمقدر کی خلقدن احوالدر انده واقع اولمسنه الله تعالیم
دیلرسه خلقدن اسانه ایدر ویکیم دیلرسه مناقشه وشدت ایدر
میزانه انا نمقدر کی اول حقدر تخی عدلدر شفاعته انا نمقدر
جنته انا نمقدر جهنم انا نمقدر الله تعالینک دیدارینه کورمکه
انا نمقدر یولدن انحرفجی نسنه کیدرمکدر وایمان اهل استدلالی
عین الیقین حد کوزی اجو قلردن رسیدر کرجلاردر وایمان تحقیق
ایدرلر اندنصکره یقینلرینی زیاده ایدرلر شول نسنه کی بلورلر
اما راتلردن تخی دلیللردن نیره کم رسول الله دلالت رسالتنه

وذکی الله تعالی یشاء بر کیمی نور حق الله و حلاوت برهان الله و ذوق کلی
مؤجب آنکه الله تعالی یشاء معلوم ایده و کمی بیلوب اکمال ایدر دیرکون
برکزه دعا عاجز و مقهور بولنمشلردر و اسبابه مسبباتی کمی
عاجز و مقهور مشاهده قیلمشلردر یعنی مسبب الاسبابه ایرشیدیکی
وهر نسنه یه دانا و توانا بولدیکی و راضی و تسلیم اولدیکی ادراک
اعتقادی هیچ نسنه یه قلبدی نم درو شمک و ذهاب و ذهاب مال و نهب
اوزینه انلرک اعتقادی الله اوزینه در الله و رسوله
و مقربلرینی سوکدیکی بوطایفه اهل توکل دیدکری مقامدر حرص
کثوریلوب یرینه توکل اوتوردیکی وجوق دروشلر کثوریلوب انلرک
یرینه تسلیم اوتوردیکی اسباب محبتی کثوریلوب الله محبتی یرینه
اوتوردیکی بو مقامدر کدرک رزق غصه سی و دنیا تشویشی و شرک
خفی کثوریلوب و بو مقامدر طیب معزول و منجم باطل اولدیکی
شویله کرمانلرده برکزنظری اکریسنیده دوشسه رنج و
یارلحت وقتینه انی شرک و وثنلرندن تربیه و استغفاره
مشغول اولورلر اهل استدلالک ایمانی بودر و دخی عین الیقینک
مثلی شوکه برکزدکه برکزجک خبر ویرجی خبر ویرسه کشول اوده
برکسنه وار دیول دکلیمی کسنه اوده اولان کسنه نک
اوزینی ایشیدیکی اندن صکره تحقیق خبر ویرجی تصدیق ایدر
و ایمانی اهل کشف ضروری حق الیقین دیول واقف اولور

کشف

کشف ایله اسرار الهیه یی بیلوب عیانا و تحقیق ایدر تصدیقله دخی
عبادت ایدرلر یا تقلیدله دخی احسانی مشاهده ایدوب بوطایفه دخی
جمیع حجابلردن کچمشلردر و الله تعالی اسباب اوکنه قرار و تسلیم
و دخی حق الیقینک مثلی شوکه برکزنکوا اولدیکی اوده اولان کسنه
معاینه کوردیکی و دخی اوزینی ایشیدیکی و اول خبر ویرجینک
خبرینی درکه جمله و ایمانی منجی اولدیکی تبلیغ رسالتی تشمامش اولا
اوقت اول کسنه معاینه برشی معلوم ایدنورا حوالدن زعلی
و دخی قتی یل کبی یا فتی قراکولق کبی فی الحال تبیح ایدر و دخی
خالقه تضرع ایدر یوشول و قتلرکه کفره اعتقادی اولیه
و وصفین بلوب اعتقادی ایلیه یوللک کبیلره مؤمن منجی دیرلر
اوقت شویله که تبلیغ رسالت تشمش اولا حکمادن و فلاسفدن
بعضسی کبی که پیغامبر لردن هیچ برینه تابع اولیوب کندو عقللرینه
دیرلرکه بی الله تعالینک ذاتنی و صفاتنی بیلورز و برز مؤمن
موحیدز دیو دعوا ایدرلر اوقت یوللر مؤمن اولمزلر
زیرا که نبیلردن برینه تابع اولق فرض ایدی و دخی بعضلرینک
بویریوزینک هر طرفنده برشهر وار دیکه هر بر شهرده
بر قلعه وار دیر هر بر قلعه ده برخزینه وار دیر هر بر خزینه ده
برجوهر وار دیر و هر بر جوهرک حاسدی و قاصدی وار دیر
هر بار قصد ایدرکه اول جوهری الله امدی سفوک شهرلرینه یوزنده

ایمان منجی نابلر

وعالم شهادت دیرزدن فکر نسنه یوقدر کما اول یاز لاندیث
غائب اولاستکم حق تعالی بیورزن لا یعزب عن ربک من مثقال
ذرة فی الارض ولا فی السماء ولا اصغر من ذلک ولا اکبر
الا فی کتاب مبین یعنی ربکمک تقدیرندن خارج قالمز ذرة
مقداری یرزده کوکدکه کوجکده دخی بیوکده نسنه لردکلدر
الا کتاب مبین ده در یعنی لوح محفوظده در والله تعالی
اشیای قضا ایلدی کن دیدوکی قوله تکلم بیورزانما امره
اذا اراده شیئا ان یقول له کن فیکون یعنی حق تعالنک امری
بحسن برنسنه دلسه اکا کن دیمکدر اولسه اول امر همان اولور
اول ازلدن اولان صفتیدر فخر الاسلام علی پزدوی
ایدر بعضلر کن قولی سرعتله وجوده کلور دیمکدر
بوسوزی رد ایدن دخی ایدر که بالکله مراد بزوم قائم زده
بوکن کلیله امر حقیقةدر اولمق در مجازا دکلدر کم وجوده
تین کتورمک در اولا بالکله حقیقة کلامدر تشبیهسوز دخی
تعلیل سوز دخی شمس الائمه محمد سرخسی ایدر بوکلمه مجازا
صفت تکوینه راجعدر دیمشلر انلری رد ایدوب ایدرکه
مراد حقیقةدر امر در مجازا دکلدر دیر بالکله وجودی
دخی فیامی امره مضافدر دخی بزوم قائم زده بوکن قولی
حقیقتدن مراد در بوقدکولکه تکوین در مجاز اولاشول

شویله کم بعضلر زعم ایدرلر تکلم بیوزدن منزه در الله
ان تقوم السماء والارض بامره یعنی حق تعالنک امر ایله زمین
کوک ویرلر قائم امریله قیامدن دیر امر صریح ذکر ایدر
حتی کلام الله حادث دکلدر دیمکله بعضلر استدلال ایدرلر کم
جمیع مخلوقات کن قولنک اثریدر بوقول مخلوق دکلدر
دیرلر وشمدی کی زمانده خلوقک اکثری جهلدن
اوترو بن کسنه یه زیان اولسه یاکنده ویه اولسه کلامم
یکن دن غلط ایدوب کن فیکون اولدی دیرلر ویا برکشی
بن کسیه انجنسه تحفه ایراسنده بنی کن فیکون ایدرم
دیرامدی بوسوزه کسنه دن که صادر اولسه
کفر دن زیرا که حق تعالنک جمیع موجوداتده کن فیکون
قولنک اثریدر دخی دنیاده واخرتده برنسنه اولمز
الا حقک دلسه سیله وعلیله وقضاسیله وتقدیریله ولوح
محفوظده یازمسیله اولون تقدیریله لوح محفوظده یازمق
برمعنایه در لوح محفوظده شویله اولسه کراء دیو یازلشدر
شویله اولسون دیو یازلمامشدر تکلم حق تعالی بیوزدر وکل شیء
فعلوه فی الزبر وکل صغیر وکبیر مستطر یعنی هر نسنه کم
اسلری لوح محفوظده یازدن ودخی هر بیوک وکوچک
یازلدن ودخی حق تعالنک علی اشیایه قدیر در بر نسنه

ومصرده دخی بعض عزیز لردن سؤال اولندقده دیدیلر که
الله اعلم یدفارسیله دست دیمکدر اولوزعز یله مصطفی دینه
دست پنجه نسنه یه دیرلر بری بوکه پنجه کسنه لر بربرینه
مجلس ایدوب اولتورلر سیله اول مجلسه دست دیرلره
ودخی مصالح مملکت اچون یاز یجیلر جمع اولدوغنه
دست دیرلر ودخی قرانه دست دیرلر غلط بولندی
فاچر وبنی یکه دلت دیو تعبیر اولمسین جایز کورمدیلر
اوله دیو جواب ویردیلر واقعه طیفتله یاقیشدی
سوزدن دخی جایز اولوکه بروی خدایه یمنی
خدا احتجب عن خلقه وجل بلا تشبیه ولا کیفیه ودخی فقیر
اکبر شرحنده دیمشدر که الله تعالی ذاته اقلنی ویقینلنی یولدن
شاشمه دیمکدر اوزرولنی وقیالنی مقناسنه دکلدر لکن کرامت
واهانتلرینه مناسبت دن بطیخ اولان الله تعالی یه قیاسدر
بلکه کیفیه دخی عاصی اولان بعیکدر اول الله تعالیدن کیفسوز
مطیع شول کمسنه دن که کبیره دن اجتناب ایلیه وعاصی
یعنی فاسق شول کمسنه دن که کبیره یه اصرار ایدر یاخود
صغیره اوزرینه مصر اولور وبواوزرینه لایق وقسالقه
اولمز الا متکلمینه اولوز الله تعالی حق دیمکدن منزه دن
کنه انجلین عبد جنته الله تعالیدن جوارنده اولسی دخی الله تعا

وکذا دخی ملک الموت وکذا دخی منکر ونکیر وکذا دخی ملائکه دن ونوارلردن
غیری نه وارسه دخی شیطان دخی منازل اخرت دخی امور
اخرته متعلق اولان احادیث وآیات کریمه متضمن اولدیغی
شیلرده مشتبهاتدندر وصف یوننده یونلرواوصافلرینه
بر شیئه عقللره بر احد واقف علمنه طریق یوقدر زیرا هیچ شیئ
یونلرواوصف حقیقتده عقل ایجاب ایدر نصه مخالف در
ودخی امام اعظم فقه اکبرنده ایدر هر شیئ که الله تعالی
حق آسمه نکا صفتلندن علما فارسیله ذکر ایلدیلر کما قوله الجار حک
ید فارسیله تعبیر دن غیری یوحقیقتلرینه دخی کوکلنه کلدیکه علما
باری تعالیدن عز آسمه مشتبهاتدندر اولان صفتلرینی فارسیله
تعبیر اولنمسین جایز کورلدیکی صفتلرینه سبب دن فارسیله
تعبیر اولنمسین جایز کورمدیلر دیو مشکلمز اولمشدی امیدکه
وادرنده نجه کمسنه لردن سؤال اولندقده مرادم جمع
جواب دیکیوب مشکلمز حل اولنیوب فالمشدی تاشول
وقتده کیسن که هجرتلرینه طقوزیوزقرق سکز یلنده یوقیراک
عهدسنده اولان وزارت خدمتنی پادشاه عالم پناه اخر
قولدرینه تفویض ایدوب یوحقیقتلرینه حج اتمسنه اجازت بولدیلر
مشکلی اولان مسایلی یولده وارنده بعض کمسنه لردن صوروب
جوابلرندن قناعت کلمشدی تامصر شهرینه کلنجیه دکین

ومصرده

اول کمسنیه بلوغ محلدر بیورمشلر انوك کبی بر کمسنه کامله
شهادتینی کتوردی وایمانی علی التفصیل بلوردی وکوکلنه قران
محاو قمدر ویا قیامتی رد ایدر کلمز ودخی الله تعالی کوتوردی
ویا کوردی غرضی دیمك کلمز اندن صکره اول کمسنه بوحالی اوزره
اولورا اول کمسنه اسلام اوزره اولدی دیرلر فذا ما
اول شبهه خطورا یلسه ویا اول شبهه بر کمسنه دن
اشیتسه اندن صکره انی بیلوب ذایل قلمق واجب در فتاوی
تاتارخانیه ایدر بر کمسنه کم اوغلان اولغی حالنده بوغنی
اوکرتسه کم امنت بالله وملئکته وکتبه ورسله والیوم الاخر
بالقدر خیره وشره من الله تعالی دخی بلسکم بوایمانلرا وقت
تقریرن کوکجك اعتبار اول کمسنه نك البلاغ منه حکم اولنمز
وبر کمسنه یه یاریسیله سؤال اولنسه واول کمسنجواب
دیسه کم بن بونی بلوردم اسلام منه حکم اولنور اکر کوکجك
تقییر اتمز سه ده واکر جواب نده دیسه کم بلمزم اکا اسلام
عرض اولنه یعنی بلدورلمز وبر کمسنه نك عبادتی ایتاولمسه
ولکن اول حالده اولسه کم پاریسچه اول کمسنه دن سؤال
اولنسه بلسه کم الله بردر ومحمد کلدی واردر ودخی
بلسه کم انبیا صلوات الله علیهم الله تعالینك رسولدرلر ودخی
بلسه کم یوم قیامت اولسه کرك واولوب کتنه دیرلك

واردر

45

واردر ودیه کم امر بو یله در اول کمسنه مؤمن در اکر
سؤال ایدوب بلمزم دیرسه اول کمسنه نك دینی یوقدر
اکا اسلام عرض اتمك کرك مسلم اولدقده نصکره اکر زوجه سی
وار ایسه تجدید نکاح اولنه واکر صوریلن عورتسه
اول دخی بونجه لین در وشویله کم بر عورت ارندن
ایرلوب اچون قصدله لفظ کفر سویلسه دخی اوزرینه
مصر اولوب اندن رجوع ایتمجك اولورسه ارندن ایریلوب
لفظ کفردن رجوع اتمسه دخی اولکله نکاح اوزرنه جبر
جبر ایدلر ولکن بو لجلین اکر بر کشیه ایمانك اسلامك
صفتی ندر دیو صورسه اول کمسنه بلمزین دیسه دینسوزدر
وهم شمس الائمه دیمشکه بو بر کشیدر کم دینی یوقدر
نمازی یوقدر زکوتی یوقدر اوروجی یوقدر طاعتی یوقدر
نکاح یوقدر اولادی دخی ولدزنادر وبر کمسنه نك
زوجه سی ویا قراوشی اولسه دخی بو کمسنه نك غالبی ظنی
شویله اولسه کم بونلرك ایمانی ایمان تقلیدیدر یعنی ایمانی
تفصیلی بلمزلر اوتی کلمه شهادتینی دیسلر ودخی اسلامك
ظاهریله عمل ایدرلر انلرك یقینی اولسون شبهه کتورمکم
نبی علیه السلام طلب العلم فریضة علی کل مسلم ومسلمة
دیو پیوریمشدر بوحدیثده معلوم اولدیکه اولا ایمان

على التفصيل بيلكه ادله ايله فرصتدر وشويله كه ادله سوز يوب
وركوكليله اينانوب ودليله اقرار ايتسه ايمانى صحيحدر
مقلدك ايمانى صحيحدر ديدكلرى بودر فتاواى تاتارخانه
ايدر مؤمن ارتكاب كبيره ايله ايماندن چقمز وتوبه سوز
اولمكله ايمان سوزاولمز ودخى مسلمانى كنا هلدن بزكناه
اشلهوكيحون كافر ديمزن نتكم خوارج ايله ديرلر اكر
كبيره دخى اشلرسه مكر استحلال ايده اول وقت كافر اولور
زيرا الله تعالى ورسولنى تكذيب ايتمش اولور ودخى
امام اعظم فقه اكبرنده ديركه فاسقدن ايمان اسمى كيدمز
كيدرمزن نتكم معتزله كيدرر لزنه مؤمندر ونه كافردر
ديرلر دخى فاسقه مؤمن ديرسون حقيقت جايز دكر
مؤمن فاسق اولهكافر اوليه ابن عباس ايدر اكر حق تعالى
بزكشى كناهله كافر ديسه حرام قان دوكنده ديرسدى
حال بودر كه حق تعالى بيورمشدركه يا ايها الذين امنوا كتب عليكم
القصاص ثم قال فمن عفى له من اخيه شى ثم قال ذلك
تخفيف من ربكم يعنى شولركه مؤمنلردن سيزه اوزه كيوزه
قصاص ايلدى صكره بركسنه قرداشندن عفو ايلسه
ديه صكره رتبكوزدن سيزه تخفيف رحمتدر ابن عباس
ايدر قتل نفس ايده نحق تعالى ايتدى اولنده مؤمن ديدى ورتسنه

قردا

قرداشيندن عفو ايلسه ظاهر مؤمنه يعنى الله قرداشى اولور
اخرنده تخفيف ورحمتدر ديدى ظاهر بودر كه كافره تخفيف
ورحمت اولمز ابن عباسه صورديلركه كبايده قاچ دن
اينلدى يديدر بريسى الله هه شريك كوشمكدن ودن بريسى سرقه
ايتمكدن ودن بريسى زنا ايتمكدن ودن بريسى بغير حق قتل نفس
ايتمكدن ودن بريسى دبا يمكدن ودن بريسى محصنه سوكمكدن
بريسى دخى صف كوتندكه مسلمانلرله كافرلر برابر اولدقده
وقتين صفدن قاچمقدر وفقه اكبر شرحنده ابن عباسدن
روايتنده ابن عباسدن ايدر هر نسنه كه الله تعالى نهى ايده
اول كبيره دن ودن كمسنه كبيره يه ارتكاب اتسه عذابى
كيدر كذلك مقتولهم اولعان كبيره نلك ماده سنه اصرار ايلسه
كبيره كبا ولعن تحمت واقع اولمقده دخى عذابى كيدر
وفقه اكبر شرحنده ديركه فرض دخى واجبى عذر سوز برك
ترك كبيره دن وحرامى ارتكاب بركز كبيره دن وسنتى
عذر سوز بركز ترك كاهلى نوب اولعادت ايدمكله
اولمليه صغيره دن ودخى مكروهى اصرار كبيره دن ونا واجبى
تاتارخانه ايدر بونلرى اشلمكله توبه سوز اولنلر حقلرنده
ديلرسه عفو ايلن واسترسه كناه مقدارى عذاب ايدر كناه

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ NÜSHASI (SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ KEMAL EDİP KÜRKÇÜOĞLU 2

هذا كتاب تنبيه الغافلين وتأكيد الغافلين

حمد وسپاس حق جل جلاله در كاهنه كه حمد قلمه توفيق ويرمك
آنك آثار نعمتندندر ٭ وثناء بي قياس اول ارحم الراحمين
تكري تعالي يه ثنا آنكه قدرت بولق انك اظهار كرمندندر ٭
برقاد رخالق در كه بونجه عالم خلق خلق ايدوب وانسان نوعي
جنس مخلوقلرندن مكرم قلدي ٭ ولقد كرمنا بني آدم
ديو بيوردي وآدمك دخي بعضي بعضيسندن مكرم قيلوب حلة
ايمانلة بزيوب عنايت برله حور وجنات نصيب ايلر ٭ و
بعضيسن كفر بلة سنه مبتلا ايدوب عدل برله طاموده نه قيلان
نه كم بيورمشدر فريق في الجنة وفريق في السعير ٭ وهزاران هزار
تحف تحيات صلوات انبيا ورسلك مطهر ومنور روضه لرينه
اولسونكه ٭ تيه ضلالتده يولآزمشلره لعنت ديلر ٭
وشب جهالتده قالمشلره دليل اولوب صبح يقينه يتشدرديلر ٭
على الخصوص كه انبيا ورسلك ارسيني خلقك بهتريسي سيد المرسلين

وخاتم النبيين محمد المصطفى عليه الصلوة والسلامي كوندرب وحدت
ايله موصوف قيلوب ٭ وما ارسلناك الا رحمة للعالمين ٭ ديو
بيورودي انك مبارك روضه سنه هزار درود ٭ ومرقد شريفلرنده
فراوان ثنالر اولسون ورحمتانك اهل بيتلرينه ويارانلرينه اولسون
انلري جمله مزسلره مقتدا قلديكه ٭ اصحابي كالنجوم بايهم اقتديتم
اهتديتم خصوصا اول چهار يارگزين ٭ ابوبكر وعمر وعثمان
وعلي رضوان الله تعالى عليهم اجمعين ٭ روايتدر عمر بن الخطاب
رضي الله عنه دن رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم بيوردياكه
بندن نصكرا صحابم اختلافي ايلدوكي شيء ربنمدن سؤال ايلدم الله تعالى
بكا وحي ايتدي وبيوردي كه تحقيق يا محمد سنك اصحابك بنم قتمده
يلدزلر منزله سنه در بعضيسي بعضيسندن ضيالودر سؤال كسه كه
اختلافلرنده اولدوغي شيئده بن سنه اخذ ايدن اول كسه بنم
قتمده هدايت اوزره در ٭ ودخي رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم
بيوردي ٭ بنم امتمك اختلافي رحمتدر ٭ ايدلمه شول كسه كه
اجتهاد ايدر اجتهادنده مصيب اولا انكچون ايكي اجر واردر ٭

دخی شول کسه که اجتهاد ندن خطا ایلیه اول کسنیه اجون براجی وارد ر
بویله اولن علم احکامدن در ۞ علم توحیددن وصفاتدن دکلدر ۞
زیرا علم توحیددن وصفاتدن حقیقت حاله اطلاع تکلیف اولنمش
عقللری مقدارنجه ویکلش اعتقاد ایمانی کیدن در ۞ وتوحیددن
اجی خطا کفر در نعوذ بالله تعالی ۞ اوت الله تعالی یه شکی
ایدوب حضرت رسول اکرم وصلی الله تعالی علیه وسلم وآل واصحابه
صلوة وسلام اتمکدن نصکره بلکه بویله بیمقدار ۞ ویخصوص کنهکار
الله تعالینك رحمتنه محتاج دخی حضرت محمد المصطفی نك شفاعتنه
امید وار اولوب لطفی بن عبد الحی غفر الله له درگاه عالی نك کمترین
بنده لرندن ایدی که سلطان سلیمان خان ابن سلطان سلیم خان
الله تعالی دولتن دایم ایدوب اکاهدن وبارد دخی اول حالیا بو
بویمقداری خاکدن قالدی رب لیاقت واستحقاقی بوغیکن وزارت
مسندنه اولشدر دیلر حق تعالی جمیع خطالرلرندن ایمن ایلیه آمین ۞
اوت بو کنهکارکو ردمکه خلقك چوغی جاهل اولوب ایمان
واسلامی بلمسنه ایکن مقتدا ویلیوب دینی بابندن غافل اولمشلر

بوضعیف دخی بعون الله تعالی دلدیکه خلقك غافلانه تنبیه ایدوب
الله تعالینك جنتی ورضاسنی ایمانی بیلوب دخی اعتقاد ایدوب
امرینی طوتانلره ایجوندر ۞ ودخی غضبی وجهنم عذابی اول ظالملره
ایجوندر که کفران النعمه اولوب کیمی کافر اولدیلر ۞ وکیمی مؤمن ومسلم
کچیندیلر ولکن ایمانی واسلامی علی التفصیل بلمزلر واوکرنمکه دخی مفید
اولمزلر ۞ وغافلانه دخی تاکید ایدوب دلدیکه انلره غفلتلرندن
سببن بلدوردم زیراکه بوزمانه خلقنك اکثری اوزرینه ایمانی
واسلامی کلیدلو قالوب آچلماش جهل وغفلتلری سببیله شیطان دخی
انلره غلبه ایدوب وادی خیرته درمانسز قالمشلر مثال که برجماعت
اولوب یولجه کیدرکن اتفاقی کیجه یه قالسالر وباد وباران واقع
اولوب یولدرینی یاویچ قیلوب اول یولرخطرناك اولوب کیجه نك
قراکوسی واول یولرك هیبتندن نفسلری تالدری اوزرینه قورقوسی
اولسه دخی بویولرندن خبرلری اولماسه اول اثناده بویناردن شعله لی
اتشلی وزرینه وارسالر دخی اول قراکو ومهیب کیجه نك خوفندن
قورقیلوب اول ینان شعله دار اتشی وبویوی سلامت کوردیکی نجاتی

555

سویوزلو ودخی کوکلاری بنجه امین اولور ۞ بوحقیر دخی دلدیکه
اول شیطانك مکری وباد وباران ویکجه قراکولغنده درمان
قالمشلره بوشغله دارانتش اظهار ایدوب ایمان واسلامی تفصیلی
ایله یازوب انلره بلدرمکدر ۞ انلردخی اول یازیلان ایمانی واسلامی
مطالعه ایدوب کندولرینك ویولداشلرینك حالاری نه مرتبه دیر
بلدکدن صکره بونلرك دخی سوینمه لری اول قراکولغدن قورتیلوب
آیدنلغه حقا نلردن زیاده وشادیلقلری آرتق اولور ۞ بو ضعیف
دخی انلره ایمانی واسلامی فوقی وقدری یتدیکجه یازدی تاکه
اوقیانلر بیلدکه شیطان فتنه سندن بنجه زبون اولوب جهل وغفلت
قراکولغنده قالمشلردر ۞ واول قراکولغده قالمش جماعته ایمانی واسلامی
علی التفصیل بلدك فرضدر ۞ ودوستلرندن بعضی کسنه لر بوآخری
مملکتلرده اولوب بوایو متاع الذکیه ۞ ویاخود بوخوب باغچه واولوب
انلرك لطیف میوه وشکوفه سندن نسنه الذکیه ۞ وغواص دریای
مقصوده طالدقده الذ بربادکار نسنه کبیه ۞ بومقوله تحفه نسنه لری
بوحال دوست دوستنه ارمغان ویوکتوردیب عرض ایده کلشلردر

یعنی

بوحقیر دخی دریای علمك ازلجی کانه والوب معتبر درجواهرلرندن
جمع ایدوب دوست ویارانه وجمیع مؤمنلره اول درجواهری
یادکار ایدوب کندولره تحفه اولا واول جواهر لافیظی سوز
بونلردرکه ایمانی واسلامی بلدوردوورت وجه تقسیم اولنوب
دوورت فصل اوزرینه بغلندی فصل اول فرضاولنان علمك و
فضیلت علمك بیانندهدر فصل ثانی ایمان واسلامی بیانندهدر ۞
فصل ثالث توحید ومتشابهات بیانندهدر فصل رابع ایمانی
بیلدیرك ویلیرك حکمی بیانندهدر ایمانی ایمان بابندهبرنجه مسئله ایمان
جمع ایدوب تنبیه الغافلین وتاکید الغافلین دیوآدیلدی
دیمشلردرکه غافل ایله غافل صورتده وکتابتده ایکیسی دخی بردر
لکن اداللرنده بربرندن فرقلری عمل ونقطه درواقعده غافل اول
کسنه درکه سهل تنبیه ایله طوتوب عمل وعبادت ایدر وامر امتثال
ایدر نسئلکم حق تعالی بیوردی ۞ وَمَا یَذَّکَّرُ اِلَّا اُولُوا الْاَلْبَابِ ۞
یعنی عقل اهلی قبول ایدر سوزی غیری بلمز وغافلی خود کندودن
دخی غافلدر اورانی برنسنه ایله متنبه اولماز آرتوچق تاکید

ÖZ GEÇMİŞ

2015 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne girdi. 2020 yılında yine Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı programında yüksek lisans öğrenimine başladı.